Dönem: 24 **Yasama Yılı: 3**
(S. Sayısı: 427)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU

Kasım 2012

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
TABLOLAR viii
ŞEKİLLER viii
KISALTMALAR ix
ÖNERGE METİNLERİ 3
TAKDİM YAZISI 17
KOMİSYON BAŞKANININ SUNUŞU 19
GİRİŞ 21
BİRİNCİ BÖLÜM 25
1 KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI 27
1.1 ÖNERGELERİN KONUSU VE ÖZETİ 27
1.2 KOMİSYONUN KURULUŞU VE GÖREV SÜRESİ 29
1.3 KOMİSYONUN ÇALIŞMA SÜRECİ 30
1.4 KOMİSYONDA GÖREVLENDİRİLEN UZMANLAR 32
1.5 KOMİSYON ÇALIŞMALARI 32
1.5.1 Komisyonda Yapılan Toplantılar 33
1.5.2 Yurt İçinde Yapılan İncelemeler 36
1.5.2.1 Fen Liseleri 36
1.5.2.1.1 Ankara Fen Lisesi 36
1.5.2.1.2 Yalova Termal Fen Lisesi 37
1.5.2.1.3 İstanbul Atatürk Fen Lisesi 37
1.5.2.2 Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu 39
1.5.2.3 Bilim ve Sanat Merkezleri 40
1.5.2.3.1 Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi 40
1.5.2.3.2 Yalova Atatürk Bilim ve Sanat Merkezi 41
1.5.2.3.3 İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi 41
1.5.2.3.4 Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi 41
1.5.2.4 Özel Okullar 42
1.5.2.4.1 Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi 42
1.5.2.4.2 Maltepe Özel TEKDEN Anaokulu ve İlköğretim Okulu 44
1.5.2.4.3 Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji 44
1.5.2.4.4 Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 45
1.5.2.5 Bilim Merkezleri 46
1.5.2.5.1 Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi 46
1.5.2.5.2 Ankara Feza Gürsey Bilim Merkezi 47
1.5.2.6 Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi 47
1.5.2.7 Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 48
1.5.3 Yurt Dışında Yapılan İncelemeler 49
1.5.3.1 Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Yapılan İncelemeler 50
1.5.3.1.1 Almanya Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Eğitim Bakanlığı 50

1.5.3.1.2 Düsseldorf Yerel Yönetim Eğitim Dairesi 52
1.5.3.1.3 Otfried Preußler İlkokulu 53
1.5.3.1.4 Frankfurt Goethe Üniversitesi Main Kind Enstitüsü 54
1.5.3.1.5 Deutschhaus Gymnasium Lisesi 55
1.5.3.1.6 Maria Theresa Lisesi 56
1.5.3.1.7 Bavyera Eyalet Parlamentosu Eğitim Komisyonu 57
1.5.3.1.8 Global Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Merkezi 58
1.5.3.1.9 Genel İzlenimler 59
1.5.3.2 (Güney) Kore Cumhuriyeti'nde Yapılan İncelemeler 59
1.5.3.2.1 Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı 60
1.5.3.2.2 Kore Bilim ve Yaratıcılığı Geliştirme Vakfı 64
1.5.3.2.3 Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü 66
1.5.3.2.4 Daejeon Eğitim Müdürlüğü 68
1.5.3.2.5 Bulam Ortaokulu 70
1.5.3.2.6 Gyeongin Ulusal Eğitim Üniversitesi 71
1.5.3.2.7 Kore Üstün Yetenekliler Topluluğu 72
1.5.3.2.8 Seul Fen Lisesi 72
1.5.3.2.9 Seul Ulusal Eğitim Üniversitesi 74
1.5.3.2.10 Kore Sanatta Üstün Yetenekliler Ulusal Araştırma Merkezi 74
1.5.3.2.11 Kore Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Topluluğu 75
1.5.3.2.12 Genel İzlenimler 75
1.5.3.3 Yeni Zelanda'da Yapılan İncelemeler 76
1.5.3.3.1 Auckland Üniversitesi Eğitim Fakültesi 77
1.5.3.3.2 Biliş Eğitim Şirketi 78
1.5.3.3.3 Auckland Gramer Okulu 80
1.5.3.3.4 Riverina Okulu 81
1.5.3.3.5 Wesley Ortaokulu 83
1.5.3.3.6 Rata Street İlkokulu 84
1.5.3.3.7 Sonia WHITE ile Görüşme 85
1.5.3.3.8 Tracy RILEY, Rose BLACKETT ve Deb CLARK ile Görüşme 85
1.5.3.3.9 Victoria Üniversitesi 87
1.5.3.3.10 Genel İzlenimler 87
İKİNCİ BÖLÜM 91
2 ZEKÂ - YETENEK KAVRAMLARI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ 93
2.1 ZEKÂ TANIMLARI 93
2.2 ZEKÂYA İLİŞKİN FARKLI TEORİLER 94
2.3 ÜSTÜN ZEKÂ VE ÜSTÜN YETENEK 96
2.3.1 Gardner'ın Çoklu Zekâ Teorisi 96
2.3.2 Gagné'in Ayrımsal Üstün Zekâ ve Yetenek Modeli 98
2.3.3 Sternberg'ın Üçlü Saç Ayağı Teorisi 98
2.3.4 Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli 100
2.4 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ 102

2.5 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ .. 104
2.5.1 Fiziksel Özellikleri ... 105
2.5.2 Bilişsel Özellikleri ... 105
2.5.3 Sosyal-Duygusal Özellikleri ... 105
2.6 BÖLÜM ÖZETİ ... 106
2.7 BÖLÜM KAYNAKÇASI ... 107
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ... 111
3 ÜSTÜN YETENEKLİLİK VE TANILAMA ... 113
3.1 ÜSTÜN YETENEKLİLİĞİ TANILAMA ... 113
3.2 TANILAMA İLKELERİ ... 114
3.2.1 Çoklu Kriter İlkesi ... 115
3.2.2 Erkenlik İlkesi ... 117
3.2.2.1 Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) ... 118
3.2.2.2 Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) ... 119
3.2.2.3 Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA) .. 119
3.2.3 "İkinci Bir Gereksinim Durumunu Kapsayıcı Genişlikte Olma" İlkesi . 120
3.3 TANILAMA ARAÇLARI ... 121
3.3.1 Bireysel Zekâ Testleri ... 121
3.3.1.1 Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği ... 121
3.3.1.2 Stanford - Binet Zekâ Ölçeği ... 122
3.3.1.3 Diğer Bireysel Zekâ Testleri ... 122
3.3.1.4 Grup Zekâ Testleri ... 123
3.3.1.5 Sözel Olmayan Zekâ Testleri ... 124
3.3.2 Başarı Testleri ... 124
3.3.3 Yaratıcılık Testleri ... 125
3.3.4 Üçlü Yetenek Testi ... 125
3.3.5 Woodcock Johnson III ... 125
3.3.6 Aday Gösterme ... 126
3.3.7 Alternatif Değerlendirme ... 126
3.3.8 Dereceleme Ölçekleri ... 127
3.4 TANILAMA MODELLERİ ... 127
3.4.1 Renzulli Döner Kapı Modeli-Yetenek Havuzu Tanılama Planı ... 127
3.4.2 Maker DISCOVER Problem Matrisi ... 131
3.4.3 ENTER Modeli ... 132
3.4.4 Münih Üstün Yeteneklilik Modeli ... 133
3.4.5 Nörobilişsel Yaklaşım ... 135
3.4.6 PASS Teorisi ve Bilişsel İşlemler ... 137
3.4.7 Olimpiyatlar ... 138
3.5 TÜRKİYE'DE TANILAMA SÜRECİ ... 138
3.6 BÖLÜM ÖZETİ ... 140
3.7 BÖLÜM KAYNAKÇASI ... 142
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ... 147
4 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE SOSYAL ÇEVREYLE ETKİLEŞİMİ ... 149
4.1 SOSYAL ÇEVRENİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUĞA BAKIŞI ... 149
4.2 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE AİLE ... 151

4.3 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE ÖĞRETMEN 153
4.4 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE AKRAN 155
4.5 BÖLÜM ÖZETİ 156
4.6 BÖLÜM KAYNAKÇASI 157
BEŞİNCİ BÖLÜM 159
5 ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE TARİHSEL GELİŞİM 161
5.1 DÜNYADA ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİM TARİHÇESİ 161
5.2 TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİM TARİHÇESİ 166
5.2.1 Selçuklu Dönemi 167
5.2.2 Osmanlı Dönemi 167
5.2.3 Cumhuriyet Dönemi 169
5.3 BÖLÜM ÖZETİ 177
5.4 BÖLÜM KAYNAKÇASI 179
ALTINCI BÖLÜM 183
6 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ POLİTİKALAR 185
6.1 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİNİN STRATEJİK ÖNEMİ 185
6.2 ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLERİN İSTİHDAMI 186
6.3 POLİTİKA BELGELERİNDE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR 188
6.3.1 Kalkınma Planlarında Üstün Yetenekli Çocuklar 188
6.3.2 Millî Eğitim Şûralarında Üstün Yetenekli Çocuklar 194
6.3.3 Diğer Politika Belgelerinde Üstün Yetenekli Çocuklar 199
6.4 AVRUPA'DA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ ALINAN KARARLAR 201
6.5 BÖLÜM ÖZETİ 204
6.6 BÖLÜM KAYNAKÇASI 205
YEDİNCİ BÖLÜM 209
7 ULUSAL/ULUSLARARASI MEVZUAT VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR 211
7.1 HAK VE EŞİTLİK KAVRAMI 211
7.1.1 İnsan Hakları 211
7.1.2 Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Eğitim Hakkı 212
7.2 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİM HAKKI 213
7.3 ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUAT 214
7.3.1 Uluslararası Sözleşmeler 214
7.3.1.1 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 215
7.3.1.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 215
7.3.1.3 Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi 218
7.3.2 Ulusal Mevzuat 219
7.3.2.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 219
7.3.2.2 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu 220
7.3.2.3 Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 221
7.3.2.4 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu 221
7.3.2.5 Güzel Sanatlar Alanındaki Mevzuat 221

7.3.2.6 İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ... 223
7.3.2.7 İlköğretimde Yöneltme Yönergesi ... 224
7.3.2.8 Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ... 225
7.3.2.9 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ... 225
7.3.2.10 Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi ... 229
7.4 BÖLÜM ÖZETİ ... 229
7.5 BÖLÜM KAYNAKÇASI ... 231
SEKİZİNCİ BÖLÜM ... 233
8 ÜSTÜN YETENEKLİLİK İLE İLGİLİ KURUM/KURULUŞLAR ... 235
8.1 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ... 235
8.1.1 Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ... 236
8.1.2 Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ... 237
8.1.2.1 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ... 240
8.1.2.2 Bilim ve Sanat Merkezleri ... 241
8.1.3 Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ... 244
8.1.3.1 Fen Liseleri ... 245
8.1.3.2 Sosyal Bilimler Lisesi ... 247
8.1.3.3 Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri ... 248
8.1.4 Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü ... 249
8.2 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU ... 251
8.2.1 Üniversitelerdeki Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Bölümleri ... 252
8.2.2 Üniversiteler Bünyesindeki Üstün Yeteneklilik Programları ... 253
8.2.2.1 Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programları ... 254
8.2.2.2 Üstün Yetenekliler Araştırma Merkezleri ... 254
8.2.2.3 Çocuk Üniversiteleri ... 255
8.3 ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ ... 256
8.4 TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU ... 257
8.4.1 Doğrudan Destekler ... 259
8.4.1.1 İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Destekler ... 259
8.4.1.2 Lisans ve Lisans Üstü Öğrencilerine Yönelik Destekler ... 260
8.4.1.3 Doktora Sonrası, Erken/Olgun Kariyer Dönemlerine Yönelik Destekler ... 260
8.4.2 Dolaylı Destekler ... 260
8.4.2.1 İlköğretim Öncesi Çocuklar ile İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Destekler ... 260
8.4.2.2 Yayınlar ... 261
8.4.2.3 Lisans, Lisans Üstü, Doktora Sonrası, Erken/Olgun Kariyer Dönemlerine Yönelik Destekler ... 262
8.4.3 Diğer Destekler ... 262
8.5 TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ... 264
8.6 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ... 266
8.7 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI ... 267
8.8 AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ... 268
8.9 KALKINMA BAKANLIĞI ... 271

8.10 SAĞLIK BAKANLIĞI 273
8.11 YEREL YÖNETİMLER 274
8.12 BÖLÜM ÖZETİ 275
8.13 BÖLÜM KAYNAKÇASI 277
DOKUZUNCU BÖLÜM 281
9 ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE ÜLKE ÖRNEKLERİ 283
9.1 (GÜNEY) KORE CUMHURİYETİ 283
9.1.1 Yasal Düzenlemeler 284
9.1.2 Tanılama Süreci 284
9.1.3 Eğitim Uygulamaları 286
9.1.4 Öğretmen Eğitimi 287
9.1.5 Eğitim Finansmanı 288
9.1.6 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 288
9.1.6.1 Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü 288
9.1.6.2 Seul Fen Lisesi 289
9.2 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ 290
9.2.1 Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler 290
9.2.2 Eğitim Uygulamaları 291
9.2.3 Eyalet Örnekleri 293
9.2.3.1 Illinois Eyaleti 293
9.2.3.1.1 Yasal Düzenlemeler 293
9.2.3.1.2 Tanılama Süreci 294
9.2.3.1.3 Eğitim Uygulamaları 295
9.2.3.1.4 Öğretmen Eğitimi 295
9.2.3.2 Arizona Eyaleti 295
9.2.3.2.1 Tanılama Süreci 295
9.2.3.2.2 Eğitim Uygulamaları 296
9.2.3.2.3 Öğretmen Eğitimi 296
9.2.3.2.4 Eğitimin Finansmanı 296
9.2.4 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 297
9.2.4.1 Ulusal Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği 297
9.2.4.2 Davidson Yetenek Geliştirme Enstitüsü 297
9.3 KANADA 299
9.3.1 Eğitim Uygulamaları 299
9.3.2 Öğretmen Eğitimi 300
9.3.3 Eğitim Finansmanı 300
9.4 RUSYA FEDERASYONU 300
9.4.1 Eğitim Uygulamaları ve Tanılama Süreci 300
9.5 ALMANYA 303
9.5.1 Yasal Düzenlemeler 303
9.5.2 Tanılama Süreci 303
9.5.3 Eğitim Uygulamaları 303
9.5.4 Öğretmen Eğitimleri 305
9.5.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 305
9.6 İNGİLTERE 306

9.6.1 Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler 306
9.6.2 Tanılama Süreci 307
9.6.3 Eğitim Uygulamaları 307
9.6.4 Öğretmen Eğitimi 308
9.6.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 309
9.7 FİNLANDİYA 310
9.7.1 Yasal Düzenlemeler 310
9.7.2 Tanılama Süreci 310
9.7.3 Eğitim Uygulamaları 311
9.7.4 Öğretmen Eğitimi 312
9.8 AVUSTRALYA 313
9.8.1 Yasal Düzenlemeler 313
9.8.2 Eğitim Uygulamaları 313
9.8.3 Eyalet Örnekleri 314
9.8.3.1 Queensland Eyaleti 314
9.8.3.2 Güney Avustralya Eyaleti 315
9.8.3.3 Northern Territory Eyaleti 315
9.8.3.4 Tasmanya Eyaleti 316
9.8.3.5 New South Wales Eyaleti 316
9.8.4 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 316
9.9 İSRAİL 317
9.9.1 Yasal Düzenlemeler 317
9.9.2 Tanılama Süreci 317
9.9.3 Eğitim Uygulamaları 317
9.10 YENİ ZELANDA 318
9.10.1 Yasal Düzenlemeler 318
9.10.2 Tanılama Süreci 319
9.10.3 Eğitim Uygulamaları 321
9.10.4 Öğretmen Eğitimi 322
9.10.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar 322
9.10.5.1 Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi 323
9.10.5.2 Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği 324
9.10.5.3 REACH Eğitim Danışmanlığı 324
9.10.5.4 Üstün Yetenekli Çocuklar Programı 325
9.11 BÖLÜM ÖZETİ 326
9.12 BÖLÜM KAYNAKÇASI 327
SONUÇ VE ÖNERİLER 329
Rapora İlişkin Karar İmza Cetveli 341
EK I. Tutanak Özetleri 342
EK II. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği 391
EK III. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 399
EK IV. Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi 453

TABLOLAR

Tablo 1.1 Komisyon Üyeleri ve Seçim Çevreleri 30
Tablo 1.2 Komisyonda Görevlendirilen Uzmanlar Listesi 32
Tablo 1.3 Komisyon Toplantıları ile Toplantılarda Bilgi Alınan Kişi ve Kurumlar 34
Tablo 1.4 Almanya Federal Cumhuriyeti Heyet Listesi 50
Tablo 1.5 (Güney) Kore Heyet Listesi 60
Tablo 1.6 Yeni Zelanda Heyet Listesi 76
Tablo 2.1 Geleneksel ve Çağcıl Zekâ Anlayışlarının Karşılaştırması 94
Tablo 2.2 Zekâ Kuramlarının Tarihsel Gelişimi 95
Tablo 3.1 Renzulli Tanılama Sistemi 130
Tablo 3.2 BİLNOT Bataryası'nda Yer Alan Testler 136
Tablo 3.3 Nöropsikolojik Testler 137
Tablo 8.1 TÜBİTAK Destekleri 263
Tablo 9.1 (Güney) Kore'de Üstün Yetenekli Öğrenci Sayısı ve Kademelere Göre Dağılımı 286
Tablo 9.2 Grup Türleri 292

ŞEKİLLER

Şekil 3.1 Münih Çok Boyutlu Üstün Yeteneklilik Modeli 134
Şekil 8.1 Bilim ve Sanat Merkezi Sayısındaki Değişim 242
Şekil 9.1. Üstün Yetenekliler Eğitiminin Amacı 286
Şekil 9.2 Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Eğitim Uygulamaları 287

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGTE	Ankara Gelişim Tarama Envanteri
ARDEB	Araştırma Destek Programları Başkanlığı
ASDEP	Aile Sosyal Destek Programı
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BİDEB	Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı
BİDEP	Bilim İnsanı Destekleme Programı
BİLNOT	Bilişsel Potansiyeller İçin Nöropsikolojik Test Bataryası
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
BTYK	Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
CAS	Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System)
CCB	Düsseldorf Belediyesi Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Merkezi (Competence Center Begabtenförderung)
ÇYBT	Çizgi Yönünü Belirleme Testi
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DGTT	Denver-II Gelişimsel Tarama Testi
DPM	DISCOVER Problem Matrisi
ECHA	Üstün Yetenekliler Avrupa Konseyi (European Council for High Ability)
EEG	Elektroensefalografi
FL	Frontal Lob
FMRG	Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GEÇDA	Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı
GSYH	Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla
H	Hippokampus
IB	Uluslararası Bakalorya Programı (International Baccalaureate)
IQ	Zekâ Katsayısı (Intelligence Quotient)

İT	İşaretleme Testi
KAIST	Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (Korean Advanced Institute of Science and Technology)
KEDI	Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü (The Korean Educational Development Institute)
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KOFAC	Kore Bilim ve Yaratıcılığı Geliştirme Vakfı (Korea Foundation for the Advancement of Science and Creativity)
LEITER-R	Leiter Uluslararası Performans Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu
LSY	Limbik Sistem Yapıları
LYS	Lisans Yerleştirme Sınavı
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MHBT	The Munich Giftedness Test Battery
NACE	Ulusal Müfredat Zenginleştirme Derneği (National Association for Curriculum Enrichment)
NAGC	Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Ulusal Dernek (The National Association for Gifted Children)
NRCGTE	Ulusal Üstün Zekâlı ve Yetenekli Eğitimi Araştırma Merkezi (National Research Center for Gifted and Talented Education)
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OİP/ERP	Olay İlişkili Elektrofizyolojik Ölçümler
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
PL	Pariental Lob
PYBS	Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezleri
RSPM	Raven Standart Matrisler Testi (Raven Standart Progressive Matrices)
SB-5	Stanford - Binet 5
SBL	Sosyal Bilimler Liseleri
SBS	Seviye Belirleme Sınavı

SH	Sağ Hemisfer
SODES	Sosyal Destek Programı
TAT	Üçlü Yetenek Testi (Triarchic Abilities Test)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TED	Türk Eğitim Derneği
TEVİTÖL	Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi
TL	Temporal Lob
TSD-Z	Standardize Edilmiş Alman Zekâ Testi (Test Zum Schöpferischen Denken - Zeichnerisch)
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TYDT	Torrance Yaratıcı Düşünme Testi
ÜYEP	Üstün Yetenekliler Eğitim Programı
WAIS	Wechsler Yetişkinler İçin Zekâ Ölçeği (Wechsler Adult Intelligence Scale)
WCGTC	Dünya Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar Konseyi (World Council for Gifted and Talented Children)
WCST	Wisconsin Kart Eşleme Testi (Wisconsin Card Sorting Test)
WISC	Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wechsler Intelligence for Children)
WISC-R	Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-Revize (Wechsler Intelligence for Children-Revised)
WJ III	Woodcock Johnson III
WMS-R	Wechsler Bellek Ölçeği Geliştirilmiş Formu (Wechsler Memory Scale-Revised)
WPPSI	Wechsler Okul Öncesi ve İlkokul Zekâ Ölçeği (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence)
vb.	Ve Benzeri
YBA	Yaygın Beyin Alanları
YEĞİTEK	Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
YGS	Yükseköğretime Geçiş Sınavı
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

Yasama Yılı: 3
Dönem: 24 **(S. Sayısı: 427)**
TBMM

İstanbul Milletvekili Halide İncekara ve 27 milletvekilinin (10/136), Konya Milletvekili Kerim Özkul ve 25 milletvekilinin (10/176), Ankara Milletvekili Tülay Selamoğlu ve 21 milletvekilinin (10/177), Adana Milletvekili Ali Halaman ve 20 milletvekilinin (10/178), Yalova Milletvekili Temel Coşkun ve 23 milletvekilinin (10/179), BDP Grubu adına Grup Başkanvekili Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan'ın (10/180), **Yalova Milletvekili Muharrem İnce ve 22 milletvekilinin (10/181);**

Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri ile (10/136, 176, 177, 178, 179, 180, 181) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu

ÖNERGE METİNLERİ

1- İstanbul Milletvekili Halide İncekara ve 27 milletvekilinin, üstün yetenekli bireylerin keşfi, eğitimi ve istihdamı konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/136):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizin geleceği açısından stratejik öneme haiz gördüğümüz, üstün yeteneklilerin keşfi, eğitilmesi ve etkin istihdamlarının sağlanması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılması hususunda gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Cumhuriyet döneminden sonra üstün yetenekli çocuklara yönelik bazı kanunlar çıkartılarak birkaç girişimde bulunulmasına rağmen, üstün yetenekli çocukların eğitim ve izlenmesi sistemi genel eğitim politikası içinde açık bir şekilde tanımlanarak kurumsal ve devamlılık arz eden bir yapıya hâlihazırda kavuşturulamamıştır.

Zihinsel yetenekleri akranlarına göre üst seviyede olan, yaratıcılık yanı güçlü olan, başladığı işi mutlaka tamamlama isteği duyan, yüksek görev anlayışına sahip ve karşılaştığı sorunları çözmede yaratıcılığını kullanan üstün yetenekli çocuklar bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Çünkü uygun ve yeterli eğitim aldıkları takdirde ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde en önemli rolü oynayacak olanlar yine bu çocuklardır. Ülke menfaatleri doğrultusunda, kabiliyet ve kapasitelerine uygun, mevcut potansiyellerini istendik doğrultuda açığa çıkararak etkin istihdamlarını sağlayacak eğitim ve izleme programları geliştirilmediği takdirde; üstün yetenekli çocuklarımız hâlihazır sistemde yaşayacakları uyumsuzluk nedeniyle, ya problemli vatandaşlara dönüşecek ya da bu konuda politikalarını onlarca yıl önce geliştirmiş, bu değerlerin farkında olan ülkeler ve menfaat grupları tarafından ele geçirilerek kendi menfaatleri doğrultusunda kullanılacaklardır.

Bir potansiyel olarak seçkin ve stratejik değer ifade eden üstün yetenekli bireylerin değerlendirilmesi o ülkeye ve geniş olarak bütün insanlığa yararlar sağlayacaktır. Değerlendirilmemesi hâlinde ise bu potansiyelin psikolojik ve kişilik bozuklukları olan sorunlu bir kesim hâline dönüşmesi muhtemeldir. Devlet açısından

üstün yeteneklilerin eğitiminin özel bir yere sahip olması gerekmektedir. Zira eğitim-devlet ilişkisi bağlamında üstünlerin eğitimi diğerlerine nazaran daha stratejik ve fonksiyonel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte ülkenin gelişme potansiyeli açısından kıt bir beşerî kaynak olan üstünler, devlet açısından eğitimi zor ve o derece önemli bir demografik alanı oluştururlar. Bu eğitimin olabildiğince kusursuz ve itinalı yapılması bir devlet sorumluluğu olarak görülmelidir. Türkiye'nin bu elit potansiyele kusursuz bir eğitim verebilmesinin çok sayıda değeri ortaya çıkaracağı kuşkusuzdur. Bunun içinde öncelikle ülkenin rezervlerini belirlemek sonra bu rezervin uzun vadeli sonuçlar için tüm boyutları ile nasıl ele alınacağının/eğitileceğinin planlamasını yapmak gerekecektir.

TÜBİTAK araştırmasına göre; Türkiye'de 0-24 yaş aralığında 682 bin üstün zekâlı birey vardır ve bu sayı nüfusun yüzde 2'sini oluşturmaktadır. Bu bireylerden sadece 6942'si bilim ve sanat merkezlerinde üstün yeteneklilere yönelik tanımlanmış eğitim görmektir ki bu merkezlerin teşkilatlanması ve programlarının geliştirilmesi süreçleri de kurumsallaşma adına revizyona (yeniden düzenlemeye) ihtiyaç göstermektedir. Geri kalan çoğunluğun değerlendirilmesi ve ileriye yönelik politikaların saptanması maksadıyla acil ve geniş kapsamlı üst düzey bir çalışmaya gerek duyulmaktadır.

Ülkemizin bekasını sağlamada stratejik öneme haiz gördüğümüz, üstün yeteneklilerin keşfi, eğitilmesi ve etkin istihdamlarının sağlanması, ülke kaynaklarımızın en değerlisi olan insanımızın yitirilmeden bir an önce katma değere dönüştürülmesi elzemdir.

Meclis tarafından bu amaçlar doğrultusunda, Anayasa'nın 98'inci İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince, üstün yetenekli çocukların eğitimini her yönüyle ele alacak bir komisyonun kurulması yerinde olacaktır.

1)	Halide İNCEKARA	(İstanbul)
2)	Suat ÖNAL	(Osmaniye)
3)	Gülay DALYAN	(İstanbul)
4)	Mihrimah Belma SATIR	(İstanbul)
5)	Semiha ÖYÜŞ	(Aydın)
6)	Ahmet ÖKSÜZKAYA	(Kayseri)
7)	Ahmet Berat ÇONKAR	(İstanbul)
8)	Safiye SEYMENOĞLU	(Trabzon)
9)	Mehmet MÜEZZİNOĞLU	(Edirne)
10)	Alev DEDEGİL	(İstanbul)
11)	İsmet UÇMA	(İstanbul)
12)	İlknur İNCEÖZ	(Aksaray)
13)	Mustafa ATAŞ	(İstanbul)

14)	Tülay BAKIR	(Samsun)
15)	Sevim SAVAŞER	(İstanbul)
16)	Canan CANDEMİR ÇELİK	(Bursa)
17)	Çiğdem Münevver ÖKTEN	(Mersin)
18)	Tülay KAYNARCA	(İstanbul)
19)	Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	(Mardin)
20)	Fatoş GÜRKAN	(Adana)
21)	Tülay SELAMOĞLU	(Ankara)
22)	Şirin ÜNAL	(İstanbul)
23)	İlknur DENİZLİ	(İzmir)
24)	Ahmet Baha ÖĞÜTKEN	İstanbul)
25)	Lütfi ELVAN	(Karaman)
26)	Nurdan ŞANLI	(Ankara)
27)	Mehmet MUŞ	(İstanbul)
28)	Nevzat PAKDİL	(Kahramanmaraş)

2- Konya Milletvekili Kerim Özkul ve 25 milletvekilinin, üstün yetenekli çocukların keşfi, eğitimi ve istihdamı konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/176):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizin geleceği açısından stratejik öneme haiz gördüğümüz, üstün yeteneklilerin keşfi, eğitilmesi ve etkin istihdamlarının sağlanması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılması hususunda gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Yetenekleri açısından akranlarına göre üst seviyede olan, yaratıcılık yanı güçlü, başladığı işi mutlaka tamamlama isteği duyan, yüksek görev anlayışına sahip ve karşılaştığı sorunları çözmede yaratıcılığını kullanan üstün yetenekli çocuklar bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Uygun ve yeterli eğitim aldıkları takdirde ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde en önemli rolü oynayacak olanlar yine bu çocuklardır. Ülke menfaatleri doğrultusunda, kabiliyet ve kapasitelerine uygun, mevcut potansiyellerini istenilen doğrultuda, açığa çıkaracak etkin istihdamlarını sağlayacak eğitim ve izleme programları geliştirilmediği takdirde, insanlığa armağan olarak sunulmuş üstün yetenekli bu çocuklarımız mevcut sistemde yaşayacakları uyumsuzluk nedeniyle ya problemli vatandaşlara dönüşecek ya da bu konuda politikalarını onlarca yıl önce geliştirmiş bu değerlerin farkında olan ülkeler ve gruplar tarafından kendi menfaatleri doğrultusunda kullanılacaklardır.

Bugüne kadar üstün yetenekli çocuklara yönelik bazı düzenlemeler yapılmasına rağmen üstün yetenekli çocukların eğitimi ve izlenmesi konusunda arzu edilen seviyeye ulaşılamadığı kanısındayız.

Seçkin ve stratejik değer ifade eden üstün yetenekli bireylerin değerlendirilmesi o ülkeye ve bütün insanlığa yararlar sağlayacaktır. Değerlendirilmemesi hâlinde ise, bu potansiyelin toplumda psikolojik ve kişilik bozuklukları olan sorunlu bir kesim hâline dönüşmesi muhtemeldir. Ülkeler açısından üstün yeteneklilerin eğitiminin özel bir yere sahip olması gerekmektedir. Zira eğitim-devlet ilişkisi bağlamında üstünlerin eğitimi diğerlerine nazaran daha stratejik ve fonksiyonel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte ülkenin gelişme potansiyeli açısından kıt bir beşerî kaynak olan üstünler devlet açısından eğitimi zor ve o derece önemli bir demografik alanı oluştururlar. Bu eğitimin olabildiğince kusursuz ve itinalı yapılması her ülkenin vazgeçilmez bir görevi olmalıdır. Ülkemizde de bu potansiyele kusursuz bir eğitim verilebilmesinin çok sayıda değeri ortaya çıkaracağı kuşkusuzdur. Bunun içinde öncelikle ülkenin rezervlerini belirlemek, sonrada bu rezervin uzun vadeli sonuçlar için tüm boyutları ile ele alınması gerekmektedir.

Araştırmalara göre ülkemizde 500 bin üstünde üstün zekâlı birey olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı da nüfusumuzun yaklaşık yüzde 1,5'ini oluşturmaktadır. Bu bireylerden 7000 civarındakiler bilim ve sanat merkezlerinde üstün yeteneklilere yönelik tanımlanmış eğitim alabilmektedir. Bu merkezlerin teşkilatlanması, programlarının geliştirilmesi, imkânlarının ve sayılarının artırılması ve çalışmaların kurumsallaşması adına yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır Bu düzenlemede neler olacağı ve ileriye yönelik projeksiyonlarımızın belirlenmesi maksadıyla acil ve geniş kapsamlı bir araştırmaya gerek duyulmaktadır.

Ülkemizin geleceği açısından stratejik öneme haiz gördüğümüz, üstün yeteneklilerin keşfi, eğitilmesi ve etkin istihdamlarının sağlanması, ülke kaynaklarımızın en değerlisi olan insanımızın yitirilmeden bir an önce katma değere dönüştürülmesi amacıyla araştırma komisyonu kurulması uygun görülmektedir.

1) Kerim ÖZKUL (Konya)
2) İbrahim YİĞİT (İstanbul)
3) Mustafa BALOĞLU (Konya)
4) Cem ZORLU (Konya)
5) Mustafa DEMİR (Samsun)
6) İlhan YERLİKAYA (Konya)
7) Cemal Yılmaz DEMİR (Samsun)
8) Mesude Nursuna MEMECAN (Sivas)
9) Fahrettin POYRAZ (Bilecik)
10) Avni ERDEMİR (Amasya)
11) Nurcan DALBUDAK (Denizli)
12) Nihat ZEYBEKCİ (Denizli)
13) Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)
14) Hasan Ali ÇELİK (Sakarya)
15) Ali İhsan YAVUZ (Sakarya)
16) Ayşenur İSLAM (Sakarya)
17) Vural KAVUNCU (Kütahya)
18) Soner AKSOY (Kütahya)
19) Dilek YÜKSEL (Tokat)
20) Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK (Erzurum)
21) Bilal UÇAR (Denizli)
22) Mehmet YÜKSEL (Denizli)
23) Mehmet ERDOĞAN (Gaziantep)
24) Mevlüt AKGÜN (Karaman)
25) Azize Sibel GÖNÜL (Kocaeli)
26) Mustafa KABAKÇI (Konya)

3- Ankara Milletvekili Tülay Selamoğlu ve 21 milletvekilinin, üstün yetenekli çocukların keşfi ve eğitimi konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/177):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizin daha müreffeh bir geleceğe sahip olması açısından gerekli olduğuna inandığımız, üstün ve özel yetenekli çocukların tespiti, eğitilmesi ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak çalışmalarda değerlendirilmeleri amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması hususunda gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Üstün veya özel yetenekli çocuklar zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği alan ve konu uzmanları tarafından tanımlanan çocuklardır. Üstün ve özel yetenekli çocuklar daha bebeklik dönemimden itibaren bazı yönlerden yaşıtlarından farklılık gösterirler.

Yapılan bir araştırma sonucuna göre üstün zekâlı olarak doğan bir bebeğin normallere göre işitsel ve görsel uyarılara daha çok tepki verdiği, daha az uyku ihtiyacı duyduğu ve daha büyük yaştaki çocuklarda görülen yüz ifadelerini sergilediği belirlenmiştir. Bu kişiler kendi yaşıtlarından rastgele seçilmiş bir grubun % 98'inden daha üstündürler. Yani toplumu oluşturan bireylerin % 2'lik bir kısmı bu özelliğe sahiptir. Bu nedenle üstün zekâlı çocukların erken yaşta fark edilmesi ve yeteneklerine uygun bir çerçevede yetiştirimesi son derece önemlidir.

Üstün ve özel yetenekli çocuklar bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Çünkü uygun ve yeterli eğitim aldıkları takdirde ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde en önemli rolü oynayacak olanlar yine bu çocuklardır.

Üstün ve özel yetenekli çocuklara yönelik bazı kanunlar çıkartılarak birkaç girişimde bulunulmasına rağmen uygulanabilir kapsayıcı çalışmalar gerçekleştirilememiştir. Bu çocuklarımızın tespiti, eğitimi ve izlenmesi politikası açık bir şekilde tanımlanarak kurumsal ve devamlılık arz eden bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Bu nedenle Meclis tarafından, Anayasa'nın 98'inci İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince, üstün ve özel yetenekli çocukların tespitini ve eğitimini her yönüyle ele alacak bir komisyonun kurulması yerinde olacaktır.

1)	Tülay SELAMOĞLU	(Ankara)
2)	Nesrin ULEMA	(İzmir)
3)	Sermin BALIK	(Elâzığ)
4)	Gökcen ÖZDOĞAN ENÇ	(Antalya)
5)	Ebu Bekir GİZLİGİDER	(Nevşehir)
6)	Hamza DAĞ	(İzmir)
7)	İsmail SAFİ	(İstanbul)
8)	Ahmet Erdal FERALAN	(Nevşehir)
9)	Mustafa ATAŞ	(İstanbul)
10)	Ramazan CAN	(Kırıkkale)
11)	Recep ÖZEL	(Isparta)
12)	Osman Aşkın BAK	(İstanbul)
13)	Harun KARACA	(İstanbul)
14)	Hasan Hami YILDIRIM	(Burdur)
15)	Murat GÖKTÜRK	(Nevşehir)
16)	İlknur DENİZLİ	(İzmir)
17)	Aydın ŞENGÜL	(İzmir)
18)	Ali AŞLIK	(İzmir)
19)	Soner AKSOY	(Kütahya)
20)	Osman BOYRAZ	(İstanbul)
21)	Ahmet Kutalmış TÜRKEŞ	(İstanbul)
22)	Ahmet Berat ÇONKAR	(İstanbul)

4- Adana Milletvekili Ali Halaman ve 20 milletvekilinin, üstün yetenekli çocukların keşfi ve eğitimi konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/178):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizin daha müreffeh bir geleceğe sahip olması açısından gerekli olduğuna inandığımız, üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler hâline getirilmesi için, eğitilmesi ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak çalışmalarda değerlendirilmeleri amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması hususunda gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Yapılan bir araştırma sonucuna göre üstün zekâlı olarak doğan bir bebeğin normallere göre işitsel ve görsel uyarılara daha çok tepki verdiği, daha az uyku ihtiyacı duyduğu ve daha büyük yaştaki çocuklarda görülen yüz ifadelerini sergilediği belirlenmiştir. Bu kişiler kendi yaşıtlarından rastgele seçilmiş bir grubun % 98'inden daha üstündürler. Yani toplumu oluşturan bireylerin % 2'lik bir kısmı bu özelliğe sahiptir. Bu nedenle üstün zekâlı çocukların erken yaşta fark edilmesi ve yeteneklerine uygun bir çerçevede yetiştirilmesi son derece önemlidir.

Üstün veya özel yetenekli çocuklar zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda yaşıtlarına göre çeşitli alanlarda özel yetenekleri çabuk ve kolay öğrenirler; fikir ve hipotezleri test etmeye yönelik deneyler yaparlar, fen ve teknik araçları kullanabilir ve bunlara vâkıf olurlar. Yanlış ve doğruyu seçme güçleri fazla olup, kavrama ve akılda tutma süreleri yüksek olup ders başarıları yüksektir, eleştirebilme yetenekleri yüksek düzeyde performans gösterdiği; alan ve konu uzmanları tarafından tanımlanan çocuklardır. Üstün ve özel yetenekli çocuklar daha bebeklik döneminden itibaren bazı yönlerden yaşıtlarından farklılık gösterirler.

Bu çocuklarımızın tespiti, eğitimi ve izlenmesi sistemi politikası açık bir şekilde tanımlanarak kurumsal ve devamlılık arz eden bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Üstün ve özel yetenekli çocuklar bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır, yeterli eğitim aldıkları takdirde ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde en önemli rolü oynayacak olanlar yine bu çocuklarımızdır.

Bu nedenle Meclis tarafından Anayasa'nın 98'inci İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince, üstün ve özel yetenekli çocukların tespitini ve eğitimini her yönüyle ele alacak bir komisyonun kurulması yerinde olacaktır.

1)	Ali HALAMAN	(Adana)
2)	Bahattin ŞEKER	(Bilecik)
3)	Oktay VURAL	(İzmir)
4)	Adnan Şefik ÇİRKİN	(Hatay)
5)	Muharrem VARLI	(Adana)
6)	Ahmet Kenan TANRIKULU	(İzmir)
7)	Mesut DEDEOĞLU	(Kahramanmaraş)
8)	Özcan YENİÇERİ	(Ankara)
9)	Sadir DURMAZ	(Yozgat)
10)	Zühal TOPCU	(Ankara)
11)	Süleyman Nevzat KORKMAZ	(Isparta)
12)	Bülent BELEN	(Tekirdağ)
13)	Yusuf HALAÇOĞLU	(Kayseri)
14)	Kemalettin YILMAZ	(Afyonkarahisar)
15)	Alim IŞIK	(Kütahya)
16)	Cemalettin ŞİMŞEK	(Samsun)
17)	Faruk BAL	(Konya)
18)	Enver ERDEM	(Elâzığ)
19)	Lütfü TÜRKKAN	(Kocaeli)
20)	Seyfettin YILMAZ	(Adana)
21)	Mehmet ERDOĞAN	(Muğla)

5- Yalova Milletvekili Temel Coşkun ve 23 milletvekilinin, üstün yetenekli çocukların keşfi ve eğitimi konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/179):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizin daha müreffeh bir geleceğe sahip olması açısından gerekli olduğuna inandığımız, başarılı gelecek vaat eden çocukların tespiti, eğitilmesi ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak yeni istihdam alanları oluşturacak çalışmalarda değerlendirilmeleri amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması hususunda gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Başarılı ve gelecek vaat eden çocuklar anlama, anlatma, algılama ve değerlendirme konularında kendi akranlarından belirgin bir şekilde farklılık ve üstünlük sergileyebilen; beceri, yetenek, rasyonel zekâ ve liderlik alanlarında yaşıtlarına göre daha fazla özelliği ile nitelendirilebilen, kendi çağının gereksinimlerini kolayca kavrayabilen, bilgi ışığında, görgü kuralları çerçevesinde ve eğitim-öğretim terbiyesinde yetiştirilmesinin ötesinde; uzmanlarca sosyoloji içerisinde farklı tanımlama yapılabilecek çocuklardır. Başarılı ve gelecek vaat eden çocuklardaki bu değişim organizmanın gelişimiyle doğru orantılı olarak belirginleşmekte, kendi yaşıtlarından farklılıkları kolayca fark edilebilmektedir.

Başarılı ve gelecek vaat eden bir çocuğun doğuştan var olan özelliklerinin üzerinde durularak pozitif bir ayrımcılık kapsamında farklı bir şekilde değerlendirilmesi, bir çocuğu eğitim ve bilgi ile donatmaktan daha sonuç verici, daha çabuk ve garanti sonuç elde edici olacaktır. Ülkesine ve milletine faydalı bir neslin yetişmesinde büyük rol oynayacağı gibi, kendinden sonrakilere de örnek teşkil edecek ve rekabette başarı çıtasının yüksekte tutulmasına katkı sağlayacaktır.

Eğitimin ve öğretimin gelişmesine önemli bir ivme kazandıracak olan bu çalışma ile başarılı gelecek vaat eden çocukların tespiti yapılıp örnek bir model oluşturulması yaklaşık 75 milyon nüfusumuz içerisindeki nice cevherlerin ortaya çıkması adına önemli bir adım olacaktır. Tarihi, kültürü, sosyal yapısı ve ekonomisi güçlü olan Türkiye'den, dünyaya yön verecek yöneticilerin, çağa ışık tutan liderlerin çıktığına tarih defalarca şahit olmuştur.

Bugün dünyada itibarı olan, sözü geçen ülkenin evlatlarına dünyaya yön vermek yakışır. Yapılan birçok yasal düzenleme ve girişimler olsa da en geniş kapsamda, örnek ve model olacak bir çalışma henüz geliştirilememiş ve

oluşturulamamıştır. Netice itibarıyla gelinen noktada kurumsal bir yapı içerisinde yeni tespit ve eğitim ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın hedeflen noktaya ulaşması büyük bir kazanç olduğu gibi, başarılı ve gelecek vaat eden çocukların tespitinin tam anlamı ile yapılamıyor olması âdeta kaybın korunmasını ifade eder hâldedir. Başarılı ve gelecek vaat eden çocukların tespiti, eğitimi ve izlenme politikalarının belirlenip sürdürülebilir bir yapı içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle Meclis tarafından, Anayasa'nın 98'inci İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince, başarılı ve gelecek vaat eden çocukların tespitini ve eğitimini her yönüyle ele alacak bir komisyon kurulması yerinde olacaktır.

1) Temel COŞKUN (Yalova)
2) Çiğdem Münevver ÖKTEN (Mersin)
3) Fehmi KÜPÇÜ (Bolu)
4) Tülay BABUŞCU (Balıkesir)
5) Orhan ATALAY (Ardahan)
6) Mehmet Doğan KUBAT (İstanbul)
7) Ali TURAN (Sivas)
8) Mehmet ERSOY (Sinop)
9) Nebi BOZKURT (Mersin)
10) H. Hami YILDIRIM (Burdur)
11) Ahmet Berat ÇONKAR (İstanbul)
12) Bilal UÇAR (Denizli)
13) Mustafa ŞAHİN (Malatya)
14) Abdullah ÇALIŞKAN (Kırşehir)
15) Muhammed Murtaza YETİŞ (Adıyaman)
16) Osman BOYRAZ (İstanbul)
17) İsmet UÇMA (İstanbul)
18) Bedrettin YILDIRIM (Bursa)
19) Fatih Han ÜNAL (Ordu)
20) Zeynep Armağan USLU (Şanlıurfa)
21) İsrafil KIŞLA (Artvin)
22) Gürsoy EROL (İstanbul)
23) Mine LÖK BEYAZ (Diyarbakır)
24) Özcan ULUPINAR (Zonguldak)

6- BDP Grubu adına Grup Başkanvekili Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan'ın, üstün yetenekli çocukların keşfi ve eğitimi konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/180):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Üstün zekâlı/yetenekli çocukların topluma yararlarını en üst düzeye çıkartmak amacıyla yaşıtlarından daha farklı öğrenme düzeyine sahip üstün zekâlı/yetenekli çocukların erken yaşlarda tespiti ve öğrenme özelliklerine uygun bir eğitim alabilmeleri için neler yapılması gerektiğini araştırmak üzere Anayasa'nın 98'inci TBMM İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılması için gereğini arz ederim.

Hasip Kaplan
BDP Grup Başkan Vekili
(Şırnak Milletvekili)

Gerekçe:

Bilindiği üzere üstün zekâlılar başta daha hızlı öğrenebilme ve öğrendiklerini daha uzun süre akılda tutabilme yetisi olmak üzere, daha geniş ve derinliğine kavrayabilme, olay ve olgular arasındaki ilişkileri daha önce anlayabilme ve sezgi gibi daha birçok zihinsel yetenekler bakımından üstün zihin kapasitesine sahip çocuklardır. Üstün yetenekliler ise bir veya birkaç alanda kabiliyeti olan, üstün başarı gösteren bireylere denir. Bu bireyler müzik, spor, sanat ya da diğer bir alanda çok üstün başarı gösterebilecek bireylerdir. Yukarıda sayılan nitelikleri dolayısıyla bu çocukların eğitim ve öğretimleri, dolayısıyla buna bağlı olarak eğitim öğretim modelleri de farklı olmak durumundadır. Zira yaşıtlarından daha çabuk öğrenme kabiliyetini haiz ve onlardan daha yetenekli olan çocuklar aynı eğitim müfredatı ve öğretme teknikleriyle yetiştirildikleri takdirde bir süre sonra zihinsel gelişimlerinde gerileme görülmektedir. Bu sebeple bu çocuklara uygulanacak öğretim modelleri, yararlandıkları materyaller, kitap ve kaynaklar da farklı olmak zorundadır. Ülkemizde de üstün zekâlı/yetenekli çocuk oranının Dünya'daki orana paralel olarak % 2,5-3 civarında olduğu sanılmaktadır. Ancak kamuoyunda sıkça yaşanan tartışmalardan anlaşıldığı üzere bu çocukların eğitimi hususunda birçok eksiklikler vardır. Öncelikle henüz ülkemizde okul öncesi eğitim açısından istenilen seviyelerde olmadığımızdan dolayı, buna paralel olarak bu çocukların üstün zekâlı/yetenekli olup olmadıklarının tespiti konusunda güçlükler yaşanmaktadır. Çocuklar yedi yaşına kadar okulla tanışamadıklarından dolayı zekâ seviyesi hakkında bir fikir sahibi olabilmek de güçleşmektedir. Bu sebeple ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların erken tespit edilmesi ve böylelikle kendilerine uygun eğitim almaları sayesinde topluma yararlarının en üst seviyeye çıkartılması için yapılması gerekenlerin neler olduğunun araştırılması büyük önem arz etmektedir.

7- Yalova Milletvekili Muharrem İnce ve 22 milletvekilinin, üstün yetenekli çocukların keşfi, eğitimi ve istihdamı konusunda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/181):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde üstün zekâlı (yetenekli) çocuklar ve öğrencilerin tespit edilmesi ve eğitimleri hakkında yaşanan sorunların tespit edilmesi ve çözüm yollarının bulunması hakkında Anayasa'mızın 98, İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılması hakkında gereğini arz ederiz.

Gerekçe:

Üstün zekâlı veya diğer bir söylemle üstün yetenekli çocuklar eğitim sistemleri içinde her zaman farklı biçimde ele alınmışlardır. Bizim eğitim sistemimiz içinde de bu tür çocukların eğitimi özel eğitim anlayışı içinde ele alınmaktadır. Çünkü üstün yetenekli çocuk, kronolojik olarak kendi yaşındaki çocuklarla karşılaştırıldığında bir ya da daha fazla alanda daha yüksek performans gösteren ya da gösterme potansiyeline sahip olan, aileden, toplumdan ve eğitim ortamından sosyal ve duygusal desteğe ihtiyaç duyan çocuktur.

Ülkemizdeki temel sorun bu çocukların tespiti ve eğitimlerini sürdürme ve istihdamları noktasında ortaya çıkmaktadır.

Büyük ölçüde bu çocukların tespiti anne ve babaların gözlemleri ve öğretmenlerin değerlendirmelerine bağlıdır. Özellikle anne babaların bu konularda yeterli bilgi sahibi olmamaları okul öncesinde tespit edilmesi gereken çocukların tespitini zorlaştırmaktadır.

Ülkemizde bugün okul öncesi dönemde bu çocuklara yönelik özel programlar ya da okullar yok denecek kadar azdır. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların ve öğrencilerin eğitimi ülkemizde oldukça yeni bir alandır. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılan bilim merkezleri bu ihtiyacı karşılamak amacıyla kurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı İç Denetim Raporu bu alandaki eğitimin önemli sorunları bulunduğunu göstermektedir. Bu raporda belirtilen sorunları da dikkate alarak bazı sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Bilim ve sanat merkezi binalarının % 90'ı üstün yetenekli bireylerin eğitimine uygun olarak tasarlanmamıştır.
- 2009 yılı bütçe gerçekleşmelerine göre, özel eğitime ayrılan bütçenin binde 999'u alt zekâ gruplarına aktarılırken, sadece binde 1'lik kısmı üst zekâ gruplarına aktarılmıştır.

- Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin bu tür çocukların eğitimi için gerekli donanıma sahip olduğu söylenemez.
- Ülkemizde okul öncesi çağdaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin tanılaması ve eğitimine yönelik herhangi bir faaliyet bulunmamaktadır.
- Tanılama araçları güncelliğini yitirmiştir.
- Üstün yetenekli öğrencilerin sayısı genel olarak toplam öğrenci sayısının % 2'si olarak öngörülmesine rağmen ülkemizde ancak binde bir oranında bu özelliklere sahip öğrenci tespit edilebilmiştir. Dolayısıyla binlerce üstün yetenekli öğrenci keşfedilmeyi beklemektedir.
- Üstün yetenekli bireylerin istihdamı için özel mevzuat düzenlemeleri yapılmamıştır.

Yukarıda bir kısmı belirtilen sorunlar da dikkate alındığında böylesine önemli konunun Meclis araştırması kapsamında ele alınması gerektiğine inanmaktayız. Meclisimizin kuracağı komisyon ülkemizin beyin gücünü en üst düzeyde kullanmasına fırsat sağlayacaktır. Ülkemizin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

1) Muharrem İNCE (Yalova)
2) Ali Rıza ÖZTÜRK (Mersin)
3) Nurettin DEMİR (Muğla)
4) Aytuğ ATICI (Mersin)
5) Aykut ERDOĞDU (İstanbul)
6) Fatma Nur SERTER (İstanbul)
7) Metin Lütfi BAYDAR (Aydın)
8) Recep GÜRKAN (Edirne)
9) Engin ÖZKOÇ (Sakarya)
10) Ali Haydar ÖNER (Isparta)
11) Erdal AKSÜNGER (İzmir)
12) Ali SERİNDAĞ (Gaziantep)
13) Binnaz TOPRAK (İstanbul)
14) Ömer Süha ALDAN (Muğla)
15) Dilek AKAGÜN YILMAZ (Uşak)
16) Rıza TÜRMEN (İzmir)
17) Gürkut ACAR (Antalya)
18) Mustafa Sezgin TANRIKULU (İstanbul)
19) Faik ÖZTRAK (Tekirdağ)
20) Engin ALTAY (Sinop)
21) Hurşit GÜNEŞ (Kocaeli)
22) Süleyman ÇELEBİ (İstanbul)
23) Rahmi Aşkın TÜRELİ (İzmir)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

(10/136, 176, 177, 178, 179, 180, 181)

Sayı: A.01.1.GEÇ.0.00.00.00-10/136-140 01.11.2012
Konu: Komisyon Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan (10/136, 176, 177, 178, 179, 180, 181) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri çerçevesinde çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır.

05/04/2012 tarihinde göreve başlayan Komisyonunun yaptığı çalışmalar sonucunda düzenlediği Rapor ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Halide İNCEKARA
İstanbul Milletvekili
Komisyon Başkanı

Ek: Komisyon Raporu

KOMİSYON BAŞKANININ SUNUŞU

Ülkemizdeki çocuk nüfusunun birkaç ülkenin toplam nüfusuna yakın olduğu düşünüldüğünde "çocuğun yüksek yararı" ilkesine dayalı yapılan çalışmalar; çocuk, aile, toplum ve ülke için büyük önem taşımaktadır.

"Her çocuk kıymetlidir ve biriciktir." düşüncesinden hareketle;

22. Dönem TBMM'de "Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu",

23. Dönem "Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu",

24. Dönem, "Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" kurularak çalışmalarını tamamladı. Bu çalışmaların içinde bulunmaktan, sonuçlarının hayata geçmesine şahit olmaktan büyük onur duyduğumu sizlerle paylaşmak isterim.

Yapılan çalışmaların, çocuklar ve ülke yararına önemli adımların atılmasına vesile olur ümidimle, çocuğun yüksek yararını gözeterek bugüne kadar çalışmalar yapan kişilere, kurum ve kuruluşlara; Komisyon ile bilgilerini paylaşan herkese, birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarıma ve gecesini gündüzüne katan komisyon uzmanı arkadaşlarıma çocuklar adına teşekkür ediyorum.

Halide İNCEKARA
Komisyon Başkanı

GİRİŞ

Toplumu oluşturan bireyler, biyolojik ve psikolojik özellikler bakımından birbirlerinden oldukça büyük farklılıklar sergilemektedir. Bu anlamda her birey tekdir ve kendine özgüdür. Birey olarak farklı yetenek, ilgi, ihtiyaç ve beklentilere sahiptir. Sahip olduğu farklı potansiyel ve ihtiyaçların bireye fark ettirilmesi kendini gerçekleştirme sürecine hizmet ederek mutlu ve üretken birey olmasını destekleyecektir.

Kendini gerçekleştirme sürecinde bireyin sahip olduğu potansiyel yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmesi/sergileyebilmesi için, uygun ortam ve fırsatların oluşturularak işlerliğinin/sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Eğitimin en temel işlevi bireylerin bireysel potansiyellerini ortaya çıkararak işlerlik kazandırmak ve sahip olunan yeteneklerin uygun bir alanda kullanmasını sağlamaktır. Bireysel farklılıklara uygun olarak düzenlenmiş bir eğitim, şüphesiz ki hem bireyin toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu olarak yaşamasına hem de toplumun gelişmesine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle, günümüzde bilgi toplumu anlayışı içerisinde insan kaynağı en önemli millî servet hâline gelmiş, bu kaynağın yerinde ve doğru kullanılması öncelikli konu olmuştur.

Bireylerin toplumsal beklentiler doğrultusunda ve toplumsal kalkınmayı sağlayacak bir biçimde yetiştirilmesi, bireyin yaşamını daha iyi koşullarda sürdürmesi ve toplumsal yapı içerisinde üzerine düşen görev ve sorumluluğunu en etkin bir biçimde yerine getirmesini sağlar. İnsan kaynağının doğru ve yerinde kullanılabilmesi için, her şeyden önce, temel bir insan hakkı olan eğitimin, eğitimin doğasında var olan "bireye göre" ve "bireye özgü" olma durumlarına göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Aynı zamanda, eğitimde adalet ve eşitlik anlayışının bir gereği olarak, toplumdaki bireylerin ilgi, kapasite ve yetenekleri oranında eğitimden yararlanabilmelerine ve bireylerin özel gereksinimlerini dikkate alarak özel düzenlemelere imkân verilmelidir.

Genel eğitimin hedef kitlesi içerisinde yer alan "özel gereksinimli birey"ler kapsamında üstün yetenekli çocuklar da bulunmaktadır. Akranlarına göre ilgi, yetenek, ihtiyaç ve beklentileri farklılaşan üstün yetenekli çocukların eğitim gereksinimleri genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan özel eğitim ile mümkündür.

Özel eğitim ile üstün yetenekli çocukların;

- Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmeleri,

- Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmeleri amaçlanmaktadır.

Bu amaçlar gerçekleştirildiğinde üstün yetenekli çocukların bireysel ve farklı yetenekleri fonksiyonel hâle gelmektedir. Bu bireylerin kendi potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerinin sağlanması ve doygunluğa kavuşturulması ülke yararına hizmet etmelerini desteklemektedir. Ülkenin makro politikalarının etkin ve hızlı biçimde hayata geçirilmesi, üstün yetenekli çocukların zamanında ve potansiyelleri doğrultusunda uygun eğitim almaları ile yakından ilişkilidir. Bu kapsamda üstün yetenekli çocuklar için ülke genelinde belirlenecek politikalar ve bu politikaların uygulanması aşamasında atılacak somut adımlar, ülkelerin gelişimi ve kalkınması için bir gereksinimdir.

Türkiye, imza attığı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi ile devlet olarak çocuklarına farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermeyi de taahhüt etmiş durumdadır. Bu durum, ülkemizi uluslararası hukuk düzleminde üstün yeteneklilere farklılaştırılmış bir özel eğitim hizmeti sunmada sorumlu taraf hâline getirmektedir.

Türkiye, taraf olmanın gereği olarak, uluslararası sözleşmelerde sorumlu olduğu yükümlülükleri yerine getirebilmek için, kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik, yönerge ve kararlarda üstün yetenekli çocukların özel eğitim hizmeti almalarına ilişkin hükümlere yer vermiştir.

Türkiye'deki yasal dayanaklar özel gereksinimli bireyler grubunda yer alan üstün yetenekli çocukların bireysel yetenek ve gereksinimleri doğrultusunda özel eğitim uygulamalarına imkân verecek kapsamda olmasına rağmen, uygulamalar tam anlamıyla üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılar nitelikte değildir.

Üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyacına yönelik gereklilik ve zorunlulukların yerine getirilmemesinin sonuçlarına; TBMM'de 16 Şubat 2010 tarih ve 958 karar numarası ile "Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan" Meclis Araştırma Komisyonu Raporu'nda "Çocuğu Mağdur Eden Şartlar" başlığı altında değinilmiştir.

Bu noktalardan hareketle üstün yetenekli çocukların kendi yararları ve paralelinde toplumun yararı ve ülke kalkınması için yeterli eğitim olanaklarından yararlanmasını sağlayıcı politikalara ve ülke üstün yeteneklilik stratejisine yön vermek amacıyla Meclis Araştırma Raporu hazırlanması gerekli görülmüştür.

5 Nisan 2012 tarihinde çalışmalarına başlayan "Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"nun faaliyetlerini içeren rapor 10 bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm: Araştırma komisyonunun kuruluşu, komisyonun kurulma nedenleri, milletvekillerinin verdiği önergelerin gerekçeleri ile komisyonun görev, yetki, çalışma süresi ve yaptığı çalışmaların nasıl yürütüldüğüne dair bilgiler sunulmuştur.

İkinci Bölüm: Zekâ, yetenek kavramları ve üstün yetenekli çocukların özellikleri ele alınmıştır.

Üçüncü Bölüm: "Üstün Yeteneklilik ve Tanılama" başlığında, tanılamaya ilişkin genel kabul görmüş ilkeler, yaygın olarak kullanılan tanılama araçları ve tanılama modelleri ile Türkiye'de tanılama süreci anlatılmıştır.

Dördüncü Bölüm: "Üstün Yeteneklilik ve Sosyal Çevre Etkileşimi" başlığıyla sosyal çevrenin üstün yetenekli çocuğa bakışı, aile, öğretmen ve akran ilişkileri ile bu ilişkilerin çocuk üzerinde etkilerine değinilmiştir.

Beşinci Bölüm: "Üstün Yetenekliler Eğitiminde Tarihsel Gelişim" başlığıyla, üstün yeteneklilik konusunda ülkemizde ve dünyada bugüne kadar yapılanlar tarihsel süreçte kronolojik olarak ele alınmıştır.

Altıncı Bölüm: "Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Politikalar" başlığında, Kalkınma Planlarında, Millî Eğitim Şûralarında, ulusal düzeyde diğer politika belgelerinde ve Avrupa'da üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri konusunda kararlar incelenmiştir.

Yedinci Bölüm: "Ulusal/Uluslararası Mevzuat ve Üstün Yetenekli Çocuklar" başlığıyla, üstün yeteneklilik eğitimi hak ve eşitlik bağlamında ele alınmış, ulusal ve uluslararası yasal çerçevenin çocuğa getirdiği hak ve kamu yöneticisine yüklediği sorumluluklar dile getirilmiştir.

Sekizinci Bölüm: Üstün Yeteneklilik ile ilgili Kurumlar/Kuruluşlar başlığıyla, üstün yeteneklilik alanında doğrudan veya dolaylı ilgisi olan kurum/kuruluşlar irdelenmiş, yetki ve sorumluluklarına yer verilmiş, gözlem ve öneriler dile getirilmiştir.

Dokuzuncu Bölüm: "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Ülke Örnekleri" başlığıyla, üstün yeteneklilik alanında ülkelerin yasal düzenlemeleri, tanılama ve eğitim uygulamaları, öğretmen eğitimleri, eğitim finansmanları gibi konular incelenmiştir.

Onuncu Bölüm: Sonuç ve Önerilere yer verilmiştir.

Ekler:

1) Toplantı Tutanak Özetleri
2) Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği
3) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
4) Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

BİRİNCİ BÖLÜM

KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI

BİRİNCİ BÖLÜM

KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI

1.1 ÖNERGELERİN KONUSU VE ÖZETİ

Aşağıda özeti verilen Meclis araştırması önergeleri araştırmanın çerçevesini çizmiştir. Bu önergelerin ortak noktası, üstün yetenekli çocukların tanılanması ve eğitilmesi konusunun araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesidir. Meclis araştırması önergelerinin başlık ve özetleri aşağıda verilmiştir.

İstanbul Milletvekili Halide İNCEKARA ve 27 Milletvekilinin 10/136 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Cumhuriyet'in ilk yıllarında üstün yetenekli çocuklara yönelik bazı kanunlar çıkartılmasına rağmen, günümüzde, üstün yetenekli çocukların eğitimi genel eğitim politikası içinde açık bir şekilde tanımlanarak kurumsal ve devamlılık arz eden bir yapıya kavuşturulamamıştır.

Potansiyelleri doğrultusunda eğitim aldıkları takdirde ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynayabilecek bu çocuklar, kabiliyet ve kapasitelerine uygun bir eğitim programı geliştirilmediği takdirde toplumda sorunlu bireyler hâline geleceklerdir.

Toplumun % 2'lik bir kısmını oluşturan üstün yetenekli bireylerin tanılanması ve eğitilmesi ülkemiz açısından stratejik önemi haiz bir politikadır.

Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL ve 25 Milletvekilinin 10/176 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Bugüne kadar üstün yetenekli çocuklara yönelik bazı düzenlemeler yapılmasına rağmen üstün yetenekli çocukların eğitimi ve izlenmesi arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır. Üstün yetenekli bireylerin potansiyellerinin değerlendirilmesi sadece ülkemize değil bütün insanlığa yarar sağlayacaktır.

Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren bilim ve sanat merkezleri gibi kurumların teşkilatlanması, programlarının geliştirilmesi, imkânlarının ve sayılarının artırılması için yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Ankara Milletvekili Tülay SELAMOĞLU ve 21 Milletvekilinin 10/177 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Üstün yetenekli çocukların erken yaşta fark edilmesi ve yeteneklerine uygun bir şekilde eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.

Geçmişte ülkemizde üstün ve özel yetenekli çocuklara yönelik bazı kanunlar çıkartılarak bazı girişimlerde bulunulmasına rağmen bu alanda uygulanabilir, kapsayıcı adımlar atılamamıştır. Bu nedenle bu çocukların tespiti ve eğitimi politikası açık bir şekilde tanımlanarak kurumsallaştırılmalıdır.

Adana Milletvekili Ali HALAMAN ve 20 Milletvekilinin 10/178 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Bir ülkenin en büyük zenginlik kaynaklarından olan üstün yetenekli çocuklar, yeterli eğitim aldıkları takdirde, ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde büyük bir rol oynayacaklardır. Bu nedenle, üstün yetenekli çocukların tespiti, eğitimi ve izlenmesi sistemi politikası açık bir şekilde tanımlanarak kurumsal ve devamlılık arz eden bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Yalova Milletvekili Temel COŞKUN ve 23 Milletvekilinin 10/179 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların tanılanmasında yaşanan sorunlar/eksiklikler başarılı çocuklarımızın kaybı anlamına gelmektedir. Başarılı ve gelecek vaat eden bu çocukların tespiti, eğitimi ve izlenme politikalarının belirlenip sürdürülebilir bir yapı içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Üstün yetenekli çocukların tanılanması ve eğitilmesi, ülkesine ve milletine faydalı bir neslin yetişmesinde büyük rol oynayacak ve dünyada ülkemizin rekabet gücünü artıracaktır.

BDP Grubu Adına Grup Başkanvekili Şırnak Milletvekili Hasip KAPLAN'ın 10/180 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Yaşıtlarından daha çabuk öğrenme kabiliyetini haiz ve onlardan daha yetenekli olan çocukların aynı eğitim müfredatı ve öğretme teknikleriyle yetiştirildikleri takdirde gelişimlerinde gerileme görülmektedir. Bu çocukların kendilerini gerçekleştirmeleri ve potansiyellerini ortaya koyabilmeleri için akranlarından farklı bir eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir.

Yalova Milletvekili Muharrem İNCE ve 22 Milletvekilinin 10/181 Esas Numaralı Meclis Araştırması Önergesi Özeti

Ülkemizde, üstün yetenekli çocukların tanılanması, eğitimleri ve istihdamları noktasında sorunlar yaşanmaktadır.

Öğrenci velileri ve öğretmenler üstün yetenekli öğrenciler konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.

Ülkemizde üstün yetenekli çocuk eğitiminin yeni bir alan olmasından dolayı bu çocukların eğitimi için ayrılmış okul/eğitim kurumların sayısı yetersizdir. Bunun yanında, bu çocukların eğitimi için tahsis edilen bilim ve sanat merkezleri binalarının üstün yetenekli bireylerin eğitimine uygun olarak tasarlanmadığı, öğretmenlerinin bu çocukların eğitimi için gerekli donanıma sahip olmadığı görülmektedir.

Bu çocukların tanılanmasında kullanılan testler güncelliğini yitirmiştir.

1.2 KOMİSYONUN KURULUŞU VE GÖREV SÜRESİ

Anayasa'nın 98'inci Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince verilmiş olan 10/136, 176, 177, 178, 179, 180, 181 esas numaralı Meclis araştırması önergeleri konularının ortak olması nedeni ile birleştirilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 06.03.2012 tarihli 74. birleşiminde görüşülmüş ve önergelerde belirtilen hususlarla ilgili bir Meclis Araştırması Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu konudaki 1010 sayılı kararı 13 Mart 2012 tarihli ve 28232 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu kararda; komisyonun 17 üyeden oluşmasına, komisyonun çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü, kâtip üye seçimi tarihinden başlamak üzere 3 ay olmasına ve gerektiğinde çalışmalarını Ankara dışında da yapabileceği hususlarına yer verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 05.04.2012 tarihli 91. birleşiminde komisyon üye seçimi yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu konudaki 1012 sayılı kararı 11.04.2012 Çarşamba günlü ve 28261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Komisyon, Meclis Başkanlığının çağrısı üzerine yapılan 05.04.2012 tarihli ilk toplantısında Komisyon Başkanı, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyelerini seçmiştir. Komisyon, hazır bulunan üyeler arasından en yaşlı üye sıfatıyla Balıkesir Milletvekili Ahmet Duran BULUT'un geçici başkanlığında toplanmıştır. Bu toplantıya 13 üye katılmış ve yapılan gizli oylama sonucu Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Halide İNCEKARA, başkanvekilliğine Muğla Milletvekili Yüksel ÖZDEN, Komisyon sözcülüğüne Mersin Milletvekili Çiğdem Münevver ÖKTEN ve kâtip üyeliğe Yalova Milletvekili Temel COŞKUN (12'şer oy alarak) seçilmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1012 sayılı kararında Komisyon Başkanlık Divanı seçimi hususu da yer almıştır.

05.04.2012 tarihinde çalışmalarına başlayan Komisyon, araştırma konusunun kapsamlı olması nedeniyle çalışmalarını 3 aylık süresi içerisinde tamamlayamamış; İç Tüzük'ün 105'inci maddesi uyarınca aldığı 1 aylık süre uzatma talebi kararı Türkiye Büyük Millet Meclisince 26.06.2012 tarihinde uygun görülmüş; bu konudaki 1019 sayılı Karar 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Tablo 1.1 Komisyon Üyeleri ve Seçim Çevreleri

	Unvanı	Adı-Soyadı	Seçim Çevresi	Grubu
1	Başkan	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK Parti
2	Başkan Vekili	Yüksel ÖZDEN	Muğla	AK Parti
3	Sözcü	Çiğdem Münevver ÖKTEN	Mersin	AK Parti
4	Kâtip	Temel COŞKUN	Yalova	AK Parti
5	Üye	Tülay SELAMOĞLU	Ankara	AK Parti
6	Üye	Mustafa ATAŞ	İstanbul	AK Parti
7	Üye	Hüseyin BÜRGE	İstanbul	AK Parti
8	Üye	Şirin ÜNAL	İstanbul	AK Parti
9	Üye	Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Mardin	AK Parti
10	Üye	Dilek YÜKSEL	Tokat	AK Parti
11	Üye	Mehmet Emrehan HALICI	Ankara	CHP
12	Üye	Recep GÜRKAN	Edirne	CHP
13	Üye	Fatma Nur SERTER	İstanbul	CHP
14	Üye	Hülya GÜVEN	İzmir	CHP
15	Üye	Ali HALAMAN	Adana	MHP
16	Üye	Ahmet Duran BULUT	Balıkesir	MHP
17	Üye	Hüsamettin ZENDERLİOĞLU	Bitlis	BDP

1.3 KOMİSYONUN ÇALIŞMA SÜRECİ

Komisyon; başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyelerin seçiminin yapıldığı 05.04.2012 tarihinden itibaren çalışmalarına başlamıştır. Komisyon Başkanının önerisi üzerine ilk toplantıda Komisyon çalışmaları için gerekli olan kararlar alınmıştır. Komisyon; 1 numaralı Kararla;

1. Komisyonun gerekli görmesi hâlinde, yurt içinde ve yurt dışında, Komisyon olarak ya da oluşturulacak alt komisyonlar marifetiyle mahallinde inceleme ve araştırmalar yapılmasına,

2. Komisyon toplantılarında ve Ankara dışı çalışmalarda tam tutanak tutulmasına,
3. Komisyonun Genel Kurul çalışma saatlerinde de çalışma yapabilmesi için İç Tüzük'ün 35'inci maddesi uyarınca Başkanlık Divanından izin istenmesine,
4. Komisyonun çalışmalarını kamuoyuna duyurabilmesi ve elektronik iletişim kurabilmesi amacıyla İnternet sitesi kurulmasına ve elektronik posta adresi alınmasına,
5. Komisyon süresince ilgili kurum ve kuruluşlardan davet edilecek kişilerin tespiti ile bu uzmanların görevlendirilmesi ile ilgili işlem ve yazışmaların yapılması hususlarında Komisyon Başkanlığının yetkili kılınmasına,
6. Ankara dışındaki çalışmalara katılan Komisyon üyesi milletvekillerinin yasama çalışmalarından izinli sayılmasına,
7. Yurt içi ve yurt dışında çalışma yapılacak merkezlere ulaşımda hava yolu, kara yolu veya diğer nakil vasıtalarından yararlanılmasına,
8. Komisyon uzmanları ile kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilen diğer personelin Komisyonun Ankara dışında yapacağı çalışma ve inceleme ziyaretlerine katılmasına,
9. Ankara dışında yapılacak çalışma ve inceleme ziyaretlerine katılacak milletvekilleri, uzmanlar ve diğer kurum ve kuruluşlardan görevlendirilecek personele Harcırah Kanunu hükümlerinin uygulanmasına,
10. Yurt dışı inceleme ve araştırmalarla ilgili yazışmaların TBMM Dış İlişkiler ve Protokol Başkanlığı tarafından yapılmasına,
11. Komisyona verilen 3 aylık süre içerisinde çalışmaların tamamlanamaması hâlinde 1 aylık ek süre istenmesine,
12. Rapor yazımında Komisyon Başkanlığına redaksiyon yetkisi verilmesine,

karar vermiştir.

Komisyonun 11.04.2012 Çarşamba günü yapılan ikinci toplantısında çalışma usul ve programı belirlenmiştir. Bu toplantıda üstün yeteneklilik konusundaki uzmanların dinlenmesi ile Ankara dışı bilgilendirme çalışmalarına birer ay ayrılması; rapor yazımının da geri kalan sürede tamamlanması karara bağlanmıştır. Ayrıca çalışma zamanının salı günü saat 15:15, çarşamba ve perşembe günleri ise saat 11:30 olmasına karar verilmiştir. Aynı toplantıda rapor yazımı süresince Komisyonda bilgi alma amacıyla görevlendirilecek uzmanlar belirlenmiştir.

1.4 KOMİSYONDA GÖREVLENDİRİLEN UZMANLAR

Komisyonda görevlendirilecek uzmanların Komisyonun çalışma alanının en az bir bölümünde ihtisas sahibi, işini çok iyi bilen kişiler olmaları gözetilmiştir. Komisyon uzmanıyla beraber toplam 12 uzman Komisyonda görevlendirilmiştir.

Tablo 1.2 Komisyonda Görevlendirilen Uzmanlar Listesi

	Adı ve Soyadı	Unvanı	Kurumu
1	Korkut TÜRKYARAR	Yasama Uzmanı	TBMM
2	Tuncay GÜN	Yasama Uzman Yardımcısı	TBMM
3	Mustafa BİÇER	Yasama Uzmanı-Basın Danışmanı	TBMM
4	Alper YATMAZ	Planlama Uzmanı	Kalkınma Bakanlığı
5	Özlem MISIRLI TAŞDEMİR	Rehber Öğretmen /Psikolojik Danışman	Millî Eğitim Bakanlığı
6	Serap YALÇIN GÜLER	Program Geliştirme Uzmanı	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
7	Mürüvvet BAYRAK	Sosyal Hizmet Uzmanı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
8	Aynur ORAL	Tetkik Hâkimi	Adalet Bakanlığı
9	İlksen ACUNALP ERLEBLEBİCİ	Araştırmacı	TÜBİTAK
10	Hande TEKİN	Kültür ve Turizm Uzmanı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
11	Doç. Dr. Mücahit COŞKUN	Öğretim Üyesi	Yükseköğretim Kurulu
12	Şenay GÜZEL ŞENYUVA	Klinik Psikolog	Sağlık Bakanlığı

1.5 KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Çalışma süresi içerisinde 22 toplantı yapan Komisyonumuzun çalışmaları sırasında tam tutanak tutulmuş, komisyonda görevli uzmanların rapor yazımında yararlanması amacıyla ilgili özel ve kamu kurum/kuruluşlarından belge ve bilgiler temin edilmiş; bu kapsamda 111 evrak Komisyonumuza gelmiş, çalışmalar sırasında bu kişilerle 123 yazışma yapılmıştır.

Ayrıca, yurt içinde; 3 fen lisesi, 4 BİLSEM, 3 özel okul, 2 bilim merkezi, TÜBİTAK, TÜBA, ÖSYM, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, yurt dışında ise; Almanya, Yeni Zelanda, Güney Kore'de incelemelerde bulunulmuştur. İncelemeler sırasında geniş katılımlı toplantılar düzenlenmiş, katılımcılardan konuya ilişkin bilgiler alınmış ve katılımcıların sorunları dinlenerek çözüm önerileri not alınmıştır.

1.5.1 Komisyonda Yapılan Toplantılar

Çalışma takvimi içerisinde TBMM'de 22 toplantı yapan Komisyon, Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzük'ün 105'inci maddesi uyarınca aşağıdaki listede isimleri yazılı kamu kurum ve kuruluşlarıyla sivil toplum örgütleri temsilcilerini Komisyona davet ederek araştırma konusu ile ilgili bilgi almıştır. Söz konusu toplantıların tutanak özetleri EK I'de yer almaktadır.

Tablo 1.3 Komisyon Toplantıları ile Toplantılarda Bilgi Alınan Kişi ve Kurumlar

Tarih	Saat	Bilgi Alınan		Toplantının Konusu
		Kişi	Kurumu	
05.04.2012	18:00			Başkanlık Divanı Seçimi
11.04.2012	14:15			Komisyonun çalışma takviminin ve odaklanacağı konuların belirlenmesi
17.04.2012	15:15	Doç. Dr. Hakan SARI- Genel Müdür Necati BİLGİÇ-Grup Başkanı	MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Bilim ve sanat merkezlerinin yapısı ve merkezlerde verilen eğitim
18.04.2012	14:15	Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN	Gazi Üniversitesi	Toplumun üstün zekâlı çocuklar hakkındaki düşünceleri ile üstün zekâlı çocukların kendilerini algılama biçimleri
	15:15	Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM	Türk Psikologlar Derneği	Zekâ gelişimi ve üstün zekâlılar
24.04.2012	15:15	Doç. Dr. Uğur SAK	Anadolu Üniversitesi	Üstün yetenekli eğitimi
26.04.2012	11:30	Yrd. Doç. Dr. Serap EMİR- Üstün Zekâlılar Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı	İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü	Üstün yeteneklilere eğitim verecek öğretmenlerin eğitimi ve eğitim modelleri
	12:30	Ümit DAVASLIGİL	Maltepe Üniversitesi	Üstün yeteneklilere eğitim verecek öğretmenlerin eğitimi ve eğitim modelleri
09.05.2012	11:30	Tamer TAŞPINAR - Genel Müdür Yardımcısı	Gençlik ve Spor Bakanlığı- Spor Genel Müdürlüğü	Spor yeteneği olan çocuklar
	13:00	Mustafa Ruhi ŞİRİN	Çocuk Vakfı Başkanı	Vakıf olarak önerileri
10.05.2012	11:30	Prof. Dr. Sirel KARAKAŞ	Hacettepe Üniversitesi	Nörolojik üstün yetenek tanılaması
	15:00	Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY	Gazi Üniversitesi	Üstün yeteneklilerin eğitiminde dünya modelleri ve Türkiye'de uygulanabilirlikleri
15.05.2012	16:00	Prof. Dr. Nilgün METİN	Hacettepe Ü Sağlık Bilimleri Fak. Çocuk Gelişimi Bölümü Başkanlığı	Çocuğun gelişiminde üstün yeteneklilerin gelişim farklılıkları
16.05.2012	11:30	Prof. Dr. Necate Baykoç DÖNMEZ	NB Çocuk Gelişim Merkezi (Hacettepe Üniversitesi)	Üstün yetenekliç gelişimi, bu çocuklarla ilgili tanılama ve eğitim modelleri
	15:00	Prof. Dr. Füsun AKARSU	Boğaziçi Ü Rektör V.	Üstün yetenekli çocuklarla ilgili strateji
22.05.2012	15:15	Prof. Dr. Emin KARİP Kurul Başkanı	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı	Üstün yeteneklilerle ilgili eğitim programının geliştirilmesi

Tarih	Saat	Bilgi Alınan		Toplantının Konusu
		Kişi	Kurumu	
23.05.2012	11:30	Prof. Dr. Erol ERDİNÇ -Genel Müdür V. Nihat DEĞİRMENCİ- Genel Müdür Yardımcısı V.	Kültür ve Turizm Bakanlığı- Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü	6660 sayılı "Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun"un uygulama esasları ve üstün sanat yetenekli çocuklarla ilgili faaliyetler
29.05.2012	15:15	Ahmet YAMAN Müsteşar Yrd. Ahmet Alper EĞE Daire Başkanı	Kalkınma Bakanlığı	Kalkınma ajanslarının üstün yeteneklilerin eğitiminde üstlenebilecekleri rol
30.05.2012	11:30	Prof. Dr. Ülker AKKUTAY	Gazi Üniversitesi	Enderun nedir, günümüze uygulanabilecek modeller çıkarılabilir mi?
05.06.2012	15:15	Prof. Dr. Şemsettin TÜRKÖZ- Daire Başkanı	TUBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı	Destekleme sisteminin işleyişi
06.06.2012	11:30	Prof. Dr. Ziya SELÇUK	Gazi Üniversitesi	Talim Terbiyenin geçmişteki çalışmaları, çoklu zekâ kuramı
07.06.2012	11:30	Prof. Dr. Gökhan ÇETİNSAYA- Başkan	YÖK	Üstün yeteneklilerle ilgili bölümler, çift ana dal eğitimi, müfredatları, farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş öğretim metotları, öğretmen ve iş gücü planlaması, sınav sistemi
20.06.2012	11:30	Prof. Dr. Ali DEMİR - Başkan	ÖSYM	Sınavlar neyi ve nasıl ölçmektedir? Üstün Yeteneklileri bu sınavlarda tespit edebilir miyiz?
	11:30	Dr. Nurcan ATEŞOK DEVECİ-Grup Başkanı	MEB-YEĞİTEK	Sınavlar neyi ve nasıl ölçmektedir? Üstün Yeteneklileri bu sınavlarda tespit edebilir miyiz?
21.06.2012	12:00	Prof. Dr. Üstün ERGÜDER	Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi	Eğitim Reformu Girişiminin, üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmaları, tespit ettikleri sorunlar ve çözüm önerileri hakkında
27.06.2012	15:00			Komisyon raporunun içeriğinin netleştirilmesi
02.10.2012	15:15			Yurt dışında inceleme yapılacak yerlerin netleştirilmesine ilişkin görüşmeler
	15:30	Yrd. Doç. Dr. Adile Gülşah SARANLI	TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi	ABD'de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili edindiği deneyimin aktarılması
01.11.2012	14:15			Yurt dışında yapılan incelemelerin değerlendirilmesi ile Komisyonun nihai raporunun görüşülmesi ve karara bağlanması

1.5.2 Yurt İçinde Yapılan İncelemeler

Komisyonumuz, aldığı kararlar gereğince; üstün yetenekli çocukların eğitim gördüğü örgün ve yaygın eğitim kurumları ve ilgili kurum/kuruluşlarda incelemelerde bulunmak için;

- 19 Nisan 2012 tarihinde Ankara'da; Ankara Fen Lisesi, Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezinde,
- 25 Nisan 2012 tarihinde Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda,
- 2, 3, 4 Mayıs 2012 tarihlerinde Kocaeli-Gebze'de Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), Yalova'da Yalova Termal Fen Lisesi ve Yalova Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM), İstanbul'da ise İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi, İstanbul Atatürk Fen Lisesi, TEKDEN Koleji, Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi, Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu, Pera Güzel Sanatlar Lisesi ve Bayrampaşa Bilim Merkezinde,
- 17 Mayıs 2012 tarihinde Feza Gürsey Bilim Merkezinde,
- 24 Mayıs 2012 tarihinde Türk Eğitim Derneği (TED) Ankara Kolejinde,
- 28 Haziran 2012 tarihinde Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'de

ziyaretlerde bulunmuştur.

Komisyonumuz, üstün yetenekli çocukların tanılanması, eğitilmesi ile ilgili yaptığı çalışmalardan ve tespit edilen sorunlardan kamuoyunu haberdar etmek amacıyla Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA, Komisyon üyeleriyle birlikte 31 Mayıs 2012 Perşembe günü TBMM'de basın toplantısı düzenlemiştir.

1.5.2.1 Fen Liseleri

1.5.2.1.1 Ankara Fen Lisesi

1982 yılına kadar tek fen lisesi olarak eğitime devam eden Ankara Fen Lisesi, fen alanında üstün yetenekli çocukların yetiştirilmelerine olanak sağlanması için 1963-1964 yılında öğretime başlamıştır. Lise öğrenci kabulünde, Ortaöğretime Giriş Sınavı puanını esas almaktadır.

Tespitler:

- Laboratuvarları bakımsız, deney araçları kullanılamayacak durumdadır.
- Okulun yurt ve çevre düzenlemelerinin yetersizliği, çocuklarda güvenlik endişesi yaratmaktadır.

- Okula geldiklerinde beklentilerinden farklı bir ortamla karşılaşan öğrenci ve veliler hayal kırıklıklarını dile getirmişlerdir.
- Üniversite giriş sınavı puanının hesaplanmasında "Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı" uygulamasının kaldırılmış olması nedeniyle, fen liselerinin dezavantajlı duruma düştüğünü düşünen öğrenciler, diğer okulları tercih etmekte veya ara sınıfta okullarını değiştirmektedir.
- Öğrenciler sosyal etkinliklere zaman ayırmak istemekte ancak yerleşke içerisinde sosyal etkinlik alanları bulunmamaktadır.
- Müzik odası kullanılamayacak derecede bakımsızdır.
- Öğrencilerin bazı derslerinin boş geçtiğiyle ilgili yoğun şikâyetleri olmuştur.
- Ankara Fen Lisesindeki öğrenciler, tebeşiri dahi kendilerinin aldıklarını beyan etmişlerdir.

1.5.2.1.2 Yalova Termal Fen Lisesi

2001 tarihinde Termal Çok Programlı Lisesi olarak inşasına başlanan okul, 2002 yılında Yalova Termal Fen Lisesi olarak eğitim-öğretime başlamıştır.

Tespitler:

- Okulda fizik, kimya, biyoloji laboratuvarları bulunmakla birlikte matematik odası sınıf yetersizliği nedeniyle kapatılarak sınıfa dönüştürülmüştür.
- Laboratuvarlarda bilgisayar, projeksiyon, klima, iç oda (malzeme odası) bulunmasına rağmen bunlar işlevsel olarak kullanılamamaktadır.
- Yabancı dil dersleri için yeterli sayıda öğretmen bulunmaması sebebiyle dersler boş geçmektedir.
- Okulun teknoloji odası toplantı salonu şeklinde düzenlenmiştir.
- Kapalı spor salonu nizami ölçülerde olmaması sebebiyle etkin kullanılamamaktadır.
- Öğrenciler, üniversite sınavına hazırlık sürecinde laboratuvar/proje çalışmalarını zaman kaybı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.
- Mezun olan öğrenciler çoğunlukla tıp, diş hekimliği, mühendislik gibi bölümleri tercih etmektedir. Bu tercihlerin en önemli sebebi, öğrencilerin bu bölümlere ilgi duyması değil mezuniyet sonrası işsiz kalma kaygısı olduğu belirtilmiştir.

1.5.2.1.3 İstanbul Atatürk Fen Lisesi

İstanbul Atatürk Fen Lisesi 1982 yılında, Türkiye'deki ikinci fen lisesi olarak kurulmuştur. Okul yönetimi, İstanbul Atatürk Fen Lisesinin amacının Türkiye'nin ihtiyacı olan bilim insanlarını, mühendis ve doktorlarını yetiştirmek olduğunu

belirtmiştir. Buna dayanak olarak da elde edilen uluslararası matematik, biyoloji, bilgisayar ve fizik olimpiyatları madalyaları, TÜBİTAK ödülleri gösterilmiştir.

Tespitler:

- Sınıflarda bilgisayar, projeksiyon ve akıllı tahta bulunmamaktadır.
- Yurt inşaatının devam etmesi nedeniyle erkek öğrenciler yerleşke dışındaki yurtlarda kalmaktadır.
- Okul laboratuvarlarının önemli eksiklikleri bulunmaktadır.
- Öğrenciler kariyer planlamalarını aile, İnternet ve öğretmen aracılığıyla yaptıklarını ifade etmişlerdir.
- Son beş yıl içerisindeki mezunların yüzde 50'si tıp, yüzde 40'ı mühendislik alanını seçmektedir. İlgi alanlarına yönelememe nedenlerinin gelecek kaygısı olduğu belirtilmiştir.
- Sınav hazırlığı yapan öğrenciler ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda laboratuvar ve proje çalışmaları yürütmekte gönüllü olmamaktadır.
- Öğrencilerin Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ile okula yerleşme yüzdelik dilimlerinin üniversiteye yerleştirildikleri yüzdelik dilim ile aynı olması, okulda verilen eğitimin başarısıyla ilişkilendirilmiştir.
- Mezunların farklı alanlarda ve pozisyonlarda istihdam edildikleri ifade edilmiştir.

~~~~~

Ziyaret edilen üç fen lisesinin veli, öğrenci ve öğretmenleri tarafından paylaşılan benzer görüşler;

- Öğrencilerin proje ve olimpiyat çalışmalarına katılımları sınırlı düzeydedir. Bunun en temel nedenlerinden biri yükseköğretime giriş puanlarının hesaplanmasında sağlanan desteğin, proje alanıyla sınırlı kalmasıdır. Örneğin, biyoloji alanında bir projeyle ulusal ya da uluslararası bir yarışmada derece yapan öğrencinin, üniversitede biyoloji bölümünü tercih etmesi durumunda ek puan alabildiği ancak fen bilimlerinin diğer alanlarına (tıp fakültesi vb.) ilişkin tercih yaptığında hazırladığı projenin puan katkısı olmadığı,
- Bilim insanı yetiştirme konusunda iddiası olan ve en başarılı gençlerin eğitimini üstlenen fen liselerinde, derslerin öğretmen eksikliği nedeniyle boş geçtiği,
- Fen eğitiminin gerektirdiği laboratuvar, malzeme, fiziki yapı vb. eksiklikler nedeniyle okulun kuruluş amacına tam olarak hizmet etmediği

yönündedir.
~~~~~

1.5.2.2 Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu

Beyazıt İlköğretim Okulu; Millî Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol gereği İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen 'Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi' için uygulama okulu olarak belirlenmiştir.

Okuldaki eğitim programları, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlılar Ana Bilim Dalı ile birlikte yürütülen çalışmalar kapsamında hazırlanmaktadır. Bununla birlikte, okula kayıt işlemleri Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi ve İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü koordinasyonunda yapılan seçme ve tanılama süreçleri çerçevesinde gerçekleşmektedir.

2002-2003 öğretim yılında üstün yetenekli öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinimlerini karşılamak üzere sözü edilen okulda başlatılan farklılaştırılmış program uygulaması, üstün zekâlı öğrencileri normal gelişim gösteren yaşıtlarından ayırmadan gerçekleştirilmektedir. Zekâ düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal uyumlarının ve benlik saygılarının gelişimini desteklemek amacıyla okulda kısmi karma eğitim uygulanmakta, yaşıtlarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir.

Yapılan görüşmelerde veliler;

- Çocukların gruplanarak etiketlenmesinin olumsuz etkilerinin göz önünde bulundurulmadığını,
- Okulda ders veren öğretmenlerin herhangi bir kritere göre seçilmediklerini, üstün yeteneklilikle ilgili eğitim almayan öğretmenlerin eğitim sürecinde sorun yaşadıklarını,
- Okula idealist öğretmenlerin alınması gerektiğini,
- Öğretmen sayısının özel eğitim için yetersiz olduğunu,
- Okulda proje uygulanmasına rağmen Millî Eğitim Bakanlığının projenin gereklerine uymadığını; bu nedenle projenin tam anlamıyla uygulanamadığını,
- Projenin mevzuat altyapısı sağlanamadığı takdirde sonlandırılması gerektiğini

ifade etmişlerdir.

Okulla ilgili öğretmenler;

- Okulun proje başlangıcındaki hedefler ile gelinen noktanın uyuşmadığını,
- Okulda hem öğretmenler hem de veliler açısından ciddi bir hayal kırıklığı yaşandığını,
- Nihai hedefin bilinmediğini,
- Veli beklentileri ile öğretmen beklentilerinin ortak bir noktada buluşmadığını,
- Veli beklentilerinin çok yüksek olduğunu,
- Okulun fiziki şartlarının yetersiz olduğunu,
- Personel seçimlerinde üstün yeteneklilik eğitimiyle ilgili kriterler bulunmadığını,
- Eksiklikler giderilmez ise projenin sonlandırılması gerektiğini

ifade etmişlerdir.

Projenin yürütücüsü olan İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri, süreç içinde MEB ile aralarında oluşan iletişim problemlerinden dolayı projeyi hayata geçirmekte zorluk yaşandığını belirtmişlerdir.

Tespit:

İlgili kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda uygulanan projeden hiçbir tarafın memnun olmadığı, tanılama da dâhil eğitim sürecine güvenin kalmadığı gözlemlenmiştir.

1.5.2.3 Bilim ve Sanat Merkezleri

1.5.2.3.1 Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi

Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi, üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitim veren ve Türkiye genelinde sayıları 66'yı bulan resmî özel eğitim kurumlarından ilki olup 1995 yılında eğitime başlamıştır.

Tespitler:

- Öğrencilerin örgün eğitim dışındaki zamanlarda Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) çalışmalarına katılımlarını sağlamak amacıyla, sabah, öğle ve akşam grupları oluşturulmuştur. Öğrenciler pazartesi-çarşamba veya salı-perşembe olmak üzere haftada 2 gün, toplam 6 saat merkezdeki programlara devam etmektedir.
- Merkeze devam etmeye hak kazanan öğrenciler, hazır bulunuşluk düzeyi belirlendikten sonra birbirini tamamlayan beş basamaklı programa

alınmaktadır. Bu programlar, öğrenci merkezli, disiplinlerarası, modüler yapıda hazırlanmaktadır.

- Öğrencilerin; analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmesini sağlayan etkinliklerin planlanmasına ve uygulanmasına çalışılmaktadır.

1.5.2.3.2 Yalova Atatürk Bilim ve Sanat Merkezi

Atatürk Bilim ve Sanat Merkezi 2008-2009 eğitim-öğretim yılında faaliyete başlamıştır.

Tespitler:

- 6 öğretmen ve 3 idareci ile faaliyetlerine devam etmekte olup öğretmen açığı, geçici görevlendirme ile karşılanmaktadır.
- Merkez, mekân olarak üstün yetenekli eğitimi verecek nitelikte tasarlanmış olmasına rağmen materyal ve donanım açısından eksiklikler bulunmaktadır.
- Şikâyetler; ders saatlerinin az olması, öğretmenlerin üstün yeteneklilik konusunda desteklenmemesi, kuruma ulaşımın çok zor olması konularında yoğunlaşmıştır.

1.5.2.3.3 İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi

İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi 1996 yılında açılan, ilk beş merkezden biridir.

Tespitler:

- Merkez; fen bilimleri, matematik, görsel sanatlar, müzik, sosyal bilimler, yabancı dil, teknoloji, edebiyat, mekatronik vb. birçok alanda faaliyetini sürdürmektedir.
- Öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle öğrenci ihtiyaçları tam olarak karşılanamamaktadır.
- 10 yıl içerisinde tanılanan ve merkeze kabul edilen öğrencilerin izleme çalışması yapılmamıştır.

1.5.2.3.4 Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi

Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi, 2010 yılında faaliyete geçmiştir.

Tespitler:

- Fiziki ve donanım eksiklikleri bulunmaktadır.
- Merkezdeki öğretmen açığı, geçici görevlendirme ile karşılanmaktadır.

Ziyaret edilen dört bilim ve sanat merkezleriyle ilgili; veli, öğrenci ve öğretmenler tarafından paylaşılan benzer görüşler;

- BİLSEM'lerde altyapı ve donanımın yetersiz olduğu,
- Öğretmen açığının geçici görevlendirilme ile giderilmeye çalışılmasında sorunlar yaşandığı,
- Öğretmenlerin üstün yeteneklilik konusunda eğitimlerinin olmadığı ve yeterli hizmet içi eğitim almadığı,
- Öğretmenlerin kriterlere göre seçilmediği,
- Merkeze ulaşımda sıkıntılar yaşandığı,
- BİLSEM'lerin toplumda özel etüt merkezi veya dershane olarak algılandığı,
- Lise ve üniversiteye giriş sınavlarının olduğu yıllarda devamsızlığın arttığı,
- Programların üstün yeteneklilere hitap edecek düzeyde olmadığı,
- Öğrencinin gelişimsel özellikleriyle ilgili velilere bilgi verilmediği,
- Merkezin, üniversiteler, TÜBİTAK vb. kurumlar ile iş birliğinin sınırlı olduğu,
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından merkezlerin kuruluş amacına hizmet edecek ortak bir çerçeve eğitim programının olmadığı,
- Bilim ve sanat merkezlerindeki memnuniyetin bu kurumlardaki öğretmen ve/veya idarecilerin kişisel/özel çabalarıyla ortaya çıktığı,
- BİLSEM'lerin çalışma saatlerinin öğrencilerin örgün eğitimde geçirdikleri zamanla çakıştığı

yönündedir.

1.5.2.4 Özel Okullar

1.5.2.4.1 Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), üstün zekâ ve özel yetenekli çocuklara eğitim verme konusunda iddiası olan, 1993 yılında, ilköğretim seviyesinde yoksul çocuklara özel eğitim vermeyi planlamış okullardan ilkidir. Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlık sınıfı bulunan Anadolu lisesi türünde okul olarak kabul edilmekte, okulda 5 yıl eğitim verilmektedir.

Tespitler:

- Okula kabul sürecinde, akademik başarı ortalaması, Seviye Belirleme Sınavı (SBS)'ndan alınan puan ön şartlarını sağlayan öğrencilere genel yetenek, nöro-psikolojik test ve standart zekâ testi (WISC-R) uygulanmakta; tüm bu

aşamaları geçen öğrenciler gözlem kampına kabul edilmektedir. Gözlem kampında öğrencilerin yatılı okula uyumları, yaratıcılık ve takım çalışmasına yatkınlık düzeyleri izlenmekte ve bunların sonucuna göre okula kabul gerçekleşmektedir. Bir başka deyişle; öğrencilerin yeteneklerinin yanı sıra, okula ve yatılı eğitime yatkınlıkları da kabul aşamasında göz önünde bulundurulmaktadır.

- Okulda, Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate-IB) Programı uygulanmaktadır.
- Öğrenciler, okul mezunları ile aktif bir şekilde iletişimi sürdürmektedir. Mezunlar, öğrencilerle İnternet üzerinden iletişim kurmakta ve kariyer planlamalarına destek olmaktadır.
- Eğitim ücretli olup burslu öğrenciler de bulunmaktadır.
- Öğretmenlerin yerleşke içerisinde lojmanlarda ikamet etmesi öğrenciler ile öğretmenlerin yakın ilişki kurabilmesine olanak sağlamaktadır.
- Sunulan sosyal imkânlar, öğrencilerin farklı ve ikincil yetenek alanlarının farkına varmalarını desteklemektedir.

Yapılan görüşmelerde öğrenciler;

- IB diploması ile yurt dışındaki çoğu üniversiteye sınavsız kayıt olabildikleri hâlde, ülkemizde üniversiteye girişte sınava hazırlanmak zorunda kaldıklarını,
- Üniversite sınavına hazırlık nedeniyle ilgi duydukları alanlara yönelemediklerini,
- Hazırlık sınıfından son sınıfa kadar geçen dönemde okula ilişkin memnuniyetlerinin azaldığını,
- Anadolu lisesi programları ile IB programını aynı anda yürütmenin ders dışı etkinliklere harcanan zamanı azalttığını ve öğrenciyi yorduğunu,
- Mezunların öncelikli tercihlerinin tıp, mühendislik, hukuk, uluslararası ilişkiler, psikoloji, astronomi gibi alanlar olduğunu,
- Mekatronik vb. alanlarda yeterli çalışma alanı bulamamalarından dolayı, yurt dışına gitmek zorunda kaldıklarını,
- Okulda sunulan imkânlar doğrultusunda sosyal bilimlere olan ilgi ve yeteneklerin de ortaya çıkarıldığını,
- Verilen eğitimin yanı sıra ders dışı etkinlikler ve güçlü akran desteği, okulda öğrencilerin bireysel ve akademik gelişimini desteklediği,

- Okulda güzel sanatlar ve spor yeteneğine yönelik özel bir programın yürütüldüğü,
- Akranlarıyla birlikte yatılı kalmanın öz güvenlerini artırdığını

ifade etmişlerdir.

1.5.2.4.2 Maltepe Özel TEKDEN Anaokulu ve İlköğretim Okulu

Okul, 2011'de faaliyete geçmiştir. İlköğretim düzeyinde üstün yetenekli öğrencilere destek eğitimi verdiklerini belirtmişlerdir.

Tespitler:

- Okulun teknik altyapısına yatırım yapılmıştır.
- Üstün yetenekli çocuklar için özel sınıf oluşturulmuştur.

~~~~~

Veli, öğrenci ve öğretmenler tarafından paylaşılan benzer görüşler;

- Değerler eğitimine önem veren bir okul olduğu,
- Üstün yetenekli çocuklara normal dersler dışında "drama", "spor", "sanat", "bilim çocuk (akıl oyunları-satranç-strateji oyunları)" ve "halk oyunları" olmak üzere 5 farklı alanda eğitim verildiği,
- Okulun, üstün yetenekliler eğitimi konusunda uyguladığı özel bir programının bulunmadığı, yeni arayışlar içinde oldukları,
- Eğitim programının genel olmasının sıkıntılar yarattığı,
- Ailelerin üstün yetenekli çocuklar konusunda bilinçlendirilmesinin gerekli olduğu,
- Üstün yetenekliler için bir üst kurul oluşturulmasının gerekliliği,
- Üstün yetenekli öğrencilere akranlarından ayrı sınıf oluşturulması,
- Aile hekimleri, çocuk psikologları ve anaokul öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklarının tanılanmasında görev almaları gerektiği,

yönündedir.

1.5.2.4.3 Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji

Türk Maarif Cemiyeti, bugünkü ismiyle Türk Eğitim Derneği (TED), Mustafa Kemal Atatürk'ün çağrısı üzerine 31 Ocak 1928 tarihinde kurulmuştur.

2004-2005 öğretim yılından itibaren eğitimin her kademesinde (anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim) yerleşke ortamında hizmet vermeye başlamıştır. Kolejde 6000 öğrenci, 700 öğretmen ve çalışan bulunmaktadır.
~~~~~

Okula kabul şartları:

1. Grup; anaokulunda 2 yıl eğitim almış 200 öğrencinin doğrudan birinci sınıfa kayıt edilmesi,
2. Grup; ikinci sınıftan itibaren açılan sınavda başarılı öğrencilerden, öğrenim ücretini ödeyenlerin okula kabul edilmesi,
3. Grup; ailesinin aylık gelir durumu belli bir seviyenin altında kalan 5. sınıftaki çocukların katılabildiği tam bursluluk sınavında başarılı olmaları hâlinde yatılı veya gündüzlü tam burs ile (üniversite dâhil) okula kayıt edilmesidir.

Tespitler:

- Öğrencilerinin yaklaşık % 95'i Türkiye'de, % 5'i ise yurt dışında eğitim hayatını sürdürmektedir.
- Öğretmenler yıllık 80 saat hizmet içi eğitim almaktadır.
- Okulda biri ulusal program diğeri IB olmak üzere 2 diploma programı uygulanmaktadır. Bunun dışında bilim insanı yetiştirme programı, spor ve sanat eğitimi programı ile Cambridge uluslararası orta öğretim genel sertifika programı da öğrencilere sunulan seçenekler arasındadır.
- Okul yerleşkesinde öğrencilerin sosyal ve sportif faaliyetleri gerçekleştirebilecek imkânlar bulunmaktadır.
- Okulun öğrenci alımında uyguladığı özel bir sınav yoktur. Anaokuluna alımda kura usulü, ara sınıflarda ise Millî Eğitim Bakanlığının uyguladığı sınavlarla sınırlı sayıda öğrenci alınmaktadır.
- Okuldan mezun olanların kurumla iletişiminin devamlılığı, öğrencilerin motivasyonuna katkı sağlamaktadır.

1.5.2.4.4 Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

Pera Güzel Sanatlar Lisesi 1996 yılında Türkiye'nin ilk özel güzel sanatlar lisesi olarak kurulmuştur. Lise; müzik, resim, tiyatro ve bale-dans olmak üzere dört bölümde eğitim vermektedir.

Tespitler:

- Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, öğrencilerinin pek çok sanat dalını tanımasına imkân sunmaktadır.
- Eğitim saatleri dışında, sanat dallarında kurs verilmektedir.
- AB projelerine ve uluslararası sanat etkinliklerine aktif katılmaktadır.

- Güzel sanatlar lisesi bünyesinde bulunan yetenek alanlarının çeşitliliğin ülkemizdeki üniversitelerde bölüm karşılığı bulunmadığı için öğrencilerin bir kısmı aldığı eğitimleri yurt dışında tamamlamak zorunda kalmaktadır.
- Güzel sanatlar eğitimine erken yaşta başlanması genel kabulune rağmen, eğitim ancak lise düzeyinde verilmektedir.

~~~~~

Ziyaret edilen dört özel okulla ilgili komisyonumuzun ortak görüşü;

- Özel okulların iş ve işleyişleri Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülmektedir, söz konusu okullar, kendi kurum yönetmeliklerine göre eğitim vermektedir.
- Farklı özel okullarda üstün yeteneklilik alanında yapılan eğitimlerin amaca uygunluğu konusunda veliye okul tercihinin doğru ya da yanlış olduğunu gösterecek bir merciinin bulunmadığı,
- Özel okulların, yoğunlaştırılmış veya zenginleştirilmiş programlarının üstün yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim çerçevesinin olmadığı,

yönündedir.

1.5.2.5 Bilim Merkezleri

1.5.2.5.1 Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi

Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi 2008 Kasım ayında faaliyete geçmiştir.

Tespitler:

- Öğrenciler ders saatleri dışında bu eğitim merkezi faaliyetlerine katılmaktadır.
- Merkeze öğrencilerin kabulü not ortalaması ve mülakatla yapılmaktadır.
- Fen bilimleri; fizik, kimya, biyoloji ve matematik alanlarında verdiği laboratuvar destekleri, sosyal ve bilimsel içerikli etkinlikleri ve projeleri ile Bayrampaşa ilçesinde öğrenim görmekte olan 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerine hitap etmektedir.
- Merkezde beş laboratuvar ve bir kütüphane bulunmaktadır.
- Bilim merkezinde, öğretmenlerin istihdamı dâhil diğer tüm hizmetler "hizmet alımı" yöntemiyle karşılanmaktadır.
- Üstün yetenekli çocuklara yönelik bir program uygulanmamakta, sadece örgün eğitimde verilen derslere yönelik uygulamalar yapılmaktadır.
~~~~~

1.5.2.5.2 Ankara Feza Gürsey Bilim Merkezi

Merkez, öğrencilerin eğlenceli bir ortamda bilimin temel prensiplerini öğrenmesi amacıyla 1993 yılında kurulmuş Türkiye'nin ilk bilim merkezidir. Merkez, yaklaşık 500 m^2'lik bir alana kurulmuştur. Merkezde 48 farklı deney ve sergi birimi ile 2 uygulamalı eğitim seti bulunmaktadır.

Tespitler:

- Hâlihazırda Merkezde; astronomi, biyoloji ve çevre mühendisliği gibi alanlardan mezun olan ve "rehber" olarak adlandırılan 7 öğretici bulunmaktadır.
- 1995 yılında Merkezde bulunan deney ve sergi birimleri Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ilköğretim ve lise öğrencilerine tavsiye edilmiştir.
- Bilim Merkezi randevu sistemiyle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarına ücretsiz, özel okullara ise ücret karşılığında hizmet vermektedir.
- Ziyaretin bir saatle sınırlı olması, ziyaretçilerin her deney setinden yeterince faydalanamamasına sebep olmaktadır.
- Ziyaretçinin isteğine göre 20 dakikalık bir süreyle uygulamalı elektrik deneyi ve azot gazı deneyi yapılmaktadır.
- Bilim Merkezindeki bazı araç gereçler güncelliğini yitirmiştir. Merkezde yeni teknoloji ürünü deney seti bulunmamaktadır.
- Ücretsiz olmasına rağmen Merkezi, Ankara'da daha hiç ziyaret etmemiş okullar bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.
- Merkez yeterince tanınmamaktadır.

Bayrampaşa Bilim Merkezi ve Feza Gürsey Bilim Merkezine yapılan ziyaretlerde, merkezlerin örgün eğitimin yanında öğrencilere bilimsel deneyleri izleme ve uygulama imkanı vererek, öğrencilerin bilime yönelmelerine önemli katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

1.5.2.6 Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

Komisyonumuz, seçme ve yerleştirme sınavlarında çocukların yetenek alanlarını belirlemeye yönelik soru tekniklerinin olup olmadığını istişare etmek amacıyla Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'ni ziyaret etmiştir.

Kurum yetkililerince, mevcut sınav sisteminde üst düzey düşünme becerilerini ölçen açık uçlu sorulara yer verilemediği, katılımın sayısal çokluğu nedeniyle ancak

öğretim programına dayalı bilgi düzeyinde çoktan seçmeli soru hazırlandığı paylaşılmıştır.

Üstün yeteneğin belirlenmesi için talep olması hâlinde, bölgesel ve kültürel bakış açısıyla, yaş aralıkları da dikkate alınarak özel amaçlı soruların hazırlanıp, sınavların yapılabileceği belirtilmiş, son dönemde engellilere yönelik, "durumlarına özel sınav" sistemi örnek olarak gösterilmiştir.

1.5.2.7 Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Ceza İnfaz Kurumu toplam 62.000 m^2 olup; bunun 18.160 m^2'si A-B-C bloklar (çocuk mahkûmların bulunduğu bölüm), açık ve kapalı görüş mahalleri, personel yemekhanesi, revir, derslikler vb. Ayrıca; 7.700 m^2'si idari bina, 1.080 m^2'si atölyeler, 1.029 m^2'si çok amaçlı spor salonu, 3.030 m^2'si futbol sahası ve soyunma odaları olup, bahçesi 31.001 m^2'dir.

Tespitler:

- Ziyaret edilen bölüm Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Birimidir. Tek kişilik 9'ar odadan oluşan 36 adet koğuş bulunmaktadır. Bunun yanında 2 adet geçici koğuş (yeni gelen çocukların ilk müşahadesinin yapılması için), 5 özürlü koğuşu, 7 müşahede odası bulunmaktadır.
- Kurumun kapasitesi 324 kişidir. Ziyaret sırasında 23'ü hükümlü, 207'si tutuklu, toplam 230 kişi bulunmaktadır.
- Hükümlü ve tutukluların tedavi ve sağlık bakımları amacıyla kurumda bir doktor, bir diş hekimi bulunmaktadır. Ayrıca doktor odalarının yanında 8 yatak kapasiteli bir revir bulunmaktadır.
- Toplam 210 personelin görev yaptığı kurumda, 4 öğretmen, 6 sosyal hizmet uzmanı, 2 psikolog ve 1 sağlık memuru görev yapmaktadır.
- Sportif faaliyetler, koğuşlara ait açık alanlarda, futbol sahasında ve kapalı spor salonunda yürütülmektedir. Kapalı spor salonu; tiyatro, konser ve panel gibi aktivitelerde kullanılmak üzere düzenlenmiş çok amaçlı salon özelliği taşımaktadır.
- 08.00 - 24.00 saatleri arasında yayın yapan 25 televizyon kanalı, 5 radyo frekansı, 1 DVD'den yayın yapan kanal bulunmaktadır.
- Eğitim-öğretim faaliyetleri kurumda 20 öğrenci kapasiteli 5 adet derslikte yürütülmektedir.
- Kurum kütüphanesinde 4158 adet kitap bulunmaktadır.
- Açıköğretim lisesi, Açık ilköğretim okulu ve Açıköğretim fakültesi öğrencileri kayıtlı oldukları okulların sınavlarına katılabilmektedir.

- Seramik çini, alüminyum bakır/folyo, yağlı boya resim, bilgisayar, terzilik, tiyatro vb. kurslar verilmektedir.
- Hükümlü ve tutuklulara günlük programlar yapılmakta, programlar grup liderleri tarafından izlenmektedir.
- Tutuklu ve hükümlüler arasında rutin olarak spor turnuvaları düzenlenmektedir.
- Kuruma yeni gelen her tutuklu ve hükümlü ile ilk görüşmeleri psikolog ya da sosyal hizmet uzmanı yapmaktadır. Bu görüşmelerde tutuklu veya hükümlünün fiziksel, zihinsel, duygusal özellikleri, ilgi ve yetenekleri, aile ilişkileri, geçmişi ve eğitim bilgileri, yaşadığı sosyal çevrenin özellikleri, ihtiyaçları ve beklentileri, psikolojik durumu psiko-sosyal servis görevlileri tarafından anlaşılmaya çalışılmakta, ayrıca standart bir test uygulanmaktadır. Gelen tutuklu veya hükümlüye cezaevi yaşantısı, kurum kuralları, kurum içerisinde sahip olduğu bireysel haklarla ilgili bilgilendirme yapılmaktadır. Kurumdaki diğer yetkililerle beraber tutuklu ve hükümlünün yaş, kişilik özellikleri göz önünde bulundurularak kendisi için en uygun olan koğuşa yerleştirilmesi sağlanmaktadır.
- Hükümlü ve tutukluların psiko-sosyal ihtiyaçları doğrultusunda modüler danışmanlık programları yürütülmektedir.

Çocuklar ruhsal, bedensel ve zihinsel gelişimlerine paralel eğitimle karşılaşmamaları durumunda, suç mağduru olma riski ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sonucu doğuran temel nedenlerden biri çocuğun zamanında ve ihtiyacı doğrultusunda desteklenmemesidir.

Kurumda yapılan çeşitli aktivitelerle ortaya çıkan ürünler, aslında yeteneklerin fırsat bulduğunda ortaya çıkabileceğinin göstergesidir.

Özellikle spor alanında çok iyi olanaklara sahip Kurumda antrenmanlar sonucunda spor yeteneklerinin geliştiği görülmüştür. Bu durum, olanak sağlandığı takdirde kişinin yeteneklerinin geliştirilebileceğini, üstün yetenek kazandırılabileceğinin göstergesidir.

1.5.3 Yurt Dışında Yapılan İncelemeler

Komisyon, 02/10/2012 tarihli 21. toplantısında aldığı karar, TBMM Başkanlık Divanının 31 sayılı kararı ve Genel Kurulun 09/10/2012 tarihli 5. birleşiminde aldığı karar çerçevesinde Almanya, (Güney) Kore ve Yeni Zelanda ülkelerine 15-20 Ekim 2012 tarihleri arasında ziyaretlerde bulunmuş ve gözlemlerine raporda yer vermiştir.

1.5.3.1 Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Yapılan İncelemeler

Üstün yetenekliler alanında yurt dışı örneklerinin yerinde incelenerek ülkemiz için özgün bir yapı oluşturulması amacıyla 15-20 Ekim 2012 tarihleri arasında Almanya Federal Cumhuriyeti'nde araştırma ve incelemelerde bulunulmuştur.

Tablo 1.4 Almanya Federal Cumhuriyeti Heyet Listesi

Unvanı	Adı-Soyadı	Seçim Bölgesi	Grubu
Üye	Mustafa ATAŞ	İstanbul	AK Parti
Sözcü	Çiğdem Münevver ÖKTEN	Mersin	AK Parti
Üye	Tülay SELAMOĞLU	Ankara	AK Parti
Üye	Şirin ÜNAL	İstanbul	AK Parti
Üye	Recep GÜRKAN	Edirne	CHP
Yasama Uzmanı	Korkut TÜRKYARAR	(TBMM)	-

Almanya yönetim şekli cumhuriyet olan bir idari yapıya sahiptir. 2011 yılı insani gelişmişlik endeksine göre Almanya en gelişmiş 9. ülkedir. Kişi başına düşen gelir satın alma gücü paritesine göre 32.255 $ olan Almanya dünyanın en büyük 5. ekonomisidir. Nüfusu 82.162.000 olan Almanya'da ortalama yaşam beklentisi 80,4 yıldır. Ortalama eğitim alma beklentisi 15,9 yıl olup gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYH) % 4,5'i kadar eğitime kamu harcaması yapılan Almanya'da öğrenci sayısı 13.931.000'dir. Zorunlu eğitim 13 yıldır.

Ziyaretin amacı, Almanya'nın üstün yeteneklilerle ilgili yaptığı faaliyetleri, karşılaştığı sorunları, ürettiği çözümleri yerinde incelemek şeklinde özetlenebilir. İnceleme ziyareti kapsamında 11 farklı kurum/kuruluştan yerinde bilgi alınmıştır. Ülkenin idari yapısına bağlı olarak, ziyaret edilen eyaletlerde hatta şehirlerde farklı eğitim uygulamaları tespit edilmiştir. Uzmanlar ve bürokratlar tarafından yapılan sunumlar sonrasında, soru-cevap kısmına geçilerek konunun detaylandırılmasına katkı sağlanmıştır.

1.5.3.1.1 Almanya Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Eğitim Bakanlığı

Eğitim Bakanlığı Danışmanı Dr. Ahmet ÜNALAN tarafından Almanya Kuzey Ren Vestfalya eyaletindeki eğitim sistemi hakkında heyetimize bilgi verilmiştir.

Sayın Ünalan,

- Almanya'nın federal yapısı nedeniyle eyaletten eyalete bazı farklılıkların olduğunu fakat genel eğitim yapısının benzer olduğunu belirtmiştir.

- Üstün yetenekli çocukların bulundukları sınıflarda/ortamlarda desteklendiklerini belirterek, ayrı eğitim yapılmaması yönünde Eyalet Okul Meclisinin karar aldığını vurgulamıştır.
- OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçları incelenerek, eğitim ile ilgili bir rapor hazırlanmıştır. Munoz Raporu olarak bilinen bu raporda Almanya'nın eğitim sistemine ciddi eleştiriler getirilmiştir.
- Raporda, eğitim sisteminin çok muhafazakâr olduğu, kast sistemine benzediği belirtilmiştir. Bu eğitim sistemine göre işçi çocuğu işçi olarak eğitilmekte, eğitimli aile çocukları da yüksek eğitim almaları için yönlendirilmektedir. Rapordaki bir diğer eleştiri de Alman eğitim sisteminin kültürel farklılıklara kapalı olması, diğer bir deyişle eğitimde kültürel farklara dikkat etmemesidir.
- İlköğretimden sonra çocuklar Gymnasium (fen lisesi), Realschule (iyi düzey meslek lisesi), Hauptschule (endüstri meslek lisesi) isimli 3 farklı liseye yönlendirilmektedir. Bu lise türlerinden Gymnasium'a (fen lisesi) giden öğrencilerin neredeyse tamamı Abitur (lise bitirme-üniversiteye kabul sınavı) ile üniversiteye devam etmektedir. Ek sınavlarla Realschule ve Hauptschule öğrencilerinin de üniversiteye gitmesi mümkün olmakla birlikte, bu oran Gymnasium'dan üniversiteye giden öğrencilerin oranıyla karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır.
- Üstün yeteneklilere özgü bir okul bulunmamakta, tanılama bireyin, velinin veya öğretmenin talebi doğrultusunda yapılmaktadır. Tanılanan üstün yetenekli çocuklara akranlarıyla aynı eğitim sistemi içinde zenginleştirilmiş uygulamalar, mümkün olduğunca konu ile ilgili sertifikası olan öğretmenler tarafından verilmektedir. Öğrencilerin üstün yetenekli eğitimi aldığı bilgisi karnesinde yer almaktadır. Bazı şehirlerde tanılanmış öğrencilerin toplandığı bölge okullarına destek amaçlı öğretmenler görevlendirilmektedir.
- Üstün yetenekliler öğretmenliği için ayrı bir lisans programı bulunmamaktadır.
- Okullarda pedagog ve psikolog görevlendirilmektedir.
- Eyalette eğitimle ilgili bir kanun değişikliği yapılması gerektiğinde, Eğitim Kanunu'nun 31'nci maddesi gereğince eğitim alanındaki 74 dernek çağrılıp görüşleri alınmak zorundadır.
- Engelli birey/çocukların eğitimi ayrı okullarda değil, okul bünyesindeki alt seviye sınıflarında (Zonder Schule) gerçekleştirilmektedir.

1.5.3.1.2 Düsseldorf Yerel Yönetim Eğitim Dairesi

Düsseldorf Belediyesi Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Merkezi (Competence Center Begabtenförderung-CCB)'nde Psikolojik Destek ve Teşhis Ofisi yetkilisi Psikolog Dr. Robert HAUKE ile Psikolog Andrea MORİTZ tarafından heyetimize sunum yapılmıştır.

- Merkezin eğitim veren bir kuruluş olmadığı, danışmanlık hizmeti verdiği belirtilmiştir.
- Nisan 1999'da bütün partilerin ortak önergesiyle kurulmuş, 2003'te faaliyete geçmiştir. Merkezde anaokulundan liseye kadar çalışma grupları oluşturulmuştur.
- 2004'ten sonra detaylı programlar uygulamaya başlanmıştır. CCB hizmetleri Düsseldorf'ta ikamet edenler için ücretsiz iken diğer şehirlerden gelenlere ücretlidir.
- Merkez, üstün yeteneklilikle ilgili danışmanlık yapmakta ve tanılama çalışmalarını yürütmektedir. Broşürler ve İnternet aracılığıyla halkın bilinçlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır.
- Merkez, tanılama ve rehberlik hizmetini 4 yaşından üniversiteye kadar vermektedir.
- Merkez öğretmenlere hizmet içi eğitim vermektedir.
- Eğitimin bütünsel olarak ele alınması gerektiği belirtilmiş; çocuk, aile, öğretmen eğitimlerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.
- Merkeze başvuran tüm çocuklara zekâ testi uygulanmamaktadır. Öğrenci portfolyo (öğrencinin ürün dosyası) bilgileri ve öğretmen görüşleri testin yapılması için ön koşuldur.
- Üstün yetenekli çocuklar ayrı okul ya da sınıflarda eğitilmemektedir. Yeteneklerine göre öğrencilere destek eğitim verilebilmektedir.
- Merkezin temel hedefi çocuğu yetenekli olduğu alanda desteklemektir.

Tanılama Süreci: Aile okulun yönlendirmesi (kurumsal başvuru) ile Merkeze başvurmaktadır. Çocuğun sahip olduğu potansiyel değerlendirilmektedir. İlk görüşmede iki psikolog değerlendirme yapmakta, değerlendirme sonucunda çocuğun durumuyla ilgili net bir fikir oluşmazsa standardize test (Test Zum Schöpferischen Denken-Zeichnerisch-TSD-Z) uygulanmaktadır.

- CCB'ye bu yıl yapılan 132 başvurunun % 80'i üstün yetenekli tanısıyla zenginleştirme programlarına alınmışlardır. Başvuruların 45'i 2-9 yaş, 87'si ise 9-10 yaş aralığındadır. Ayrıca üçte birini kız çocukları oluşturmaktadır.

- Ücretsiz kamplarda çocuklar için zenginleştirme programları uygulanmaktadır. Ayrıca çocuklara felsefe dersi başta olmak üzere destek dersleri verilmektedir.
- Üstün yeteneklilik; Von Klaus K. Urban ve Hans G. Jellent'in 2009 yılında hazırladığı sözel ve sayısal yetenek esasına dayanan TSD-Z testiyle ölçülmektedir. Çocukların zihinsel üretkenliği belirsiz bir şeklin resme çevrilmesiyle ölçülmeye çalışılmaktadır.
- Öğrencilere kariyer planlaması konusunda rehberlik edilmektedir.
- Müzik ve spor okulları, müzeler, kütüphaneler, yayın organları, eğitim merkezleri ve vakıflar iş birliği yapmaktadır.
- Üstün yetenekli çocuklar, üniversiteden ders alabilmektedir.
- Merkezde 3 psikolog ve 2 sekreterin yanı sıra gönüllüler görev yapmaktadır.

"Eyalet Okul Meclisi" özel yetenekli çocuklar için ayrı eğitim kurumu açılmaması için karar almış olup eğitim sistemindeki uygulamalar şunlardır:

1. Okul içinde veya dışında uygulamalı eğitim
2. Üstten ders alma-üniversiteden ders alma
3. Sınıf atlama
4. Sınıf birleştirme

1.5.3.1.3 Otfried Preußler İlkokulu

Otfried Preußler İlkokulu ziyaret edilmiş ve Müdür Adolf SEITZ tarafından heyete aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır:

- 100 öğrencisi olan okul bölgesindeki çocukların tamamına eğitim vermektedir.
- Üstün yeteneklilikle ilgili yaptıkları proje çerçevesinde esnek öğrenim modeli uygulanmaktadır.
- Modelde öğretmen, çocuklarla beraber öğrenen kişi konumuna gelmektedir.
- Ders kitapları konulara göre fasiküllere ayrılmakta, öğrenci, seviyesine göre ders konularından hangisini öğrenmek isterse o fasikülü çalışmaktadır.
- Okulda 1 ve 2. sınıflara birleşik eğitim verilmektedir. 3 ve 4. sınıflara da birleşik eğitim verilmesi için başvuru yapılmıştır.
- Birleştirilmiş sınıf modeli 13 yıldır uygulanmaktadır. Bu uygulamaya önem verilmesinin nedeni birleştirilmiş sınıf sisteminde alt sınıfların üst sınıflardaki öğrencileri örnek almasıdır. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenci

isterse 1 yıl daha aynı sınıfı okuyabilmekte ya da bir üst sınıfa doğrudan geçebilmektedir.

- Öğrencilere yeteneklerine göre destek eğitim verilmektedir.
- Okul müdürü, Eğitim Bakanlığı tarafından önerilen öğretmenler arasından öğretmen seçmektedir.
- 2003-2007 yılları arasında İmpuls projesi KARG vakfı ile beraber yapılmış, KARG Vakfı maddi desteğin yanında öğretmenlere eğitim vermiştir. Bu projeye dâhil 15 okul bulunmaktadır. KARG vakfına bağlı okullar her yıl bir araya gelerek neler yaptıklarını değerlendirmektedirler.
- Okulda, ders içinde farklılaştırma yöntemi uygulanmaktadır.
- Çocukların genelde tek bir alanda yetenekli olduğunu ifade etmişlerdir. "Üstün yetenekli çocuk" ifadesi yerine "üstün motivasyona sahip çocuk" ifadesini tercih etmektedirler.
- Zekânın tek başına işe yaramayacağını çocukların öğrenmeyi öğrenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.
- Okulda 6 öğretmen görev yapmaktadır.
- Sınıf mevcutları 18-23 kişi arasında değişmektedir. Birleştirilmiş eğitim gören 1 ve 2. sınıfların bir şubesinin mevcudu 21 iken başka bir şube 23 öğrenciden oluşmaktadır.
- Mezuniyet sonrasında öğrencileri takip edecek bir mekanizma bulunmamaktadır.
- Okulda psikolog bulunmamaktadır.

1.5.3.1.4 Frankfurt Goethe Üniversitesi Main Kind Enstitüsü

Main Kind Enstitüsü'nde Dr. Thomas DREISÖRNER'den brifing alınmıştır. Yetkililer yaptıkları bilgilendirme toplantısında aşağıdaki bilgileri aktarmışlardır:

- Enstitü danışmanlık hizmeti vermekte, hizmet bedelinin bir kısmı veliler tarafından karşılanmaktadır.
- Merkez, Frankfurt Üniversitesi Pedagoji-Psikoloji Bölümüne bağlı bir enstitüdür. Başvuranların üçte birinin üstün yetenekli, üçte birinin orta, üçte birini normal gelişim gösteren çocuklar oluşturmaktadır.
- Çocuklar okul tarafından yönlendirilmekte ve merkezden çocuğun okula başlatılması ve/veya sınıf atlatılması konusunda görüş bildirmesi istenmektedir.
- Tanılamada standardizasyonu yapılmış zekâ testi kullanılmaktadır. Test sonucuna göre eğitim önerilmektedir.

- Danışmanlık Merkezi 4 yaşından 18 yaşına kadar yaptığı testler sonucunda ilgili okula öğrenciye sınıf atlatma/hızlandırma ya da zenginleştirme programı uygulanması konusunda önerilerde bulunabilmektedir.
- Danışmanlık Merkezi çalışmalarına üniversite öğrencileri de katılmaktadır.
- Ailelere seminerler verilmektedir.
- Üstün yetenekli olduğu tanılanan öğrencilere uygulanacak zenginleştirme programının içeriğine mentorler karar vermektedir.
- Üniversitelerin eğitim fakültesinde üstün yeteneklilerle ilgili özel bölümler bulunmamaktadır

1.5.3.1.5 Deutschhaus Gymnasium Lisesi

Deutschhaus Gymnasium Lisesi yetkililerinden Müdür Norbert BAUR ve Bayan BAUR heyetimize aşağıdaki bilgileri vermişlerdir;

- Üstün yetenekli olarak tanılanan öğrencilere özel sınıflarda ayrıştırılmış eğitim verilmektedir.
- Okulda zekâ ve spor yeteneği olmak üzere iki temel yetenek ayrımı yapılmaktadır.
- Öğrencilerin bütün derslerde başarılı olması durumunda sınıf atlama hakkı tanınmaktadır.
- Üstün yetenekliler için ayrılan özel sınıfın yanında okulda destek eğitimi de verilmektedir.
- Tüm öğrencilere potansiyelleri çerçevesinde eğitim vermek amaçlanmaktadır.
- Okulda psikolog ve sosyolog görev yapmaktadır.
- İlköğretim 8. sınıfta çevre okullardan öğrencileri deneme sınıfında eğitime almakta, kriterleri karşılayanları kabul etmektedir.
- Öğrenciler, öğretmenlerinin tavsiyesi üzerine Gymnasium'da okul psikoloğu tarafından yapılan sınava alınmaktadır. Başarılı olan öğrenciler iki haftalık bir alıştırma eğitimine alınmakta ve gözlem sonucuna göre öğrencinin üstün yetenekli eğitimi alıp almayacağına karar verilmektedir.
- Üstün yetenekli eğitiminde sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışmaya önem verilmektedir.
- Sınavların olduğu dönemlerde spor aktiviteleri/antremanları azalmaktadır. Sporcuların sadece spor alanında değil diğer alanlarda da başarılı olmasını amaçlanmaktadırlar.

- Okulda eğitim gören öğrenciler hızlı öğrendikleri için ilave programlar önerilmektedir.
- Okul öğrencileri için Abitur (Lise bitirme sınavı) temel amaç olmayıp, öğrencilerin hızlı öğrenmelerine yönelik farklı programlar uygulanmakta ve kişilik gelişimi önemsenmektedir.
- Üstün yeteneklilere eğitim veren sınıflarda gönüllü öğretmenler görevlendirilmekte, 3 kişiden oluşan bu öğretmen grubu içerisinde en az bir erkek bir kadın öğretmen bulunmaktadır.
- Öğrencinin öğretmen seçme hakkı bulunmamaktadır.
- Okul-öğrenci-aile ilişkileri önemlidir.
- Öğretmenler ders verdikleri öğrencilerle ilgili ayrıntılı rapor yazmaktadır. Böylece öğrenci hazırlanan raporda eksiklerini görme şansına kavuşmaktadır.
- Okul bütçesinin büyük kısmı sponsorlar ve aileler tarafından karşılanmaktadır. Okul tarafından bir dernek kurulmuştur. Derneğin üyeleri velilerdir ve ödedikleri aidatlarla öğretmenlere hizmet içi eğitim imkânı sağlanmaktadır.
- Öğrenciler ulaşım ücretlerini kendileri karşılamaktadır. Yapılan görüşmede öğrencilerden biri 250 km uzaktan hızlı tren ile geldiğini ifade etmiştir.

Avrupa Birliği fonlarından yararlanarak üstün yetenekli çocukların eğitimi alanında faaliyetlerini yürüten EUROPAFELS Platformu Başkanı Magdalena BAUR ise heyetimize platformun faaliyetleriyle ilgili;

- Platformun amacının ebeveynler, öğretmenler, öğrenciler ve ilgili diğer tüm kişiler arasında iletişimin sağlanması ve ortak projeler yürütülmesi olduğunu, böylece Avrupa'da eğitim alanında hoşgörülü ve samimi birlikteliğin sağlanacağını,
- Avrupa'da yaşayan yabancı öğrencilerin toplumla bütünleşme projelerinin 1980'lere uzandığını, platformun faaliyetleri sonucunda göçmen çocukların Alman eğitim sistemine daha kolay uyum sağladığını,
- Avrupa Birliği'nde üstün yetenekli eğitimi ile ilgili projelerde Türkiye ile ortak çalışabileceklerini, ifade etmiştir.

1.5.3.1.6 Maria Theresa Lisesi

Maria Theresa Gymnasium Lisesi yetkililerinden Bayan AHRENS, Türkiye Büyük Millet Meclisi heyetiyle aşağıdaki bilgileri paylaşmış, ardından okuldaki öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

- Okul, 6. sınıftan 10. sınıfa kadar üstün yetenekli çocuklara yönelik özel sınıf uygulaması gerçekleştiren bir devlet okuludur.
- Okulda üstün yetenekli çocukların eğitimi için ayrılan özel bir sınıf bulunmaktadır. Bu sınıfa 5. sınıftan sonra öğrenci alınmaktadır.
- 11 ve 12. sınıflarda kredili sistem uygulanmakta, özel sınıf uygulaması kalkmaktadır. Böylece derslerini erken bitiren öğrenciler liseyi erken bitirebilme şansı bulmaktadır.
- İlkokulda yüksek potansiyeli ile dikkat çeken öğrenciler özel yetenek sınıfına seçilmektedir. Seçimde sınıf/ders öğretmenleriyle pedagogların tavsiyeleri etkili olmakta, çocukların kendi yeteneklerini geliştirmeleri için grup çalışmalarına ağırlık verilmektedir.
- "D Sınıfı" olarak adlandırılan sınıfın özel bir öğretmeni bulunmamaktadır. Üstün yeteneklikle ilgili eğitimi olan öğretmen "D Sınıfına" eğitim verebilmektedir.
- 5. sınıfta İngilizce, 6. sınıfta Latince, 7. sınıfta Fransızca eğitimi verilmektedir.
- Zenginleştirme programı çerçevesinde öğrenciler bir sunum hazırlamak zorundadır.
- Öğrenciler, üniversiteden (Ludwig Maximilian Üniversitesi) ders alabilmektedir. Okul, 2 enstitü ile iş birliği içindedir.
- Üniversitelerde üstün yeteneklilikle ilgili lisans programı bulunmamakta öğretmenler seminerlerle desteklenmektedir.

1.5.3.1.7 Bavyera Eyalet Parlamentosu Eğitim Komisyonu

Türk heyeti, eyalet parlamento binasında resmî temaslarda bulunmuştur.

Komisyon Üyeleri CSU Milletvekilleri Manfred LÄNDLER ve Manfred RÜTH ile Uyumdan Sorumlu CSU Milletvekili Martin NEUMEYER ile yapılan toplantıda Türk ve Alman heyetlerinin başkanları birer konuşma yapmış; ardından Alman milletvekilleri genel eğitim politikalarıyla ilgili şu bilgileri aktarmıştır:

- Lisan konusunda desteğe ihtiyaç duyan öğrenciler ayrı sınıflarda eğitilmekte, Almanca dil seviyeleri yükseltilmeye çalışılmaktadır.
- Okullarda sınıf mevcutları 20-25 kişidir. Sınıf mevcudu ve sınıfta göçmen sayısının artmasının başarıyı düşürdüğü ifade edilmiştir. Göçmenlerin başarısızlığının sadece ilk nesilde değil üçüncü ve dördüncü nesilde de devam ettiği belirtilmiştir.

Bavyera Eyaleti Eğitim Komisyonu üyeleri üstün yetenekli eğitimiyle ilgili şu bilgileri aktarmıştır:

- Dosya Takip Sistemi ile belirlenen başarılı çocuklar "özel sınıf" uygulamasına alınmakta, bu öğrencilere üniversiteden ders alma imkânı tanınmaktadır.
- Üstün yeteneklilerin eğitiminde temel amaç çocukların potansiyellerini gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Üstün yetenekli bireylerin, ülkenin stratejik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kullanılacak araç olmadıkları düşüncesinden hareket edilmektedir.
- Eyalet olarak birleştirilmiş sınıf uygulamasına geçmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

1.5.3.1.8 Global Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Merkezi

Global Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Merkezi (The Global Center for Gifted and Talented Children) Başkanı Roya KLINGNER heyetimize aşağıdaki bilgileri aktarmıştır;

- Merkezin bulunduğu alan geniş olmamasına rağmen, faaliyetleri internet sayesinde uluslararası bir nitelik kazanmıştır.
- Göçmenler dil öğrenmede sorunlar yaşamakta, bu nedenle başarıları düşmektedir.
- Başarıları; problem odaklı çözüm, pozitif psikolojik yaklaşım ve tecrübeye dayanmaktadır.
- Merkezin faaliyetleri danışmanlık hizmeti (mentorluk) şeklindedir.
- Öğrenme güçlüğü çeken çocukların aileleriyle ayda bir görüşülmekte ve çocuklar için özel faaliyetler düzenlenmektedir.
- Üstün yetenekli eğitimi konusunda çalışan yüze yakın öğretmen dört yıldır bir araya gelmektedir.
- Kiev Üstün Yetenekliler Merkezi ile yapılan proje çerçevesinde iki merkez arasında öğrenci değişimi yapılmaktadır.
- Çalışmalarının başında olan merkez, öğretmenleri yetiştirmede sıkıntılar yaşamaktadır.
- Başkanlığını Roya Klingner'in yaptığı Merkez, ücret karşılığı faaliyetlerini sürdürmektedir.
- Türkiye ile proje yapmaya hazır olduklarını ifade etmişlerdir.

1.5.3.1.9 Genel İzlenimler

- Almanya'da üstün yetenekliler eğitimi son 15 yılda gündeme gelmiştir.
- Eğitim alanında her eyalet kendi kararlarını uygulamakta, ülke genelinde tek tip eğitim sistemi bulunmamaktadır.
- Bazı eyaletlerde üstün yetenekli eğitimi için ayrı sınıf ya da okul açılmasının bir ayrıcalık oluşturacağına, devlet okullarında ayrı eğitim yapılamayacağına dair eğitim komisyonu kararları bulunmakla birlikte, özel okulların üstün yetenekli çocuklar için ayrı bir sınıf/okul açmasının önünde engel bulunmamaktadır.
- Almanya'nın Güney Eyaletleri'nde okul içerisinde ayrı sınıflara rastlanmaktadır. Bu uygulamalar bir proje veya program çerçevesinde yürütülmektedir.
- Eyalet düzeyinde rehberlik hizmeti veren rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) benzeri kamu ya da özel kuruluşlara rastlanmaktadır.
- Danışmanlık hizmetlerinde farklı ücret politikaları uygulanmaktadır. Bazı merkezler hiç ücret almazken bazıları saat başına 100 € kadar ücret alabilmektedir.
- Üstün yeteneklilere eğitim verecek öğretmenlerin pedagoji ya da psikoloji eğitimi almış olması tercih edilmektedir.
- Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında öğrencinin notlarının yanında sınıf öğretmeni ve okul müdürünün tavsiyeleri de dikkate alınmaktadır.
- Çocuğun tanılanmasında zekâ testlerine ilgi son derece azalmıştır. Çocuğun tanılanmasında her türlü bilgi, gözlem değerlendirilmekte ve çocukla görüşme yapılmaktadır. Bunların sonucunda öğrenciyle ilgili bir yargıya ulaşılmadığı durumlarda zekâ testi uygulanmaktadır.

1.5.3.2 (Güney) Kore Cumhuriyeti'nde Yapılan İncelemeler

Üstün yetenekli çocukların tanılanması ve eğitimi ile ilgili konularda yurt dışındaki örneklerin yerinde incelenmesi amacıyla 16-20 Ekim 2012 tarihleri arasında (Güney) Kore'de araştırma ve incelemeler yapılmıştır.

Tablo 1.5 (Güney) Kore Heyet Listesi

Unvanı	Adı-Soyadı	Seçim Bölgesi	Grubu
Komisyon Başkanı	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK Parti
Katip Üye	Temel COŞKUN	Yalova	AK Parti
Üye	Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Mardin	AK Parti
Üye	Hüsamettin ZENDERLİOĞLU	Bitlis	BDP
Üye	Ali HALAMAN	Adana	MHP
Yasama Uzman Yrd.	Tuncay GÜN	-	-

(Güney) Kore'nin yönetim şekli cumhuriyet olan bir idari yapıya sahiptir. 2011 yılı insani gelişmişlik endeksine göre (Güney) Kore en gelişmiş 15. ülkedir. Kişi başına düşen gelir satın alma gücü paritesine göre 25.493 $'dır. Nüfusu 48.391.300 olan (Güney) Kore'de ortalama yaşam beklentisi 80,6 yıldır. Ortalama eğitim alma beklentisi 16,9 yıl olup gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYH) % 4,2'i kadar eğitime kamu harcaması yapılan (Güney) Kore'de ilk ve ortaöğretimde yaklaşık 7.300.000 öğrenci bulunmaktadır. Zorunlu eğitim, 9 (6+3) yıldır.

Ziyaretin amacı, (Güney) Kore'nin üstün yeteneklilerle ilgili yaptığı faaliyetleri, karşılaştığı sorunları, ürettiği çözümleri yerinde incelemek şeklinde özetlenebilir. İnceleme ziyareti kapsamında 11 farklı kurum/kuruluştan yerinde bilgi alınmıştır. Ülkenin idari yapısına bağlı olarak, ziyaret edilen eyaletlerde hatta şehirlerde farklı eğitim uygulamaları tespit edilmiştir. Uzmanlar ve bürokratlar tarafından yapılan sunumlar sonrasında, soru-cevap kısmına geçilerek konunun detaylandırılmasına katkı sağlanmıştır.

1.5.3.2.1 Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı

Bakanlıkta yapılan sunumda heyetimize şu bilgiler aktarılmıştır:

- Ülkenin insan kaynağı dışında kaynağı olmadığından eğitime çok fazla önem verilmektedir.
- Eğitim ile ilgili kararların tek elden alınması amacıyla 2008 yılında Eğitim Bakanlığı ile Bilim ve Teknoloji Bakanlığı birleştirilmiştir.
- (Güney) Kore'de üstün yetenekli eğitiminin hedefi herkesin kendi yetenekleri doğrultusunda geliştirilmesidir. Bu nedenle, akranlarından farklı yeteneklere sahip çocukların özel bir eğitime tabi tutulması gerekli görülmüştür.
- (Güney) Kore'de özellikle fen ve matematik alanında üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

- (Güney) Kore'de 1974 yılından itibaren itibaren fen ve matematik alanında üstün başarı gösteren öğrencilerin özel bir eğitime tabi tutulmasıyla ilgili talepler artmıştır. Bu talebi karşılamak amacıyla 1983 yılında ilk fen lisesi kurulmuş, 2000 yılına kadar bu sayı 16'ya çıkmıştır.
- Eğitim sisteminin düzenli bir şekilde işlemesi için bir kanuna ihtiyaç duyulmuş, 2000 yılında da üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi amacıyla bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun doğrultusunda hükûmet bir eğitim planı hazırlamış, üstün yetenekli çocukların eğitimi için yapılacak planların beş yıllık sürelerle hazırlanması öngörülmüştür. İlk plan 2003-2007 yılları arasını kapsamıştır. Eğitim planlarının odak noktası üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili kurumların sayısının artırılmasıdır.
- Üstün yeteneklilerle ilgili ikinci plan 2008-2012 yılları arasını kapsamaktadır. Bu planda eğitimin içeriği/niteliği ve çeşitliliği üzerinde durulmuştur.
- 2012 yılında üçüncü aşama planın hazırlıkları devam etmektedir. Bu planın üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili kurumların idaresi ve müfredatlarıyla ilgili düzenlemeleri içermesi beklenmektedir.
- (Güney) Kore'deki eğitim sistemi Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (Ministry of Education, Science and Technology)'nın altındaki 17 eğitim müdürlüğü aracılığıyla yürütülmektedir.
- Üstün Yetenekli Çocukların Yeteneklerinin Geliştirilmesi ile İlgili Kanun'a göre üstün yetenekli çocuklara 3 farklı şekilde eğitim verilmektedir:
    - ***Ayrı sınıf uygulaması:*** Bu sınıflarda okuyan çocuklar diğer öğrencilerle aynı eğitimi almaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler sadece okul sonrası veya hafta sonları fazladan ders almaktadır. Hedef öğrenci kitlesi; ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileridir. Ayrı sınıf uygulamasının amacı öğrencinin yetenek alanının belirlenmesidir. Öğrencilerin % 30,7'si ayrı sınıf uygulamasından yararlanmaktadır.
    - ***Üniversitelerde üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgilenen ayrı birim:*** Üniversiteler içerisinde üstün yetenekli öğrencilere öğretim üyeleri tarafından verilen dersleri kapsar. Öğrencilerin % 7,7'si bu tür eğitim almaktadır.
    - ***Tamamen üstün yetenekli çocukların eğitimine ayrılan okul:*** Bu tür okullarda öğrencilerin % 4'ü eğitim görmektedir.

- (Güney) Kore'de matematik, fen bilimleri, dil ve sanat, teknoloji geliştirme, sosyal bilimler, bilgi teknolojileri ve spor alanlarında üstün yeteneklilere yönelik eğitimler verilmektedir.
- Üstün yetenekli öğrencilerin % 82'si matematik ve fen alanında eğitim görmektedir.
- 2008'den önce üstün yetenekli öğrenciler veli ve/veya öğretmenlerin tavsiyesiyle KEDI'ye[1] bildirilmekte (birinci aşama); ardından KEDI tarafından testler (ikinci aşama) yapılmakta ve son aşamada da mülakat (üçüncü aşama) yapılmaktaydı.
- 2008'den önce uygulanan öğrenci tespiti çalışmalarında çocuğun spesifik yeteneği belirlenememekte, testin sadece bir defa uygulanmasından dolayı çocuğun ikinci şansı olmamaktaydı. Dershaneye giden ve çok çalışan çocuklar bu sistemde daha fazla ön plana çıkmaktaydı. Bu nedenle dershaneye gidemeyen, maddi olanakları yetersiz olan öğrencilerin yeteneklerinin belirlenmesinde sorunlar ortaya çıkmaktaydı.
- Günümüzde öğrenci tanılanmasında ikinci aşamayı oluşturan test kaldırılmış; sistemin gözlem ve tavsiye üzerine (birinci ve üçüncü aşama) yoğunlaşması sağlanmıştır. Bunun en önemli nedeni, ailelerin sınava hazırlanma aşamasında çocukların üzerine çok gitmesi ve bu durumun toplumsal bir sorun hâline gelmeye başlamasıdır.
- Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında gözleme daha fazla önem verilmesiyle birlikte öğretmenlerin sistem içerisindeki rolleri artmış; öğretmenlere yönelik eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır.
- Öğrenci tanılanmasında öğrenciye ait bilgilerin toplanmasına öncelik verilmektedir. Davranış kontrol listeleri aracılığıyla öğrenci davranışları incelenmekte, daha sonra belgeler üzerinden bir eleme yapılmaktadır. Elemeyi geçen öğrenciler kendi eğitim kurumlarında bir mülakata tabi tutulmakta, en son aşamada da KEDI tarafından oluşturulan bir komite öğrenciyi mülakata almaktadır.
- (Güney) Kore'de lise öğrencilerine yönelik Research and Education programı bulunmaktadır. İlanla alımların yapıldığı bu programda, öğrenciler, üniversitelerdeki öğretim üyeleriyle birlikte çalışmalar yapmaktadır. Programa katılmak isteyen öğrenciler bir proje hazırlamakta,

[1] Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsü-KEDI (Korean Educational Development Institute) devletten destek alan ancak bazı kararları alırken özerk davranabilen bir kurumdur (Kore'de eğitim alanında yarı-hükûmetsel (semi-governmental) olarak adlandırılabilecek bu kurumlara rastlanmaktadır).

bu projelerin değerlendirilmesinden sonra yeterli görülen öğrenciler -okul notları da göz önünde bulundurularak- programa davet edilmektedir.

- (Güney) Kore'de üstün yetenekli öğrenciler, sınavla değil, geçmişteki başarıları, okul notları ve öğretmenlerinin referanslarıyla üniversiteye kabul edilmektedir.
- Üstün yetenekli çocukların eğitiminin sistemli bir şekilde ilerleyebilmesi için Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (Korean Advanced Institute of Science and Technology-KAIST), Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsü (Korean Educational Development Institute-KEDI) gibi araştırma kurumları kurulmuştur.
- KEDI'nin en önemli görevleri üstün yeteneklilere verilecek eğitimle ilgili eğitim programları konusunda araştırma yapmak, üstün yetenekli çocuklarla ilgili konularda forumlar düzenlemek ve çalışma grupları oluşturmaktır.
- Öğretmen eğitimi yaz tatillerinde verilen eğitim programlarıyla gerçekleştirilmektedir. Öğretmenler seviyelerine göre normal ya da ileri düzey programlara katılabilmektedir.
- Üstün yetenekli eğitiminde en önemli aşamanın öğrencilerin tanılanması olduğu ifade edilmiştir.
- Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında kullanılan yöntemler öğretmen gözlemi, mülakat ve testlerdir.
- (Güney) Kore'deki eğitim çeşitliliğinden dolayı öğrenciler uluslararası olimpiyat ve fen sınavlarında iyi dereceler almaktadır.
- Günümüzde (Güney) Kore'deki eğitim ile ilgili birimlerin en önemli düşüncesi uluslararası olimpiyat ve sınavlarda başarılı olan öğrencilerin bu sınavlara hazırlanırken severek çalışıp çalışmadıklarıdır. Yetkililer; en önemli hedeflerinin öğrencilerin başarıyı severek yapacakları çalışmalar sonunda elde etmelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir.
- (Güney) Kore'de bazı okullarda pilot uygulamalarla STEAM (Science-Technology-Engineering-Art-Maths) programı başlatılmıştır. Bu programlarla sosyal bilimlerle diğer bilimlerin birleştirilerek çoklu düşünceye sahip bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- (Güney) Kore'de üstün yeteneklilere yönelik eğitimler 10 yıllık geçmişe sahiptir. Bu eğitimden geçen çocuklar henüz yirmili yaşlarda olduklarından eğitim sonuçlarının tespiti güçtür.
- Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığının altındaki 17 eğitim müdürlüğünün her birinin altında öğretmen eğitimiyle ilgili birimler bulunmaktadır. Öğretmen eğitimiyle ilgili bu birimlerin içerisindeki üstün yetenekli

eğitimiyle ilgili bölümün dışında KAIST ve KEDI gibi kurumlarda da öğretmenlere üst düzey eğitim verilmektedir.

- (Güney) Kore, üstün yetenekli eğitimiyle ilgili yasal mevzuatını hazırlamadan önce İsrail, Singapur ve Amerika Birleşik Devletleri örneklerini incelemiştir.
- Bütün öğretmenler, üniversitelerdeki eğitim fakültelerinde üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim almaktadır. Bu eğitimler, öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklara eğitim vermesi için ön koşuldur.
- İlkokul, ortaokul ve lise öğretmeni olmak için her kademenin kendine özgü sınavı bulunmaktadır.
- Başarılı öğretmenlere istedikleri yere atanma, araştırma yaptığı konuda desteklenmesine yönelik teşvikler verilmektedir.
- Yaratıcılık, üstün yetenekli çocukların tanılanmasında en önemli faktörlerden biridir. Üstün yetenekliliğin bilgi ölçen sınavlarla tespit edilmesinin çok zor olduğu vurgulanmıştır.
- Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren okullarda sınıf mevcudu 15'te tutulmaktadır.
- (Güney) Kore'de fen alanındaki eğitime çok fazla önem verilmesinin bir eksiklik olduğu, gelecekte bilim ve sanatın birleştirileceği eğitimlerin verilmeye başlanacağı ifade edilmiştir.
- Üstün yetenekli öğrenciler farklı birimlerden (başbakanlık, üniversite) burs almaktadır.
- Eğitim sisteminin köklü olmasından dolayı sistem, hükûmet değişimlerinden çok fazla etkilenmemektedir.
- Bakanlık yetkilileri beyin göçünü, beyin sirkülasyonu şeklinde düşündüklerini, farklı ülkelerden Kore'ye öğrencilerin gelmesi ne kadar normal bir durumsa Kore'den farklı ülkelere öğrencilerin gitmesinin de aynı derecede normal görüldüğünü ifade etmiştir.

1.5.3.2.2 Kore Bilim ve Yaratıcılığı Geliştirme Vakfı

Kore Bilim ve Yaratıcılığı Geliştirme Vakfı (Korea Foundation for the Advancement of Science and Creativity-KOFAC)'nda yapılan sunumda heyetimize şu bilgiler aktarılmıştır:

- Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığıyla ilişkili olan vakıf, 1966 yılında kurulmuştur.

- 2008 yılından beri Kore Bilim ve Yaratıcılığı Geliştirme Vakfı-KOFAC ismini kullanmaktadır.
- Vakıf, bilimsel gelişimin yayılması, bilimselliğin yaratıcılık ile ilişkilendirilmesi konularında çalışma yapmaktadır. Çalışmaların artmasıyla birlikte vakfın kadroları 2008 öncesine oranla 3 kat artmıştır.
- Vakıf, 90 milyon dolarlık bütçeye sahiptir. Bütçenin bir kısmı Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından, diğer kısmıysa vakfın projelerinden sağlanmaktadır.
- Özellikle bilim alanında üstün yetenekli çocukların tespit edilmesi ve bilim alanındaki çalışmalar desteklenmektedir. Çalışmalar sonucunda uluslararası olimpiyatlarda çok önemli başarılar kazanıldığı ifade edilmiştir.
- KOFAC'ın 12 kişilik yönetim kurulu Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.
- Vakıf, sadece üstün yetenekli çocukların eğitimiyle değil eğitimin diğer konularıyla da ilgilenmektedir.
- Vakıf, üstün yetenekli çocukların eğitiminde rol oynayan kurumları proje bazında maddi olarak desteklemesinin yanı sıra kurumlara danışmanlık hizmeti de sunmaktadır.
- KOFAC sadece bilimsel projelere değil sosyal projelere de destek vermektedir. Ancak projelerin niteliğine göre finansman öğrenciler tarafından da karşılanabilmektedir.
- Politikalar doğrultusunda üstün yetenekli çocukları tanılama ilkelerini belirlemekte ve kurumların ilkelere yönelik uygulamalarını denetlemektedir. Kendi denetimlerinden geçmeyen kurumlara destek vermemektedir.
- KOFAC üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin okul sonrası ya da hafta sonları ders görmesi amacıyla ülke genelinde 15 eğitim merkezi kurmuştur. Bu okulların her birine yaklaşık 250 bin $ (2012 yılı) bütçe ayrılmaktadır.
- Ülkede, toplam 20 fen lisesi bulunmakta, 4'ünde sadece üstün yetenekli çocuklar eğitim görmektedir. Ulusal ve uluslararası olimpiyatlara öğrenci seçimi de KOFAC tarafından yapılmaktadır.
- Bilim alanında üstün yetenekli çocukların tanılanması, eğitilmesi ve desteklenmeleriyle ilgili her konu KOFAC'ın çalışma alanına girmektedir.
- KOFAC'ın yarı hükûmetsel (semi-governmental) bir yapısı bulunmaktadır. Vakıf, hükûmetin politikasını uygulamasına rağmen çalışanları devlet memuru değildir.

- KEDI, üstün yetenekli çocuklarla ilgili araştırmaların yapılması; KOFAC ise belirlenen hükûmet politikalarının hayata geçirilmesiyle görevlidir.
- Üstün yeteneklilerle ilgili okullar 2002'de çıkarılan kanun esas alınarak kurulmaktadır. Bu kanuna dayanarak okul kurma, sınıf açma yetkisi Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ile yerel eğitim müdürlüklerine aittir.
- Aileler, çocuklarının iyi bir üniversiteye girmesi için çocuklara gereğinden fazla baskı yapmaktadır. Çocukların üniversitede seçtikleri bölümlerin belirlenmesinde aileler çok önemli rol oynamaktadır. Üniversiteye hazırlık aşamasında ve üniversitede bölüm seçmede çocukların yetenek ve istekleri aileler tarafından göz ardı edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı sınavla üstün yetenekli tanılamasının yapılması kaldırılarak, sınavla tanılama yapmak isteyen kurumlara KOFAC tarafından destek verilmemektedir.
- KOFAC'ın kuruluş dayanağı kanun olduğundan hükûmet değişimlerinden çok fazla etkilenmemektedir.

1.5.3.2.3 Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü

Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (Korean Advanced Institute of Science and Technology-KAIST)'nde yapılan sunumda heyetimize şu bilgiler aktarılmıştır:

- KAIST, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından, üstün yeteneklilere eğitim vermek amacıyla 1988 yılında kurulmuştur.
- 2000 yılında çıkan üstün yeteneklerin geliştirilmesi ile ilgili kanun kapsamında Eğitim Bakanlığı ile Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından iki araştırma merkezi kurulmuştur.
- 2003 yılında üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili ilk resmî adımlar atılmış, araştırma merkezleri ve okullarda üstün yetenekli sınıfları kurulmuştur. Bunun yanında ilk defa üstün yetenekliler için lise açılmıştır.
- KAIST'te üstün yetenekli çocuklarla ilgili araştırmalar yapılmakta, öğretmen eğitimi gerçekleştirilmektedir.
- Üstün yeteneklilerle ilgili araştırma faaliyetleri 3 kurum tarafından yürütülmektedir:
    - **Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı:** Hükûmetin politikası doğrultusunda eğitim politikaları belirlenmekte ve eğitim bütçesi kararlaştırılmaktadır.
    - **Kore İleri Bilim ve Yaratıcılık Vakfı:** Üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalarda kaynak sağlama ve çalışmaların geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı üstün

yeteneklilerle ilgili eğitim kurumlarına vakıf üzerinden kaynak aktarmaktadır.

- **Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsü:** Üstün yetenekliler alanında akademik çalışmalar yapmaktadır.

- Üstün yetenekli eğitimleri okul içinde ayrı sınıf ve üniversite yaz kampı eğitimi verme şeklindedir. Ortaokul ve lise aşamalarındaki öğrenciler olimpiyat ağırlıklı çalıştırılmaktadır.
- Üniversitelerde uygulanan URP (Undergraduate Research Program) programıyla öğrenci ilgi duyduğu bir konuda proje hazırlamak istediğinde kendisine bir profesör atanmakta, ilgili konuda birlikte çalışmaktadırlar.
- (Güney) Kore'de üstün yeteneklilere eğitim veren 4 fen lisesi bulunmaktadır. Bu liselerde öğrencilerin aldığı derslere ek olarak fen bilimleri ve matematik derslerini alabildikleri Gelişmiş Program-AP (Advanced Program) uygulanmakta, alınan dersler üniversite eğitiminde kabul edilmektedir.
- Üstün yetenekli çocukların gözlemlenmesi konusunda öğretmenler eğitilmekte, öğrencileri üstün yetenekli eğitim veren kurumlara sadece bu öğretmenler tavsiye etmektedir.
- KAIST'te öğretmenler iki seviyeden oluşan bir eğitime tabi tutulmakta, eğitimlerden birisi 60 saat, diğeri ise 120 saatten oluşmaktadır.
- KAIST bünyesinde eğitim ile ilgili araştırmalar yapan ve öğretmenlerin eğitimini sağlayan bir araştırma merkezi bulunmakta, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin niteliğini artırmak amacıyla araştırmalar yapmaktadır.
- KAIST; Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ile iş birliği hâlinde çalışmaktadır. KAIST'in bünyesinde çalışan Ulusal Araştırma Merkezinin yöneticileri Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından atanmaktadır.
- KAIST; yaptığı araştırma ve raporları Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına sunmaktadır. Örneğin 2012 yılında üstün yetenekli eğitimi veren 25 üniversite ile birlikte üstün yetenekli eğitiminin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili araştırmalar yapmış, bunları Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına sunmuştur.
- KAIST'in bünyesinde çalışan Ulusal Araştırma Merkezi yaptığı araştırmalarda KAIST Üniversitesindeki öğretim üyelerinden de destek almaktadır. 2008 yılına kadar KAIST, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına bağlı iken bu yıldan sonra Eğitim Bakanlığı ile Bilim ve Teknoloji Bakanlığı

birleştirilmiş, bu nedenle KAIST'in içerisinde faaliyet gösteren Araştırma Merkezi de bakanlığın bünyesine alınmıştır.

- KAIST, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik on-line eğitim vermektedir. On-line eğitime alınacak öğrenciler öğretmen referansıyla seçilmektedirler.
- Üstün yetenekli eğitimi veren liselerde öğrencilerin performansına göre sınıf atlama mümkündür.
- KAIST, tanılama yöntemleri konusunda dünyadaki örnekleri incelemiş ve bu araştırmalar sonucunda elde ettikleri verileri Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına sunmuştur.
- Sınavla üstün yetenekli öğrenci tanılanmasının doğru bir yöntem olmadığı belirtilmiştir.
- KAIST'in ana hedefi eğitim politikalarını belirlemeye katkı sağlamaktır. KAIST'teki eğitim ile ilgili birimlerin kadroları üstün yetenekli eğitiminde uzman kişilerden oluşmaktadır.
- KEDI üstün yetenekliler konusunda genel çalışmalar yaparken, KAIST sadece fen ve teknoloji alanında çalışmaktadır.

1.5.3.2.4 Daejeon Eğitim Müdürlüğü

- Üstün yetenekli eğitimi, Eğitim Temel Kanununun 12 ve 19'uncu maddelerine dayanmaktadır.
- Daejeon Eğitim Müdürü seçimle belirlenmekte, (Daejeon Education Office), üstün yeteneklilere eğitim veren lise açabilmektedir.
- Üstün yetenekli eğitimi veren kurumlarda okutulan kitaplar Daejeon Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanmaktadır. (Her eğitim müdürlüğü kendi bölgesindeki okullardan sorumludur.)
- Eğitim Müdürlüğünün üstün yetenekli çocuklar konusundaki çalışmaları üç noktada yoğunlaşmaktadır:
    - **Tanılamanın ülke genelinde yapılması ve tanılama yapılan alanların çeşitlilik kazanması:** Önceleri fen ve matematik alanlarındaki üstün yetenekli çocukların tanılanmasına önem verilmekteyken günümüzde edebiyat ve sanat alanındaki çocukların da tanılanmasına çalışılmaktadır.
    - **Üstün yetenekli çocuk eğitiminin kalitesinin artırılması:** Eğitimin kalitesinin artırılması için Eğitim Müdürlüğü tarafından bu okullarda sürekli denetlemeler yapılmaktadır.
    - **Üstün yetenekli çocukların seviyesine uygun eğitim programlarının hazırlanması:** Fen ve matematik alanlarında üstün

yetenekli çocukların tanılanmasıyla ülkenin bilim ve teknoloji konusundaki rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

- Eğitim Müdürlüğü, Kore ve yurt dışındaki üniversitelerle işbirlikleri gerçekleştirmektedir. Örneğin ABD'deki Saint John Üniversitesi'yle kurulan iş birliği çerçevesinde her yıl yaz tatilinde üstün yetenekli çocuklara ders veren 20 öğretmen, ABD'ye gidip bu üniversitede konuyla ilgili eğitim almaktadır.
- Yurt dışındaki üniversitelerle yapılan öğretmen değişimleriyle farklı sistemlerden haberdar olunmaktadır.
- Daha önce sadece fen ve matematik alanında yapılan üstün yetenekli tanılaması günümüzde 8 alana (matematik, fen bilimleri, bilgi teknolojileri, robot, sanat, dans, icat ve edebiyat) çıkarılmıştır.
- Üstün yetenekli eğitiminden yararlanan öğrenci oranı % 3,1'dir.
- Üniversitelerin içerisinde eğitim merkezleri kurulmuştur.
- Okullara eğitim materyalleri konusunda destek sağlanmaktadır.
- Üstün yetenekli çocukların keşfedilmesi için eğitim kampları yapılmaktadır.
- Liderlik eğitimi, üstün yetenekli çocuk eğitiminin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.
- "Takım eğitimi" olarak adlandırılan bir eğitim stili geliştirilmiştir. Disiplinler arası bir yaklaşımla farklı iki alandan öğretim üyesi (en az doktora düzeyinde) bir arada ders vermektedir.
- Üstün yeteneklilerin eğitimi, bu eğitimi almayan diğer öğrencileri teşvik etmektedir.
- Okul öncesi eğitim 3 yaşında başlamaktadır.
- Edebiyat, dans gibi alanlarda üstün yeteneklilerin tanılanmasına önem verilmeye başlanmasına rağmen öncelik fen bilimleri ve matematik alanlarındadır.
- Eğitim ile ilgili tüm politikalar ve eğitim bütçesi Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.
- Üstün yetenekli eğitiminde toplumun % 2'sine ulaşma amaçlanmaktadır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin de bu eğitimi alabilecek seviyeye çıkarılmasıyla % 2'lik dilimin % 5'e çıkarılması hedeflenmektedir. Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı her bölgede en az bir üstün yetenekliler okulunun olmasını şart koşmaktadır.

- Üstün yetenekli eğitiminde sadece ortaokul, lise öğretmenleri değil; üniversitelerdeki öğretim üyeleri görev almaktadır.
- Okulun yönetim kurulu ve aile birliği aracılığıyla aile, okul, öğrenci ilişkileri sürdürülmektedir. Aile Birliğinin bazı üyeleri okul yönetiminde de bulunmaktadır.
- Okul öğretmenleri, çocuklarla ilgili raporları her yıl aileye iletmektedir. Bunun dışında öğrenciler projelere başlamadan önce ailelere bilgi verilmekte ve aileler yılda iki kez derslere katılabilmektedir.
- Üstün yetenekli eğitiminin üç ayağı bulunmaktadır: Eğitimin niteliği, öğretmenin kalitesi ve eğitim ortamı.
- Üstün yetenekli eğitiminin memur olan öğretmenlerle yapılması zordur. Bu nedenle öğretmenlerin memur olmayan kişilerden seçilmesi gerektiği yetkililerce önerilmiştir.

1.5.3.2.5 Bulam Ortaokulu

Üstün yetenekli eğitiminin ayrı sınıf uygulaması ile gerçekleştirildiği Bulam Ortaokulu (Bulam Middle School) yöneticileriyle yapılan toplantıda şu bilgiler aktarılmıştır:

- Ders sonrası üstün yeteneklilere eğitim veren ortaokulun öğrenci seçimi sınavla değil öğretmenlerin tavsiyesiyle yapılmaktadır.
- Üstün yetenekli eğitimi için seçme kuruluna, ortaokul birinci sınıftaki çocuklar ilkokul öğretmenlerinin; ikinci ve üçüncü sınıftaki öğrencilerse ortaokuldaki öğretmenlerinin tavsiyesiyle kabul edilmektedir.
- Okulda verilen eğitim belli bir ücret karşılığında yapılmaktadır. Öğrenciler, okula yıllık yaklaşık 550 $ (2012 yılı) ödemektedir. Ancak maddi durumunun yetersiz olması hâlinde ücret alınmamaktadır. Okul, öğrencilerden alınan ücretlerin yanında devlet tarafından da maddi olarak desteklenmektedir. Öğrencilerden ücret alınmasının nedeni, kursların ücretsiz verilmesi durumunda oluşacak talep fazlasını engellemektir.
- Üstün yeteneklilik eğitiminin verildiği kurs, Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen izinle açılmaktadır. İznin alınması aşamasında öğrencilere ders verecek öğretmenlerin listesi ve derslerin içeriği İl Eğitim Müdürlüğüne sunulmaktadır.
- (Güney) Kore'de sadece sınava hazırlık dershaneleri değil okuldaki derslere yardımcı dershaneler de yoğun talep görmektedir.
- Haftada bir gün 4 saat, yılda 100 saatlik eğitim verilmektedir. Öğrencinin sertifika alması için % 80 devam şartı aranmaktadır. Verilen belge

öğrencinin dosyasına konulmakta, daha sonra gittiği okullarda referans olarak kabul edilmektedir.

- Okulun programında yaratıcılık, liderlik ve bilimsel teorilerle ilgili dersler bulunmaktadır.
- Okulda matematik ve fen sınıfının yanında matematik ve fen sınıfının birleştirildiği karma bir sınıf bulunmaktadır.
- 1.330 öğrencinin eğitim gördüğü okulda üstün yeteneklilik eğitimi gören öğrenci sayısı 40'tır.
- Öğrenciler bir yıllığına seçilmekte, bir sonraki yıl programa katılmak isteyen öğrenci aynı seçme işleminden geçmektedir.
- Okulun eğitim programı, bir konu uzmanı ve okul öğretmenleri tarafından belirlenmektedir.

1.5.3.2.6 Gyeongin Ulusal Eğitim Üniversitesi

Gyeongin Ulusal Eğitim Üniversitesi (Gyeongin National University of Education)'nde yapılan sunumda şu bilgiler aktarılmıştır:

- (Güney) Kore'de bazı üniversitelerde sadece öğretmen yetiştirilmektedir. İlkokul, ortaokul ve lise öğretmenleri yetiştiren üniversiteler ayrıdır. Aralarında 1968 yılında kurulan Gyeongin Üniversitesinin de bulunduğu 10 üniversite sadece ilkokul öğretmeni yetiştirmektedir.
- Gyeongin Üniversitesi devlet üniversitesi olup kadroları hükûmet tarafından atanmaktadır. Toplam (Lisans-Yüksek Lisans) 5 bine yakın öğrenci sınavla alınmaktadır.
- Akademisyen sayısı 131'dir. Kadro sayısı bakanlık tarafından, hangi akademisyenlerin çalıştırılacağı üniversite yönetimi tarafından belirlenmektedir.
- (Güney) Kore genelinde ilkokul öğretmeni yetiştiren üniversitelerden her yıl yaklaşık 4 bin kişi mezun olmaktadır.
- Eğitim dili Korecedir. Bazı dersler İngilizce verilmektedir. İngilizce verilen derslerin sayısı 10'a yakın olup, sayısının artırılması amaçlanmaktadır.
- (Güney) Kore'de ilkokul öğretmeni olmak için mutlaka ilkokul öğretmeni yetiştiren okullardan mezun olmak gerekmektedir. Branşlar arasında sınav yoluyla geçişler olabilmektedir.
- (Güney) Kore genelinde lisans düzeyinde eğitim veren 200'e yakın üniversite bulunmaktadır. Bunların % 80'i özel üniversitedir. Devlet üniversiteleri doğrudan Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına bağlıdır.

1.5.3.2.7 Kore Üstün Yetenekliler Topluluğu

Kore Üstün Yetenekliler Topluluğu (Korean Society for the Gifted)'nda yapılan sunumda şu bilgiler aktarılmıştır:

- Kore Üstün Yetenekliler Topluluğu Akademisyenlerden oluşan bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluş, üstün yetenekli çocukların tanılanması, okulların taşıması gereken özellikler, öğrencilere okutulacak eğitim programı ve üstün yetenekli çocuklara ders verecek öğretmenlerin taşıması gereken özellikler konusunda araştırmalar yapmakta, proje yarışmaları ve forumlar da düzenlemektedir.
- Geçmişte topluluğa başkanlık yapanlardan milletvekilli olanlar, üstün yetenekli eğitimiyle ilgili kanunun oluşmasına büyük katkı sağlamışlardır.
- Yönetim; bir başkan, iki kontrolör, beş başkan yardımcısı, on komite üyesinden oluşmaktadır.
- Üstün yetenekli çocukların öğretmenleri bu topluluk tarafından 3 yıl boyunca eğitilmiştir.
- (Güney) Kore'de, Kore Üstün Yetenekliler Topluluğuna benzer çok sayıda dernek/topluluk bulunmaktadır. Devlet, hükûmet politikaları doğrultusunda çalışma yapan bu sivil toplum örgütlerine maddi destek sağlamaktadır. Maddi destek, üretilen tez ve raporların nitelik ve niceliklerine göre verilmektedir.
- Bakanlık, doğrudan bütçe kullanmadığı için Topluluğa KOFAC aracılığıyla kaynak aktarmaktadır.
- Topluluk, her yıl "Dünya Yaratıcılık Festivali" düzenlemektedir. 3 gün 2 gece süren bu festivale diğer ülkelerden öğrenciler davet edilmekte, bu etkinliğin bütçesi Daejeon Eğitim Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.

1.5.3.2.8 Seul Fen Lisesi

Seul Fen Lisesi (Seoul Science High School)'nde Türk heyetine yapılan sunumda şu bilgiler aktarılmıştır:

- 1988 yılında kurulan Seul Fen Lisesi, (Güney) Kore'de sadece üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren 4 fen lisesinden biridir.
- 2008 öncesinde sadece Seul'den öğrenci alınırken bu yıldan itibaren ülkenin genelinden 120 öğrenci alınmaktadır (15'er kişiden oluşan 8 sınıf). Toplam sayının % 10'unu (12 kişi) maddi olanakları yetersiz öğrenciler oluşturmaktadır.
- Öğretmenler, okul yönetimi tarafından seçilmektedir.

- Toplam 121 çalışanı olan okulda; 1 müdür, 1 müdür yardımcısı, 76 öğretmen, 1 hemşire, 1 beslenme uzmanı, öğretmenlik sertifikası olmayan 32 yardımcı öğretmen bulunmaktadır.
- Özel bir mazereti olan öğrenciler dışında tüm öğrenciler yatılıdır.
- İlk eleme okula başvuran öğrencilerin belgelerinin incelenmesiyle yapılmaktadır. Eleme sonrasında öğrenciler, yaratıcılık ve problem çözme yeteneklerini ölçen bir sınava alınmakta; sınava katılanların yaklaşık % 10'u bu sınavda başarılı olabilmektedir. Bu % 10'luk dilim içerisindeki öğrenciler 2 günlük kampta gözlemlenmekte, öğrenciye kompozisyon yazdırılmakta ve mülakata alınmaktadır. En son aşamada da öğrenci sayısı 120'ye indirilmektedir.
- Okuldaki kız öğrenci sayısının çok az olmasının (toplam öğrenci sayısının % 15'i) nedeni kız öğrencilerin fen bilimlerine ilgi göstermemesidir.
- Diğer fen liselerinin aksine Seul Fen Lisesi özel statüye sahip olduğundan üniversitedeki gibi kredili sistem uygulamaktadır. Buna göre belli bir krediyi dolduran öğrenciler yaş ve sınıfına bakılmaksızın üniversiteye geçebilmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin okuduğu fen lisesinde üniversiteye geçişte standart üniversiteye giriş testi uygulanmamakta, her üniversite kendi yaptığı sınav ya da mülakatla üniversiteye öğrenci kabul etmektedir.
- Eğitim 3 yıldır.
- Öğrenciler mezuniyet tezi hazırlayarak mezun olmaktadır.
- Eğitim Programı; okulun yönetimi, öğretmenler, öğrenci velileri ve üniversitelerdeki bazı profesörlerin oluşturduğu bir kurul tarafından hazırlanmaktadır.
- Okulda bir psikolojik danışman ve her 5 öğrenci için 1 rehber öğretmen bulunmaktadır. Öğrenci, rehber öğretmenin çözemeyeceği bir sorunla karşılaştığında okul psikolojik danışmanına yönlendirilmektedir.
- Okuldaki yemekhanenin mönüsünü belirleyen bir beslenme uzmanı bulunmaktadır.
- Seul Fen Lisesi, ülkenin en iyi lisesi olduğundan ailelerin öğrencilerden beklentileri fazla olmaktadır. Öğrencilerin üzerinde olumsuz etki oluşturan aile beklentilerinden dolayı okulda derecelendirme (okul birincisi, ikincisi) kaldırılmıştır.

1.5.3.2.9 Seul Ulusal Eğitim Üniversitesi

Seul Ulusal Eğitim Üniversitesi (Seoul National University of Education)'nde yapılan sunumda şu bilgiler aktarılmıştır:

- Üniversite sadece ilkokul öğretmenleri yetiştirmektedir.
- (Güney) Kore'de öğretmenliğin seçkin bir meslek olmasından dolayı üniversite sınavında % 1'lik dilime giren öğrenciler mülakata alınmakta ve başarılı olanlar okula kabul edilmektedir.
- Üstün yetenekli çocuklar için bir eğitim merkezi bulunmaktadır. Bilgisayar, fen bilimleri ve matematik alanındaki üstün yetenekli çocuklar bu merkezde eğitilmektedir. Merkez müdürü iki yılda bir değişmektedir. Merkezde görev alan 16 profesör bulunmaktadır. İki yılda bir yapılan seçimlerde bu profesörlerden biri merkez müdürü olmaktadır.
- Üniversite, yapılan başvurular arasından akademisyenleri kendisi seçmektedir. Akademisyenler, öz geçmişlerine bakılarak alınmaktadır.
- Fen alanında 60, matematik alanında 40, bilgisayar bilimleri alanında 20 üstün yetenekli ilkokul öğrencisi (toplam 120 öğrenci) seçilerek bu üniversitede eğitilmektedir. Yıllık toplam ders saati 100'dür.
- Öğrenciler her yıl yeniden seçilmektedir. Birkaç yıl öncesine kadar bu öğrenciler sınav ve mülakatla seçilirken günümüzde artık sınavla öğrenci alınmamakta; sadece referans, öz geçmişi incelenerek ve mülakatla öğrenci seçimi yapılmaktadır.
- Kore'de Seul Ulusal Üniversitesine benzer şekilde üstün yetenekli eğitimi veren üniversiteler bulunmaktadır. Her üniversite kendi bölgesindeki öğrenciler arasından seçim yapmaktadır.

1.5.3.2.10 Kore Sanatta Üstün Yetenekliler Ulusal Araştırma Merkezi

Kore Sanatta Üstün Yetenekliler Ulusal Araştırma Merkezi (Korean National Research Institute for the Gifted in Art)'nde yapılan sunumda Türk heyetine şu bilgiler sunulmuştur:

- Sanat alanındaki üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmalar yapan merkezde 6 araştırma görevlisi çalışmaktadır.
- Kore Ulusal Sanat Üniversitesi içerisinde faaliyet gösteren Araştırma Merkezi; Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığına değil; Kültür, Sanat, Spor ve Turizm Bakanlığına bağlıdır.

- Üniversitede, sanat alanında üstün yetenekli ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin eğitim aldığı eğitim merkezi ve araştırma merkezi bulunmaktadır.
- Araştırma Merkezi; tiyatro, müzik, resim, geleneksel sanatlar gibi alanlarda araştırmalar yapmaktadır.
- Araştırmalar ağırlıklı olarak sanat alanında üstün yetenekli çocukların nasıl tespit edileceği yönündedir.

1.5.3.2.11 Kore Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Topluluğu

Kore Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Topluluğu (Korean Society for the Gifted and Talented)'nda yapılan sunumda Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Üstün yeteneklilerin eğitimi, öğretmenlerinin nitelikleri, eğitim gördükleri ortamların özellikleri konularında araştırmalar yapan akademisyenlerden oluşan bir sivil toplum kuruluşudur. Konularla ilgili yılda iki tez yarışması düzenlemektedir.
- 2000 yılında kurulmuştur. 1.500 civarında üyesi bulunmaktadır. Üyeleri öğretmen/akademisyen ya da yüksek lisans öğrencilerinden oluşur.
- Devletten herhangi bir destek almamaktadır.

1.5.3.2.12 Genel İzlenimler

- (Güney) Kore'de özerk idari birimler arasındaki farklı yönetim, uygulama ve bütçeleme modellerinin oluşmasını engellemek amacıyla 2002 yılında üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili kanun çıkarılmıştır.
- Güney Kore'deki eğitim sisteminin en önemli özelliklerinden birisi yarı-hükûmetsel (semi-governmental) olarak adlandırılan kurumların çokluğu ve bunların etkili bir şekilde çalışarak eğitimde dinamizmi sağlamasıdır.
- (Güney) Kore'deki eğitim sisteminin temelini öğretmenler oluşturmaktadır. Üstün yetenekli çocuklara eğitim verecek öğretmenlerin ayrı ve tekrarlanan bir eğitime tabi tutulması, üstün yeteneklilik eğitiminin en önemli ögesini oluşturmaktadır.
- (Güney) Kore'de standart zekâ testlerine önem verilmemekte, hatta üstün yetenekli çocukların eğitim gördüğü fen liselerine girişte uygulanan yaratıcılık ve problem çözme becerilerini ölçen testlerin kaldırılmasına çalışılmaktadır. Bunun en önemli nedenleri; sınavların çocukların psikolojisini olumsuz etkilemesi, ailelerin çocukların sınavlarda başarılı olmasını sağlamak için onlara gereğinden fazla psikolojik baskı uygulaması ve tek bir sınavla yapılan seçmenin yeterli görülmemesi dolayısıyla

tanılamada gözlem ve mülakat yöntemlerine daha fazla ağırlık verilmeye başlanmıştır.

- Yapılan incelemelerde çocukların zekâları değil çalışmayla artan başarılarının ölçülmeye başlandığı görülmüştür. Bu yüzden ülkedeki öğrencilerin yaklaşık % 40'ı üstün yeteneklilerin gördüğü eğitimlerden birine (okul sonrası eğitim, üniversitelerdeki öğretim üyeleri tarafından eğitilme veya sadece üstün yeteneklilerin eğitildiği liselere) alınmaktadır.
- (Güney) Kore'de üstün yeteneklilerle ilgili konularda araştırma yapan sivil toplum kuruluşlarına büyük önem verilmekte ve projelerine kaynak aktarılmaktadır.

1.5.3.3 Yeni Zelanda'da Yapılan İncelemeler

Üstün yetenekli çocukların tanılanması ve eğitimi ile ilgili konularda yurt dışındaki örneklerin yerinde incelenmesi amacıyla 12-21 Ekim 2012 tarihleri arasında Yeni Zelanda'da araştırma ve incelemeler yapılmıştır.

Tablo 1.6 Yeni Zelanda Heyet Listesi

Unvan	Adı-Soyadı	Seçim Bölgesi	Grubu
Komisyon Başkan Vekili	Prof. Dr. Yüksel ÖZDEN	Muğla	AK Parti
Üye	Dilek YÜKSEL	Tokat	AK Parti
Üye	Ahmet Duran BULUT	Balıkesir	MHP
Uzman (MEB)	Serap YALÇIN GÜLER	-	-

İngiliz Uluslar Topluluğuna mensup olan Yeni Zelanda Westminster (İngiliz) türü Parlamenter Demokrasiye sahip Anayasal Monarşi ile yönetilmektir. 2011 yılı insani gelişmişlik endeksine göre Yeni Zelanda en gelişmiş 5. ülkedir. Kişi başına düşen gelir satın alma gücü paritesine göre 23.737 $'dır. Nüfusu 4.415.500 olan Yeni Zelanda'da ortalama yaşam beklentisi 80,7 yıldır. Ortalama eğitim alma beklentisi 18 yıl olup gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYH) % 6,1'i kadar eğitime kamu harcaması yapılan Yeni Zelanda'da yaklaşık 750.000 öğrenci bulunmaktadır. Zorunlu eğitim, 12 yıldır.

Ziyaretin amacı, Yeni Zelanda'da üstün yeteneklilerle ilgili yaptığı faaliyetleri, karşılaştığı sorunları, ürettiği çözümleri yerinde incelemek şeklinde özetlenebilir. İnceleme ziyareti kapsamında 11 farklı kişi/kurum/kuruluş yerinde bilgi alınmıştır. Ülkenin idari yapısına bağlı olarak, ziyaret edilen şehirlerde farklı eğitim uygulamaları tespit edilmiştir. Uzmanlar tarafından yapılan sunumlar sonrasında, soru-cevap kısmına geçilerek konunun detaylandırılmasına katkı sağlanmıştır.

1.5.3.3.1 Auckland Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Auckland Üniversitesi-Eğitim Fakültesi-Öğretim, Öğrenme ve Gelişim Okulu Araştırma Görevlisi Dr. Janna WARDAM ile yapılan görüşmede Türk heyetine aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır:

- Yaş ilerledikçe üstün yetenekli çocuğu seçmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle çocukları erken yaşlarda teşhis etmek önemlidir. Teşhis etmede en ideal yaşlar 7-8'dir.
- Erken yaşlarda yüksek potansiyeli olduğu düşünülen çocuklar, ileri yaşlarda üstün yetenekli olarak tanılanmayabilir. Çocuğun süreçteki çalışmaları ve motivasyonu dikkate alınmalıdır.
- Sınıf atlatma gerektiği kadar yapılmalıdır. Çocuk, atlatıldığı sınıfın bilişsel düzeyine uyum sağlasa da çocuğun sosyal-duygusal gelişimi bilişsel düzeyine eşlik etmeyebilir. Sınıf atlatılması düşünülen çocuğun sosyal-duygusal gelişimi değerlendirilmeli ve sınıf atlatıldığında, söz konusu gelişim özellikleri desteklenmelidir.
- Lise öğrencileri üniversiteden ders alabilmekle birlikte liseler birbirleriyle yarış hâlinde olduklarından okul yönetimleri iyi öğrencilerin üniversiteye erken başlamalarını istememektedir. Bu nedenle öğrenciler, genellikle üniversiteden ders alma haklarını kullanamamaktadır.
- Okula başlama yaşı 5 (60 ay)'tir. Okula başlanılan ilk yılda 4-5 kişiden başlayıp 20 kişiye kadar olan sınıflarda öğretim görülmektedir. Eğitim 6-16 yaş arası zorunlu ve ücretsizdir. İlkokul 1-6. sınıf, ortaokul 7-8. sınıf ve lise ise 9-13. sınıf arasında verilen eğitimi kapsamaktadır. Bir eğitim-öğretim yılı 4 döneme ayrılmıştır. Dönemler arasında 2 haftalık tatiller olup yaz tatili 6-7 hafta sürmektedir. Yeni eğitim yılı ise şubat ayında başlamaktadır.
- Yeni Zelanda Yeterlilik Kurumu (New Zealand Qualifications Authority-NZQA) tarafından 2010 yılında Yeni Zelanda Yeterlikler Çerçevesi (The New Zealand Qualifications Framework-NZQF) oluşturulmuştur. Eğitim sistemindeki öğrencilerin öğrenme çıktılarını iyileştirmek ve kalite güvencesi getirmek amacıyla belirlenen "Ulusal Yeterlikler Çerçevesi" ile eğitim kademelerine göre öğrencilerin sahip olması gereken "Ulusal Standartlar" belirlenmiştir.
- Ulusal Standartlara göre öğrenciler standart, standart altı, standartın çok altı ve standart üstü olarak ayrılmaktadır. Okulların öncelikli hedefi ise standart altı öğrencilerin standart öğrencilerin düzeyine getirilmesidir. Özellikle son yıllarda (2006 sonrası) standardın üstündeki öğrencilerin üstün yetenekli olup olmadığıyla ilgilenilmemektedir.

- Üstün yetenekli çocuklarla ilgili ilk çalışma 1930 yılında yapılmıştır. O yıllarda kırsal alandaki okullarda 1, 2 ve 3. sınıfta okuyan öğrenciler aynı sınıfta birleştirilmiş ve birleştirildikleri sınıflarda kendi öğrenme hız ve hazır bulunuşluk düzeylerine göre ilerlemeleri sağlanmıştır. Şu anda uygulanan sınıf geçme sisteminden dolayı birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmamaktadır.
- Her okul kendi programını yapmaktadır. 2005 yılında çıkarılan bir kanunla her okulun üstün yetenekli eğitimi programı oluşturması zorunluluğu getirilmiştir.
- Ülkedeki okullarda üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili işleri yürüten bir görevlinin bulunmadığı durumlarda müdür yardımcısı bu işi üstlenmektedir.
- Başarılı öğrenciler devlet okullarında eğitim görmeyi tercih etmektedir.
- Ülkede üstün yetenekli çocukları belirlemede kullanılan resmî araçlar:
    - Ulusal standartlar (Okuma-yazma standartları, matematik standartları)
    - Standartlaştırılmış başarı testleri (PAT, e-asTTle, Avustralya sınavları NCEA vb.)
    - Standartlaştırılmış yaratıcılık testleri,
    - Standartlaştırılmış zekâ/bilişsel yetenek testleridir.
- Öğrencilere yılda iki kez karne verilmektedir. Karnede akademik notlar ile öğretmen görüşleri yer almaktadır. Öğrencinin karnesinde yer alan not ve görüşler her yıl bireysel dosyasına aktarılmaktadır.
- Ailelerin sisteme katılması için seminer, çalıştay ve atölye çalışmaları yapılmaktadır.
- Ülkedeki üniversitelerde üstün yeteneklilerle ilgili araştırmalar yapılmaktadır.
- Maori (Yeni Zelanda yerlileri) kültüründe çocuğun üstün yetenekli olarak tanılanması ve toplum içinde sivrilmesi aile tarafından istenmemektedir.

1.5.3.3.2 Biliş Eğitim Şirketi

Biliş Eğitim Şirketi (Cognition Education) ziyareti sırasında Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Biliş Eğitim Şirketi, kâr amacı güden bir kuruluş olmakla birlikte, kâr amacı gütmeyen ve eğitimi geliştirme amacıyla kurulan Biliş Eğitim Vakfı bünyesindedir.
- Vakıf, yurt içi ve yurt dışı hizmetlerinden elde ettiği gelirlerinin bir kısmını eğitim sektörüne aktarmaktadır.
- Yeni Zelanda merkezli şirket; Pasifik ülkeleri (Avusturalya, Nauri Cumhuriyeti, Samoa Adaları), Avrupa ülkeleri (İngiltere, Danimarka, İsveç, Norveç, İrlanda), Güney Doğu Asya ülkeleri (Brunei, Malezya, Endonezya), Orta Doğu ülkeleri (Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Umman, Katar, Mısır) ile Amerika'da bulunan merkezlerinde eğitimin tüm alanlarında ulusal ve uluslarası düzeyde eğitim politikaları geliştirmekte, mesleki gelişim konularında danışmanlık hizmeti vermekte ve projelere katılmaktadır.
- Biliş Eğitim; Yeni Zelanda'da okul gelişimi, mesleki gelişim, okul yönetimi eğitimi, üstün yetenekli eğitimi, e-öğrenme, yeni okul kurulması, eğitim sitelerinin yönetimi, eğitim programı geliştirme ve uygulama ile araştırma ve değerlendirme konularında danışmanlık hizmeti vermektedir.
- Yeni Zelanda Eğitim Bakanlığı resmî İnternet sitesinde hizmet veren "Gifted and Talented Online" web sayfası ihaleyle iki seneliğine şirket tarafından alınmış ve tasarlanmıştır. Web sitesinde; okul, öğretmen, öğrenci ve ailelerin ihtiyaç duyacağı belgeler, grafik, ses ve video gibi materyaller ile çeşitli kaynaklar yer almaktadır.
- Web sayfasının okullar ve öğretmenler için ayrılmış bölümünde okul yaklaşımları, üstünlük ve yetenek kavramlarının tanımı, üstün ve yetenekli öğrencilerin belirlenmesi, üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini karşılayabilecek profesyonel eğitim ve destek hizmeti ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Her okul için bir analiz ve plan yapılmaktadır. Ayrıca sürdürebilirlik için okulların kendilerini değerlendirmesi sağlanmaktadır.
- Hazırlanan web sitesinde öğretmenler arasında oluşturulan grup, üstün yeteneklilik konusunda birbirlerine destek olmakta ve kaynak paylaşmaktadır.
- Web sayfasının öğrenciler için ayrılmış bölümünde; öğrenci ihtiyaç analiz anketi, yararlı web siteleri, yarışmalar, kariyer olanakları ile burslarla ilgili destek hizmeti verilmektedir.
- Yeni Zelanda, üstün zekâ ve yetenekli eğitimini yaygınlaştırmaya çalışmaktadır.

- Eğitimde, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların ancak tüm öğrencilere iyi eğitim verilmesi ve eğitim kalitesinin artırılmasıyla kendi potansiyellerine en uygun eğitimi alabilecekleri felsefesi hâkimdir. İlkokulda % 10 oranında olan bu grup lise düzeyinde en tepedeki % 2'lik grubu oluşturmaktadır.
- Veliler okul yönetiminde görev alabilmekte, okul müdürü okul yönetimi tarafından seçilerek sözleşmeli olarak işe alınmaktadır. Okul müdürü ise görev yapacak öğretmenleri seçmektedir. Okul müdür ve öğretmenlerinin maaşları Eğitim Bakanlığı tarafından ödenmektedir.
- Eğitim Bakanlığı okullara her öğrenci için para yardımı yapmaktadır. Yapılan yardımın miktarı, ülkede 1'den 10'a kadar derecelendirilmiş olan ekonomik bölgelere göre belirlenmektedir. 10 ekonomik bölge ise ev fiyatları ve ailelerin gelirlerine göre tespit edilmektedir. Devlet, bu sayede alt sınıftan üst sınıfa sosyal bir hareketliliğin oluşmasını amaçlamaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerde okuyan çocukların ailelerine daha fazla maddi yardım yapılıyor olsa da aile ve çevresel faktörler nedeniyle çocukların başarısı değişmemektedir.

1.5.3.3.3 Auckland Gramer Okulu

Auckland Gramer Okulu okul müdürü ile yapılan toplantıda Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Auckland Gramer Okulu (Auckland Grammar School), 2.500 erkek öğrencinin okuduğu bir devlet lisesidir. Yeni Zelanda'nın en büyük okullarından biridir. 1869 yılında açılan okul, gelir seviyesi yüksek ailelerin çocuklarına eğitim vermektedir.
- Okul uluslararası 120 öğrencinin yatılı olarak okumasına imkân verecek kapasiteye sahiptir.
- Öğrencilerine ulusal ve uluslararası eğitim programlarının yer aldığı akademik bir program sunmaktadır. Öğrenciler, bireysel performansları ölçüsünde sınıflara yerleştirilmekte; hızlandırılmış sınıflar ve kurslar vasıtasıyla da farklı yeteneklerin ihtiyaç duyduğu dersler verilmektedir.
- Her öğrenci bireysel potansiyel ve ilgisi çerçevesinde; okuldaki spor, kültür ve akademik faaliyetlere teşvik edilmektedir.
- Okul bölgesi dışından gelen öğrencilerden ücret alınmaktadır.
- Öğrenciler başarıya göre sınıflara ayrılmaktadır.
- Üstün yetenekli tanımı "pozitif bir şekilde farklı" anlamında kullanılmaktadır. Okuldaki iki sınıfta standardın üstünde 60-70 çocuk olduğu ifade edilmiştir. Bu sınıflardaki çocuklar yetenekli olmalarına

rağmen üstün yetenekli olarak adlandırılabilecek öğrenci sayısı çok azdır (3-5 kişi).

- Okuldaki en deneyimli/başarılı öğretmenler, en başarılı çocukların sınıflarına ders vermektedir. Sürekli eğitim almakta öğretmenlerin maaşları diğer öğretmenlerle aynı seviyededir. Aldıkları ücretler yaptıkları farklı çalışmalara göre artmaktadır (yönetime katılma gibi).
- Öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimseyen okul; akademik başarıyı destekleyen, rekabete dayalı bir sistem üzerine kuruludur. Rekabet sistemi, başarının sürekliliğini sağlamaktadır.
- Öğrenciler; spor, sanat gibi alanlarda okul içi ve dışındaki faaliyetlerle desteklenmektedir. Her çocuğun yeteneğini keşfetmesine ortam sağlanarak yetenekli olduğu konuda ulusal/uluslararası düzeyde başarılı olması için fırsatlar yaratılmaktadır.
- Okulda salı ve perşembe günleri etüt çalışmaları yapılmaktadır. Üst sınıflarda okuyan öğrenciler arasından seçilen rol-model öğrenciler alt sınıfta okuyan öğrencilerle etüt günlerinde çalışarak destek olmaktadır.
- Okullar, 30 yıl öncesine kadar Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktaydı. Fakat günümüzde bağımsız ve özel bir yapısı olan okullar şirket mantığında yönetilmektedir. Her okulun bir muhasebecisi vardır. Velilerden oluşan okul yönetiminin altında okul müdürü ve öğretmenler bulunmaktadır. Okul yönetimini oluşturan mütevelli heyetinin (velilerin) seçimleri 3 yılda bir yapılmaktadır. Ayda bir toplanan yönetim kurulu; mülkiyet, personel, finans, politika ile özellikle refah ve öğrenci başarısı konusunda kararlar almakla yükümlüdür.
- Ülkedeki bütün okulların % 4'ü özel, % 96'sı kamuya aittir. Ülkedeki Katolik okulları (integratite) özel okul statüsünde olduğu hâlde devlet tarafından kaynak aktarılmaktadır.

1.5.3.3.4 Riverina Okulu

Riverina devlet okulu; "Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi (Gifted Education Centre)"nin okulda uyguladığı "Küçük Gelincikler (Small Poppies)" programını yerinde görmek amacıyla ziyaret edilmiştir.

Küçük Gelincikler (Small Poppies) programının uygulandığı Riverina Okulu "Okul Öncesi Sınıf" ziyareti sırasında Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Program, okul öncesi eğitim süresince çocuklarının yeterli ilgi görmediğini ileri süren bir grup aile tarafından, çocuklarının ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1996 yılında Auckland'da başlatılmıştır.

- Küçük Gelincikler, erken çocukluk döneminden başlayarak yetenekli çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmış; benzer yetenek ve ilgi alanlarına sahip çocukların kendi hız ve düzeylerinde gelişmelerine olanak tanıyan bir zenginleştirme programıdır.
- Küçük Gelincikler, zorlu öğrenme deneyimlerinin sunulduğu çocuk odaklı bir ortam sunmaktadır. Bu programda, çocuğun öğrenme sürecinin teşvik edilmesi yerine, spesifik bir sonuç veya ürün elde etmeye vurgu yapılmaktadır.
- 2007'de Küçük Gelincikler programı kapsamında sunulan hizmetlerin idaresi Üstün Yetenekli Eğitim Merkezine verilmiştir.
- Haftada yarım gün (2,5 saat) olan programa 3 yaşından 6 yaşına kadar olan çocuklar kabul edilmektedir. Sınıf mevcutları 12 kişi ile sınırlandırılmıştır. Her öğrenci yarım günlük eğitim için 35 $ (2012 yılı) ödemektedir.
- Küçük Gelincikler sınıfı Riverina Okulundaki bir odanın kiralanması ile oluşturulmuştur.
- Sınıfta ücretini ödeyemeyecek durumdaki ailelerin çocuklarına burs verilmektedir.
- Sınıf, bölgedeki Eğitim Bakanlığına bağlı anaokulu öğrencilerinden oluşmaktadır. Çocuklar, her hafta yarım gün (2,5 saat) velileri ile birlikte bu sınıfa gelmekte diğer günlerdeyse anaokullarına gitmektedir. Bu nedenle Eğitim Bakanlığı tarafından öğrenci başına ödenen ücretin bir kısmı bu sınıfa aktarılmaktadır. Çocuklar, eğitim süresince kendi anaokullarındaki yoklamadan muaf tutulmaktadır.
- Çocuklar, devam mecburiyetleri olmadan 2 yaşından itibaren sınıfa katılabilmektedir.
- 4-5 yaşlarındaki çocuklar için tam gün olarak uygulanan program, yaklaşık 20 yıldır uygulanmaktadır.
- Sınıf öğretmeni, sadece çocuk eğitiminden değil, ebeveyn eğitiminden de sorumludur.
- Sınıf öğretmeni, yıllık planını dönem başında çocukların ilgi duyduğu konulara göre şekillendirmektedir.
- Sınıfta programı uygulayan deneyimli başöğretmen, çocukların küçük yaşlarda belirlenmesinin önemli olduğu fakat 5-6 yaşına kadar çocuğun üstün yetenekli olup olmadığını söylemenin de güç olduğu belirtmiştir.

1.5.3.3.5 Wesley Ortaokulu

Wesley Ortaokulu; "Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi (Gifted Education Centre)"nin okulda uyguladığı "Bir Günlük Okul (One Day School)" programını yerinde görmek amacıyla ziyaret edilmiştir.

Bir Günlük Okul (One Day School) programının uygulandığı Wesley Ortaokulu sınıf ziyareti sırasında Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Öğrenciler, akranları olan diğer üstün yeteneklilerle birlikte özel eğitim tekniklerinin kullanıldığı bir ortamda, kendileri için özel olarak tasarlanmış program çerçevesinde haftanın bir gününü "Bir Günlük Okul"da geçirmektedir.
- Programın temel amacı; üstün yetenekli öğrencilerin zihinsel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktır. Çocuklara hayal güçlerini kullanmalarını sağlayan etkinlikler yaptırılmaktadır.
- "Bir Günlük Okul"da uygulamadaki sınıf programının aksine belirli bir tema üzerinde birkaç gün boyunca derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır.
- "Bir Günlük Okul" programı 6-7 yaş, 8-9 yaş ve 10-13 yaşlarındaki öğrenciler için uygulanmaktadır. 6-7 yaşındaki öğrencilerin sınıf mevcudu 12 kişi, 8-9 ve 10-13 yaş gruplarındaki öğrencilerin sınıf mevcutları ise 15 kişi ile sınırlandırılmıştır.
- Program için başvuran her çocuk, "Bir Günlük Okul" programına alınma koşullarına uygun olup olmadığının tespiti için kapsamlı bir değerlendirme sürecinden geçmektedir. Bu ilk değerlendirmenin öğrenci başına ücreti ise 285 $'dır (2012 yılı).
- Okuldaki öğretmenler, "Bir Günlük Okul" programını yürüten öğretmenlerin uygulama derslerine girerek, bilgi ve tecrübelerinden yararlanabilmektedir. Derslerde öğretmenler, üstün yetenekli öğrencilerin nasıl davrandığını, nasıl daha iyi öğrenebileceğini gözlemleyerek bu yöntemleri kendi derslerinde uygulayabilmektedir.
- 130 öğrencinin öğrenim gördüğü Wesley Ortaokulu, düşük gelir seviyesindeki ailelerin olduğu bölgededir.
- Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi, "Bir Günlük Okul" programı uygulamaları için okullarda oda kiralamaktadır. Merkez, şu ana kadar Auckland'deki beş okulda oda kiralamıştır.
- Wesley Ortaokulunda kiralanan sınıfta farklı okullardan gelen 13 üstün yetenekli öğrenciye "Bir Günlük Okul" programı uygulanmaktadır. Bu

program, Wesley Ortaokulunda haftanın iki günü farklı gruplara uygulanmaktadır.

- Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezinin Yeni Zelanda genelinde kiraladığı 18 "Bir Günlük Okul" sınıfında tam gün çalışan iki yönetici, yarı zamanlı çalışan 18 koordinatör ve öğretmen ile 490 öğrenci vardır. Öğretmenlerin ücreti Merkez tarafından ödenmektedir.
- "Bir Günlük Okul" programına katılan öğrenciler günlük 65 $ (2012 yılı) ödemektedir. Program ücretini ödeyemeyecek durumdaki öğrencilere "Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi" tarafından burs verilmektedir.
- Farklı yetenek alanlarına sahip üstün yetenekli öğrenciler aynı sınıflarda "Bir Günlük Okul" uygulaması ile yeteneklerini paylaşmaktadırlar. Sınıflarının en başarılı öğrenciler, birbirinden etkilenerek öğrenmeleri hızlanmaktadır.
- "Bir Günlük Okul" programı, çocukların hafta sonlarını kendilerine ayırmalarını sağlamak için hafta içi yapılmaktadır.

1.5.3.3.6 Rata Street İlkokulu

Rata Street Devlet İlkokulu; "Üstün Yetenekli Çocuklar Programı (Gifted Kids Programme-GKP)" organizasyonunun okulda uyguladığı "Haftada Bir Gün (The One-Day-A-Week)" programını yerinde görmek amacıyla ziyaret edilmiş, Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- "Üstün Yetenekli Çocuklar Programı" ağırlıklı olarak düşük sosyo-ekonomik gruptaki üstün yetenekli çocuklar için uzman eğitim hizmeti sunan ve kâr amacı gütmeyen bir organizasyondur.
- Organizasyon ülkede farklı bölgelerdeki okullarda kiraladığı odalarda üstün yetenekli çocuklar için "Haftada Bir Gün" programını uygulamaktadır. Ayrıca üstün yeteneklilerin ailelerine ve öğretmenlere bilgi ve rehberlik desteği sağlamaktadır.
- Rata Street İlkokulunda uygulanan "Haftada Bir Gün" sınıfında 9-10 yaş grubundaki üstün yetenekli çocuklar eğitim görmektedir.
- GKP organizasyonu tarafından Rata Street İlkokulunda haftada 4 gün üstün yetenekli çocuklar için özel sınıf uygulaması yapılmaktadır.
- Üstün yetenekliler konusunda uzman bir öğretmenin ders verdiği sınıftaki çocukların eğitim ücretleri Eğitim Değerlendirme Ofisi tarafından karşılanmaktadır.

1.5.3.3.7 Sonia WHITE ile Görüşme

Ulusal ve uluslararası alanda sunumlar yapmış ve Yeni Zelanda üstün yetenekli eğitimi konusunu uzun yıllar öğrenci, öğretmen ve veliler ile sahada çalışmış olan üstün yetenekli çocuklar eğitim danışmanı Sonia White ile görüşme sırasında Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Üç üniversitede, lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğretmen eğitimi başlamıştır.
- 2003 yılında üstün yetenekli çocuklar da özel gereksinimli çocuklar kapsamına alınmış; üstün yetenekli çocuklara destek ve hizmet verilmesiyle ilgili yasa yürürlüğe girmiştir.
- Üstün yetenekli çocukları tespit etmede genel yetenek testleri kullanılmaktadır.
- Üstün yetenekliler eğitiminde öğretmenin rolü büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden öğretmenlere verilecek eğitim uzun vadeli bir yatırım olarak değerlendirilmelidir.
- Öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim verilmesi öngörülmekle birlikte, hükûmet kaynak ayırmadığı için bireyselleştirilmiş eğitim desteklenmemektedir.
- İlkokulda çok iyi aşamalandırma yapılarak zenginleştirme, sınıf birleştirme uygulanabilir.
- Duygusal ve sosyal gelişim açısından yeterli görülen çocuklara sınıf atlama imkânı verilmelidir. Öğrenci, atladığı sınıf düzeyinde de desteklenmelidir.
- Öğretmenlerin birbiriyle deneyimlerini paylaşmalarını sağlamak için birlikte çalışmayı teşvik edecek ortamlar oluşturulmalıdır.

1.5.3.3.8 Tracy RILEY, Rose BLACKETT ve Deb CLARK ile Görüşme

Massey Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Tracy RILEY, Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (New Zealand Association for Gifted Children-NZAGC) Başkanı Rose BLACKETT, Üstün Yetenekli Çocuklar Programı (Gifted Kids Program-GKP) Yönetim Kurulu Başkanı Deb CLARK ile yapılan görüşmede Türk heyetine şu bilgiler aktarılmıştır:

- Yeni Zelanda'da "üstün yeteneklilik" tanımının kapsamı geniştir.
- Etnik grupların fazla olduğu çok kültürlü bir toplum olmasından dolayı üstün yetenek kavramı; inanç, değer, tutum ve gelenekler tarafından şekillenmekte, kültürler arasında farklılık göstermektedir.

- Ülkede 1972 yılına kadar üstün yetenekliler ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. 1972 yılında konu ile ilgili bir araştırma yapılmış; Eğitim Bakanlığı tarafından aynı yıl bir rapor yayımlanmıştır.
- Eğitim Bakanlığı, 1998'de üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu alanların belirlenmesi ve bunların araştırılması için Üstün Yetenekli Eğitimi Danışma Grubu (Advisory Group on Gifted Education)'nu kurmuştur. Bakanlık ile bu Danışma Grubu'nun çalışmaları sonucunda "Gifted and Talented Students: Meeting their Needs in New Zealand Schools" isimli el kitabı basılmıştır. El kitabı öğretmen ve eğiticilere yönelik hazırlanmakla birlikte üstün yeteneklilerle ilgilenen herkes için temel bir kaynaktır.
- 1999 yılında Eğitim Bakanlığı resmî internet sitesinde yer alan On-line Öğrenme Merkezi (Online Learning Centre)'ne üstün yeteneklilerle ilgili bir bölüm eklenmiştir.
- 2001 yılında Eğitim Bakanlığı tarafından üstün yetenekli çocuklara yönelik politikalar oluşturulmaya başlanmıştır.
- Yeni Zelanda'daki okullarda 10 yıl boyunca gözlemler yapılmış ve sürenin sonunda bir rapor hazırlanmıştır.
- Okullarda yapılan çalışmaların değerlendirilmesi ve denetlenmesi Eğitim Değerlendirme Ofisi tarafından yapılmaktadır.
- Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Eğitim Değerlendirme Ofisi (ERO), okulları 3-5 yıllık zaman diliminde denetlemektedir. Ofis, okulların çerçeve eğitim programı kapsamında kendi ilkelerini oluşturacak nitelikte olup olmadığını değerlendirmektedir. Denetlenen okulların istenen nitelikte olmaması durumunda alınacak önlemler belirlenmektedir.
- Eğitim Değerlendirme Ofisi, okulları denetleme görevine ek olarak okullarla birlikte çalışır duruma gelmiştir. Ofis, her bölgede bir temsilcilik açmış; her okulun kendi bölgesindeki Ofis temsilciliğiyle çalışması sağlanmıştır.
- Yeni Zelanda'da üstün yetenekli eğitiminde öğretmenlerin kalite ve mesleki gelişimlerini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitelerde konuyla ilgili öğretmenlere yönelik lisansüstü eğitim ve sertifika programları açılmaktadır. Eğitime ağırlıklı olarak eğitim fakültelerinin psikoloji ve özel eğitim bölümü öğrencileri alınmasına rağmen diğer bölümlerden de öğrenciler alınmaktadır. Lisansüstü eğitim alan öğretmenler Bir Günlük Okul programlarında görev alabilmektedir.
- Danışma Kurulu, Eğitim Bakanlığı için hazırladığı raporda, her okulda koordinatör bir öğretmenin bulunduğunu ancak bu koordinatörlerin yüksek lisans eğitimi almış öğretmenlerden seçilmesi gerektiğini belirtmiştir.

- Yeni Zelanda'da özel eğitim gereksinimi olan bireylere ayrılan kaynaklar, üstün yetenekli bireylere ayrılan kaynaklardan çok daha fazladır.
- Üstün yetenekli çocuklarla ilgili alanlarda çalışacak öğretmenlerin nitelikli, idealist ve gönüllü olması beklenmektedir.

1.5.3.3.9 Victoria Üniversitesi

Victoria Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcısı Professor Dugald SCOOT, Dr. Jenny HORSLEY ve Dr. Vicaya M. DHARAN ve Yeni Zelanda Eğitim (Education New Zealand) Organizasyon yetkilileri ile aşağıdaki başlıklar konusunda görüşme yapılmıştır:

- Üstün yetenekli çocukların tanılanması,
- Tanılamada kullanılan araçlar,
- Eğitim programları (hızlandırma, zenginleştirme vb.),
- Üstün yetenekli çocukların aileleri,
- Üstün yetenekli çocukların gelişiminin takip edilmesi,
- Yeni Zelanda'ya yurt dışından öğrenci alımı,
- Yeni Zelanda öğrencilerinin yurt dışında eğitim almaları,
- Türkiye ile üstün yetenekli eğitiminin de dâhil olduğu eğitim alanında olası iş birliği,
- Öğrenci değişiminde ortaokul ve lise düzeylerinde de öğrenci değişiminin yapılması,

Görüşmelerin içeriğiyle ilgili ayrıntılara diğer başlıklar altında da değinildiğinden burada sadece konu başlıklarına yer verilmiştir.

1.5.3.3.10 Genel İzlenimler

- Yeni Zelanda'da üstün yeteneklilik alanında son 20 yıldır önemli gelişme ve uygulamalar gerçekleştirilmektedir.
- Üstün yeteneklilik eğitiminde esnek ve okul merkezli bir model benimsenmiştir.
- Üstün yeteneklileri tanılamada formal ve informal araçlar kullanılmakla birlikte, ana-baba görüşlerine daha çok ağırlık verilmektedir.
- Tanılamada kullanılan güncel formal araçların ülke normlarına uygunluğu sağlanmıştır.

- Eğitim Bakanlığı web sayfasında, üstün yetenekli öğrenci, öğretmen, yönetici, veli ve araştırmacılar için" On-line" bilgi ve destek hizmeti sunulmaktadır.
- Öğretmenlere üstün yetenekli eğitimi ile ilgili lisansüstü eğitim ve sertifika programları ile destek verilmektedir. Böylece bu alanda araştırma yapılmasına olanak sağlanmaktadır.
- Ülkedeki sivil toplum kuruluşları üstün yeteneklilik alanına nitelik ve nicelik olarak büyük katkı sağlamaktadır.
- Sivil toplum kuruluşları tarafından, üstün yetenekli çocukların bireysel zamanları dışında aynı düzeydeki akranları ile eğitim almalarına imkân veren özel sınıf niteliğinde "Bir Günlük Okul" uygulamaları yapılmaktadır.
- Üstün yetenekli çocuklarla ilgili okullarda yürütülmekte olan faaliyetler, Eğitim Bakanlığı Eğitim Değerlendirme Ofisi tarafından periyodik olarak değerlendirilmektedir.

Yeni Zelanda'da görüşülen kişilerin özgeçmişleri ve üstün yeteneklilik alanında yaptığı çalışmalar aşağıda sunulmaktadır.

Dr. Janna WARDMAN

Dr. Janna Wardman Auckland Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Öğretim, Öğrenme ve Gelişim Okulu araştırma görevlisidir. Ortaöğretim düzeyinde 20 yıllık öğretmenlik ve yöneticilik deneyimi bulunan Dr. Janna Wardman üstün yetenekli eğitiminde uluslararası danışmanlık yapmakta ve sunumlarda bulunmaktadır.

Araştırma alanları;

- Üstün yetenekli eğitimi (erken çocukluk, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim),
- Üstün yetenekli öğrencilerde hızlandırma,
- Akıl hocalığı/Mentorluk,
- Üstün yetenekli öğrencilere akademik danışmanlık,
- Üstün yetenekli eğitiminde okul/ev ortaklıkları,
- Yetenekli öğrenciler için dünya çapında sağlanan faydalar,
- Nitel ve nicel yöntemlerle araştırmalar,
- Öğretmenlerin algılarıdır.

Sonia WHITE

Sonia White üstün yetenekli eğitimi alanının da ulusal ve uluslararası düzeyde çalışan Yeni Zelanda Üstün Yetenekliler Eğitim Danışmanıdır. Flinders Üniversitesinde üstün yetenekli eğitimi ile ilgili yüksek lisans yapmıştır. Auckland Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Destek Hizmetleri Bölümünde okullarda üstün yetenekli eğitimini kolaylaştırma konusunda 8 yıl (2002-2009) çalışmıştır. Auckland ve Northland bölgelerinde 15 yılı aşkın bir süredir "üstün yetenekliler eğitim koordinatörü" olarak üstün yetenekli öğrenciler ve velileri ile birlikte çalışmıştır. Ayrıca okullara üstün yetenekli eğitim danışmanlığı yapmıştır.

White 1990'lardan bu yana uluslararası üstün yetenekli eğitimine dâhil olmuş, Avrupa, Amerika, Avustralya ve Hong Kong'da uluslararası konferanslarda ve okullarda sunumlar yapmıştır.

2011 yılında öğretmenler için el kitabı "Üstün Yetenekli Ortaokul Öğrencileri İçin Savunulabilir Sınıf Programları Tasarımı" adlı kitabın da yazarıdır.

Doç. Dr. Tracy RILEY

1998 yılında ABD'de bir ilkokul öğretmeni olarak kariyerine başladı. Hâlen Massey Üniversitesi Eğitim Programı ve Pedagoji Fakültesinde üstün yetenekli eğitimi öğretim üyesidir. Üniversitede lisans ve lisansüstü üstün yetenekli eğitimi ile ilgili makalelerin koordinatörlüğünü ve yüz-yüze, on-line ve karma modda öğretimini yapmaktadır. 2007 yılında "Tertiary Teaching Excelence Award for Sustained Excelence" ödülüne layık görülmüştür. Yeni Zelanda'da üstün yetenekli öğrenciler için yerel on-line eğitim modüllerini geliştirmiş ve kolaylaştırmıştır.

Rose BLACKETT

Rose Blacket eğitim psikoloğudur. Özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için uzman bir eğitimci ve öğretmendir. "International Supporting Emotional Needs of the Gifted (SENG)" yönetim kurulu üyesidir. Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (NZAGC) başkanıdır. Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi (Gifted Education Centre) için danışman/değerlendirici olarak çalışmaktadır. MEB üstün yetenekliler danışma kurulunda ve Canterbury Üstün Yetenekliler Eğitimcileri (Canterbury Association for Gifted Educators CAGE) komitesindedir.

Deb CLARK

Deb Clark 2002 yılında "Üstün Yetenekli Çocuklar Programı (Gifted Kids)"nda çalışmaya başladı ve bugüne kadar öğretmen, baş öğretmen (lead teacher), ortak başkan ve nihayetinde CEO olmak üzere farklı görevler üstlendi. Deb üstün yetenekliler eğitim programının geliştirilmesinde (öğrencilerin tanımlanması süreci ve bütün programın gelişimi) bütünleyici bir rol oynamıştır. Deb, Massey Üniversitesinden üstün yetenekliler üzerinde eğitim mastırı derecesine sahiptir.

2002-2004 arası, üstün yetenekliler üzerine yarı zamanlı çalışması tam zamana dönene kadar, Lower Hutt'ta Te Ara Whanui Kura Kaupapa'da çalıştı. Deb, 2004-2010 arasında "Üstün Yetenekliler'de Hizmet Sunumu" bileşenine liderlik etti ve 2010 ortalarında CEO oldu.

İKİNCİ BÖLÜM

ZEKÂ - YETENEK KAVRAMLARI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

İKİNCİ BÖLÜM

ZEKÂ - YETENEK KAVRAMLARI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

2.1 ZEKÂ TANIMLARI

Günümüze kadar zekânın birçok tanımı yapılmıştır. Her kuramcının kendi yaklaşımından yola çıkarak oluşturduğu farklı tanımlar bulunmaktadır.

Tarihsel açıdan bakıldığında ilk olarak Terman (1925) zekâyı ***"kavram oluşturma ve bunların önemini belirleyebilme yeteneği"*** olarak ele almıştır (Akt. 1). Thorndike (1927) ise ***"doğuştan gelen ya da sonradan kazanılan zihinsel çağrışımların nicel toplamı***" olarak yorumlamıştır (Akt. 2). Weschler (1940) zekânın sadece bir kavram olduğuna değinmiş ve zekâyı, bir amacı olan düşünce ve davranışlarla beraber bireyin çevreyle etkin bir şekilde baş edebilmesini içeren "***genel bir yetenek"*** olarak değerlendirmiştir (3). Gelişimsel yaklaşımın öncülerinden Piaget (1952) zekâyı, ***"bireyin çevreye uyum sağlama gücü"*** olarak ifade etmiş ve zekânın sadece zekâ testlerinden alınan puan olmadığını belirtmiştir (Akt. 2).

Zekâyı çok boyutlu olarak gören yaklaşımcılardan en önemlisi olan Gardner'a göre (1993) zekâ, "***bireyin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaşabileceği problemlere karşı etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi ve çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık problemleri keşfetme yeteneği"***dir (4).

Zekânın farklı tanımlamaları olmasına karşın zekâya ilişkin görüşlerin hemen hemen tamamı zekânın geliştirilebilecek bir kapasite ya da potansiyel olduğu, biyolojik temellerinin bulunduğu hususunda birleşmektedir. Buna göre zekâ, bireyin doğuştan sahip olduğu, kalıtımla kuşaktan kuşağa geçen ve merkezî sinir sistemi işlevlerini kapsayan deneyim, öğrenme ve çevreden kaynaklanan etkilerle biçimlenen bir bileşimdir(5).

Geleneksel zekâ anlayışı; tekil, sabit, niceliksel ve gerçek yaşamdan soyutlanarak ölçülebilen bir karakteristiğe sahiptir. İnsanların var olan yetenek ve potansiyellerini saptamayı amaçlamaktadır. Çoğul ve geliştirilebilir bir nitelik arz eden çağcıl zekâ anlayışı ise; sayısal olarak ölçülememekte, gerçek yaşamdan

soyutlanmaksızın ölçülebilmekte, bireyin gizil güçlerini ve başarılı olma potansiyelini saptamak için kullanılmaktadır (Akt. 6). Bu bağlamda Tablo 2.1'de geleneksel ve çağcıl zekâ anlayışları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 2.1 Geleneksel ve Çağcıl Zekâ Anlayışlarının Karşılaştırması

Geleneksel Zekâ Anlayışı	Çağcıl Zekâ Anlayışı
Tekildir.	Çoğuldur.
Sabittir.	Geliştirilebilirdir.
Niceliksel olarak ölçülebilmektedir.	Niceliksel olarak ölçülememektedir.
Gerçek yaşamdan soyutlanarak ölçülebilmektedir.	Gerçek yaşamdan soyutlanmaksızın ölçülebilmektedir.
İnsanların var olan yeteneklerini ve potansiyellerini saptamak için kullanılmaktadır.	Bireylerin gizil güçlerini ve başarılı olma potansiyellerini saptamak için kullanılmaktadır.

Kaynak: Gürel ve Tat, 2010

2.2 ZEKÂYA İLİŞKİN FARKLI TEORİLER

Geleneksel yaklaşım zekâyı; sözel, sayısal ve uzay ilişkileri olarak üç boyutta ele alsa da, 20. yüzyılın ortasından başlayarak bilim insanlarının zekâya olan bakışları bütüncül ve gelişimseldir (7).

Zekâ kavram ve kuramlarının gelişiminde kilometre taşı olarak nitelenebilecek başlıca düşünür ve bilim adamlarının kuramları Tablo 2.2'de özetlenmektedir (6).

Tablo 2.2 Zekâ Kuramlarının Tarihsel Gelişimi

Kuram	Açıklaması
İnsan Nefs-i Ameli ve Kuramsal Akıl Görüşü (İbn-i Sina)	Zekâyı duyuların bir fonksiyonu olarak değerlendirmiştir.
Kalıtsal Zekâ Yaklaşımı-Hereditary Genius Approach (Galton - 1869)	Bireyin kalıtsal olarak taşıdığını düşündüğü bedensel-devinimsel davranışları, zekânın ölçüsü olarak görmüştür.
Binet/Simon Zekâ Testi-Binet/Simon Intelligence Scale (Binet - 1904)	Doğru karar verme, kavrama ve mantık yürütmenin zekânın zorunlu aktiviteleri olduğunu savunmuştur.
Psikometrik Yaklaşım-Psychometric Approach (Spearman - 1927)	Bilişsel faktörleri ölçerek zekânın da ölçülebileceği görüşünü ileri sürmüş, belirli zihinsel yetenekleri "g" ve "s" faktörü olarak değerlendirmiştir.
Soyut, Mekanik ve Sosyal Zekâ Yaklaşımı-Abstract, Mechanical and Social Intelligence Approach (Thorndike - 1930)	Zekâyı soyut, mekanik ve sosyal zekâ olarak üç temel zihin gücü çerçevesinde değerlendirmiştir.
Zihin Vektörleri Yaklaşımı-Vectors of Mind Approach (Thurstone - 1938)	Sosyal zekânın, IQ'nun bir bileşeni olduğunu ileri sürmüştür.
Akıcı Zekâ ve Kristalize Zekâ Yaklaşımı-Fluid Intelligence and Cristalized Intelligence Approach (Cattell - 1963)	Cattell, "Mental Tests and Measurements, Mind" -"Zihinsel Testler ve Ölçümler, Zihin" adlı eserinde zihnin algısal boyutu üzerinde durarak, zekâyı "akıcı zekâ" ve "kristalize zekâ" olmak üzere iki alt başlık altında incelemiştir.
Zihin Yapısı Yaklaşımı-Structure of Intellect Approach (Guilford - 1967)	Zekânın; içerik, ürün ve işlemden oluşan üç boyutu olduğunu savunmuştur.
Bilişsel Gelişim Kuramı-Cognitive Development Theory (Piaget - 1970)	Zekâyı, değişme ve kendini yenileme gücü olarak tanımlamıştır.
Duygusal Zekâ Kuramı-Emotional Intelligence Theory (Salovey ve Mayer - 1983)	İlk kez duygusal yetenek olarak değerlendirilen özellikleri sıralayarak duygu ve duygu yönetimini kavramsallaştırmışlardır. Duygusal zekâyı; duyguları algılama, kullanma, anlama ve yönetme yeteneklerinden oluşan bir kavram olarak yorumlamışlardır.
Çoklu Zekâ Kuramı -Multiple Intelligence Theory (Gardner - 1983)	Tekli zekâ modelinin antitezi niteliğindedir. Farklı zekâ türlerinin varlığına dikkat çekmekte ve her insanın kendine özgü bir zekâ profiline sahip olduğu görüşünü savunmaktadır.
Triarşik Zekâ Kuramı -Triarhic Intelligence Theory (Sternberg - 1985)	Zekânın birbiriyle etkileşerek işleyen bileşimsel, bağlamsal ve deneyimsel üç alt alandan oluştuğunu ileri sürmektedir.
Biyoekolojik Yaklaşım-Bioecological Approach (Ceci - 1990)	Spearman'ın "g" faktörüne karşı çıkmış ve zekâyı biyolojik temele sahip bilişsel potansiyel olarak ele almıştır.
Duygusal Yetenek Çerçevesi-Emotional Competence Framework (Goleman - 1998)	Bir bireyin IQ testinde sözel ve sayısal beceriler bağlamında gösterdiği başarının gelecekteki yaşam başarısını öngörmede yeterli olmayacağını savunmuş ve en az IQ kadar önemli olan duygusal tepki düzenleme, duygusal uyum gibi yeteneklere dikkat çekmiştir.

Kaynak: Gürel ve Tat, 2010

2.3 ÜSTÜN ZEKÂ VE ÜSTÜN YETENEK

Herhangi bir şeyi yapabilme becerisi anlamına gelen ***"yetenek"*** sözcüğü Türkçede belli bir alanı ima etmeyen geniş ve kapsayıcı bir sözcüktür. Türkçe, yaygınlaşan bu anlayışı kolayca kavramaya izin verse de, diğer diller için aynı durum geçerli değildir. Örneğin İngilizcede yetenek alanına bağlı olarak kullanılan iki ayrı terim (gifted/talented) vardır (7).

"Üstün zekâlı" ve ***"üstün yetenekli"*** kavramlarını açıklayan çok sayıda tanım vardır. Bu tanımlar geleneksel olanlar ve çağdaş olanlar olarak gruplandırılabilir. Geleneksel tanım sadece tek bir kritere bağlıdır, bu kriter de zekâyla ilişkili olarak yüksek IQ puanına karşılık gelmektedir. Oysa çağdaş tanım çok daha fazla sayıda kriteri içermektedir (8).

İlk zamanlar en kolay gözlenebilir sınırlı sayıda özelliğin basit sınıflaması olarak tanımlanan üstün yetenek; giderek daha çok sayıda boyutu içeren, daha geniş bir kapsama yayılan ve zamanı da bir değişken olarak kullanan esnek ve dinamik bir tanımlamaya dönüşmüştür (7). Bu anlayışa göre "üstün zekâlı ve üstün yetenekli" kavramları çok sayıda farklı özelliği kapsamaktadır. Bugün artık üstün ve yetenekli kelimelerinin sadece zekâ ile ilişkisi olmadığı kabul görmektedir (8).

"Üstün zekâlı ve üstün yetenekli" kavramlarının birden çok özellikle ilişkili olduğu yıllar içinde ortaya çıkmıştır. Tek bir özellikten çoklu özelliklere geçiş, aslında zekâya olan bakışın değişmesi ile paralellik göstermektedir (8). Bir başka deyişle, zekânın çok boyutlu olduğu Gardner (1993) tarafından ortaya konulduktan sonra, "üstün zekâ ve üstün yetenek"e ilişkin olarak yapılan tanımlar değişerek bugünkü hâlini almıştır (4).

Zekâ ve yetenek alanlarında çalışan bazı teorisyenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

2.3.1 Gardner'ın Çoklu Zekâ Teorisi

Son yıllarda üzerinde en çok durulan çoklu zekâ yaklaşımının öncüsü Gardner'dır (1993, 1999). Başlangıçta yedi olarak tanımladığı zekâ alanına sonradan bir tane daha ekleyerek, sekiz zekâ alanı içeren ***Çoklu Zekâ Teorisi'***ni ileri sürmüştür. Bu kuram, bütün insanlarda sekiz zekâ alanının da bulunduğunu, bunların gelişmişlik düzeylerinin bireyden bireye farklılık gösterdiğini ifade etmektedir (4, 9).

Bu sekiz zekâ alanının özellikleri aşağıda kısaca belirtilmiştir:

1. ***Sözel / Dilsel Zekâ:*** Dilin anlamlı ve sözcüklerin yerinde kullanımına ve anlaşılmasına yönelik yetenektir. Okuduğunu ve dinlediğini anlama, anlamları ve dil bilgisi kurallarını kavrama, yazılı ve sözlü ifade becerilerini

içermektedir. Öykü, roman, şiir okuma, anlama, yazma gibi yüksek dil becerisi gerektiren zekâ alanıdır.

2. ***Mantıksal / Matematik Zekâ:*** Matematik sorularını çözme, mantıksal kuramlarla uğraşma, kıyaslamalar ve sınıflandırmalar yapma yeteneğinin gelişmiş olmasıdır. Tümevarım, tümdengelim türü akıl yürütmelere ve sayısal hesaplamaya dayalı zekâ kullanımıdır. Bir matematikçinin ya da fizikçinin matematik zekâyı kullandığı kabul edilmektedir.
3. ***Mekânsal / Görsel Zekâ:*** Alışık olmadığı, yabancı olduğu yerlerde yönünü bulabilme, nesne ve boyutların boşluklarını tahmin edebilme mekânsal zekânın gelişmişliğini göstermektedir. Üç boyutlu durumların temsili, yeniden düzenlenmesi, değiştirilip dönüştürülmesi gibi beceriler bu gruba girer.
4. ***Müzikal / Ritmik Zekâ:*** Bir ses tonunu yakalayabilme, ses tonunda oluşan değişimleri fark edebilme, bir müzik aletini çok iyi çalma, sesini müziğin ritmine göre güzel ve yerinde kullanabilme ya da güzel şarkı söyleme ses ve yeteneğine sahip olma zekânın bu alanının gelişmişliğini göstermektedir. Müzik zekâsı, sesleri ayırt edebilme, ritim, doku tınlama duyarlılığı, müzik temalarını yani melodiyi doğru biçimde duyabilme ve icra edebilme ile en üst düzey olan beste yapabilme becerilerine denk gelmektedir.
5. ***Bedensel / Kinestetik Zekâ:*** Yapılan bedensel hareketlerde kas kontrolü, iskelet yapısı ve kasların koordinasyonu, periyodik olarak belirli hareketlerin tekrarlanabilmesi gibi sistematik olan beden hareketlerinin farkındalık meydana getirecek kadar becerili yapılabilmesi kinestetik zekânın gelişmiş olduğunu göstermektedir. Bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılı olma, bir yerde uzun süre hareket etmeden duramama gibi göstergeler bedensel zekânın etkisidir.
6. ***Kişiler Arası / Sosyal Zekâ:*** Kişiler arası ilişkilerle ilgili bu zekâ, başkalarının davranış ve motivasyonlarını anlayabilme, bu bilgiyi kullanarak akıllıca ve üretime-çözüme yönelik davranışlar sergilemeyi içermektedir. Diğer kişilerin söz ve düşüncelerini iyi kavrama, yüz ifadelerini tanıma, uygun yanıtlar verme ve çok iyi iletişim becerisi sosyal zekânın geliştiğini göstermektedir.
7. ***Kişisel / İçsel Zekâ:*** Kendi iç dünyasına yönelik duygu ve düşüncelerinin, değer yargılarının farkında olma, çok boyutlu yargılayabilme yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zekâ; kişinin kendisini tanıma, bilişsel açıdan güçlü ve zayıf yanlarının farkında olma, düşünme biçimlerini geliştirme, duygularını tanımlayabilme becerisine sahip olmayı gerektirir.

İçsel zekâ, kişinin yaşamına ilişkin planlar yaparak bunları uygulamaya geçirebilmesinde de başarı göstermesini kapsar.

8. ***Doğacı Zekâ:*** Doğal çevreye duyarlılığı yüksek, sağlıklı bir çevre bilincine sahip, çevrelerindeki doğal kaynaklara, hayvan ve bitkilere karşı çok meraklı olma ve ilgi duyma gibi özellikleri taşıma, doğacı zekâya sahip bireylerin temel nitelikleridir. Bu zekâ alanı, bireyin doğayı gözlemleyebilme, doğa ile uyum içinde yaşayabilme, doğa duyarlılığını geliştirme, doğayı takdir edebilme ve doğaya katkıda bulunabilme yeteneğini göstermektedir (5, 7, 10).

2.3.2 Gagné'in Ayrımsal Üstün Zekâ ve Yetenek Modeli

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları sıklıkla birlikte kullanılır. Bazen ise "üstün veya yetenekli" olarak tek bir kavram gibi ele alınır. Bunlar farklı iki kavram olarak düşünüldüğünde, ***"üstün"***lük daha çok zekâ ile; ***"yetenek"*** ise müzik, sanat, dans veya spor gibi alanlarda yüksek düzey performans sergilemeyle ilişkilendirilir (8).

Gagné (1996), ise "üstünlük" kavramının daha çok zihinsel, algısal/motor veya yaratıcı alanlarla; "yetenek" kavramının ise daha çok akademik, teknik, sanatsal, kişiler arası ilişkiler ve atletik alanlardaki başarıyla ilişkili olduğunu söylemektedir (11).

Gagné (2009) yeteneğin, çocuklarda daha ileriki yıllarda gözlenebildiğini buna karşın üstün olmanın ise çok daha önceden kestirilebileceğini belirtmektedir. Bütün bunların dışında yetenek çok daha kolay değerlendirilebilmesine rağmen üstün olmanın nasıl değerlendirileceği hâlâ tartışma konusudur (12).

Gagné (1996); motivasyon, eğitim ve kişilik özellikleri gibi bazı kolaylaştırıcı faktörlerin "üstün"lükten "yetenek"e geçişte oldukça önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu kolaylaştırıcı faktörler iki kategoride incelenebilir: Birinci grup, bireyin kendisiyle ilgili olan fiziksel ve psikolojik nitelikleri iken ikinci grup; aile, sosyal çevre ve diğer önemli olaylardan oluşan çevresel özellikleridir (11).

Bununla birlikte Culatta ve Tompkins (1999) ise yeteneğin, genetikle ilişkisi olsa da çevre aracılığıyla da büyüyüp geliştiğine inanmaktadır. Ebeveynler, aile çevresi, arkadaş grupları ve toplumsal deneyimler, çocuğun yeteneklerinin gelişmesini güçlü bir şekilde etkilemektedir (13).

2.3.3 Sternberg'ın Üçlü Saç Ayağı Teorisi

Bireysel farklılıklarla ilgili olarak yapılan ilk çalışmalarda, üstün yeteneklilik genetik faktörlere bağlanırken, günümüzde yapılan çalışmalarda üstün yeteneğin genetik ve çevresel faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir (14, 15).

Sternberg, Üçlü Saç Ayağı Teorisi'yle, insan zekâsının birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde olan üç boyut çerçevesinde açıklanabileceğini söylemiştir. Bunların bireyin iç dünyası, dış dünyası ve iç-dış dünyası ile kazandığı deneyimler olduğunu belirtmiştir. Geleneksel Zekâ Katsayısı (Intelligence Quotient-IQ) puanının üstün yeteneği tanımlamakta yetersiz kaldığını savunan Sternberg (1997) üç tür zekâdan söz etmektedir: Analitik, sentezci ve pratik zekâ.

- ***Analitik zekâ***; çözümleme becerilerini, mantıksal düşünmeyi, akıl yürütmeyi, okuduğunu anlamayı ve geleneksel zekâ testlerinin ölçtüğü becerileri içerir. Analitik zekâsı yüksek olan bireyler genelde okul sınavlarında ve akademik alanda başarılı olurlar.
- ***Sentezci zekâ***; yaratıcılığı, yeni durumlarla baş etmeyi, içgörüyü ve sezgileri ifade eder. Yaratıcı zekâ, hayal gücünün kullanıldığı hikâyeler yazma, sanatsal bir nesne ortaya koyma veya bir reklam hazırlama sürecinde kendini gösterir.
- ***Pratik zekâda*** ise analitik ve sentezci becerilerin günlük yaşamın sorunlarını çözmede etkili olması söz konusudur. Pratik zekâ, genel zekâdan farklı bir zekâ alanıdır. Bunun kanıtı olarak toplum içinde, genç yaşta liderlik özelliğiyle ön plana çıkmış bireyler gösterilebilir. Fakat bu gençler var olan potansiyellerine rağmen okul veya iş yerlerinde beklenen başarıyı gösteremeyebilirler. Bu yüzden eğitimci ve araştırmacıların hedefi, bu zekâ alanına yönelik beceri ölçümlerini geliştirmek ve bu becerileri işe yarar şekilde kullanmanın yollarını bulmak olmalıdır.

Birçok birey bu üç tür zekâya belli derecede sahiptir. Önemli olan bireyin bu özelliklerinin ne ölçüde güçlü olduğunu bilmesi ve bunu güçsüz yanlarını telafi etmek için kullanabilmesidir (16).

Son 30 yıldır "üstün" ve "yetenekli" kavramlarına ilişkin yapılan tanımlara bakıldığında, ABD'de federal hükûmetin üstün yeteneklilerle ilgili politikasını belirlemek amacıyla hazırlanan ve 1972'den bu yana pek çok eyaletteki uygulamanın asgari standartları olarak kabul edilen rapor (Marland, 1972) üstün yeteneklileri aşağıdaki alanlardan birinde ya da birkaçında üstün performans gösteren çocuklar olarak tanımlamaktadır (17).

1. Genel zihinsel yetenek
2. Özel akademik yetenek
3. Yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği
4. Liderlik yeteneği
5. Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
6. Psiko-motor yetenek.

Davaslıgil'in aktardığı gibi (1990) 1977 yılında Amerika'da "üstün zekâlı" ve "üstün yetenekli" kavramları arasındaki karışıklığı ortadan kaldırmak için bu alanda yetkin olan kişilerden oluşan bir eğitim komisyonu kurulmuştur (18). Bu komisyon, üstün yeteneği şu şekilde tanımlamıştır: "**Seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu, bu alanda profesyonel kimseler tarafından belirlenmiş çocuk, üstün yetenekli çocuktur**." Söz konusu Komisyon, üstün çocukların tanımında yer alması gereken çeşitli yetenek alanlarına dikkat çekmiş ve ABD'de geniş kabul görmüştür (19).

Renzulli (1986) bu tanıma eleştiriler getirmiş ve bazı eklemelerde bulunmuştur. Buna göre yaratıcı hizmetlerde başarı gösteren bireylerde yaptığı incelemeler sonucunda üstün yetenekliliği aşağıdaki gibi tanımlamıştır: Üstün yeteneklilik, insanın üç temel özelliği arasındaki ilişkiden oluşur; bunlar "ortalama üstü akademik yetenek", "yaratıcılık" ve "motivasyon"dur. Üstün yetenekli kişiler bu özellikleri birleştirebilme yeteneğine sahip ve bunları farklı alanlardan bir ya da birkaçına uygulayabilen insanlardır (20). Renzulli ve Reis (1985) üstün yetenekli çocukların sahip oldukları yetenekleri geliştirebildiklerini ve çok daha önemlisi insanoğlu için önemli olan alanlarda bunları işe yarar bir şekilde sunabildiklerini vurgulamıştır. Bu bireyler normal programlar yolu ile sağlanamayan geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ve hizmetlerine gereksinim duyarlar. Kişinin performansında etkili bir faktör olan bu yetenekler o kişinin yaşamı boyunca kademeli olarak ortaya çıkabilmektedir (21).

2.3.4 Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli

Yaşamları boyunca ***"üstün başarı göstermiş kişiler"***i inceleyen Renzulli (1986), bu üstün performansın altında iç içe geçmiş üç belirgin özelliğin olduğunu belirtmektedir. Bu üç özellik normalin üzerinde yetenek[1], yaratıcılık ve motivasyondur(20).

Renzulli'nin (1978) üstün yetenekliliği açıklarken kullandığı özellikler şunlardır(22):

1. Yetenek

a) Genel Yetenek: Soyut düşünebilme, sözel ve sayısal akıl yürütme, uzamsal ilişkiler, bellek ve sözcük dağarcığının fazla olması, yeni durumları şekillendirme, bilgi işlem sürecinin otomatikleşmiş olması, yeni bilgilerin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak hatırlanmasına ilişkin özellikleri içerir.

b) Özel Yetenek: Resim, dans, müzik, tiyatro gibi sanat alanındaki yeteneklerle matematik, fen, kimya gibi teknik alanlardaki yeteneklerdir.

[1] Genel bir yetenek olduğu gibi belli bir alana özgü yetenek de olabilir.

2. Yaratıcılık

Yaratıcılık; düşüncenin akıcılık, esneklik ve özgünlüğü, deneyime açık olma, yenilik ve değişikliğe karşı alıcı olma; ayrıntıya, düşünce ve maddelerin estetik niteliklerine duyarlı olmayı içermektedir.

3. Motivasyon

Zihinsel olmayan özellikler olarak nitelendirilen motivasyon ise belirli bir problem, çalışma alanı veya herhangi bir ifade şekline karşı yüksek düzeyde; ilgi, heves, hayranlık, bağlılık duyma kapasitesi, azimli, sabırlı, kararlı olma, çok çalışabilme ve kendini belirli bir işe adayabilme kapasitesi, önemli bir işin üstesinden gelebileceğine ilişkin bireyin kendisine olan inancını içerir (20).

Türkiye'de 1991 yılında toplanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporu'nda, "üstün zekâ" ve "üstün özel yetenek" kavramları "üstün yetenek" başlığı altında toplanmış ve şu şekilde tanımlanmıştır: "Üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir." (23).

2001 tarihli Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) Yönergesi'nde; "*Üstün veya özel yetenekli çocuk*, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuktur." biçiminde ele alınmıştır (24).

Ayrıca, 2006 tarihli "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nin 4'üncü maddesinin "ğğ" alt bendinde "Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey" şeklinde tanımlanmaktadır (25).

Üstün yetenekliler, bütün insanlarda bulunan özelliklerin dağılımı, sıklığı, zamanlaması ve kompozisyonu açısından diğerlerinden farklılık gösteren bireylerdir (7). Bugün "üstün yetenek" bir devamlılık içinde anlamlı, yararlı bir yaşam uğraşısında göze çarpan olağanüstü performans gösterme durumu olarak tanımlanabilmektedir (26).

Günümüzde artık üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları ayrı olarak düşünülmemekte; üstün zekânın, üstün yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir (27). Bu nedenle Rapor'da üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarına atfen "üstün yetenek" kavramı kullanılacaktır.

2.4 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ

Polonyalı bilim insanı Dabrowski (1967), bireylerin gelişim potansiyellerine bağlı olarak bazı alanlarda içeriden ya da dışarıdan gelebilecek uyarıcılara verdikleri tepkilerin yoğunluğunda farklılıklar olduğunu ileri sürmektedir (28). Dabrowski, bu düşünceden hareketle beş ayrı aşırı duyarlılık alanı belirlemiştir. Belirtilen aşırı duyarlılık (overexcitability) alanları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. ***Psiko-motor aşırı duyarlılık;*** yoğun ve hızlı hareket ihtiyacı, uzun süre aktif kalabilme, ani tepki verme, eylemde bulunmak için zorlama ve yerinde duramama gibi özellikleri taşımaktadır.
2. ***Duyularla ilgili aşırı duyarlılık;*** duyulardan haz alma, konfora ve lükse eğilim; dikkat çekme, güzel nesnelere karşı ilgi, güzel yazı yazma gibi özellikleri ve dokunma, tatma ve koklama duyularından hoşlanmayı içerir.
3. ***İmgeleme (imaginational) gücüne yönelik aşırı duyarlılık;*** zengin ve renkli bir hayal gücü, çağrışım ve bağlantı kurmada çeşitlilik, güçlü bir biçimde görselleştirme ve icat etme becerisini beraberinde getirir. Şiir ve öyküler yazma, hayal kurma da bu gruba girer.
4. ***Zihinsel aşırı duyarlılık;*** soru sorma, bilgiye açlık, keşfetme merakı, kuramsal analiz ve sentez yapabilme, güçlü gözlem, bağımsız düşünme, sembolik düşünme, bilginin ve gerçeğin peşinden koşma özelliklerini kapsar.
5. ***Duyuşsal aşırı duyarlılık;*** ilişkilerin yaşanma biçimi, insanlara, nesnelere, yerlere bağlanma, bireyin kendisi ile ilişkisi, güçlü duyuşsal bellek, ölüm kaygısı, şefkat ve sorumluluk duygusunu öne çıkarma, güvenlik ihtiyacı, öz eleştiri, utangaçlık ve başkalarının sorunları ile ilgilenme gibi özelliklerle ilgilidir.

Aşırı duyarlılık alanlarındaki farklılıklar bireyi diğerlerinden farklı kılmaktadır. Üstün yetenekliler konusunda yapılan araştırmaların çoğunda bu çocukların fiziksel özellikleri, zihinsel gelişimleri, ilgi alanları, kişilikleri, okul başarıları, uyum becerileri, öğrenme yaşantıları ve etnik özellikleri merak konusu olmuştur (29). Üstün yetenekli çocukların hangi özelliklere sahip olduğuna duyulan merakın altında, bu çocukları erken fark edebilme çabası yatmaktadır. Üstün yetenekli çocukların erken yaşta fark edilmesi, yeteneklerini geliştirmesi için ihtiyacı olan destek eğitimi alması ve uygun çevresel düzenlemelerin yapılması açısından büyük önem taşımaktadır (30).

Çocuklardaki üstün yeteneğin erken fark edilmesi ve bunun geliştirilmesine olanak tanınması, özellikle eğitimciler için son derece önemli ancak bir o kadar da

zordur (31). Dolayısıyla çocukları sınıf içinde çok iyi takip etmek, gündelik konuşmalarındaki farklılıkları anlamaya çalışmak gerekmektedir (32).

Literatürde, üstün yetenekli çocukların genellikle, normal gelişim gösteren çocuklara göre, yetenekli oldukları alanda daha hızlı ilerledikleri vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir. Özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin, görsel sanat alanında üstün yetenekli olan çocuk sadece bu alanda yaşıtlarından üstün olma özelliği göstererek diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir(30, 33).

Üstün yetenekli çocukların bir ya da birden çok alanda daha hızlı gelişim gösterdikleri ve bu çocukların bazı ortak özellikler taşıdıkları ileri sürülmektedir (34).

Üstün yetenekli çocukların erken dönemlerinde gözlenen özellikler:

- Bebeklikte olağan dışı ataklık
- Uzun dikkat süresi
- Geniş hayal ve imgeleme gücü
- Uykuya daha az ihtiyaç duyma, enerjik olma
- Gelişimsel dönüm noktalarına daha hızlı ilerleme
- Keskin gözlem yapma
- Aşırı merak duyma
- Güçlü bellek
- Erken ve olağanüstü dil gelişimi
- Hızlı öğrenme yeteneği
- Aşırı duyarlılık
- Akıl yürütme ve problem çözme becerisi
- Mükemmelliyetçilik
- Sayılar, bulmacalar ve yap-bozlar ile oyun becerisini geliştirme
- Kitaplara aşırı ilgi duyma
- Soru sorma
- İlgi alanının oldukça geniş olması
- Gelişmiş mizah duygusu
- Eleştirel düşünebilme
- İcatlar yapabilme

- Aynı anda birkaç işi yapabilme, yoğunlaşabilme
- Yaratıcılık (35, 36).

Bir çocuğun üstün yetenekli olarak görülmesi için yukarıda adı geçen bütün özelliklere sahip olması gerekmemektedir. Üstün yetenekli bir çocukta öne çıkan bir özellik, bir başka üstün çocukta hiç görülmeyebilir. Dolayısıyla bireysel farklılıkların olabileceği dikkate alınmalıdır (30).

Üstün yetenekli çocuklarda gözlemlenen özellikler tüm çocuklarda belli ölçülerde gözlemlenebilen özelliklerdir. Üstün yeteneğin bir göstergesi olabilmesi için bu özelliklerden birçoğunun ilgili yaş grubunun doğal olarak gösterdiği ölçülerin üzerinde bir düzeyde çocukta gözleniyor olması gerekmektedir (7).

Akarsu (2001)'nun aktarımına göre üstün yetenekliler alanında çalışan kişilerin belirlediği en yalın tanı ölçütleri şunlardır (7):

- En az bir yetenek alanında yaşıtlarının üstünde performans gösterme
- Dili etkili kullanma
- Merak ve bazı konulara yoğun ilgi gösterme
- Çabuk öğrenme
- Güçlü bellek
- Yüksek düzeyde duyarlı olma
- Özgün ifade biçimlerine sahip olma
- Yeni ve zor deneyimleri tercih etme
- Kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapma
- Yeni durumlara çabuk uyum sağlama
- Okumaya düşkün olma

2.5 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri; fiziksel özellikler, bilişsel özellikler ve sosyal-duygusal özellikler olarak üç başlıkta incelenebilir. Bu özellikler kalıtım yoluyla geçmemektedir. Özelliklerin birçoğu üstün yetenekli çocukların sosyal çevresinde var olan olanaklar ve etkileşimler sonucunda kazanılmaktadır. Üstün yeteneğin gelişmesi, uygun çevresel ortamın ve bu ortamda gerekli eğitimin sağlanması ile mümkün olmaktadır.

2.5.1 Fiziksel Özellikleri

Geçmişte, çocukların fiziksel gelişimleriyle üstün yeteneklilik arasında bağlantı kurulmasına karşın, günümüzde, fiziksel gelişim ile üstün yeteneklilik arasında doğrudan bir ilişki kurulamayacağı genel kabul görmektedir. Daha da önemlisi ayırt etme ve tanılamada fiziksel özelliklere ait bir tanılama biçimi kullanılmamaktadır.

2.5.2 Bilişsel Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar;

- Çok meraklıdırlar. İlgilendikleri konuya karşı dikkatlerini yoğun bir şekilde yönlendirir. Problem çözme becerileri son derece gelişmiştir (37).
- Neden-sonuç ilişkisi kurarlar. İlgi alanları hakkında detaylı bilgi sahibidirler, bağımsız çalışmayı daha çok tercih ederler (34).
- Genelleme yapmada, ilişkileri görmede, bilgilerin transferinde yaşıtlarından ileri düzeydedirler. Orijinal fikirler geliştirirler, yaratıcıdırlar (30).
- Çok hızlı öğrenirler. Duyduklarını ve gördüklerini uzun zaman belleklerinde tutabilirler. Kendi sınıf düzeyinin üstünde kitaplar okumaktan hoşlanırlar. Zihinden işlem yapmada çok başarılıdırlar (29, 38).
- Rutin veya tekrarlı işlerden hoşlanmazlar. Genellikle okulda karşılaştıkları uyarıcılar onlara yetersiz gelir, dolayısıyla canları çok çabuk sıkılır. Zaman, ölüm vb. soyut kavramların ne demek olduğunu yaşıtlarına göre daha çabuk kavrarlar. Oyun kurallarını hemen kavramakta, hatalarından ders almakta, istediklerini yapmak veya yaptırmak için diğerlerini ikna edici fikirler öne sürmektedirler (39).

2.5.3 Sosyal-Duygusal Özellikleri

Clark (1992) ve Silverman (1994), üstün yetenekli çocukların;

- Gelişmiş ahlaki değerlere sahip,
- Başkalarının duygu ve düşüncelerine karşı hassas,
- Mükemmelliyetçi,
- Beklentileri yüksek,
- İdealist,
- Duygusal derinliği olan,
- Farkındalığı yüksek

çocuklar olduğunu belirtmektedirler (40, 41).

Her ne kadar araştırmacı ve eğitimciler, bu özelliklerin üstün yetenekli çocuklar arasında sıklıkla rastlanan durumlar olduğunun altını çizseler de özellikleri bütün üstün yetenekli çocuklara genellemek doğru değildir (42).

2.6 BÖLÜM ÖZETİ

Zekâ, insanlık tarihinde birçok araştırmacının ilgi alanına girmiştir. Farklı tanımları olmasına karşın, zekânın geliştirilebilecek bir kapasite ya da potansiyel olduğu genel kabul gören bir yaklaşımdır.

Zekâya ilişkin birçok farklı yaklaşım ileri sürülmesine rağmen 20. yüzyılın ortalarından itibaren çoklu zekâ kavramı öne çıkmıştır. Bu kapsamda Renzulli, Sternberg ve Gardner günümüzde zekâ konusunda farklı yaklaşımlar öne süren kuramcılardan bazılarıdır.

Zekâ ve yetenek dikkate alındığında akranlarına nazaran çok sayıda farklı özelliğe sahip çocuklar "üstün" olarak adlandırılmaktadır. Bu çocukların akranlarına göre farklı fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimsel özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri ve çocuğun sahip olduğu zekâ potansiyelini besleyen en önemli kaynağın sosyal çevre olduğu düşünülmektedir. Zenginleştirilmiş çevre ve ortam çocuğun zekâ potansiyelini geliştirirken, sosyal çevresindeki bireyler ile etkileşimi ve yaşantısı da sosyal özelliklerine yön verebilmektedir.

Günümüzde üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları artık ayrı olarak düşünülmemekte; üstün zekânın, üstün yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir.

Çalışmalarımız boyunca alan akademisyenleri ve ilgili kurum temsilcileri tarafından zekâ tanımları ve üstün yeteneklilerin özellikleri konusunda dile getirilen farklı yaklaşımlara raporun toplantı tutanakları bölümünde yer verilmiştir.

2.7 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Sternberg, R. J., **Wisdom, Intelligence and Creativity Synthesized**, Cambridge University Press, New York, 2003.
2. Selçuk, Z., Kayılı, H., & Okut, L., **Çoklu Zekâ Uygulamaları**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2002.
3. Wechsler, D., "Nonintellective Factors in General Intelligence", Psychological Bulletin, 37, 1940, pp 444-445.
4. Gardner, H., **Multiple Intelligence: The Theory in Practice**, Basic Books, New York, 1993.
5. Uzun, M., **Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı**, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi 4, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
6. Gürel, E. & Tat, M., "Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 11, 2010.
7. Akarsu, F., **Yetişemediğimiz Çocuklar: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları**, Eduser Yayınları, Ankara, 2001.
8. Anderson, K., **Gifted and Talented Students: Meeting Their Needs in New Zealand Schools**, Wellington, New Zealand, 2000.
9. Gardner, H., Çoklu Zekâ: Görüşmeler ve Makaleler, (Ed.) Vickers C.J., (Çev.) Tüzel, M., Enka Okulları BDZ Yayıncılık, İstanbul, 1999.
10. Saban, A., **Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2001.
11. Gagné, F., "A Thoughtful Look at the Concept of Talent Development", Tempo: The Journal of the Texas Association for Gifted and Talented, Fall 1996, pp 5-10.
12. Gagné, F., "Building Gifts into Talents: Detailed Overview of the DMGT 2.0.", In B. MacFarlane, & T. Stambaught (Eds.), Leading change in gifted education: The festschrift of Dr Joyce VanTassel-Baska, Waco, TX: Prufrock Press, 2009.
13. Culatta, R. A., & Tompkins. J. R., **Fundamentals of Special Education What Every Teacher Needs to Know**, Prentice Hall Inc. Simon & Schuster / A Viacom Company, New Jersey, 1999, pp 373-410.
14. Moore, A. D., **Gifted and Talented Children and Youth,** Exceptionalities in Children and Youth. Editör: Lyndal Mc Bullock, Allyn and Bacon Inc., U.S.A., 1992, pp 420-448.
15. Thompsom, L. A., & Plomin, R., "Genetic Influence on Cognitive Ability", International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent. Edited by Kurt A. Heller Franz J. Mönks, A. Harry Passow, Pergamon Press, Oxford, 1993, pp 103-113.

16. Sternberg, R.J., "A Triarchic View of Giftedness: Theory and Practice", In: N. Colangelo & G.A. Davis (Eds.), Handbook of Gifted Education (2nd ed), Allyn & Bacon, Boston, 1997, pp 43-53.
17. Marland, S. P., "Education of the Gifted and Talented", Vol 1. Report to the Congress of the United States Commissioner of Education, US Government Printing Office, Washington DC, 1972.
18. Davaslıgil, Ü., "Üstün Çocuklar", Yaşadıkça Eğitim, Ekim-Kasım-Aralık, Sayı 13, 1990.
19. Gallagher, J. J. & Courtright, R. D., "The Educational Definition of Giftedness and its Policy Implications", In R.J. Sternberg & J.E. Davidson (Ed). Conception of Giftedness, Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge, 1986, pp 93/11.
20. Renzulli, J. S., "The Three Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity", In: R.J. Stenberg & J.E. Davidson (Eds.), Conceptions of Giftedness (pp. 53-92), Cambridge University Press, Cambridge, MA: 1986.
21. Renzulli, J. S., & Reis, S. M., **The Schoolwide Enrichment Model: A Comprehensive Plan for Educational Excellence**, Creative Learning Press, Mansfield Center, CT, 1985.
22. Renzulli, J. S., "What Makes Giftedness? Re-examining a Definition", Phi Delta Kappan 60, 1978, pp 180-181.
23. Özel Eğitim Konseyi - Raporlar - Görüşmeler - Kararlar, MEB Yayınları, Ankara, 13 - 15 Mayıs 1991.
24. Millî Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2001.
25. 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
26. Cutts, N.E., & Moseley, N., **Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi,** (İ.Ersevim, Çev.), Özgür Yayınları, İstanbul, 2003.
27. Ersoy, Ö., & Avcı, N., **Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri, Özel Eğitim**, YA-PA Yayın Pazarlama, İstanbul, 2000.
28. Dabrowski, K., **Personality Shaping through Positive Disintegration**, Little, Brown, Boston, 1967.
29. Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S., **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Özel Eğitime Giriş**, Karatepe Yayınları, Ankara, 1988.
30. Metin, N., **Üstün Yetenekli Çocuklar**, Özaşama Matbaacılık, Ankara, 1999.

31. Winebrenner, S., **Teaching Gifted Kids in the Regular Classroom**, Free Spirit Publishing Inc, Minneapolis MN, 1992.

32. Smutny, J. F, Walker, S. Y., & Meckstroth, E. A., **Teaching Young Gifted Children in the Regular Classroom:Identifying, Nurturing, and Challenging Ages 4-9**, Free Spirit Publishing Inc., Minneapolis MN, 1997.

33. Tuğrul, B., "Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocukların Tanınması ve Eğitimleri", Okul Öncesi Eğitimcileri için El Kitabı. Editör: Şule Bilir, YA-PA Yayın Pazarlama Sanayi Ltd. Şti., İstanbul, 1994, s. 152-159.

34. Smutny, J. F., **The Young Gifted Child: Potential and Promise, An Anthology**, NJ:Hampton Press, Cresskill, 1998.

35. Jackson, N. & Klein, E., "Gifted Performance on Young Children", In Colangelo &G. Davis (eds), Handbook of Gifted Education, Ally&Bacon, Boston MA, 1997.

36. Davis, G. A. & Rimm, S. B., **Education of the Gifted**, Mc Graw-Hill Book Company, England, 1998.

37. Tucker, B., & Hafenstein, N., "Psychological Intensities in Young Gifted Children", Gifted Child Quarterly, 41 (3), 1997, pp 66-75.

38. Charles, C. M., **Öğretmenler için Piaget İlkeleri,** (Çev. G. Ülgen), Hazer Ofset Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 1992.

39. Porter, L., **Gifted Young Children,** Open University Press, Buckhingham, 1999.

40. Clark, B., **Growing Up Gifted: Developing the Potential of Children at Home and at School**, Macmillan, NY, 1992.

41. Silverman, L.K., **The Moral Sensitivity of Gifted Children and the Evolution of Society**, Roeper Review, 17(2), 1994, pp 110-116.

42. Webb, J. T., "Nurturing Social-Emotional Development of Gifted Children", In K. A. Heller, F. J. Monks, and A. H. Passow (Eds.), International Handbook for Research on Giftedness and Talent, Pergamon Press, Oxford, 1993, pp 525-538

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK VE TANILAMA

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK VE TANILAMA

3.1 ÜSTÜN YETENEKLİLİĞİ TANILAMA

Çeşitli ülkelerde üstün yetenekliliği tanılama ile ilgili olarak farklı politika, model ve stratejiler bulunmaktadır. Bazı tanılama süreçleri sadece zekâ puanı (IQ) üzerinde dururken, bazıları -özellikle son yıllarda- çok boyutlu değerlendirmenin avantajlarından ve öneminden bahsetmektedir. Feldhusen, Hoover ve Sayler (1990), ideal bir tanılama sisteminin henüz geliştirilmemiş olduğunu belirtmekle birlikte (Akt. 1) bazı araştırmacılara göre; iyi bir şekilde ortaya konulan tanılama sürecinin aşağıdaki sorulara cevap vermesi beklenmektedir (2, 3):

- Üstün yetenekli çocuk kimdir?
- Niçin tanılamaya çalışıyoruz? Diğer bir deyişle üstün yetenek eğitiminin amacı ve hedefi nedir?
- Üstün yetenekli çocuklarda desteklenecek olan nedir? Kapsamlı kişilik gelişimi mi yoksa özel bilgi ve özel yetkinlik alanları mı desteklenecek?
- Üstün yetenekli çocukları nasıl buluruz?
- Üstün yetenekli çocukları tanılamak için en uygun araçlar nelerdir?
- Ölçümler nasıl ve nerede yapılmalıdır?
- Çeşitli araçlardan elde edilen veriler nasıl analiz edilir ve yorumlanır?
- Üstün yetenekli çocukları tanılamadan kim sorumludur?

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında, tanılama amacının ne olduğu ilk sorulardan biridir. Tanılamanın amacı açık ve net olduğunda üstün yeteneklilik kavramına ve üstün yetenekliliğin tek ya da çok boyutlu olarak ele alınmasına karar verilebilmektedir.

Tanılama ile ilgili bir diğer soru ise, tanılamanın gerçekten gerekli olup olmadığı sorusudur. Araştırma sonuçları; eğitim ihtiyaçlarına yönelik programların var olması, çocuğun bireysel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim seçeneklerinden yararlanması ve gelişiminin desteklenmesinin mümkün olduğu durumlarda tanılamanın uygun olabileceğini göstermektedir. Aksi takdirde yapılan tanılamanın çocuğu etiketleme ve

çevresindekilerin çocuğa yönelik yaklaşımlarına olumlu ya da olumsuz yön vermenin ötesine geçmeyeceği belirtilmektedir. Etiketleme sosyal izolasyon, ben merkezci tutum ve davranışlar, aşırı başarı baskısı ve çok fazla sorumluluk yüklenmesi gibi nedenlerle benlik kavramı ve kişilik gelişiminin bozulması gibi problemleri beraberinde getirebilmektedir.

3.2 TANILAMA İLKELERİ

Tanılama sürecini yapılandırma ile ilgili ilkeler, öğrencilerin gizli yetenek ve becerilerini ortaya çıkarma ve onaylama ile ilgili stratejilerin hangi yaklaşımla tasarlanacağına ve geliştireceğine ilişkin rehber niteliğindedir.

Tanılama süreci;

- Seçilen üstün yeteneklilik tanımı ve öğrenci ihtiyaçlarını yansıtır.
- Yetenekleri gözlemleme, değerlendirme ve dosyalama/kaydetme için çeşitli araçlardan elde edilen veriyi birleştirir.
- Kapsayıcı ve savunulabilir niteliktedir.
- İkinci bir dezavantajlı olma-yetersizlik durumunu içerecek genişliktedir.
- Alternatif yaklaşımların kullanılması ile esnektir.
- Değerlendirme araçlarındaki potansiyel ön yargıyı kontrol tekniklerini kapsar.
- Testler, dereceleme ölçekleri, gözlem formları, görüşmeler, portfolyo, performans ve aday gösterme (birey/öğrenci, ebeveyn, akran, öğretmen gibi) aracılığıyla veri sağlayacak kişilerle iletişim kurar.
- Kendi içinde barındırdığı değerlendirmeyle sürekli güncelleme ve sürdürülebilirliğe imkân verir (2).

Tanılama süreci ve içeriğine ilişkin getirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- Farklı kaynaklardan çoklu kriter kullanma,
- Tanılamaya erken dönemde başlama,
- İkinci bir dezavantajlı olma-yetersizlik durumunu içerecek genişlikte olma,
- Açık ve genişletilmiş üstün yeteneklilik tanımını benimseme,
- Tek bir kesme noktası[1] ile hareket etmekten kaçınma,
- Zekânın çok boyutluluğunu kabul etme,

[1] Zekâ testlerinden belli bir puanın belirlenerek, belirlenen puan ve üzeri alanların 'üstün yetenekli' olarak tanılanması.

- Çok boyutlu üstün yeteneklilik göstergelerini kabul etme,
- Üstün yetenekliliğin farklı alanları için ayrı araç ve prosedür kullanma: testlerin geçerli ve güvenilir olduğundan emin olma,
- Otantik değerlendirme (portfolyo, çalışma örneği vb.) ve performansa dayalı (problem çözme ve yaratıcılığı ortaya çıkaran değerlendirme görevleri) prosedür içerme,
- Farklı kültürel ve sosyo-ekonomik gruplarda üstün yetenekliliğin farklı formlarının görülebileceğinin farkında olma,
- Öğrencileri eğitsel ihtiyaca dayalı tanılama,
- Tanılama ve öğretim arasındaki güçlü bağı varsayma,
- Öğretmen, yönetici ve toplum arasında iş birliği çabalarını geliştirme,
- Devam eden güncelleme çalışmalarını gerçekleştirme (Akt. 1, 4).

Tanılama süreci ve içeriğine ilişkin öneriler dikkate alındığında üstün yetenekli çocukların tanılanmasında *çoklu kriter*, *erkenlik* ve *ikinci bir gereksinim durumunu kapsayıcı genişlikte olma* ilkelerinin öne çıktığı görülmektedir.

3.2.1 Çoklu Kriter İlkesi

Zekâ testleri/ölçekleri; bireyin kalıtsal yetenekleriyle çevresel etkenlerin etkileşimi sonunda oluşan ve kişinin yapmaya çalıştığı her işin başarılmasında etkisini gösteren genel zihin gücünü ölçmek maksadıyla hazırlanmış testlerdir. Bu tür testlerde; sözel yeteneği, sayı ilişkilerini, problem çözme gücünü ve şekiller arası ilişkileri görme gücünü ölçen sorular yer almaktadır (5). Bireysel zekâ testleri yüksek yetenek seviyesini belirleyen araçlardır. Bununla birlikte sadece genel zihinsel yetenek incelemesi çocuğun sahip olduğu üstün yetenek çeşidini belirlemede yeterli olmamaktadır. Bunun yanı sıra araştırmacılar, genel zekâ testi ölçümünde test alma biçimi, *içe dönüklük/dışa dönüklük* gibi kişilik özelliklerinin önemli düzeyde açıklayıcı etkisini ifade etmektedirler.

Genel zekâ puanı üstün yetenekliler programlarına kabul için kullanılan baskın bir kriter olma özelliğini korumaktadır. Bu durum, güncel çok boyutlu üstün yetenek tanımlamaları ile çelişmektedir. Zekâ puanlarına duyulan güvenin hâlâ devam ediyor olmasının en önemli nedeni geçerlilik konusudur. Eğitimciler ucuz, güvenilir ve geçerli testler kullanmak istemekte, zekâ testleri de bu talebi karşılamaktadır. Diğer yandan zekâ testleri akademik başarının en etkili yordayıcıları arasındadır. Birçok üstün yetenek programı da genellikle yüksek seviyede başarılı öğrencilere yöneliktir. Bununla birlikte son zamanlarda güncel üstün yetenek kavramları ile uygulamalar arasında bağlantı kurma çalışmaları başlamıştır (6).

Zekâ testlerinin bazı üstün ve eksik yönleri özetlenecek olursa:

Üstün Yönler:

- Yüksek test skoru akademik (teorik) biliş düzeyini tahmin edebilmektedir.
- Seçkin, üst sosyo-ekonomik seviyedeki aileden gelen çocuğun zihinsel yetenekliliğinin daha güvenilir bir göstergesi olabilmektedir. Dış görünüşten kaynaklanabilecek taraflı tutumları ortadan kaldırabilmektedir.
- Kişisel değerlendirmelerin yapısında bulunabilecek ön yargı ve yanlış değerlendirmelere fırsat tanımamaktadır.
- Testle değerlendirme amaçlı sonuç elde etmek daha kolay ve çabuktur.
- Testler, standartlaştırılmış olduklarından geçerlidirler.
- Test sonuçlarıyla testin uygulandığı bireyleri mukayese etme fırsatı elde edilir (5).

Eksik Yönler:

- Testler akademik olmayan becerileri ortaya çıkaramazlar.
- Bireyin sosyal yeteneği veya başarısıyla ilgili fikir sunmamaktadır. Örneğin, yaratıcı düşünce yeteneğini teşhis etmek mümkün olmayabilir.
- Test olmaktan hoşlanmayan çocuklar için dezavantajlı olabilir. Tek oturumluk bir sınav sonunda değerlendirme yapmak ve sonuçlar çıkarmak güvenilir olmayabilir.
- Test sonuçları, kişinin becerilerinin doğuştan, sabit ve durağan olduğunu ima eder.
- Testler, zekânın çok boyutlu doğasını ve çeşitli düşünme becerilerini değerlendirmede yetersiz olabilir.
- Genellikle ortalama sosyo-ekonomik kültür yapısına uygun oluşturulduklarından düşük kültür yapıları için adaletsiz olmaktadır (5).

Zekâ testlerinin; akademik becerileri ölçebilir olma özelliği, kişisel değerlendirme hatalarından uzak olma hususu ve değerlendirme amaçlı toplu karşılaştırma yapmaya imkân tanıması yönleriyle üstün yetenekliliği belirlemede ölçek olarak kullanılabilecekleri kanaatini uyandırmaktadır. Buna karşın, zekâ testlerinin yeteneği belirleyici tek ölçek olmaması; başka ölçeklerin de kullanılması önerilmektedir. Zekâ testinin belirlediği puanın, bireyin zekâ düzeyinin sabit, değişmez değeri olduğu yanılgısına düşülmemelidir (5).

Son yıllarda zekâ kavramının çok boyutlu olarak ele alınması ile birlikte üstün yetenek kavramının içerisinde yer alan alt boyut ve özelliklerde de farklılaşmalar gerçekleşmiştir. Güncel üstün zekâ ve yetenek teorileri karmaşık ve hiyerarşik yapılardan geliştiği için son yıllarda çok boyutlu ölçüm metotları ve sınıflandırma yaklaşımları, geleneksel tek boyutlu metotlardan daha fazla önerilmekte ve kullanılmaktadır.

Üstün yetenekliliği tanılamada tek bir doğru söz konusu değildir. Değerlendirmede kullanılan araçların hepsi ölçme hatalarına sahiptir. Zekâ testleri geçerli ve güvenilir olmakla birlikte farklı kültür yapılarındaki çocukları değerlendirmede sınırlılıkları söz konusudur. Çoklu kriter kullanımı ve farklı değerlendirmeler, her bir tekniğin doğasında var olan ölçme hatalarını kontrol etmeye yardımcı olabilir. Tanılama modelinin sadece zekâ değil; motivasyon, yaratıcılık, girişimcilik, dayanıklılık, cesaret gibi zihinsel olmayan kişilik özelliklerini de dikkate alması önemlidir. Çocukları değerlendirmede etkili olan sosyalleşme ve kültür gibi bağlamsal değişkenler de göz önünde bulundurulmalıdır (6).

Kabul edilen tanılama yaklaşımı ve tanımı doğrultusunda, tanılama amacından yola çıkarak formal ve informal değerlendirme yapılarını (zekâ testleri, yaratıcılık testleri, kontrol listeleri, motivasyon, kişilik, yaratıcılık özelliklerini değerlendiren dereceleme ölçekleri, portfolyo, öğretmen-ebeveyn-akran-kendi kendine aday gösterme gibi) içinde barındıran çoklu kriter kullanımı, üstün yetenekliliği belirleme ve desteklemede daha etkili olabilmektedir.

Yukarıda ele alınan aşamalı modellerin yanlış ve/veya eksik tanılama tekniklerini minimize edici özellikte oldukları ve bireylerin bireysel ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşıladıkları belirtilmektedir. Tanılama içeriğinin takip edilecek program ve prosedüre uygun olması beklenmektedir. Tek kriterden ziyade kriterlerin kombinasyonunun mümkün olan en iyi tanıyı vermesi olasıdır (7, 8).

3.2.2 Erkenlik İlkesi

Özel eğitimde en önemli ilkelerden biri *erkenlik* ilkesidir. Çocuğun en üst düzeyde doyum ve gelişimini gerçekleştirmek için erken tanılamanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Eğitim ve gelişim psikologları, okul öncesi çocukların aile ve okulda zengin, güdüleyici bir öğrenme ortamı sağlanarak en üst düzeyde doyurulmaları gerektiğini vurgulamaktadırlar (3). Öğrencilere optimal gelişim fırsatı sağlanmak istendiğinde, erken yaşlarda üstün yetenekli çocukları tanılama ve eğitme kritik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde eğitimciler, okul öncesi dönemde olağanüstü yüksek potansiyel ve yetenek gösteren öğrencileri tarama ve eğitmenin yararlarının farkına varmaya başlamışlardır. *Erken tanılama ve uygun eğitim fırsatları, öğrencinin alanında başarılı olma olasılığını artırmakta ve desteklenmediklerinde davranışsal, duygusal, sosyal ve eğitimsel problemlerin ortaya çıkma riskini azaltmaktadır* (9).

Değerlendirmenin çocuğun tüm yönleriyle yapılamaması, müdahalenin sağlanamaması riskini doğurabilir. Mevcut eğitim programı değiştirilmeden üstün yetenekli çocuğun eğitim ihtiyaçlarının karşılanması mümkün olmayabilir. Yetenekleri doğrultusunda zorlanmayan çocuk okuldan uzaklaşabilir; yıkıcı davranışlar geliştirebilir ya da kendinden düşük beklentiler geliştirebilir. Erken tanılama ile güdüleyici çevre, çocuğun potansiyelini gerçekleştirmesine destek olabilmektedir (10).

Öğrencinin sahip olduğu yeteneklerin erken belirlenmesi sadece öğrenci için değil öğrenci ile ilgili olan herkes için önemlidir. Erken tanılama; öğrenciyi potansiyelini kullanmaya teşvik ederek düzenli bir çalışma sistemi benimsemesine yardımcı olabilmekte; aile ve öğretmenlerin, öğrencinin ilgi ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanması ve geliştirmesi yönünde destek sağlayıcı düzenlemeler yapmalarına fırsat sağlamaktadır (11).

Üstün yetenekli öğrencileri tanılamanın zor olmasının en önemli sebebi; üstün yeteneklilik tanımı konusunda bir uzlaşmanın olmamasıdır. Çalışma alanında, özellikle küçük yaştaki üstün yetenekli çocukları tanılamada kullanılabilecek araçlarda eksiklikler söz konusudur. Zekâ testleri, küçük yaştaki öğrencilerin potansiyelleri ve faaliyet performansları için kapsamlı bir bakış açısı sunamamaktadır. Bununla birlikte zekâ puanının küçük çocuklarda kullanımı (6 yaş sonrasında daha güvenilir olmaları nedeniyle) taban kriter olarak problem oluşturmaktadır (10). Var olan öğretmen dereceleme ölçeklerinin ise teknik eksiklikleri söz konusudur (9). Öğretmen dereceleme ölçeklerindeki en önemli sınırlılıklardan birisi, testi dolduracak öğretmenlerin üstün yeteneklilikle ilgili donanım eksiklikleridir.

Okul öncesi dönemde zihinsel gelişimin devam etmesi nedeniyle tanı koyma yoluna gidilmemektedir. Denver-II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA) gibi erken çocukluk gelişim envanterleri sonuçlarına dayalı olarak çocuğun gelişim profili çıkarılmakta ve ***"yaşıtlarına göre ileride gelişim"-"yüksek potansiyel"*** göstermekte olduğu belirtilebilmektedir.

3.2.2.1 Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT)

Denver II, 0-6 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmesinde kullanılan bir tarama testidir. DGTT, ilk kez 1967 yılında Frankenburg ve Doods tarafından yayımlanmış ve 50'den fazla ülkede standardize edilerek uygulamaya konmuştur.

Türkiye'de ise 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nöroloji Bölümü tarafından standardize edilerek kullanıma ve testör eğitimine sunulmuştur.

DGTT, 1990 yılında özellikle 'dil' alanına ilişkin eksiklikleri dolayısıyla Frankenburg ve Doods tarafından gözden geçirilmiş ve Denver II oluşturulmuştur. Denver II'nin Türkiye'de yeniden gözden geçirilmesi Yalaz, Anlar ve Bayoğlu (1996) tarafından yapılmıştır.

Denver II, 'Kişisel-Sosyal'[2], 'İnce Motor-Uyumsal'[3], 'Dil'[4] ve 'Kaba Motor'[5] gelişimsel alanlarını taramak üzere dört bölümde toplanmış 121 maddeden oluşmaktadır.

DGTT, bir zekâ testi değildir. İlerleyen yaşlardaki zihinsel veya uyumsal yeteneği tahmin etmede kullanılmaması gerekmektedir. DGTT, çocuğun gelişimi ile ilgili **tanı koymaya yardımcı olmak amacıyla** kullanılan gelişimsel bir tarama testidir. Tek başına tanı koymak için yeterli değildir (12).

3.2.2.2 Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)

Savaşır ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen AGTE, 0-6 yaş grubu çocukların hem genel gelişim hem de dört farklı gelişim alanında[6] değerlendirilmesi amacıyla uygulanan bir envanterdir. 0-3 aydan başlayarak, 48-72 ay dilimine kadar aylık periyodlarla; dil gelişimi, zihinsel beceriler, küçük-büyük kas gelişimi ve sosyal-öz bakım becerileri tek tek incelenip gözlemlenerek puanlanır. Çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenen envanter, 154 maddeden oluşmaktadır (13).

3.2.2.3 Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA)

Temel, Ersoy, Avcı ve Turla (2004) tarafından geliştirilen GEÇDA; Psikomotor, Gelişim, Bilişsel Gelişim, Dil Gelişimi ve Sosyal-Duygusal Gelişim olmak üzere dört alt testten oluşmaktadır. Araçta 73'ü psiko-motor gelişim, 60'ı bilişsel gelişim, 60'ı dil gelişimi ve 56'sı sosyal-duygusal gelişim alanına ait olmak üzere 249 madde bulunmaktadır. Araç, oluşturulan gelişimsel oyunlar sırasında çocuğun gözlenmesi yoluyla uygulanmakta ve değerlendirilmektedir. Uygulama sırasında gözlenmesi mümkün olmayan maddeler anne-babaya sorularak değerlendirilmekte ve araçta "A" harfi ile gösterilmektedir (14).

---

[2] İnsanlarla anlaşma, kendi bireysel gereksinimlerini karşılayabilme.
[3] El-göz koordinasyonu, küçük cisimleri kullanabilme, sorun çözme.
[4] İşitme, anlama ve dili kullanma.
[5] Oturma, yürüme, zıplama, genel olarak büyük kasların hareketleri.
[6] Dil bilişsel, ince motor, kaba motor, sosyal beceri-öz bakım.

3.2.3 "İkinci Bir Gereksinim Durumunu Kapsayıcı Genişlikte Olma" İlkesi

'İki kere farklı çocuk' kavramı oldukça yeni bir kavramdır. Yeni zekâ ve değerlendirme teorilerinin önerildiği yıllarda ortaya çıkmıştır. İki kere farklı çocuklar bir ya da daha fazla alanda üstün yetenek ve bir ya da daha fazla alanda yetersizlik gösterirler. Üstün zekâ ile birlikte ciddi duygusal bozukluklar, Asperger sendromu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, öğrenme güçlüğü, fiziksel yetersizlikler vb. görülebilmektedir.

İki kere farklı çocukların tanılanması yaklaşımları, son yıllarda artan bir şekilde değerlendirilmekte ve çeşitli tanılama stratejilerinin fayda ve etkinlikleri araştırılmaktadır. Üstün yeteneklilik ile birlikte sahip olunan yetersizliğin doğru göstergelerinin neler olduğu ve tanılamanın en doğru metodunun ne olduğu tartışılmaktadır.

İki kere farklı çocuklar genellikle öğretmen ve ebeveynin üstün yeteneklilikle eş değer tuttuğu davranış özelliklerini (iyi akademik performans, öz kontrol, ileri sosyal beceriler, iyi çalışma alışkanlıkları, kural ve sosyal normlara uyum vb.) göstermezler. İki kere farklı çocukların okul çalışmasına direnme, sınıfta bozucu/yıkıcı davranışlar, hiperaktivite, okula olumsuz tutum, okuma, yazma ve matematikte zayıf performans gibi nedenlerle özel eğitim veya danışmanlık servislerine yönlendirildikleri görülmektedir(15).

Geleneksel, sabit ölçümler üzerinde iyi performans göstermelerini engelleyici özelliklere sahip iki kere farklı çocuklardaki üstün zekânın bütün çeşitlerini tanılamanın en güvenilir ve geçerli metodu dinamik değerlendirmedir.

Dinamik değerlendirme; deneyimden öğrenme yoluyla çocuğun yeteneğini inceleyen tanılama prosedürüdür. Bu değerlendirme çocuğun güçlü ve zayıf yönlerinin profilini vermektedir.

Sabit değerlendirmenin amacı, yeteneğin yüksek düzeyde sayısal ölçümlerini yapmak iken, dinamik değerlendirmenin amacı yetenek ile eksik yönlerin ve öğretimin etkisinin niteliksel bir tablosunu sağlamaktır. Dinamik değerlendirme, sabit değerlendirmenin yerine geçmemekle birlikte, öğrenme problemleri olan çocuklardaki üstün yeteneğin tespitinde bütünleyici bir ölçüm olabilmektedir (15).

Çoklu tarama metotları, iki kere farklı çocuklar için önemlidir. Dinamik değerlendirme, portfolyolar, öğretmen dereceleme ölçekleri, birey ve ebeveyn görüşlerinin de kullanışlı oldukları belirtilmektedir (16). Ayrıca sözel olmayan düşünme beceri testlerinin sözel ölçümlerde yetersizlik gösteren çocuklardaki zihinsel yeteneği tanıladığı belirtilmektedir (15, 16).

3.3 TANILAMA ARAÇLARI

Üstün yeteneklilerin tanılanmasında farklı ölçme araçları kullanılmaktadır. Zekâ, başarı, yaratıcılık ve üçlü yetenek testleri ile aday gösterme, dereceleme ölçekleri ve alternatif değerlendirmeler tanılamada kullanılan farklı yöntemlerdir.

3.3.1 Bireysel Zekâ Testleri

En kapsamlı zekâ testleri olan Wechsler ve Stanford Binet Zekâ Testleri pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de en yaygın olarak kullanılan zekâ testleridir. Bu iki ölçek, psikoloji ve eğitim alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunların dışında kullanılan bireysel ölçekler Bilişsel Değerlendirme Ölçeği ve Kaufman Çocuklar İçin Değerlendirme Bataryası'dır (17). Ayrıca bireysel zekâ ölçeklerine alternatif olarak grup zekâ testleri de kullanılabilmektedir.

3.3.1.1 Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği

Wechsler Zekâ Testi üstün zekâ/üstün yetenekliliğin tanılanmasında kullanılan en yaygın testtir. Wechsler Okul Öncesi ve İlkokul Zekâ Ölçeği (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-WPPSI) 2 yaş 6 aydan 7 yaş 3 aylığa kadar, Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wechsler Intelligence for Children-WISC), 6 yaştan 16 yaş 11 aya kadar ve Wechsler Yetişkinler İçin Zekâ Ölçeği (Wechsler Adult Intelligence Scale-WAIS) 16 yaş ve sonrası için kullanılmaktadır. 1949 yılında Wechsler tarafından geliştirilen test, 2003 yılında dördüncü sürüm ile güncellenmiştir (Akt. 1). WISC, gözden geçirilmiş yeni formu Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği- (WISC-R), ve WISC-III arasında çok küçük farklılıklar bulunduğu belirtilmektedir. Yapısal olarak WISC-IV önceki sürümlerine benzese de, önemli ölçüde değişiklikler söz konusudur (18). İlk üç versiyonunda iki faktör -sözel ve performans- birleşiminden genel zekâ puanı -'*g*' puanı- elde ediliyorken, dördüncü versiyonunda *Sözel Kavrama, Algısal Akıl Yürütme, Çalışma Belleği* ve *İşlemleme Hızı* olarak adlandırılan dört faktör yapısı incelenmektedir. Böylece testte, sadece sözel ve performans ölçümleri ile genel zekâ puanı sunmaktan uzaklaşılmıştır (19).

WISC-IV, toplam IQ puanının yanı sıra 4 indeks puanı verir. İndeks puanları; *Sözel Kavrama* (Verbal Comprehension*)*, *Algısal Akıl Yürütme* (Perceptual Reasoning), *Çalışma Belleği* (Working Memory) ve *İşlemleme Hızı* (Processing Speed)'nı içerir. Testin, "Sözel Kavrama" ve "Algısal Akıl Yürütme" puanlarını oluşturan 6 farklı alt ölçek ile mükemmel zekâ ölçümleri sağlanmaktadır. Test, cevaplamak için süreyle sınırlandırılmış tek bir alt test (Blok Desenleri) içermektedir.

Sadece yaygın bir şekilde kullanıldığı için değil üstün yetenekli öğrencileri tanılama için kullanıldığı, sonuçları uygun bir şekilde yorumladığı ve ikili farklılıkları

(üstün yeteneklilik - öğrenme güçlüğü) ayırt ettiği için WISC-IV'ün mükemmel bir test olduğu belirtilmektedir (Akt. 1).

Diğer yandan üstün yetenekli çocuklar, *Hızlı İşlem Yapabilme Yetisi* gereken görevlerde ortalama öğrencilerden hızlı olamamakta ve *İşlemleme Hızı* puanları toplam IQ puanlarını düşürebilmektedir. Bu nedenle, WISC-IV testi ile üstün yetenekli programına seçim yapılması uygun bulunmamaktadır (18).

3.3.1.2 Stanford - Binet Zekâ Ölçeği

Stanford-Binet 5 (SB-5), 2003 yılında Cattell-Horn-Carroll'ın zekâ teorisine uygun olarak yeniden düzenlemiştir. SB-5 sözel ve görsel testler arasında eşit olarak ayrılmış 10 alt testten oluşur. *Akıcı Akıl Yürütme* (Fluid Reasoning), *Bilgi* (Knowledge), *Niceliksel Akıl Yürütme* (Quantitative Reasoning), *Görsel-Uzamsal İşlemleme* (Visual-Spatial Processing) ve *Çalışma Belleği* (Work Memory) değerlendirilen beş yetenek alanıdır. SB-5'in temel avantajı, zamana dayalı olmamasıdır. Bu nedenle test, "yansıtıcı üstün yetenek"lileri (reflective) göz ardı etmemektedir (Akt. 1). 2 ila 85 yaş normları arasında uygulanabilmektedir. Toplam IQ ile tanılama yapıldığı durumlarda, tanılamadaki en önemli sınırlılığı ise WISC-III'e göre puanların önemli ölçüde azalmasıdır.

SB-5 test takımının üstün zekâlı/üstün yetenekli çocukları değerlendirmede etkili olup olmadığı sorusunun cevabı birçok değişkene bağlıdır. SB-5; tanılamada güçlü sözel akıl yürütme becerilerinden ziyade görsel-uzamsal ve matematik becerilerinin temel alınması, kesme noktasının 120 olarak belirlenmesi ve Rasch Puanlama Metodu kullanılması hâlinde üstün yetenekli çocukları değerlendirmede etkili olabilmektedir. Norm tablolarından çıkarılan IQ puanının, üstün yetenekli çocuklar için kullanılan diğer ölçme araçları ya da SB'nin ilk versiyonlarından elde edilen puanlardan önemli ölçüde düşük olduğu görülmektedir (18).

3.3.1.3 Diğer Bireysel Zekâ Testleri

Bilişsel Değerlendirme Ölçeği, 5-7 yaşları arasındaki çocuklara bireysel olarak uygulanmaktadır. Sistemde 4 bileşen, 8 alt ölçekten oluşan Temel Batarya ve 12 alt ölçekten oluşan Standart Batarya bulunmaktadır. Sistemdeki 4 bileşen; *Planlama* (sayıları eşleme, planlı kodlar), *Dikkat* (ifadesel dikkat, sayı bulma), *Eş Zamanlılık* (sözel olmayan matrisler, sözel mekânsal ilişkiler) ve *Ardışıklık* (sözcük dizileri, cümle tekrarları)'tır (17).

Kaufman Çocuklar İçin Değerlendirme Bataryası-II, 7-18 yaş aralığındaki çocukların zekâ ve başarılarını değerlendirmektedir. Batarya'da Ardışık Bilgi İşleme, Eş Zamanlı Bilgi İşleme, Öğrenme, Planlama ve Bilgi alt ölçekleri bulunmaktadır (17).

Kırcaali-İftar (2009), WISC-R ve Stanford Binet Zekâ Testlerinin yanı sıra Goodenough-Harris Adam Çizme Testi, Porteus Labirentleri Testi, Leiter Uluslarurası Performans Testi, Cattel Zekâ Testi ve Kohs Küpleri Zekâ Ölçeğini Türkiye'de kullanılan testler olarak sıralamaktadır (20).

Goodenough-Harris İnsan Resmî Çizme Ölçeği, 3-15 yaş aralığındaki çocuklara grup olarak da uygulanabilen bir testtir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması 1971 yılında Perin Uçman tarafından yapılmıştır. Çocukların resimsel betimlemelerinin kendilerine ve başkalarına ilişkin algılarını ortaya koyduğu varsayımına dayanmaktadır. Çocukların yaptığı resimler ile zekâlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin çocuk hakkında karar verirken tek başına kullanılmaması önerilmektedir.

Porteus Labirentleri Testi, bireysel zekâ testi olarak kullanılan, sözel açıklamaya dayalı olmayan bir testtir. Genel yeteneği belirlemek amacıyla kullanılan test 12 labirentten oluşmaktadır. 7-14 yaş aralığında uygulanmaktadır.

Gözden Geçirilmiş Leiter Uluslararası Performans Ölçeği (LEITER-R), 2-21 yaş aralığında uygulanmak üzere desenlenen test, bireylerin zihinsel performanslarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Dile dayalı olmayan ve kültürel normlardan arındırılmış bir performans testidir. Ölçeğin zihinsel yetersizliğin ve üstün zekâlılığın tanılanmasında kullanıldığı belirtilmektedir (17, 21).

Cattel Zekâ Testi, R. B. Cattel (1957) tarafından geliştirilen testin Türkçe uyarlama çalışmasını Toğrol (1974) gerçekleştirmiştir. 2A, 2B ve 3A formları bulunmaktadır. 4-7, 7-14 ve 14+ yaş aralığında uygulanabilen kültürden arınmış bir testtir.

Kohs Küpleri Zekâ Ölçeği, 3-19 yaş aralığında bireysel olarak uygulanabilen süreli bir testtir. Ölçek 17 kart ve desenli küpten oluşmaktadır.

3.3.1.4 Grup Zekâ Testleri

Grup zekâ testleri, bireysel testlerden daha az güvenilir ve geçerli testlerdir. Motive edilmeyen çocuklar informal olarak gözlenen yeteneklerinden daha düşük IQ puanları alabilirler. Grup testleri genellikle okumaya ağırlık verir ve gerçek okul başarısıyla yüksek düzeyde ilişkilidir. Bu testlerden elde edilen düşük puanların, zayıf okuma becerisini yansıtıyor olması mümkündür (22).

Grup testleri süreli olduğundan, bu testlerde hız önemli bir faktördür. Bireysel zekâ testlerinde aynı durum söz konusu değildir. Süre faktörü daha çok yansıtıcı (reflective) ve mükemmeliyetçi üstün yetenekli çocukların puanlarını düşüren bir etkiye sahip olabilir (Akt. 1).

Grup zekâ testlerinin en büyük avantajı, ders notları düşük olan, gerçek potansiyeli hakkında ipucu yansıtamayan ve dolayısıyla akademik olarak başarısız görünen öğrencileri tanılayabilmesidir. Bununla birlikte sadece zekâ testi puanlarına ağırlık verilmesi yaratıcı öğrencilerin, sanat, müzik, bilgisayar, matematik ve sosyal çalışma gibi akademik ve sanat alanlarında üstün öğrencilerin ve daha yansıtıcı (reflective) ve mükemmeliyetçi öğrencilerin belirlenememesi sonucunu beraberinde getirebilir.

Zekâ, testlerden elde edilen değer ile eş anlamlı değildir. Bir çocuğun zekâ testinde kesme noktası ile üstün yetenekli olarak etiketlenmesi, üstün yeteneklilik tek boyutlu bakış açısını desteklemektedir. Kesme noktasını geçemeyen diğer bütün çocuklar 'üstün yetenekli olmayan' olarak değerlendirilmektedir (4). Bu durum zekâ testlerinin en önemli sınırlılıkları arasındadır.

3.3.1.5 Sözel Olmayan Zekâ Testleri

Sözel olmayan, akıl yürütmeyi değerlendiren testler; dil, kültürel ve ekonomik dezavantajları nedeniyle başarısız olan ve işitme, konuşma, dil güçlükleri olan üstün yetenekli öğrencileri tanılamada kullanılmaktadır. WISC-Performans Ölçeği sözel becerilere vurgu yapmadığından kimi zaman sözel olmayan ölçü olarak kabul edilebilmektedir.

Üstün zekâ/üstün yetenekliliği tanılamada kullanılan sözel olmayan zekâ testleri; Raven-İlerleyen Matrisler, Leiter Uluslararası Performans Ölçeği, Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi'dir (Akt. 1, 22, 23). Sözel olmayan zekâ testlerinin her biri kendine özgü niteliklere sahiptir (23).

3.3.2 Başarı Testleri

Özel akademik yetenek, üstün yetenekliliğin önemli bir kategorisini oluşturmaktadır. Standardize edilmiş başarı testleri üstün akademik yetenek göstergeleri ve ulusal normlara dayalı puanlar sağlamaktadır (Akt.1). İlköğretimde uygulanmaya başlanan testler, yetersizlik gösteren üstün yetenekli (öğrenme güçlüğü gibi) ve yaratıcı öğrencilerin tanılanmasında yetersiz kalmaktadır (22).

IQ ölçümleri ve başarı testleri objektiflik, geçerlik ve güvenirlik ölçme kriterlerini en iyi karşılama özelliğine sahip olduğu düşünülen testlerdir. Bununla birlikte genel üstün yeteneklilik özelliklerinden farklılaşan iki farklı gereksinimlilik durumları söz konusu olduğunda (üstün yetenek ve DEHB, üstün yetenek ve özel öğrenme güçlüğü gibi) ve yaratıcılık, üretkenlik gibi üstün yetenek tanılama kriteri olarak belirlenen özellikleri değerlendirmede yetersiz kalabilmektedirler.

3.3.3 Yaratıcılık Testleri

Yüksek yaratıcılık, yüksek zekâ ile birlikte giden bir yetenek olarak düşünülse de, araştırma sonuçları yaratıcılığın yüksek zekâ gerektirmediğini, yüksek zekâ ile yaratıcılık arasında düşük bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Yaratıcılık testleri, sınıf ortamında gözlemlenemeyen ya da ortaya çıkmayan kendine özgü yaratıcı öğrencileri tanılamada kullanılabilir. Yaratıcılık testleri, farklı düşünme testleri ile ilgi ve biyografik özellikleri değerlendiren iki kategoride ele alınır. En yaygın olarak kullanılan farklı düşünme testi, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)'dir (Akt. 1).

E. D. Torrance tarafından 1966 yılında geliştirilen test bataryası "sözel" ve "şekilsel" kısımlardan oluşmaktadır. Testin sözel kısmında 7 adet, şekilsel kısmında ise 3 adet alt test bulunmaktadır. TYDT sözel kısımda bulunan alt testler sırasıyla, "Soru Sorma", "Nedenlerini Tahmin Etme", "Sonuçlarını Tahmin Etme", "Ürün Geliştirme", "Alışılmadık Kullanımlar", "Alışılmadık Sorular" ve "Farz Edin ki" alt testleridir. TYDT şekilsel kısımda bulunan alt testler sırasıyla "Resim Oluşturma", "Resim Tamamlama" ve "Doğrusal Daireler" alt testleridir (24).

TYDT'nin anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim öğrencileri ve yetişkinler için olan A ve B formları Aslan (1998) tarafından Türkçeye adapte edilerek, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır (25).

3.3.4 Üçlü Yetenek Testi

Üçlü Yetenek Testi, Üçlü Zekâ Teorisi'ne dayanmaktadır. Teori; analitik, yaratıcı ve pratik zekâyı içermektedir. Sternberg'in teorisi zekâyı genişletilmiş bir şekilde ele almaktadır. Üçlü Yetenek Testi (Triarchic Abilities Test-TAT); üç alanda test takımı (sözel, nicel ve şekilsel), çoktan seçmeli ve yazılı olmak üzere iki test tipini içermektedir. Üçlü Yetenek Testi; analitik, sentezci-bütünsel ve pratik beceriler, otomasyon, sözel, niceliksel ve şekilsel işlemleme olmak üzere yedi alt puan vermektedir.

3.3.5 Woodcock Johnson III

Woodcock ve Johnson tarafından 1977'de geliştirilen batarya, 1989 ve 2001 yıllarında yeniden revize edilmiş, 2007 yılında ise normatif güncellemesi yapılmıştır. WJ III, "Bilişsel Yetenek Testleri" (WJ III Tests of Cognitive Abilities) ve "Başarı Testleri" (WJ III Tests of Achievement) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki batarya da 2 ila 90 yaşları arasında uygulanabilmekte; genel zihinsel yetenek, özel bilişsel yetenekler, akademik yeterlilik, sözel dil ve başarıyı ölçen kapsayıcı bir sistem sağlamaktadır (26, 27).

Bilişsel Yetenek Testleri ve Başarı Testleri standart batarya ve tamamlayıcı batarya olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Standart Batarya, zihinsel yeteneğin farklı yönlerini; Tamamlayıcı Batarya ise farklı zihinsel alanları daha derinlemesine ölçmeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştımacılar, amaçları ve değerlendirmenin genişliğine bağlı olarak sadece Standart Batarya'yı ya da her iki bataryayı birlikte kullanabilmektedir (26, 27).

3.3.6 Aday Gösterme

Öğretmen: Öğretmen gözlem ve önerileri birçok tanılama modeli içerisinde yer almaktadır. Kontrol listeleri ve dereceleme ölçekleri aracılığıyla objektif puanlamalar yapılabilmektedir. En önemli sınırlılığı, öğretmenlerin sınıf ortamında kendilerini memnun eden, işbirlikçi, başarılı, uyumlu, yetersizliği olmayan öğrencileri aday gösterme eğiliminde olmalarıdır. Ortalama ya da ortalamanın altında performans gösteren yüksek zihinsel potansiyelli öğrenciler, başarılı öğrenciler arasında gözden kaçabilmektedir (Akt. 1).

Ebeveyn: Çocuk ve gençleri en iyi tanıyan ebeveynleridir. Ebeveynlerin çocuklarının ilk aylarına ve erken çocukluk dönemine ilişkin gelişimsel farkındalıkları mevcuttur. Ebeveynin aday göstermesi; ebeveynlerin çocuklarını değerlendirmede objektifliklerinin düşük olması, yanlı karar verme, gerçekçi değerlendirmenin düşük olması gibi nedenlerle çok fazla kullanılmamakla birlikte, son dönemde dile getirilen çoklu kriter yaklaşımları içerisinde önerilmektedir (Akt. 1).

Akran: Akranlar, üstün yetenekli sınıf arkadaşlarını belirleyebilmektedir. Doğrudan, gizli ya da oyun formatında sorularla akran aday gösterme formu ya da stratejisi geliştirilebilir. Aday gösterme formlarında yer alan "En iyi seçenek olduğunu düşündüğünü yaz", "Birden fazla aday gösterebilirsin", "En iyi seçenek olarak kendini düşünüyorsan yazabilirsin" gibi yönergeler etkili olabilmektedir (Akt. 1).

Kendini Aday Gösterme: Öğretmenler; yetenek, yaratıcılık, motivasyon gibi özellikleri ya da başarısız ve uyumsuz öğrencileri gözden kaçırabilmektedirler. Kendi kendini aday gösterme, özellikle akran baskısı nedeniyle özel yeteneklerin maskelendiği yıllarda (ortaokul ve yüksekokul) önerilmektedir (Akt. 1).

3.3.7 Alternatif Değerlendirme

Alternatif Değerlendirme; Performansa Dayalı Değerlendirme, Otantik Değerlendirme, Portfolyo Değerlendirme ve Dinamik Değerlendirme'yi içermektedir.

Alternatif değerlendirmeyi vurgulayan araştırmacılar, yalnız zekâ testlerine güvenmemektedirler (6). Alternatif değerlendirme sürecinde öğrencinin belli bir sürede, belli sorulara verdiği yanıtlara bağlı olmaksızın ürün geliştirme sürecinin ve tamamladığı

ürün çalışmasının niteliğinin değerlendirilmesi söz konusudur. Ürün ve performans değerlendirme hem **üstün yetenekliliğin tanılanma sürecinde** hem de **üstün yetenek programını değerlendirmede** kullanılabilir.

Performansa Dayalı Değerlendirme; öğrencinin orijinal ya da kuralları önceden belirlenmiş bir ürün oluşturmasını gerektirmektedir. Performansa Dayalı Değerlendirme, kısa bir hikâye ya da bilgisayar programı yazma, rol oynama, deney tasarlama, melodi oluşturma, askerî ya da politik strateji oluşturma, yardım toplama stratejisi geliştirme gibi örnekleri içermektedir.

Otantik Değerlendirme; öğrencilerin, öğrendiklerini gerçek dünyada uygulamalarına dayalıdır. Otantik ve performansa dayalı değerlendirme özellikle kültürel olarak farklı üstün zekâlı/üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasına katkı sağlama potansiyeline sahiptir (28).

Portfolyo Değerlendirme; öğrenci çalışmalarının akademik ürün ve başarılarını yansıtır.

Dinamik Değerlendirme; öğrenci ve sorumluluğu (ödevi) arasındaki etkileşime odaklanır. Ödevler, probleme dayalı olmalı ve karmaşık stratejiler gerektirmelidir. Problemin çözümünde kullanılan bilginin etkililiği ve bu bilgiyi yeni görevlere transfer edebilme önemlidir. Bu şekilde çeşitli düzeylerde gözlem fırsatı sağlamaktadır. Dinamik Değerlendirme Modeli, yetersiz temsil edildiği düşünülen üstün yetenekli öğrencilerin tanılanıp tanılanmadığına karar vermek için kullanılır (23).

3.3.8 Dereceleme Ölçekleri

Öğretmen tarafından tutulan dereceleme ölçekleri, üstün yetenek programlarına (tarama ve tanılamada) kabul için yaygın şekilde kullanılan ölçekler arasındadır. Zekâ testlerini takiben kullanılan ikinci ölçeklerdir (23). Öğretmenin konu ile ilgili donanımının yetersizliği ve yanlılığı, sınırlılık oluşturabilmektedir.

3.4 TANILAMA MODELLERİ

3.4.1 Renzulli Döner Kapı Modeli-Yetenek Havuzu Tanılama Planı

Renzulli tanılama sisteminin odak noktası, "Yetenek Havuzu" öğrencileridir. Tanılama sisteminin amaçları, "Renzulli Üçlü Halka Modeli"nin üstün yeteneklilik tanımlamasıyla ilişkilidir (29).

Renzulli Döner Kapı Modeli (Renzulli Revolving Door Model), öğrencileri çeşitli ölçümlere katılma fırsatı sağlayarak seçmeyi ve öğrencilerin özel yaratıcı, üretken etkinlikler-deneyimler içerisinde dönmelerini sağlamaktadır. Okul popülasyonunun yüksek potansiyelli öğrencileri, çeşitli ölçümlerle (başarı testleri, öğretmen önerileri,

yaratıcılık değerlendirmesi, çalışma örnekleri gibi) % 15-20'lik "Yetenek Havuzu"na dâhil olurlar. Aynı zamanda öğrencilerin ileri düzey ilgilerini, yüksek yaratıcılık ve motivasyon belirtilerini yakalayabilmek amacıyla, öğrencinin sınıfta yapılan zenginleştirme deneyimlerinde de gözlemlenmesi sağlanır. Öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve öğrenme biçimlerine ilişkin bilgiler "Toplu Yetenek Portfolyo"sunda toplanır. Düzenli aralıklarla incelenen ve yeniden analiz edilen bu bilgiler; kariyer danışmanlığı, zenginleştirme aktiviteleri gibi kararların alınmasında yol gösterici olmaktadır (7).

Renzulli'ye göre, üstün yetenekli popülasyonu çok çeşitlidir. Bu nedenle üstün yetenekli çocuğun tek bir evrensel imajı oluşturulamaz. Aynı durum tanılama için de geçerlidir (30).

Renzulli ve Reis (1997); Renzulli (2005) beş basamaklı planı şu şekilde açıklamaktadır (Akt.1):

AŞAMA I - Test Puanı Önerileri (Test Score Nominations): Yetenek Havuzu'nun yarısı standardize edilmiş zekâ ve/veya başarı testleri ile seçilir. % 92'lik dilimde puan alan öğrenciler ayrıca bir değerlendirmeye gerek kalmadan kabul edilir

AŞAMA II - Öğretmen Önerileri (Teacher Nominations): Bu aşama, standart testler ile karar verilemeyen, fakat farklı özellikler sergileyen öğrencilerin önerilmesine imkân verir. "Aşama I" aracılığıyla kabul edilen öğrenciler bildirildikten sonra, öğretmenler özellikle yüksek yaratıcılık, yüksek motivasyon, olağanüstü ilgi ve yetenekler, özel alanlarda üstün performans ve potansiyel sergileyen öğrencileri aday gösterirler. Bu süreçte eğitim alan öğretmenlerin önerileri ile seçilen öğrenciler, Test Puanı ile önerilen öğrencilerle eşit değerde Yetenek Havuzu'na kabul edilir.

Bu prosedür için öğretmen aday gösterme formu ve dereceleme ölçekleri kullanılır. Dereceleme ölçekleri düşük dereceli öğrencileri elemek için kullanılmaz. Öğrencilerin toplu profillerini oluşturmak için kullanılır. Öğretmenlerin çok fazla aday gösterdiği durumlarda okul kurulu tarafından öğretmenlerden, sıralamalarını gözden geçirmeleri istenir (29).

AŞAMA III - Alternatif Değerlendirme Yolları (Alternative Pathways): Kendini aday gösterme, ebeveyn, akran önerileri, yaratıcılık testi sonuçları ürün değerlendirmeyi içerir.

Test Puanı, Öğretmen Aday Gösterme ve Alternatif Değerlendirme Yolları arasındaki en önemli farklılık, Alternatif Değerlendirme Yolları'nın otomatik olarak gerçekleşmemesidir. Bir ya da daha çok alternatif yol ile önerilen öğrenciler seçim komitesi tarafından yeniden incelenir. Seçim komitesi birçok durumda önceki okul kayıtları, öğrenci, öğretmen ve ebeveyn görüşmeleri ve bireysel değerlendirme uygulamalarının incelenmesini içeren "Örnek Olay Çalışması" yürütebilir. Komitenin

kararı ile "kabul edilme" gerçekleşir. Bazı durumlarda bir ya da daha fazla alternatifle önerilen öğrenciler denemeye dayalı olarak programa yerleştirilirler.

AŞAMA IV - Özel Öneriler (Special Nomination): Bu aşama, tanılama sistemindeki iki "güvenli kapı"dan biridir. Öğretmenin yanlılığı-ön yargılarından kaçınmak amacıyla, aday gösterilen bütün öğrencilerin listesi bütün öğretmenlere dağıtılır. Amaç, öğretmenlerin listede olmayan öğrencileri aday göstermelerine olanak sağlamaktır. Bu prosedür, şimdiki öğretmeni tarafından önerilmeyen öğrencilerin önceki öğretmenleri tarafından önerilmelerine, Yetenek Havuzu'nda yer alan öğrenciler için öğretmenlerin önceki deneyimlerine dayalı öneride bulunmalarına ve normal sınıflarda zenginleştirme yaşantılarının bir parçası olarak karşılaşılabilecekleri öğrencileri de önermelerine imkân verir. Özel bir alanda olağanüstü güçlü yönleri olan ya da olağanüstü şekilde yaratıcılık gösteren öğrenciler önerilebilir.

Bu aşama, tüm okul mevcudunun son kez gözden geçirilmesini sağlar. Öğrenci listesi bütün öğretmenlere sunulur, aynı zamanda geçmiş yıllarda derslere giren öğretmenlerin de listeyi görmesi sağlanarak "tekrar tarama" yapılmış olur. Böylece kişisel ve ailevi problemler nedeniyle başarısız olan ya da okulu bırakmak isteyen öğrencilerin önerilmesine olanak verilmiş olunur.

Alternatif Değerlendirme Yolları'nda olduğu gibi otomatik kabul gerçekleşmez. Ayrıca "Örnek Olay Çalışması" uygulanabilir ve son karar seçim komitesine bırakılır.

AŞAMA V - Ebeveyne Bildirim ve Ebeveynin Oryantasyonu (Notification and Orientation Parents): Yetenek Havuzu'na yerleştirildiği belirtilen bütün öğrencilerin ailelerine, programın kapsamlı açıklaması ve bildirim mektubu gönderilir. Mektup, çocuğun "üstün" olarak etiketlendiğini göstermemektedir. Bununla birlikte aile oryantasyon programına davet edilmekte ve programın yapısı açıklanmaktadır. Aileler, Yetenek Havuzu'na kabule nasıl karar verileceği, programın yıllık uygulandığı ve öğrencinin süreç ve katılımının değerlendirilmesinin bir sonucu olarak yıl boyunca havuzda kalabileceğine ilişkin bilgilendirilirler. Aileler, çocukları ya da program hakkında ek bilgi istediklerinde bireysel randevu alırlar. Benzer bir oryantasyon programı öğrencilere de uygulanır. Öğrencilere "üstün" oldukları söylenmez fakat Üçlü Halka Kuramı tartışmaları ve genel-özel yeteneklerini geliştirme çalışmaları aracılığıyla üstün davranışların gelişimini anlamaya çalışmaları kendi sorumluluklarının parçası olduğu kadar programın da amacıdır (29).

AŞAMA VI - Faaliyet Bilgi Önerileri (Action Information Nominations): Büyük çaba gösterilmesine rağmen, sistem ara sıra Yetenek Havuzu'na seçilemeyen öğrencileri farkına varmadan atlayacaktır. Faaliyet Bilgi Mesajlarını (Action Information Message) içeren "Okul Çapında Zenginleştirme Modeli"nin bu parçası, bağımsız bir proje yürütmek isteyen, okulda ya da okul dışında özel bir konu, çalışma alanı, sorun,

fikir ya da durum ile heyecanlanan, aşırı derecede ilgilenen bir öğrenci olduğunda oluşan dinamik etkileşimler olarak tanımlanabilir. Faaliyet Bilgi Önerileri, performansa dayalı değerlendirme kavramından gelmektedir ve tanılama sisteminin ikinci "güvenli kapısı" olarak sunulmaktadır (29). Faaliyet Bilgi Mesajları, öğrencinin ileri seviye faaliyetlerine otomatik olarak katılması anlamına gelmemekle birlikte, bazı faaliyetlere hak kazanıp kazanamadığına ilişkin tekrar gözden geçirme fırsatı sağlar.

Faaliyet Bilgisi, aynı zamanda projeler için yetenek havuzunda yer almayan öğrencileri aday göstermede ve Üçüncü Tip Zenginleştirme Çalışmaları içerisinde bireysel ya da küçük grup araştırma alanlarına karar vermek amacıyla da kullanılabilmektedir. Bu öneriler izleme komitesi tarafından yeniden incelenmektedir(Akt. 1).

Renzulli Tanılama Sistemi tablo 3.1'de verilmektedir (29, 31).[7]

Tablo 3.1 Renzulli Tanılama Sistemi

Test Puanı Kriteri (Yetenek Havuzu'nun yaklaşık % 50'si)	Aşama 1	% 99 ⇧ %92 Test Puanı Önerileri Otomatik ve Yerel Normlara Dayalı	Toplam Yetenek Havuzu Genel Öğrenci Sayısının % 15'ini oluşturur.
Test Dışı Kriter (Yetenek Havuzu'nun yaklaşık % 50'si)	Aşama 2	Öğretmen Önerileri	
	Aşama 3	Alternatif Yollar → Örnek Olay	
	Aşama 4	Özel Öneriler → Örnek Olay	
	Aşama 5	Aile Önerileri	
	Aşama 6	Faaliyet Bilgi Önerileri	

Renzulli Yetenek Havuzu Modeli'nin avantajları;

- Daha fazla öğrenci katılım fırsatına sahip olur.
- Tanılama esnek ve çok boyutludur.
- Tanılama bütün yıl devam eder.
- Öğrencilerin kendi kendilerini aday göstermeleri teşvik edilir.

[7] Renzulli Identification System'den uyarlanmıştır.

- İlgisiz ve başarısız öğrenciler kaynak odada zamanını boşa harcamaz.
- Elitizm yüklemesi azalır ya da elimine edilir.
- Kesin ve hızlı karar verme zorunluluğu elimine edilir (% 3-5 ya da kesme noktasına dayalı kriterler) (Akt.1).

3.4.2 Maker DISCOVER Problem Matrisi

Maker, üstün zekâlılığı 'karmaşık sorunların üstesinden gelebilme yeteneği' olarak tanımlamakta ve üstün zekâlılığın anahtar ögesini bireylerin kompleks problemleri (ilgi ve istekle) çözme yeteneğinin oluşturduğunu belirtmektedir (32). DISCOVER[8] Problem Matrisi (Maker DISCOVER Problem Matrix-DPM), farklı türlerde problem geliştirmeye yarayan bir problem geliştirme modelidir. Matris iyi yapılandırılmış problemlerden iyi yapılandırılmamış problem aralığında yer alan 6 problem türü içermektedir. Performansa dayalı tanılama sürecidir. Etkili, mükemmel ve ekonomik bir şekilde karmaşık problemleri çözme yeteneğini değerlendirir. Hem eğitim etkinliklerinin hem de üstün yeteneği tanılama ve değerlendirme araçlarının tasarlanmasında kullanılmaktadır (33).

Maker (1994), öğrencilerin problem çözme performanslarının değerlendirilmesinin üstün zekâlılığın bir değerlendirmesi olduğu, basit problemleri çözmekten çok kompleks problemleri çözme becerisinin üstün zekâlılık hakkında bilgi verdiğini düşünmektedir (33).

DPM, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirme ve değerlendirme amacıyla geliştirilen DISCOVER Müfredat Modeli (DISCOVER Curriculum Model)'nde, eğitim-öğretim etkinlikleri ve ölçme değerlendirme uygulamalarında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için farklı türde problem üretiminde etkin kullanılmaktadır (Akt.1, 33). DISCOVER Müfredat Modeli'nde, Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı'ndaki zekâ alanlarına göre farklı türde geliştirilen problemler üzerinden üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çeşitli zekâ alanlarındaki problem çözme performans ve gelişimleri izlenebilmektedir.

Uzamsal Zekâ, öğrencilerin geometrik şekiller oluşturmasını gerektiren Pablo karton parçaları ve tangramlarla değerlendirilir.

Dilsel Zekâ, hikâye anlatma ve hikâye yazma ile değerlendirilir. Uzamsal ve dilsel aktivitelerde orijinallik, karmaşıklık ve neden-sonuç ilişkileri aranır.

---

[8] **D**iscovering **I**ntellectual **S**trengths and **C**apabilities through **O**bservation while allowing **V**aried **E**thnic **R**esponses

Mantık-Matematik Zekâ ise 12 matematik problemi ve tangramlarla değerlendirilir. Matematik problemlerinde esnek ve orijinal düşünme kadar strateji kullanımı da önemlidir.

DPM'ye uygun hazırlanan farklı türdeki problemler üzerinden performansa dayalı ölçme-değerlendirme yapılabildiği için DPM'ye uygun geliştirilen ölçme araçları diğer birçok araca göre daha kullanışlıdır (33).

DISCOVER Problem Matrisi'nde her öğrencinin tüm aktivitelerdeki özel davranışları ve problemlerle ilişkili yorumları gözlemciler tarafından kaydedilmektedir. Aynı zamanda öğrencinin bütün problem çözme becerisi derecelendirilerek değerlendirmektedir. Beş aktivitenin iki ya da daha fazlasında yeterlilik derecesi verilen öğrenciler üstün yetenek programına yerleştirilirler ya da ayrıca test edilirler. Modelin baştan sona vurgusu; etkili, yeterli ve yaratıcı problem çözebilmedir.

3.4.3 ENTER Modeli

Almanya'da tanılama ve yeteneği geliştirme bir ihtiyaç olarak görülmektedir. 1988 yılında Üstün Yeteneklilik Çalışma Merkezi (Center for the Study of Giftedness) kurulmuştur. Üstün yeteneğin sadece IQ ile tanılanamayacağı ilkesine dayanan, Çoklu Üstün Yeteneklilik Modeli, Mönks (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ülkede en yaygın olarak kullanılan tanılama modeli ENTER modelidir (6).

Modelin adı "Araştırma - Daraltma - Test Etme - Değerlendirme - Gözden Geçirme (**E**xplore - **N**arrow - **T**est - **E**valuate - **R**eview)" her biri tanılama sürecinin 5 tanı basamağı olan kelimelerin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır (34).

ENTER modeli, tanılama planının "teorik model", "kaynaklar" ve "tanılama amacı" olmak üzere üç özel koşula bağlı olduğunu belirtmektedir.

Tanılama Koşulları: Somut tanı imkânları uygulamada mevcut olan kaynaklar tarafından sınırlandırılmaktadır. Olumsuz kaynak koşulları, tanılama niteliğinin bozulmasına yol açmaktadır. Böyle bir durumda da tanılama sürecindeki çabalar boşa çıkmaktadır.

Gerçek tanılama ne çeşit ve ne kadar bilgi toplanacağına karar verdiği için tanılama amacına bağlıdır. Örneğin amaç, çocuğun sınıf atlayıp atlamayacağına karar vermekse, hızlı bir şekilde çocuğun akademik öğrenme potansiyeli değerlendirilmelidir. Eğer amaç, çocuğun müzik alanında mükemmel bir seviyeye ulaşıp ulaşmadığına karar vermekse, sanat alanındaki öğrenme yeterlilikleri bu sürecin odağı olacaktır (34).

ENTER Tanı Basamakları: Modeldeki tanılama amacı, bireyi üstün yetenekli olarak etiketlemek değildir. Amaç, bireyin *öğrenme yoluna* karar verebilmektir. İlk üç basamakta temel olarak özel veriler toplanmaktadır.

İlk basamak olan "Araştırma" basamağında, öncelikli olarak birey ve onun etrafını çevreleyen sistem ile etkileşimi araştırılır. Okul, ev ve akran grupları içerisindeki davranış modelleri ve genel performans seviyeleri ile ilgilenilir. Çocuğun alanı, yetenekleri, genel performans düzeyi ve davranış özellikleri; sosyal çevresindeki kişilerle görüşülerek toplanmaktadır.

İkinci basamakta birey için bir yetenek alanı tanımlaması denenir. "Daraltma" yetenek alanını tanımlama, gözlemler, dereceleme ölçekleri, kontrol listeleri ve görüşmeler ile gerçekleştirilir. Daraltma; kişiliğin diğer yönleri ile ilgili bilgi toplamak anlamına gelmektedir.

Üçüncü basamak "Test Etme"; psikolojik testler, başarı testleri, gözlemler aracılığı ile elde edilen, başarı için engelleyici olabilen faktörleri, tanımlanan yetenek alanları ile ilgili niceliksel veriyi içerir. Bu tanı basamağının amacı, tanılama analizi ile öngörülen faaliyetleri yapabileceği bireysel öğrenme yolunu tanımlamaktır.

Özetle ilk üç basamak;

- Araştırma; birey ve çevresini oluşturan sistemlerle etkileşimini,
- Daraltma; birey için uygun yetenek alanının belirlenmesini,
- Test Etme; birey için öğrenme yolunun belirlenmesini

içermektedir.

"Değerlendirme" ve "Gözden Geçirme" basamakları tanılama (4. basamak) ve "Tanılama Modeli"nin (5. basamak) geçerliliğini doğrulamaya hizmet etmektedir.

Dördüncü basamak, sürecin gerçek amacı ile ilgili kararın çocuğun programda başarılı olup olmadığının değerlendirilmesi anlamındadır. Kararın tanılama amacına uygun verilip verilmediğini değerlendirir.

Beşinci basamak, tanılama amacı ve temelini oluşturan üstün yeteneklilik modelleri ile ilgilidir. Bu basamak, tanılama amacının bireyin mükemmellik gelişimini en uygun şekilde destekleyip, desteklemediğinin eleştirel bir şekilde gözden geçirilmesidir (34). Tanılama amacı bireye uygun olmayabilir ya da uygulanan model üstünlüğün gelişimini açıklayan ilgili faktörleri içermeyebilir (7).

3.4.4 Münih Üstün Yeteneklilik Modeli

Yordayıcı, moderatör ve kriter değişkenlerinin farklılaştırılmış değerlendirilmelerinden oluşan Münih Üstün Yeteneklilik Modeli (Munich Model of Giftedness) Şekil 3.1'de gösterilmektedir.

Şekil 3.1 Münih Çok Boyutlu Üstün Yeteneklilik Modeli

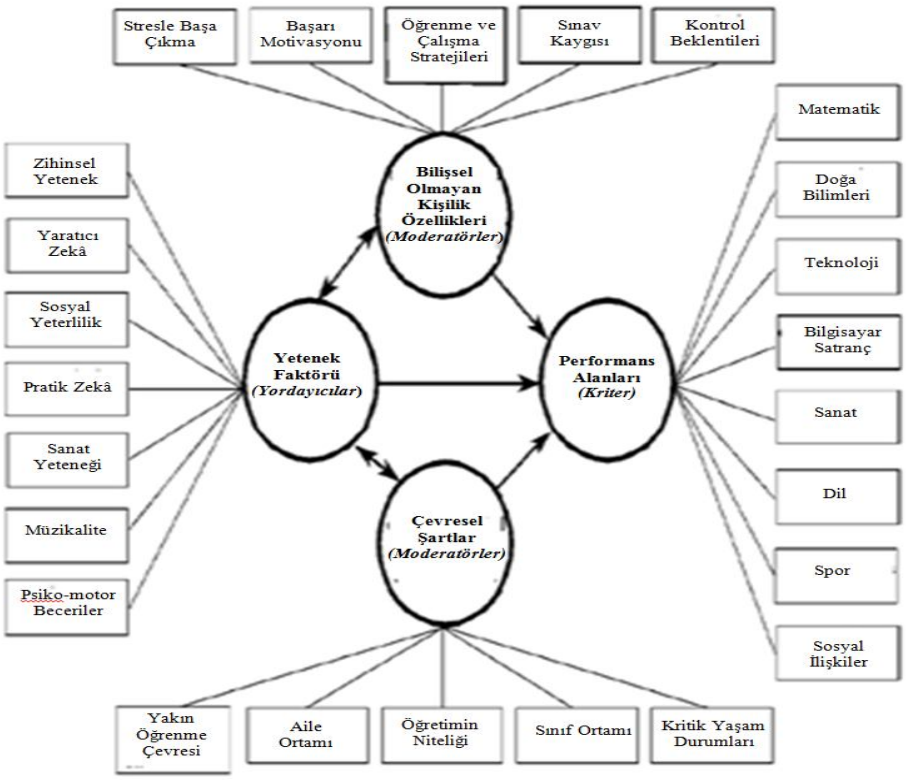

Bu modelde üstün yeteneğin tanılanması Münih Üstün Yeteneklilik Bataryası (The Munich Giftedness Test Battery-Münchner Hochbegabungs-Testbatterie/MHBT) ile yapılmaktadır. MHBT, çok yüksek seviyede yeteneğin farklılaştırılmış değerlendirmesi için test ve ölçekler içermektedir. MHBT ölçekleri, üstün yetenekliliğin desteklenmesi ve gelişimi ile ilişkili bilişsel ve bilişsel olmayan (özellikle motivasyonel) kişilik özellikleri ve sosyal-çevresel değişkenler kadar yeteneği yordayıcı ve araştırıcı değişkenleri de değerlendirmektedir (8).

Model 'çok üstün' yetenekli çocuklar ve ergenleri desteklemede; desteklemenin amacının ne olduğu, neyin destekleneceği, (kapsamlı kişilik gelişimi ya da özel bilgi ve özel yetenek alanları) ve destekleyici ölçümlerin nasıl ve nerede yapılacağı soru ve cevaplarını dikkate almaktadır.

3.4.5 Nörobilişsel Yaklaşım

Nörobilişsel yaklaşım çerçevesinde bilişsel süreçler, sinir sisteminin yapı ve süreçleri temelinde ele alınmakta; bu temele uygun yöntem ve tekniklerle incelenmekte ve bu alanın kavram, model ve kuramları ile anlaşılmaya çalışılmaktadır (35).

Karakaş (2002)'a göre zekâ, beyin yapı ve işlevleri ile bilişsel işlevlerin hem yatay hem de dikey eksende gelişmesinin sonucudur. Son yıllarda, artık tek boyutlu olarak ele alınmayan ve zekâ olarak adlandırılan karmaşık yeteneğin çok yönlü ölçümünde bilişsel süreçlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (36).

Nörobilişsel yaklaşım temelinde Karakaş (2011), geniş bir özellikler kümesini, bunların temelinde de bütünleşik olarak çalışan beyin yapılarının oluşturduğu sistemleri içeren zekâyı kapsamlı bir şekilde değerlendirebilmek için nöropsikolojik testlerin ve nöroradyolojik tekniklerin kullanılmasını önermektedir. Üstün zekâlı bireylerin tanılanmasında beyin faaliyetlerini ortaya koyan veya bu faaliyete duyarlı yöntemler olarak;

- Nöropsikolojik Testler ve Nöropsikolojik Görevler,
- Beyin elektriksel faaliyeti: Elektroensefalografi (EEG), Olay İlişkili Elektrofizyolojik Ölçümler (OİP/ERP),
- Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme (FMRG) kullanılmasını önermektedir (35).

Karakaş tarafından yapılan araştırmalarda, biliş ile beyin ilişkisini dolaylı olarak ortaya koyan nöropsikolojik testler ile bu ilişkiyi doğrudan gösteren FMRG testlerinden elde edilen sonuçlar, üstün zekâyı ayırt eden fonksiyonun görsel-mekânsal biliş olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, üstün zekâlı çocukları tanılama girişimlerinde *görsel-mekânsal algı* ve *biliş*e özel önem verilmesi önerilmektedir.

Türkiye'de de bilişsel zekâyı ölçen nöropsikolojik testler kullanılmaktadır. Bilişsel Potansiyeller İçin Nöropsikolojik Test Bataryası (BİLNOT Bataryası), Türk toplumu için araştırma-geliştirme çalışması yapılmış ilk nöropsikolojik testler topluluğudur. Batarya; temel ve uygulamalı bilim literatüründe yaygın olarak kullanılan 7 testten oluşmaktadır. Testlerden elde edilen puanlar, bilişsel özelliklerin geniş bir yelpazede değerlendirilmesini sağlamaktadır. İlgili süreçler algı-tepki kontrolünden; dikkat, görsel-mekânsal algılama, öğrenme, bellek, irdeleme ve genel yeteneğe kadar uzanmaktadır (37).

BİLNOT Bataryası'nda yer alan testlerle ilgili özet bilgiler Tablo 3.2'de yer almaktadır (26).

Tablo 3.2 BİLNOT Bataryası'nda Yer Alan Testler

Formun Türkçe Adı	Testin Orijinal Adı	Geliştiren Kişi - Tarih	İlgili Beyin Alanı	Ölçtüğü Bilişsel Özellik
Wisconsin Kart Eşleme Testi (WCST)	Wisconsin Card Sorting Test	Heaton ve diğ.,1993 Heaton, 1981 Berg, 1948	FL	*Karmaşık (Yönetici) Dikkat *Özellik Belirleme *Perseverasyon *Çalışma Belleği *Yönetici İşlevler *Kavramsallaştırma *Soyut Düşünme
Stroop Testi TBAG Formu	Stroop Test	Stroop, 1935	FL	*Odaklanmış Dikkat *Tepki Ketlemesi *Bozucu Etkiye Direnç *Bilgi İşleme Hızı
Wechsler Bellek Ölçeği Geliştirilmiş Formu (WMS-R)	Wechsler Memory Scale-Revised	Wechsler, 1987	FL TL H LSY	*Dikkat / Konsantrasyon *Sözel Bellek *Görsel Bellek *Anlık Bellek *Gecikmeli Bellek
Sayı Dizisi Öğrenme Testi	Serial Digit Learning Test	Zangwill, 1943	FL TL H LSY	*Öğrenme *Kısa-Süreli Bellek
Çizgi Yönünü Belirleme Testi (ÇYBT)	Judgement of Line Orientation	Benton ve diğ., 1978	SH PL	*Görsel-Mekânsal Algılama *Yönlenim
İşaretleme Testi (İT)	Verbal and Nonverbal Cancellation Tests	Weintraub ve Mesulam, 1985	SH PL	*Görsel-Mekânsal Algılama *Süreli Dikkat *Görsel Tarama *Ataklık *Tepki Hızı *Mekânsal İhmal
Raven Standart Matrisler Testi (RSPM)	Raven Standart Progressive Matrices	Raven ve diğ., 1993	SH PL YBA	*Görsel-Mekânsal Algılama *Kategori Değiştirebilme *Çalışma Belleği *Soyutlama, İrdeleme *Genel Yetenek

Açıklama: **FL:** Frontal Lob, **TL:** Temporal Lob, **H:** Hippokampus, **LSY:** Limbik Sistem Yapıları, **SH:** Sağ Hemisfer, **PL:** Pariental Lob, **YBA:** Yaygın Beyin Alanları

Türk çocukları için araştırma ve geliştirme çalışmaları sürmekte olan nöropsikolojik testler Tablo 3.3'de yer almaktadır (35).

Tablo 3.3 Nöropsikolojik Testler

Testlerin Adları	Duyarlı Beyin Alanı
Mangina Test	Frontal Lob Pariental Lob
İşitsel Sözel Öğrenme Testi	Frontal Lob Temporal Lob (Sol Yarıküre)
Üst-Biliş Testi	Beyne Yaygın Sinir Ağı
Kelime Kökü Tamamlama Testi	Bazal Gangliyonlar
Yönetici İşlev Davranışlarını Derecelendirme Ölçeği	Frontal Lob Beyne Yaygın Sinir Ağı

3.4.6 PASS Teorisi ve Bilişsel İşlemler

PASS teorisi, Naglieri ve Dass (1997) tarafından günümüz teorik ve uygulamalı psikoloji alanlarının özetlenmesi ile oluşturulmuştur. Teori, zekâyı bilişsel işlemler olarak yeniden kavramsallaştıran bir görüş ortaya koymaktadır. İnsanın bilişsel fonksiyonlarını, bilginin zeminini oluşturan işlemler olarak kabul eden *Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı* ve *Ardıl* bilişsel işlemlere dayandırmaktadır. Bu teoriye göre insanın bilişsel aktiviteleri dört parçadan oluşmaktadır. Birincisi bilişsel kontrolü sağlayan *Planlama* işlemleri, ikincisi istenilen amaca ulaşmak için işlemlerin kullanımı, kararlılık ve kendini kontrol, belli bir süre içinde odaklanmış seçici bilişsel aktiviteyi sağlayan *Dikkat* işlemleri, üçüncüsü ve dördüncüsü ise bilgi üzerinde işlem yapmanın iki formu olan *Eş Zamanlı* ve *Ardıl* bilişsel işlemlerdir. Bu dört bilişsel işlemin ölçümlenebilmesi için *Bilişsel Değerlendirme Sistemi* (Cognitive Assessment System-CAS) ile dört ayrı ölçek yapılandırılmıştır (38).

Planlama; bireyin, problemlerin çözümlerini belirlediği, seçtiği, uyguladığı ve değerlendirdiği zihinsel bir süreçtir. Bir yöntem ya da çözümün hazır olarak verilmediği problemleri çözme aracıdır.

Dikkat; bireyin belli bir zaman diliminde, birçok uyarıcı arasından belirli bir uyarıcıya odaklanmasını sağlayan zihinsel işlemdir.

*Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler'*in özünü, bireyin anlaşılabilir ve kavranabilir bir bütünlük içinde uyarıcının parçalarını karşılıklı olarak ilişkilendirmesi oluşturur. Eş Zamanlı İşlem, güçlü uzamsal ilişki ve mantığa dayalı gramatik parçalardan oluşur.

Ardıl Bilişsel İşlemler ise; bireyin, uyaranları zincir benzeri özel bir dizi oluşturacak şekilde bir araya getirdiği zihinsel bir işlemdir. Ardıl işlemlerin ayırt edici özelliği; her bir parçanın sadece kendinden öncekilerle ilişkili olması ve uyaranların birbiriyle karşılıklı ilişkiye sahip olmamasıdır (38).

CAS'dan yararlanarak, PASS Teorisi ile üstün yetenekli çocukların tanılanması mümkündür. PASS Teorisi'nin çok boyutluluğu, bir çocuğun daha iyi değerlendirilebilmesi için daha uygun koşullar ve teori tabanlı bir yaklaşım sağlar. Teorideki bu özel süreçler yaratıcılık gibi özel güçlerle ilişkilendirilebilir. CAS'ın özellikle Planlama'yı içeriyor olması *"üstün"* ve "*yaratıcı*" çocukların daha doğru değerlendirilmesini sağlamaktadır. CAS'ın dört ölçeği de üstünlüğün değerlendirilmesi için gerekli olan bilişsel işlemlerin değerlendirilmesine olanak sağlar; geleneksel zekâ testleri ile ölçülemeyen bilişsel alanlarda üstün olan bireyleri belirleyebilir. Ölçülen fonksiyonların daha geniş kapsamlı olması, geleneksel testlerle belirlenenlere göre daha çeşitli alanlarda üstün olan çocukların belirlenebilmesine imkân sağlamaktadır. Ayrıca CAS, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bilişsel işlem örüntülerinin incelenmesine de olanak sağlar ve bu çocukların hangi bilişsel işlemlerde problem yaşadıklarının belirlenmesine yardımcı olur (38).

3.4.7 Olimpiyatlar

Olimpiyatlar, Rusya'da üstün yetenekli çocukların vitrine çıkması için nesillerdir devam eden bir gelenektir. Olimpiyatlar çocuklara, yaratılıcık ve yeteneklerini gösterme imkânı tanıyan yarışmaları içeren, çeşitli skolastik disiplinlerle ilişkili bir dizi festivaldir. Olimpiyatlara seçim çoklu seviyeleri içeren bir süreçtir. Öğrenciler her seviyede yazılı sınavlara alınırlar, finalistler ulusal yarışmaya katılır ve uluslararası olimpiyatlarda ülkelerini temsil ederler. Olimpiyatlar daha çok skolastik yeteneklere odaklanırken yıllık sanat ve çocuk festivali (Isskustvo i Deti-Art and Children) genç müzisyenler, sanatçılar, şairler ve diğer sanatçı çocuklara yönelir. Üstün çocukları içeren (Odarennye Deli) diğer festivaller bilgisayar uzmanları, mühendisler ve mimarlara yöneliktir. Bazı festivaller çocukların ilgi ve yeteneklerine yönelik başarılarını diğerleri ile paylaşma imkânı sunar. Aynı zamanda iletişim ağı içinde fırsat oluşturmaktadır (6).

Festivallere ek olarak orta öğretim düzeyinde (12 yaş ve üzeri) öğrencilerin sabah 07:30 akşam 23:00 arasında çalıştıkları, öğrencilerdeki yetenekleri geliştirmeyi amaçlayan özel okulların yanı sıra 4-15 yaş arası çocuklar için disiplinler arası eğitim programları da bulunmaktadır (6).

3.5 TÜRKİYE'DE TANILAMA SÜRECİ

Türkiye'de eğitim sistemi içerisine dâhil olan çocuklara yönelik tanılama işlemleri illerde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) bünyesinde yapılmakta iken, **erken çocukluk dönemine** yönelik işlemler sadece RAM'larda değil; hastane psikologları ya da özel sektördeki psikologlar tarafından da yürütülmektedir.

RAM ve psikologlar tarafından gerçekleştirilen tanılama işlemleri, aile ya da okulun talebi doğrultusunda başlatılmaktadır. Okullarda akranlarından farklı ve grup ortamlarına uyumu düşük çocuklar RAM'lara yönlendirilmektedir. Son yıllarda üstün yetenekli çocuklara ilişkin artan farkındalıkla birlikte üstün yetenekli olarak düşünülen öğrenciler de bu merkezlere yönlendirilmeye başlanmıştır. Uygulanan ölçme araçları sonucuna göre 'üstün yetenekli' olarak belirlenen çocukların, aynı okul ve sınıfta, akranları ile eğitimine devam etmesine karar verilmektedir. Çocuk; herhangi bir program zenginleştirme, farklılaştırma önerisi/uygulaması almamaktadır.

Bununla birlikte çocuk üstün yetenekli öğrencilere yönelik örgün eğitim dışında destek eğitimi almak isterse, uygun sınıf seviyesinde Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) tanılama sürecine dâhil olmaktadır.

BİLSEM'de tanılama ile ilgili işlemler Merkez Tanılama Komisyonu[9] tarafından yürütülmektedir. BİLSEM, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla il bünyesinde yer alan bütün resmî ve özel okullara tanılama yapılacak sınıf seviyesi ve ilgili işlemleri duyurur. Sınıf öğretmenleri, sınıfta akranlarına göre farklı özellikler gösterdiğini gözlemlediği öğrencileri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan gözlem formlarını doldurarak aday gösterir.

***Ön Değerlendirme**:* Aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları BİLSEM Tanılama Komisyonu tarafından değerlendirilir.

Grup Tarama: Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına girmesi uygun görülen öğrenciler, BİLSEM Yürütme Kurulunun[10] belirlediği tarihlerde, belirlenen ölçme araçları ile grup taramasına alınır.

Bireysel İnceleme: Grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınır.

Bireysel inceleme sonucuna göre üstün yetenekli olduğu belirlenen öğrenciler örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM'lerde destek eğitim faaliyetlerine devam ederler (39).

---

[9] Tanılama Komisyonu: Okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin tanılama sürecindeki inceleme ve değerlendirme işlemlerini yürütmek üzere merkez müdürünün başkanlığında; görevlendireceği bir müdür yardımcısından, araştırma, izleme ve dokümantasyon birimi başkanından, okul öncesi eğitimi birimi başkanından, rehberlik ve psikolojik danışma birimi başkanı ve bu birimde görevli öğretmenler ile özel eğitim öğretmeninden oluşturulur.

10 Merkez Yürütme Kurulunda; merkez müdürü başkanlığında müdür yardımcıları, birim başkanları, merkezin bulunduğu yerleşim biriminde rehberlik ve araştırma merkezi varsa rehberlik ve araştırma merkezi müdürünün görevlendirdiği bir rehber öğretmen, velilerin seçtikleri veli temsilcisi, öğrencilerin seçtikleri öğrenci temsilcisi ve sponsor temsilcisi görev alır.

Ortaöğretim düzeyinde ise özel okullar öğrenci kabulunde farklı yöntemler benimsemektedir. Bu okullardan biri olan Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)'nde üç aşamalı bir süreçle öğrenci kabul edilmektedir.

- Birinci aşama ön kabul-ön kayıt şartlarını sağlayan ve aileleri tarafından aday gösterilen öğrencilerin "Prograsif Matrisler Grup Testi"[11] uygulaması;
- İkinci aşamada ise WISC-R zekâ ölçeği ile bireysel incelemeye alınması,
- Üçüncü aşama, bir haftalık eğitim kampında çocukların fen bilimleri, matematik, dil sanatları, resim ve müzik alanlarında performans değerlendirmesine tabi tutulmasıdır.

Bir hafta süren performans değerlendirmesinde öğrencilerin kişisel ve psikolojik durumları danışman öğretmenler tarafından gözlemlenmektedir. Bu gözlemde öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlığı; yetenek, ilgi, beceri ve başarıları; benlik kavramı, etkili iletişim, sorumluluk, etkili karar verme, liderlik, problem çözme, öğrenme stili alt alanları incelenmektedir. Kampın sonunda uzman öğretmenler, branşlara yönelik belirledikleri kriterlerle, gözlem sonuçlarını değerlendirmektedir (40).

3.6 BÖLÜM ÖZETİ

Zekâ kavramına bakış açısına bağlı olarak üstün zekâ/yeteneğin belirlenmesinde zaman içinde değişiklikler yaşanmıştır. Tek boyutlu zekâ kavramının yerini çok boyutlu zekâ tanımlamalarının almasıyla, üstün zekânın belirlenmesine ilişkin çok boyutlu modellerin geliştirilmeye ve tartışılmaya başlandığı görülmektedir.

Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarının ayrı ayrı kullanımları üstün yetenek kavramı üzerinde birleşiyorken, yalnızca toplam genel zekâ puanının temel gösterge olarak ele alındığı tanılama yaklaşımları yerini çok boyutlu kriter ve alternatif değerlendirme yöntemlerine bırakmaktadır.

Çeşitli ülkeler, üstün yetenekliliğin tanılanmasında farklı model ve uygulamalar kullanmaktadır. Bu model ve uygulamalardaki farklılıklar, ülkelerin ihtiyaç ve gereksinimlerindeki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Üstün yetenek eğitimiyle ilgili ülke amacına paralel olarak tanımlamalar yapılmakta ve tanımın boyutluluğuna karar verilmektedir.

---

[11] Raven tarafından geliştirilen test, öğrencileri zihinsel yeteneklerine göre gruplandırmak için kullanılmaktadır. Alıştırma (12 soru) ve Esas Kısım olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde de, belirli mantık sistemine göre dizilmiş şekillerden sonra hangi şeklin gelmesi gerektiğini sorgulayan soruların yer aldığı sözel olmayan bir testtir.

"Aday gösterme, test etme, etiketleme ve seçim" üstün yetenekliliğin tanılanmasına ilişkin bir süreçtir. Tanılama, üstün yetenekli bireyin, ailenin ve yakın çevrenin tutumlarında değişikliklere neden olabilmektedir. Üstün yetenekli olarak tanılanan bireyin kendisinden ve ailenin bireyden beklentileri farklılaşabilmektedir. Bu farklılaşmaya paralel olarak bireyler de pozitif ve negatif tepki verebilmektedir. Bununla birlikte seçilen bireylerin yanı sıra seçilemeyen bireylerin de kendilik beklentileri ve kendilik algılarında bazı olumsuz gelişmeler söz konusu olabilmektedir. Bu anlamda tanılama, bireyin yaşantısını önemli ölçüde etkileyen, kritik, dikkatli ve ayrıntılı olarak ele alınması gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.7 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Davis, G., Rimm, S. & Siegle, D., **Education of the Gifted and Talented,** 6th Edition, Pearson Education, New Jersey, 2011.
2. Gubbins, E. J., **Constructing Identification Procedures**, In Purcell, J. H. , Eckert, R. D. (Ed.), Desingning Sevices and Programs for High-Ability Learners, Carvin Press,
3. Heller, K. A., "Identification of the Gifted and Talented in Students", Psychology Science, 46 (3), 2004, pp 302-323.
4. Brown, S. W., Renzulli, J. S., Gubbins, E. J., Siegle, D., Zhang, W. & Chen, C. H., "Assumption Underlying the Identification of Gifted and Talented Students", Gifted Child Quartely, 49 (1), 2005, pp 68-79.
5. Budak, İ., **Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirlemede Bir Model**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2007.
6. Kaufman, S. B. & Stenberg, R. J., "Conceptions of Giftedness", In Pfeiffer, S. I. (Ed.), Handbook of Giftedness in Children, Springer Science + Business Media LLC, New York, 2008, pp. 71-91.
7. Endepohls-Ulpe, M, "Teaching Gifted and Talented Students", In Saha, L. J. & Dworkin, A. G. (Ed.), International Handbook of Research on Teachers and Teaching, Springer Science + Business Media LLC, New York, 2009, pp. 881-894.
8. Heller, K., "Education and Counseling of the Gifted and Talented in Germany", International Journal for the Advancement of Counselling, 27 (2), 2005, pp191-210.
9. Pfeiffer, S. I. & Petscher, Y., "Identifying Young Gifted Children Using the Gifted Rating Scales - Preschool/Kindergarden Form", Gifted Child Quartely, 52 (1), 2008, pp 19-29.
10. Hodge, K. A. & Kemp, C. R., "Recognition of Giftedness in the Early Years of Scholl: Perspectives of Teachers", Parents and Children, Journal for the Education of the Gifted, 30 (2), 2006, pp 162-204.
11. Cutts, N. E. & Maseley, N., **Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi,** 2. Baskı, Çeviren: Ersevim, İ., Özgür Yayınları, İstanbul, 2004.
12. Anlar, B., Bayoğlu, B. & Yalaz K., **Türk Çocuklarına Uyarlanmış Denver II Gelişimsel Tarama Testi El Kitabı**, HÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D. Çocuk Nörolojisi Ünitesi ve Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2007.

13. Cömertpay, B., **Dramanın 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Dil Edinimine Etkisi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2006.

14. Temel, Z. F., Ersoy, Ö., Avcı, N. & Turla, A., **Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA)**, Rekmay Ltd. Şti., Ankara, 2004.

15. Neihart, M., "Identifiying and Providing Services the Twice Exceptional Children", In Pfeiffer, S.I. (Ed.), Handbook of Giftedness in Children, Springer Science + Business Media LLC, New York, 2008, pp 115-137.

16. Güngörmüş-Özkardeş, O., "İki Kere Farklı; Üstün Yetenekli Çocuklarda Özel Öğrenme Güçlüğü Sorunları", I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, syf 334-347.

17. Bozkurt, F., **Zihinsel Yetersiz Tanısı Alan Çocukların Tanılama Süreçlerinin Betimlenmesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2009.

18. Silverman, L. K., "The Measurement Giftedness", In Shavinina, L. V., Springer Science + Business Media LLC, New York, 2009, pp 947-970.

19. Newman, T. M., "Assessment of Giftedness in School-Age Children Using Measures of Intellegence or Cognitive Abilities", In Pfeiffer, S.I. (Ed.), Handbook of Giftedness in Children, Springer Science + Business Media LLC, New York, 2008, pp 101-176.

20. Kırcaali-İftar, G., **Zihin Engelliler ve Eğitimleri**, Bölüm 5 (Değerlendirme, Kök Yayıncılık, 2009.

21. Güleç-Aslan, Y., Kırcaali-İftar, G. & Uzuner, Y., "Otistik Çocuklara İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10 (1), 2009, syf 1-25.

22. Mcloughlin, J. A. & Lewis, R. B., **Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ölçümlenmesi**, 4. Baskı, Editör: Ataman, A., Çeviren: Gencer, F., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

23. Pfeiffer, S. I. & Blei, S., "Gifted Identification Beyond the IQ test: Rating Scales and Other Assessment Procedures", In Pfeiffer, S. I. (Ed.), Handbook of Giftedness in Children, Springer Science + Business Media LLC, New York, 2008, pp. 177-198.

24. Aslan, E., "Torrance Yaratıcı Düşünce Testinin Türkçe Versiyonu", Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 14, 2001, syf 19-40.

25. Güngör, İ., **Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin Kişisel Uyum, Sosyal Uyum, Genel Yetenek ve Akademik Başarı ile İlişkisi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.

26. Kurtaran, Ş., **Woodcock-Johnson Bilişsel Yetenek Testleri-R Sözcük Dağarcığı (Oral Vocabulary) Testinin Okul Öncesi ve İlkokul Çocuklarına Uyarlanması**, Yayınlanmamaış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1998.

27. Woodcock, R. W., McGrew, K. S. & Mather, N. "Woodcock-Johnson III Battery", www.assess.nelson.com, Erişim Tarihi: 14.11.2012.

28. Buchanan, N. K. , Javier, L., Sing, D & Plunnet, T., "Performans-based Identification of Culturally Diverse Gifted Students: A Pilot Study, The Pasific Rim Symposium on Higher Education", Hawaii (ERIC Document Reproduction Service No. Ed 369249), 1993, from ERIC Database.

29. Renzulli, J. S., "A practical System for Identifiying Gifted and Talented Students", Early Child Development and Care, Vol. 63 (1), 1990, pp 9-18.

30. Sekowski, A., Srekanska, M. & Klinkosz, W., "On Individual Differences in Giftedness, In Shavinina", L. V. (Ed.), International Handbook on Giftedness, Springer Science + Business Media BV, Canada, 2009, pp 4020-6162.

31. Reis, S., "Identification in Gifted and Talented Programs", I. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu, 23-24 Eylül 2010, Rota Yayın, İstanbul, 2012, syf 222- 228.

32. Maker, J., "Discover Problem Matrix", I. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu, 23-24 Eylül 2010, Rota Yayın, İstanbul, 2012, syf 65-68.

33. Güçyeter, Ş., "DISCOVER Problem Matrisinin Revize Edilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi", Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 1 (1), 2011, syf 104-131.

34. Ziegler, A. & Stöger, H., "Identification based on ENTER within the Conceptual Frame of the Actiotope Model of Giftedness", Psychology Science, 46 (3), 2004, pp 224-241.

35. Karakaş, S., "Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarıın Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu"na yapılan sunum, 2012.

36. Karakaş, S. ve Doğutepe-Dinçer, E., **BİLNOT Bataryası El Kitabı-Nöropsikolojik Testlerin Çocuklar İçin Araştırma ve Geliştirme Çalışmaları: BİLNOT-Çocuk,** Cilt-I, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 2011.

37. Karakaş, S., **Kognitif Nörobilimler,** 3. Baskı, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 2010.

38. Ergin, T., Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Üstün Çocukların (Gid) Değerlendirilmesinde Yeni Bir Bilişsel Yaklaşım: Pass Teorisi, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, syf 215-228.

39. Milli Eğitim Bakanlığı, http://orgm.meb.gov.tr/html/2593_0html- Bilim ve Sanat Merkezleri Yönetmeliği, Erişim Tarihi: 10.06.2012.

40. Bildiren, A. & Uzun, M., "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesi", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22 (2), 2007, syf 31-39.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE SOSYAL ÇEVREYLE ETKİLEŞİMİ

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE SOSYAL ÇEVREYLE ETKİLEŞİMİ

4.1 SOSYAL ÇEVRENİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUĞA BAKIŞI

Ülkemizde üstün yetenekli çocuk ve sosyal çevre etkileşimine ilişkin araştırmalar sınırlı olmakla birlikte bölüm içeriği; Araştırma Komisyonunun dinlediği alan uzmanlarının görüşleri ve araştırmalarında ele aldıkları sosyal çevrenin çocuğa bakış açısı, aile, akran ve öğretmen etkileşimleri bağlamında oluşturulmuştur.

Çeşitli potansiyellerle doğan üstün yetenekli çocukların, hayatlarını en iyi şekilde yaşayabilmek için her türlü olanağa sahip oldukları düşünülmektedir. Her problemi zekâları ile çözebilecekleri, kimsenin yardımına ihtiyaçlarının olmadığı konusunda yaygın bir kanı bulunmaktadır. Fakat üstün yetenekli çocukların yaşamları incelendiğinde bu düşüncenin doğru olmadığı görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar da normal gelişim gösteren akranlarından farksız olarak tek başlarına altından kalkamayacakları sorunlarla karşılaşabilmektedir.

Toplumdaki yetişkinler, üstün yeteneklilere yönelik hayranlık/takdir duyma ve eleştirme/küçümseme tutumları sergilemektedir (1). Toplumda üstün yetenekli çocukların zaten üstün olduğu, her ortamda kendilerini geliştirebilecekleri, sınavla öğrenci alan okulların (fen liseleri, Anadolu liseleri vb.) üstün başarılı çocuklara yönelik olduğu, bu çocukların normal eğitime ek bir eğitim almasının toplumun üstesinden gelemeyeceği sorunlara neden olacak bir *seçkinler* sınıfı ortaya çıkaracağı yönünde ön yargılar bulunmaktadır.

Toplumda, üstün yetenekli çocuklar hakkında ileri sürülen ve eğitimle değiştirilebilecek yanlış kanılar şöyle sıralanabilir**:**

- Üstün yetenekli çocuklarda davranış ve ruhsal bozukluklar gözlenir.
- Üstün yetenekli çocuklar erken gelişir ve erken ölürler, kısa ömürlüdürler.
- Üstün yetenekliler aşırı hareketlidir.
- Üstün yetenekliler sıska, kısa boylu, iri kafalı, çelimsiz ve gözlüklü olurlar.
- Üstün yetenekliler uyumsuz olurlar.

- Üstün yetenekliler tek başlarına oynamaktan hoşlanırlar.
- Kardeşlerin en küçüğünün üstün yetenekli olma olasılığı yüksektir.
- Üstün yeteneklileri eğitirsek seçkin bir sınıf yaratırız.
- Üstün yetenekli çocuklar diğer insanları aşağılamaktan hoşlanırlar.
- Üstün yetenekli çocuklar sınıflarında sürekli ders çalışan öğrencilerdir.

Diğer yandan, sosyal-duygusal ihtiyaçlar, bireyin yaşadığı ortama sağlıklı uyum sağlayabilmesi için gerekli tüm durumları kapsar. Bu ihtiyaçlar, bireyin kendi içindeki ve kişiler arasındaki iyi olma durumunu ve başarısını tanımlamakla birlikte, kişinin kendini ve diğerlerini anlamasını ve duygularını düzenleyerek rahatça ifade edebilmesini içerir (2).

Üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal uyumlarına yönelik yapılan çalışmalar iki görüşle yansıtılmaktadır.

Birinci görüş; çocukların toplum içerisinde sosyal çevresiyle uyum sorunu yaşamadığını ileri sürmektedir.

İkinci görüş; üstün yetenekli çocukların sosyal çevreleriyle ciddi uyum sorunları yaşadıklarını belirtmektedir. Her iki görüşle de ilgili yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Bu anlamda tüm çocukların zaman zaman sosyal-duygusal sorunlar yaşayabileceği bilinmekle birlikte, üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarının bazı açılardan farklılaştığı ve bu sebeple de özel destek sistemlerine ihtiyaç duydukları gözlenmektedir (Akt. 3).

Üstün yetenekli çocuklar;

- Toplumsal ön yargılar,
- Yeterli ve uygun araçlarla tanılanamama,
- Uygun olmayan sınıflara yerleştirilme,
- Gelişim hızlarına paralel olmayan eğitim programını takip etme,
- Yeterli eğitim, bilinç ve farkındalık sahibi olmayan öğretmen ve idareci,
- Bilinçli anne-baba yoksunluğu,
- Farklılıklarını kabul etmeyen arkadaş çevreleri

sebebiyle sosyal-duygusal sorunlar yaşayabilmektedir.

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları eş zamanlı olmayan gelişim hızları da yaşadıkları sosyal-duygusal sorunların bir diğer sebebidir. Fiziksel, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim düzeyleri birbirinden farklı olan üstün yetenekli çocuklar, bulundukları düzeyin gelişim problemlerini yaşayacaklarından, çoklu sorunlarla karşılaşma riski taşımaktadırlar (Akt. 3).

Üstün yetenekli çocuklar yaşlarından büyük çocuklar gibi düşünmekte ve kendilerine büyük çocukların koyduğu tarzda standartlar koyabilmektedir. Bu da yaşıtları ile aralarında olumsuz ilişkilere sebep olabilmektedir. Gelişimin belli alanlarda çok hızlı olması, üstün yetenekli çocuklarda karışık duygu ve düşünceler ile yetersizlik hissine sebep olabilmektedir. Bilişsel işlevler yoğun bir şekilde gelişirken, duygusal işlevler eş zamanlı olarak gelişmemekte ve bu durum çocukların içsel çatışmalar yaşamalarına zemin hazırlayabilmektedir (Akt. 3). Eş zamanlı olmayan gelişimin bir başka sonucu da onlara kolay gelen görevlerde rahat hareket ederken alışkın olmadıkları veya zor gelen durumlarda hazırlıksız yakalanmaları ve kızgınlık yaşamalarıdır. Aslında eş zamanlı olmayan gelişim gösterenler sadece üstün yetenekliler değildir. Onları diğerlerinden farklı kılan, beceri ve yeteneklerinin çok fazla ilgi çekmesi sebebiyle sınırlılıklarının da daha belirgin şekilde algılanmasıdır (Akt. 3).

Üstün yetenekli çocukların, doğalarında var olan potansiyellerine ve özelliklerine aile ve sosyal çevreleri yön verebilmektedir. Söz konusu özelliklerin olumlu ya da olumsuz olarak algılanması, toplumda hangi şekilde yer bulacağı ile ilgili aile-çevrenin tutum ve yaklaşımları son derece önemlidir. Bu anlamda aile-çevrenin çocuğa ilişkin yaklaşımları çocukların sosyal ve duygusal problemler yaşamalarına sebep olabilmektedir. Bu açıdan üstün yetenekli çocukların sosyal özelliklerinden sayılan mükemmeliyetçilik, çocuğun yakın çevresindekilerle etkileşiminin içeriğine bağlı olarak başarıya yol gösterici bir özellik olabileceği gibi yeni girişimlerde bulunmasını sınırlandırıcı bir özellik olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Diğer yandan üstün yetenekli bir çocuk mükemmeliyetçilik özelliği göstermeyebilir.

4.2 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE AİLE

Aile, bireyin temel ihtiyaçlarının karşılandığı ve gelişim özelliklerinin desteklendiği ilk ortamdır. Her parçası birbirini etkileyen ve her parçası birbirine bağlı kuvvetlerden etkilenen sosyal bir sistem olan ailede, bireyler arasındaki iletişim çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkilemektedir. Aile içindeki ilişkilerin yapısı, aile işlevlerinin sağlıklı bir biçimde yerine getirilmesi çocuğu olumlu yönde desteklemektedir.

Aileye yeni bir üyenin katılmasıyla yeni bir döngüye giren aile sisteminde; çiftler bir yandan ebeveynlik sorumlukları alırken, bir yandan da çevreleri ile ilişkilerini şekillendirmektedir. Bir çocuğun doğumuyla, çiftlerin kendilerinden, birbirlerinden, hayattan, yakın ve uzak çevreden beklentileri farklılaşmakta; çiftlerin yaşam biçimleri, evlilik ilişkileri etkilenmektedir. Bununla birlikte, ailelerin çocukları ile ilgili üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklar, çocuğun üstün yetenekli olması durumunda farklılaşabilmektedir. Her aile kendi öznelliği, uyumu, aile üyelerinin kişilik özellikleri, içinde bulundukları toplum yapısı ve aldıkları sosyal destekler ile üstün yetenekli bir çocuğa ilişkin farklı tepkiler ve başa çıkma stratejileri geliştirebilmektedir.

Üstün yetenekli çocukların eğitim ve gelişimi üzerinde anne babalar önemli bir role sahiptir. Çocuğun; potansiyelini doğru kullanan, yaşamdan doyum sağlayan, mutlu ve dengeli birey olarak yetişmesi, aile içi ilişkiler ve anne baba tutumları ile doğrudan ilgilidir. Yaşıtlarından farklı özellikleri olan üstün yetenekli çocuk anne-babalarının, çocuklarının tanılanmasından eğitimine; ilgi, merak ve hayal güçleri karşısında doğru davranış biçimleri geliştirmekten, olası sorunları önlemeye kadar birçok alanda daha fazla donanım ve desteğe ihtiyaç duydukları gözlenmektedir.

Her çocuk gibi üstün yetenekli çocuğun sosyal-duygusal gelişiminin desteklenmesi için etkili anne-baba tutumlarına ve sağlıklı iletişime ihtiyaç duyulmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin yaşayabileceği sosyal-duygusal problemler, doğrudan çocuğun üstün yetenekli olma özelliğinden kaynaklanmayabilir. Bu noktada aile ve sosyal çevre ilişkileri ile çocuğun desteklenme biçiminin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Üstün Yeteneklilikte Aile Eğitimi:

Ailenin farklılığa uyumunu kolaylaştıran etmenlerden biri, hem çocuğun hem de ailenin gereksinimlerini karşılamaya yardım edecek ve ailelerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarını kolaylaştıracak destek hizmetlerini sağlamaktır. Çocuğun ve ailenin davranışlarını ve çeşitli alanlardaki gelişimlerini etkileyerek, yeterliliklerini güçlendirecek en önemli sosyal desteklerden biri aile eğitimidir. Üstün yetenekli çocukların gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir role sahip olan aile eğitimi ve destek programlarının etkili olabilmesi ise hazırlanan programın aileye uygunluğuna bağlıdır.

Aile Eğitim Programları;

- Temel iletişim becerileri, disiplin anlayışı, sınır koyma,
- Üstün yeteneklilik tanımı, tanılama araçları, tanılama için hangi kurumlara başvurulması gerektiği, çocuğun üstün yetenekli olduğunu bilmenin önemi, özel eğitimin ne olduğu, eğitim imkân ve haklarının neler olduğu,
- Anne babaların, çocuklarının üstün yetenekli olduğunu öğrendiklerinde yaşadıkları duygusal karmaşa ile başa çıkma yöntemleri,
- Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları belirtilen özellikler, söz konusu özelliklerle başa çıkabilme/destekleme becerileri ve bireysel farklılıkları,
- Merak, yaratıcılık, problem çözme, karar verme becerisi, mükemmeliyetçilik (olumlu/olumsuz) gibi özellikler, özelliklerin nasıl destekleneceği, olumlu davranış kazandırma, geleceği planlama vb.

ile ilgili konuları içerebilir.

Aile ihtiyaçları çerçevesinde planlanan eğitim programları ile ailelerin deneyimlerini paylaşması, ilgili konularda desteklenmesi sağlanarak, çocuğun hem aile üyeleri hem de sosyal çevreyle etkileşimine katkı sağlanmaktadır.

Aile eğitimi ile:

- Anne-baba eğitim sürecinde aktif olarak yer alır.
- Eğitimde okul-aile iş birliği sağlanır.
- Anne-babalar kendilerini daha yeterli hisseder ve çocuklarına daha olumlu yaklaşır.
- Ailelerin etkileşime girmeleri sağlanır.
- Ailelerin deneyim ve bilgilerini birbirleriyle paylaşmalarına fırsat verilir.
- Anne-babalar çocuklarına gerekli becerileri nasıl öğreteceklerini öğrenir.
- Kazandırılması gereken karakter ve değerler eğitimi konusunda ailelerin bilinçlenmeleri sağlanır.

Aile eğitimi, üstün yetenekli çocuğun eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Erken dönemden itibaren ailenin sürece katılımı, çocuğun psiko-sosyal gelişimi ve eğitimine önemli katkı sağlayacaktır.

4.3 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE ÖĞRETMEN

Bireyin var olan potansiyelini en üst düzeyde kullanabilmesi ve içinde bulunduğu topluma katkı sağlayabilmesi, üstün yeteneklilerin ayrı bir grup olarak ele alınmasını zorunlu hâle getirmiştir. Üstün yetenekli bireylerin yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarını optimal düzeyde karşılamak için ailelerden sonra en büyük görev kuşkusuz ki öğretmenlere düşmektedir (4).

Üstün yetenekli çocuklarla çalışacak öğretmenlerin mesleki formasyonları yönünden güçlü donanıma sahip olması ve belli kişilik özelliklerini taşıması gerekmektedir. Çocukların gelişim ve öğrenme özellikleri, ilgileri, yaşanma ihtimali olan sorunlar, duygusal durumları vb. özelliklerinin öğretmenler tarafından bilinmesi gerekmektedir (5).

Öğretmenlerin farklı çocuklar ve eğitimleri konusunda göstereceği yaklaşım büyük önem taşımaktadır. Çünkü öğretmenin eğitime bakışının öğretim yaklaşımları üzerinde etkisi bulunmaktadır. Öğretmenler, üstün yetenekli öğrenciler için amaç belirlemekte, değerlerin oluşumuna yardım etmekte, öğretim yöntem ve stratejileri seçmekte ve en önemlisi öğrencilere model olmaktadır.

Üstün yetenekli çocuklarla çalışan öğretmenler, üstünlüğü sadece "yüksek potansiyel", "yüksek başarı", "yaratıcı güç" olarak düşünme yerine bu belirtilen özelliklerle birlikte, üstün yetenekli olmanın bazı güçlükleri, yetersizlikleri ve sorunları da beraberinde getirebileceğini göz önünde bulundurmalıdır. Üstün yeteneği sadece yüksek potansiyel olarak gören öğretmenler, dikkatini çocuğun başarısına yönelteceği için onu tüm yönleri ile tanıma ve gereksinimlerine cevap verme fırsatı bulamayacaktır. Bunun yanı sıra aşırı derecede iyimser ve gerçek dışı beklentiler de çocuğun gelişimini desteklemeyecektir (Akt. 4).

Günümüz eğitim bilimi yaklaşımlarına göre, öğretmenin eğitim ortamındaki rolü "öğrenen ile öğrenen" olmadır. Bu rol değişiminin gereklerine ve üstün yetenekli çocuk özelliklerine paralel olarak öğretmenlerin;

- Yenilikçi,
- Değişime ve öğrenmeye açık olma,
- Teknolojik gelişmeleri izleme,
- Esnek, bireysel farklılıklara duyarlı olma,
- Etkili iletişim, problem çözme, empati, espri yapma-anlama becerileri

vb. **kişisel özelliklere** sahip olması beklenmektedir.

Mesleki alanda ise öğretmenlerin;

- Mesleki gelişimini destekleyici çalışmaları izleme,
- Öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel özellikleri dikkate alma,
- Eğitim/öğretim programları ve öğrenme ortamlarını öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenleme ve zenginleştirme/farklılaştırma,
- Bilgi-iletişim teknolojilerini kullanma,
- Mesleki bilgi ve deneyimlerini paylaşma,
- Öğrencinin bireysel ilgi ve yeteneklerini ortaya koyma fırsatı sunan sınıf iklimi oluşturma

gibi **mesleki özelliklere** de sahip olması beklenmektedir.

Sınıf ortamında;

- Öğretmenin etkili soru sorma ve düşünme becerisine sahip olması, üstün yetenekli öğrencilere sınıf ortamında etkili soru sorma ve düşünme becerisi kazandırarak etkin öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

- Üstün yetenekli çocuklar bütün gelişim alanlarında aynı düzeyde ilerlemedikleri için öğretmenlerin beklentilerini gerçekçi düzeyde tutmaları önemlidir.
- Bireysel ilgi ve yetenek alanına yönelik zorlayıcı (challenging) etkinliklere yer verilmesi çocuğun bu alanda derinlemesine öğrenme merakını teşvik eder.
- Ders içi ve ders dışı özel etkinliklere yer verilmesi, çocukların sosyal-duygusal gelişimini destekleyecektir.

Bunların yanı sıra öğretmenlerin üstün yetenekli çocuk ailesi ile iş birliği yapması gelişim sürecinin bütün olarak desteklenmesi ve izlenmesine olanak verir.

4.4 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK VE AKRAN

Arkadaşlık, hem çocuklar hem yetişkinler için vazgeçilmez bir gereksinimdir. Akran etkileşimi bütün gelişim alanlarını desteklemesi açısından önemlidir. Akranlarınca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Çocuklar zekâları, sportif ve sanatsal yetenekleriyle kendini akran grubu içerisinde kanıtlamaya çalışır (6).

Üstün yetenekli çocukların arkadaşlık beklentileri akranlarına göre farklılık göstermektedir (Akt. 7). Üstün yetenekli çocuklar, ileri düzeydeki akademik ve duygusal gelişimleri sebebiyle kendi yaş gruplarıyla arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorluk yaşayabilmektedir (Akt. 8). Bunun sonucunda da arkadaşlarını kronolojik yaştan ziyade bilişsel yaş benzerliğine göre seçmektedirler. Bunu yapmak için birçoğu kendilerine yaşça büyük çocuklar veya yetişkinler bulmaya çalışmakta veya diğer çocuklara göre daha sık yalnız kalmayı tercih etmektedir (Akt. 7). Arkadaş seçimi açısından normal gelişim gösteren çocuklarla üstün yetenekli çocuklar arasındaki farklılık, ilköğretim ve ortaokul yıllarında, sonraki yıllara göre daha fazladır (Akt. 8).

Üstün yetenekli çocuklara akademik başarıları sebebiyle arkadaşları tarafından "lakap" takılabilmektedir. Çocuklar, bundan korunmak için kendilerini gizleyebilmekte, tartışmalardan, kulüplerden kendilerini geri çekebilmektedir. Akran baskısı, üstün yetenekli çocuklar üzerinde negatif bir etki oluşturabilmektedir. Bu etki, üstün yetenekli çocuklarda dışlanma ve reddedilme duygusuna, geri çekilme ve daha düşük başarı gösterme gibi problemlere yol açabilmektedir (Akt. 8).

Üstün yetenekli ergenler ise, "üstün" etiketinden kaynaklandığı vurgulanan farklı olma duygusu taşımaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların akranlarından "farklı" hissettikleri resmedilirken, üstünlük etiketi üstün yetenekli çocukların akran gruplarından ayrılmasına sebep olabilmektedir.

4.5 BÖLÜM ÖZETİ

Farklı yeteneklerle doğan üstün çocukların, hayatlarını en iyi şekilde yaşayabilmek için her türlü olanağa sahip oldukları düşünülmektedir. Zekâları ile her problemi kendi başlarına çözebilecekleri, kimsenin yardımına ihtiyaçları olmadığı konusunda yaygın bir kanı vardır.

Bir çocuğun yetiştirilmesinde en büyük sorumluluk, hiç kuşkusuz ailenin omuzlarındadır. Ailelerin çocuklarıyla ilgili üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklar, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmaları durumunda bir kat daha artmaktadır.

Toplumun en temel ve en küçük kurumu olan ailenin ülkemizde bu bağlamda karşılaştığı en önemli sorun, destek sistemlerinin yerleşmemiş olmasıdır. Ailelerin büyük bir kısmı, üstün yeteneğin ne demek olduğunu, çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve tanılama ile birlikte ne yapılması gerektiğini bilmemekte; farklılıkla karşı karşıya kaldığında kendisine rehberlik edecek destek sistemlerine ulaşamamaktadır.

Üstün yetenekli çocukların eğitim ve gelişimi üzerinde anne babaların önemli bir işlevi vardır. Üstün yetenekli çocuğun, potansiyelini doğru kullanan, yaşamdan doyum sağlayan, mutlu ve dengeli birey olarak yetişmesi, aile içi ilişkiler ve anne babaların tutumları ile ilişkilidir. Ebeveynlerin, üstün yetenekli bir çocuğu nasıl yetiştirecekleri ve idare edecekleri konusunda korku ve kaygıya kapıldıklarına rastlanmaktadır. Aileler, üstün yeteneğe sahip çocuklarını yetiştirirken desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu doğrultuda üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların ihtiyaç duyduğu rehberlik için **aile eğitim programları** hazırlanıp uygulanmalıdır.

Üstün yetenekli bireylerin yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarını en uygun düzeyde karşılamak için ailelerden sonra en büyük görev hiç kuşkusuz ki öğretmenlere düşmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitim programlarında görev alacak öğretmenler sahip oldukları belirli kişilik ve mesleki özellikler ile üstün yetenekli öğrencilere rehberlik ve önderlik yapabilirler.

Arkadaşlık, hem çocuklar hem yetişkinler için vazgeçilmez bir gereksinimdir. Akran grubu içerisinde arkadaşlık ilişkileri her şeyden önemlidir. Üstün yetenekli çocuklar, akademik alandaki konular söz konusu olduğunda kendinden yaşça büyük bireylerle birlikte olmayı tercih ederken, bedensel ve sosyal-duygusal beceri gerektiren etkinliklerde akranları ile olmaktan hoşlanmaktadır.

Üstün yetenekli çocuklar; toplumsal ön yargılar, yeterli ve uygun araçlarla tanılanamama, uygun olmayan sınıflara yerleştirilme, gelişim hızlarına paralel olmayan eğitim programını takip etme, yeterli eğitim, bilinç ve farkındalık sahibi olmayan öğretmen ve idareciler, bilinçli anne-baba yoksunluğu, kabul edici olmayan arkadaş çevreleri ve sahip oldukları eş zamanlı olmayan gelişim hızları sebebiyle sosyal-duygusal problemler yaşayabilmektedir. Bu noktada da çocuk ile etkileşimde önemli olan sosyal kaynakların eğitim programları ile desteklenmesi hem çocuğun potansiyelinin tam olarak ortaya çıkarılmasına hem de mutlu ve üretken bir birey olmasına katkı sağlayacaktır.

4.6 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Akarsu, F., "Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları", I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları 63, İstanbul, 2004.
2. Şenol, S., **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı**, HYB Yayıncılık, Ankara, 2006.
3. Saranlı, A. G. & Metin, N., "Üstün Yetenekli Çocuklarda Gözlenen Sosyal-Duygusal Sorunlar", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Cilt 45, 2012.
4. Metin, N. & Dağlıoğlu H. E., "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmenin Rolü", I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları 64, İstanbul, 2004.
5. Metin, N., **Üstün Yetenekli Çocuklar**, Öz Aşama Yayınları, Ankara, 1999.
6. Yörükoğlu, A., **Gençlik Çağı**, 7. Basım, Özgür Yayın Dağıtım, 1990.
7. Oğurlu, Ü. &Yaman, Y., "Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar ve İletişim", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 28 (Temmuz 2010/II).
8. Oğurlu, Ü., "Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerde Sosyal Uyum ve Arkadaşlık İlişkileri: Literatür Taraması", Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 3, No 39.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE TARİHSEL GELİŞİM

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE TARİHSEL GELİŞİM

5.1 DÜNYADA ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİM TARİHÇESİ

Dünyada, özellikle ABD başta olmak üzere, Avrupa ve Asya ülkeleri ile Avustralya'da üstün yetenekliler eğitimi 1960'lı yıllardan günümüze kadar artan bir ivme kazanmıştır. Farklı yapıdaki eğitim sistemleri ile üstün yetenek konusundaki farklı felsefe ve yaklaşımlar nedeniyle ülkelerin tarihsel süreçlerinde çeşitli uygulamalar ortaya çıkmıştır (1).

2000-2500 yıl öncesine ait kayıtlardan, Eski Çin ve Yunan'da; zihinsel, kişisel ve fiziksel farklılıkları ölçmek amacıyla girişimlerde bulunulduğu görülmektedir. Ancak zekâ testleri konusundaki sistematik ve bilimsel çalışmalar 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlamıştır (2).

Tarihsel sürecin takip edilmesine destek olmak amacıyla, ulaşılabilen kaynaklardan faydalanılarak kronolojik sıralama oluşturulmuştur.

MÖ 6. YY

Üstün yetenek kavramı, tarihte ilk kez Eski Yunan'ın güney kısımlarında yer alan bir şehir devleti olan Eski Sparta'da kullanılmıştır. Eski Sparta'da üstün yetenekliler, 7 yaşına gelen erkek çocukların dövüş ve savaş sanatları konusunda eğitilmeleri için tespit edilmekteydi. O dönemde üstün yeteneklilik, liderlik ve savaş becerisiyle eş değer görülmekteydi (3).

MÖ 4. YY

Eflatun, üstün beyin gücünün toplum düzeni ve yönetimi açısından önemini vurgulayan ilk felsefecidir. Yaklaşık 2300 yıl önce kaleme aldığı *Devlet* adlı eserinde en etkili ve yeterli devlet biçimi ile bu devleti yönetecek "yönetici filozofların" nasıl eğitilmeleri gerektiğini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Eserinde üstün yeteneklileri **"altın çocuklar"** olarak adlandırmış ve eğitim kurumlarının birinci hedefinin devleti yönetecek üstün yeteneklilerin aşama aşama seçilerek yetiştirilmesi olduğunu belirtmiştir.

Eflatun'a göre seçilecek bu kişilerin zengin ya da fakir olmasının önemi yoktur. Önemli olan yüksek ahlak ve bilgeliğe sahip kişilerin yönetime gelmesidir. Eflatun, toplumdaki bireyleri bakır, tunç, gümüş ve altın olmak üzere dört sınıfa ayırmıştır (4).

MS 618-907

Eski Çin'de, Tang Hanedanı döneminde üstün yetenekli çocuklara ve gençlere büyük önem verildiği görülmektedir. Üstün yetenekli çocuk, yeteneklerinin değerlendirildiği imparatorluk sarayına gönderilmekteydi. Çin, üstün yeteneklilik eğitimine 4 prensip kazandırmıştır. Prensiplerin ilki; üstün yeteneklilikte çoklu yetenek yaklaşımının benimsenmesidir. Bu yetenekler; edebî yetenek, liderlik, hayal gücü, orijinallik, algılama duyarlılığı, mantık, hafıza kapasitesi, okuma hızı gibi algısal ve zihinsel yeteneklerdir. İkincisi; bugünkü ifadelerle belirgin üstün yeteneklilik ve potansiyel üstün yeteneklilik gibi çeşitlendirmenin benimsenmesidir. Üçüncüsü; çok üstün yeteneklilerin bile özel eğitim olmadan gelişimlerini tamamlayamayacağının kabul edilmesidir. Dördüncüsü; Konfüçyüs'ün de ifade ettiği gibi, tüm sosyal sınıflardaki çocukların eğitiminin gerçekleşmesi için öğrenme kapasitelerine göre farklı şekilde eğitilmeleri prensibiydi (3).

900-1300

Türkler, yetenekli çocukların eğitimini, devletin varlığını korumasını sağlama amacıyla ele almış ve bu çocukları ülkenin gereksinimlerine göre yetiştirmişlerdir. Selçuklular'da Nizam-ül Mülk'ün kurduğu Nizamiye Medreseleri ve Anadolu Selçukluları'nda Gulâm Mektepleri, yetenekli çocukların eğitimi ile İslam coğrafyasında ilim ve kültür hareketinin başlamasında önemli bir yere sahip olmuşlardır.

1300-1799

Bu dönemde üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda Türklerin ayrı bir yeri vardır. Osmanlı Devleti'ni cihan devleti yapan kurum, yetenekli çocukların bir araya getirildiği **Enderun Mektebi**dir. Sadece Türk eğitim tarihinde değil dünya eğitim tarihinde de eğitim anlayış, yöntem, tekniğiyle bu okulun önemli bir yeri bulunmaktadır.

Avrupa gelişme döneminde Eflatun'un görüşlerinden yararlanmış; 17. yüzyılda Comenius, 18. yüzyılda ise Thomas Jefferson, üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda önerilerde bulunmuşlardır. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinde "Lycée", "Gymnasium" ve "Grammar School" gibi okullar açılmıştır. Latince, Grekçe, matematik, geometri, astronomi ve güzel sanatlar derslerinin verildiği bu okullara ancak soylu ve maddi olanakları iyi olan ailelerin çocukları alınmıştır (5).

Rönesans Avrupası'nda; sanat, mimari ve edebiyatla ilgili değerli eserler üretilmiştir. O dönemde Michelangelo, Da Vinci, Boccacio, Bernini ve Dante keşfedilen ve desteklenen kişiler arasındadır (3).

~~~~~

Japonya'da Toku-gama ailesinin 1604-1896 yıllarındaki yönetimi süresince, samuraylar ve onların soyundan gelen çocuklar farklı okullara devam etmekteydi. Bu çocuklara Konfüçyüs'ün eserlerindeki ahlaki değerler, hat sanatı, kompozisyon, tarih ve askerlik sanatı üzerine dersler verilmekteydi. Fakir köylü çocuklarına ise sadakat, itaat, tevazu ve özenle iş yapma konuları öğretiliyordu. Tarihî süreç içerisinde üstün yetenek kavramının işlenişi, bireyin askerî becerileri, liderlik yönü ve soyluluk durumuyla paralellik göstermiştir (3).

1868

Aziz Louis Devlet Okulunun yöneticisi William Torrey Harris, yetenekli öğrencilerin devlet okullarında eğitimi için ilk sistematik çabalarda bulunmuştur (6).

1869

İngiliz Francis Galton'un yeni ufuklar açan ve zekânın birbirini başarıyla izleyen nesiller aracılığı ile aktarıldığını gösteren çalışması; *Kalıtsal Deha (Hereditary Genius)* yayımlandı. 400 İngiliz erkeğinin biyografik tarihi üzerinde yaptığı araştırma, zekânın kalıtsallık ve doğal seleksiyondan geldiği düşüncesini istatistiksel yöntemlerle gösterdi (6).

1901

Worcester, Massachusetts'te yetenekli çocuklar için ilk özel okulu açtı (6).

1905

Fransız araştırmacılar, Binet ve Simon, normalin altındaki zekâya sahip çocukları tanımlayan ve onları normal çocuklardan ayırarak özel bir sınıfa yerleştirmek amacıyla bir dizi test geliştirmiştir. Binet ve Simon'un geliştirdiği zekâ yaşı (mental age) kavramı, zekâyı tek bir sayısal çıktı ile ele alarak psikolojik test biliminde önemli bir adım atılmasını sağlamıştır (6).
~~~~~

1908

Fransa'da Binet ile çalışan Henry Goddard, 'Binet-Simon ölçüm ölçeklerini' İngilizceye çevirmek için ABD'ye gönderdi ve onları Amerikalı eğitimci ve psikologlara dağıttı (6).

1916

Üstün yeteneklilerde eğitim hareketinin babası Lewis Terman, Binet'in geliştirmiş olduğu zekâ testini normal ve üstün zekâlıları tespit edecek şekilde düzenleyerek 'Stanford-Binet Zekâ Testi'ni oluşturdu ve *Amerika'nın Eğitim Yüzü* isimli eseri yayınladı (6).

1917

ABD'nin I. Dünya Savaşı'na girişi ordusunun büyük ölçekli mobilizasyonunu gerektirmiştir. Bir milyondan fazla asker için oluşturulan ve uygulanan "Army Alfa ve Beta" zekâ testinin hem akademik çevrelerde hem de halk arasında daha fazla meşruiyet kazanmasına yol açtı (6).

1918

Lulu Stedman, Güney Kaliforniya Üniversitesi Eğitim Okulunda yetenekli öğrenciler için bir firsat odası oluşturdu (6).

1921

ABD'de Lewis Terman, 1500 üstün yetenekli çocuğun yer aldığı o güne kadarki en uzun soluklu çalışmayı başlattı (6). Bu çalışmada IQ derecesi 140′ın üzerinde olan 1500 üstün zekâlı çocuktan oluşan bir grup 60 yıl boyunca düzenli aralıklarla takip edilmiştir. Başından itibaren bu gruptaki kişiler fiziksel, akademik ve sosyal açıdan normal akranlarına göre daha ileride olmuşlardır. Genellikle daha sağlıklı, daha uzun, daha ağır ve daha kuvvetli oldukları gözlenmiş, okulda daha başarılı olmuşlar ve normal kişilere göre daha iyi sosyal uyum sergilemişlerdir. Bütün bu avantajlar, kariyer başarısına dönüşmüş, bu kişiler normal insanlara göre daha fazla ödül almış, daha fazla maddi gelir elde etmiş, sanata ve edebiyata daha fazla katkıda bulunmuşlardır. Örneğin bu gruptaki kişiler 40 yaşına geldiklerinde, toplam olarak 90 kitap, 375 oyun ve kısa hikâye, 2000 makale yazmışlar; 200'ün üzerinde patente imza atmışlardır. Hepsinden önemlisi bu kişiler, diğer kişilere göre, hayattan daha fazla tatmin olduklarını ifade etmişlerdir.

Terman, yaptığı araştırmayla, üstün zekâlıların hayatta her zaman başarılı bir grafik çizemeyebileceğini göstermiştir. Terman'ın incelediği üstün yetenekli grupta bazı önemli

başarısızlıklara da rastlanmıştır. Yüksek IQ derecesine sahip bir bireyin akademik konularda başarı göstermesi gerekmemekte, ancak konulardan bir veya bir kaçında olağandışı bir üstünlük sergilemesi beklenmektedir. Özetle, yüksek IQ derecesi, kesinlikle her şeyde başarı anlamı taşımamaktadır (7).

1922

Leta Steetter Hollingworth, üstün yetenekli öğrenciler için New York'ta "Özel Fırsat Sınıfı" açtı. Bu sınıfta yaptığı araştırma-incelemelerle Hollingworth, yaklaşık 40 araştırma makalesi, bir ders kitabı yazmış ve Speyer Okulunda yapacağı çalışmaların temellerini oluşturmuştur (6).

Hollingworth, 20 yıl boyunca üstün yetenekli çocuklar üzerinde çalışmalar yapmış bir psikologdur. İnsanların bilişşel açıdan eşit yaratılmadığını, bu nedenle bütün çocukların aynı yolla eğitim almaması gerektiğini savunmuştur. Ona göre üstün yetenekli çocuklar için ideal bir okul ortamı, homojen olarak gruplandırılmış bir sınıf içinde zenginleştirilmiş veya farklılaştırılmış eğitim programı uygulanan hızlandırılmış öğrenme fırsatları sağlayan bir yer olmalıdır (8).

1925

Lewis Terman, "*Dâhilerin Genetik Çalışması*" isimli eserini yayımladı. Bu esere göre üstün yetenekli çocuklar;

(a) Okulda niteliksel olarak farklıdırlar.

(b) Normal gelişim gösteren öğrencilerle karşılaştırıldıklarında fiziksel ve duygusal olarak daha gelişmişlerdir.

(c) Akademik konularda normal gelişim gösteren akranlarına göre daha başarılıdırlar.

(d) Duygusal olarak durağandırlar.

(e) Ailesi tarafından eğitimlerine ve aile değerlerine çok önem verildiğinde en büyük başarıya sahiptirler.

Yaklaşık 40 yılda yazılan beş ciltlik bir kitabın, ilk cildini oluşturan bu araştırmada, dâhiler tarafından sergilenen özellikler ile ilgili sayısız değişken anlatılmıştır (6).

1926

Leta S. Hollingworth "*Üstün Yetenekli Çocuk: Onların Doğası ve Terbiyesi"* isimli eserini yayımladı. Bu eser ülkesinde (ABD) üstün yetenekli eğitiminin ilk ders kitabı olarak kabul edildi (6).

1936

Leta S.Hollingworth üstün yetenekli çocuklar için Speyer Okulunu kurdu (6).

1950

J. P. Guilford, APA (American Psychological Association) kongresinde "zekânın çok boyutlu yapısı" üzerine tarihî konuşmasını gerçekleştirdi.

~~~~~

ABD Ulusal Bilim Vakfi Yasası; matematik, fen bilimleri ve mühendislik eğitimi ve araştırmaları için federal destek sağladı (6).

1957

Sovyetler Birliği uzaya ilk uzay aracını, Sputnik'i fırlattı. Bu olay ABD'nin özellikle matematik ve bilim alanında, okullarının kalitesini ve insan kaynağını yeniden gözden geçirmesine neden oldu. Sonuçta; ileri matematik, bilim ve teknoloji programlarından en iyi şekilde yararlanacak üstün yetenekli öğrencilerin saptanması amacıyla önemli bir bütçe ayrıldı (6).

~~~~~

Dünyada, öncülüğünü Almanya ve ABD'nin yaptığı üstün yeteneklilere yönelik sistematik çalışmalar 1957 yılından sonra başlamıştır.

1957'den sonra Avrupa'da, hızla adımlar atıldığı, ayrı veya birlikte eğitim uygulamalarının yaygınlaştığı ve çalışmaların üstün yetenekli çocukları kapsayacak kadar geliştiği görülmektedir (9). Günümüzde birçok ülke, üstün yeteneklilik eğitimi konusuna büyük önem vermekte ve konuyu ulusal öncelikleri olarak kabul etmektedir.

Dünyada üstün yeteneklilik konusunda 1957'den sonra yapılan çalışmalar "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Ülke Örnekleri" başlıklı 9. bölümde yer almaktadır.

5.2 TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİM TARİHÇESİ

Türkiye'de üstün yetenekliler eğitiminin tarihsel gelişimi Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere üç ana başlık hâlinde incelenecektir.

5.2.1 Selçuklu Dönemi

Medrese kurumunun oluşum ve gelişmesinde önemli bir role sahip olan Selçuklular eğitim alanında Türk ve dünya tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Medreseler, bilimsel gelişmeyi sağlamak ve bilim adamlarına maaş bağlayarak onları devletin yanında tutmak amacıyla devlet eliyle kurulmuştur. Bulunduğu yöre ve yörenin kültürel durumuna, bilim adamlarının uzmanlık durumu ve mevcudiyetine göre dinî bilimlerle birlikte, matematik, tıp ve felsefe gibi pozitif bilimler okutulmaktadır. Selçukluların devamı niteliğinde olan Anadolu Selçukluları bu sistemi daha da geliştirmişlerdir (10).

Anadolu Selçuklu Devleti'nin askerî teşkilatı, Büyük Selçuklular'daki yapı ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Ordu, daimi ve yardımcı olmak üzere iki ana kuvvete ayrılmaktadır. Daimi kuvvetler, gulâmlar ve ıktâ askerlerinden; yardımcı kuvvetler ise, ücretli askerler, tabi devlet kuvvetleri ile Türkmenler ve uç kuvvetlerinden oluşmaktadır (11).

Anadolu Selçuklu Devleti'nde gerek saray ve hükûmet teşkilatında gerekse orduda önemli bir mevkiye sahip olan gulâmlar, harp esirleri arasından seçme, satın alma, hediye ve herhangi bir devlet veya kişiden intikal etme gibi klasik yöntemlerle temin edilmektedir. Özellikle küçük yaşlarda dergâha alınan gulâmlar, "gulâmhâne" adı verilen "gulâm mektepleri" veya "askerî kışlalar"da eğitim görmektedir. Küçük yaşta girdikleri gulâmhânelerde "Babayân" adı verilen kişiler nezaretinde yetiştirilen gulâmlara; hediye, satın alma ve herhangi bir devlet veya kişiden intikal eden yaşı ilerlemiş gulâmlara göre daha çok güvenilmekteydi. Gulâmlar liyakat, hüner ve kahramanlıkları nispetinde de yüksek makamlara getirilmekteydi (12).

13. yüzyıl Anadolu'sundaki gulâm sisteminde eğitim gören yetenekli gençlerin, gerek ordu gerekse devlet teşkilatındaki başarılı görevlerinin yanı sıra, Anadolu Selçuklu kültür ve medeniyet tarihine de önemli katkıları olmuştur (11).

5.2.2 Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti, kendinden önceki devletlerin deneyimlerinden de yararlanarak gelişme ve genişlemesinde ihtiyaç duyacağı mülki, idari, diplomatik ve diğer elit kadroları kendi ihtiyaçlarına uyacak şekilde yetiştirecek özel bir eğitim sistemi ve kurumu ortaya çıkarmıştır (13). Dünya eğitim tarihinde kurumsal anlamda orijinal bir örnek olan Enderun Mektebi 15. yüzyılın ortalarında II. Murat zamanında kurulmuş ve işlevini Fatih Sultan Mehmet zamanında kazanmıştır (14). Fatih zamanında Enderun Mektebi sadece bir devşirme mektebi olmaktan çıkarak devletin siyasi sistemi için gerekli idari ve mülki kadroya gelebilecek sıradışı yeteneğe sahip gençlerin keşfedilip yetiştirildiği bir eğitim merkezi hâline gelmiştir. Üstün yetenekli öğrenciler bir komite

tarafından; uzun yıllar sonucunda elde edilen birikim ve deneyimlere göre, Türk ve Müslüman olmayan ailelerin[1], 8-18 yaş aralığındaki erkek çocukları arasından öncelikle 10-14 yaş arasında olanlardan seçilirdi (15). Seçilen çocukların Enderun Mektebindeki eğitimi 8-10 yıl sürmekteydi (1).

Enderun eğitiminin temel amacı, devletin üst kademelerinde görev alabilecek yetenekli gençleri keşfetmek, onları bu doğrultuda teorik ve uygulamalı eğitime tabi tutarak devletin yönetiminde onlardan yararlanmaktır (16).

Enderun sistemindeki temel eğitim; devşirme, aileye verme, hazırlık sarayları ve Enderun-i Hümayun olmak üzere dört temel aşamadan oluşmaktadır.

Devşirme aşaması, Devşirme Kanunu hükümlerine göre devletin tebası olan ve daha çok Hristiyan ailelerin çocuklarının seçilerek kayıt altına alınmasıdır (13). Devşirilerek Yeniçeri Ocağı için yetiştirilen bu çocuklara "Acemi Oğlanlar" adı verilmektedir (14).

Aileye verme aşaması; devşirilen çocukların geçici bir süreyle Türkçeyi, Türk örf ve âdetleri ile İslam dininin temel kurallarını öğrenmesini sağlamak amacıyla Anadolu ve Rumeli'deki Türk ailelere bir program dâhilinde bırakılmasıdır.

Hazırlık sarayları aşaması; giderek büyüyen Osmanlı Devleti'nin saray/devlet hizmetlerini yerine getirebilecek güvenilir ve nitelikli kişilerin yetiştirildiği kuruluşlardır (13). Kuramsal ve uygulamalı eğitimlerin verildiği bu saraylar Edirne, Galata, İbrahim Paşa ve İskender Çelebi olmak üzere toplam dört saraydır. Bu sarayların önemli bir özelliği de gençlerin eğitimi devam ederken iş ve memuriyet hayatına katılmasıdır (14).

Enderun-i Hümayun aşaması; Hazırlık Sarayları'ndan seçilerek alınan öğrencilere teorik ve pratik olarak yapılan titiz ve elemeli bireysel eğitimdir. Bu eğitim; saray hizmetlerini bizzat yaparak uygulama, İslami ve müspet ilimler ile beden ve sanat eğitimi olmak üzere üç temel esastan oluşmaktadır (13).

Enderun Mektebinde Acemi Oğlanlar Ocağından başlayarak eğitimin en ileri aşaması ve en elit kısmı olan "Has Oda"ya kadar geçen bütün aşamalarda bireysel yetenekler ve bu yetenekleri sergileyenler doğrultusunda eleme yapılırdı (16). Bu süreçte bir üst aşamaya geçemeyenler bırakılmaz "Çıkma" adıyla kendi yeteneklerine göre farklı görevlere yönlendirilerek değerlendirilirdi.

Enderun-i Hümayun'da başarı gösterenler ise yine çıkma kanununun farklı bir uygulaması ile sarayda ihtiyaç duyulan vezir-i azamlık, kaptan paşalık, yeniçeri ağalığı, eyalet valilikleri ve sancak beylikleri gibi üst düzey görevlere geçirilirdi (13).

---

[1] Osmanlılarda Boşnaklar Müslüman olmalarına karşın Enderuna alınmaktaydılar. Ülker Akkutay (2012), 30.05.2012 tarihli Üstün Yeteneklileri Araştırma Komisyonu toplantı tutanağı

Enderun Mektebinde yapılan eğitimin en belirgin ve karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Beceri ve yeteneklere göre öğrenci seçiminin yapılması.
- Beden, sanat ve mesleki eğitimden oluşan bir eğitim programı (1).
- Sürekli ve sistemli olarak karakter ve kişilik eğitimine yer verilmesi.
- Bireysel farklılıkları karşılayacak biçimde düzenlenmesi.
- Hazırlık okullarından başlayarak eğitim-öğretim sürecinde anlık duygu ve beden gelişimine dengeli yer verilmesi.
- Kur'an ve din bilimleri gibi konuların yanı sıra matematik, astronomi, tarih, yabancı dil ve edebiyat gibi pozitif bilimlere de yer verilmesi.
- El becerileri ve sanat öğrenimine önem verilmesi (15).
- Müziğe yer verilmesi, müzik ve matematiğin uyumunun sağlanması.
- Öğrenim ile sosyal çevrenin bütünleştirilmesi.
- Ceza ve ödülden oluşan bir liyakat sisteminin kurulması (1).

Osmanlı Devleti'nin gücünü muhafaza etmek için elit ve nitelikli insan yetiştirmek amacıyla kurulan Enderun Mektebi; 17. yüzyılda askerî daha sonra siyasi alanda yaşanan çözülmeler ile birlikte önemini kaybederek bozulmuş; 1 Temmuz 1909 tarihinde yayımlanan bir kararname ve talimatname ile lağvedilmiştir (14).

5.2.3 Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar olan dönemde üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen yasal düzenleme ve eğitim uygulamalarının hâlihazırda yapılan ve yapılacak çalışmalara temel oluşturabilecek nitelikte olduğu görülmektedir (17).

1929 "1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun"un 3'üncü maddesi gereğince, zekâ ve karakter bakımından üstün ve aranan şartları taşıyan öğrencilerin Millî Eğitim Bakanlığınca yarışma ile seçilerek yurt dışına gönderilmesi öngörülmüştür (18).

1940 3803 sayılı Kanun ile ülke kalkınmasına köylerden başlamak, yaparak/yaşayarak öğrenmek, bilgi ve yeteneği ürüne dönüştürerek ülkenin gelişmesini sağlamak amacıyla diğer öğrencilere göre yetenekli oldukları tespit edilen öğrencilerin yetiştirilmesi için köy enstitüleri açılmış ve 1950 yılında kapatılmıştır (4).

1948 5245 sayılı "İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlerde Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun" çıkarılmıştır (4).

1952 Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına bağlı "Test ve Araştırma Bürosu" kurulmuştur. Büro yalnız test yapmakla kalmamış aynı zamanda ülkemiz eğitim sistemine psikoloji ve bilimsel araştırma olgusunu da kazandırmıştır. Büro, rehberlikte ölçme araçları üzerine çeşitli çalışmalar yapmıştır (19).

1956 5245 sayılı yasanın yerine 6660 sayılı daha kapsamlı bir yasa kabul edilmiştir. Bu yasa resim, müzik ve plastik sanatlarda özel yetenekli çocukların yurt içi ve yurt dışında eğitimine olanak sağlamıştır (20).

1960 Yeni ulusal bireysel zekâ testi geliştirilmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesindeki Özel Eğitim Şubesi tarafından; 1953-1960 yılları arasında Indiana Üniversitesinden Prof. Dr. Dalton Beier'in desteği ile Stanford-Binet L-M Formları'nın, Wechsler Zekâ Testleri'nin, Porteüs Alexander Performance Testleri'nin Türkiye kültürüne adaptasyonları yapılarak ***GAZİ- BEIER Testi*** adlı bir bireysel zekâ testi geliştirilmiştir. Geliştirilen test Türkiye'nin belli bölgelerinde uygulanmış; Test ve Araştırma Bürosunda istatistik işlemleri yapılarak normlar belirlenmiştir (21). Test, 1961 yılında Millî Eğitim Bakanlığına teslim edilmiştir (19).

1962 30 Temmuz 1962 tarih ve 1214 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği'nin[2] 4 ve 13'üncü maddelerinde üstün yetenekli çocuklar için de özel eğitim okulları ve özel sınıflar açılabileceği hükümleri yer almaktadır. Ayrıca aynı yönetmeliğin 15'inci maddesinin "a" fıkrasında üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar için *gezici özel eğitim öğretmenliği* yöntemi önerilmektedir (22).

[2] 30 Temmuz 1962 tarih 1214 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği EK II'de sunulmaktadır.

1963

6660 sayılı Kanun'a dayanılarak "Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Yönetmelik" 05.08.1963 tarih ve 11472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir(23).

~~~~~

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kurulmuştur (24).

1963-1964

Türkiye'nin ilk fen lisesi eğitime başlamıştır.

~~~~~

Üstün yetenekli çocukların eğitimi için pilot proje uygulamasına başlanmıştır. Özel sınıf ve türdeş yetenek sınıfları biçiminde gerçekleştirilen bu deneme için Ankara'daki bazı okullarda yapılan taramalarla seçilen 5 kız 18 erkek olmak üzere toplam 23 öğrenci ile Mimar Kemal (Ergenekon) İlkokulunda 15 Ekim 1964 tarihinde *bir özel sınıf* faaliyete geçmiştir. Zenginleştirilmiş özel bir programla çalışan sınıfların devamı olarak çevre ortaokullarından birisinde de özel sınıf programının sürdürülmesi tasarlanmıştır. Ancak pilot uygulama, ortaokul düzeyinde de sürecek biçimde planlanmış olduğu hâlde, yarıda kesilmiştir. Bu sınıfın öğrencileri, o dönem öğrencilerini seçerek alan Maarif Koleji tarafından kabul edilmiştir (25).

~~~~~

Türdeş okul uygulaması da aynı dönemde Ankara'da üç okulda başlatılmış; Türdeş sınıflara kayıt için başvuran öğrenciler, uygulanan grup yetenek ölçekleri sonuçlarına göre "A, B, C" sınıflarına ayrılmıştır. Talim ve Terbiye Kurulunun 1966 yılında aldığı bir kararla özel üst sınıf ile türdeş ilkokul sınıfları uygulamaları kaldırılmıştır (8).

1973

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun güzel sanatlar eğitimini açıklayan 33'üncü maddesinde "Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir." ifadesi yer almaktadır (26). Bu kanun ile özel yetenekli çocukların özel okullarda eğitilmesine imkân verilmiştir.
~~~~~

1976

Kaynak yetersizliği gerekçesiyle 6660 sayılı Kanun'un işletilememesi üzerine özel yetenekli çocukların Devlet Konservatuarında yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmelerine olanak sağlayan ***"Özel Statü Yönetmeliği"*** çıkarılmıştır (18).

1980

2429 sayılı Onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 20.07.1982 tarihinde Daire Başkanlığına, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür. Aynı yıl çıkarılan 2916 sayılı ***"Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu"***nda özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmelerine dair esaslar belirlenmiştir. Ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyaçların artması sonucunda hizmetlerin daha etkin ve yaygın olarak yürütülebilmesi amacıyla 1992 yılında 3797 sayılı Kanun'la "Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" kurulmuştur (20).

1989-1990

İlköğretimi bitiren güzel sanatlar alanında yetenekli öğrencilerin eğitim görmeleri amacıyla **anadolu güzel sanatlar liseleri** açılmıştır.

1990

Üstün Zekâlı Çocuklar İçin Dünya Konseyi'ne, katılım sağlanmıştır (1).

1991

Avrupa Üstün Yetenek Konseyine üye olunmuştur (1).

~~~~~

13-15 Mayıs tarihleri arasında Ankara'da ***I. Özel Eğitim Konseyi*** toplanmıştır. Bu konseyde 10 ana ve 5 alt komisyon kurulmuştur. Komisyonlardan biri de Üstün Yetenekliler Eğitim Komisyonudur. I. Özel Eğitim Konseyinin yaptığı görüşmeler ve aldığı kararlar I. Özel Eğitim Konseyi Raporu adı ile yayımlanmıştır (22).

1993

Maddi olanakları sınırlı üstün yetenekli çocukların öğrenim göreceği özel öğretim kurumu olan "Özel İnanç Lisesi" açılmıştır (27).
~~~~~

1994 Türkiye Bilim Akademisi (TÜBA) kurulmuştur.

1995 Türkiye'de ilk bilim ve sanat merkezi olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi Ankara'da açılmıştır (18).

~~~~~

Türkiye Zekâ Vakfı bilgiye, zekâya ve entelektüel değerlere daha fazla önem verilmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Üniversiteler, kamu kurumları, bilim insanları, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte ulusal ve uluslararası çalışmalar yapan Vakfın kurucuları arasında; Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile TÜBİTAK da yer almıştır.

1997 573 sayılı ***Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*** ile özel eğitim alması gereken bireyler ile onlara doğrudan ve dolaylı olarak sunulacak hizmetler; bunları sağlayacak okul, kurum ve programlar düzenlenmiştir (28).

2001 Çocuk Vakfı bünyesinde ***Üstün Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi (ÜYÇAM)*** kurulmuştur (29).

~~~~~

Talim ve Terbiye Kurulunun 25.10.2001 tarih ve 370 sayılı Kurul kararı ile ***Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*** yürürlüğe girmiştir (4).

2002 Üstün yetenekli çocuklara yönelik eğiticiler yetiştirmek amacıyla İstanbul Üniversitesi- Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi-Özel Eğitim Bölümünde, Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Bölüme, 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren yüksek lisans, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren de doktora programına öğrenci alınmaya başlanmıştır (30).

~~~~~

Millî Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol gereği, İÜ Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen *Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi* için uygulama okulu olarak Beyazıt İlköğretim Okulu belirlenmiştir (4).
~~~~~

2003

Edebiyat ve sosyal bilimler alanında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesi amacıyla Türkiye'nin ilk **sosyal bilimler lisesi** olan İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi açılmıştır. Aralık 2003 tarih ve 2555 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan *"Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilimler Yönetmeliği"* ile de sosyal bilimler liselerinin işleyişi ile ilgili esaslar düzenlenmiştir. Anadolu lisesi denkliğine sahip okulda hazırlık sınıfı bulunmakta ve Uluslararası Bakolorya Programı uygulanmaktadır (31).

2004

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Çocuk Vakfı Üstün Yetenekliler Araştırma, Eğitim ve Uygulama Merkezi iş birliği ile İstanbul'da 23-25 Eylül tarihleri arasında ***I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi*** gerçekleştirilmiştir. Kongre, üstün yetenekli çocuklar alanındaki bilgi birikimini artırmak, ilgilileri bir araya getirerek sorunlara dikkat çekmek, üstün yeteneklilerin ülke düzeyinde belirlenip seviyelerine uygun eğitilmeleri için gerekli bilinçlendirmeyi sağlamak amacı ile düzenlenmiştir. Kongre'de, üstün yetenekli çocukların sorunları ele alınmıştır (32).

2004-2005

Öğrencilerin beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve beceriler kazanmaları, ilgili ve yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretim görmeleri ve başarılı sporcular olarak yetişmelerine imkân vermek amacıyla **spor liseleri** açılmıştır. 2009 yılında da Anadolu güzel sanatlar liseleri ile spor liseleri birleştirilerek Anadolu güzel sanatlar ve spor liseleri adını almışlardır (33).

2006

2585 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'**nin 28'inci maddesi uyarınca "üstün yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak, özel eğitim için destek eğitim odası açılması" imkânı sağlanmıştır (34).

2007-2008

TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanlığı tarafından üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik üniversite tabanlı bir program olan ***Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP)*** uygulamaya geçirilmiştir (35).

2009

13-15 Şubat tarihleri arasında TÜBİTAK ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle, Gebze Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) Tesisleri'nde ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda birikimi olan akademisyenler, kamu yetkilileri, veliler ve öğrencilerden oluşan 60 kişinin katılımı ile Üstün Yetenekliler Eğitimi Çalıştayı (BİLSEM Modeli) düzenlenmiştir. Çalıştay'ın amacı; üstün yetenekliler eğitimi veren bilim ve sanat merkezlerinin değerlendirilmesi, mevcut durumun tespiti, dünya örnekleri ile karşılaştırılması ve ortaya çıkan öneriler doğrultusunda bir strateji belgesinin ortaya konulmasıydı. Çalıştay'da; öğrenci seçimi, öğrencilerin eğitimi, öğrencilerin sorunları; öğretmenlerin seçimiyle periyodik eğitimleri, öğretmenlerin sorunları; idarecilerin seçimi/eğitimi/sorunları ve çözüm yolları ile bilim ve sanat merkezlerinin idari ve mali yapısındaki sorunlar belirlenmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Çalışma sonrasında *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013*'ün hazırlanması kararı alınmıştır (36).

~~~~~

25-27 Mart tarihlerinde Anadolu Üniversitesi ve Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)'nın organizasyonu ile Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi'nde ***Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi*** yapılmıştır. Kongre'de zekâ, yaratıcılık ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri konularında yapılan güncel araştırma ve çalışmalar hakkında görüş alışverişinde bulunulması amaçlanmıştır (37).

~~~~~

İnönü Üniversitesinde Üstün Yetenekliler Eğitim ve Araştırma Merkezi kurulmuştur.

~~~~~

17 Haziranda toplanan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 19. toplantısında üstün yetenekli bireylerin eğitimini geliştirmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda YÖK, DPT ve TÜBİTAK desteği ile ***Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013***'ün hazırlanması kararı alınmıştır. Bu karar 05.08.2009 tarihli ve 27310 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır (38).

2010

Haziran ayında Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) ***İç Denetim Raporu*** yayımlanmıştır. Bu raporda durum tespiti yapıldıktan sonra, BİLSEM'lerin ve öğrencilerinin karşılaştığı sorunlar ortaya konmuş, çözüm önerileri sunulmuştur (39).

~~~~~

23-24 Eylül tarihlerinde Millî Eğitim Bakanlığı öncülüğünde Türk Eğitim Vakfı ve Koç Üniversitesinin katkılarıyla ***1. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu***

düzenlenmiştir. Sempozyumda; Üstün Yetenekli Bireylerin Tanılanması ve İzlenmesi, Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitim Modelleri, İnsan Kaynakları ve Sürdürebilirlik başlıklarında sunumlar yapılmıştır. Sempozyumla ABD, İngiltere, Almanya, (Güney) Kore ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerin üstün yetenekli eğitimi konusunda geliştirdiği sistemler, Türkiye'deki uygulamalar ve bunların sorunları irdelenmiştir. (40).

~~~~~

Karabük Üniversitesinde Üstün Yetenekliler Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi (KÜYEM) kurulmuştur.

~~~~~

20-22 Aralık tarihlerinde Millî Eğitim Bakanlığı ve TÜBİTAK iş birliğiyle çocuk, veli ve alan uzmanlarının katıldığı ***Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Ortak Akıl Platformu*** çalıştayı düzenlenmiştir. Çalıştay, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı için ön çalışma olması amacıyla yapılmıştır. Çalıştay sonrasında yapılan toplantılarda taslak strateji planları oluşturulmuş ancak bir ilerleme kaydedilememiştir (18).

2011

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İş Birliği Aracı Programı (IPA) kapsamında Millî Eğitim Bakanlığının yürütücülüğünde ***"Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi"*** başlatılmıştır. 7 milyon € bütçeli projenin 30 ayda tamamlanması beklenmektedir. Projenin amacı; kampanyalar, hizmet içi eğitimler, psikolojik ölçme ve değerlendirme testleri aracılığı ve sivil toplum kuruluşlarının (STK), yerel kamu kurumlarının, belediyelerin ve özel sektör kurumlarının aktif katılımı ve desteği ile engelli bireylerin fırsatlarını artırmak ve öğrenme ortamlarını geliştirmek, eğitime erişimlerini ve toplumla kaynaşmalarını artırmaktır.

Proje, engelli bireylere odaklanmakla beraber bileşenleri arasındaki yeni psikolojik ölçme araçları uygulanarak RAM'larda verilen eğitsel tanılama ve değerlendirme hizmetlerinin kalitesinin geliştirilmesi üstün yetenekli çocukların da faydalanacağı bir faaliyettir. Bileşen, yeni değerlendirme araçlarının standardizasyonuna odaklanmıştır. Yeni değerlendirme araçlarının uygulama içeren faaliyetlerinin yanında rehber öğretmenlere araçları kullanma sertifikasyonunun kazandırılması da hedeflenmiştir. Bileşen kapsamında yeni psikolojik ölçme araçlarının uygulanmasıyla RAM'larda eğitim tanılama ve değerlendirme hizmetlerinin kalitesinin iyileştirilmesi amaçlanmaktadır (41).

~~~~~

652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde makam onayı ile altı grup başkanlığı oluşturulmuştur. Bu başkanlıklardan biri de Eylül 2011 tarihinden önce şube müdürlüğü olan ***"Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı"***dır.
~~~~~

2012

TBMM Genel Kurulunun 06/03/2012 tarihli 74. birleşiminde 17 üyeden oluşan ***Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*** kurulmuştur (42).

~~~~~

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yükseköğretime giriş ve yerleştirme bölümünü açıklayan 45'inci maddesinde yapılan değişiklikle "g" bendine ***"Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre, belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ilgili dallarda eğitim yapmak kaydıyla yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilir."*** ifadesi eklenmiştir (43). Böylece üstün yetenekli öğrencilere yetenekli olduğu alanlarda üniversiteye sınavsız geçiş hakkı verilmiştir.

~~~~~

03-05 Eylül tarihleri arasında Karabük Üniversitesi tarafından ***I. Üstün Yetenekliler Eğitimi Çalıştayı*** düzenlenmiştir.

5.3 BÖLÜM ÖZETİ

Üstün yeteneklilik konusunda kuramcıların farklı felsefe ve yaklaşımları, üstün yeteneklilik eğitimi konusunda farklı sistemlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Tarih sahnesinde ilk kez MÖ 6. yüzyılda Eski Yunan'da rastlanılan üstün yetenek konusundaki uygulamalar günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir. Özellikle 1957 yılından sonra başta ABD ve Rusya olmak üzere dünyada üstün yeteneklilere yönelik sistematik çalışmalar başlamıştır.

Üstün yetenekli bireylerin tarihsel kayıtlarda Osmanlı İmparatorluğu döneminde Enderun Mekteplerinde değerlendirildiği görülmektedir. Bugün, birçok gelişmiş ülkedeki üstün yetenekli eğitimine kaynaklık eden Enderun Mekteplerinde yetiştirilenler 600 yıllık bir imparatorluğun yönetim, bilim ve sanat kadrolarında önemli görevler almışlardır (44).

Cumhuriyet tarihimize baktığımızda da üstün ve özel yetenekli bireylerin eğitimlerine önem verildiği görülmektedir. İmza attığı uluslararası sözleşmeler gereği taahhüt ettiği uygulamalar ile kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik, yönerge ve kararlarla ulusal mevzuatta yaptığı düzenlemeler sonucunda, üstün yetenekli çocuklara çeşitli fırsatlar yaratılmıştır. 1960 öncesi düzenlemelerin daha çok bireysel

nitelikte olduğu, bu tarihten sonraki düzenlemelerin ise daha genel nitelikte olduğu görülmektedir.

1990'lı yıllar sonrasında üstün yetenekli bireyler konusu Türkiye'de birçok alanda tartışılmaya ve gündem konusu olmaya başlamıştır. Bu kapsamda üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde üstün yetenekli çocuklara yönelik yeni programlar uygulamaya geçirilmiş, çeşitli çalıştaylar ve kongrelerle üstün yetenek konusu detaylı biçimde tartışılmıştır.

2000'li yıllarda toplumda artan farkındalığa paralel olarak kamu-yerel yöneticileri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarında üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. 2012 yılına gelindiğinde TBMM üyesi olan bütün partilerin ortaklaşa verdikleri önerge ile konuyla ilgili araştırma komisyonu kurulmuştur.

5.4 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Akarsu, F., "Üstün Yetenekliler", Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:63, İstanbul, 2004, s. 127-154.
2. Atalay, Z. Ö., Kaufman Kısa Zekâ Testi (Kaufman Brief Intelligence Test-K-BIT) 23-14 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik ve Ön Norm Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 2.
3. Budak, İ., "Üstün Yeteneklilik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi (Giftedness and its Historical Development)", Journal of Qaqaz University, 2008, Cilt:22, No:1, http://journal.qu.edu.az/content.php?page=article&j_id=1016&s_id=103&a_id=588, Erişim: 09.07.2012.
4. Davaslıgil, Ü., ve ark., "Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu" 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.35, 36, 44-46, 55, 56, 59, 61.
5. Coşkun, B., Görsel Sanatlarda Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 11.
6. National Assocıatıon For Gifted Children-NAGC, "The History of Gifted and Talented Education", A Timeline of Key Dates in Gifted and Talented Education, http://www.nagc.org/index.aspx?id=607, Erişim: 09.07.2012.
7. Hacettepe Üniversitesi, Üstün Zekâ Nedir? http://ogrenci.hacettepe.edu.tr/~b0145575/baglantilar/zekâ.html, Erişim: 09.07.2012.
8. Levent, F., **Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı Anne Baba ve Öğretmenler İçin,** 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011, s.15, 28, 40-71, 91,92, 121-123, 154- 175.
9. Şenol, C., **Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri,** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2011, s. 51, 55.
10. Güven, İ., "Türkiye Selçuklularında Medreseler", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 1, Ankara, 1998.
11. Göksu, E., **Türkiye Selçuklularında Ordu**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tum_list.php?t=tum&psearch=erkan+g%F6ksu&Submit=+++ARA+++&psearchtype=, Erişim: 11.11.2012, sy. IV, 77.
12. Göksu, E., "Türkiye Selçuklu Devletinde Gulâm Eğitimi ve Gulâmhaneler", Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi, Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi, Makale No: 7565, 2010.

13. Bilgili, A. E., "Bir Türk Geleneği Olarak Enderun'un Yeniden İnşası", 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2004, s. 35, 37, 38.
14. Akkutay, Ü., "Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi", 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004, s. 86, 87, 94, 95.
15. Enç, M., "Enderun", 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004, s. 52, 72.
16. Akkutay, Ü., **Enderun Mektebi**, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1984, s. 63.
17. MEB, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2012-2016),** Yayımlanmamış Strateji Belgesi, Ankara, 2011, s.19, 21, 109.
18. MEB, "1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun", Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 16/4/1929 Sayı: 1169), http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ecnebi/ecnebi.html?KeepThis=true&TB_iframe=true &height=600&width=750, Erişim: 09.07.2012.
19. Çağlar, D., Davaslıgil, Ü., Akarsu, F., Baykoç Dönmez, N., Uzun, M. & Kulaksızoğlu, A., "Türkiyede Üstün Yetenekli Çocuk Eğitiminin Dünü, Bugünü, Geleceği", 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Kongre Tutanağı ve Kararlar Kitabı, İstanbul, 2004, s. 105, 107, 117.
20. MEB, "6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun", 1956, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24/02/1956 Sayı: 9242 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/fevkaledeistinad%5C9242_6660.html, Erişim: 09.07.2012.
21. Çağlar D., "1953-1993 Yılları Arasında Üstün Zekâlı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar ve Uygulamalar", Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı içinde, Hazırlayanlar: Kulaksızoğlu, A. ve ark., 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfi Yayınları:64, İstanbul, 2004, s. 61-68.
22. Çağlar, D., "1953-1993 Yılları Arasında Üstün Zekâlı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar ve Uygulamalar", Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı içinde, Hazırlayanlar: Kulaksızoğlu, A. ve ark., 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfi Yayınları:64, İstanbul, 2004, syf 61-68.
23. E-Mevzuat, "Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkındaki Yönetmelik", 1963, Resmî Gazete Tarihi: 05.08.1963 Sayı: 11472.
24. TUBİTAK, http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=334, Erişim: 09.07.2012.

25. Davaslıgil, Ü., "Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara İlişkin Alt Komisyon", 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.
26. MEB, "1739 sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu", 1973, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html, Erişim: 09.07.2012.
27. Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Lisesi, http://www.tevitol.k12.tr/hakkimizda/Sayfalar/Tarihce.aspx, Erişim: 09.07.2012.
28. MEB, "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (573)", 1997, Resmî Gazete: 06.06.1997 Sayı: 23011, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/104.html, Erişim: 09.07.2012.
29. Üstün Yetenekli Çocukları Araştırma Merkezi (ÜYÇAM), http://www.cocukvakfi.org.tr/icerik.aspx?id=78, Erişim: 06.08.2012.
30. Davaslıgil, Ü. & Zeana, M., " Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi", 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2004, s. 96.
31. MEB, "Sosyal Bilimler Lisesi Yönetmeliği", 2003 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25292_0.html?KeepThis=true&TB_iframe=true&height=600&width=750, Erişim: 06.0.2012
32. Çocuk Vakfı, http://www.cocukvakfi.org.tr/icerik.aspx?id=78, Erişim: 09.07.2012.
33. MEB, "Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği", http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27260_0.html, Erişim: 06.08.2012.
34. MEB, "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği", 2006, Resmî Gazete: 22.6.2010 Sayı: 27619, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, Erişim: 09.07.2012.
35. Anadolu Üniversitesi, Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP) http://www.uyep.anadolu.edu.tr/Hakkimizda.html, Erişim: 09.07.2012.
36. TÜBİTAK Bülten, Üstün Yetenekliler/Zekâlılar Eğitimi Çalıştayı (BİLSEM Modeli)", Ankara, Mart 2009, Sayı: 87 http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/basin/bulten/2009/bultensubat72dpi.pdf, Erişim:09.07.2012.
37. Anadolu Üniversitesi, "Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi", 2009 http://uycuk.anadolu.edu.tr/documents/uycukozetkitap_000.pdf http://uycuk.anadolu.edu.tr/kongrehakkinda.htm, Erişim: 09.07.2012.
38. Resmî Gazete İnternet Sitesi, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun Onsekizinci ve Ondokuzuncu Toplantısı ile İlgili 2009/16 sayılı Başbakanlık Genelgesi, http://www.resmîgazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmîgazete.gov.tr/eskiler/2009/08/20090805.htm&main=http://www.resmîgazete.gov.tr/eskiler/2009/08/20090805.htm, Erişim: 04.07.2012.

39. Demirci, M., D., **Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu**, Millî Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı, 23 Haziran 2010.
40. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu 23-24 Eylül 2010, Rota Yayın Yapım, İstanbul, 2012, s.71-73.
41. Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, Taslak Başlangıç Raporu, 2011.
42. Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmî İnternet Sitesi, Meclis Araştırması Komisyonları, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/ARASTIRMA_ONERGESI_SD.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=1307, Erişim:04.07.2012.
43. Başbakanlık E-Mevzuat, www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr, Erişim: 11.11.2012
44. Baykoç D., N., "Bilim ve Sanat merkezlerinin Kuruluşu ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler", 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2004, s. 70-71.

ALTINCI BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ POLİTİKALAR

ALTINCI BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ POLİTİKALAR

6.1 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİNİN STRATEJİK ÖNEMİ

Üstün yetenekli çocuklar, toplumun her alanda gelişmesini sağlayacak potansiyele sahip bireylerdir. Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları hızlı ve farklı öğrenme özelliklerinin desteklenmesi ve çocukların yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi ülkelerin ekonomik, siyasi, askerî ve teknolojik gelişmelerine yön verebilmektedir (1).

Üstün yetenekli çocukların bireysel ilgi ve yeteneklerinden yararlanma, özel eğitimle sağlanabilmektedir. Tanılandıkları andan itibaren üstün yetenekli çocuklar, yetenekleri, ilgileri ve istekleri yönünde eğitildiklerinde, çocukların yetenekleri fonksiyonel hâle gelmektedir. Bu bireylerin eğitimsel açıdan doyuma kavuşturulması, ülke yararına hizmet etmelerini destekleyebilmektedir. Üstün yeteneklilerin potansiyelleri doğrultusunda mutlu ve üretken bir hayat sürmeleri ancak öğrenme ve yaratıcılıklarını destekleyici eğitim ortamlarının sağlanması ile mümkündür. Toplumun ve ülkenin gelişmesi üstün yetenekli çocukların zamanında uygun eğitim almalarına bağlıdır. Bu nedenle üstün yetenekli çocuklara özel eğitim imkânlarının sağlanması ülkenin gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Dünyada gelişmiş ülkelerin bugünkü üstün teknolojiye sahip olmalarının ve ilerlemelerinin temelinde bu çocukların uygun eğitimle yetişmeleri ve üstün oldukları alanlarda sorumluluk almaları yatmaktadır. Bu nedenle ülkeler, üstün yetenekli çocukların başarılı olmasını sağlayacak eğitimleri, gelişmenin en önemli araçlarından biri olarak düşünmektedir (2).

Bu kapsamda üstün yetenekli çocukların eğitimi birçok ülkede stratejik bir konu olarak ele alınmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkeler üstün yeteneklilik konusunda büyük ilerlemeler kaydetmiş ve üstün yetenekli eğitimini devlet politikası hâline getirmiştir. Bu ülkeler, üstün nitelikli insan potansiyelinin gerektiği gibi değerlendirilmesinin, ülkenin gelişiminde büyük bir ivme yaratacağının farkına varmışlardır. Ülke kalkınmasında önemli bir fonksiyonu olabilecek bu potansiyeli değerlendirme sorunu, yalnızca o ülkenin eğitimini yönetenler ile sınırlı tutulmamaktadır (3). Üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı özel bir eğitime tabi tutulması ve bu eğitimin ulusal bir politika olarak benimsenmesi ülkenin yönetiminde söz sahibi olanlara düşen önemli bir görevdir(1).

Ülke üstün yetenekli eğitimini gerçekleştiremediği ve uygun çalışma ortamı sağlayamadığı durumlarda var olan potansiyel yok olabilmekte ya da birey uygun çalışma şartlarını sağlayan ülkelere göç edebilmektedir. Bu durumda ülke gelişmesi ve kalkınması açısından ulusal/uluslararası stratejik önemi haiz, üstün beşerî grubun itici sebepler yüzünden çekici unsurların bulunduğu ülkelere gitmesi, bir taraf için kayıp diğer taraf için kazanç olmaktadır (3).

Ülkemizde üstün yetenekliliğe bütüncül bakış açısıyla yaklaşılmaması, uygulamaların kısa dönemde ve başarısızlıkla sonuçlanmasının en önemli nedenlerindendir (4).

Üstün yetenekli eğitiminde ülkemizde karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi de bu çocukların, kendilerine cazip teklif getiren ülkelere gitmeleri yani *üstün beyin göçü*dür. Bilim ve teknolojinin üretildiği merkezlerin nicelik ve niteliksel olarak yetersiz kalması ya da bazı alanlarda hiç bulunmayışı, maddi ve manevi olarak üstün yeteneklilerin tatmin edilemeyişi, uygun etkileşim ortamlarının yaratılamayışı ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere yabancı ülkelerin sağladığı koşulların çekiciliği ülkemizde beyin göçünü ortaya çıkaran temel etkenlerdir (5).

Bu gerçeklerden hareketle, ülkemizdeki üstün yetenekli bireylerin eğitimleri ve ülkemizde istihdam edilmeleri noktasında devlet, sivil toplum kuruluşları, medya ile iş dünyası ortak bilinçle millî bir politika oluşturarak gizil gücün ülkenin kalkınmasındaki yerini almasını sağlamalıdır (6).

6.2 ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLERİN İSTİHDAMI

Ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasının en etkin faktörlerinden biri yetişmiş insan kaynağıdır. Kalkınma hedefleri doğrultusunda hazırlanan kalkınma planlarının olmazsa olmazı, insan kaynağının nitelik ve niceliklerinin belirlenmesidir.

Planlanan hedeflere ulaşmak için yetişmiş insan kaynağının oluşmasında eğitim kurumlarına rehberlik edip, konjonktürel ihtiyaçlar doğrultusunda insan kaynağının zenginleşmesi ve niteliğinin artırılması sağlanmalıdır. İnsan kaynağı planlamasında, bilişsel ve psiko-motor becerilere sahip kişilerin önceliklenmesi “toplam verim”liliği artıracaktır.

Üstün Yetenekliler genel olarak;

- Doğuştan gelen farklılıklarını işe yansıtmaları,
- Düşündüklerini projelendirip hayata geçirme başarıları,
- Çözüme odaklı düşünme becerileri,
- Dil öğrenme kabiliyetleri,
- Motivasyonlarının yüksek olması / Tükenmişlik yaşamamaları,
- Yeniliğe ve gelişmeye açık olmaları,
- Hızlı hareket edebilme özellikleri,

nedeniyle, çalışma ortamlarında ekip çalışmalarını kuvvetlendirecek, hızı ve verimliliği artıracaklardır.

Üstün yeteneklilerin istihdam politikalarının belirlenmesi, ülke kalkınmasına hız kazandıracak, ailelerin ve çocukların eğitim ve kariyer planlamasının isabetli yapılmasına imkân sağlayacak, beyin göçünü azaltacaktır.

Bireylerin eğitimden beklentisi; aldıkları eğitimi üretime dönüştürerek, bireysel tatminlerini sağlamak, yaşam standartlarını artırarak devam ettirmek, böylece ülke toplam üretimine katkıda bulunmaktır.

Kendini gerçekleştirme sürecinde olan bireyin en büyük özelliği yeteneklerini kullanabilmesidir. Yeteneklerini kullanabilen insanlar aynı zamanda üretken ve mutludurlar. Yeteneklerini kullanamayan bireyler ise büyük oranda mutsuz ve huzursuz olarak topluma uyum sağlamaktan uzak, üretken olmayan bireylerdir (7).

Aile ve çocuğa yeteneklerine uygun meslek danışmanlığı yapacak merkezlerin olmaması, ailelerin çocukla ilgili gelecek endişesini ve baskısını artırmaktır. Aileler, çocuklarının kariyer planlamalarında, bireysel yetenek ve beklentilerini dikkate almak yerine çocuklarını popüler ve kazanç odaklı mesleklere yöneltmektedir. Bu kazanç odaklı yaklaşımla, bireyler ilgi ve yetenek alanları dışında eğitim almaktadır. Toplumun ve ailelerin yönlendirmesi ile aldığı eğitimi tamamlayan bireyler ilk fırsatta kendi ilgi ve yetenek alanına dönmektedir.

Kamu veya özel sektör tarafından istihdam edilen insan kaynağının verimlilik analizlerine bakıldığında, özel sektörün hız ve verimliliğinin kamu sektörünün önünde olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni, özel sektörün istihdam politikalarında bireysel yetenekleri göz önünde bulundurmasıdır.

Kamu sektöründe ise, hiyerarşik yapı, nitelik ve ürüne dayanmayan atama sistemi, bireysel yetenek ve tutumları ölçmeye dayalı olmayan sınav sistemleri ile personel seçimi, etkinliği ve verimliliği azaltabilmektedir.

Cazibe merkezi hâline gelen ülkeler ve özel sektörün, yetenekli bireylere sağladığı imkân dolayısıyla; kamu sektörü, bu bireylerin potansiyellerinden faydalanamamakta, katma değerin kamuda hizmete dönüşmesine zemin hazırlayamamaktadır.

Son yüzyılda sanayi ve teknolojideki gelişmeler beyin gücünün ürünüdür ve gelişimin sürekliliği için istihdamda beyin gücüne ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Üstün yetenekli bilim insanları ve adaylarının özgür ve özgün çalışmalar yapmalarına fırsat verecek ortamlar oluşturulmalıdır. Bu kapsamda; laboratuvar, finansman desteği, yardımcı eleman temini vb. imkânları sağlayan; üniversiteler, TÜBİTAK, araştırma enstitüleri, teknoparklar gibi yapılar güçlendirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Ulusal insan kaynağı planlamasına dayalı istihdam politikaları çerçevesinde üstün yetenekli bireylerin yetenek alanlarının tanımlanması ve buna bağlı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Üstün yeteneklilerin çocukluktan itibaren eğitimine kaynak aktaran devletler, üstün yeteneklilere uygun istihdam politikaları belirleyip, hayata geçirmediklerinde, yetişmiş nitelikli insan kaynağının, kendilerine ortam sağlayan cazibe merkezi hâline gelmiş olan ülkelere yönelmelerine kapı aralamış olacaklardır.

6.3 POLİTİKA BELGELERİNDE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

Batı'daki uygulamalara paralel biçimde 1960'larda Türkiye'de de üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda çalışmalar hız kazanmıştır. 1961 yılında kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 50'nci maddesinde özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel hüküm konulması ve bunun gereği olarak 222 numaralı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun çıkarılması üzerine özel eğitimde planlı bir dönem başlamıştır (8).

Bu dönemde üstün yetenekli çocuklar konusunun birçok platformda tartışıldığı ve devletin farklı politika dokümanlarında yer aldığı görülmektedir. Eğitim politikalarının belirlenmesinde ülkenin geçirdiği döneme ilişkin sosyo-ekonomik düzeyin yanı sıra eğitim alanındaki anlayış ve uygulamalar etkili olmaktadır. Devletin üstün yeteneklilik eğitimine bakışı ve belirlediği hedeflere kalkınma planları ve millî eğitim şûra kararlarında rastlanabilmektedir.

6.3.1 Kalkınma Planlarında Üstün Yetenekli Çocuklar

Kalkınma Planları; Türkiye'nin dönemler itibarıyla içinde bulunduğu iktisadi ve sosyal durumu ortaya koyan, kalkınma hedeflerinin belirlendiği temel politika

dokümanlarıdır. Planlarda, birçok konu gibi üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili temel prensipler ve yapılması gerekenler de ortaya konmaktadır.

İlki 1963-1967, sonuncusu 2007-2013 dönemini kapsayan toplam 9 kalkınma planının sonuncusu olan Dokuzuncu Kalkınma Planı hariç tüm planlarda üstün yetenekli çocuklar konusuna farklı açılardan değinilmektedir.

Eğitim hizmetlerinin henüz toplumun geniş kesimlerine yayılamadığı **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)** döneminde kabiliyetli bireylerin eğitimin her kademesine ulaşmasını kolaylaştırmak için *"Eğitimin her kademesinin toplumun en kabiliyetli elemanlarına açık tutulmasını sağlamak için yeterlik esasına dayanan seçme usulleri uygulanacaktır."* politikası belirlenmiştir. Bu kapsamda eğitim alanında kabiliyetlere göre bir seçme yapmak, kabiliyetli olanlara eğitim imkânı tanımak ve eğitim sistemini toplumdaki çeşitli görevlerin yurttaşlar arasında kabiliyetlerine göre dağıtılmasını sağlayacak bir şekilde düzenlemek; toplumda hem sosyal adalet, hem de fırsat eşitliği ilkelerini gerçekleştirecektir. Öte yandan çeşitli hizmetler, en kabiliyetli ve yeterli kişiler yoluyla yürütüleceğinden, hizmet verimli ve seviyeli olacaktır. Böylece toplumun en yeterli insanlar tarafından yönetilmesini mümkün kılacak bir toplumsal yapıya ulaşılması sağlanacaktır. Bu nedenle mevcut durumda etkin olmadığı düşünülen, yüksek kabiliyetli fakat imkânları sınırlı olan, düşük gelirli gençlerin eğitime erişiminin kolaylaşması için eğitimin her kademesinde burs imkânlarının geniş ölçüde artırılması hedeflenmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin kalkınması için gerekli olan her sahada yeter sayıda ve üstün nitelikte ilim adamı ve teknik mütehassısın yetiştirilmiş olması on beş yılda ulaşılacak hedefler arasında sayılmaktadır (9).

Görüldüğü üzere 1960'lı yıllarda üstün yetenekli çocukların eğitimine önem verilerek ülkenin kalkınması için kabiliyetli bireyler yetiştirilmesi öne çıkarılmıştır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)'nda da *"İstidat ve kabiliyetlere sahip olan gençlerin gelişmeleri için gerekli ortam ve özel imkânlar sağlanarak, gerek millî kalkınmaya gerekse çağdaş uygarlığa üstün seviyede katkıda bulunmaları teşvik edilecektir."* politikasıyla gençlerin yetenekleri doğrultusunda millî kalkınmaya katkıda bulunmaları düşüncesi benimsenmiştir.

Bu kapsamda eğitim kademelerindeki dikey geçişlerin olanaklı hâle getirilmesi, burs imkânı ve yatılı okul sistemi ile; ailenin ekonomik gücü ve çevre şartları ile kısıtlanmaksızın yetenekli öğrencilerin en üst kademeye kadar eğitim alması hedeflenmektedir (10).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)'nda eğitim kurumlarının yurt düzeyine dengeli dağılımı ile yetenekli ve dar gelirli fertlerin eğitimden yararlanmalarında sosyal adalet ve fırsat eşitliği sağlanması eğitimin genel ilkeleri

arasında sayılmıştır. Ayrıca *"Yükseköğretim, insan gücü gereklerine göre planlandığı için, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte bir sınav barajı bulunacak, ancak mesleki ve teknik öğretimi bitirenlerden üstün yeteneklilerin de kendi alanlarında yükseköğretime devamını sağlamak üzere, mevcut sınav sistemi yeniden düzenlenecektir."* politikası ile üstün yeteneklilerin yükseköğretime erişimi kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır (11).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) döneminde Türkiye ağır ekonomik sorunlar ve siyasal yaşamı etkileyen bunalımlarla karşı karşıya kalmıştır. Planda Türkiye'nin, ulusal birikimlerle ve ulusun üstün yetenekleriyle sorunları çözebilecek ve gelişme yolunda daha büyük atılımlar yapabilecek güçte olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Planın kültür konusunun ele alındığı bölümde sanatçıların ve yaratıcı yeteneklere sahip kişilerin özendirilmesi ve kendilerini geliştirmeleri için örgüt ve eğitim olanakları sağlanamadığı, yetenekli çocukların yararlanacağı eğitim ve özendirme koşullarının geliştirilmesi konusunda süregelen uygulamalara yeni katkılar getirilemediği dile getirilmiştir (12).

Kalkınma planlarında üstün zekâ konusuna açık biçimde ilk vurgu **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**'nda yapılmaktadır. Buna göre *"Özel eğitim gerektiren geri ve üstün zekâlılarla, işitme, konuşma ve ortopedik özürlüler; uyumsuzlar ve sürekli hastalığı olan çocukların eğitimine gereken önem verilecektir. Bu amaçla; özel eğitim alanında görev alacak öğretmen ve personelin yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır."* ve *"İnsan gücü ihtiyaçları açısından, üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara özel eğitim hizmetlerinin götürülmesi bir programa bağlanacaktır."* politikaları dile getirilmiştir (13).

Böylece sınırlı olanaklardan dolayı üstün yeteneklilerin bir sonraki eğitim kademesine erişiminin kolaylaştırılması politikası artık yerini akranlarından farklı olduğu düşünülen bu çocukların özel eğitim alması gerektiği düşüncesine bırakmıştır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)'nda üstün yetenekli çocukların eğitimi, kültür ve insan gücü planlaması gibi birçok konuda değinilmektedir. Buna göre özel eğitim alması gereken üstün yeteneklilerle, zihnî, konuşma ve ortopedik özürlüler, uyumsuzlar ve sürekli hastalığı olan çocukların eğitimi için gerekli altyapı geliştirilmesi, eğitim ve öğretimin çeşitli kademelerinde uygulanan parasız yatılılık ve burs verme sisteminin ıslah edilerek öncelikle üstün yetenekli, fakat maddi imkânları sınırlı öğrencilere yöneltilmesi amaçlanmaktadır. Kültür alanında ise yeni eserler ortaya koyacak kabiliyetli kişilerin keşfedilmesi, yönlendirilmesi ve desteklenmesi için gerekli tedbirler alınacağı vurgulanmaktadır. İnsan gücü hedefleri arasında ise bilim insanı, öğretim üyesi ve öğretmen yetiştirilmesine özel önem verilerek üstün kabiliyetli gençlerin bu alanlara yönelmeleri için gereken tedbirlerin alınacağı dile getirilmektedir(14).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)'nda üstün yetenekli çocukların yeteneklerine uygun bir ortamda yetişmelerini sağlamak amacıyla gerekli eğitim kurumlarının geliştirilmesine önem verileceği ve özel sektörün bu alandaki girişimlerinin destekleneceği belirtilmektedir. Ayrıca başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmen ve öğretim üyeliğine yönlendirilmesi de amaçlanmaktadır (15).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve sonraki kalkınma planlarında özel ihtisas komisyonları toplanmaya başlamıştır. Komisyonlar; kalkınma planında yer alacak ilke ve politikaların belirlenmesine ışık tutması amacıyla alanlarında uzman ve yetkin kimselerin bir araya gelerek ülke sorunları ve çözüm önerileri üzerinde tartıştığı, böylece planlara girdi teşkil edecek biçimde raporlar üretildiği gruplardır.

Üstün yetenekli çocuklar konusu Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na hazırlık öncesi oluşturulan özel ihtisas komisyonlarında tartışılmış ve komisyon raporlarına konu olmuştur. Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu, Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu ve Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu raporlarında üstün yetenekli çocuklar farklı açılardan tartışılmaktadır.

- Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda sporda yetenekli çocuk ve gençlerin ortaya çıkarılarak üst düzeyde elit sporcular olarak yetiştirilmeleri temel amaçlar arasında sayılmaktadır (16).

- Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nun öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme bölümünde üstün yetenek ve potansiyeldeki gençlere özel olanaklar sağlanması, gelişme çizgilerinin bilimsel olarak izlenmesi ve belli konularda olağanüstü potansiyeli olan adayların yurt dışına yollanması gerektiği dile getirilmektedir (17).

  Ayrıca Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu "Araştırma ve Bilim Alt Komisyonu"na katılan Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu, raporda üstün yetenekliler konusuna yeterince yer verilmediği düşüncesiyle aşağıda belirtilen görüşlerinin rapora yansımasını sağlamıştır.

  > *"Üstün yetenekli gençleri araştırmaya yönlendirmek üstün yeteneklerine uygun alanlarda yurt içinde ve/veya yurt dışında eğitim almalarını sağlamak ve dünya düzeyinde araştırma yapabilecek eğitim ortamları oluşturarak, üstün yetenekli gençlerin bu ortamlarda ve sağlanacak ayrıcalıklı olanaklar ile çalışmalar yapmalarını sağlamak gerekmektedir.*

Ülke çapında üstün yetenek taramasını psikolojik ölçme araçları ve bilimsel araştırmalarla yapmak ve belirlenen üstün yeteneklileri öğrenim yaşamları boyunca bilimsel olarak izlemek amacıyla programlar oluşturmak gerekmektedir.

Ortaöğretim ve yükseköğretim ders programlarında bilimsel düşünmeyi, eleştirel akıl yürütmeyi ve araştırma yeteneğini geliştirmeye yönelik gerekli değişikliklerin sağlanarak, üstün yeteneklilerin gelişmelerine ve yönelmelerine ortam hazırlanmalıdır. Üstün yeteneklilere uygun programların geliştirilmesi sağlanmalıdır. ***TÜBA ve TÜBİTAK, sosyal bilimler ile müspet bilimler alanlarında üstün yetenekli ve bilim adamı adayı gençler için yurt içi ve yurt dışı Bütünleştirilmiş Doktora Burs Programları oluşturarak bu gençlerin en üst düzeyde yetişmelerini ve kuracakları araştırma enstitülerinde onların istihdamını, özgür ve bilimsel bir ortamda araştırma yapmalarını sağlayacak biçimde görevlendirilmeli ve donatılmalıdır.*** *Beyin göçünü önleyici programları geliştirmeleri sağlanmalıdır. Bilim adamı, araştırıcı yetiştirme konusunda lisans programları önemli olmakla birlikte, lisansüstü programlar belirleyici olmaktadır. Doktora programlarının üst düzeyde olması, akademik, bilimsel içeriğin uygulanmasının sağlanması ve üstün yeteneklilerin gelişmelerine uygun olması önem taşımaktadır. Belli gelişmiş üniversitelerimizde kurulacak olan lisansüstü eğitim fakültelerinin programları üstün yeteneklileri kapsayacak içerikte oluşturulabilmelidir.*

Üstün yetenekli bilim adamlarının veya adaylarının özgür ve özerk biçimde araştırma yapmaları ve kaynaklara sahip olmaları, onların araştırmalarını, dünya düzeyindeki bilim ortamındaki yarış ve rekabet kapsamında yürütülmelerine olanak sağlayacaktır. Mükemmeliyet merkezleri kurulması çalışmalarının sonuçlandırılması hâlinde üstün yetenekli gençlerin yetiştirilmeleri, desteklenmeleri programlanabilecektir. Konuya ilişkin ayrılacak mali kaynakların ve olanakların üst düzeyde bilimsel araştırma projelerinin yürütülmesine olanak sağlayacak düzeyde oluşturulması gerekmektedir."

- *Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*'nda yetenek ön plana alınarak Türk Millî Eğitim

Sistemi'ndeki sorunlara değinilmiştir. Buna göre fen liseleri ve Anadolu güzel sanatlar liseleri gibi okullar özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırılmıştır. Ancak özel yeteneklerin ortaya çıkma yaşları dikkate alındığında, ortaöğretim düzeyindeki kurumsal yapının bazı sakıncaları olduğu görülmektedir. Sanat ve spor yetenekleri küçük yaşlarda ortaya çıkmakta ve özenle geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Küçük yaşlarda ortaya çıkan ve erken yaşlardan itibaren geliştirilmesi gereken yetenekler için ortaöğretim düzeyinde alan oluşturulmasının işlevselliği tartışılabilir. Başka bir ifadeyle Anadolu güzel sanatlar liselerine öğrenci kaynağı oluşturan ve özel yeteneklerin gelişmesine öncelik veren alt kademe okullara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak fen yeteneği en erken 14 yaşında ortaya çıkmaktadır. Buna karşın öğrenciler 11-12 yaşından itibaren fen liselerine giriş yarışına başlamaktadır. Kısaca, fen liselerine giren öğrencilerin fen yetenekleri henüz ortaya çıkmamıştır(18).

Tüm bu özel ihtisas komisyonu raporlarına istinaden üstün yetenekli çocuklar konusu Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer bulmuştur. **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)**'nda Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndaki hedeflere karşın özel eğitim alması gereken üstün yetenekli çocuklara uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasında yetersiz kalındığı tespiti yapılmaktadır. Planın amaç, ilke ve politikalar kısmında ise üstün yetenekli çocukların rehberlik ve danışmanlık yardımını okul öncesi ve ilköğretim çağında almasına; bu çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasına ağırlık verileceği, özel sektörün bu alandaki girişimlerinin destekleneceği belirtilmiştir (19).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'na girdi teşkil eden ihtisas komisyonu raporlarında üstün yetenekli çocuklar konusuna, Eğitim (Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim) ile Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonları raporlarında değinilmiştir.

- Eğitim (Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim) Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda eğitimden sağlanacak faydanın en üst düzeye çıkarılması için üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek eğitim fırsatları hazırlanması tedbir olarak öne sürülmektedir (20).
- Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda AR-GE'ye yönelik insan kaynağının geliştirilmesi stratejik hedefinin gerçekleştirilmesi için bilim ve yaratıcılık alanlarında üstün yeteneklilerin küçük yaşta belirlenmesi ve uygun programlarda gelişmelerinin desteklenmesi önerilmektedir (21).

Özel ihtisas komisyonu raporlarında kısa da olsa değinilmesine ve daha önceki planlarda yer almasına rağmen, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**'nda üstün yetenekli çocuklar konusunda herhangi bir politika hedefi belirlenmemiştir. Yalnızca ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda ara eleman temininde zorluk yaşanmasına rağmen, mesleki eğitim mezunlarının işsizlik oranının yüksek olmasının nedenlerinden biri olarak bilişsel yetenekleri yüksek öğrencilerin mesleki eğitimi tercih etmediği tespiti yapılmaktadır (22).

6.3.2 Millî Eğitim Şûralarında Üstün Yetenekli Çocuklar

Millî Eğitim Şûrası; Türk Millî Eğitim Sistemi'ni geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eden, gerekli kararları alan danışma kuruludur. Şûralarda eğitimle ilgili tüm tarafların üstün yetenekli çocuklara bakışı izlenebilmektedir. İlki 1939, sonuncusu 2010 yılında olmak üzere günümüze kadar yapılan toplam 18 Millî Eğitim Şûrası incelendiğinde 7, 9, 11, 12, 15, 17 ve 18. Şûra'larda üstün yetenekli çocuklar hakkında kararlar alındığı görülmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar konusunun ilk olarak **4. Millî Eğitim Şûrası (23-31 Ağustos 1949)**'nda tartışıldığı bilinmektedir. Şûra'da geri kalmış çocuklar ile yüksek zekâlı çocukların özelliklerine uygun, normal okulların dışında okullar açılması önerisinin Şûra kararları arasına alınması Şûra üyelerince reddedilmiş, önerinin Talim ve Terbiye Kuruluna havale edilmesi yoluna gidilmiştir (23).

5. Millî Eğitim Şûrası (04-14 Şubat 1953) gündem maddelerinden birisi Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun'un gözden geçirilerek değişmesi gereken kısımların araştırılmasıdır. Bu konuyu incelemek üzere kurulan komisyon bir rapor hazırlamıştır. Hazırlanan raporda 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun yerine gelmesi istenen kanunda, korunmaya muhtaç çocuklar arasında zihin kabiliyetleri bakımından normalden ayrılan üstün zekâlı ve istidatlı çocukların da sayılması önerilmektedir (24).

6. Millî Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957) sonunda güzel sanatlarda olağanüstü yetenek gösteren çocukların devlet tarafından yetiştirilmesinin 6660 sayılı Kanun'da yer aldığına değinilerek diğer alanlarda olağanüstü yetenekli çocukların da bu Kanun kapsamına alınması "dilek" olarak Şûra'ya verilen ve kabul edilen bir öneridir (23). Şûra'da bu dilek ile ilgili herhangi bir karar alınmamıştır. 1957 yılına kadar Türkiye'de güzel sanatlar dışındaki alanlarda üstün yetenekli bireylerin eğitimi için kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır (24).

Şûralarda alınan kararlar incelendiğinde üstün yetenekli çocuklarla ilgili olarak ilk kez **7. Millî Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962)**'nda karar alınmıştır. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu, Şûra açılış konuşmasında üstün istidatlı öğrenciler için

bir ilim lisesi kurulması gerektiğini dile getirmiştir. Buna istinaden ortaöğretimde üstün yeteneklileri desteklemek amacıyla 1964 yılında Ankara Fen Lisesi açılmıştır (25).

Şûra'da Talim ve Terbiye Kurulunun incelemesine sunulmuş 13 adet yönetmelik tasarısından birisi de ***Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği***'dir. Bu yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunda incelenerek 6 Temmuz 1962 tarih ve 186 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Oluşturulan yönetmelik aynı zamanda Bakanlar Kurulu kararı olarak 24 Temmuz 1962 tarih ve 11162 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 30 Temmuz 1962 tarih ve 1214 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde de yayımlanmıştır. Bu yönetmeliğin 4 ve 13'üncü maddelerinde üstün yetenekli çocuklar için de özel eğitim okulları ve özel sınıflar açılabileceği hükümleri yer almaktadır. Ayrıca aynı yönetmeliğin 15'inci maddesinin 'a' fıkrasında üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar için *gezici özel eğitim öğretmenliği yöntemi* önerilmektedir (8).

9. Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran-04 Temmuz 1974)'nda alınan kararlarda değerlendirme konusuna vurgu yapılmaktadır. Buna göre öğrencilerin ilgi ve yetenekleri yönünde gelişip eğitilmeleri esas olduğuna göre, değerlendirmede bireysel ayrılıklara önem verilmesi, okullarda ya da sınıflarda ortaya çıkacak özel ilgi ve yetenek gruplarının durumlarını dikkate alan uygulama hükümleri getirilmesi alınan kararlar arasındadır(26).

11. Millî Eğitim Şûrası (08-11 Haziran 1982)'nda öğretmen ve eğitim uzmanları konusu tartışılmıştır. Buna göre eğitim sisteminde yer alması gereken uzmanlık alanları ve bu alanlarda çalışacaklara verilecek uzmanlık unvanları belirlenmiştir. Bu uzmanlık alanlarından birisi de ***özel eğitim***dir. Burada özel eğitim uzmanı; değişik sistem, kurum ve okulların değişik kademelerinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların tespit edilmesi, ayrıştırılması ve gerekli eğitim tedbirlerinin alınması konusunda yetkin, özel eğitimin en az bir dalında, kuramsal alanda ve uygulama sahasında yetişmiş uzman kişi olarak tanımlanmaktadır. Ancak özel eğitim uzmanlarının görevleri arasında üstün yetenekli çocukların tanılanması sayılmamakta sadece engelli öğrencileri tarama ve teşhisine odaklanılmaktadır (27).

12. Millî Eğitim Şûrası (18-22 Haziran 1988)'nın ilköğretim kademesinin ele alındığı bölümünde zekâ seviyesi yüksek çocuklar için *üst özel sınıfların açılması*, ortaöğretim kademesinin ele alındığı bölümde ise fen liselerinde kuruluş amaçlarının gerçekleştirilmesinin yanında, özel yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitimine imkân sağlamak üzere, özel programların uygulanması; öğretmen, donatım ve altyapı imkânları tamamlanmadan yeni fen liselerinin açılmaması kararı alınmıştır (28).

15. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Mayıs 1996)'nda eğitim sisteminin finansmanının ele alındığı bölümde *"Yurt dışında eğitim gören yüksek nitelikli insan gücünün yurdumuza çekilmesi için gerekli teşvik önlemleri alınmalı ve beyin göçünün*

önlenmesi konusunda Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalar başlatmalıdır." kararı alınmıştır. Bu karar uygulama kararı olarak Millî Eğitim Bakanlığı "İcra Planı"nda yer almış ve 16 Aralık 1998 tarih ve 2467 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır (29).

17. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 2006)'nın diğer Şûralardan farkı, Şûra'da ***özel eğitim*** ayrı bir başlık altında tartışılmış ve engelli öğrencilerin yanı sıra üstün yetenekli çocuklar hakkında da kararlar alınmıştır. Bu Şûra'da üstün yetenekli öğrenciler konusunda alınan kararlar şunlardır (30):

- Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.
- Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversiteler tarafından açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.
- Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.
- Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır.
- Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.
- İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6-12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.
- Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.
- Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer ölçütler getirilmelidir.
- TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır.
- Rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenliğine alan dışından öğretmen atamaları yapılmamalıdır.
- Özel eğitim kurumlarındaki sınıf öğretmeni açığı, bu kurumlarda görev alacak öğretmenlere yönelik tezsiz yüksek lisans programları ile görev öncesinde yetiştirilerek kapatılmalıdır.
- Özel eğitim kurumlarındaki öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için kadrolu veya sözleşmeli olarak ek ders ücreti ödemek koşuluyla öğretmen istihdamı sağlanmalıdır.

- Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmelidir.
- Bütünleştirilmiş özel eğitim uygulamalarına geçebilmek için hizmet öncesi eğitim veren yükseköğretim programlarına özel eğitim dersi konulmalıdır.

17. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan kararlara bakıldığında üstün yetenekliler konusunun Cumhuriyet tarihinde ilk kez ayrıntılı bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir.

18. Millî Eğitim Şûrası (1-5 Kasım 2010)'nda beş başlık altında ele alınan eğitim konularının tamamında üstün yetenekli çocuklara farklı açılardan değinilmiştir. Ayrıca "Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme" başlığında üstün yetenekli çocuklar detaylı olarak tartışılmıştır. Bu başlık altında üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması için gerekli ölçme ve değerlendirme testlerinin üretilmesi, rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin durumu başta olmak üzere birçok karar alınmıştır. Bu kararlar aşağıda verilmiştir (31):

- Yönlendirme süreçlerinde, gözlem sonuçlarıyla birlikte çeşitli performans değerlendirme araçları ve yetenek testleri dâhil olmak üzere, psikolojik ölçme araçlarından etkin bir şekilde yararlanılmalıdır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik alanında; üniversitelerin destek verdiği, kültürümüze özgü psikolojik ölçme araçları geliştirecek, "Ulusal Test Geliştirme" veya " Ulusal Ölçme ve Değerlendirme" olarak isimlendirilebilecek akademik ve bağımsız bir birim kurulmalıdır.
- Psikolojik ölçme araçlarında, uygulayıcı ve eğitici eğitimlerine ağırlık verilmesi gereklidir.
- Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik bölümlerinde okuyan öğrencilerin en az bir zekâ testini uygulama ve değerlendirme yeterliliğine sahip olarak mezun olmaları sağlanmalıdır.
- Mevcut psikolojik ölçme ve değerlendirme araçları, günün şartlarına ve eğitim kademelerine uygun olarak revize edilmeli, elektronik ortamda uygulanabilecek ölçme ve değerlendirme araçları geliştirilmelidir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde geçerli-güvenilir ölçme ve değerlendirme araçları kullanılarak kanıta dayalı sistemin etkin olarak kullanılması sağlanmalıdır.
- Rehberlik ve tanılama hizmetlerinde özel önem arz eden üstün yetenekli ve/veya üstün zekâlı çocukların tespitine yönelik geçerli ve güvenilir tanılama araçları geliştirilmelidir.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde uzmanlığa dayalı olarak verilen hizmetlerin mali sorumluluk gerektirmesi ve millî eğitim müdürlüklerinde

olduğu gibi tam zamanlı mesai yapılması nedeni ile çalışma saatleri, yapılan göreve paralel olarak ücretlendirilmeli, rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışma cazip hâle getirilmeli, alan uzmanlarının rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev almaları teşvik edilmelidir.

- Rehber öğretmen/psikolojik danışmanların, özel eğitime gereksinim duyan çocuklara psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunumu konusunda özel alan yeterliliği kazanmalarına yönelik olarak yükseköğretim kurumlarında dersler konulmalı, sistemde bulunanların hizmet içi eğitim yoluyla bu yeterliliği kazanmaları sağlanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma servisleri psikolojik danışma, ölçme ve değerlendirme ile yönlendirme hizmetlerini yerine getirebilmesi için donanım ve araç-gereç yönünden güçlendirilmelidir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik mesleği, ciddi bir uzmanlık eğitimi gerektirdiğinden ve mevcut eğitim süresi talep edilen uzmanlığı sağlamada yetersiz kaldığından, psikolojik danışma ve rehberlik alanında verilen eğitim süresi, son bir yılı uygulama ağırlıklı olmak üzere 5 yıla çıkarılmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı'nda rehber öğretmen/psikolojik danışman olarak görev yapan tüm öğretmenlerin uzaktan eğitim, e-eğitim, tezli-tezsiz yüksek lisans ve hizmet içi eğitim ile uzmanlık eğitimleri tamamlanarak hizmet kalitesi artırılmalı ve hizmetlerde bütünlük sağlanmalıdır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik lisans öğrencilerinin staj sürelerinde uygulamaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmeli, aday rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar rehberlik ve araştırma merkezlerinde 1 ay süre ile uyum eğitimine alınmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler arasında iş birliği yapılarak psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı günün şartlarına uyarlanmalı; söz konusu programda alanın özelliklerine göre seçmeli derslere ağırlık verilmeli ve çeşitlendirilmelidir.
- Rehberlik ve araştırma merkezleri, amacına uygun olarak uzmanlık temelinde yeniden yapılandırılmalıdır. Merkezde sağlanan hizmetlere bağlı olarak psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizik tedavi uzmanı, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, eğitim programcısı ve ölçme değerlendirme uzmanı ile bölgenin özelliğine göre disiplinler arası ekip çalışmasını gerektiren diğer alan uzmanı kadroları ihdas edilmelidir.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde kaliteli hizmetin sunulması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla üniversitelerin ilgili alanlarından mezunların yönetici olarak atanması için gerekli düzenleme yapılmalıdır.

- Okullarda çalışan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan personel, alandan mezun müfettişler tarafından denetlenmeli; bu amaçla müfettişlik alanında uzmanlaşma sağlanmalıdır.

Ayrıca öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişiminin ele alındığı bölümde BİLSEM'lerde öğretmenlik yapacak kişilerin, özel eğitim ve üstün yetenekli çocuk tanılanması ve eğitimi konusunda yeterli düzeyde eğitimden geçirilmesi ve bu eğitimin, eğitim bilimleri ile özel eğitim bölümü öğretim elemanları tarafından verilmesi kararı alınmıştır.

Eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği konusunun ele alındığı bölümde BİLSEM'lerin bilimin yanında sanatta da üstün yetenekli öğrencilere hitap edecek şekilde düzenlenmesi, buralara özgü tipte projelendirilmiş binaların yapılması, araştırma ve bilimsel proje çalışmalarının düzenlenmesi, eğitim ortamları ve donanımların üst düzeye getirilmesi kararları alınmıştır.

İlköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, öğrencilerin ortaöğretime devamının sağlanması konusunun ele alındığı bölümde ise üstün yetenekli çocukların yetenek ve istidatlarına göre programlanmış/planlanmış özel eğitim okullarının açılması kararı alınmıştır.

Spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin ele alındığı bölümde ise üst düzeyde sportif başarıya ulaşmak için yetenekli öğrencilerin erken yaşta tespit edilerek bu öğrencilere ait bilgilerin oluşturulacak merkezî bilgi sistemine işlenip takip edilmesi, il/ilçelerde bu sporcularla ilgili ortak eğitim planları hazırlanması kararı alınmıştır.

Bugüne kadar yapılan tüm Şûralarda alınan kararlar incelendiğinde özellikle 17 ve 18. Şûra'larda üstün yetenekli çocuklara geniş ölçüde yer verildiği görülmektedir. Bu Şûra'larda, çeşitli açılardan ele alınan üstün yetenekli çocuklar konusunda birçok karar alınmıştır.

6.3.3 Diğer Politika Belgelerinde Üstün Yetenekli Çocuklar

Türk eğitim sisteminde eğitim politikaları ve hedeflerinin yer aldığı ve izlendiği bir başka belge ise Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı stratejik planlardır. 24 Aralık 2003 tarihinde 25326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu idareleri için stratejik plan hazırlanması zorunlu hâle getirilmiştir. Uygulamayla kamuda iyi bir yönetim hedeflenmektedir. Girdiler ve çıktılar yerine sonuç ve performansa odaklanma, hesap verme sorumluluğu ve katılımcılık, ihtiyaçlara cevap verecek bir araç olarak düşünülen stratejik planlama sayesinde yönetimin edineceği *"stratejik düşünme ve davranma"* özelliğinin kamu yönetimine etkinlik kazandıracağı beklenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı 01 Ocak 2010 tarihinde başlayıp 31 Aralık 2014 tarihinde sona erecek biçimde hazırlanmıştır. 10 ana temanın ele alındığı planda ***özel eğitim ve rehberlik*** temalardan birini oluşturmaktadır. Bu tema altında, özel eğitim rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri değerlendirilip gelişmeye açık yönleri 5 yıllık plan dönemi içinde gerçekleştirilecek amaç ve hedefler olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda "***sosyal devlet anlayışı içinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmelerini ve toplumla bütünleşmelerini sağlamak üzere tanıma, tanılama ve yöneltme hizmetlerinin niteliğini geliştirmek"*** stratejik amacı belirlenmiştir (32).

Stratejik hedef kapsamında üstün yetenekli çocuklar için ele alınabilecek 3 alt hedef tespit edilmiştir. Hedeflerin ikisi rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) diğeri ise BİLSEM'lerle ilgilidir.

Hedefler şunlardır:

1. Örgün eğitim kurumları ile RAM'larda bulunan rehber öğretmen açığı kapatılarak tüm öğrenci ve ailelerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine erişimini sağlamak.
2. RAM'ların eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetleri ile rehberlik hizmet standartlarını 2012 yılı sonuna kadar belirlemek, her yıl % 20'sini standartlara uygun hâle getirmek ve sayısını plan dönemi sonuna kadar % 12 artırmak.
3. 49 ilde faaliyet gösteren 54 bilim ve sanat merkezini (Kasım 2009) geliştirmek ve plan dönemi sonuna kadar sayısını 94'e çıkarmak.

Söz konusu Stratejik Plan'da özellikle rehberlik konusuna önem verilmiştir. Bu kapsamda *özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilirken temel olarak bireyin topluma uyumunu ve etkin katılımını sağlayarak yaşam kalitesini artırmak* hedefi dile getirilmektedir.

Bu hedef doğrultusunda;

- Öncelikle RAM'larda kullanılan ölçme araçlarının norm ve sertifikasyon çalışmaları yapılarak kalite ve hizmet standartları belirlenecektir.
- Bilim ve sanat merkezlerinin, alanda yaşanan bilimsel gelişmeler ve çağdaş uygulamalar ışığında, personel, eğitim programı ve eğitim ortamları bağlamında standardizasyon çalışmaları ile nitel ve nicel gelişimleri sağlanacaktır (32).

politikaları belirlenmiştir.

Üstün yetenekliler konusunda politikaları irdelenecek bir diğer kaynak ise hükûmet programlarıdır. Cumhuriyet'in ilanından sonra özel eğitim konusu açık bir

biçimde **40. Hükûmet Programı (21.06.1977-21.07.1977)**'nda ele alınmıştır. Bununla beraber üstün yetenekliler konusu ise ilk olarak **57. Hükûmet Programı (28.05.1999-18.11.2002)**'nda yer almaktadır. Program'da üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların erken yaşlarda belirlenmelerine ve özel ilgi görmelerine çalışılacağı belirtilmektedir(24).

Son olarak **61. Hükûmet Programı**'nda; 2023 yılında dünyanın ilk 10 ekonomisinin içinde olmak için okul öncesi eğitimden başlanarak zenginliğimiz ve en önemli rekabet üstünlüğümüz olan çocuk ve gençlerin uluslararası arenada söz sahibi olacak şekilde yetiştirilme zorunluluğuna değinilmektedir. Bu kapsamda yeni buluşlara çığır açacak, geleceğe yön verecek üstün yetenekli çocukların tespit edileceğine ve eğitimine daha fazla önem verileceğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca 4-8 yaş arası çocukların yetenek taramasından geçirilerek uygun spor dallarına yönlendirileceği de Hükûmet Programı'na yansıtılmıştır (33).

6.4 AVRUPA'DA ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ ALINAN KARARLAR

Avrupa'da üstün yetenekli çocuklar konusunda 1990'larda birtakım çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde Avrupa Parlamentosunda üstün yetenekli çocuklar ile ilgili tavsiye kararı alınarak bu konuda bir rapor yayımlanmıştır. Üstün yetenekliler konusunda Parlamento tarafından alınan bu kararlar, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde bulunan ülkemiz için de önem taşımaktadır.

Avrupa Parlamentosu, 11 Mayıs 1990 tarihli 6247 numaralı dökümanında *okul sistemindeki üstün yetenekli çocuklar* konusunu ele almıştır. Bu belgede Parlamento, çocukların farklı zekâ, kapasite ve yeteneklerinden yola çıkarak, özellikle, üstün yetenekli çocukların olduğu yerlerde bireysel eğitim hakkının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir (34).

Avrupa Parlamentosunun 13 Eylül 1994 tarih ve 7140 sayılı "Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Eğitim Raporu", üstün yetenekli çocuklar için yeni bir dönem açmıştır. Rapor'un amaç kısmında yer alan **üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda tartışma başlatmak** amacı hayata geçmiş, sonraki toplantılarda üstün yetenekli çocuklar konusu bu Rapor üzerinden değerlendirilmeye başlanmıştır. Rapor'da üstün yetenekliliği ölçme araçları, okul başarısızlığı, okulların rolü, üstün yetenekli çocuklara odaklanılma sebepleri konuları detaylı biçimde açıklanmış ve taslak tavsiye kararları alınmıştır (35). Bu taslak kararlar ve üstün yetenekli çocuklar konusu Avrupa Parlamentosunun özel oturumuyla ele alınmıştır.

Parlamenterler Konseyi de eğitimin bir insan hakkı olduğunu onaylamıştır. 7 Ekim 1994 tarihli Avrupa Konseyi, Parlamenterler Toplantısı'nda özel ihtiyaçları olan azınlık durumundaki üstün yetenekli çocuklar için özel düzenlemelere ihtiyaç

duyulduğunu ifade ederek yapılması gerekenleri 1248 sayılı tavsiye kararında şöyle sıralamıştır (36, 37):

- Üstün yeteneklilerin sahip oldukları potansiyeli geliştirebilecek eğitim olanakları sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekliliği belirleyecek yeterli ölçüm araçları sağlanmalıdır.
- Özel eğitimde bir gruba verilen ayrıcalık diğer bir grubun zararına olmamalıdır.
- "Üstün Zekâlı/Yetenekli" terimlerinin diğer dillerde de anlaşılabilir ve kabul edilebilir bir anlama sahip olması için çaba gösterilmelidir.

Aşağıdaki konularda aynı tarihli toplantıda soru hâline getirilerek tartışmaya açılmıştır:

- Kanunlar, bireysel yeteneklerin farkında olmalı ve bu farklılıklara saygı duymalıdır. Diğer çocuklar gibi üstün yetenekli çocukların da kendi potansiyellerini geliştirebilmek için yeterli eğitim fırsatlarına ihtiyaçları vardır.
- Öğretmen yetiştiren programlar (formasyon programları dâhil) üstün yetenekli çocukları ayırt etme stratejileri içermelidir.
- Üstün yetenekli çocuklarla uğraşan kişiler (aile, öğretmen, doktor, sosyal çalışmacılar vs.) konuyla ilgili bilgilere kolay ulaşabilmelidir.
- Üstün yetenekli çocukları etiketlemenin yaratacağı içsel tehlikeyi ve topluma vereceği zararları önlemek için üstün yetenekliler için öngörülen bütün özel koşullar sağduyu ile yönetilmelidir.
- Devlet okulları, eğitim sistemi yüksek performanslı ve üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde esnek olmalıdır.

1994 yılında alınan bu kararlardan sonra 2003 yılına kadar üstün yetenekliler konusunun Parlamentodaki tartışma ve kararlarda yer almadığı görülmektedir. Parlamenter Varela Serra üstün yetenekli çocuklar konusunu 2003 yılında tekrar Parlamento gündemine taşımıştır. Varela Serra; 27 Ocak, 24 Haziran ve 9 Temmuz 2003 tarihlerinde Bakanlar Komitesi Başkanı'na, 1248 numaralı ilk tavsiye kararının yürürlüğe girmesinden bu yana Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf devletlerin eğitim politikaları ve Avrupa Konseyinin eğitim alanında hükûmetler arası iş birliği temel ilkeleri konusundaki fikirlerini sormuştur. Sonrasında da Avrupa Kültür Sözleşmesi'ni imzalayan her hükûmet tarafından konuyla ilgili ne gibi somut önlemler alındığına yönelik sözlü ve yazılı soru yöneltmiştir (38, 39, 40).

28 Ocak ve 19 Eylül 2003 tarihinde bu sorulara ilk önce Bakanlar Komitesi sözcüsü, sonrasında ise Başkan tarafından şu cevaplar verilmiştir (41, 42):

- Bakanlar Komitesi, üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili 1248 sayılı tavsiye kararını dikkate almış ve ulusal düzeyde ilgili organlara göndermiştir.
- Üstün yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren öğrenciler için düzenlenmiş eğitim sistemi içerisinde bazı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Ancak Avrupa Konseyi, bu sorunun üye ülkelerin kendi başlarına çözebileceklerini düşünmektedir. Bu yüzden konu, Avrupa Konseyi'nin hükûmetler arası program etkinliklerinin bir parçası olarak görülmemektedir.
- Üstün yetenekli çocuklar kavramının oldukça geniş kapsamlı olduğu ve açıklanmaya ihtiyacı olduğu bir gerçektir. Bugüne kadar Avrupa Konseyi bünyesinde üstün yetenekli çocuklarla ilgili herhangi spesifik bir hükûmetler arası program yürütülmemiştir. Bununla beraber, bundan sonra da, Bakanlar Komitesi öncelikler ve bütçe kısıtlılığını göz önünde bulundurarak konunun hükûmetler arası program etkinlikleri çerçevesinde incelenmesinin uygun olmadığını düşünmektedir.

Söz konusu cevaplar incelendiğinde Bakanlar Komitesi; üstün yetenekli çocuklar konusunda bir takım çalışmaların yapılması, önlemlerin alınması gerekliliğini kabul etmekle birlikte meselenin ülkelerin kendi eğitim politikaları ile çözülebileceğini, hükûmetler arası bir faaliyete gerek olmadığı düşüncesini açıkça ortaya koymaktadır. Diğer yandan üstün yetenekli çocuklar konusu 2003 yılından bu yana Avrupa Parlamentosunun gündemine gelmemiştir.

Bununla beraber 2006 yılında Avrupa Komisyonu Eurydice birimi tarafından *Avrupa'daki Okullarda Bütün Üstün Yeteneklilik Türlerini Geliştirmek İçin Alınabilecek Özel Eğitim Önlemleri* adlı çalışma dokümanı yayımlamıştır. Çalışma, üstün yeteneği geliştirme amacıyla Avrupa'daki eğitim politikalarını incelemektedir. Eurydice ağındaki 30 ülkenin üç farklı alanda deneyimleri araştırılmıştır. Raporun ilk bölümünde, yetenek gösteren gençlerin karakterleri ve ulusal terminoloji dikkate alınarak hedef kitlesinin tanımlanması; ikinci bölümde üstün yetenekliler için hâlihazırda mevcut olan eğitim önlemleri; üçüncü bölümde ise öğretmenin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitiminde üstün yeteneği nasıl geliştirebileceği konuları irdelenmiştir (43).

6.5 BÖLÜM ÖZETİ

Ülkelerin kalkınmasında nitelikli insan gücüne duyulan ihtiyaç yadsınamaz bir gerçektir. Ülkelerin beşerî kaynağı olarak görülen üstün yetenekli çocuklar ihtiyaç duydukları eğitimi aldıkları takdirde kalkınmada itici gücü olacaklardır.

Üstün yetenekli çocukların potansiyelleri doğrultusunda mutlu ve üretken bir hayat sürmeleri ancak bu çocuklara verilecek önem ve sağlanacak desteklerle mümkün olacaktır. Uzun vadeli ve pahalı olarak görülen üstün yetenekli eğitimi kıt olarak görülen beşerî kaynağın ortaya çıkması için gereklidir. Bu sebeple üstün yetenekli çocukların eğitimine özel önem verilmesi özellikle gelişmiş ülkelerde genel kabul görmüş bir ilkedir.

Stratejik planlama süreci içinde, doğru insanı, doğru zamanda, doğru yere getirerek üstün yetenekliler değerlendirilmelidir. Bu durum, kalkınma açısından önemli olduğu kadar iş gücünün yeteneklerine göre istihdamı için de gereklidir. Zira üstün yeteneklilerin, bilişsel yeteneklerinin yanında, özel yetenekleri, yaratıcılık ve liderlik yetenekleri de bulunmaktadır. Ülkenin bu potansiyelinin değerlendirilmesi genel bir strateji olarak benimsenmelidir (44). Önemli bir değer olan üstün yetenekli bireyler, yeterli imkânlar sunulmadığında kendi ülkelerinin gelişimine katkı sunmak yerine beyin göçü ile yabancı ülkelere giderek bu ülkelerin gelişimlerine yardımcı olmaktadırlar.

Türkiye'de birçok platformda tartışılan üstün yetenekli çocuklar konusunda çeşitli politika kararları alınmıştır. Ancak Türkiye'nin bu potansiyeli ne ölçüde değerlendirdiği ortadadır. Konu, millî eğitim şûralarında ve kalkınma planlarında tartışılmış, raporlar hazırlanmış fakat alınan kararlar uygulamaya geçirilememiştir. Resmî eğitim politikalarını belirleyenler/yönetenler bu alana ve konu ile ilgili çabalara karşı genellikle duyarsız kalmayı tercih etmişlerdir (3).

1990'lardan sonra üstün yetenekliler konusunda Türkiye'de birçok çalışma yapılmış, sorunlar ve öneriler dile getirilmiştir. Tüm bu çalışmalar ve çıktıları dikkate alındığında artık tekrara düşüldüğü görülmektedir. Birçok toplantı ve politika belgesinde aynı sorunlar, değerlendirmeler ve çözüm önerileri tekrar tekrar dile getirilmiştir. Yaşanan gelişmeler irdelendiğinde belirlenen bu politikaları uygulayacak bir irade eksikliği olduğu göze çarpmaktadır.

Türkiye'deki gelişmelerle eş zamanlı olarak üstün yetenekliler konusu, ancak 1994 yılında Avrupa Parlamentosunun gündemine gelebilmiş; 2003 yılı dışında bu konu bir daha Parlamento'nun gündemine dahi alınmamıştır. Bu kararın uygulanmasında Konsey'in, işleyişi üye ülkelere bırakarak ortak karar almaktan çekindiği görülmektedir.

Ülkenin kalkınması ve geleceği için önem atfedilen üstün yetenekli çocukların potansiyelinin toplum yararına kullanılmasının sağlanması ülke politikası olmalıdır. Bu nedenle böyle bir politikayı yaşama geçirecek somut adımların atılması gerekmektedir.

6.6 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A.E. & Şirin, M.R., **Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı**, 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları 64, İstanbul, 2004.
2. Çağlar, D., "Üstün Zekâlı Çocukların Eğitim Modelleri", Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:63, İstanbul, 2004, syf 317-334.
3. Bilgili, A. E., "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu-Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı" M. Ü. Atatürk Eğilim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:12, 2000, syf 59-74.
4. Ataman, A., "Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar", Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:63, İstanbul, 2004, syf 155-168.
5. Akarsu, F., "Üstün Zihinsel Yeteneklilerin Eğitiminde Sorunlar" Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:63, İstanbul, 2004, syf 439-443.
6. Uzun, M., Çeki E., Köse, M. A., Çapkan, N. & Şirin, M. R., **Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Raporu**, 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:67, İstanbul, 2004.
7. Bozgeyikli ve ark. (2010), "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 28, 2010/1, s 133-149.
8. Çağlar, D., "1953-1993 Yılları Arasında Üstün Zekâlı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar ve Uygulamalar", Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları:64, İstanbul, 2004, syf 61-68.
9. Devlet Planlama Teşkilatı, **Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl (1963-1967)**, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1963.
10. Devlet Planlama Teşkilatı, **Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl (1968-1972)**, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1967.
11. Devlet Planlama Teşkilatı, **Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıl (1973-1977)**, Yayın No: 1272, Ankara, 1972.
12. Devlet Planlama Teşkilatı, **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**, Yayın No:1664, Ankara, 1979.
13. Devlet Planlama Teşkilatı, **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**, Yayın No:1974, Ankara, 1984.

14. Devlet Planlama Teşkilatı, **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)**, Yayın No:2174, Ankara, 1989.

15. Devlet Planlama Teşkilatı, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2004)**, Ankara, 1989.

16. Devlet Planlama Teşkilatı, **Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT: 2513. ÖİK:530, Ankara, 2000.

17. Devlet Planlama Teşkilatı, **Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT: 2534. ÖİK:550, Ankara, 2000.

18. Devlet Planlama Teşkilatı, **Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT: 2576, ÖİK:589, Ankara, 2001.

19. Devlet Planlama Teşkilatı, **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005**), Ankara, 2000.

20. Devlet Planlama Teşkilatı, **Eğitim: Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Yayın No:2790, Ankara, 2009.

21. Devlet Planlama Teşkilatı, **Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Yayınlanmamış Rapor, Ankara.

22. Devlet Planlama Teşkilatı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013),** Ankara, 2006.

23. Deniz, M., **Millî Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarının Etkileri,** Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2001.

24. Çitil, M., **Cumhuriyetin İlanından Günümüze Kadar Türkiye'de Özel Eğitim (1923-2007)**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

25. Şenol, C., **Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM Örneği)**, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2011.

26. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 9. Millî Eğitim Şûra Kararları, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021628_9_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.

27. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 11. Millî Eğitim Şûra Kararları, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021545_11_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.

28. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 12. Millî Eğitim Şûra Kararları,

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021525_12_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.

29. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 15. Millî Eğitim Şûra Kararları, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021410_15_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.
30. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 17. Millî Eğitim Şûra Kararları, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021327_17_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.
31. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi, 18. Millî Eğitim Şûra Kararları, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/27014218_18_sura.pdf, Erişim: 01.07.2012.
32. Millî Eğitim Bakanlığı, **Millî Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı**, Ankara, 2009.
33. Başbakanlık Resmî İnternet Sitesi, 61. Hükûmet Programı, http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pgGovProgramme.aspx, Erişim:04.07.2012
34. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc90/EDOC6247.pdf, Erişim:12.07.2012.
35. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc94/EDOC7140.htm, Erişim:12.07.2012.
36. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta94/EREC1248.htm, Erişim:12.07.2012.
37. Uzun, A., **Üstün veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki**, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006.
38. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc03/EDOC9678.htm, Erişim:12.07.2012.
39. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc03/EDOC9838.htm, Erişim:12.07.2012.

40. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc03/EDOC9857.htm, Erişim:12.07.2012.

41. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/Records/2003/E/0301281000E.htm, Erişim:12.07.2012.

42. Parliamentary Assembly Council of Europe, http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc03/EDOC9920.htm, Erişim:12.07.2012.

43. European Commission, **Specific Educational Measures to Promote all Forms of Giftedness at School in Europe**, Directorate-General for Education and Culture, Working Document, June 2006.

44. Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyon Raporu, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde, 1. Türkiye Üstün Yetenekliler Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları No:63, İstanbul, 2004, syf 481-497.

YEDİNCİ BÖLÜM

ULUSAL/ULUSLARARASI MEVZUAT VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

YEDİNCİ BÖLÜM

ULUSAL/ULUSLARARASI MEVZUAT VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

7.1 HAK VE EŞİTLİK KAVRAMI

Eğitim hakkı, çocuğun yaşama ve gelişme hakkının bir gereğidir. Eğitim hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuatta düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle hak, eşitlik ve insan hakları kavramlarına değinilecektir.

Hak; bir şeyi yapmak ve başkalarından belirli bir şekilde davranmayı veya bir şeyi yapmayı isteme yetkisidir. Hak, mevcut hukuk düzenince kişilere tanınır. Hak kavramı çok geniş bir anlam ifade ettiğinden 1949 tarihli Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası kamusal hak ve özgürlükleri güvenceye aldığı birinci bölümde "Temel Haklar" başlığını kullanmış, bu başlık altında çeşitli özgürlükleri düzenlemiştir. Bu Anayasa'dan ilham alan 1961 ve 1982 Anayasaları'nda da ikinci kısmın kenar başlığı "Temel Haklar ve Ödevler"dir (1).

Hak ve özgürlük kavramlarıyla birlikte ele alınması gereken ve insanların geneli için vazgeçilmez bir talep niteliğinde olan diğer bir kavram ise **eşitliktir**. Eşitlikten, mutlak eşitlik değil nispi eşitlik anlaşılmalıdır. Diğer bir deyişle özdeş konumda olanların aynı kurallara tabi olması, eşit hak ve özgürlüklerden yararlanmalarıdır. Anayasa'mızda da ifadesini bulan "sosyal devlet" ilkesi, vatandaşların haklardan yararlanma konusunda eşit bir konuma getirilmesini ve bazı sosyal hakların tanınmasını öngörmektedir.

7.1.1 İnsan Hakları

İnsan hakları; ülkelerin mevcut kamu özgürlükleri rejimlerinin üstünde, tarihsel gelişim sonucu siyasal meşruluğun en temel ölçütü hâline gelmiş, tüm insanların salt insan olma vasfıyla sahip oldukları vazgeçil(e)mez temel hak ve özgürlüklerdir (2).

Bu tanımda üç temel unsur göze çarpmaktadır:

- Birincisi; insan hakları, doğal hukukun bir parçası olduğu ve onun etkisiyle geliştikleri için yürürlükteki hukuku aşmış ve ulusüstü bir nitelik

kazanmıştır. Devletler bir bakıma iktidarlarını insan hakları ile sınırlamak zorunda kalmıştır. Böylece, insan hakları bir "iç mesele" olmaktan çıkmış, tüm insanlığa mal olmuştur.

- İkincisi; insan haklarının siyasal meşruluğun temel ölçütü olmasıdır. Tarihte siyasi iktidarlar meşruluğunu kimi zaman güce, kimi zaman dine, kimi zaman da millete dayandırılmıştır. Gelinen son aşama gibi görünen "millî egemenlik" ilkesi salt olarak uygulandığında bir çoğunluk diktası yaratma tehlikesi ortaya çıktığından, artık siyasal meşruluğun temeli demokrasi ve insan haklarıdır. Bugün insan haklarını açıkça ihlal eden ülkelerin bile insan haklarına saygılı ya da dayalı olduğunu iddia etmesi bu tezi güçlendirmektedir (3).
- Üçüncüsü; insan hakları hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm insanlara tanınmıştır. Bu haklardan vazgeçmek bireyin insiyatifinde değildir. Ancak tüm insanların aynı haklara sahip olması, çoğu zaman bir eşitsizlik veya haksızlığa sebep olabilir.

7.1.2 Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Eğitim Hakkı

Çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişiminin desteklenmesi için eğitime gereksinimi vardır. Her çocuk, farklı kişilik özellikleri ve farklı yetenekler ile dünyaya gelir. **Bireylerin doğuştan gelen yeteneklerinin farklılığı düşünüldüğünde eğitimin en önemli işlevi, bireyin mevcut potansiyeline en üst düzeyde işlerlik kazandırmak ve yeteneklerini geliştirmektir**. Bireylerin kendilerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri, sahip oldukları yetenekleri geliştirebilmeleri ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmeleri için gerekli olan eğitim, dünyaya gelen ayrım gözetmeksizin her çocuğa tanınmış bir haktır.

Eğitim hakkı; çalışma, sosyal güvenlik, sendika kurma, toplu sözleşme ve grev, yeterli yaşama düzeyi, sağlık ve kültürel yaşama katılabilme hakları gibi ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ya da *ikinci kuşak haklar* arasında sayılan ve insani olanakların geliştirebilmesini sağlayan ön koşullara yönelik haklardandır. Başka bir ifadeyle, eğitim hakkının da dâhil olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bireyi toplumsal risklere karşı koruyan, insanca yaşamak için yeterli bir yaşam düzeyini güvence altına alan ve bu amaçla bireyin devletten ve toplumdan gerçekleştirmelerini talep edebilecekleri haklardır. Bu hakların büyük bir çoğunluğu, önemli ölçüde devlete bir hizmet sunma görevi veren, devletin aktif müdahalesini ve mali kaynakların kullanılmasını gerektiren haklardır.

Eğitim hakkı, temel bir insan hakkı olarak evrensel ölçekte kabul görmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde eğitimin; ırk, etnik yapı ve ulus gibi ayrımlar gözetilmeksizin her bireyin hakkı olduğu açıkça ortaya konmuştur.

Sosyal devlet, eğitim ve öğretimi devletin başta gelen ödevi sayar ve tüm vatandaşların kendilerine uygun olan eğitimi görmesini sağlamaya çalışır. Başka bir ifadeyle eğitimin toplumla bütünleşmesini sağlamak sosyal devletin en önemli görevleri arasındadır (4).

7.2 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİM HAKKI

İnsanlar arasında bireysel yetenek farklılıklarının var olduğu bir gerçektir. Doğuştan gelen bilişsel yapı ve yetenek farklılığı çocukların yeteneklerinin gelişip ortaya çıkarılmasına katkı sağlaması için eğitimlerinin farklılaşmasını gerektirir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28 ve 29'uncu maddelerinde çocuğun özelliklerine göre eğitim alması gerektiği ifade edilmektedir.

Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden olan *çocuğun yüksek yararı ilkesi* ile çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde çocuğun yararının öncelikle gözetilmesi amaçlanmaktadır. Fiziksel ve mental gelişimlerini tamamlayamamış bireyler olan çocuklar kendi haklarını koruyamazlar ve toplumun savunmasız grubunu oluştururlar. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre anne-babalar, adli-idari makamlar, yasama organları, hükûmetler, kamu kurum ve kuruluşları; çocuklarla ilgili faaliyetlerinde çocuğun kişiliği, yetenekleri, gelişim olanakları ve yaşam şartları ile ilgili düzenlemelerde çocuğun yüksek yararını dikkate almalıdır. Diğer bir deyişle, onların kendilerini gerçekleştirmeleri için fırsatlar sunan sosyal sistemlerin kurulması sağlanmalıdır.

Çocuk, okul çağında almış olduğu eğitimin izlerini tüm yaşamı boyunca taşır. Çocuğun yüksek yararını içeren çocuk haklarının takipçisi olmak, doğuştan getirdiği potansiyeli eğitim yoluyla geliştirmesi için olanak sağlamak, hem okul yönetimini hem de öğretmenleri çocuğun hakları konusunda yönlendirmek günümüzde eğitim sisteminden beklenilenler arasındadır. Bu doğrultuda, üstün yetenekli çocukların özelliklerine uygun eğitim alma hakkına yönelik politikaların oluşturulması, *çocukların yüksek yararı* açısından büyük önem arz etmektedir (5).

Eğitimin belki de en önemli fonksiyonu, insanların doğuştan getirdikleri farklılıkları dikkate alması, onları uygun tekniklerle keşfedip doğru yönlendirmelerle geliştirmesidir. Eğitim ve demokrasi, birbirine bağlı iki kavramdır (6). Demokratik eğitim, okullarda verilen eğitimin bireysel farklılıkları dikkate almasıyla mümkündür. Demokratik yönetim biçimi, insan haklarına dayalı toplumun temelini oluşturmaktadır. Demokrasinin hayata geçirilmesi bireyin ve toplumun gelişmesine bağlıdır. Gelişim; herkese ilgisi, yeteneği ve kapasitesi ölçüsünde eğitim alma hakkının sağlanmasına bağlıdır.

Üstün yetenekli çocukların en önemli özelliklerinden biri hızlı öğrenmeleridir. Üstün yetenekli çocuklar; doğuştan getirdikleri yeteneklerine bağlı olarak yaşıtlarından farklı gereksinimleri olan, kendilerinde var olan potansiyelin gelişimi için farklı eğitim programlarına ihtiyaç duyan çocuklardır. Standart okul eğitiminde amaç, önceden belirlenmiş bir takım bilgi ve becerilerin belirlenmiş zaman diliminde her öğrenciye kazandırılmasından ibarettir. Eğitim öğretim yılı sürecinde okulda çocuğa verilmesi planlanan bilgi, becerileri önceden kazanmış olan ve/veya çok hızlı öğrenme kapasitesine sahip üstün yetenekli öğrencilere farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş eğitim ve öğretim olanakları sunulmadığında eğitim ihtiyaçları karşılanmamış olacaktır.

Eğitimde fırsat eşitliği, herkesin gizil güç ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirebilmesi için, eğitim kaynaklarına ve eğitim hizmetlerine hiçbir ayrım yapılmaksızın eşit ölçüde ulaşabilmesi ve bunlardan yararlanmasıdır (7). Eşit fırsata sahip olmak, aynı fırsata sahip olmak değil; her bireyin kendi gereksinimlerine uygun deneyimlere sahip olması demektir. Örneğin, müzik yeteneği olan bir çocuk ile fen alanında yetenekli bir çocuğa aynı eğitimin verilmesi onlara eğitim açısından eşit fırsatlar sunulduğu anlamına gelmez (8). Diğer bir deyişle, özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için gerekli eğitimin sağlanamayışı eğitimde fırsat eşitsizliği olarak değerlendirilmekte (9), yeteneklerin desteklenmesi ve en üst noktaya çıkarılması eğitimde fırsat eşitliğinin özü olarak kabul edilmektedir (10).

Anayasal bir hak olan eğitimde fırsat eşitliği, yasalarla da teminat altına alınmıştır. Eğitimde eşitlik kavramı, farklı olanların farklılıklarını dikkate alarak, ilgi ve yetenekler doğrultusunda eğitim verilmesidir. Bu açıdan bakıldığında, üstün yetenekli çocuklar için özel eğitim, eğitimde eşitlik ilkesini bozmamaktadır. Çünkü gerek sonradan kazanılan beceriler gerekse bireylerin doğuştan sahip olduğu bilişsel ve fiziksel farklılıklar gerçek hayatta mutlak eşitliğin bulunmadığını göstermektedir. Thomas Jefferson'ın ifade ettiği gibi "*En büyük eşitsizlik, eşit olmayanlara eşitmiş gibi davranmaktır.*" Bu anlayışa göre demokratik bir toplumda kamusal eşitlik, herkese aynı şeyi vermek değil, bireylerin farklı düzeyde ve yönde olan ihtiyaçlarını karşılayarak toplumun ortak bir paydada buluşmasını sağlamak demektir. Başka bir ifadeyle, bireysel farklılıkları dikkate alan kamusal eğitim politikaları geliştirmek, demokrasinin gereği olduğu gibi sosyal devlet ilkesinin de bir zorunluluğudur (5).

7.3 ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUAT

7.3.1 Uluslararası Sözleşmeler

Birleşmiş Milletler'e üye devletler arasında yer alan Türkiye, imza attığı uluslararası sözleşmelerle çocuklara farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermeyi de taahhüt etmiş durumdadır. Bu durum, ülkemizi uluslararası hukuk

düzleminde üstün yeteneklilere farklılaştırılmış özel eğitim hizmeti sunmada sorumlu taraf hâline getirmektedir (11).

Ülkemizi üstün yetenekli çocuklara özel eğitim hizmeti sunma konusunda sorumlu hâline getiren uluslararası sözleşmeler ve ilgili maddeler özetle şöyle sıralanabilir:

7.3.1.1 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Eğitim, dünyaya gelen her bireyin insan olduğu için doğal bir hakkı ve ihtiyacı olarak kabul edilmektedir. Dünyanın birçok ülkesi ile birlikte Türkiye tarafından da kabul edilen 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26'ncı maddesi eğitim hakkından bahsetmektedir.

Anılan maddede;

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir.
2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirmeli ve Birleşmiş Milletler'in barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

ifadelerine yer verilmiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26'ncı maddesine göre **"herkes eğitim hakkına sahiptir"** ve "**eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye yönelik olmalıdır**" ifadeleri ile eğitimin, hedef kitlenin (üstün yetenekli çocuk gibi) özellikleri göz önünde bulundurularak yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir (12).

7.3.1.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin oluşumu 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi'ne dayanır.

Türkiye tarafından 1990 yılında imzalanıp 1995 yılında onaylanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin esas itibarıyla 2, 6 ve 12'nci maddelerinde düzenlenmiş olan temel ilkeler şunlardır:

a. Ayrım gözetmeme ilkesi
b. Yaşama ve gelişme hakkının gözetilmesi ilkesi
c. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi
d. Çocuğun görüşüne saygı gösterilmesi ilkesi

Sözleşme'de genel anlamda yetişkinlere tanınan bütün haklar çocuklara da tanınmış, bunun yanı sıra özel yargılanma hakkı, evlat edinme gibi yalnızca çocuk hukukuna ilişkin hususlar da ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir.

Sözleşme'de çocuklara tanınan haklar 3 grup altında incelenmiştir. Bunlar; yaşama ve gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olup üstün yetenekli çocuklarla ilgili olan kısım yaşama ve gelişim haklarında yer almaktadır.

Yaşama ve Gelişme Hakları:

i. Temel yaşama hakkı
ii. Ailesiyle birlikte olma hakkı
iii. Ebeveynleri tarafından yetiştirilme ve ebeveynlerine karşı korunma hakkı
iv. Gerekli bilgilere ulaşma ve zararlı yayınlara karşı korunma hakkı
v. Sağlık ve uygun yaşam standartlarına sahip olma hakkı
vi. Eğitim hakkı
vii. Özel eğitim ihtiyacı olan çocuğun gelişme ve desteklenme hakkı
viii. Dinlenme, boş zaman değerlendirme ve kültürel etkinliklere katılma hakkı
ix. Haklarını öğrenme hakkı

Sözleşme'nin 28 ve 29'uncu maddelerinde çocukların eğitim hakkından bahsedilmesinin yanında çocuğun yüksek yararı, çocuğun yaşama ve gelişme haklarıyla ilgili maddeler de sözleşmede mevcuttur.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin;

- 1'inci maddesinde *"18 yaşına kadar her insanın çocuk olduğu",* 3'üncü maddesinde ise *"kamusal ya da sosyal, çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel prensiptir"* ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeler, üstün yetenekli çocukların hem biricik olduklarını hem de 18 yaşına kadar çocuk oldukları göz önünde bulundurularak davranılması gerektiğine işaret etmektedir. Çocuk merkezli bir bakış açısıyla, çocuğu öncelikli olarak ele alan, ona değer veren ve çocukların kendilerini gerçekleştirebilmeleri için fırsat sunan bir sistem oluşturmak çocuğun yüksek yararı ilkesini gerçekleştirebilmek adına önem taşımaktadır (5).
- 4'üncü maddesinde "*Taraf devletler, bu Sözleşme'de tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası iş birliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.*" ifadelerine yer verilmiştir.

  Hakların uygulanması maddesi olan 4'üncü maddede devletin, Sözleşme'de

yer alan hakların uygulanması için bütün imkânları kullanması gereğinden bahsetmektedir.

- 6'ncı maddesinde devlet "*çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterir"* ifadesi ile üstün yetenekli çocuğun; fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için onlara olanaklar sunulmasını öngörmektedir (5).
- 27'nci maddesinde, *"her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler"* ve *"ulusal durumlarına göre ve olanaklar ölçüsünde, ana-babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun gelişme hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır"* ifadeleri yer almaktadır**.** Bu ifadeler üstün yetenekli çocukların kalıtımsal olarak sahip oldukları farklı özelliklerini tam olarak geliştirebilmelerine imkân sağlayacak eğitim gereksinimlerine (mekân, ortam, program vb.) ilişkin olanakların sunulması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca devlet tarafından, üstün yetenekli çocukların gelişimlerini güvence altına alacak yaşam standartlarına sahip olmada birinci derecede sorumlu olan ailelere sosyal, kültürel ve ekonomik yönden destek verilmesi gereği ifade edilmektedir (5).
- 28'inci maddesi, "*çocuğun eğitim hakkını kabul eder ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerine tedricen gerçekleştirilmesi görüşünü benimser"* ifadesinde hiçbir kısıtlamaya gidilmeden üstün yetenekli çocukların yetenekleri ölçüsünde eğitim alması öngörülmektedir (5).
- 29'uncu maddesi, *"eğitimin çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi amacına yönelik olmasını kabul eder"* ifadesi ile eğitim süreci (ilkokul, ortaokul ve lise) içinde üstün yetenekli çocukların yetenek ve ilgi alanlarının tespit edilerek bunları geliştirici, eğitsel gereksinimlere duyarlı farklı eğitim yöntemlerinin uygulanmasını öngörmektedir (5).
- 31'inci maddesinde *"çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkına saygı duyarak tanır ve özendirirler. Çocuklar için boş zamanı değerlendirmeye, sanata ve kültüre ilişkin etkinlikler konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler"* ifadesi yer almaktadır. Söz konusu madde üstün yetenekli bireylere sosyal, kültürel ve sanatsal yönden gelişme imkânı verilmesi ile boş zamanlarını değerlendirerek yaratıcı yeteneklerini ve kapasitelerini ortaya çıkaracak bir strateji izlenmesi gereğini vurgulamaktadır (5).

Sonuç olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi yukarıda ele alınan maddelere göre;

- Çocuğun eğitim hakkı, onun yaşama ve gelişme hakkının bir gereğidir.
- Sözleşmenin ana ilkelerinden olan çocuğun yüksek yararının, yaşama ve gelişme hakkının gözetilmesi ilkesinin bir gereği olarak taraf devletler çocuğun özelliklerine göre eğitim almasını öngörürler.
- Bu hakkın hiçbir kısıtlamaya tabi olmadan, bireylerin yetenekleri ölçüsünde eğitim hizmeti almasını sağlamak demokratik toplumun temel görevlerinden biridir.

7.3.1.3 Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi

Temel öğrenme gereksinimlerinin karşılanması konusundaki 1'inci maddesinde, *"Her insan -çocuk, genç, yetişkin- kendi temel öğrenme gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir. Bu gereksinmeler; hem temel öğrenme araçlarını, hem de insanların varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir biçimde yaşamak ve çalışmak, kalkınmaya her alanda katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek, bilgili kararlar vermek ve öğrenmeyi sürdürmek için gerek duydukları temel öğrenim içeriğini (bilgi, beceri, değerler ve tavırlar gibi) kapsar."* ifadesi yer almaktadır. Beyanname, bu madde ile eğitimin en temel ilkesi olan bireysel öğrenme özelliklerinin dikkate alınmasını öngörmektedir. Ayrıca "öğrenmeyi sürdürme" ifadesinden, bireysel yeteneklere göre verilecek eğitsel hak ve imkânların kısa bir dönem için değil, bütün eğitim yaşamı boyunca sunulması gerektiği anlamı çıkmaktadır. Dolayısıyla üstün yetenekli çocuklara hem bugün hem de gelecekteki yaşam kalitelerini etkileyen eğitim süreçlerini devam ettirebilmeleri için sağlanacak hizmetlerin sürekliliğinin olması gerekmektedir (5).

Görüş oluşturmayla ilgili 2'nci maddede, *"Herkes, temel öğrenme gereksinimlerine hizmet etmek, mevcut durumlarıyla temel eğitim vaatlerini yinelemekten daha fazlasını gerektirmektedir. Gerekli olan, yürürlükteki uygulamaların en iyisi üzerine inşa edilmekle birlikte, mevcut kaynak düzeylerini, kurumsal yapıları, müfredat ve geleneksel hizmet sistemlerini aşan* 'genişletilmiş bir görüş' *oluşturmaktır."* ifadesi yer almaktadır. Bu maddede belirtilen *"herkesin temel öğrenme gereksinimlerine hizmet etmek"* ifadesi ile akranlarından farklılık gösteren ve özel eğitime gereksinimi olan çocuklara dolayısıyla da üstün yetenekli çocukların eğitsel ihtiyaçlarına vurgu yapılmaktadır (5).

Temel eğitim araçlarını artırmak ve eğitimin kapsamını genişletmek konusundaki 5'inci maddesinde, *"Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin temel öğrenme gereksinimlerinin çeşitliliği, karmaşıklığı ve değişken yapısı, temel eğitimin kapsamının*

genişletilmesini ve sürekli olarak yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir. Gençlerin temel öğrenme ihtiyaçları çeşitlilik gösterir ve çeşitli sistemler aracılığıyla karşılanması gerekir." ifadesi yer almaktadır. Bu madde ile bireyin kendisini geliştirmesini sağlayan farklı zamanlardaki farklı öğrenme gereksinimlerini karşılayan esnek ve yenilikçi bir eğitim anlayışına vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla üstün yetenekli çocukların ileri, karmaşık ve çeşitli entelektüel çalışmalarda bulunmalarına fırsat tanıyan bir sistem öngörülmektedir (5).

Öğrenme ortamını zenginleştirme konusundaki 6'ncı maddesinde, *"Çocukların öğrenme ortamını genişletecek bilgi ve beceriler yetişkinler için hazırlanan öğrenme programlarıyla bütünleştirilmelidir."* ifadesi yer almaktadır. Maddede üstün yetenekli çocukların bireysel ihtiyaçlarına, özelliklerine, ilgilerine ve yeteneklerine uygun; hızlandırılmış, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programlarının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır (5).

Destekleyici bir politika geliştirmek konusundaki 8'inci maddesinde, *"Bireyin ve toplumun geliştirilmesinde temel eğitim ihtiyacının tam olarak sağlanması gerektiğini ve kalkınmayı olanaklı kılmak için toplumsal, kültürel, ekonomik sektörler arasında destekleyici politikalara gerek vardır."* ifadesi yer almaktadır. Madde ile önemli bir insan kaynağı olan üstün yetenekli çocukların ticari yaklaşımdan uzak bir şekilde yönetilebilmesi için bilgi birikimine ve işin felsefesine uygun sürdürülebilir bir politikanın gerekliliği öngörülmektedir (5).

Kaynakların harekete geçirilmesi konusundaki 9'uncu maddesinde, *"Herkesin temel öğrenme ihtiyaçları geçmişte olduğundan daha geniş kapsamlı olarak karşılanacaksa, mevcut ve yeni mali kaynakların (kamu, özel ve gönüllü) harekete geçirilmesi zorunlu olacaktır."* ifadesi yer almaktadır. Bu maddede üstün yeteneklilerin eğitiminde toplumun bütün kesimlerinin (devlet, üniversite, özel sektör, sivil toplum kuruluşları vb.) katkıda bulunabileceği bir yapılanma ve ortak kaynakların harekete geçirilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmektedir (5).

7.3.2 Ulusal Mevzuat

7.3.2.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Uluslararası birçok belgede ifadesini bulan *çocuğun yüksek yararı* kavramı Anayasa'mızın 41'inci maddesine 12.09.2010 tarih ve 5982 sayılı değişiklik ile eklenmiştir. 42'inci maddesinde ise *kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı*, *devletin, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı ve durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alacağına* değinilerek özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili devlete tedbir alma yükümlülüğü getirilmektedir (13).

7.3.2.2 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu

14/06/1973 tarihli 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri adlı ikinci bölüm başlığı altındaki Genellik ve Eşitlik, Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları, Yöneltme, Eğitim Hakkı, Fırsat ve İmkân Eşitliği kenar başlıklarını taşıyan maddeleri aşağıdaki gibidir:

I- Genellik ve Eşitlik:

Madde 4- Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

II- Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları:

Madde 5- Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III- Yöneltme:

Madde 6- Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

IV- Eğitim Hakkı:

Madde 7- İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V - Fırsat ve İmkân Eşitliği:

Madde 8- Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır (14).

Görüldüğü üzere Kanun'un 5'inci maddesinde ***"millî eğitim hizmetinin vatandaşların kabiliyetleri doğrultusunda düzenleneceği",*** 6'ıncı maddesinde de ***"fertlerin eğitim süresince ilgi, istidat, kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda eğitim almaları"*** gerektiğinden söz edilmektedir. Anılan Kanun'un ilkelerinden anlaşılacağı üzere ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yeteneğe sahip çocukların bu kapasite ve yeteneklerinin tespiti ile bunları geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak devletin görevidir. Devlet bu görevinin ifası sırasında üstün yetenekli çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda her türlü desteği sağlamalı, eğitim ve öğretim hizmetlerini buna göre tasarlamalıdır.

7.3.2.3 Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

25/08/2011 tarihli 28054 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin "Görevler" kenar başlıklı 2'nci maddesinin "e" bendinde, Millî Eğitim Bakanlığına, özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek görevi verilmiştir (15).

7.3.2.4 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu

11/04/2012 tarihli 28261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6287 sayılı Kanun'un çerçeve 14'üncü maddesi ile Yükseköğretim Kanunu'nun 45'inci maddesi değiştirilmiştir. İlgili maddenin değişik 'g' bendinde "*Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre, belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası* ***bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ilgili dallarda eğitim yapmak kaydıyla yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilir.*****"** hükmüne yer verilmiştir (16).

7.3.2.5 Güzel Sanatlar Alanındaki Mevzuat

16 Nisan 1929 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun, Millî Eğitim Bakanlığınca zorunlu hizmet karşılığında yurt dışına lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenime gönderilen ve masrafları Bakanlık veya ilgili kurumlarca karşılanan resmî burslu öğrencileri kapsamaktadır. Bu Kanun, doğrudan üstün yetenekli çocukları kapsamamaktadır.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte, sanatçı yetiştirme amacıyla yapılan girişimlerden biri de farklı sanat dallarında eğitim görmek üzere yurt dışına öğrenci gönderilmeye başlanmasıdır. Üstün yetenekli çocuklar için 12 Temmuz 1948 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5245 sayılı *"İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun"* çıkarılmıştır. Olağanüstü yetenekli bu çocukların yurt dışında eğitimlerini sürdürmeleri için çıkartılan bu kanundan yararlanan İdil Biret ve Suna Kan, Fransa'ya Paris Konservatuarı'na gitmişlerdir. Anılan Kanun, 6660 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır (17).

1956 yılında 6660 sayılı *"Güzel Sanatlarda Fevkalâde İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun"* çıkartılmıştır. Anılan yasayla birlikte kapsam genişletilmiş; yalnızca müzik alanında değil, güzel sanatların diğer alanlarında da üstün yetenek gösteren çocukların yurt dışına gönderilmesinin önü açılmıştır. Kanun'un 1'inci maddesine göre; güzel sanatlarda üstün yetenek gösteren

çocukların yurt içinde ya da yurt dışında yetiştirilmesinde, ilgili komisyonun tespit ve teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Bu komisyon; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı, Güzel Sanatlar Genel Müdürü, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) ile Ankara Devlet Konservatuarı (Hacettepe Üniversitesi) Müdürleri, bu kurumların uzman öğretmenleri arasından seçilecek üçer kişi ile fonetik ve plastik sanatlar alanında tanınmış kişiler arasından Millî Eğitim Bakanlığınca seçilecek iki uzmandan oluşmaktadır.

6660 sayılı Kanun'a dayanılarak 1963 yılında çıkarılan *"Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkındaki Yönetmelik"* çerçevesinde söz konusu alanlarda üstün yetenek gösteren çocukların tespiti, başvuru işlemleri, eğitimleri ve yurt dışına gönderilmelerine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde, *"fevkalade istidatlı (üstün yetenekli) çocuklar"* sözü ile çok üstün bir kabiliyet gösteren ve ileride ülkemizi sanat alanında uluslararası alanda temsil edebileceği umulan çocukların kastedildiği belirtilmiştir.

Yönetmelik'e göre üstün yetenekli çocukların 6660 sayılı Kanun'dan yararlanabilmeleri için izlenmesi gereken süreç şu şekildedir;

- Müzik icracılığında 12, kompozisyon ve plastik sanatlarda 14 yaşını geçmemiş olmaları gerekir. Bu yaş sınırını aşmış çocuklar için yapılacak başvurular kabul edilmez (Madde 5).
- Komisyonca, Kanun'un kapsamına girebileceği umulan ve gelişme ihtimali üzerinde durulan çocuklar, yaş sınırı içinde kalmak kaydı ile komisyonun daveti üzerine bir defa daha gözlemlenebilir (Madde 6).
- Başvuruda bulunan çocuklar hakkında olumlu veya olumsuz karar verilmesi ya da daha önce verilmiş olumlu bir karar gereğince öğrenimine devam etmekte olan bir çocuğun Kanun kapsamından çıkarılması Komisyondan on üyenin oyu ile gerçekleşir (Madde 7).

1963 tarihli Yönetmelik, üstün yetenekli çocukların belirlenmesiyle görevli Komisyona ilişkin olarak;

- Üyelerin ilgili branşlarda en az 10 yıllık deneyime sahip olmaları gerektiğini (Madde 1),
- Toplantıların yılda en az 6 defa yapılacağını (Madde 3),
- Yurt dışı ve yurt içindeki kurumlar ve yetiştirici uzmanlarla ilişkilerini Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü yoluyla yürüteceğini (Madde 8),
- Çocukların eğitimlerine ilişkin durumun izlenmesi amacıyla üyelerin bir ya da bir kaçını yurt içi ya da yurt dışında görevlendirmeye; ilgili ülkedeki

yetiştirici eğitmenlerden çocuğun öğrenimine ilişkin rapor talep etmeye, hatta eğitmeni ülkemize çağırmaya yetkili olduğunu (Madde 9),

- Eğitimini zorlayıcı bir sebep bulunmaksızın belirli süreleri içinde tamamlayamayan çocuğu geri çağırmaya yetkili olduğunu (Madde 11),
- Öğrenimi esnasında çocuğun katılacağı tüm konser, gösteri, sergi, festival, yarışma vb. etkinliklere izin verme konusunda tek yetkili olduğunu (Madde16)

düzenlemiştir.

Yönetmelik'in 10'uncu maddesi, çocukların ve refakatçilerin sağlık durumlarına; 12'nci madde, yarışmalardaki başarılarının ödüllendirilmesine; 13 ve 14'üncü maddeler ise çocuklara ve refakatçilerine verilecek aylığın ve kiralanacak konutun kullanılmasına ilişkin düzenlemeler içermektedir (18).

1968'den sonra 6660 sayılı Kanun'un uygulanamadığı, hâlen yürürlükte olmasına rağmen dönemin Millî Eğitim Bakanlığının ve sonraki yıllarda da Kültür Bakanlığının Kanun'da yetkilendirilen Komisyonu kurmadığı için Kanun'un kendiliğinden işlemez hâle geldiği görülmektedir (19).

1970'li yıllara gelindiğinde, özellikle yetenekli piyano öğrencilerinin artması karşısında yasanın işletilememesinin yarattığı boşluğu farklı bir yöntemle giderebilmek amacıyla, Mithat Fenmen ile İlhan Baran'ın öncülüğünde, üstün yetenekli çocukların Ankara Devlet Konservatuvarında hızlandırılmış yoğun eğitime alınması ve çeşitli burslarla yurt dışına gönderilmelerine olanak sağlanmıştır.

7.3.2.6 İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

27/08/2003 tarihli 25212 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yönetmelik'in "Genel İlkeler" kenar başlığını taşıyan 6'ncı maddesinde özel eğitime muhtaç öğrencilere yönelik aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir.

- İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerini sürdürmeleri esastır. Bu öğrenciler eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta sürdürebilecekleri gibi okulların

bünyesinde açılacak özel eğitim sınıflarında da sürdürebilirler. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında özel eğitim ile ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Yönetmelik'in 49'uncu maddesinde yaşıtlarından farklı öğrenme hızına sahip öğrenciler için sınıf atlama imkânından bahsedilmiştir. Madde kapsamında, bulunduğu sınıf düzeyinin üstünde olan öğrenciler okulda kurulan sınav komisyonunca yapılacak sınavı geçtikleri takdirde, bir sefere mahsus olmak üzere, bir üst sınıfa devam etme hakkı kazanmaktadırlar. Anılan maddenin sağladığı sınıf atlama imkânından üstün yetenekli birçok öğrencinin faydalandığı bilinmektedir. Yönetmelik'in ''Sınıf Yükseltme'' kenar başlıklı 49'uncu maddesinde yapılan değişiklik 21/07/2012 günlü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sınıf Yükseltme

İlgili Yönetmelik'in sınıf yükseltmeye ilişkin 49'uncu maddesi şu şekildedir:

"Madde 49- (Değişik fıkra: RG-21/7/2012-28360) İlkokullara devam eden öğrencilerden beden ve zihince gelişmiş olup bilgi ve beceri bakımından sınıf düzeyinin üstünde olanlar, sınıf/şube rehber öğretmeni ve varsa okul rehber öğretmeninin önerisi ile velinin görüşü alınarak öğretim yılının ilk ayı içinde sınıf yükseltme sınavına alınırlar. Başarılı olanlar bir üst sınıfa yükseltilirler.

Bu sınav, okul müdürünün başkanlığında sınıf öğretmeni ve bir üst sınıfın öğretmeniyle varsa okul rehber öğretmeninden oluşan komisyon tarafından yapılır. Okulda bu komisyonu oluşturacak sayıda öğretmen bulunmaması durumunda, sınavın yapılacağı yer ile sınav komisyonu, okulun bağlı bulunduğu il/ilçe Millî Eğitim Müdürlüğünce belirlenir.

(Değişik fıkra: RG-24/12/2008-27090) Sınav sonucu tutanakla tespit edilir. Bu tutanak, okul yönetimince öğrenci işleri dosyasında saklanır. Başarılı olanların durumu e-okul sistemine işlenir.

Sınıf yükseltme sınavına değişik sınıflarda olmak üzere birden fazla da girilebilir. Ancak sınıf yükseltme bir kez yapılır."

Yönetmelik'in 114'üncü maddesinin "c" bendinde Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu'nun görevlerinden bahsederken özel yeteneği belirlenen öğrencilerin alanlarıyla ilgili gelişimlerini sağlayacak tedbirleri almayı kurulun görevleri arasında saymaktadır (20).

7.3.2.7 İlköğretimde Yöneltme Yönergesi

İlköğretimde Yöneltme Yönergesi'nin 10'uncu maddesinin "i" bendinde, özel eğitime muhtaç çocuklara uygun bir yönlendirme yapılmadığı durumlarda yaşanabilecek

olumsuz durumları engellemek amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma servislerine duyulan ihtiyacın önemi vurgulanmaktadır. Bu maddeye göre üstün yetenekli öğrenciler ile özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesi ve yöneltilmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için öğrencinin okulundaki rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle, bunun olmaması durumunda okulun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezi ile iş birliği yapılacağı ifade edilmektedir (21).

7.3.2.8 Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

31/07/2009 tarihli 27305 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelik, 14/06/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 29'uncu maddesi ile 30/04/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a dayanılarak hazırlanmıştır.

Yönetmelik ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ortaöğretim okul veya kurumlarında; eğitim, öğretim, yönetim, görev ve hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Yönetmelik'te ayrıca özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasıyla ilgili ifadelere yer verilmiştir. Yönetmelik'in 9'uncu maddesi, Bakanlıkça hazırlanan eğitim programları esas alınarak, özel eğitim alması gereken öğrencilere ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanacağı belirtilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in Destek Eğitim Odası kenar başlıklı 72'nci maddesinde kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için, okulun bünyesinde, destek eğitim odası açılmasına ilişkin açık bir ifade yer almaktadır (22).

7.3.2.9 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

06/06/1997 tarihli 23011 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı, özel eğitim gerektiren bireylerin Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemek olarak açıklanmıştır. Kanun Hükmünde Kararname, özel eğitim alması gereken bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetlerini; hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları düzenlemektedir.

Kararname'ye dayanılarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenleme amacıyla

31/05/2006 tarihli 26184 sayılı Resmî Gazete'de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.[1]

Yönetmelik'in "Tanımlar" kenar başlıklı 4'üncü maddesinde üstün yetenekli birey, özel eğitim ihtiyacı olan birey, destek eğitim odası gibi tanımlara yer verilmiştir. Buna göre yönetmelikte geçen;

- *Destek eğitim odası*: Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı,
- *Özel eğitime ihtiyacı olan birey*: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,
- *Üstün yetenekli birey*: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyi,

ifade etmektedir (23).

Yönetmelik'in 6'ıncı maddesinde özel eğitimin temel ilkelerinden, 28'inci maddesinde destek eğitim odasından, 43'üncü maddesinde üstün yetenekli bireylerin eğitimi için açılan kurumlardan bahsedilmektedir.

Yönetmelik'in belirtilen maddeleri şu şekildedir:

Özel eğitimin temel ilkeleri

"Madde 6- (1) Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır;

a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.
c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

…

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim

[1] 31/05/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" EK III'de yer almaktadır.

programları bireyselleştirilerek uygulanır.

…

ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır(23).”

Destek eğitim odası açılması

“Madde 28- (1) Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile **üstün yetenekli öğrenciler için** özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır.

(2) Destek eğitim odasında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır.

a) Destek eğitim odaları, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından açılır.

b) Destek eğitim alacak öğrenci sayısına göre okulda veya kurumda birden fazla destek eğitim odası açılabilir.

c) Destek eğitim odasında yürütülecek eğitim hizmetlerinin planlaması okul yönetimince yapılır.

ç) Destek eğitim odasında eğitim alacak öğrenciler, BEP geliştirme biriminin önerileri doğrultusunda rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonunca belirlenir. Her öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda ve azami ölçüde bu eğitimden yararlanması sağlanır.

d) Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin % 40’ını aşmayacak şekilde planlanır.

e) Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim performansları dikkate alınarak birebir eğitim yapılır. Ancak, gerektiğinde eğitim performansı bakımından aynı seviyede olan öğrencilerle grup eğitimi de yapılabilir.

f) Destek eğitim odasında, öğrencilerin eğitim performansı ve ihtiyaçları, yetersizlik türüne uygun araç-gereç ve eğitim materyalleri bulunur.

g) Destek eğitim odası açılan okullarda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre görme, işitme, zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri öncelikli olmak üzere, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri görevlendirilir. Destek eğitim odasına öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere RAM’da görevli öğretmenler ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilir.

ğ) Öğrencinin genel başarı değerlendirmesinde, destek eğitim odasında yapılan değerlendirme sonuçları da dikkate alınır.

h) Destek eğitim odasında verilen destek eğitim hizmetleri okulun veya kurumun ders saatleri içinde yapılır.

ı) Destek eğitim odasının okul veya kurum içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir (23).

Üstün yetenekli bireylerin eğitimi amacıyla açılan kurumlar

"Madde 43- (1) Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça gündüzlü özel eğitim kurumları açılır.

(2) Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bireysel eğitim-öğretim yapılması esastır.

b) Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde, sosyal ve duygusal gelişim bütünlük içerisinde ele alınır.

c) Kurumdaki eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki programlara destek olacak şekilde planlanır ve yürütülür.

ç) Öğrencilerin özel yetenek alanlarıyla ilgili örgün eğitim kurumlarında izledikleri program ile kurumdaki yapacakları çalışmalar arasında paralellik sağlanır.

d) Öğrencilere, geleceğe yönelik düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtma becerileri kazandırılır.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ile denetim yerine içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.

f) Öğrencilere, kapasiteleri ölçüsünde benlik gelişimi ve iletişim becerileri kazandırılır.

g) Öğrencilerin, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yetenekleri, ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.

ğ) Öğrencilere, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri kazandırılır.

h) Öğrencilere, öğrenme, araştırma, problem çözme ve bağımsız karar verme becerileri kazandırılır.

ı) Eğitim-öğretim süreci; öğrenci, veli, okul ve kurumun iş birliğinde devam ettirilir (23)."

Yönetmelik'in 68'inci ve sonraki maddelerinde özel eğitim ihtiyacı olan bireylere eğitim gördükleri okullarda verilmesi gereken eğitim programlarına ilişkin esaslara yer verilmiştir.

7.3.2.10 Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile açılan kurumlara ilişkin 43'üncü maddesinde belirtilen kurum bilim ve sanat merkezleridir.

Şubat 2007 tarih ve 2593 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan[2], üstün yetenekli çocukların eğitim ve öğretimini doğrudan ilgilendiren tek düzenleme Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'dir. Yönerge'nin amacı; okul öncesi ile ilk ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocukların/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak olarak belirtilmiştir (24).

7.4 BÖLÜM ÖZETİ

Çocukların bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri için eğitime gereksinimleri vardır. Her çocuk, farklı kişilik özellikleri ve farklı yetenekler ile dünyaya gelmektedir. Bireylerin doğuştan gelen yeteneklerinin farklılığı düşünüldüğünde, eğitimin en önemli işlevi; bireyin mevcut potansiyeline en üst düzeyde işlerlik kazandırmak ve yeteneklerini geliştirmektir. Çocuğun, mevcut potansiyelini en üst düzeyde kullanabilmesi için gerekli olan eğitim hakkı, her çocuğa yaşama ve gelişme hakkının gereği olarak tanınmış bir haktır. Eğitim hakkı, devlete bir hizmet sunma görevi vermekte, devletin aktif müdahalesini ve mali kaynakların kullanılmasını gerektirmektedir.

Türkiye'de, üstün yetenekli çocuklara özel eğitim hizmeti sunma konusunda uluslararası sözleşmelerde, Anayasa'da, kanunlarda, kanun hükmünde kararnamelerde, yönetmeliklerde ve yönergelerde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

---

[2] Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi EK IV'de yer almaktadır.

İlgili mevzuat incelendiğinde üstün yeteneklilerin eğitimini tarif eden ve destekleyen maddelerin bulunduğu görülmüştür.

Kanunların eksik veya farklı yorumlanmasından doğan idari boşluklar giderilmeli, ulusal ve uluslararası sözleşmelerin, zorlayıcı hükümlerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Üstün yeteneklilikle ilgili yasal düzenlemeler, eğitimle ilgili olası ihmali engellemek, ortak kavram ve uygulama birliği sağlamak amacıyla esneklikleri içinde barındıran ilke ve standartlar belirlemektedir.

7.5 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. Keyman, E. F., Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek, Çev. Simten Coşar, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.78.
2. Mutlu, E., İletişim Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2004, s.53-54.
3. Mattelart, A., İletişimin Dünyasallaşması, Çev. Halime Yücel, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 42.
4. Duman, İ. H., İnsan Haklarına Saygılı Devlet, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1997.
5. Levent, F., Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı, İstanbul, 2011.
6. Polat, T., "Güçlü Demokrasi ve Okul", Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma Sempozyumu, Eğiitim-Sen Yayınları, Ankara, 2003.
7. Tezcan, M., Egitim Sosyolojisi, AÜ , Ankara, 1997.
8. Clark, B., Growing up Gifted: Developing the Potential of Children at Home and at School, 5th ed., Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2002.
9. Celkan, H. Y., Eğitim Sosyolojisi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 4, Erzurum, 1991.
10. Ergün, M., Eğitim ve Toplum (Eğitim Sosyolojisine Giriş), 2. Baskı, Ocak Yayın, Ankara, 1992.
11. Akarsu, F., "Zirveye Bakış", 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Kongre Tutanağı ve Kararlar Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 41, 43, 44.
12. Birleşmiş Milletler (UN), İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948, http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html, Erişim: 09.07.2012.
13. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm, Erişim: 09.07.2012.
14. MEB, 1739 sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu, 1973, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html, Erişim: 09.07.2012.
15. MEB, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 14.09.2011/28054 RG, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/28054_652.html, Erişim: 09.07.2012.
16. Yükseköğretim Kanunu, 6.11.1981/17506 RG, http://www.mevzuat.gov.tr/Kanunlar.aspx.
17. Tunçdemir, İ., "Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek: Fazıl Say", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 14.12.2004.

18. MEB, Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkındaki Yönetmelik, 5.8.1963/11472 R.G. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/11472_0.html, Erişim: 04.05.2012.
19. Kahramankaptan, Ş., "Sanatsal Duyarlılığın Artırılması Gereği ve 6660 sayılı Yasa Uygulaması", http://www.kahramankaptan.net/bildirileri/44-sanatsal-duyarliliin-artırilmasi-gere-ve-6660-sayili-yasa-uygulamasi.html, Erişim:04.05.2012.
20. MEB, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2003, 10.7.2010 RG Temmuz 2010/2634, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html, Erişim: 21.07.2012.
21. MEB, İlköğretim Yöneltme Yönergesi, RG Eylül 2003/2552 TD, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2552_0.html, Erişim :21.7.2012.
22. MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2009, 22.04. 2010/27560 RG Mayıs 2010/2632 TD, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27305_0.html, Erişim: 09.07.2012.
23. MEB, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006, 22.6.2010/27619 RG, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, Erişim: 21.07.2012.
24. MEB, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007, Mart 2009/2618 TD), http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html, Erişim: 09.07.2012.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK İLE İLGİLİ KURUM/KURULUŞLAR

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK İLE İLGİLİ KURUM/KURULUŞLAR

8.1 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Türkiye'deki ilk ve ortaöğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı olduğundan, Bakanlık, "üstün yetenekli çocuklar/öğrenciler" konusu ile doğrudan ilişkili olan temel kurumdur.

1973 tarih ve 1739 sayılı *"Millî Eğitim Temel Kanunu"* (1) ve 700 civarında ilgili mevzuat çerçevesinde görev yapan Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye'de en büyük taşra teşkilatına sahip kurumlardan biridir. Kurum, 14.09.2011 tarih ve 652 sayılı *"Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK)"* (2) çerçevesinde; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşmak üzere yeniden yapılandırılmıştır. Bakanlık merkez teşkilatında bilimsel danışma ve karar organı olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Millî Eğitim Şûrası statüsü korunurken, merkez teşkilatını oluşturan ana hizmet, danışma, denetim ve yardımcı birimler, Hizmet Birimleri adı altında bütünleştirilerek sayısı 33'ten 19'a indirilmiştir.

Bu birimler;

- Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Genel Müdürlükleri → Temel Eğitim Genel Müdürlüğü olarak;
- Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Ticaret ve Turizm Genel Müdürlükleri → Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü olarak birleştirilmiştir.

Yeniden yapılanma çerçevesinde; Şube Müdürlükleri ve Daire Başkanlıkları kaldırılarak, birimler bünyesinde ***"Grup Başkanlıkları"*** oluşturulmuştur.

Bakanlığın Bilimsel Danışma Organı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı olup, Bakanlık merkez teşkilatında yer alan ve ülke çapındaki örgün ve yaygın eğitim kurumlarından doğrudan sorumlu olan hizmet birimleri şu şekildedir:

- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

- Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
- **Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
    - ***Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı***
- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
- Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nın 2'nci maddesinin "e" bendine göre Bakanlık "özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek" ile görevlidir. Görüldüğü üzere söz konusu mevzuatta "üstün zekâ/yetenek" konusu, **"özel yetenek"** kavramı ile karşılık bulmaktadır (2).

8.1.1 Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

14.09.2011 tarih ve 652 sayılı *"Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK)"*nin 28'inci madde, 6'ıncı bendine göre Talim ve Terbiye Kurulu, evrensel değer ve standartları gözönünde bulundurarak, kalite, eşitlik ve etkililik ilkeleri ile millî ve toplumsal değerlere dayalı bir eğitim sistemi oluşturmak amacıyla aşağıdaki görevleri yerine getirir:

a) Eğitim sistemini, eğitim ve öğretim plan ve programlarını, ders kitaplarını hazırlatmak, hazırlananları incelemek veya inceletmek, araştırmak, geliştirmek ve uygulama kararlarını Bakan onayına sunmak.

b) Bakanlık birimlerince hazırlanan eğitim ve öğretim programları, ders kitapları, yardımcı kitaplar ile öğretmen kılavuz kitaplarını incelemek, inceletmek ve nihaî şeklini vererek Bakanın onayına sunmak.

c) Yurt dışı eğitim ve öğretim kurumlarından alınmış, ilköğretim ve ortaöğretim diploma ve öğrenim belgelerinin derece ve denkliklerine ilişkin ilke kararlarını Bakanın onayına sunmak.

ç) Eğitim ve öğretimle ilgili konularda Bakanlığın diğer birimleri tarafından oluşturulacak politika ve stratejilerin belirlenmesinde iş birliği yapmak.

d) Millî Eğitim Şûrası'nın sekretarya hizmetlerini yürütmek.

Tespit:

- Kurul, eğitim sistemi hakkında ilke ve felsefe belirleyen bir karar organı olarak, ülkemiz üstün yeteneklilik eğitimi ile ilgili yürütülen çalışmaları

bütünsel bir bakış açısıyla ele alıp değerlendirebilme ve üstün yeteneklilik eğitiminin genel amaçlarını belirleme sorumluluğu olmasına karşın; Kurul bünyesinde üstün yeteneklilik eğitimi ile ilgili karar verme sürecine rehberlik edecek yön verecek uzman bir kişi/ekip bulunmamaktadır.

Öneri:

- Kurul bünyesinde, üstün yeteneklilik alanıyla ilgili program, materyal, kaynak vb. konusunda rehberlik edecek uzman ekip oluşturulmalıdır.

8.1.2 Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim gereksinimi olan bireylere yönelik "özel eğitim"den sorumludur. Özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimdir. 652 sayılı KHK'nın 11'nci maddesinde Genel Müdürlüğün görevleri şu şekilde belirtilmiştir (2):

a) İlgili bakanlıklarla iş birliği içinde, özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların yönetimine ve öğrencilerin eğitim ve öğretimine yönelik politikalar belirlemek ve uygulamak.

b) İlgili bakanlıklarla iş birliği içinde, özel eğitim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak.

Bakanlığın yeniden yapılanması kapsamında Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde doğrudan üstün yetenekli çocuk ve gençlerin eğitimlerine yönelik olarak ***Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı***[1] kurulmuş olup görevleri şu şekildedir (3):

- Özel yetenekli bireylerin ***tespit edilmesi, tanılanması, yönlendirilmesi ve yerleştirilmeleri***yle ilgili iş ve işlemleri yürütmek ve ***politikalar geliştirmek***,
- Özel yetenekli bireylerin ***eğitimini yaygınlaştırmak*** ve eğitime erişimlerini artırmaya yönelik stratejiler hazırlamak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,

[1] Genel Müdürlüğün diğer grup başkanlıkları: Eğitim Politikaları Grup Başkanlığı; Eğitim, Rehberlik ve Kaynaştırma Grup Başkanlığı; Programlar ve Öğretim Materyalleri Grup Başkanlığı; Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Grup Başkanlığı; İzleme ve Değerlendirme Grup Başkanlığıdır.

- Özel yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili ***eğitim modelleri geliştirmek***, değerlendirmek ve yaygınlaştırmak,
- Özel yetenekli bireylerin eğitiminde görev alan öğretmen ve personele yönelik verilecek eğitimleri tespit etmek, planlamak ve uygulamak,
- Özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik ihtiyaç ve beklentileri karşılamak üzere ***araştırma, geliştirme ve planlama*** çalışmalarında bulunmak,
- İlgili sektör ve sivil toplum örgütleriyle ***iş birliği ve koordinasyonunu*** sağlamak.

Görev tanımından da anlaşılacağı üzere, Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı, ülkemizde üstün yetenekli bireylerin tespiti, eğitimleri ve yönlendirilmeleri konusunda politika geliştirmek, uygulama yapmak, iş birliği ve koordinasyon faaliyetlerinde bulunmakla doğrudan sorumlu alt birimdir.

Tespitler:

- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün üstün yetenekliler eğitimiyle ilgili yapacağı tanılama, yönlendirme, program, uygulama, materyal, eğitimci eğitimi vb. konularda çalışma yürütecek yeterlilikte kadrosu bulunmamaktadır.
- Spor ve sanat alanında üstün yeteneklilik tanılaması yapılmamakta ve eğitim desteği sağlanmamaktadır.

Öneriler:

- Üstün yeteneklilik alanında yürütülecek sınıf atlama, destek odaları açma, eğitim programlarını farklılaştırma/zenginleştirme, üst sınıftan ders alma, erken bitirme, mentorluk, üniversiteden ders alma, atölye çalışmaları, okul dışı uygulamalar vb. çalışmaların asgari standartları belirlenmelidir.
- Örgün eğitim sistemi içerisinde üstün yetenekliliğin eğitim ve desteklenmesine ilişkin farklı model ve uygulama alternatifleri geliştirilmelidir.
- BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan ölçme araçları, Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi'nde yer alan "üstün yetenekli çocuk/öğrenci" tanımını kapsayıcı nitelikte olmalıdır. Mevcut tanılamada kullanılan grup yetenek testi ve bireysel zekâ testi güncellenmeli, söz konusu testlerin yanı sıra yönergedeki tanım kapsamında yer alan ifadelere ilişkin ölçme araçları kullanılmalıdır.

- Spor alanında üstün yetenekliliği tanılama ve yeteneği geliştirme uygulamalarında Gençlik ve Spor Bakanlığına destek verilmelidir.
- Sanat alanında üstün yetenekliliği tanılama ve yeteneği geliştirme uygulamalarında ilgili yükseköğretim kurumlarıyla iş birliği yapılmalıdır.
- Tanılama sürecine aday gösterme için yönerge doğrultusunda kullanılan öğretmen gözlem formları, tanılama amacı ve destek eğitimi içeriğine uygun olarak güncellenmelidir.
- BİLSEM'de yürütülen destek eğitim uygulamalarına yön verecek çerçeve eğitim programı hazırlanmalı, eğitim programlarının bireyselleştirilmesi merkeze bırakılmalıdır.
- BİLSEM'e kayıtlı öğrencilerin eğitim destekleri süreli ve programa dayalı olmalıdır.
- BİLSEM'e kayıtlı öğrencilerin bireysel gelişimleri süreç içerisinde izlenmeli, bireyin değerlendirme sonuçlarına göre merkeze devamlılığına karar verilmelidir.
- Genel Müdürlük, başta eğitim fakültesi olmak üzere fen-edebiyat ve diğer fakültelerle üstün yeteneklilik konusunda zenginleştirme, farklılaştırma, destek odaları vb. eğitim uygulamaları, alan çalışmaları yapmalıdır.
- Üstün yeteneklilik alanındaki heyecanı canlı tutmak, acemiliği ve yanılgıları düzeltmek için Millî Eğitim Bakanlığı, TÜBA ve üniversitelerle iş birliği yaparak bölgelerde uygulamaya rehberlik edecek mobil bir ekip oluşturmalıdır.
- Genel Müdürlük ve ilgili Grup Başkanlığı tarafından üstün yeteneklilik alanıyla ilgili 2013-2014 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulacak acil eylem planı hazırlanmalıdır.
- Acil Eylem Planı çerçevesinde;
    - Eğitim bölgelerinde; üstün yetenekli çocuklara ilişkin yapılacak çalışmaları planlayacak, yürütecek ve izleyecek "Bölge Koordinatörleri" belirlenmeli ve üstün yeteneklilik konusunda eğitimleri gerçekleştirilmelidir.
    - "Bölge Koordinatörleri"yle iş birliğinde çalışacak "Okul Koordinatörleri" belirlenmeli, eğitimleri gerçekleştirilmelidir.
    - "Okul Koordinatörleri", okullarındaki yönetici, öğretmen ve velilerin üstün yeteneklilik konusunda farkındalığı artırıcı çalışmaları ve okul içerisinde yapılacak etkinlikleri yürütmelidir.
    - Üstün yeteneklilik konusunda eğitici eğitimleri yapılmalıdır.

- Bölgede yürütülecek çalışmalarda BİLSEM öğretmenlerinin tecrübelerinden yararlanılmalıdır.
- Çocukların gelişim ve eğitim süreçlerini desteklemek için Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü iş birliği ile materyal geliştirilmelidir.
- Ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere rehberlik hizmeti sunacak e-ortamlar oluşturulmalıdır.

8.1.2.1 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı diğer önemli alt birim ise *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Grup Başkanlığı*dır (4). Bu grup başkanlığının sorumluluğunda rehberlik ve araştırma merkezleri faaliyet göstermektedir. Türkiye genelinde toplam *218 rehberlik ve araştırma merkezi (RAM)* bulunmaktadır. Nüfus ve hizmet potansiyeline göre merkez ve diğer ilçelerde de rehberlik ve araştırma merkezleri açılabilmektedir. Bu merkezler, eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesine ilişkin gerekli her türlü çalışmaların yanı sıra özel eğitim gerektiren bireyleri tanılayarak yerleştirilebilecekleri uygun eğitim ortamını önermekte ve bu bireylere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunmaktadır (5).

RAM'lar, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü ve Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünden oluşmaktadır (6).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 50'nci maddesi uyarınca resmî ve özel okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile yaygın eğitim kurumları, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdür. Bu okul ve kurumlarda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin etkinliğini artırmak amacıyla özel eğitim tedbirleri alınarak gerekli düzenlemeler yapılır. Bu bireylere sağlanacak her türlü özel eğitim hizmeti için millî eğitim müdürlükleri, *RAM'lar* ve özel eğitim okulları ile iş birliği yapar (3).

Tespitler:

- RAM'lar herhangi bir kritere (ihtiyaç, nüfus, ulaşım vb.) göre yapılandırılıp yaygınlaştırılmamıştır. Mevcut merkezlerin çoğunluğu da birkaç odadan, donanımsız geçici yapılardan oluşmaktadır.
- RAM'lardaki personel ihtiyacının geçici görevlendirme yoluyla sağlanmaya çalışılması hizmetin sürdürülebilirliğini ve hizmetten beklenen faydayı sınırlandırmaktadır.
- RAM'larda üstün yeteneklilik alanında rehberlik edecek personelin bulunmaması nedeniyle aile ve çocuk rehberliği yapılamamaktadır.

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında; "kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile *üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmeti verilebilmektedir"* hükmüne rağmen, uygulamada üstün yetenekli çocuklar için destek eğitim odaları bulunmamaktadır.
- RAM ve BİLSEM tanılama sürecinde aynı bireysel testin uygulanması, testin güncelliğini yitirmiş olması, test sorularının piyasada dolaşması ve test uygulaması öncesinde çocukların kurslara gönderilmesi nedeniyle test sonuçları güvenilirliğini tartışmaya açmaktadır.

Öneriler:

- Eğitim bölgelerinde görevlendirilecek koordinatörlerin rehberliğinde okul koordinatör öğretmeni ve diğer alan öğretmenleri okullardaki mekânları (laboratuvarlar, atölyeler vb.) destek eğitimi odası amacıyla kullanmalıdır.
- Üstün yetenekliler öğretmenliği lisans programından mezun olanlar, öncelikli olarak RAM ve BİLSEM'lerde değerlendirilmelidir.
- Tanılama sürecinde uygulanan test sonuçları, alternatif değerlendirme yöntemleriyle (öğretmen, akran, veli değerlendirme, portfolyo vb.) desteklenmelidir. RAM ile BİLSEM tanılama sürecinde eşgüdüm hâlinde çalışmalıdır.

8.1.2.2 Bilim ve Sanat Merkezleri

1996 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından ***"İlköğretim Çağı Öğrencilerinin Özel Yeteneklerini Geliştirme Projesi"*** başlatılmıştır. Proje, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.10.2001 tarih ve 012648 sayılı kararı ile ***"Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi"*** yürürlüğe konularak, mevzuatı olan bir uygulama hâline getirilmiştir (7).

Bilim ve sanat merkezleri (BİLSEM), Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce açılan merkezlerdir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (8).

İlk BİLSEM, 1995 yılında Ankara'da açılmıştır. 2011-2012 eğitim öğretim yılı verilerine göre, 58 ildeki 64 BİLSEM'de yaklaşık 11.000 öğrenciye eğitim verilmektedir.

Şekil 8.1 Bilim ve Sanat Merkezi Sayısındaki Değişim

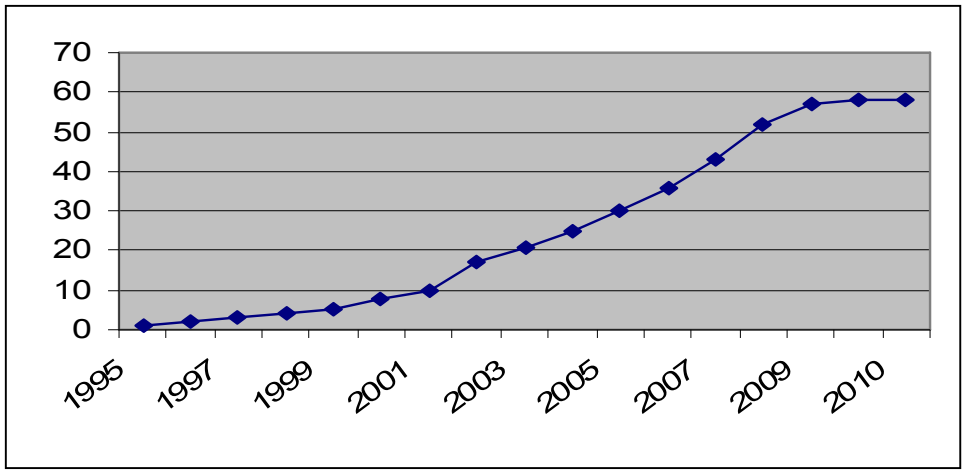

Kaynak: MEB, Üstün Zekâlıların/Yeteneklilerin Eğitim Çalıştayı, 2010.

Öğrenciler, örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerinin Bakanlıkça hazırlanan gözlem formatı ölçütlerine göre BİLSEM'lere aday gösterilmektedir. Aday gösterilen öğrenciler, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan grup değerlendirmesi testine alınmaktadır. Test sonucunda yeterli performansı gösteren öğrenciler, Millî Eğitim Bakanlığı uzmanları tarafından yapılan bireysel incelemeye alınmaktadır. Konunun uzmanlarınca üstün yetenekli olduğu tespit edilen öğrenciler BİLSEM'de destek eğitimine alınmaktadır (8).

BİLSEM'lerdeki eğitim, öğrencilerin örgün eğitimlerinden farklı olarak gerçekleştirilmektedir. İlköğretim okullarında öğrenciler geçer not alma ve sınavlara hazırlanma amacıyla hareket ederken, BİLSEM'in yapısında sınıf geçme, not alma vb. amaçlar yer almamaktadır. Bunun yerine proje tabanlı öğretim modeliyle öğretim sağlanmakta ve öğrencilerin istenilen niteliklere uygun projeler gerçekleştirmeleri beklenmektedir (9).

BİLSEM'lerde gerçekleştirilen eğitim; uyum, destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme, özel yetenekleri geliştirme ve proje üretimi olmak üzere toplam beş aşamadan oluşmaktadır. Seçilen öğrenciler bu aşamalarda başarılı ve istekli oldukları sürece eğitimlerine devam etmektedir. Öğrenciler, eğitim dönemi sonunda BİLSEM öğretmenler kurulunda değerlendirilmekte, merkezdeki çalışmalara devamının yararlı olmadığı görüşüne varılması durumunda öğrencinin, merkezle ilişkisi kesilmektedir (9).

Tespitler:

- Zenginleştirme ve farklılaştırma çalışmalarına yön verecek üstün yeteneklilik eğitim programı bulunmamaktadır.
- Binalar, üstün yeteneklilik eğitimine uygun olarak tasarlanmamıştır.
- BİLSEM yönergesinde merkezlerin işleyişi tam olarak ortaya konulamamaktadır. Merkez yöneticileri diğer yönetmelik maddelerine başvurarak uygulamaya açıklık getirmeye çalışmaktadır.
- Laboratuvar ve eğitim aracı ihtiyaçları yeterli ölçüde karşılanmamaktadır.
- Örgün eğitim kurumlarının yapısına uygun olan ek ders uygulamalarının, BİLSEM'lerde de uygulanmaya çalışılması yönetici ve öğretmenleri mevzuat dışı uygulamalara zorlamaktadır.
- 2008 yılı haricinde BİLSEM'lere öğretmen seçimi ve ataması kriterler doğrultusunda yapılmamıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmeliği'ne göre, BİLSEM'lerde öğretmen ihtiyacı bulunmaktadır.
- Yönetici ve öğretmenler düzenli olarak üstün yeteneklilik eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitim almamaktadır.
- BİLSEM Yönergesi'nde okul öncesi dönemden başlayarak destek eğitimi verildiği belirtilmesine rağmen, bu dönemdeki çocukların yüksek potansiyelinin belirlenmesine ve eğitimine yönelik herhangi bir faaliyet bulunmamaktadır.
- Tanılamada her BİLSEM yaş aralığını kendi tespit etmektedir.
- Kullanılan tanılama araçları güncelliğini yitirmiştir.
- BİLSEM'lerin açılışında şehrin coğrafi özellikleri ve öğrenci sayıları dikkate alınmamaktadır.
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamındaki BİLSEM yönetici ve öğretmenlerinin hafta sonu ve mesai saatleri dışında çalışamamaları nedeniyle (valilik onayı gerekir), üstün yeteneklilik eğitimi amacına uygun (zaman ve mekâna sıkıştırılması) devam edememektedir.
- Öğrencilerin bireysel ilgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yardımcı araçlar bulunmamaktadır.
- Öğrenci izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmamaktadır.
- Proje tabanlı eğitim çalışmalarını yürütecek teknoloji ve tasarım öğretmenliği kadroları ihdas edilmesine rağmen atamalar yapılmamıştır.

- Öğrenciler örgün eğitimdeki başarı kaygısıyla (sınav ve ödev) devamsızlık yapmaktadır.
- Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'nin dayanağı durumundaki Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin üstün yeteneklilik eğitimine ilişkin maddelerin kanuni dayanakları bulunmamaktadır (Bilim ve Sanat Merkezleri İç Denetim Raporu, 2010).
- Öğrenciler, BİLSEM'e kabul için tanılandıktan sonra süreç içerisinde gelişimi izlenerek değerlendirilmemekte ve bireysel gelişim doğrultusunda öğrenci programı yapılamamaktadır.

Öneri:

- Yukarıda bahsi geçen vb. sorunların çözümüyle ilgili öneriler Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü ile sonuç ve öneriler başlıkları altında verilmiştir.

8.1.3 Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Ortaöğretimin amaç ve görevleri 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün görevleri de 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yer almaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nun; 26'ıncı maddesine göre ortaöğretim; temel eğitime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. 27'inci maddesine göre, temel eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir. Kanun'un 33'üncü maddesinde de *"Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri belirlenen çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere temel eğitim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir."* denilmektedir (1).

Fen bilimleri, sosyal bilimler, güzel sanatlar ve spor alanlarında üstün yetenek gösterdiği tespit edilen öğrencilerin ortaöğretim düzeyinde eğitim alabilecekleri liseler, Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Bu okullara öğrenciler, Seviye Belirleme Sınavı puanı, yılsonu başarı puanı ve öğrencinin davranış puanının hesabıyla oluşan ortaöğretime geçiş puanına göre, tercihleri de dikkate alınarak yerleştirilmektedir. Bu okullara sınırlı sayıda öğrenci alınmaktadır (10, 11).

Tespit:

- Anadolu güzel sanatlar ve spor liselerine girişte merkezî yerleştirme sınavına ek olarak özel yetenek sınavları yapılmakla birlikte fen ve sosyal

bilimler liselerinde akademik başarıyı belirleyen merkezî yerleştirme sınavının yanında özel yeteneğe yönelik bir ölçme ve değerlendirme yapılmamaktadır.

8.1.3.1 Fen Liseleri

1962 yılında VII. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan kararlar doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bir bilim lisesi açılması ile ilgili hazırlık çalışmalarına başlanılmıştır. Bu amaçla 3 Nisan 1962 tarih ve 657 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı emri ile "Fen Lisesi Açılması Konusu İnceleme Komisyonu" oluşturulmuştur. Komisyonun 21.05.1962 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı'na sunduğu raporda fen lisesi kurulması hakkındaki gerekçeler doğrultusunda konu Millî Eğitim Bakanlığının çeşitli kademe ve komisyonlarında tartışılarak 1964 yılında Ankara'da Fen Lisesi açılmıştır. Ankara Fen Lisesi, fen ve matematik alanında üstün yetenekli çocukları, ülkenin gereksinim duyduğu bilim insanı ve araştırmacı olarak yetiştirmek üzere kurulmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yukarıdaki amaçlar çerçevesinde kurulması kabul edilen fen lisesi; Ford Vakfı, Florida State Üniversitesi, TÜBİTAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Uluslararası Kalkınma Teşkilatının desteği ile uygulamaya geçmiştir.

Fen liselerine öğrenci kabulü, eğitim-öğretim ve fen derslerinin ağırlığı, görevlendirilecek öğretmenlerin seçimi özel esaslara bağlanmıştır. Fen lisesi kuruluş aşamasında iş programı hazırlanmış ve program uygulanmıştır. Programa göre;

- Fen lisesinde görev alacak öğretmenler seçilmiş ve yurt dışına eğitime gönderilmiştir. Ford Vakfı katkılarıyla ABD'deki Florida State Üniversitesinde fen lisesinde görev alacak öğretmenlerin yetiştirilmesine yönelik programlar hazırlanmış; öğretmenlerle iş birliği gerçekleştirilmiştir.
- Ders programları geliştirilerek, öğrenci seçiminde kullanılacak testler Türkçeye çevrilmiştir.
- Okul binası, araç-gereç, laboratuvar malzemeleri hazır hâle getirilmiştir.

Okula; fen, matematik ve Türkçe dersleri ortalaması 7 olan ortaokul son sınıf öğrencileri arasından, öğretmenler kurulu tarafından önerilen adaylar iki aşamalı seçme sınavı ile alınmışlardır. Üç yıl boyunca bu şartlarla alınan öğrenciler, üç yılın sonunda tek sınavla alınmaya başlanmıştır (12).

1982 yılına kadar Ankara Fen Lisesi tek fen lisesi olarak kuruluş amacına uygun devam etmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2011-2012 eğitim-öğretim yılı verilerine göre Türkiye genelinde yaklaşık 34 bin öğrencisi olan resmî ***141*** fen lisesi mevcuttur. MEB Fen Liseleri Yönetmeliği'ne göre fen liselerinin kuruluş amaçları (10):

a) Zekâ düzeyleri ile fen ve matematik alanlarındaki yetenekleri yüksek olan öğrencileri, matematik ve fen bilimleri alanında yükseköğrenime hazırlamak,

b) Matematik ve fen bilimleri alanlarında gereksinim duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmek,

c) Öğrencileri araştırmaya yöneltmeyi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile yeni buluşlara ilgi duyanların çalışacakları ortamı ve koşulları hazırlamak,

d) Yeni teknolojileri kullanabilen, yeni bilgiler üretebilen ve projeler hazırlayabilen bireyler yetiştirmek,

e) Öğrencilerin bilimsel araştırma yapmalarına, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izlemelerine yardımcı olacak şekilde yabancı dilde iyi yetişmelerini sağlamaktır.

Okula giriş sınavı, merkezî sistemle öğrenci alan diğer okulların sınavlarıyla birlikte yapılır. Ancak fen lisesi için başvuruda bulunan öğrencilerle ilgili olarak, sınavda matematik ve fen bilgisi soruları için 4, Türkçe soruları için 3, sosyal bilgiler soruları için 1 kat sayısı esas alınarak değerlendirme yapılmaktadır (13).

Tespitler:

- Fen liseleri, gerek kadroları gerek öğrenci seçim sisteminde yapılan değişiklikler, gerekse donanımlarındaki eksikliklerden dolayı kuruluşlarındaki bilim insanı ve araştırmacı yetiştirme özelliklerini kaybetmiş; üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlar olma özellikleri tartışılabilir konuma gelmiştir (14).
- Okullar; seçilmiş öğrencilere, normal liselere kıyasla birkaç ek matematik ve fen dersi dışında bir eğitim vermemekte; bireyselleştirilmiş ya da öğrencinin hızına, ilgisine, öğrenme biçimine göre farklılaştırılmış ve yaratıcılığını ortaya çıkarmasına fırsat veren bir eğitim yerine fen ve matematikte tekdüze eğitim veren okullar hâline gelmiştir (15).
- Fen liselerinde uygulanan öğretim programlarının Anadolu liselerinde uygulananlarla aynı olması, öğretmen seçme kriterlerinde farklılık olmaması, üniversite seçme ve yerleştirme sınavlarında öğrenciye ek puan verilmemesi, fen liselerinin kuruluş amacından uzaklaştığının göstergesidir.
- Fen liselerinde donanım, fiziki altyapı yetersizliği ve öğretmen açığı bulunmaktadır.

- Fen lisesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu dershanelere gitmektedir.
- Fen lisesi öğrencilerinin diğer liseleri tercih etmesi durumunda okul birincisi olarak üniversiteye sınavsız girme ihtimallerine rağmen, fen lisesini tercih ederek olası imkânları kullanmaktan vazgeçmektedir.
- Fen liselerindeki öğrencilerin üniversitelerle birlikte çalışmasına ilişkin kurumsal yapı oluşturulamamıştır.

Öneriler:

- Fen liselerine giriş koşulları, eğitim programları ve ortamları, öğretmen, yönetici profili vb. özellikleri üstün yetenekliliğe vurgu yapan kuruluş amacına uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.
- Öğrencilerin eğitim sürecinde hazırladıkları projeler vb. üniversiteye girişte dikkate alınmalıdır.

8.1.3.2 Sosyal Bilimler Lisesi

Sosyal bilimler liseleri (SBL) 2003 yılında, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesi amacıyla kurulmuştur.

Kuruluş yönetmeliğinde SBL'nin amaçları şöyle açıklanmıştır:

a) Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesine kaynaklık eder.

b) Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarındaki ilgi ve yetenekleri üst düzeyde olan öğrencileri bu alanlarda yükseköğretime hazırlar.

c) Öğrencilerin bilimsel, kültürel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde Türkçe ve yabancı dil öğrenmelerini sağlar.

d) Türk sanat ve kültür birikimini anlayıp yorumlayabilen, yeni bilgi ve projeler üretebilen bireyler yetiştirir.

e) Öğrencilerde geçmiş nesiller ile çağdaşları arasında ortak duyguların uyandırılmasını sağlar.

f) Toplumun ekonomik ve kültürel kalkınmasına bilinçli bir şekilde katkıda bulunur.

g) Öğrencileri edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında araştırmaya yöneltecek ve gelişmelere ilgilerini uyandıracak ortam ve şartları hazırlar.

Millî Eğitim Bakanlığı 2011-2012 eğitim-öğretim yılı verilerine göre Türkiye genelinde yaklaşık 7 bin öğrencisi olan toplam ***32*** sosyal bilimler lisesi bulunmaktadır. Okula her yıl alınacak öğrenci sayısı 104'ü, bir sınıftaki öğrenci sayısı ise 26'yı

geçemez. İlköğretim 8. sınıftaki her öğrenci bu okullara müracaat edebilir. Okullara, merkezî sistemle yapılan seviye belirleme sınavlarında alınan puanlar ile öğrencinin yılsonu başarı puanları ve davranış puanlarına göre belirlenen ortaöğretime geçiş puanı ve tercihlerine göre öğrenci alınır. Sınava başvuru ve kayıt kabul, tercih ve yerleştirme ile ilgili esaslar ise Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nda belirtilir.

Sosyal bilimler liseleri, eğitim-öğretim süresi hazırlık sınıfı hariç 4 yıl olan yatılı ve karma okullardır. Bu okullarda öğrenciler velilerinin istekleri doğrultusunda gündüzlü öğrenciler de öğrenim görebilir. Sosyal bilimler liselerinde öğrenciler; Türkçe-matematik ve sosyal bilimler alanlarında öğrenim görmektedir. Okullarda Bakanlıkça uygun görülen ders çizelgeleri ve öğretim programları uygulanır. Eğitim-öğretim Türkçe yapılır. Uluslararası Bakalorya Programı (IB) uygulamasına da yer verilebilir. Uluslararası Bakalorya Programı'nı uygulayan okullarda matematik ve fen bilimleri dersleri yabancı dille okutulur. Okullarda birinci yabancı dil olarak İngilizce okutulmaktadır. Okullar arasında öğrenci nakilleri; açık kontenjan bulunması, öğrencinin yerleştirmeye esas puanının, naklen gitmek istediği okulun kendi sınıf seviyesindeki öğrenciler için uygulanan yerleştirmeye esas taban puanından az olmaması ve puan üstünlüğü esaslarına göre yapılır (16).

8.1.3.3 Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri

Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yönetmeliği'nde 16.12.2006 tarihinde yapılan ek ve değişikliklere göre Anadolu güzel sanatlar ve spor liseleri; Anadolu lisesi statüsünde olup güzel sanatlar ve spor eğitimi alanında yatılı, gündüzlü ve karma olarak ortaokul sonrası 4 yıl eğitim ve öğretim yapılan okullardır. Okullar, öncelikle güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır.

16.6.2009 tarih ve 27260 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği"ne göre okulların amaçları:

a) İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda güzel sanatlar ve spor eğitimi ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik eğitim-öğretim görmelerini ve alanlarında başarılı bireyler olarak yetişmelerini,

b) Güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını,

c) Türk sanat, kültür ve sporuna katkıda bulunan ve başarıyla temsil eden bireyler olarak yetişmelerini,

ç) İş birliği içinde çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazanarak takım ruhu ile hareket etmelerini,

d) Alanlarıyla ilgili araştırma yaparak yorum ve uygulama yetkinliğine ulaşabilmelerini,

e) Millî ve milletlerarası sanatsal ve sportif faaliyetleri takip ederek bilgi ve kültürlerini geliştirmelerini,

f) Spor disiplini ve centilmenliği ile sanatçı duyarlığını benimseyen bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır (17).

Millî Eğitim Bakanlığı 2011-2012 eğitim öğretim yılı verilerine göre Türkiye genelinde yaklaşık 19 bin öğrencisi olan 91 Anadolu güzel sanatlar ve spor lisesi bulunmaktadır. Okulların resim ve müzik alanlarına alınacak öğrenci sayısı her yıl 30'u geçemez. Sanat derslerinde öğrencilerin dersliklere dağılımı, sanat derslerinin özelliği dikkate alınarak okul yönetimince düzenlenir. Okulun spor alanına alınacak öğrenci sayısı ise 90'ı geçemez. Öğrencilerin seçimi, okullarda oluşturulan komisyon tarafından iki aşamalı yetenek sınavı ile yapılmaktadır.

Okullarda Bakanlıkça uygun görülen ders çizelgeleri ve öğretim programları uygulanır. Güzel sanatlar programları düzenlenirken yabancı dil dersleri ile sanat derslerine ağırlık verilir. Eğitim-öğretim Türkçe yapılır (17).

Tespit:

- Okul binalarının amaca hizmet edecek mekân, yapı ve donanımda olmaması, eğitimde aksaklığa sebep olmaktadır.

Öneriler:

- Okullar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı temsilcilerinin de içinde yer aldığı uzman bir ekip tarafından yönlendirilmelidir.
- Devlet, sivil toplum kuruluşları ve özel girişimciler tarafından okullar desteklenmelidir.

8.1.4 Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün görevlerinden biri Merkezî sistemle yürütülen sıralama (yarışma) ve barajlı sınavları planlamak, uygulamak ve değerlendirmektir. Genel Müdürlüğün bünyesindeki alt birimlerden biri olan Ölçme, Değerlendirme ve Yerleştirme Grup Başkanlığı; sınavların tür ve niteliklerini belirleme, soru bankası oluşturma, sınavların yerini, tarihini belirtme ve duyurma, soruları basma ve sevk etme, sınav uygulama, sonuçları analiz ederek kurumlara bildirme görevlerini üstlenmektedir. Ayrıca ülkemizin uluslararası ölçme ve değerlendirme uygulamalarına katılımıyla ilgili iş ve işlemleri yürütme görevi de yine Ölçme Değerlendirme ve Yerleştirme Grup Başkanlığının görev tanımlarından biridir.

Birim, temel eğitim kurumlarının 8. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerine yönelik Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ile temel eğitim ve ortaöğretimin 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. sınıflarında öğrenim gören öğrencilere yönelik Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı'nın (PYBS) tüm hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarından ve ayrıca açık öğretim okulları (açık ortaokul, açık öğretim lisesi ile mesleki açık öğretim lisesi) sınavları, motorlu taşıtlar sürücü adayları sınavları, kamu görevlileri görevde yükselme, unvan değişikliği ve seçme sınavları, TÜBİTAK bilim olimpiyatları, özel uzmanlık sınavları (Sermaye Piyasası Kurulu, mortgage ve iş güvenliği uzmanlığı) vb. sınav uygulamalarının her aşamasından sorumludur (18).

SBS ve PYBS, ülkemizdeki tüm 8. sınıf öğrencilerinin tabi tutulduğu, çoktan seçmeli merkezî bir sınav olup öğrencilerin yıl içerisinde zorunlu derslerden gösterdikleri performansları ölçmeye yönelik bir sınavdır. Söz konusu sınavlarla, üstün yetenek ölçümü amaçlanmamakta; yalnızca bilgi düzeyinin ölçülmesi hedeflenmektedir. Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, Anadolu öğretmen liseleri ve merkezî sistem sınavı ile öğrenci alan tüm mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmeye hak kazanan öğrencilerin tespitinde SBS puanı kullanılmaktadır.

Uluslararası ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin olarak, OECD-Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) ve IEA-Uluslararası Matematik ve Fen Bilimleri Araştırması (TIMSS) çalışmaları yürütülmekte olup bunun yanında Ulusal Değerlendirme Programı olan 5. sınıftan 11. sınıf düzeyine kadar akademik başarının incelenmesine yönelik durum tespit çalışması, Grup Başkanlığınca yapılmaktadır.

Bunların yanı sıra Ölçme Değerlendirme ve Yerleştirme Grup Başkanlığı diğer birimlerle iş birliği çerçevesinde de birtakım çalışmalar gerçekleştirmektedir. Yapılan çalışmalardan biri de Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile üstün yetenekli öğrencilerin tespitinde kullanılmak üzere ölçme aracının geliştirilmesidir.

Tespitler:

- Millî Eğitim Bakanlığının ölçme, seçme ve değerlendirme çalışmalarını kendi personeli ile yapması sınavların nitelik ve güvenilirliğini tartışmaya açmaktadır.
- Komisyon çalışmaları sırasında Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü arasında üstün yetenekliliğe yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öneri:

- Üstün yeteneklilik tanılama ve eğitim süreçlerini ölçme ve değerlendirme konusunda uzman kişiler tarafından yapılmalıdır.

8.2 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

Türkiye'deki yükseköğretim kurumları, 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Kanun ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış; akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Söz konusu Kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130 ve 131'inci maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip olan YÖK, tüm yükseköğretimden sorumludur (19).

Türkiye'de 65'i devlet, 7'si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 72 üniversitede eğitim fakültesi bulunmaktadır (20). 2007 yılından itibaren YÖK tarafından, eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştiren programlara özel gereksinimli çocuklar konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla *"özel eğitim"* dersi konulmuştur.

Tespitler:

- Özel eğitim dersi bünyesinde özel eğitim bölümü bulunan birkaç üniversitede verilmektedir. Dolayısıyla eğitim fakültesi mezunlarının çok önemli bir bölümü bireysel farklılıklar ve özel eğitim ile ilgili farkındalık ve donanım kazanmadan mezun olmaktadır.
- YÖK, üniversite ve fakülte açılmasında ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel politikaları doğrultusunda belirlenecek insan gücü planlamasını dikkate almamaktadır.
- Komisyon çalışmalarında kurumlarla ilgili personelin nicelik ve nitelik açıdan yetersizliği temel sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Üniversite eğitiminin proje ve ürüne yönelik olmaması, gerçek hayatla bağlantısının zayıf olması, uygulamaya dönük olmaması, teorik bilgiye sahip ama uygulamada zayıf ve üretken olmayan bireylerin yetişmesine neden olmaktadır. İş hayatına atılan bu mezunlar ise iş verimliliğini düşürmektedir.

Öneriler:

- Özel eğitim alanında akademisyen yetişmesi teşvik edilmelidir.
- Doktora programları yaygınlaştırılmalı, üstün yeteneklilik alanında yurt dışından öğrenci ve akademisyen değişimleri teşvik edilmelidir.
- Konjonktürel değişime bağlı olarak değişen meslek talepleri YÖK'ün belirlediği üniversite kontenjanlarına yansımalıdır.
- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 33 ve 58'inci maddelerine istinaden üniversitelere bağlı olarak açılan "Müzik ve Bale İlköğretim Okulları" Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuarı Müzik ve Bale

İlköğretim Kurumları ile Müzik ve Sahne Sanatları Liseleri Yönetmeliği'ne göre eğitim öğretim yapmaktadır.

"Madde 33- Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri belirlenen çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikte düzenlenir." maddesine istinaden fen, sosyal ve spor alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri olan çocukların yetiştirilmesi için üniversite bünyesinde ilk ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılmasına fırsat tanıyacak düzenlemeler yapılmalıdır.

- Tüm dünyada örnekleri olduğu gibi, başarılı öğrencilere üniversiteden ders alma imkânı sağlanmalı, konuyla ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.
- Üniversiteye giriş sınavının puanı kriterlerden biri olarak kabul edilmekle birlikte, her üniversitenin öğrenci seçiminde kendi kabul şartlarını belirleme esnekliğine sahip olmasına imkân verilmelidir.

8.2.1 Üniversitelerdeki Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Bölümleri

"Üstün zekâlılar" alanı, eğitim fakültelerinin "özel eğitim bölümleri" içerisinde yer almakta; lisans düzeyinde **"üstün zekâlılar öğretmenliği"** bölümü iki üniversitede bulunmaktadır: İstanbul Üniversitesi (2002 yılından itibaren) ve Maltepe Üniversitesi (2010 yılından itibaren).

Türkiye'de ilk kez İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesinde, Özel Eğitim Bölümü/Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Ekim 2002'de bu ana bilim dalı *Üstünlerin Eğitimi Yan Dalı Sınıf Öğretmenliği* adı altında bir program başlatmıştır. Program, 150 krediden oluşan 4 yıllık bir lisans programıdır. Programın amacı, normal sınıflara veya sadece üstün zekâ düzeyinde olan çocukların olduğu sınıflara devam eden üstün zekâlı öğrencileri eğitecek öğretmenleri yetiştirmektir. Böylece zekâ düzeyi yüksek öğrencilere ilköğretimin başlarından itibaren farklılaştırılmış bir eğitim-öğretim programı uygulayabilmek için altyapı oluşturma çabalarına girişilmiştir. Programda, sınıf öğretmenliği çerçeve programında yer alan derslerin yanı sıra üstün öğrencilerin özellikleri, ihtiyaca göre eğitim programlarının farklılaştırılması, yaratıcılığın ve eleştirel düşüncenin geliştirilmesi ve ayrıca öğrencilerin bir bütün olarak eğitilmeleri amacıyla onların duygusal ve sosyal yönden geliştirilmelerini sağlayan derslere yer verilmiştir. **Branş öğretmenlerinin de yetiştirilebilmesi amacıyla 2002-2003 eğitim-öğretim yılında yüksek lisans programı açılmıştır (7).**

Üniversitelerin eğitim fakültelerinde yer alan psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümlerinde "özel eğitim" ya da "özel eğitime giriş" adıyla verilen derslerde

"üstün yetenekli çocukların özellikleri ve eğitimleri" hakkında genel bilgiler verilmektedir. Bazı üniversitelerin lisans programlarında da öğrencilerin özel eğitimde çift anadal yapmalarına fırsat sağlanmaktadır (Anadolu Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi gibi). Bunun yanında, üstün zekâlılar öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmen adayları, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim kurumlarında bu adı taşıyan bir kadronun bulunmamasından dolayı ancak "sınıf öğretmeni" olarak atanabilmektedirler (21).

"Üstün zekâlılar eğitimi"ne ilişkin olarak Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesinde yüksek lisans ve doktora programları açılmıştır (İstanbul Üniversitesindeki program 2006 yılında başlamış olmakla birlikte, YÖK'ün lisansüstü programlara ilişkin olarak uyguladığı asgari öğretim üyesi koşulunu karşılayamadığından öğrenci almamaktadır).[2] 2011 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Doktora Programı açılmıştır. Doktora programının amacı; üstün yeteneklilere eğitim verebilecek öğretmen ve uzman personel yetiştirmek, bilimsel yayınlar ve araştırmalar yoluyla alandaki gelişmelere katkılarda bulunmaktır. Enstitüde yer alan Üstün Zekâlıların Eğitimi Lisansüstü Programı'nda öğrencilere aşağıdaki alanlarda yeterlilik kazandırılması amaçlanmaktadır:

1. Bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak bilgiye erişme ve yorumlama,
2. Uygulama,
3. Mesleki kariyerini lider olarak sürdürme

Öneriler:

- Branş öğretmenlerine üstün yeteneklilik alanında lisansüstü eğitim olanağı teşvik edilmeli ve bu programlar yaygınlaştırılmalıdır.
- "Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı"ndan hâlihazırda mezun olanlar RAM'lara, BİLSEM'lere ya da eğitim bölgelerine "Koordinatör" olarak atamalarda değerlendirilebilir.
- "Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı" süreç içerisinde farklı alanlardaki lisans mezunlarının yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alabileceği programlar hâline dönüştürülmelidir.

8.2.2 Üniversiteler Bünyesindeki Üstün Yeteneklilik Programları

Üstün yetenekliler için üniversiteler bünyesinde uygulanan eğitim programları, üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitimlerine ek olarak onlara bireysel farklılıklarına

[2] Lisansüstü programı açmak için ilgili alanda 1 profesör, 2 doçent doktor, 2 öğretim üyesi veya 2 profesör ve 3 öğretim üyesi olmak üzere toplamda en az 5 öğretim üyesi bulunması gerekmektedir.

uygun ve bilimsel temellere dayanan destekleyici eğitim etkinlikleri sunmayı amaçlamaktadır.

8.2.2.1 Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programları

"Üstün Yetenekliler Eğitim Programları", Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanlığı tarafından yürütülmektedir (22). "Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarının (ÜYEP) misyonu, üstün yetenekli öğrencilere ve bu öğrencilerin ebeveynlerine eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri vermek olarak tanımlanmaktadır (23).

ÜYEP; öğrencilerin, yeteneklerini keşfettikleri, kendilerini geliştirme olanağı buldukları eğitsel ve sosyal bir ortamdır. ÜYEP sınıflarında geleceğin bilim insanlarının yetiştirilmesi hedeflenmektedir. 2007-2008 öğretim yılında ilk kez uygulamaya geçirilen ÜYEP, ilköğretimin altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören üstün yetenekli öğrencileri kapsamaktadır. Yakın bir gelecekte ilköğretim ve ortaöğretimin bütün kademelerindeki üstün yetenekli öğrencilere hizmet verebilmek programın hedefleri arasındadır.

Program, cumartesi-pazar programları ve yaz programları olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir. Cumartesi-pazar programları güz ve bahar akademik yarı yıllarında yapılmaktadır. Her gün 6 saatlik eğitim ve 1 saatlik rehberlik hizmetlerinden oluşmaktadır. Yaz programları, Temmuz ayında yoğun bir şekilde düzenlenmekte ve iki haftalık bir süreyi kapsamaktadır.

Güz ve bahar yarıyıllarında matematik, fen bilimleri, karakter eğitimi alanlarında; yaz programlarında ise yukarıdaki alanlara ilaveten bilgisayar tasarımları, yaratıcı yazın, yaratıcı drama ve görsel kültür alanlarında programlar yürütülmektedir(24).

8.2.2.2 Üstün Yetenekliler Araştırma Merkezleri

Ülkemizde üniversitelerde üstün yeteneklilere yönelik araştırma ve uygulama merkezlerinin sayısının artması çocuklarımız için ümit vericidir. Bunlardan iki merkez örnek olarak aşağıda verilmiştir.

İnönü Üniversitesi Üstün Yetenekliler Araştırma ve Uygulama Merkezinin amacı, üstün yetenekli olarak belirlenmiş çocukların mümkün olan en erken yaşlarda üniversite ortamına ve bilime aşina olmalarını sağlamaktır. Bu bağlamda, genç ve yaratıcı çocuklar, bilimdeki son gelişmeler hakkında konu uzmanları tarafından bilgilendirilmekte ve konuyla ilgili deney yapabilmektedirler. Bu şekilde çocukların, yetenekli oldukları alanlarda merak ve motivasyonlarının en üst düzeyde devam etmesi ve gelecek için perspektif oluşturması amaçlanmaktadır. Ayrıca, çalıştaylar düzenlenerek

bilimsel çalışmaların nasıl kurgulanıp yapıldığı, proje, rapor ve yayınların nasıl hazırlandığı uygulamalı olarak işlenmektedir (25).

İnönü Üniversitesi Üstün Yetenekliler Araştırma ve Uygulama Merkezinin eğitim programı, fen bilimleri ve matematik alanlarında yoğunlaşmıştır. Merkez, yaz kampı ve kış kampı şeklinde yılın belli dönemlerinde belirli bir süre için eğitim vermektedir. Ayrıca yıl içinde bilim günleri ve bilim şenlikleri gibi uygulamalara yer vermektedir.

Karabük Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2011 yılında Karabük il genelindeki 4. sınıflar içerisinde tanılanan öğrencilerle üniversite yerleşkesi içerisinde eğitime başlamıştır. Merkezin amacı; ulusal ve evrensel değerlere duyarlı, araştırmacı, sorun çözme yeteneğine sahip, dürüst, kültürel olarak donanımlı, zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasiteleri veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve konunun uzmanları tarafından üstün veya özel yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere yaşama ilişkin eğitim vermektir. Merkezde öğrencilere; liderlik, yaratıcılık, problem çözme becerileri ve değerler eğitimi yanında fen bilimleri, matematik, sosyal bilimler, spor, sanat ve dil konularında eğitim verilmektedir. Bu merkezler, ülkemizde üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurum ve kuruluşlarda; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlere bu alanda eğitim verebilmektedir.

Üstün Yetenekliler Eğitim Programları; akademik, zihinsel ve yaratıcı yetenekleri geliştirici ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim ve rehberlik programıdır. Program; örgün eğitim dışındaki zamanlarda sürekli programlar, hafta sonu bilim günleri ve yaz programları olmak üzere üç şekilde yürütülmektedir. *Sürekli programlar*, eğitim-öğretim süresince yapılmaktadır. Haftalık 9 saatlik eğitim ve rehberlik hizmetlerinden oluşmaktadır. *Bilim günleri* hafta sonlarında yapılmakta olup araştırma, gezi gözlem, sunum ve uygulama şeklinde yapılmaktadır. *Yaz programları*; Temmuz ayında, iki veya üç haftalık sürelerde, yoğun bir şekilde yapılmaktadır (26). Ayrıca bu alanda; ulusal ve uluslararası kongre, panel, seminer, çalıştay, konferans ve benzeri bilimsel faaliyetler organize edilmektedir.

8.2.2.3 Çocuk Üniversiteleri

Üniversiteler bünyesinde kurulan çocuk üniversitelerinin sayısı son yıllarda artış göstermektedir. İlk olarak Ankara Üniversitesi tarafından 2009'da kurulan Ankara Çocuk Üniversitesini İstanbul, Trakya, Anadolu, İnönü, Sinop ve Uludağ Üniversiteleri takip etmiştir. Ege Üniversitesindeki "Amatör Astronomlar Yaz Okulu" da bu kapsamda değerlendirilebilir (27).

Genellikle yaz aylarında olan ve tüm yıla yayılabilen eğitim programları uygulayan çocuk üniversiteleri; isteyen herkesin katılabildiği, özel programların

uygulandığı; öğrencilerin bilim, kültür, sanat, spor gibi çeşitli alanlarda akademisyenlerden eğitim alabildiği ortamlardır.

Deneyler; üniversitelerin laboratuvarlarında yapılmakta, eğitim içerikleri çocukların anlayabileceği şekilde programlanmakta ve kamplar, geziler vb. etkinlikler düzenlenmektedir (28).

8.3 ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ

1960'lı yıllara gelinceye kadar, lise mezunu sayısının az olması dolayısıyla birçok fakülte, başvuruda bulunan mezunları sınavsız kabul etmiş; zaman içerisinde taleplerin artmasından dolayı üniversiteler çeşitli seçme yöntemleri uygulamış; ancak sınavların hazırlanması, başvuru, puanlama, seçme, yerleştirme, sonuçların bildirilmesi gibi işlemlerde yaşanan sorunlar üniversite giriş sınavlarının tek merkezden yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bunun üzerine 1974 yılında Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) adıyla kurulan Merkez; 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10 ve 45'inci maddeleriyle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı ile Yükseköğretim Kurulunun bir alt kuruluşu hâline getirilmiştir (21). Son olarak Mart 2011'de 6114 sayılı Kanun ile kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli *Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi*ne dönüştürülmüş olup, hâlen Yükseköğretim Kurulunun *"ilgili kuruluşu"* statüsündedir (29).

Uyguladığı çoktan seçmeli sorulara dayanan merkezî sınavlarda *"ölçme"*, *"değerlendirme"*, *"yerleştirme"* sürecinde "başarı" kriterini esas almaktadır. 6114 sayılı kuruluş Kanunu'na göre (29):

- **Ölçme:** Belirlenmiş usul ve esaslara göre adayların bilgi ve yetenek seviyelerinin, sorulara verdikleri cevapların puanlanması,
- **Değerlendirme:** Ortaya çıkan verilerin uygun yöntemlerle çözümlemeye tabi tutularak, adayların sonuçlara göre sıralanması,
- **Yerleştirme:** Ortaya çıkan puanlar, tercihler, önceden belirlenen kontenjan ve şartlar dikkate alınarak adayların yükseköğretim kurumlarına veya ilgili kurum ve kuruluşlara yerleştirilmesidir.

Ülkemizde merkezî olarak uygulanan üniversite sınav sistemi, adaylar arasından yükseköğretime devam edebilmek için gerekli asgari bilgi ve beceri donanımına sahip olanları belirlemeyi amaçlamaktadır. Sınavın içeriğini; ortaöğretim kurumlarında kazanılması beklenen, okuduğunu anlama, akıl yürütme, matematik ile ilgili işlemleri yapabilme; fen ve sosyal bilimlerdeki temel kavramlarla düşünebilme gibi temel bilgi ve beceriler oluşturmaktadır (30).

Tespitler:

- Üstün yetenekliliğe yönelik politika belirleyen bir kurum olmaması nedeniyle yeteneğe yönelik ölçme, değerlendirme çalışması bulunmamaktadır.
- Mevcut sınav sistemi; yükseköğretime girişte çoktan seçmeli merkezî bir uygulama olup, öğrencilerin diğer niteliklerini göz ardı etmektedir. Sınava giren öğrenci sayısının çok fazla olması[3] nedeniyle uygulanan çoktan seçmeli sorularla öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme yeteneklerini ölçmek son derece zorlaşmaktadır.
- Adayların sözlü ve yazılı olarak kendilerini ifade etme becerileri ölçülememekte; yapılan merkezî sınavlarda öğrencinin sınav ve okul başarısı dışındaki özellikleri dikkate alınamamaktadır (31).
- Merkezî sınav sistemi (30);
    - Ortaöğretimde, sınavı amaç, eğitimi araç durumuna getirdiği,
    - Eğitim sistemini sınavın içeriğine göre biçimlendirdiği,
    - Eğitim programı dışındaki faaliyet, projelere katılım vb. sosyal uğraşları, üniversiteye giriş sınavı açısından bir zaman kaybı olarak gösterdiği,
    - Dershane sektörünün ortaöğretime yardımcı olmaktan çok, onu ikame eder hâle getirdiği,
    - Kendini ifade etmede zorlanan, sorun çözme becerisi yeterince gelişmemiş, sosyal etkinlik deneyimi olmayan, toplumdan kopuk bir lise mezunu profiline yol açtığı

yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır.

8.4 TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), 1963 yılında özellikle doğa bilimlerinde temel ve uygulamalı akademik araştırmaları desteklemek ve genç araştırmacıları teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. İdari ve mali özerkliğe sahip olan kurum, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının "ilgili" kuruluşlarından olup özel hukuk hükümlerine tabidir. 1968 yılından itibaren bünyesinde birçok enstitü ve

[3] 2012 yılı itibarıyla YGS'ye giren aday sayısı 1.837.741'dir.

laboratuvar[4] kurulmasıyla araştırmacılara farklı alanlarda çeşitli bilimsel ve teknolojik altyapı hizmeti veren kurum, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun (BTYK) sekretarya görevini de yürütmektedir (32).

TÜBİTAK; Türkiye'nin bilim, teknoloji ve yenilik politikalarının oluşturulmasında hükûmete destek olma, bu alanda araştırma yapma ve yapılan araştırmaları destekleme, bu alana yönelik insan kaynağı ve altyapıyı geliştirme, uluslararası işbirlikleri oluşturma, toplumda bilim, teknoloji ve yenilik kültürünün gelişmesi ve yerleşmesini destekleme ve özendirme gibi temel işlevlere sahiptir (32).

İlköğretim öncesinden başlayarak doktora sonrası dönemi de kapsayacak şekilde, bilim-teknoloji-yenilik alanlarında TÜBİTAK tarafından yürütülen destek programları bulunmaktadır. TÜBİTAK'ın belirtilen programlar çerçevesinde destek vereceği bireylerde yetenek ayrımı yoktur.

Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen burs programları önemli destekler arasındadır. Burs programlarının temel amacı: Türkiye'nin ihtiyacı olan alanlarda yarışma, burs ve eğitim programları aracılığı ile bilim insanı yetişmesini teşvik etmek, bilim insanlarını desteklemek, toplumda bilim ve teknoloji kültürünün oluşmasına yardımcı olmaktır. BİDEB tarafından takip edilen burs ve desteklerin verilmesi için yapılan seçimlerde başarının yanı sıra bölgesel ihtiyaçlar ve Türkiye'nin öncelikli alanlarına göre insan gücü yetiştirilmesi gibi faktörler de rol oynamaktadır. **Burada kişinin doğrudan üstün yeteneğinden ziyade, ortaya çıkan "üstün başarı"nın desteklendiği söylenebilir.**

BİDEB'in yanı sıra, TÜBİTAK bünyesindeki ARDEB (Araştırma Destek Programları Başkanlığı) ve Bilim ve Toplum Daire Başkanlığı da bilim-teknoloji-yenilik alanlarındaki üstün başarıyı destekleyen diğer birimlerdir.

TÜBİTAK tarafından ilköğretim öncesinden başlayarak doktora sonrası dönemi de kapsayacak şekilde verilen destek ve burs programları çok çeşitli olmakla birlikte, bunlar "doğrudan", "dolaylı" ve "diğer" destekler başlığında üçe ayrılarak incelenecektir(33).

---

[4] Söz konusu enstitüler ve laboratuvarlar hakkında daha fazla bilgi için bknz. http://www.tubitak.gov.tr/home.do;jsessionid=D5399A91095CAB584C6786E47AB02D0F?ot=1&sid=346 (Erişim: 21.06.2012)

8.4.1 Doğrudan Destekler

8.4.1.1 İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Destekler[5]

Ulusal İlköğretim Matematik Olimpiyatları ve Ulusal Bilim Olimpiyatları: İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerini matematik, fizik, kimya, biyoloji ve bilgisayar dallarında çalışmalar yapmaya özendirmek amacıyla düzenlenen etkinliğe başvurular, okul müdürlükleri aracılığıyla yapılmaktadır. İki aşamalı olan etkinlik kapsamında öncelikle, Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünce "birinci aşama sınavı", BİDEB tarafından ise "ikinci aşama sınavı" düzenlenmektedir. İkinci aşama sınavları sonucunda dereceye giren öğrencilere para ödülü, madalya ve başarı belgesi verilmekte; ilgili Komitece öngörülen düzeyde başarı gösterdiği belirlenen öğrenciler, TÜBİTAK tarafından düzenlenen Uluslararası Bilim Olimpiyatları Kış Okuluna davet edilmektedir. Ulusal Bilim Olimpiyatlarında ülke genelinde dereceye giren öğrenciler, katıldıkları ilk üniversite giriş sınavında bir defaya özgü olmak üzere, aldıkları derece oranında ek katsayı uygulamasından yararlanmakta; ayrıca ortaöğretim öğrenimini bitirdikten sonra gireceği ilk lisans yerleştirme sınavı (LYS) sonucunda üniversitelerin bu yarışma alanlarıyla ilgili bölümlerinden-programlarından birini kazanarak kayıt yaptırabilmektedirler (34).

Uluslararası Bilim Olimpiyatları: Bilgisayar, biyoloji, matematik, fizik ve kimya dallarında çeşitli ülkelerde düzenlenen Uluslararası Bilim Olimpiyatlarına katılacak Türk takımlarının seçilmesi ve yarışmalara hazırlanmaları amacıyla gerçekleştirilmektedir. Uluslararası olimpiyatlarda derece alan öğrencilere para ödülü verilmekte, ayrıca bu öğrenciler TÜBİTAK'ın üniversite lisans bursiyeri olmaya hak kazanmaktadır. Olimpiyat takımlarına seçilen öğrenciler YGS'ye girdikleri yıl, bir defaya mahsus olmak üzere uluslararası yarışmada aldıkları derecelerle orantılı ek katsayı uygulamasından; bu olimpiyatlarda altın, gümüş veya bronz madalya kazananlar ise *üniversitelere sınavsız yerleştirilme olanaklarından* yararlanabilmektedirler (35).

Ortaöğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması: Ortaöğretime devam etmekte olan öğrencileri bilgisayar, biyoloji, fizik, uygulamalı fizik, kimya, matematik, coğrafya, sosyoloji ve tarih alanlarında çalışmalar yapmaya teşvik etmek; yaratıcı yönlerinin ortaya çıkmasını sağlamak ve bilimsel araştırma yöntemlerine yatkınlıklarını geliştirmek üzere düzenlenen yarışmaya her öğrenci bir proje ile katılabilmektedir. Başvurular ise okul müdürlüğü aracılığıyla yapılmaktadır. Projelerin değerlendirilmesinde, *özgünlük ve yaratıcılık, kullanılan bilimsel yöntem, tutarlılık ve katkı, yararlılık (ekonomik, sosyal gibi), uygulanabilirlik ve kullanışlılık, kaynak*

[5] Üstün yetenekli çocuk ve gençlere ilişkin destekler incelendiğinden, bu kısımda 0-18 yaş arasına yönelik olanlara özellikle ağırlık verilmiş, lisans ve üzeri dönemlere ilişkin desteklerin ise yalnızca adları sıralanmıştır.

taraması, özümseme ve hâkimiyet, sonuç ve açıklık gibi ölçütler dikkate alınmaktadır. Final yarışmasında dereceye giren adaylar, üniversite giriş sınavına girdikleri yıl, bir kereye mahsus olmak üzere, derece aldıkları alanla ilgili bir bölümü seçmeleri durumunda yarışmada aldıkları derece ile orantılı ek katsayı uygulamasından yararlanabilmektedirler (36).

8.4.1.2 Lisans ve Lisans Üstü Öğrencilerine Yönelik Destekler

- Yurt İçi Lisans Burs Programı
- Üniversite Öğrencileri Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Projeleri Destekleme Programı
- Yurt İçi Yüksek Lisans/Doktora Burs Programları
- Yurt Dışı Doktora Burs Programı
- Doktora Öğrencileri İçin Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Burs Programları (37)

8.4.1.3 Doktora Sonrası, Erken/Olgun Kariyer Dönemlerine Yönelik Destekler

- Yurt İçi/Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programları
- Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programı
- Doktora Sonrası Geri Dönüş Burs Programı
- Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı
- TÜBİTAK Bilim, Hizmet ve Teşvik Ödülleri
- Evrensel Araştırmacı (EVRENA) Programı
- Uluslararası Bilimsel Anlaşmalar Kapsamında Bilim İnsanı Odaklı Programlar (37)

8.4.2 Dolaylı Destekler

8.4.2.1 İlköğretim Öncesi Çocuklar ile İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Destekler

Lisans ve Lisans Öncesi, Öğretmen ve Öğrencilere Yönelik Bilimsel Etkinlikleri Destekleme Programı: Bu program kapsamında ortaöğretim öğrencilerine yönelik olimpiyat programlarına katkı sağlayacak öğretim üyelerinin eğitimine yönelik etkinlikler, İlk ve ortaöğretim öğretmenlerine yönelik bilim danışmanlığı seminerleri gibi toplantılara destek verilmektedir. Ayrıca ilk, orta ve yükseköğretim çağı öğrencilerinden üstün başarı gösterenlerin bilimsel ve akademik performanslarının artırılması ve geleceğin bilim insanı ve araştırmacılarının yetişmesine katkı sağlamak amacıyla yurt içinde kurum/kişilerce düzenlenmesi planlanan bilim kampları, doğa eğitimleri, teorik ve

uygulamalı yaz ya da kış bilim okullarına destek sağlanmaktadır. Başvuru koşullarını sağladığı belirlenen etkinlik başvuruları; bilimsel saygınlık, yetkinlik, yapılabilirlik, yaygın etki ölçütleri bakımından BİDEB Değerlendirme ve Destekleme Kurulunca değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (38).

Bilim Merkezi Kurulması Destek Programı: Bilim merkezleri, çocuk ve gençler öncelikli olmak üzere, her yaştan farklı birikime sahip insanları bilimle buluşturarak bilim ve teknolojiyi toplum için anlaşılır ve ulaşılır bir hâle getiren, deneysel ve uygulamalı etkinlikler içeren, kâr amacıyla kurulmayan, kamu ve/veya özel sektör kaynakları ile finanse edilen merkezlerdir. TÜBİTAK, ülkemizde bilim merkezlerini yaygınlaştırmak amacıyla, büyükşehir belediyelerinin bu amaçla sundukları projeleri desteklemektedir (39).

Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Destekleme Programı: Üniversiteler ve çeşitli eğitim kurumlarınca doğa, bilim ve teknoloji konularında farkındalık oluşturmak amacıyla bilimsel konu, kavram ve süreçlerin gözlem ve uygulamalarla anlaşılmasına olanak sağlayan ve belirli bir program dâhilinde gerçekleştirilen etkinlikler ile konaklamalı veya konaklamasız eğitim programları TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir. Hedef kitlelerinde; 3-6 yaş grubundaki okul öncesi çocuklar, ilk ve ortaöğretim öğrencileri, üniversite öğrencileri, öğretmenler ve kamu çalışanları olan projeler; gözlem, atölye, saha ve grup çalışmaları, sanat ve spor etkinlikleri ve deneysel çalışmalardan bir ya da birkaçını içermesi beklenmektedir (39).

8.4.2.2 Yayınlar

***Meraklı Minik Dergisi*:** Ocak 2007'de yayın hayatına başlayan aylık dergi, 3-6 yaşa yönelik bir bilim dergisi niteliğinde olup, içindeki renkli çizim ve fotoğraflar, yazılar, ilginç bilgiler ve eğlenceli etkinliklerle çocukları bilim dünyasında bir yolculuğa çıkarmayı hedeflemektedir (40).

***Bilim Çocuk Dergisi*:** 1998 yılından itibaren yayımlanmaya başlayan aylık derginin okur kitlesi 7-12 yaş grubu ilköğretim öğrencileridir. Temel amacı; bilimi küçük yaşlardan başlayarak çocuklara ve gençlere sevdirmek; çocuklarda araştırma yapma, soru sorma, merak etme ve okuma isteği uyandırmak; bilim alanında yaratıcılığı artırmak, buluş yapmaya özendirmek (40).

***Popüler Bilim Kitapları*:** İnsanları bilimle tanıştırmak, bilimsel ve teknolojik yenilik ve gelişmeleri okuyucunun bilgisine sunmak, bilim ve teknoloji kültürü oluşturmada öncü rol oynamak amacıyla 1993 yılında yayımlanmaya başlanmış olup, şimdiye kadar 425 kitapla 12,5 milyonu aşan toplam baskı adedine ulaşmıştır (40).

8.4.2.3 Lisans, Lisans Üstü, Doktora Sonrası, Erken/Olgun Kariyer Dönemlerine Yönelik Destekler

- Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB) Projeleri Kapsamındaki Burslar
- AR-GE Proje Yürütücülerine Yeni Proje Teşvik İkramiyesi
- Lisans Üstü Yaz Okulu vb. Diğer Etkinlikleri Destekleme Programı
- Yurt İçi Bilimsel Etkinlikleri Destekleme/Yurt Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılma Desteği Programları
- TÜBİTAK-Lindau Bilimsel Etkinliklere Katılım Desteği
- İkili ve Çok Taraflı Anlaşmalar Kapsamındaki Burslar (37).

8.4.3 Diğer Destekler

AB Çerçeve Programları Destekleri: Konsorsiyum Oluşturma Amaçlı Yurt Dışı Seyahat Desteği, Çerçeve Programlarına Katılımı Özendirme Ödül Desteği, Proje Önerisi Ön-Değerlendirme Desteği şeklindedir (41).

İkili ve Çok Taraflı İşbirlikleri Kapsamındaki Destekler: Türk bilim insanlarının, çeşitli Avrupa araştırma programları, bölgesel örgütler ve uluslararası kuruluşlar tarafından organize edilen ilgili etkinliklere katılımı TÜBİTAK tarafından desteklenmekte veya izlenmektedir (42).

TÜBİTAK; toplumda bilim ve teknoloji kültürünün oluşmasını, alandaki çalışmaların teşvik edilmesini sağlamak amacıyla, okul öncesinden başlayarak olgun kariyer dönemine kadar bireye yönelik onlarca destek ve burs mekanizmasını yönetmektedir. Ayrıca bilim ve teknoloji alanındaki dergiler, kitaplar, yaz/kış kampları, bilim merkezleri, bilim okulları aracılığıyla çocuk ve gençlere ulaşmayı hedeflemektedir.

Ancak destek ve burs mekanizmaları kapsamında *kişinin doğrudan üstün zekâsının/ yeteneğinin değerlendirildiğine ve desteğin/bursun da buna göre verildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Burada daha çok, ortaya çıkan başarı ve yaratıcılığın değerlendirildiği ve desteklendiği* anlaşılmaktadır (43).

TÜBİTAK desteklerini bir arada görebilmek amacıyla hazırlanan tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 8.1 TÜBİTAK Destekleri

	İlköğretim Öncesi Dönem	**İlk ve Ortaöğretim Dönemi**	**Lisans ve Lisans Üstü Dönem**	**Doktora Sonrası Erken/ Olgun Kariyer Dönemi**
DOĞRUDAN		- Ulusal İlköğretim Matematik Olimpiyatları - Ulusal Bilim Olimpiyatları - Uluslararası Bilim Olimpiyatları - Ortaöğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması	- Yurt İçi Lisans Burs Programı - Üniversite Öğrencileri Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Projeleri Destekleme Programı - Yurt İçi Yüksek Lisans/Doktora Burs Programları - Yurt dışı Doktora Burs Programı - Doktora Öğrencileri İçin Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Burs Programları	- Yurt İçi/ Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programları - Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programı - Doktora Sonrası Geri Dönüş Burs Programı - Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı - TÜBİTAK Bilim, Hizmet ve Teşvik Ödülleri - Evrensel Araştırmacı (EVRENA) Programı - Uluslararası Bilimsel Anlaşmalar Kapsamında Bilim İnsanı Odaklı Programlar
DOLAYLI	Meraklı Minik Dergisi	- Lisans ve Lisans Öncesi, Öğretmen ve Öğrencilere Yönelik Bilimsel Etkinlikleri Destekleme Programı (Yaz/Kış Bilim Kampları) - Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Destekleme Programı - Bilim Çocuk Dergisi - Popüler Bilim Kitapları	- Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB) Projeleri Kapsamındaki Burslar - AR-GE Proje Yürütücülerine Yeni Proje Teşvik İkramiyesi - Lisans Üstü Yaz Okulu vb Diğer Etkinlikleri Destekleme Programı - Yurt İçi Bilimsel Etkinlikleri Destekleme/Yurt Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılma Desteği Programları - TÜBİTAK-Lindau Bilimsel Etkinliklere Katılım Desteği - İkili ve Çok Taraflı Anlaşmalar Kapsamındaki Burslar	
DİĞER			- AB Çerçeve Programları Destekleri - İkili ve Çok Taraflı İşbirlikleri Kapsamındaki Destekler	

Öneriler:

- Tanılama sürecinde ihtiyaç duyulan ölçme araçlarının geliştirilmesi, eğitim sürecinde ise eğitim programlarının, materyallerin, kaynakların vb. hazırlanması ile ilgili sürdürülebilir Ar-Ge çalışmalarını yapmalı ya da yapanları desteklemelidir.
- TÜBİTAK'ın yürütücülüğünde MEB ile iş birliği içinde istisna denilebilecek yeteneklere özel bir eğitim programı geliştirilmelidir.
- Üstün yeteneklilikle ilgili araştırma ve geliştirme projeleri desteklenmelidir.
- Bilim Adamı Yetiştirme Programı (BİDEP) kapsamında üstün yeteneklilikle ilgili; sertifika, yüksek lisans ve doktora programlarına öncelik tanınmalıdır.
- Üstün yeteneklilik konusunda MEB çalışanlarının, yurt dışında eğitim görmeleri desteklenmelidir.

8.5 TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 7 Ocak 1994'te çalışmalarına başlamıştır. Akademi, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanına bağlı, tüzel kişiliği olan, bilimsel, idari, mali özerkliğe sahip bir kurumdur.

TÜBA'nın kuruluş amacı Kanun (497 sayılı KHK madde:1)'da şöyle sayılmıştır:

Türkiye'de tüm bilim alanlarında;

- Araştırmaları, bilimci kişiliği, araştırıcılığı özendirmek,
- Bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak,
- Gençleri bilim ve araştırma alanına yöneltmek,
- Türkiye'deki bilimcilerin ve araştırmacıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak,
- Bilim ve araştırma standartlarının uluslararası düzeye çıkartılmasına yardım etmek.

TÜBA'nın görevleri ise şöyledir;

- Bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak,
- Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak,

- Hükûmete, Türk bilimcileri ve araştırmacılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel, kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek,
- Bilimin öneminin, yurt sathında, takdir ve kabulünü sağlamak,
- Bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek,
- Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleşmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi için her türlü faaliyette bulunmak.

TÜBA'nın yürüttüğü "Bilim Eğitimi Projesi"

Yasal olarak, toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamakla yükümlü olan TÜBA, sorgulayıcı düşünme ve yaparak öğrenme eğitim anlayışını ülkemizde yaygınlaştırmak ve benimsetmek amacıyla "Bilim Eğitimi Projesi"ni 2006 yılında başlatmıştır. Çalışma kapsamında dünya bilim akademilerindeki örnekler ülkemize taşınıp eğitimcilerin bilgilerine sunulmuştur.

Projede; uygun ders malzemeleri, ders kitapları oluşturmak, toplum eğitimini sağlamak, bilimde etik anlayışı ve bilim dili olarak Türkçeyi yaygınlaştırmak gibi hedefler de yer almaktadır.

TÜBA, projeyi ilköğretim okulları öğretmenleriyle yürütmektedir. Proje, okul öncesi eğitim ve ilköğretim çağı çocuklarına yönelik "sorgulama temelli bilim eğitimi" yöntemiyle yapılmaktadır. Proje çerçevesinde; projenin tanıtımı, paylaşımı ve geliştirilmesi esasına dayalı; etkileşimli seminer, çalıştay ve konferanslar düzenlenmektedir (44).

Tespitler:

- Ankara'da kısıtlı bölgede ve az sayıda okulda uygulanan Bilim Eğitimi Projesinin etkililiği ve verimliliği sınırlı kalmıştır.
- Kurumun giderleri TÜBİTAK bünyesindeki özel tertibe konulan ödenekle karşılanmaktadır.

Öneriler:

- Kapsam ve etkisinin yaygınlaşması amacıyla MEB ile iş birliği içinde çalışılmalıdır.
- Bilimi sevdirmek ve yönlendirmek amacıyla akademi üyelerinin mentorluk modeli kapsamında gençlere rol model olmaları sağlanmalıdır.
- Bilim insanı yetiştirme ve bilimi teşvik etme konusunda Türkiye genelinde daha etkin ve yaygın rol üstlenmelidir.

8.6 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür ve Turizm Bakanlığının üstün yetenekli çocuklar konusu ile ilgisi, Bakanlığın kurulduğu 1971 yılından öncesine, 1948 tarih ve 5245 sayılı "*İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun*"a dayanmaktadır. 1956 yılına gelindiğinde kapsam genişletilerek, güzel sanatların diğer alanlarında da üstün yetenek gösteren çocukların yurt dışına gönderilmesinin önünü açan 6660 sayılı *Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun* yürürlüğe girdiğinde dahi henüz Bakanlık mevcut değildir. 6660 sayılı Kanun, Güzel sanatlarda üstün yetenek (fevkalade istidat) gösteren çocukların yurt içinde ya da yurt dışında devlet adına yetiştirilmesinde, ilgili komisyonun tespit ve teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanlığını yetkili kılmıştır. Komisyon; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı, *Güzel Sanatlar Genel Müdürü*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) ile Ankara Devlet Konservatuvarı (Hacettepe Üniversitesi) müdürleri, kurumların uzman öğretmenleri arasından seçilecek üçer kişi ile fonetik ve plastik sanatlar alanında tanınmış kişiler arasından Millî Eğitim Bakanlığınca seçilecek iki uzmandan oluşmaktadır (45).

1933 yılında kurulan Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı kurulana kadar geçen dönem içerisinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir birim iken, daha sonra Kültür Bakanlığına bağlanmıştır. Bakanlığın "üstün yetenekli çocuklar" ile olan ilgisi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Ayrıca İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) ve Ankara Devlet Konservatuvarı (Hacettepe Üniversitesi) da 1981 yılında YÖK'ün kurulmasına kadar geçen sürede Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne -dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığına- bağlı iken, söz konusu tarihten sonra YÖK çatısı altına alınmışlardır.

Konuya ilişkin olarak yaşanan kurumlar arası yetki ve görev karmaşası nedeniyle 6660 sayılı Kanun işlemez hâle gelmiştir. Aileler tarafından çocuklarının Kanun kapsamında desteklenmesi amacıyla Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne gönderilen dilekçeler, ilgisi nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığı'na (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü) yönlendirilmektedir.

Bununla beraber Kültür ve Turizm Bakanlığının merkez teşkilatında 10 ana hizmet birimi bulunmaktadır. *"Sanat", "sanatçılar", "sanatsal etkinlikler"* ve *"sanatın desteklenmesi"* gibi temel kavramların doğrudan veya dolaylı olarak görev alanında yer aldığı birimler; *Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü* ve *Sinema Genel Müdürlüğü*dür (46). Bakanlığın bağlı birimleri olarak faaliyet gösteren, tüzel kişiliği haiz *Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü* ve *Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü* de, tiyatro-opera-bale alanlarında faaliyet gösteren birimlerdir.

Bakanlığın sanat alanındaki teşvik ve destekleme yöntemleri iki başlık hâlinde aşağıda verilmiştir:

- Doğrudan sanat ile uğraşan kişilerin -sanatçıların- desteklenmesi
- Diğer kuruluşların kültürel-sanatsal faaliyetlerinin desteklenmesi

Tespit:

- Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili birimlerince; müzik, plastik sanatlar, tiyatro, opera, bale ve sinema alanlarında sanatın ve sanatçının desteklenmesine yönelik olarak çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Ancak bu destekler "üstün yetenek" ölçütü aranarak değil sanatçının/eserin doğrudan sanatsal niteliğin/yeterliliğin değerlendirilmesi ile verilmektedir.

8.7 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Başbakanlığa bağlı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 2011 tarih ve 638 sayılı KHK ile bakanlık olmuş; Gençlik ve Spor Bakanlığı adını almıştır. Bakanlığın doğrudan "üstün yetenekli" bireylerle ilgisi bulunmamakla birlikte, "yetenekli" ve "başarılı" genç sporcuların tespiti, eğitimi ve gelişimlerinin takip edilmesinde, bazı hizmet birimleri ile bağlı kuruluşlarının çeşitli görev ve yetkileri bulunmaktadır (47).

Bağlı kuruluşlardan Spor Genel Müdürlüğü; Dünya ve olimpiyat şampiyonu sporculara *"Devlet Sporcusu"* unvanı ve *"Üstün Hizmet Madalyası"* vermektedir. Buna göre Genel Müdürlük, başarı potansiyeline sahip sporcuları tespit etmekten ziyade, sporcunun bir müsabaka sonrasında başarı göstermesi hâlinde onu ödüllendirmektedir (48). Bunun yanı sıra Genel Müdürlük, spor eğitimi ile ilgili hizmet ve faaliyetleri yürütmekte; bu alandaki faaliyetleri günün şartlarına uygun hâle getirme, sporcu eğitim merkezlerinin kurulması ile ilgili işlemleri yapma, uluslararası spor kuruluşlarıyla iş birliği içinde spor eğitim hizmetlerini geliştirme çalışmaları yapmaktadır. Bu durum, Genel Müdürlüğün başarılı ve yetenekli sporcuların tespitine yönelik çalışmalar da yaptığını göstermektedir (49).

2011-2012 eğitim-öğretim yılı içerisinde sporcu eğitim merkezlerinde eğitim alan sporcu sayısı 1.191 olup bugüne kadar bu merkezlerde yetişen 31 sporcu; olimpiyat, Dünya, Avrupa ve Balkan şampiyonalarında madalya kazanmıştır.

2012-2016 olimpiyatlarına hazırlanmak amacıyla yapılan *Türk Olimpiyat Takımı Olimpiyatlara Hazırlık Projesi* tüm gençlik hizmetleri ve spor il müdürlükleri bünyesinde uygulanmaktadır. Çalışmalar ilgili federasyonlarla iş birliği içinde yürütülmekte; Proje kapsamında seçilen çocuklara yaş gruplarına göre maddi destek sağlanmaktadır.

Olimpiyatlar için Yetenek Seçimi ve Spora Yönlendirme Projesi kapsamında ise; çocuk ve gençlerin spor eğitimine ağırlık verilerek gelişmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Spordaki yeteneklerin tespiti, yönlendirilmesi ve takibini yapmak için 258.397 çocuk üzerinde 4 aşamalı seçmeler yapılmış, yetenekli çocuklar ilgili spor branşlarına yönlendirilmiştir (50).

Öneriler:

- Gençlik ve Spor Bakanlığı bütünsel bakış açısından hareketle, spor yeteneğinin keşfedilerek desteklenmesi için MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliği ile tanılama modeli geliştirmelidir.
- Spor yeteneğinin geliştirilmesinde erken tanının önemli olması nedeniyle çağ nüfusunun tamamına ulaşabilecek nitelikte programlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı, MEB ve yerel yönetimlerin bünyesindeki spor alanları protokol kapsamında tam zamanlı olarak yetenekleri geliştirmeye destek verecek biçimde ortak kullanıma açılmalıdır.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı, okullardaki spor komplekslerinin/salonlarının etkin kullanımını sağlamak için eğitici ve donanım desteği vermelidir.

8.8 AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 03.06.2011 tarih ve 633 sayılı *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* ile kurulmuştur. Bakanlık, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı birimleri aracılığıyla hizmet vermektedir.

Çocuk, aile, kadın, yaşlı, özürlü, şehit ve gazi yakınları gibi toplumun geniş kesimleri üzerine sosyal politikaları belirlemeye ve bunlara yönelik hizmetleri sunmaya odaklanan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın mevzuat ile belirlenen görevleri içerisinde *doğrudan* üstün yetenekli çocuklar ile ilişkilendirilebilecek bir faaliyet yer almamaktadır. Ancak çocuk ve ailelere yönelik hizmet veren Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün hizmetlerini değerlendirmek faydalı olacaktır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün genel olarak şu görevleri bulunmaktadır (51).

- Bakanlığın çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,
- Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak.
- Geçici ya da sürekli olarak aile ortamından mahrum kalan veya yüksek yararı ailesinin yanında bulunmamayı gerektiren çocuklara özel bakım ve koruma hizmeti sunmak.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren Çocuk Hakları Daire Başkanlığı, genel olarak Türkiye'de Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması ve izlenmesinin koordinasyonunu sağlamak,

- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerinin, çocukla ilgili tüm alanlardaki mevcut yasal, idari ve yapısal durumunun belirlenmesine yönelik takip çalışmaları yapmak, raporlamak ve ilgili makama sunmak,
- Türkiye'de çocukla ilgili yasaların Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uyumluluğunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmak,
- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği (aile içi, kurumsal, yazılı ve görsel medya vb.) durumlara ve koşullara ilişkin müdahale süreçlerini geliştirmek ve takip etmek,
- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin çocuklar ve yetişkinler tarafından öğrenilerek hayata geçirilmesine yönelik tanıtım kampanyası, kongre, sempozyum vb. etkinlikler düzenlemek,
- Çocuk haklarının toplumda bilinirliği ve uygulanmasını sağlamaya yönelik yazılı, görsel materyal hazırlamak ve ilgili kişi ve kuruluşlara ulaştırmak görevlerini yerine getirmektedir.

Çocuk haklarının; korunması, kullandırılması ve geliştirilmesine ilişkin konularda çalışma yapmak üzere 2012/9 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" oluşturulmuştur. Kurulun sekretarya işlemlerini yürütme görevi, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Çocuk haklarının etkin bir şekilde uygulanması ve koordinasyonunun sağlanması için 2012-2016 yıllarını kapsayan "Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi" hazırlanmıştır. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Ulusal Çocuk Hakları Eylem Planı Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulunun 08.05.2012 tarihindeki ilk toplantısında

onaylanmıştır. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın, kurumlar arası bağlayıcı bir nitelik kazanmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün genel olarak şu görevleri bulunmaktadır (51).

- Bakanlığın aile ve topluma yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,
- Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek; aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek; bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hane odaklı, koruyucu-önleyici bir sosyal hizmet sistemini öngören "Aile Sosyal Destek Programı" (ASDEP) geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Proje ile aile bütünlüğünün korunması ve sosyal destek hizmeti alanlarında hane odaklı bir sisteme geçilmesi planlanmaktadır. Bu program kapsamında haneye ve kişiye özel hizmet sunulması, herhangi bir başvuru ya da ihbar olmadan ailelere gerekli hizmetin götürülmesi ve ihtiyaç duydukları alanda rehberlik hizmeti verilmesi sağlanacaktır. Pilot bölge olarak seçilen Kırıkkale ve Karabük illerinde proje uygulanmaya başlanmıştır. İncelemeler sırasında tespit edilen vakaların ilgili kurumlara doğru, net ve hızlı olarak iletilmesi sağlanacak ve bu kurumlarla iş birliği sağlanacaktır. Hane incelemeleri sonucunda eldeki veriler bilişim teknolojileri vasıtasıyla merkezde toplanacak, sonunda da pilot illerin bir nevi aile anatomisi çıkarılmış olacaktır. Projenin Karabük ve Kırıkkale'de başarılı olması durumunda tüm ülke genelinde aşamalı olarak uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır (52). Projenin ülke genelinde uygulanmaya başlanması hâlinde ailedeki tüm bireylere yönelik bilgi sahibi olunacağından ailede üstün yetenekli bir çocuğun bulunması hâlinde çocuğa ve aileye yönelik rehberlik hizmetleri sunulacaktır.

Pilot illerde uygulanmaya başlanan ASDEP kapsamında görev alacak olan personelin projede sürekliliğinin sağlanması durumunda, bu alanda uzmanlaşacağı göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla söz konusu personelin uzun vadede insan tabiatına ilişkin olguları tespit etme becerisi gelişecek, gözlem ve incelemeleri esnasında -aile bireyleri henüz farkında olmasa bile- bireylerdeki olumlu veya olumsuz her türlü sıra dışılığı tespit edebilecek yeteneğe sahip olacaklardır.

Öneriler:

- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren Çocuk Hakları Daire Başkanlığı, Türkiye'de çocuk hakları sözleşmesinin uygulanması ve izlenmesinin koordinasyonunu sağlamakla yükümlüdür. Bu gerekçe ile 2005-2006 yılında TBMM "Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"nun sonuç bölümünde de yer aldığı üzere, üstün yetenekli çocukların eğitimden yoksun bırakılması çocuk mağduriyetine sebep olmaktadır. Bu gerekçeyle Çocuk Hakları Daire Başkanlığı çocuk hakları sözleşmesinin ulusal ve uluslararası hükümlerine istinaden, üstün yetenekli çocukların haklarını elde etmelerinde taraf olmalıdır.
- ASDEP Projesi ile ailelere ulaşmayı amaçlayan görevliler çalışmalarında yüksek potansiyelli olduğu düşünülen çocuklarla ilgili aile rehberliği yapmalı, ailenin ve çocuğun konuyla ilgili hizmet almasına zemin hazırlamalıdır.
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün, aile ve topluma yönelik; koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici rehberlik ve rehabilite edici, sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında, ailelere rehberlik edecek personel istihdam edilmeli ve aile eğitim programları hazırlanmalıdır.

8.9 KALKINMA BAKANLIĞI

03.06.2011 tarih ve 641 sayılı Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Devlet Planlama Teşkilatı Kalkınma Bakanlığına dönüştürülmüştür.

Kalkınma ajansları**,** Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, kendine özgü çalışma ve finansman mekanizmasına sahip, kâr amacı gütmeyen, çabuk karar alıp uygulayabilen, merkezî ve yerel idarelerin dışında, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren, kamu tüzel kişiliğine sahip, düzey 2 bölgeleri esas alınarak Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan kalkınma birimleridir. Teknik kapasitesi yüksek, faal bölgesel aktörleri destekleyici**,** koordinatör ve katalizör olarak faaliyet gösteren ancak uygulayıcı olmayan kalkınma ajansları, sorumluluk alanlarında sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör işbirliklerini belirli bir plan çerçevesinde geliştirerek bölgesel kalkınmayı amaçlamaktadır (53).

Kalkınma ajansları; yerel idarelerin, üniversitelerin, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kâr amacı güden işletmelerin, kooperatiflerin, birliklerin ve diğer gerçek

ve tüzel kişilerin projelerini desteklemektedir. Ajanslar tarafından verilen destekler mali ve teknik destekler olarak ikiye ayrılmaktadır. Mali destekler; genel olarak, doğrudan finansman desteği (teklif çağrısı yöntemi, doğrudan faaliyet desteği, güdümlü proje desteği); faiz desteği ve faizsiz kredi desteği şeklindedir.

Teknik destekler ise; eğitim verme, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlama, geçici uzman personel görevlendirme, danışmanlık sağlama, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli ve kapasite geliştirici faaliyetlerdir(54).

Kalkınma ajanslarının; teklif çağrısı, güdümlü proje desteği ve doğrudan faaliyet desteği ile üstün yeteneklilere yönelik proje ve faaliyetlere mali destek sağlamasında herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Örneğin Ankara Kalkınma Ajansı, 2011 Yılı Teknik Destek Programı kapsamında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi eğitmen kadrosu, fikir ürünlerinin korunması ve patent konusunda iki haftalık eğitim almış, bu konuda gerekli bilgi donanımına sahip olma imkânı bulmuşlardır (53). Bununla birlikte, desteklenen proje sayısının artması için farkındalık yaratılması gerekmektedir.

Sosyal Destek Programı (SODES): 2008-2012 yılları için hazırlanan GAP Eylem Planı'nın Sosyal Gelişmenin Sağlanması bileşeni altında Sosyal Destek Programı (SODES) oluşturulmuştur. SODES'in en önemli amacı GAP ve DAP bölgelerinin beşerî sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olmaktır. Bu çerçevede; istihdam, sosyal içerme ile kültür, sanat ve spor alanlarındaki projeler desteklenmektedir.

SODES kapsamındaki "sosyal içerme" başlığı altında hazırlanan projeler ile yoksulluğun azaltılması, sosyal yardım alan yoksul kesimin kendi geçimini temin edecek duruma getirilmesine destek olunması, yaşlı, özürlü, kadın ve çocuklar gibi toplumun öncelikli kesimlerinin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve bunlara götürülen hizmetlerin kalitesinin artırılması, "Kültür, sanat ve spor başlığı" altında hazırlanan projeler ile de toplumun ihtiyaç duyduğu kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin geliştirilmesi ve özellikle çocukların ve gençlerin bu tür faaliyetlere yönlendirilmesine destek olunması hedeflenmiştir.

2011 yılı itibarıyla Doğu, Güneydoğu bölgelerindeki iller başta olmak üzere 30 ili kapsayan projenin öncelikli hedef grupları; kentlerin kenar semtlerinde yaşayan ve topluma uyum sağlamakta zorluk çeken çocuklar, gençler, kadınlar ve yoksullardır. Dolayısıyla SODES Programının birinci derecede hedef kitlesi *dezavantajlılık* kavramı ekseninde belirlenmektedir. Üstün yetenekli çocuklar doğrudan SODES'in kapsamına girmemektedir. Ancak dezavantajlı mahallerdeki okullarda okuyan üstün yetenekli çocuklara yönelik projeler SODES kapsamında desteklenebilmektedir.

Tespit:

- Kalkınma hedefleri doğrultusunda yetiştirilmeyen insan gücü kaynağı, beşeri sermayenin etkin kullanılamamasına ve üretim kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

Öneriler:

- Bakanlık, ülkenin makro politikalarını etkin kılabilmek için gerekli insan kaynağını yetiştirecek eğitim kurumlarının/fakültelerin açılması, eğitimci ihtiyacının belirlenmesi vb. alanlarda ülkenin insan kaynağı planlamasını yapmalıdır.
- Uluslararası rekabette katma değeri yüksek beşerî sermayeyi oluşturan üstün yeteneklilik konusuyla ilgili politikalara Kalkınma Planlarında ve Yıllık Programlarda ağırlık verilmelidir.
- Kalkınmanın itici gücü sayılabilecek üstün yetenekli çocukların hazırlamış olduğu projeler, SODES ve Kalkınma ajansları hibe programları kapsamında desteklenmelidir.
- Kalkınma ajansları tarafından üstün yetenekli çocukların eğitimi, eğitimci eğitimi ve üstün yeteneklilik konusunda Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesine öncelik tanınmalıdır. Üstün yetenekli çocuklara yönelik "güdümlü proje" sayısı artırılmalıdır.

8.10 SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlık Bakanlığı, ülkemizdeki en geniş teşkilat yapılanmasına sahip kurumlardan biri olup, Bakanlığın görevleri, 2011 tarih ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname'de belirtilmiştir. Bu görevler; herkesin bedenî, zihnî ve sosyal bakımdan tam bir iyilik hâli içinde hayatını sürdürmesini sağlamak olarak özetlenebilir (55).

Bakanlığın üstün yetenekliler konusu ile ilgisi, aile hekimliği uygulamasıyla bağlantılı olarak düşünülebilir. Aile hekimliği uygulaması ile sağlık hizmetlerinin tüm bölgelere dengeli bir şekilde ulaştırılması amaçlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerde toplumun katılımını sağlayacak şekilde, birinci basamak sağlık hizmetlerinin koruyucu, tanı koyucu, tedavi ve rehabilite edici yönleriyle sunulması amaçlanmaktadır. Bu nedenle, aile hekimliği, disiplinler arası bir sağlık yaklaşımı olup, sorunları fiziksel, psikolojik ve sosyal yönleriyle ele almaktadır.

2004 tarih ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun ardından ilgili mevzuat 2005 ve 2010 yıllarında yürürlüğe girmiş ve 2010 yılı sonu itibarıyla tüm illerde aile hekimliği uygulamasına geçilmiştir (56).

Aile hekimlerinin görevleri arasında; aile sağlığı merkezini yönetmek, birlikte çalıştığı ekibin hizmet içi eğitimlerini sağlamak ve onları denetlemek ile Bakanlıkça yürütülen özel sağlık programlarının gerektirdiği kişiye yönelik sağlık hizmetlerini yürütmek bulunmaktadır.

Aile hekimi, kendi bölgesinde kayıtlı kişileri bir bütün olarak ele alıp, *kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri* (gebe, loğusa, bebek, *çocuk izlemleri*, aşılama hizmetleri gibi) ile *birinci basamak tanı, tedavi, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerini vermekte*, tanı ve tedavisi yapılamayan hastaları sevk etmekte; sevk edilen hastaların geri bildirilen muayene, tetkik, tanı, tedavi ve yatış bilgilerini değerlendirmektedir.

Tespit:

- "Sağlık danışmanı" olarak nitelenebilecek olan aile hekimleri, bebeği anne karnından 2 yaşına gelinceye kadar izleyerek gerekli tedbirleri almakta, aileyi yönlendirmekte ve danışmanlık yapmaktadır. 2-5 yaş arası dönemde de, ayrıca çocuğun gelişiminde bir olumsuzluk olmaması hâlinde, rutin izlemeye devam etmektedir.

Öneriler:

- 2 yaşına kadar çocuğun gelişimini takip etmekte olan Aile Sağlık Merkezlerine çocuk gelişim uzmanı kadroları ihdas edilmelidir.
- Aile hekimi ve çocuk gelişim uzmanı, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim özellikleri ile ilgili aileyi bilgilendirerek gelişim alanlarının desteklenmesinde rehberlik etmelidir.

8.11 YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler, yöre halkını doğrudan ilgilendiren, günlük yaşantısını daha kaliteli hâle getiren hizmetleri, daha az kaynakla yürütebilmektedir. Gelişen dünyada yerel sorunları merkezden çözme yöntemi yerine, yerindelik prensibi benimsenmiştir.

Uluslararası rekabette gizil potansiyel olan entelektüel sermayenin çekirdeğini oluşturan üstün yetenekli çocukların yaşadıkları çevrede keşfi ve yine kendi yaşam çevrelerine katkılarının yönlendirilmesi yüksek fayda sağlayacaktır. Sosyal sorumluluk hisseden belediyeler, üstün yeteneklilik konusunu kendilerine misyon edinmekte; bilim merkezleri kurmakta, başarılı öğrencileri destekleme projeleri yürütmektedir. Bilim merkezlerinde çocukları çeşitli bilim dalları ile buluşturmakta, bilimin hayatın bir parçası hâline gelmesine imkân sunmaktadır.

Öneri:

- Sanat, spor, bilim vb. alanlarda çocukların yetenek alanlarını ortaya çıkaracak merkezler yaygınlaştırılmalıdır.

8.12 BÖLÜM ÖZETİ

Bireyler, doğumundan -hatta anne karnında geçen dönemden- erken çocukluk dönemine; zorunlu eğitimden yükseköğretime ve kariyer dönemine kadar geçen sürede çeşitli kamu kurumlarıyla etkileşim hâlindedir. Etkileşimin sınırlarını, bireyin ihtiyaçları ile ilgili kurumun temel görev alanı belirlemektedir.

Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar geçen süre içerisinde üstün yetenekli çocuğun eğitimine ilişkin tüm karar ve uygulama mekanizmalarında asli yetkili olması ve bu dönemin üstün yetenekli bireyin yaşamındaki en önemli evreleri içermesi nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığı üstün yetenekli çocukla doğrudan ilgili olan kurumdur.

Bilim ve sanat merkezleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinin bağlı olduğu Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü; fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, güzel sanatlar ve spor liselerinin bağlı olduğu Ortaöğretim Genel Müdürlüğü; tüm okullardaki eğitim programının içeriğine ilişkin nihai karar organı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı gibi birimler görev alanları bakımından üstün yetenekli çocuklar ile doğrudan ilişkilidir.

Ülkemizde bazı üniversitelerde, üstün yetenekli çocuk konusuyla ilgili çalışmalar yürütülmektedir. İstanbul ve Maltepe Üniversitelerinde lisans seviyesinde üstün zekâlılar öğretmenliği bölümleri; Anadolu Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesinde ise üstün zekâlılar eğitimine ilişkin olarak yüksek lisans ve doktora programları bulunmaktadır. Ayrıca üstün yeteneklilere yönelik üniversitelerde farklı programlar da uygulanmaktadır. Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programları ile Karabük ve İnönü Üniversitesindeki Üstün Yetenekliler Araştırma ve Uygulama Merkezi bu çalışmalara örnek verilebilir.

Ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sınavı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılmaktadır. Kurum yaptığı sınavlarda üstün yeteneği olan çocukları belirlemekten ziyade sınav ile okul başarısını ölçmektedir.

TÜBİTAK; okul öncesi dönemden başlayarak lisansüstü ve sonrası erken/olgun kariyer dönemlerine kadar bilim ve teknoloji alanındaki üstün başarılı kişileri doğrudan veya dolaylı olarak destekleyen birçok program yürütmektedir. Görev alanı itibarıyla çoğunlukla üstün yetenekli bireyler ile iş birliği yapan, onları destekleyen ve teşvik eden bir kurum olduğu düşünülen TÜBİTAK, üstün yetenekli kişiden ziyade, ortaya çıkarılan üstün başarıyı desteklemektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı; 6660 sayılı Kanun ile güzel sanatların bazı alanlarında, üstün yetenekli çocuklara yönelik çalışmalar yürütmüş olmakla birlikte kurumlar arası yetki ve görev karmaşası nedeniyle Kanun işlemez hâle gelmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı spor alanındaki yeteneklerin desteklenmesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ailelere ve çocuklara yönelik psikolojik destek ve rehberlik çalışmaları, Kalkınma Bakanlığı toplumsal projelere verdiği destekler, Sağlık Bakanlığı ise aile hekimliği uygulaması ile üstün yetenekli çocukların yaşamları boyunca etkileşim içerisinde olacağı düşünülen diğer kamu kurumlarıdır. Bununla beraber üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları da çeşitli faaliyetler yürütmektedir.

8.13 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. 1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu.
2. 2011 tarih ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
3. 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
4. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi http://orgm.meb.gov.tr/, Erişim: 06.07.2012.
5. 1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Hakkında 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Erişim: 06.07.2012.
6. 17.04.2001 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği.
7. Şenol, C., **Üstün Yetenekliler Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM Örneği)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 2011.
8. Davaslıgil, Ü., "Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara İlişkin Alt Komisyonu", 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, İstanbul Çocuk Raporu, İstanbul Çocuk Vakfı Yayınları, 2000.
9. Sezginsoy, B., **Bilim ve Sanat Merkezi Uygulamasının Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, 2007.
10. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi- "Okullar/Fen Liseleri", http://ogm.meb.gov.tr/gos_okbilgi.asp?ktur=40, Erişim: 06.07.2012
11. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi- "Okullar/Sosyal Bilimler Liseleri", http://ogm.meb.gov.tr/gos_okbilgi.asp?ktur=164, Erişim: 07.07.2012.
12. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2012-2016), Yayınlanmamış Strateji Belgesi, Ankara, 2011, s.19, 21, 109.
13. Millî Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 10.01.1999 Sayısı: 23579.
14. Akkanat, H., "Üstün veya Özel Yetenekliler", Millî Eğitim Bakanlığı Dergisi, 103, 1999.
15. Akarsu, F., **Üstün Yetenekliler, Yetişemediğimiz Çocuklar: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları**, Eduser Yayınları, Ankara, 2001.

16. Millî Eğitim Bakanlığı, http://www.sosyalbilimlerliseleri.com/sosyal-bilimler-lisesi-nedir.html, Erişim Tarihi: 17.08.2012.
17. Millî Eğitim Bakanlığı, Mevzuat, Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27260_0.html, Erişim Tarihi: 06.08.2012.
18. Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi http://egitek.meb.gov.tr/, Erişim: 08.07.2012.
19. Yüksek Öğretim Kurulu Resmî İnternet Sitesi, Tarihçe Bölümü http://www.yok.gov.tr/content/view/343/219/, Erişim Tarihi: 04.07.2012.
20. Yüksek Öğretim Kurulu Resmî İnternet Sitesi, Eğitim Fakülteleri Bölümü http://www.yok.gov.tr/content/view/520/lang,tr/, Erişim Tarihi: 04.07.2012.
21. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Gökhan ÇETİNSAYA'nın, "TBMM Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu"nda yaptığı 07.06.2012 tarihli konuşma.
22. Anadolu Üniversitesi ÜYEP Resmî İnternet Sitesi, http://www.uyep.anadolu.edu.tr/Hakkimizda.html, Erişim Tarihi: 12.07.2012.
23. Anadolu Üniversitesi ÜYEP Resmî İnternet Sitesi, http://www.uyep.anadolu.edu.tr/index.html Erişim Tarihi: 04.07.2012.
24. Anadolu Üniversitesi ÜYEP Resmî İnternet Sitesi, http://www.uyep.anadolu.edu.tr/Program.html, Erişim Tarihi: 12.07.2012.
25. İnönü Üniversitesi, http://iys.inonu.edu.tr/index.php?web=uyem&mw=6812&dil=tr, Erişim Tarihi: 12.07.12.
26. Karabük Üniversitesi, http://kuyem.karabuk.edu.tr/, Erişim Tarihi: 12.07.2012.
27. Ege Üniversitesi Gözlemevi Bilim Eğitim Kampı Programı, http://astronomi.ege.edu.tr/gozlemevi/yazokulu/program_16.pdf, Erişim Tarihi: 04.07.2012.
28. http://www.hurriyetegitim.com/haberler/14.11.2011/ulkemizde-5-cocuk-universitesi-var.aspx, Erişim Tarihi: 04.07.2012.
29. 2011 tarih ve 6114 sayılı Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.
30. Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, YÖK Yayınları, Ankara, 2007 http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/, Erişim Tarihi: 04.07.2012.
31. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı Prof. Dr. Ali DEMİR'in, "TBMM Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve

Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu"nda yaptığı 20.06.2012 tarihli konuşma.

32. TÜBİTAK Resmî İnternet Sitesi, http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=335, Erişim Tarihi: 21.06.2012.
33. Bilim ve Teknoloji İnsan Kaynağı Strateji ve Eylem Planı, TÜBİTAK Yayınları, Ankara, 2010 http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/strateji_belgeleri/BT_IK_STRATEJI_BELGESI_2011_2016.pdf, Erişim Tarihi: 21.06.2012.
34. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/sid/455/pid/453/cid/25907/index.htm, Erişim Tairihi: 22.06.2012.
35. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/sid/455/pid/453/cid/25909/index.htm, Erişim Tarihi: 22.06.2012.
36. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=1650&pid=1650, Erişim Tarihi: 22.06.2012.
37. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=455&pid=453, Erişim Tarihi: 23.06.2012.
38. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/sid/455/pid/453/cid/25906/index.htm, Erişim Tarihi: 24.06.2012.
39. Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı Programları http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=933&pid=461, Erişim Tarihi: 24.06.2012.
40. TÜBİTAK Yayınları http://www.tubitak.gov.tr/sid/531/index.htm, Erişim Tarihi: 24.06.2012.
41. AB Çerçeve Programları Kapsamındaki Destekler http://www.fp7.org.tr/home.do?ot=1&sid=3681, Erişim Tarihi: 25.06.2012.
42. İkili ve Çok Taraflı İşbirlikleri Kapsamındaki Destekler http://www.tubitak.gov.tr/sid/493/pid/491/index.htm, Erişim Tarihi: 25.06.2012
43. TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanı Prof. Dr. Şemsettin TÜRKÖZ'ün, "TBMM Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu"nda yaptığı 05.06.2012 tarihli konuşma.

44. Türkiye Bilimler Akademisi; http://www.tuba.gov.tr/, Erişim: 15.05.2012
45. 1956 tarih ve 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun.
46. Kültür ve Turizm Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, http://www.kulturturizm.gov.tr/, Erişim Tarihi: 10.05.2012.
47. 2011 tarih ve 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
48. Spor Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi,"Spor Faaliyetleri Daire Başkanlığı'nın Görevleri Bölümü", http://www.sgm.gov.tr/Sayfalar/birimDetaylari.aspx?birimID=5, Erişim Tarihi: 26.06.2012.
49. Spor Genel Müdürlüğü Resmî İnternet Sitesi, "Spor Eğitimi Daire Başkanlığının Görevleri Bölümü", http://sporegitim.sgm.gov.tr/hakkimizda/gorev_yetki.htm, Erişim Tarihi: 26.06.2012.
50. SGM Olimpik Sporlar Yüksek Performans Koordinatörü Dr. Mehmet ÖZAL'dan alınan bilgiler.
51. 2011 tarih ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
52. Aile Sosyal Destek Programı İnternet Sitesi, www.asdep.org, Erişim Tarihi: 09.07.2012.
53. Ankara Kalkınma Ajansı İnternet Sitesi, http://www.ankaraka.org.tr/tr/content.asp?id=62, Erişim Tarihi: 11.07.2012.
54. 08.11.2008 tarih ve 27048 sayılı RG'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği.
55. 2011 tarih ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
56. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Resmî İnternet Sitesi, "Türkiye'de Aile Hekimliği" http://www.ailehekimligi.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=54&Itemid=213, Erişim Tarihi: 06.08.2012.

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE ÜLKE ÖRNEKLERİ

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİLİK EĞİTİMİNDE ÜLKE ÖRNEKLERİ

Dünyadaki uygulamaları irdelemek ve başarılı çalışmaları örneklemek, denenmiş ancak sonuç alınamamış çalışmalardan kaçınmak amacıyla farklı uygulamaları incelemek önem arzetmektedir.

Üstün yeteneklilik eğitimi konusunda birçok ülkede farklı çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Ülkeler eğitim sistemleri ve idari yapıları doğrultusunda beklentilere uygun, farklı, esnek ve alternatifli modeller geliştirmektedirler.

Eğitim sisteminin dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda, sayısal veri ve mevcut uygulamaların zaman içinde değişkenlik gösterebileceği göz ardı edilmemelidir.

9.1 (GÜNEY) KORE CUMHURİYETİ

(Güney) Kore'de son yarım asırdır yapılan harcamalarda ve yatırımlarda eğitimin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Yer altı ve yer üstü kaynaklarının ekonomiye katkısının az olduğu ülkede, büyümek ve kalkınmak için beklentiler eğitim üzerine yoğunlaşmıştır. Ülkede insana yapılan harcamanın en önemli yatırım olduğu düşüncesi egemendir (1).

Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü Sorumlusu "Meesook Kim" bu durumu şöyle özetlemektedir: *"Bizim ana konumuz insan ilişkileridir. O nedenle, çocukların eğitimine önem vererek, kendi geleceğimizi inşa ediyoruz. Dünya'nın dört bir yanındaki yetenekli çocuklar eğitim için Kore'ye geliyorlar. Kore, bilgi üzerine kurulu bir ulusun artık daha da ötesinde bir ülke olmuştur. En iyi eğitimi verebilmek amacıyla, uzay eğitimi dâhil, en ileri bilgiler öğretilmektedir. Birçok insan Kore'de yaşanan ekonomik kalkınma hakkında bilgi edinmek istiyor. Kore Hızlı Ekonomik Büyüme Kurumunu tanımak ve Kore'nin farklı eğitim sistemini anlamak için çaba gösteriyor. 1962 yılında Kore'de kişi başına düşen gelir 110 $ ve devlet bütçesi ise 50 milyon $'dı. 2008 yılında ise kişi başı gelir 21 bin $'ın üzerine çıktı ve ülkenin bütçesi 410 milyar $'a kadar yükseldi. Kore 2010 Kasım ayında yapılacak G-20 ülkeleri zirvesinin ev sahibi olarak seçildi. Bugün dünyanın en büyük 13. ekonomisi konumunda olan bir ülkeyiz. Bu seviyeye ulaşmak için bilgiye ve insana yatırım yaptık."*

9.1.1 Yasal Düzenlemeler

Üstün yeteneklilerin eğitimini sistemli bir şekilde yürütebilmek için ilk yasa 2000 yılında (Üstün Zekâlıların Eğitimi Yasası) çıkarılmıştır. 2003 yılında ise "Üstün Zekâlılar Eğitimini Destekleme Yasası" çıkarılmış, 2005 ve 2008 yıllarında Yasada kısmi değişiklikler yapılmıştır. Bu Yasa, üstün yetenekli bireyleri erken yaşta keşfederek, kendi yetenek ve karakterlerine uygun eğitimi vermeyi, kişisel gelişimlerine katkıda bulunmayı ve ülkenin, toplumun kalkınmasına fayda sağlamayı amaçlamaktadır (2). Yasa, doğuştan sahip olduğu potansiyeli geliştirmek için özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri üstün yetenekli olarak tanımlamıştır.

Yasa;

- Üstün yetenekli eğitimini destelemede devletin ve yerel yönetimlerin görevlerini,
- Merkezi Üstün Yetenekli Eğitimi Geliştirme Komisyonu kuruluş ve görevlerini,
- Belediye ve eyaletlerdeki Üstün Yetenekli Eğitimi Geliştirme Komisyonu kuruluş ve fonksiyonlarını,
- Üstün yetenek sahiplerinin seçim ve tespitini,
- Üstün yetenekli okulunun, sınıfın ve eğitim enstitüsünün kuruluşunu ve idaresini,
- Üstün yetenekli eğitim araştırma merkezi çalışma alanlarını,
- Bu kurumların karşılıklı yetki ve sorumluluklarını belirlemektedir.

Ülkelerin eğitim politikaları da hükûmetler el değiştirdikçe değişebileceği gerçeğinden hareketle Kore'de, üstün yeteneklilerin eğitim politikalarının istikrarlı olması için, üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili kararlarda Cumhurbaşkanlığı yetkili kılınmıştır.

9.1.2 Tanılama Süreci

Öğrencilerin devlet tarafından tanılanması ve uygun eğitim programına yönlendirilmesi 4. sınıfta başlamaktadır. Üstün yetenekli öğrencileri belirleme sürecinde; öğretmen gözlemleri, portfolyo raporları; Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü yetkilileri (The Korean Educational Development Institute-KEDI), üniversitelerin temsilcileri ve okulun öğretmenlerinden oluşan komisyon tarafından hazırlanan tek kullanımlık yetenek testi (değerlendirmede ağırlığı % 5) ile yaratıcılık ve yetenek çözümleme testleri, çocukların bilim kamplarındaki etkinlikleri dikkate alınmaktadır.

Kore, 2000 yılından bugüne WISC-R gibi zekâ testlerinden vazgeçmiştir. Bu tarihten başlayarak üstün yetenekli çocukları "çoklu değerlendirme" anlayışına göre tanılamaktadır. Süreç içerisinde öğrencinin okul başarısı, yaratıcılık, liderlik, özel yetenek, motivasyon, zekâ gibi çeşitli özellikleri dikkate alınmaktadır (3).

Üstün Zekâlılar Eğitimini Destekleme Yasasına göre tanılama süreci aşağıdaki biçiminde gerçekleşmektedir:

- Üstün yetenekli olarak seçilmek istenen çocuk veya velisi ikametinin olduğu şehrin eğitim müdürüne seçilmek isteğine dair başvuruda bulunur.
- Başvuruyu alan eğitim müdürü, üstün yetenekli eğitim, araştırma merkezine seçim ve değerlendirme yapılması konusunda talebi iletir. Değerlendirmenin sonucuna göre bireyin üstün yetenekli olup olmadığı başvuru sahibine bildirilir.
- Üstün yetenekli olduğu tespit edilen çocuk için yetenek ve kapasitesini geliştirici planlamalar yapılır.
- Üstün yetenekli olarak belirlenen çocuk, üst seviyedeki bir okula giriş hakkı kazanmış olur.
- Veli başvuru yaptığı eğitim müdürlüğüne sonuç hakkında sonuç belgesini aldığı andan itibaren 30 gün içerisinde itirazda bulunabilir. İtiraz yaptığı yer de 30 gün içerisinde, talebi tekrar değerlendirir ve sonucu itiraz sahibine bildirir.
- Üstün yetenekli çocuk, velisi veya okulunun müdürü, o okulda uygun eğitim verilebileceği konusunda şüphesi varsa başka bir eğitim kurumuna nakli hususunda eğitim müdürüne başvuruda bulunabilir. Öğrenci naklinde, öğrenci ve velinin görüşlerini dikkate almak zorunludur.
- Üstün yetenekli çocukları seçme ve değerlendirme standartlarını Cumhurbaşkanlığı belirler.

Kore'de 7 milyon öğrenci bulunmaktadır. Günümüzde öğrencilerin yaklaşık 90 bini yani % 1,3'ü üstün yetenekli olarak tanılanmış ve fiilen eğitime alınmış durumdadır. Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren okul sayısı 4'tür. 2009 yılı verilerine göre üstün yetenekli çocukların kurumlara göre dağılımı Tablo 9.1'de verilmiştir (1).

Tablo 9.1 (Güney) Kore'de Üstün Yetenekli Öğrenci Sayısı ve Kademelere Göre Dağılımı

Tür	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			
		İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Üstün Yet. Okulu	2	-	-	548	548
Üstün Yet. Sınıfı	967	19.133	9.106	2.328	30.567
Eğitim Bürosunda Üstün Yet.Merkezi	471	14.336	16.424	735	31.495
Üniversitede Üstün Yet. Merkezi	84	2.378	5.070	147	7.595
TOPLAM	**1.524**	**35.847**	**30.600**	**3.758**	**70.205**

9.1.3 Eğitim Uygulamaları

(Güney) Kore'de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili amaçlar Şekil 9.1'de verilmektedir (1).

Şekil 9.1. Üstün Yetenekliler Eğitiminin Amacı

Ülkede ailelerin eğitim seviyesi yüksek olduğu için 4. sınıfa kadar öğrencilerin yetenekleri ve diğer eğitim ihtiyaçlarıyla doğrudan aileler ilgilenmektedir. 4. sınıftan itibaren tanılama ile birlikte devlet, üstün yetenekli çocukların eğitiminde yer almaya başlamaktadır. Tanılanan öğrenciler, 4. sınıf sonrasında **özel sınıflar**da eğitim görmektedirler (4).

Üstün yetenekli öğrenciler ülkedeki yaklaşık 250 üniversiteye sınavsız olarak mülakatla alınmaktadır. Sadece Seul Üniversitesi sınav puanına göre öğrenci almaktadır. "Advance Plusment" adı verilen bir sistemle yetenekli öğrenciler üniversiteden dersler alabilmekte, lise eğitimini erken tamamlama imkânı bulabilmektedir. (3).

Kore'de üstün yetenekliler eğitimine yönelik üç ayrı eğitim biçimi tasarlanmıştır (1). Uygulamalar Şekil 9.2'de yer almaktadır.

Şekil 9.2 Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Eğitim Uygulamaları

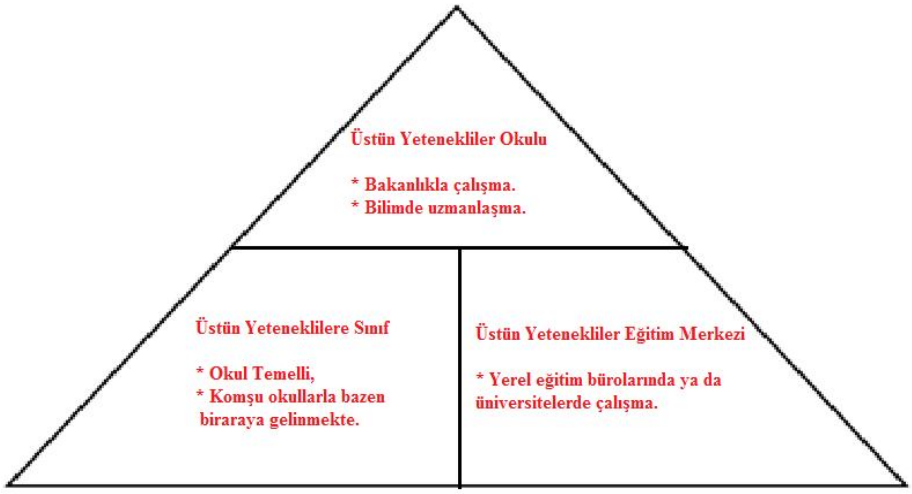

9.1.4 Öğretmen Eğitimi

Üstün yetenekli çocukların öğretmen eğitimleri KEDI tarafından organize edilmektedir. KEDI başta olmak üzere üniversiteler ve sivil toplum örgütleri, yurt içinde üstün yetenekliler öğretmenlerini çeşitli kurslara ya da sertifika programlarına alarak gelişimlerini sağlamaktadır. Başta ABD olmak üzere pek çok ülkeye eğitim çalışmaları için gönderilen öğretmenler edindikleri bilgi, görgü ve tecrübeleri ülkelerine uyarlamaktadır. Öğretmenler gibi öğrenciler de bilgi ve görgülerini artırmak için sıklıkla devlet kontrolünde yurt dışına gönderilmekte, kazandıkları becerileri ülkelerine taşımaktadır (4).

Ayrıca yurt içi ve yurt dışında eğitilen yetenekli insan kaynaklarının takibi yapılmaktadır. Konu bir devlet politikası olarak ele alınmakta ve beyin göçünün engellenmesi amaçlanmaktadır. Nitelikli insan gücünün, ülke açısından stratejik öneme sahip alanlar ile ekonomik ve sosyal alanlarda değerlendirilmesi ve istihdamı sağlanmaktadır.

Öğretmen eğitiminin yanı sıra (Güney) Kore'de, üstün yetenekli çocukların aile eğitimine de özel önem verilmektedir. Eğitimin içinde ailelerin doğrudan rol almasına, aktif katılımlarının sağlanmasına uygun ortamlar hazırlanmaktadır.

9.1.5 Eğitim Finansmanı

(Güney) Kore'de AR-GE harcamaları önemli ölçüde devlet tarafından desteklenmektedir. KEDI özel bütçesi olan bir kuruluştur. Üstün yeteneklilere yönelik hizmet veren kurumların eğitime yönelik tüm yatırımları devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Özel teşebbüslerin, sanayi ve teknoloji alanında faaliyet gösteren kuruluşların üstün yeteneklilerle ilgili projelere yatırım yapmaları desteklenmektedir (3).

9.1.6 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

9.1.6.1 Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü

(Güney) Kore'de üstün yetenekliler ile ilgili çalışmalar geçmişe dayanmaktadır. Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü (The Korean Educational Development Institute-KEDI) 1980'den bu yana üstün yetenekli bireylerin eğitiminde çok önemli bir fonksiyona sahiptir. KEDI, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığından bağımsız olarak ülkede eğitim çalışmalarının geliştirilmesini en üst düzeyde organize eden kuruluştur (3).

KEDI'nin görevleri arasında; öğretmenlerin eğitimi, aile eğitimlerinin planlanması, eğitim programlarının düzenlenmesi, eğitimde ihtiyaç duyulan materyallerin belirlenmesi, geliştirilmesi, AR-GE faaliyetlerini yürütme yer almaktadır(3).

KEDI bünyesinde 2002 yılında Ulusal Üstün Zekâlı ve Yetenekli Eğitimi Araştırma Merkezi (National Research Center for Gifted and Talented Education-NRCGTE) kurulmuştur. NRCGTE, üstün yetenekli eğitiminin kalitesini artırma konusunda faaliyetler gerçekleştirmektedir. Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ve ilgili enstitülerle beraber üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda politikalar üretmektedir. NRCGTE, üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili araştırmalar yapmakta, öğrenme ve öğretme kaynaklarının kalitesini artırmaktadır. Araştırma ve proje uygulamalarıyla, üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda teori, politika ve pratik uygulamalar geliştirmektedir (3). Ayrıca üstün yetenekli çocuklar için programlar tasarlamaktadır. Örneğin; "Gerçek Yaşamda Geometri" adlı derste öğrencilere yeni bir anlayış ve bakış

açısı vermek için geometri ve matematik prensiplerinden yararlanarak üstün yetenekli çocukların tarihî binaların mimarisini analiz etmesi istenmektedir. Böylece yaşam ile öğrenilenlerin ilişkilendirilmesi hedeflenmektedir (5).

9.1.6.2 Seul Fen Lisesi

İlköğretim süresi 6 yıl olan (Güney) Kore'de lise, 7. sınıftan itibaren başlamaktadır. Çocuklar ilköğretim sonunda Seul Fen Lisesi gibi okulların sınavlarına girmektedir.

Seul Fen Lisesi, 15-18 yaş aralığındaki üstün yetenekli öğrenciler için 1989 yılında açılmış olan devlet okuludur. Ülkede, Seul Fen Lisesi gibi özel amaçlı kurulmuş 20 fen lisesi bulunmaktadır. Seul Fen Lisesi, yatılı olarak hizmet vermektedir. Ortaokul mezunları arasından ilk % 0.01'lik dilime giren öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Öğrenciler liseyi bitirene kadar okula devam etmektedir. Okulun her kademesinde yaklaşık 120 öğrenci vardır. Sınıf mevcutları 15 öğrenciyi geçmemektedir. **Eğitim giderleri konusunda diğer okullarla aralarında bir ayrım bulunmamaktadır. Sadece eğitim programlarında ve program zamanlamalarında farklılıklar yer almaktadır.** Okulda zenginleştirmeye, farklılaştırmaya ve hızlandırmaya önem verilmektedir. Okuldaki genel eğitim öğretim süresi üç yıldır. Ancak erken mezun olmak mümkündür. Okulun, katıldığı olimpiyatlarda madalya başarıları vardır. Okul, Bilim, Teknoloji ve Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında üstün yetenekli öğrenciler için akademi hâline getirilmiştir (3).

Seul Fen Lisesinin misyonu:

- İleri bilim ve teknoloji alanında insan kaynağı yetiştirmek,
- Bilim alanında üstün yetenekli öğrencileri seçmek ve sahip oldukları potansiyeli geliştirmelerini sağlamak,
- Üstün yetenekliler için kurulan uluslararası düzeydeki eğitim merkezleriyle iş birliği yapmak.

Seul Fen Lisesinin amacı:

- Öğrencileri erdemli karakterde ve üretken eğitmek,
- Kore'nin gelecekteki liderlerini yetiştirmektir.

Ayrıca (Güney) Kore'de yaklaşık 90 tane bilim-sanat müzesi bulunmaktadır. Bunlar, özellikle üstün yetenekliler için açılmış kurumlar olmayıp tüm yaş ve kademedeki bireylerin yetenek gelişimlerine olanak sunan deneme ve bilim uygulama merkezleridir. Bu merkezler bilimin gelişim ve değişim evrelerini yaşamla ilişkilendirerek üç boyutlu görsel materyaller sunan bilim müzeleridir.

9.2 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bilim, teknoloji, ekonomi, siyasi ve askerî alanda güçlü devletler arasında ön sıralarda gelmektedir. Bu durum uluslararası rekabeti ve çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Rekabeti sürdürebilmek ve risklerle baş edebilmek için ülke üstün yetenekli çocukların eğitimini önemsemekte ve birçok uygulamayı bünyesinde barındırmaktadır. Günümüzde ABD'de üstün yetenekliler eğitimi büyük ölçüde tartışılmakta, kuram ve modeller geliştirilmekte, yerel, federal ve eyalet düzeyinde çok sayıda ve çeşitte uygulamalar görülmektedir.

ABD'de üstün yetenekliler eğitiminin önem kazanmasında, Sovyetler Birliği'nin 1957 yılında ilk uzay aracı olan Sputnik'i uzaya fırlatmasının büyük etkisi olduğu belirtilmektedir. Sputnik'in uzaya gönderilmesi ile ABD'nin bilim ve teknolojide önemli adımlar atma zorunluluğu ülkeyi üstün yeteneklilerin tanılanmasına ve eğitimine yönlendirmiştir. Rusların başarısının altında yatan nedenler yetkililer tarafından araştırılmış ve başarının arkasındaki en büyük etkenin üstün yeteneklilerin eğitimine verdiği önem olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle, Amerikalı yöneticiler, daha etkili eğitim sağlamayı, millî güvenlik meselesinin bir parçası olarak kabul etmişlerdir. ABD'de, bilim ve teknoloji alanındaki açığın kapatılması için üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili yasal düzenlemeler oluşturulmuştur (Akt.6).

9.2.1 Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

1958 yılına kadar eğitimi toplumun her kesimine yayarak okullaşma oranını artırma eğiliminde olan ABD'de, çıkarılan Ulusal Güvenlik Eğitimi Yasası ile fen, matematik ve yabancı dil yeteneklerinin geliştirilmesi için ayrılan kaynaklar federal düzeyde artırılmıştır. Yasa çerçevesinde özel sınıflar oluşturulmuş, öğrencilerin daha ileri düzeyde ders almaları ve sınıf atlamaları teşvik edilmiştir (6).

1970'li yıllarda üstün yetenekliler üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmıştır. 1972 yılında hazırlanan Marland Raporu, üstün yetenekli çocukları yetenek alanlarına göre tanımlamıştır. Rapor üstün yeteneklilerin eğitimi üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Marland Raporu'na göre üstün yetenek "genel zihinsel, özel akademik, yaratıcılık, liderlik, sanat ve psikomotor gibi altı yetenek alanının birinde ya da birkaçında olağanüstü başarı veya başarı potansiyeli göstermek" olarak tanımlanmıştır(6).

Marland Raporu'nda üstün yetenekli çocuklara farklılaştırılmış eğitim programının uygulanması gerektiği ifade edilmişse de, bunu teminat altına alan federal düzeyde yasalar çıkarılmamış, üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik uygulamalar eyaletler düzeyinde kalmıştır. Günümüzde ABD'de üstün yeteneklilere yönelik özel programlar uygulamayan eyaletler de bulunmaktadır (Akt.6).

1974 yılında Eğitim Bakanlığı bünyesinde Üstün Yetenekliler Dairesi (The Office of the Gifted and Talented) adı altında bir birim kurulmuştur. Birim eyaletlerdeki eğitim kurumlarına üstün yeteneklilerin belirlenmesi ve eğitimi gibi konularda yardım etmekteydi.

Üstün Yetenekliler Dairesi üstün yeteneklilerin eğitimini desteklemek için Reston (Virginia) ve Los Angeles (California) Liderlik Eğitim Enstitülerini kurmuştur. 1981'de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine ayrılan kaynaklar azaltılmış ve birim kapatılmıştır. 1988 yılında çıkarılan Jacob K. Javits Üstün Yetenekli Öğrenciler Eğitimi Yasası ile birim yeniden kurulmuştur (6).

Amerika'da üstün yetenekli öğrenciler için başlıca hukuk kuralları, ABD Sivil Haklar Ofisi (U.S. Office for Civil Rights) ve Engelli Bireylerin Eğitimi Yasası'nda (Individuals with Disabilities Education Act) yer almaktadır. İki kere farklı (üstün yetenekli-özel öğrenme güçlüğü vb.) çocukların yasal hakları ise daha karmaşık ve genel itibarıyla federal vatandaşlık haklarına dayanmaktadır. Federal Anayasa'da, üstün yetenekli çocuklara yönelik özel bir ifade yer almamaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler için özel hizmetleri zorunlu kılan yasal çerçeve federal düzeyde bulunmamakla beraber Javits Yasası gibi üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik proje ve araştırmaları federal düzeyde destekleyen düzenlemeler bulunmaktadır (Akt.6).

9.2.2 Eğitim Uygulamaları

1970'li yıllarda üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili olarak hızlandırma uygulamasına başlanmıştır. Bu tarihte Ulusal Güvenlik Eğitim Yasası hızlandırma, sınıf atlama, ders atlama, dersleri kredilendirme gibi uygulamalardan elde edilen sonuçlara dayanılarak değiştirilip düzenlenmiştir (7).

ABD eğitim sisteminde standartlar önemli bir yere sahiptir. Eğitim-öğretimdeki okul, öğretmen, derslik, ders gibi çeşitli başlıkların her birisi için standartlar belirlenmekte ve sistem standartlar üzerinden yürütülmektedir. Ancak üstün yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgili federal düzeyde standartlara az rastlanmaktadır.

ABD'de üstün yeteneklilere yönelik farklı uygulamalar vardır (7).

- Üstün yetenekliler yatılı okulları,
- Uluslararası Bakalorya (IB) Programı,
- Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturulması (Study of Mathematically Precocious Youth and Talent Search)

gibi programlarla üstün yeteneklilerin eğitimi sağlanmaktadır (8).

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde farklı grup uygulamaları bulunmaktadır. Eğitimde uygulanan grup türleri Tablo 9.2'de yer almaktadır (9).

Tablo 9.2 Grup Türleri

Tam Zamanlı Homojen Sınıflar	Tam Zamanlı Heterojen Sınıflar	Yarı Zamanlı - Geçici Gruplar
Üstün yetenekliler için özel okullar	Normal öğrenciler arasında farklılaştırılmış öğretim	Sınıf birincilerine özel program
Özel kurumların açtığı okullar	Normal öğrencilerle birlikte birleştirilmiş üstün yetenekliler grubu	Özel sınıflar
Okul içinde ayrı okul uygulamaları	Normal sınıf içerisinde birleştirilmiş başka sınıf öğrencileri	Okul kulüp etkinlikleri
Magnet okulları		Kaynakların bulunduğu mekâna öğrencileri götürme
		Dersten çıkarıp başka yere götürme

Günümüzde hızlandırma ve zenginleştirme uygulamalarına yer verilmektedir. Okulun içinde ya da dışında; matematik, bilim, sanat ve öğrenme merkezleri, geziler, cumartesi programları, yaz okulları, kamplarda bağımsız inceleme, bilimsel araştırma ve sanatla ilgili etkinlikler düzenlenmektedir.

Yetişkin ve deneyimli bireylerin (mentorların) tecrübelerinden yararlanmak, üstün yeteneklilerin eğitiminde başvurulan uygulamalardan biridir. Okul ya da aile tarafından seçilen bu kişiler, çocuğa bir işi en iyi nasıl yapacaklarını öğretmekle kalmayıp; onların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, çalışma disiplini kazanmalarına yardımcı olmakta ve süreci paylaşarak çocukların eğlenceli vakit geçirmelerine katkıda bulunmaktadır (10).

ABD'de bazı üniversiteler, genel eğitim ya da öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim sunan araştırma merkezleri barındırmaktadır. Purdue Üniversitesinde Üstün Zekâlılar Araştırma Enstitüsü (Gifted Education Research Insitute), William ile Marry Kolejinde Üstün Zekâlılar Eğitim Merkezi (Center for Gifted Education), Washington Üniversitesinde Yetenekli Gençler Merkezi (Center for Capable Youth), Connecticut Üniversitesinde ortaokul seviyesinde yetenek gelişimi yüksekokulları (Academies of Inquiry and Talent Development at the Middle School Level) bu programlardan bazılarıdır (7). John Hopkins Üniversitesinde olan Yetenekli Gençler Merkezi (Center for Talented Youth) ise, matematikte üstün yetenekli gençlerin incelenmesi ve yetenek havuzu oluşturulması programıyla, matematikte çok üstün başarı gösteren öğrencileri

tespit etmeye çalışmaktadır (11). Luisiana, Indiana, Ilinois, Teksas, Güney ve Kuzey Carolina'da, fen ve matematik ağırlıklı üstün yetenekli yetiştiren okullar, üniversite kampüslerinin içerisinde hizmet vermektedir.

ABD'de okulların ve merkezlerin yanı sıra ana-babaların oluşturduğu dernek ve vakıflar; üstün yeteneklilere yönelik yaz okulları, mentorlarla çalışma ve zenginleştirme programları gibi etkinlikler düzenlemektedir. Bu tür kuruluşların önde gelenleri arasında Üstün Yetenekli Çocuklar Konseyi (Council for Exceptional Children), Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (National Association for Gifted Chidren) ve MENSA bulunmaktadır. Ayrıca, Connecticut Üniversitesinde, ABD Eğitim Bölümü Eğitim Araştırma ve İyileştirme Ofisine bağlı Ulusal Üstün Yetenekliler Araştırma Merkezi (National Research Center on the Gifted and Talented) bulunmaktadır. Merkez, ülke çapında politikalar geliştirmek, kuramsal ve uygulamalı araştırmaları desteklemek, yönlendirmek; bilginin toplanmasını, işlenmesini ve dağıtımını sağlamak, öncü ve deneysel uygulamalara fırsat vermek gibi işlevler yerine getirmesinin yanında, üstün yeteneklilere yönelik zenginleştirme etkinlikleri de düzenlemektedir (10).

9.2.3 Eyalet Örnekleri

ABD'de eğitim, eyaletilerin iç sorunu olarak kabul edilmekte olup eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Eğitim konusundaki düzenlemeler eyalet içerisinde sorumlu olan eğitim bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Eyaletlerin üstün yetenekli çocuklara sağladığı yasal haklar ve eğitsel olanaklar farklılık göstermektedir. 27 eyalette, üstün yetenekli öğrenciler için eğitim tamamen veya kısmen zorunlu kılınmıştır (Akt. 6).

9.2.3.1 Illinois Eyaleti

9.2.3.1.1 Yasal Düzenlemeler

Illionis eyaletinde üstün yetenekli çocuklarla ilgili 2006-2007 eğitim-öğretim yılında yasal düzenleme yürürlüğe girmiştir. Yasaya göre Eyalet Eğitim Kurulu, üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlara bütçe ayırmak zorundadır. Okullar üstün yetenekli öğrenciler için programlar geliştirebilmekte, diğer okullarla projeler yapabilmekte ve Eyalet Eğitim Kurulundan mali destek isteyebilmektedir.

Maddi destek alabilmek için uyulması gereken standartlar şunlardır:

- Üstün yetenekli çocukların nasıl gruplandırılacakları ve eğitilecekleri açıklanmalıdır.
- Eğitim programlarının nasıl genişletileceği ve farklılaştırılacağı, hızlandırmanın nasıl gerçekleştirileceği belirtilmelidir.

- Yaratıcı ve eleştirel düşünme, araştırma becerileri ve problem çözmeyi içeren üst düzey düşünme becerilerinin programda nasıl işleneceği açıklanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocukların akademik gelişimini ölçmek için metodoloji belirlenmelidir.
- Çocuğun gelişimi konusunda ailesiyle ya da velisiyle iletişim içinde olunmalı ve gelişime ilişkin rapor verilmelidir.
- Program içinde üstün yetenekli çocukların öğrenme gelişimlerine ilişkin veriler toplanmalı ve verileri içeren bir rapor Eyalet Eğitim Kuruluna sunulmalıdır.
- Üstün yeteneklilere yönelik programların denetlenmesinden sorumlu bir müfettiş atanmalıdır (6).

2006 yılındaki yasal düzenlemeyle üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için standartlar oluşturulmuştur. Bu standartların amacı; üstün yetenekli öğrencilerin eğitim programlarının iyileştirilmesi, geliştirilmesi, okullara rehberlik ve yardım edilmesidir. Eyalet Eğitim Kurulu, standartların uygulanmasından sorumludur. Kurulun görevleri arasında; denetleme, uyum denetimi, programların yönetimi, personel standartlarının oluşturulması, üstün yeteneklilerin eğitiminde görevli öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişimlerini planlama bulunmaktadır (6).

Üstün yetenekli kabul edilme koşulları arasında cinsiyet ya da engel durumu ayrımı yapılmamaktadır. Eyalet Eğitim Kurulu, bir kişiyi üstün yetenekli öğrencilerin eğitimini takip etmek göreviyle atamaktadır.

9.2.3.1.2 Tanılama Süreci

Illionis eyaletinde herhangi bir alanda akranlarından farklı olarak yüksek kabiliyet gösteren çocuk "üstün yetenekli" olarak kabul edilmektedir.

Tanılamada belirlenen standartlar şunlardır:

- Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında her bir alan için 3 değerlendirme ölçütünün kullanılması gerekmektedir. Kullanılan değerlendirme araçları içinde; gözlem sonuçları, ürün (portfolyo) dosyaları ve okul bölgesinin kendi kullandığı değerlendirme araçları bulunmalıdır.
- Matematik ve dil sanatlarına öncelik verilmelidir.
- Ana dili İngilizce olmayan azınlık grubundaki ve düşük gelir grubundan gelen öğrencileri de dikkate alarak ölçme aracı seçilmelidir.
- Üstün yetenekli çocukları tanılama sürecinde, her bir yetenek alanına eşit derecede önem verilmelidir.

- Kullanılan tanılama prosedürlerinin; uygulanacak eğitim programına ve sunulan hizmetlere uyumlu olmasına özen gösterilmelidir.
- Karar verme sürecinde eşit ve adil davranılmalıdır (6).

9.2.3.1.3 Eğitim Uygulamaları

Üstün yetenekli eğitimi, genelde farklılaştırma, zenginleştirme, hızlandırma eksenli uygulamalarla gerçekleştirilmektedir. Yaratıcılık, problem çözme becerisi, eleştirel düşünme becerisi, araştırma becerileri gibi üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesine önem verilmektedir. Eyalette özel okul ya da özel sınıf uygulaması tercih edilmemektedir (6).

9.2.3.1.4 Öğretmen Eğitimi

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde görev alacak öğretmenlerin konuyla ilgili sertifika sahibi olması gerekmektedir.

Bu öğretmenlerde aranan nitelikler;

- Üstün yetenekli çocukların özelliklerini bilmesi,
- Üstün yetenekli çocukların eğitsel ihtiyaçlarına cevap verebilmesi,
- Eğitim programının farklılaştırabilmesi,
- Üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için uygun öğretim tekniklerini uygulayabilmesidir (6).

9.2.3.2 Arizona Eyaleti

9.2.3.2.1 Tanılama Süreci

Okul bölgesi yönetim kurulu, üstün yetenekli çocuklar için Eyalet Eğitim Kurulunca onaylanmış bir ya da daha fazla test kullanarak rutin okul taramaları yapmaktadır. Öğrenciler içerisinde bu testlerden en az birinden % 97'lik başarı gösteren veya daha yüksek puan alanları "üstün yetenekli" olarak kabul etmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde kullanılan testlerde özellikle İngilizcesi iyi olmayan ve zorluk yaşayan azınlık grupların olumsuz etkilenmemesine özen gösterilmektedir (6).

Okul bölgesi yönetim kurulu, üstün yetenekli olarak tanılanmış öğrencilere özel eğitim hizmetleri sunmakta; üstün yetenekli öğrenciler için eğitim programı değiştirebilmekte ve yeni yöntem, materyal ve teknikleri ekleyebilmektedir (6).

9.2.3.2.2 Eğitim Uygulamaları

Okul bölgelerinin yönetim kurulları, üstün yetenekli çocukların kapasitelerine uygun eğitim almaları için eğitim programı geliştirmektedir. Uygulamadaki programda yapılacak değişiklikler eyalet eğitim bakanlığının onayından geçirilmelidir.

Okul bölgeleri, üstün yetenekli öğrencilere yönelik programlarda yapılan çalışmaları değerlendirmekte ve değerlendirme sonuçlarını eyalet eğitim bakanlığına bildirmektedir. Eyalet eğitim bakanlığı, değerlendirme esaslarını, raporlama şekillerini, ölçüt ve zaman çizelgesini incelemekte ve geliştirmektedir (6).

9.2.3.2.3 Öğretmen Eğitimi

Arizona eyaletinde, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretmen olarak görev almak için, bu alanda çalışma belgesine sahip olmak gerekmektedir.

Çalışma belgesi için gereken şartlar şunlardır:

- İlköğretim, ortaöğretim ya da özel eğitim sertifikasına sahip olmak.
- Fen, matematik, dil sanatları (language arts), yabancı dil, sosyal bilimler, psikoloji, güzel sanatlar ve bilgisayar teknolojileri gibi alanlarda lisans ya da yüksek lisans düzeyinde 9 saatlik (üstün yeteneklilerle ilgili) ders almış olmak.
- Üstün yeteneklilerin eğitiminde öğretmen, uzman gibi görevlerde okul bölgesi tarafından belgelenmiş olmak, bu alanda en az 3 yıl deneyim sahibi olmak.
- Üstün yetenekliler eğitimiyle ilgili en az 135 saatlik hizmet içi eğitim almış olmak.
- Üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda üniversitelerden en az 12 saatlik ders almış olmak (6).

9.2.3.2.4 Eğitimin Finansmanı

Arizona eyaletindeki okul bölgeleri, üstün yetenekliler programında yer alan öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısının % 3'ü kadar olmasını öngörmektedir. Üstün yeteneklilere yönelik eğitim veren okul eğitim bakanlığından, öğrenci başına 55 dolar ya da öğrenci sayısına bakılmadan 1.000 dolar finansal destek alabilmektedir. Okul yönetim kurulu üstün yetenekli öğrencilere yönelik programda başarısız olursa veya uygulanan programı eyalet müfettişi onaylamazsa eyaletten maddi destek alamamaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin sayısı, sınıf düzeyleri ve uygulanan programlara yapılan harcamalar, okul bölgesinin yıllık raporunda yer almaktadır (6).

9.2.4 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

9.2.4.1 Ulusal Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği

Ulusal Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (The National Association for Gifted Children-NAGC) elli yılı aşkın zamandır üstün yetenekli çocuklar konusunda farkındalığı artırmak ve bu çocukların eğitimini en üst seviyeye çıkarmak için çalışmaktadır. Derneğin 8 binden fazla üyesi bulunmaktadır.

NAGC maddi kaynaklarını, öğretmenlerin, eğitim danışmanlarının ve ailelerin eğitimine harcamaktadır. Ayrıca üstün yetenekli çocukların fark edilmesi ve desteklenmesi konusunda aileleri ve öğretmenleri yetiştirmektedir. NAGC, üstün yetenekli çocukların potansiyelinden yararlanılmaması durumunda oluşabilecek kayıplar konusunda toplumu bilinçlendirmektedir.

NAGC eğitimi üç standartta incelemektedir:

- Eğitim içeriğinin üstün yeteneklilere göre hazırlanması,
- Üstün yetenekli çocuklar için bilgi birikimi ve yetenek standartlarının hazırlanması,
- Okul öncesi dönemden lise mezuniyetine kadarki süreçte eğitim programlarının belirlenmesidir (12).

9.2.4.2 Davidson Yetenek Geliştirme Enstitüsü

Davidson Yetenek Geliştirme Enstitüsü (Davidson Institute for Talent Development) 18 yaş altındaki üstün yeteneklileri destekleyen, kâr amacı gütmeyen ulusal bir dernektir. Ebeveynlere ve 5-18 yaş arasındaki üstün yetenekli çocuklara akademik, bireysel gelişim ve yetenek gelişimi konusunda çeşitli destekler vermektedir. Enstitü, üstün yeteneklilerle ilgili yasaları takip etmekte, burs vermekte, yaz okulu düzenlemekte, aileleri desteklemekte ve maddi kaynak sağlamaktadır.

Dernek uyguladığı Davidson Genç Bilim İnsanı Programı'yla, üstün yetenekli öğrencileri destekleyen ve eğitimlerini sağlayan ücretsiz hizmetler sunmaktadır. Bu programla, öğrenciler ve aileleri aşağıdaki alanlarda hizmet alabilmektedir.

Ücretsiz Rehberlik Servisi:

Ailelere üstün yeteneklilikle ilgili ihtiyaçları doğrultusunda hizmet vermektedir. Aile ile rehber arasında sıkı bir bağ oluşmaktadır. Rehber, telefon veya e-posta yolu ile ailelere tavsiyelerde bulunmakta, uygun eğitim fırsatları arasında değerlendirme yapmaktadır. Rehber, öğrencinin ilgisini çekebilecek ve yeteneklerini geliştirebilecek kaynakları sunmakta, ailenin karşılaştığı sorunları aşmada onlara yol göstermekte ve çocuğun okulda nasıl bir çalışma içinde olması gerektiğini anlatmaktadır.

Üstün yetenekli çocuğun hangi okula gitmesi gerektiği veya nasıl bir eğitimin daha uygun olduğu konusunda, okuldaki eğitimi sırasında çocuğun duygusal olarak incinmemesi için, ailenin okulla olan ilişkisine yardım etmektedir. Hatta okulla görüşerek tavsiyelerde bulunmakta ve dışarıdan destek sunmaktadır.

Rehberler, çocukların kendilerini geliştirebilmeleri için ailelere materyal ve kaynak desteği yapmakta, yaz kampları hakkında bilgi vermekte, gerekirse yaz kampı düzenlemekte ve nasıl mentor bulabileceklerini anlatmaktadır. Rehberler, çocukların öğrenme yetenekleri veya eksiklikleri ile ilgili durumlarda gidebilecekleri yerleri de göstermektedirler.

Aile rehberleri, çocukların sadece entelektüel yeteneklerini geliştirmekle değil aynı zamanda çocuğun duygusal gelişim, mükemmeliyetçilik duygusu, beklenilenin altında başarı gösterme sebebiyle düş kırıklığı, akranlarıyla iletişim kuramama gibi bireysel problemleriyle de ilgilenmektedir.

İnternet Grubu: Öğrencilerin ve ailelerin birbirlerini bulmalarına yardım etmekte ve onlara sosyalleşme ortamı sağlamaktadır.

Aile Seminerleri: Ailelere, birbirleriyle ve uzmanlarla tanışma ve karşılaştıkları eğitimsel sorunları tartışma fırsatı sunmaktadır.

Genç Bilim İnsanı Seminerleri: Gençlere birçok uzmanlık alanından insanlarla tanışma ve konuşma fırsatı sağlamaktadır. Uzmanlık alanları; oyun teorisi, matematiksel 3 boyutlu animasyon gibi alanlar olabilmektedir.

Çocuklar ve aileleri yılda bir kere Davidson Aile Rehberlik Servisi aracılığıyla bir araya gelerek tanışıp kaynaşabilmekte, ebeveynler münazara yapabilmekte, oyun odalarında oyunlar oynayabilmekte ve konu uzmanlarını dinleyebilmektedir.

Genç Dahiler Temsil Programı'nda öğrencilere, ilgi ve becerilerini artıracak, severek yapacakları projeler verilmektedir. Davidson Summer STARS, öğrencilere akademik ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla fırsatlar sunan, bir haftalık yaz programıdır. Ailelere, çocuklarının uygun eğitim alabilmeleri konusunda yol göstermektedir. Üç hafta süren ve 13-16 yaş aralığındaki üstün yetenekli çocukların katıldıkları THINK Yaz Enstitüsü bulunmaktadır.

Üstün yetenekli çocukları eğiten öğretmenlerin, bu çocukların ihtiyaçları konusunda buluştukları ve ücretsiz hizmet aldıkları bir "Eğitimciler Birliği" bulunmaktadır. Birlikteki eğitimciler ve bu Birlikten yararlanmak isteyenler İnternet üzerinden tecrübe ve bilgi paylaşabilmekte, birbirlerine tavsiyelerde bulunabilmekte, sorular sorabilmekte, kaynak kitap önerebilmektedirler. Bu birliğin çalışmaları kapsamında uzmanlar tarafından, üstün yetenekli çocukların daha iyi eğitilmesi konusunda sunumlar yapılmaktadır. Birlik tarafından, kaynak kitap kolleksiyonu ve

araştırma raporları oluşturulmuştur. Enstitü, önemli bir işi başarıyla bitiren genç dâhilere 10 ile 50 bin dolar arasında ödüller vermektedir (13).

9.3 KANADA

9.3.1 Eğitim Uygulamaları

Kanada'da 16 yaşına kadar eğitim zorunludur, ancak veli iznine bağlı olarak sınır 14 yaşına kadar indirilebilmektedir. Kanada üstün yetenekliler eğitiminin örgün eğitimle uyumlu biçimde kaynaştırıldığı, bilimsel verilerle eğitim yapan ülkelerden birisidir.

Özellikle Ontario eyaletinde eğitim; kapsam, derinlik, hız ve çeşitlilik açısından farklılaştırma yapılarak öğrencilere kendilerini geliştirme olanağı sunulmaktadır.

Okullarda programın okula uyumunu sağlayan koordinatörlükler kurulmuştur. Çocuklar koordinatörlüğe bağlı öğretmenlerden ve özel programdan yararlanmakta, bir taraftan da üstün yetenek sergilemedikleri alanlarda yaşıtları ile eğitimlerine devam etmektedirler (14).

Yeteneklilik şartlarını belirlemek üzere 1998 yılında Kanada'da okul kurulları, bölgesel eğitim bakanlıkları ve eğitim fakülteleri kapsamında bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda yapılan düzenlemeye göre Kanada'da "üstün zekâlılık" yasal olarak "zihinsel yetenek" olarak tanımlanmaktadır.

Tanılama konusunda çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Bunlar:

1. Kanada Bilişsel Yetenek Testleri
2. Revize edilmiş Wecshler Zekâ Ölçütleri
3. Öğretmenin veya bazı durumlarda velinin çocuğu seçmesi.

Okul yöneticilerinden kapsayıcı uygulamalar beklenmektedir. Sınıf öğretmenlerinin heterojen öğrenci grupları için kapsamlı ders içeriği oluşturması gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili hedefler şöyledir:

- Eğitim programlarının geliştirilmesi,
- Renzulli'nin Üçlü Zenginleştirme Modeli doğrultusunda öğretmenlerin eğitim modüllerinin geliştirilmesi,
- Öğretmenler için hizmet içi eğitim, çalıştay ve mesleki gelişim faaliyetlerinin düzenlenmesi.

Kanada'da üstün yeteneklilerle ilgili uygulamalar bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Bazı eyaletlerde üstün yetenekli öğrenciler için herhangi bir yasa bulunmazken, Alberta ve Ontario gibi bölgelerde özel eğitim hizmetleri için bir yasa mevcuttur.

9.3.2 Öğretmen Eğitimi

Eyalet ve bölgelerde üstün yeteneklilerin öğretmenleri için; hizmet öncesi eğitim veya fiilen çalışılırken herhangi bir spesifik eğitim zorunlu değildir. Üstün yetenekli öğrencilerden sorumlu öğretmenin nitelikleri konusunda belirli bir çerçeve bulunmamaktadır. Öğretmenlerden üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda herhangi bir sertifika istenmemektedir.

Üniversiteler, üstün yetenekli eğitiminde çalışan öğretmenlere kurs ve hizmet içi eğitimler verebilmektedir. Üniversitelere bağlı enstitüler ve araştırma merkezleri öğretmenlere lisansüstü eğitim olanağı sağlamaktadır. Üstün yetenekliler alanında; kurumsal bazda, akademik düzeyde ve uygulama alanında araştırmalar yapılmaktadır(14).

9.3.3 Eğitim Finasmanı

18 yaşına kadar tüm okul hizmetleri ücretsizdir. Kanada'da her eyalet, eğitim politikasını planlamakta, uygulamalarda değişiklikler yapmakta, öğrenciler için destek hizmetleri sağlamakta serbesttir. Eyalet bütçesinden üstün yetenekliler eğitimine ciddi mali kaynaklar ayrılmaktadır.

Bölgesel eğitim bakanlıklarında üstün yeteneklilerin eğitimi için herhangi bir mali destek bulunmamaktadır. Okul bölgelerine tüm öğrencilerin eğitimi için mali destek sağlanmaktadır. Buna karşın üstün yeteneklilerin eğitiminde; ulaşım, okul denetlemeleri, özel programlar ve diğer hizmetler için masrafları "yerel eğitim müdürlükleri" tarafından sağlanmaktadır (14).

9.4 RUSYA FEDERASYONU

9.4.1 Eğitim Uygulamaları ve Tanılama Süreci

Rusya Federasyonu'nda üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar, 1950'li yıllarda dönemin Nobel ödüllü bilim insanlarının öncülüğünde kurulan iki tür okula dayanmaktadır.

Birinci tür okullar, bölgedeki tüm ortaokul öğrencileri arasından matematik, fizik, kimya, biyoloji ve enformatik dallarında ayrı ayrı seçilen ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere yöneliktir. Moskova, Leningrad, Kiev ve Novosibirsk'te üniversite

yerleşkelerinde kurulmuş olan bu okullarda eğitim gören gençlere, üniversitelerdeki bilim insanları tarafından eğitilme fırsatı tanınmıştır. Öğrencilere, üniversite yerleşkesindeki tüm olanaklardan faydalanma imkânı sunulmuştur.

İkinci tür okullar ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitiminde yoğunlaşmış okullardır. Bunların en ünlüleri arasında Gnesin Müzik Okulu, Stragonov Sanat Okulu ve Leningrad Bale Okulu'dur. Sovyet Rusyası'nın, bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen ünlülerinin çoğu bu okullarda yetişmiştir.

Rusya'da üstün yetenek gösteren öğrenciler için kurulan ve eski SSCB'de her cumhuriyetin başkentinde mutlaka bulunan bilimsel akademilerde, çocuklara fen, matematik, fizik, kimya, gök bilimi gibi alanlarda eğitim hizmeti verilmekteydi. Çocukları, ilkokuldan sonra kabul eden ve yatılı eğitim veren bu okullardan birisi Sibirya'nın Novosibirsk şehrinde bulunan bilim akademisidir (8). Öğrencileri 6 yaşında zorlu bir sınavla alan, müzik, resim, bale dersleri veren güzel sanat okulları da üstün yeteneklilere sunulan imkânlardan bir başkasıdır. Seçilen öğrencilerin günde 2-4 saat mecburi eğitim aldığı bu okullardaki öğrencilerin bazıları okullarına devam etmektedir(15).

Üstün zekâlıların eğitimi için kurulan ilk devlet okulu 1992'de Moskova Eğitim Bölümü tarafından Sozvezdie Okuludur. Bu okulun eğitim programı lise öncesi (progymnasium) ve lise (gymnasium) olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Eğitim programının dikkat çeken özelliği, okul yılları süresince öğrencinin üretkenliğinin, zihinsel ve kişisel gelişiminin desteklenmesidir.

Öğretimde uluslararası farklılaştırılmış eğitim programları temel alınmaktadır:

- Tematik disiplinler arası model,
- Küresel problemler,
- Problem çözme becerisi,
- Bireysel öğrenme ve araştırma tekniklerinin geliştirilmesi (16).

Bu okullara öğrenci seçimi üç aşamada yapılmaktadır;

- Bilişsel yetenek testleri,
- Oyun dersleri,
- Bireysel röportajlar.

Rusya'da 1996'da, eğitimin temel programı "Rusya'nın Çocukları Programı" ve alt program olarak "Üstün Zekâlı Öğrenciler" programı başlatılmıştır.

Matematik ve fen bilimlerinde üstün yeteneklilere yönelik eğitim programlarında 1980'lerin sonundan bu yana büyük değişim yaşanmıştır. Başta üstün

yeteneklileri dikkatle seçen, eğiten ve yetiştiren merkezî programlar, yerini geleneksel ve yenilikçi formların birleşimine bırakmıştır (16).

Geleneksel sistemde, üstün yeteneklilerin eğitiminde kamunun insan kaynağı ihtiyacına yönelik insan yetiştirmek ilk önceliktir. Teknolojik ve toplumsal ilerleme ikinci öncelikte ve bireyin kişisel gelişimi en sonda yer almaktadır. Üstün yetenekliler eğitim sistemi bahsedilen önceliklere göre tasarlanmıştır. Beyin gücü kaynaklarına odaklanarak Rus toplumunun ününü artırmak için sistem tasarımcıları bir yarışma ağı kurmuştur. Bu yarışmalar, üstün öğrencileri belirlemiş ve belirlenen öğrencilerin yetenek alanları ilave eğitim programı ve özel okul ile desteklenmiştir (16).

İlk öncelik olan toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla farklı tür ve düzeylerde (okul, eyalet, şehir, bölge vb.) yarışma sistemi oluşturulmuş ve bu sistem 50 yıldır düzenlenmektedir. Uluslararası yarışmalara katılacak öğrencilerin hazırlanmasına ve desteklenmesine büyük önem verilmektedir. En yaygın yarışma türleri, olimpiyatlar, turnuvalar ile açık öğretim metoduyla eğitim veren kurs/yarışma ve öğrenci konferanslarıdır (16).

İkinci öncelik olan teknolojik ve toplumsal ilerleme amacıyla düzenlenen **yarışma ve fuarlarda**, üstün yetenekli öğrencilerin hayatta karşılaşılan gerçek problemleri çözmeleri sağlanmıştır. Bu çocuklar için kurulan özel okullar, akademisyenler tarafından idare edilmiş ve okuldaki öğretmenlerin çoğunluğunu profesörler oluşturmuştur.

Üçüncü öncelik olan bireyin **kişisel özelliklerinin gelişimi** amacıyla yapılan destek azdır. Bu anlamda daha çok matematik ve fen alanlarında uzmanlaşılmasına önem verilmiş, beşerî bilimler ve sanat alanlarında yeterince teşvik yapılmamıştır. Ayrıca öğrenciler sosyal ve duygusal alanda düşük düzeyde desteklenmişlerdir. Üstün yetenekli çocuklar genel olarak yatılı okullarda eğitim görmüştür.

Genel olarak bakıldığında, geleneksel yaklaşımda üstün yeteneklilerin eğitimi, içerik değişimi ve zenginleştirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Erken tanılama ve belirlenen öğrencilerin özel okullara yerleştirilmesine önem verilmiştir.

Yeni sistem ise eğitim sürecinin bireyselleşmesi gereğini savunmaktadır. Bu sistemde beşerî bilimlere, sanat ve sosyal bilimlere ilgi artarken matematik ve fen bilimlerine ilgi azalmaktadır. Fen veya beşerî bilimler eğitiminde disiplinler arası yaklaşım benimsenmekte ve böylece öğrencilerin düşünme becerileri geliştirilmektedir.

Üstün yeteneklilerin eğitimi, eğitimin hızlandırılması ile genel hedeflerin ve ders içeriğinin öğrenciye göre yeniden tanımlanması ve yapılandırılması olarak iki yaklaşıma odaklanmaktadır. Eğitimin hızlandırılmasında; üstün yetenekliler normal eğitim programına, normalden daha hızlı, kendi hızlarına göre devam etmektedir. Ders içeriğinin öğrenciye göre yapılandırılmasında ise üstün yetenekli çocukların sadece bir

konuda bilgi sahibi olmaları değil; entelektüel ve duygusal olarak gelişmeleri ve psikolojik açıdan dengeli bireyler olmaları da amaçlanmaktadır (16).

Rusya'da üstün yeteneklilerin eğitiminde amaç; çocuğun iyi olması, teknolojik gelişimin teşviki ve ülkenin refahıdır. Üstün yetenekliler ile ilgili model geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Yeni model, geleneksel bilgi ile modern, insan merkezli yaklaşımları içermektedir.

Federal hükûmet tarafından eğitime yeterli kaynak ayrılmamaktadır. Geleneksel sistemde eğitimin finansmanına dâhil olamayan veliler, günümüzde sisteme dâhil edilmiştir (16).

9.5 ALMANYA

9.5.1 Yasal Düzenlemeler

Eğitim 16 eyaletin kendi sorumluluğu altında yürütülmektedir. Ulusal eğitim politikası her eyaletin eğitim ve kültür bakanının katılımında bir konferans düzenlenerek belirlenmektedir. Bunun dışındaki düzenlemeler eyalet düzeyinde gerçekleştirilmektedir. Bu düzenlemeler içinde üstün yetenekli çocuk; birçok alanda yetenek sergileyen ve yüksek zekâ seviyesi (130 ve üstü IQ puanı) gösteren çocuklar olarak tanımlanmıştır (17).

1988 yılından beri yetenekli öğrencilere tatil programları sunan *'Deutsche Schiiler Akademie',* üstün yetenekli öğrencileri federal bütçe ile desteklemek için kurulmuştur (17).

9.5.2 Tanılama Süreci

Tanılama sürecinde aileler ve öğretmeneler çocukları aday gösterebildikleri gibi çocuklar da kendilerini aday gösterebilmektedir. Değerlendirme sürecinde okul öncesi veya ilkokul öğrencilerinin bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri dikkate alınmaktadır. Okul yönetimleri öncelikli olarak okul rehber öğretmeni ya da uzman psikologların raporlarını dikkate almaktadır.

Üstün yetenek ve başarı gösteren öğrencilere sınıf atlama olanağı tanınırken nadiren zekâ testlerinden yararlanılmaktadır (17).

9.5.3 Eğitim Uygulamaları

Ülkede her eyaletin kendine özgü bir eğitim sistemi bulunması nedeniyle üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik çok farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bazı eyaletlerde (Kuzey Ren Vestfalya vb.) üstün yeteneklilere özel eğitim hakkı tanınması ayrımcılık olarak görülmekte ve devlet okullarında ayrıştırma eğitimi uygulanmamaktadır.

Eğitimin, çocuğun yeteneklerine, ilgi alanlarına ve eğilimlerine uygun olması prensibini kabul eden eyaletler bulunmaktadır.

İlköğretim ülke genelinde benzerlik göstermekte, ortaöğretim ise eyaletten eyalete farklılıklar içermektedir. Okul mevzuatı, üstün yeteneklileri doğrudan desteklemeye uygun olmamakla birlikte; konuları eğitim programına dâhil etme, farklılaştırma, birinci sınıfta esnek okullaşma, sınıf atlatma, seçmeli ve serbest ders seçimi gibi uygulamalara imkân vermektedir (17).

Almanya'da üstün yeteneklilerle ilgili ilk uygulama 1913 yılındaki özel sınıf (Scharlotenburg) denemesidir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu ya da oturduğu bölge dikkate alınmadan seçilen ve "umut çocukları" (Hofnungskinder) denilen öğrenciler, özel sınıflara devam etmekteydi. Almanya'da yapılan başka bir uygulama da 1917 yılında Berlin'de "Yetenekliler Okulu"nun (Begabtenschuhle) açılmasıdır. Bu okula öğrenciler yetenek testleri ve öğretmen değerlendirmelerine göre seçilmiştir (18). Üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili uygulamaların çoğu özel yatılı okullar tarafından gerçekleştirilmekteydi.

Anaokulunu tamamlayan çocukların devam ettikleri Jugenddorf okulları, üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını dikkate almakta ve onları desteklemektedir. Jugenddorf Hannover Okulu üstün zekâlı çocuğu keşfetmek konusunda ebeveynlere ve çocuklara danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Braunschweig ve Rostock Jugenddorf-Christophorus okuları danışma sağlayan diğer okullardır. Danışmanlık hizmetleri Hamburg, Münih ve Tübingen üniversitelerindeki psikoloji enstitülerinde de yapılmaktadır (17).

Almanya'ya Doğu Almanya'dan katılan eyaletler, hâlâ eski okul mevzuatını uygulamaktadır. Bazı okullarda özel bir eğitim programı takip edilerek bir dizi ders dışı etkinlikler sunulmaktadır. Genel eğitimin parçası olan üstün yetenekli çocukları destekleme programları 26 özel okul tarafından uygulanmaktadır (17).

16 eyaletteki üstün yetenekliler eğitimini inceleyen 2004 yılı raporuna göre, Almanya'da eğitimde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (Akt. 6).

Günümüzde Almanya'da 8 ayrı türde yaklaşık 300 yatılı okul bulunmaktadır. Bu okullar içinde özel Waldorf okulları ile Elit Spor okulları üstün yetenekli gençlerin eğitiminde önemli rol oynamaktadır. Waldorf okulları uluslararası akrediteye sahiptir. Bu okullar devlet ve özel sektör tarafından birlikte finanse edilmekte, aileler de gelirleriyle orantılı bir ücret ödemektedir (Akt. 19).

Avrupa'da 632, tüm Dünya'da ise toplam 881 Waldorf okulu bulunmaktadır. Okullar her çocuğun bilişsel gelişimine uygun eğitim desteği alması prensibine göre kurulmuştur. Eğitim, çocukların bilişsel, sanatsal ve beceriye dayalı yeteneklerine göre ilerlemekte ve 12 yıl sürmektedir. Sanatsal, bilimsel ve teknik derslere büyük önem verilmektedir. Okul, öğretmenler ve velilerden oluşan bir kurul tarafından

yönetilmektedir. Sınıf öğretmenleri genel konuları içeren dersleri öğretmekle sorumludur. Öğrenciler yeteneklerine göre dil, matematik ve doğa bilimleri gibi tematik dersleri alabilmektedir. Okullarda derecelendirme ya da not sistemi yerine, öğrencinin özel gayret ve yetenekleri ile gelişim sürecini ayrıntılarıyla gösteren raporlar kullanılmaktadır.

Elit Spor okulları bilimsel eğitim ve spor eğitiminin birlikte verildiği okullardır. Bu okullar, Ulusal Olimpiyat Komitesi, Kültür ve Spor Bakanlığı ve Alman Spor Federasyonunun temsilcilerinin oluşturduğu bir çalışma grubu tarafından yönlendirilir. Okullar devlet, kilise ve özel girişimciler tarafından desteklenmektedir (Akt.19).

9.5.4 Öğretmen Eğitimleri

Almanya'da sadece birkaç eyalette öğretmen ve uzmanların üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitim almaları zorunludur. Bunların dışında öğretmenlere European Council for High Ability-ECHA ve Münster Üniversitesi tarafından sağlanan "Uluslararası Üstün Yeteneklilik Çalışma Merkezi (The International Center for The Study of Giftedness-ICBF)" programları önerilmektedir (Akt.19).

Bazı üniversitelerde bu konuda doktora düzeyinde çalışmalar yapılmaktadır. Rostoc, Marburg, Munich, Münster, Hannover, Erfurt, Tübingen ve Ulm gibi şehirlerde üniversitelerle iş birliği içinde olan özel kuruluşlar, tanılama (diagnostics), destek tedbirleri, çevre analizleri, yaratıcılık başlıkları altında araştırmalar yürütmekte ve okul projelerini desteklemektedir.

9.5.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

Bir grup veli ve psikolog tarafından 1978 yılında "Alman Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği" (Geselshaft für das Hochbegabte Kind) kurulmuştur. Kuruluş, kamuoyunun ilgisini üstün yetenekli eğitimine çekmiş ve okul dışı zenginleştirme etkinlikleri düzenlemiştir (20).

Merkezi Bonn'da bulunan ve Alman Federal Hükûmeti tarafından maddi olarak desteklenen Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi (European Council for High Ability-ECHA), kurulduğu 1987 yılından bu yana son derece etkili çalışmalar gerçekleştirmektedir. Konseyin düzenli olarak yayınladığı bir bilimsel dergi, bir haber bülteni ve pek çok kitap bulunmaktadır (6).

Üstün yetenekli öğrenciler için 1543'te kurulan yatılı Saxony Federasyon Okulu (The Federal School Of Saxony), 2001 yılında yeniden düzenlenmiştir. Okul yüksek yetenekli öğrencilerin entelektüel ve sosyal gelişimine destek olmayı amaçlayan ilk devlet okuludur ve ücretlidir (21).

Bavyera Üstün Yetenekli ve Üstün Zekâlı Çocuklar Merkezi (Bavarian Centre For Gifted and Talented Children) 2008 yılında kurulmuştur. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklara, tecrübe ve bilgi aktarmayı, onların özel yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan merkez, yetenekli çocukları ve gençleri (3 ila 18 yaş) tanılamakta ve desteklemektedir. Ailelerine ve eğitmenlerine de danışmanlık ve koçluk yapmaktadır (22). Merkez ailelere ve özel eğitimde görevli uzmanlara, psikolojik ve pedagojik danışmanlık ve tanılama hizmeti vermektedir. Merkez, öğretmen eğitimi konusunda uzmanlaşmıştır. Ayrıca okullarda yeteneklilerin eğitimi konusunda ihtiyaç olan dersleri ve çalıştayları organize etmektedir. Çocuklar için bilimsel çalışmalar yapmaktadır. Aynı zamanda üstün yetenekle ilgili ileri eğitimler ve bilimsel makaleler de sunmakta, her sene konferans düzenlemektedir. Uluslararası konferanslara katılmak, konferansları organize etmek merkez için önemlidir.

9.6 İNGİLTERE

9.6.1 Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

Yüksek yetenek tanımı büyük ölçüde İngiliz toplumunun üst ve alt tabakalarındaki sınıf çatışmaları ile ilişkilendirilmiştir. Eğitimde üstün yeteneklilerin ihtiyacını belirleme kavramının yerleşmesi uzun sürmüş ve bu durum resmî kararlara da yansımıştır. 1981 ve 1993 tarihli Özel İhtiyaç Kanunu'nda "Üstün yetenek tanımlanmaz ve tanınmaz." ifadesi yer almaktadır (17).

İngiliz Hükûmeti, 1997 yılında "Eğitim Eğitim Eğitim" adıyla bir platform oluşturmuş, platform, üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerine yönelik toplumsal farkındalığın artması amacıyla çeşitli politika belgeleri, niyet beyanları ve raporlar yayınlamıştır.

Eğitim Bakanlığı, İstihdam Dairesi tarafından 1997 yılında hazırlanan "White Paper" adlı resmî strateji planında yer alan "Okulda Mükemmellik" bölümünde üstün yetenekli çocukların erken tanılanması ve desteklenmesi konuları yer almakta, okullardan, üstün yetenekli çocuklara nasıl yardımcı olunacağı ile ilgili planlama yapmaları beklenmektedir (6).

İngiltere'de ulusal çapta "Üstün Yetenekliler Danışma Grubu" (Gifted and Talented Advisory Group) kurulmuştur. Şehirlerde bu kurul tarafından seçilen, mükemmellik inceleme ekipleri vardır. Ekibin kurulması, okullarda üstün yetenekli çocuklara sunulacak olanaklar için ulusal stratejinin desteklenmesinin ilk habercisi olmuştur. **Ulusal eğitim programı içinde geçen "erişim" ve "katılım" ifadeleri yeniden gözden geçirilmiş, bütün öğrencilerin yeteneklerine göre geliştirilmesinin yasal bir sorumluluk olduğu vurgulanmıştır (6).**

İngiltere'de okul mevzuatında "Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli" (Gifted and Talented) terimi kullanılmakta ve her okulda % 5-10 öğrencinin bu özelliğe sahip olduğu kabul edilmektedir. **Galler bölgesinde bu çocuklar için "Daha Yetenekli ve Becerikli" (More Able and Talented) terimi kullanılmakta ve her okuldaki oranın % 20'ler civarında olduğu kabul edilmektedir.** Ayrıca bu özellikteki öğrencilerin eğitimi, tüm okullarda politika ve rehberlik kapsamı içinde değerlendirilmektedir. **İskoçya'da ise "Yetenekli" (Able) terimi kullanılmakta ve üstün yetenekli bireylerin eğitim hakları 2006 yılından itibaren kapsamlı şekilde yasal koruma altındadır (6).**

9.6.2 Tanılama Süreci

Okullar, ulusal rehberlik esaslarına dayalı olarak, genellikle kendi aday gösterme kriterlerine göre tanılama yapmaktadır. Öğrencinin okul içi ve dışındaki başarılarına bağlı olarak öğretmenlerin aday göstermesi, en sık kullanılan adaylık kriteridir. Ancak akran-aday göstermesi, ebeveynlerin-aday göstermesi ve kişisel-aday gösterme uygulamaları da nadiren kullanılmaktadır. Yaz okulları veya "master dersleri" için öğrenciler kendilerini aday gösterebildikleri gibi öğretmenleri tarafından da aday gösterilebilmektedir (6).

"Üstün Yetenekli Gençler Akademisi (Academy for Gifted and Talented Youth)" 2002 yılında kurulmuştur. Öğrencilerin bu akademiye katılmaları için bir portfolyo sunumu yapması ve CAT testinden 120 puanın üzerinde not alması gerekmektedir (6).

9.6.3 Eğitim Uygulamaları

Yüksek yeteneği tanıma ve destekleme uzun süre İngiliz toplumunun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Günümüzde üstün yeteneklilerin eğitimi, İngiltere'deki bütün okulların ve hükûmetin gündemindedir. Tüm okullarda üstün yetenekli öğrenciler için bir koordinatör görev yapmaktadır. Öğrencileri seçerek alan ünlü ve geleneksel okullarda, üstün yetenekliler için hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları düzenlenmektedir (6).

İngiltere'de özel okullardaki (kraliyet balo okulu, koro okulu, müzik okulu vb.) üstün yeteneklilik eğitimi devlet okullarındaki kadar yaygındır. Yedi yaşında eğitime başlayan çocuklar, liseyi bitirinceye kadar yatılı olarak kalmaktadır. İngiltere'deki idarecilerin % 80'i bu okullardan mezun kişilerdir (23).

İngiltere'deki özel okulların ve devlet okulların içinde öğrencilerini seçerek alan ve üstün yetenekliler için hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapan ünlü ve geleneksel okullar vardır. Bunların dışında, genel eğitime paralel olarak yürütülmekte

olan çok sayıda müzik, güzel sanatlar programı ve tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul mevcuttur (8).

İngiltere'de üstün yetenekli öğrencilere, okula erken başlama ve sınıf atlama, üst sınıftan dersler alma, hızlandırma, ders dışı etkinliklerle destekleme ve tüm okul düzeylerinde bireysel mentorluk (danışmanlık) sunulmaktadır. Bu olanaklar, kamu esaslarında (governmental guidelines) resmî makamlar tarafından önerilmektedir. Ortaöğretimde nadir olarak bireysel çalışma imkânı sağlanmakta ve diğer kurumlarla ortak çalışmalar organize edilmektedir.

Üstün yetneklilerin eğitimi konusu, hükûmetin okul geliştirme programı olan "Şehirlerde Mükemmellik (Excellence in Cities)" içinde yer almaktadır. "Şehirlerde Mükemmellik" esasları içinde yer alan üstün yeteneklilik projesi (strand), her okulda bir "üstün yetenekliler koordinatorü"nün bulunması gerektiğini belirtmektedir. Koordinatörün görevi okulda bulunan toplam öğrenci sayısının % 5-10'unu oluşturan üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasını ve bu öğrencilere yönelik öğretimde zenginleştirme ve genişletme programlarının sunulmasını sağlamaktır. Şehirlerde Mükemmellik Programı kapsamında okullarda üstün yeteneklilik projesi için network ağı kurulurken, yükseköğretim kurumları ve bağımsız okulları içerecek şekilde, paydaşlarla birlikte çalışmak önemsenmektedir (6).

Bu proje; mentorluk hizmeti, çalışma becerileri kazandırma ve okullarda hızlandırma modeli ile matematik gibi bazı derslerin sınavlarına erken girme imkânı sağlamaktadır. Eğitim Standartları Dairesi raporları, okul saatleri dışında yapılan faaliyetler ve zenginleştirme aktivitelerine, günlük sınıf uygulamalarında da yer verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İngiltere'de yaz okulları, 1999 yılından bu yana düzenli olarak organize edilmektedir (6).

9.6.4 Öğretmen Eğitimi

Üstün yeteneklilik ve üstün yeteneklilerin eğitimi, öğretmen yetiştirme programlarında yer alan bir konudur. Okulda, bireysel farklılıkların fark edilmesi ve farklılıklara saygı gösterilmesi, bireysel ihtiyaçların belirlenmesi, okulda öğretimin farklılaştırılması, okul sisteminde esneklik ve üstün yetenekli çocukların eğitimi konuları, öğretmen eğitiminde bulunan ders içeriklerinde yer almaktadır.

İngiltere'de yakın zamanda oluşturulan öğretmen yeterliklerinde, üstün yetenekli öğrencilerin öğretimi konusu da ele alınmıştır. Üstün yeteneklilerin eğitimi öğretmenlerin profesyonel gelişimi ve eğitiminde gittikçe önemi artmış, özellikle öğretmenin bir eğitim kurumundan başka birine geçişinde dikkate alınan bir kriter hâline gelmeye başlamıştır. Öğretmenlere ek olarak psikolog, psikolojik danışman, okul

müfettişi ve yöneticileri gibi diğer ilgili eğitim uzmanları da, üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda düzenlenen eğitimlere katılabilmektedirler (6).

Oxford Brookes Üniversitesi, Westminster Eğitim Enstitüsü, okullardaki üstün yetenekliler koordinatörleri için EIC ulusal eğitim programlarını yürütmektedir. Aynı enstitü, üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik alanlarda "Sürekli Profesyonel Gelişim" eğitim programlarını sunmaktadır.

Ayrıca üstün yeteneklilerin eğitimi alanında yüksek lisans programları üniversitelerde popülerlik kazanan bölümler arasında yer almaktadır (Akt.6).

9.6.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

İngiltere'de üstün yeteneklilik ve üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda faaliyet gösteren çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır. Öğretmenler tarafından birçok eylem araştırma projesi yürütülmektedir. İnternet ortamında üstün yeteneklilerle ilgili birçok bilgiye ulaşılabilen, NACE ve CPD Gifted gibi web sayfaları ve tartışma grupları da bulunmaktadır.

"Ulusal Müfredat Zenginleştirme Derneği" (National Association for Curriculum Enrichment-NACE) ise öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğretim materyallerinin hazırlanmasında etkin bir rol oynamaktadır (Akt. 20).

Her yaştan ve çevreden yüksek öğrenme potansiyeli olan çocuklara, sosyal, duygusal ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla "*Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği"* (The National Association for Gifted Children-NAGC) kurulmuştur. 1989'dan bu yana veliler ve öğrenciler için, NAGC yaz okulları ve hafta sonu zenginleştirme programları düzenlemektedir (24).

Hedef kitlesi;

- Üstün yetenekli olarak tanımlanan çocuklar ve gençler,
- Başarılı olabilecekken herhangi bir sebepten sahip oldukları potansiyeli kullanamayan çocuklar ve gençler,
- Üstün yetenekli olup, öğrenme güçlüğü çeken veya başka bir engeli olanlar.

Derneğin amacı, öğrenme potansiyeli yüksek çocukların, potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır. Dernek amacını;

- Doğrudan üstün yetenekli çocukların aileleriyle, bakıcılarıyla veya onlarla ilgilenen uzmanlarla çalışarak,
- Gençleri ve çocukları teşvik ederek, sorunları çözmeye cesaretlendirerek ve kendileri gibi olan akranlarıyla arkadaşlık kurmalarını sağlayarak,

- Yüksek öğrenme potansiyeline sahip gençlerin ve çocukların sosyal, duygusal ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için, ailelerle ve uzmanlarla iş birliği yaparak bunları gerçekleştirmeye çalışmaktadır (24).

"Eğitimdeki Yetenekli Çocuklar Ulusal Derneği" (National Association for Able Children in Education), 1983'ten beri üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgilenen öğretmenlerin desteklenmesi konusunda uzmanlaşmıştır. Dernek;

- Verimli uygulamalar için stratejiler geliştirir, mevcut olanları değiştirir ve üyelerinin uzmanlık alanlarında gelişmesini destekler.
- Üstün yeteneklilerin eğitimini etkileyecek konularda uzman görüşü sağlar ve devlet kurumlarına tavsiyelerde bulunur.
- Organizasyonlar, yerel eğitim otoriteleri ve okul gruplarıyla birlikte projeler geliştirir.
- Uzman görüşlerini, tavsiyelerini, eğitimleri, rehberlik servisini, konferansları, yayınları ve araştırmaları hizmete sunar (25).

Okullar, yerel otoriteler, öğretmenler, ilgili dernek ve vakıflar, kendi çalışmalarını geliştirmek amacıyla derneğin hizmetlerinden yararlanmaktadır.

9.7 FİNLANDİYA

9.7.1 Yasal Düzenlemeler

1993'te parlamentoda kabul edilen stratejik plan çerçevesinde, yüksek standartlı bir eğitim, ileri ruhsal gelişim, kişisel girişimciliği destekleme, araştırma ve eğitim kalitesini yükseltme, sanayi ve yenilik anlayışını genişletme, iş birliği yapma gibi alanlarda yönetmelikler ortaya konmuştur (17).

Finlandiya'da, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özel bir yasa bulunmamaktadır. Ancak, okul mevzuatı (1998) öğrencilerdeki bireysel farklılıkları kabul eder ve öğrencilerin yaş düzeyine ve yeteneklerine göre öğretimde düzenleme yapılabilmesi için okullara serbestlik sağlar.

9.7.2 Tanılama Süreci

Finlandiya'da resmî tanılama ve aday gösterme prosedürü bulunmamaktadır. Okula erken başlama kararı ise psikolojik ve medikal testlere göre alınmaktadır. Ayrıca okullar öğrencileri kendi ölçütlerine göre seçebilmektedir (6).

9.7.3 Eğitim Uygulamaları

Finlandiya'da, üstün yeteneklilere yönelik özel eğitime olumsuz bir bakış açısı bulunmakla birlikte hedef kitlenin eğitim süreciyle ortaya çıkacak olası sonuçlarla söz konusu bakış açısı değişmeye başlamıştır. Değişime merkezî yönetimin terk edilmesinin katkısı olmuştur. Bireysellik ve seçim özgürlüğü vurgulanarak, okullara üstün yetenekli çocukların özelliklerine göre özel ve kişisel eğitim programı geliştirme imkânı verilmiştir.

Finlandiya, eğitimin bireyselleştirilmesi konusunda önemli aşamalar kat etmiş bir ülkedir. Okullar, öğrencilere yönelik bireysel eğitim programları geliştirilmesi konusunda teşvik edilmektedir. Özellikle bazı okullar, öğrencilerin yetenekli oldukları yönleri geliştirebilmek için gönüllü gruplar oluşturmaktadır. Gruplara düşünme becerileri, matematik, proje merkezli çalışma, bilgisayar ve sanat eğitimi gibi eğitimler verilmektedir (6).

Aileler, çocuklarının gideceği okulu seçme özgürlüğüne sahip olmakla birlikte genellikle oturdukları çevredeki okulları tercih etmektedirler. Finlandiya'daki okullar, üstün yetenekli öğrencilerin faydalanabileceği çeşitli olanaklar sunmaktadır.

Bu olanaklar;

- Okula erken başlama (aileler çocuklarının 6 veya 7 yaşında okula başlayıp başlamayacağına karar verebilir; normalde okula başlama yaşı 7'dir),
- Sınıf atlatma,
- Üst sınıftan ders alma,
- Akıl-grubu hızlandırma (group-wise acceleration),
- Atölyeler (workshops),
- Kâr amacı gütmeyen organizasyonların (non-profit organizations) veya şirketlerin düzenlediği programlara katılma,
- Eğitim programına ilave etkinlikler,
- Mentorluk,
- Bireysel çalışma (Akt.6).

Finlandiya'da uygulanan eğitim programları esasları eğitimde özerklik ve serbestlik sunması açısından diğer ülkelere göre farklılık göstermektedir. Helsinki Üniversitesi ve Tampere Üniversitesi, üstün yeteneklilik ve üstün yeteneklilerin eğitimi üzerine çalışmalar yapmaktadır. Araştırma alanları, "yaratıcılık", "bilişsel beceriler", "erdem ve yüksek yetenek" gibi konuları içermektedir. Araştırma sonuçları uluslararası dergilerde yayınlanmaktadır.

Belediyeler 2004 yılından beri, temel eğitim 1 ve 2. sınıf öğrencileri ile özel eğitim gereksimi olan öğrencilere yönelik okul dışı etkinlikleri düzenleme yetkisine sahiptir. Etkinliklerin hedefleri ve ana içerikleri, 2004 yılında Ulusal Eğitim Kurulu tarafından belirlenmiştir. Hükûmet aynı zamanda, bu etkinliklerde görev alacak personelin sahip olması gereken niteliklere ilişkin bir kararname yayınlamıştır. Sabah ve öğleden sonra yapılan etkinliklerin niteliğini hükûmet denetlemektedir. Dolayısıyla öğrenciler, ulusal eğitim programlarında belirtilen konuların dışında farklı konularda da eğitim alabilmektedir. Düzenlemeler tüm öğrencileri kapsamakta, üstün yetenekli öğrenciler gibi bir ayrım yapılmamaktadır (6).

Ortaöğretim sistemi notsuz bir sistem olduğu için öğrenciler ders içeriğini kendilerine göre ayarlayabilmektedir. Son yıllarda üstün yetenekli öğrencilere, potansiyellerini geliştirmeleri için eğitim programı dışı zenginleştirmelere (üniversitelerde akşam ve hafta sonu çalışmaları, kurslar, yaz kampları, yaz okullarında açık üniversite programları vb.) gönüllü katılabilme olanağı sunulmuştur (17).

Bireysellik anlayışı, hızlandırma modeli içinde esnek kararlar verilmesine olanak sağlamaktır. Hızlandırma kapsamında uygulanan sistemlerden biri, esnek bir programla öğrencilerin çalışmalarda ilerlemesine imkân sağlayan "derecesiz sınıflandırma" (un-graded) sistemidir. Sistem, çoğunlukla ortaöğretim okullarında kullanılmakla birlikte, sistemi uygulayan ilköğretim okulları da vardır.

Ülkede üstün yetenekli öğrenciler için çeşitli seviyelerde özel okullar bulunmaktadır. Ortaokul kademesinde, matematik, fizik, bilişim teknolojisi, felsefe ve ekonomi alanlarında her yıl yarışmalar düzenlemektedir. Yarışmalarda dereceye giren öğrenciler, uluslararası olimpiyatlarda yarışmak için eğitilmektedir. Genellikle üniversitedeki öğretim üyeleri veya yarışmalara daha önce katılmış olan öğrenciler eğitim vermektedir (6).

9.7.4 Öğretmen Eğitimi

Finlandiya'da, "üstün yeteneklilerin eğitimi" alanında, öğretmenlere yönelik özel bir program bulunmamaktadır. Eğitim fakültelerinin çoğunda, öğretmen adaylarının kendi eğitimlerinin bir parçası olarak üstün yetenekli öğrencilerle ilgili konular eğitim programı içinde yer almaktadır. Hizmet-içi eğitimde ise öğretmenler, üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda, ilgilerine göre gönüllü olarak üniversiteden bazı dersleri alabilmektedir. Öğretmenler, hem ilköğretim hem de ortaöğretimde kendi uygulayacakları eğitim programını seçme özgürlüğüne sahiptir. Öğretmenler farklı özellikteki öğrencilere göre öğretimi farklılaştırma konusunda desteklenmektedir (6).

9.8 AVUSTRALYA

9.8.1 Yasal Düzenlemeler

1979 yılında başlayan eğitim politikaları eyaletten eyalete farklılık göstermektedir. Eyaletlerin eğitim uygulamaları, o eyaletin konuya ne derece önem verdiğini yansıtmaktadır. Eyalet bakanlıklarının yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına dikkat çekmek üzere geliştirilmiş eğitim politikaları bulunmaktadır. 2000 yılının başında, tüm eyaletlerde yetenekli öğrencilere ilişkin politikalarda düzenlemeler yapılmıştır (26).

9.8.2 Eğitim Uygulamaları

Ülkede üstün yeteneklilerle ilgili eğitim uygulamaları eyaletten eyalete farklılaştığı gibi okuldan okula ya da uygulanan programa göre (terminolojide farklılaştırma, zenginleştirme, hızlandırma) değişiklik göstermektedir (26) .

Ülkede okul öncesi dönemde eğitimlerine başlanan üstün yetenekli çocuklar, 4-6 yaşlarında derecelendirmeye tabi tutulmaktadır. Derecelendirme sonucunda bireysel yetenekleri belirlenen çocuklar, 2 yıl boyunca dört kişilik sınıflarda eğitim gördükten sonra, 6 yaş itibarıyla 3 yıl süren öğretim sürecine alınmaktadır. Bireysel eğitimin temel alındığı, eğitim programında çocuklar, yetenek ve yeterliliklerine göre eğitsel ve mesleki olarak yönlendirilmektedir (Akt. 23).

Rehberlik yapılan öğrencilere, özel amaçlı okul, özel sınıf, küme grupları, ilgi merkezleri, hızlandırma ve zenginleştirme çalışmaları, sınıf tabanlı uygulamalar vb. seçenekler sunulmaktadır.

Ülkede üstün yetenekliler üzerine özel okul ya da okul içerisinde özel sınıf uygulaması bulunmakla birlikte, söz konusu uygulama yaygın değildir. Coğrafi yakınlığı bulunan okullarda oluşturulan küme grupları ile öğretmenler ve öğrenciler için ortak eğitim programları planlamak ve uygulamak amacıyla bir dizi etkinlikler yapılmaktadır. Küme gruplarında yarı-zamanlı olarak zenginleştirme ve farklılaştırma faaliyetlerini birleştirmek için iki veya daha fazla okulda küçük gruplar hâlinde öğrenciler akademik etkinlikler yürütmektedir (26).

Avustralya'da özel okul, özel sınıf ve küme grupları dışında "özel ilgi merkezleri" vardır. Özel ilgi merkezleri, donanımı, sunduğu imkânları, öğretmenleri ve dersleriyle, geniş bir coğrafi alandan gelen yetenekli öğrencileri kendine çekmektedir (26).

Üstün yetenekli çocuklara yardımcı olmak adına hızlandırmaya önem verilmektedir. Zenginleştirme ise üstün yetenekli öğrencileri seçmede Avustralya genelinde en yaygın kullanılan stratejidir.

9.8.3 Eyalet Örnekleri

9.8.3.1 Queensland Eyaleti

Okullarda öğrencilerin gereksinimleriyle ilgili farklılaştırma gereksiniminde, zenginleştirme ve hızlandırma sistemleri üzerinde durulmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar için eğitim bakanlığında bir eyalet koordinatörü görevlendirilmiştir. Bu koordinatör, okullardaki üstün yetenekli çocuklara destek sağlamakta, öğretmenlere hizmet içi eğitim düzenlemekte, okul programlarını geliştirmekte, maddi kaynakları dağıtmaktadır. Zenginleştirme ve genişletmede öğrencinin üst düzey becerilerinin, yaratıcılığının, eleştirel düşünmesinin ve üst bilişsel anlayışının geliştirilmesine yoğunlaşmayı amaç edinmektedir (26).

İlk ve ortaöğretimde tüm öğrenciler için geçerli olan zenginleştirme, özel olarak tanılanan veya potansiyel olarak üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını da karşılamak için uygulanan bir programdır. Zenginleştirme dört aşamada yapılmaktadır.

Birinci aşama, öğrencinin **tespit edilmesi**ni, ilgi ve yönelimlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla konserler, münazara kulübü çalışmaları, yarışmalar, spor günleri, satranç kulüpleri, kamplar, korolar, müzikaller, drama sınıfları, dans sınıfları ve sanat/tiyatro vb. etkinlikleri düzenlenmektedir.

İkinci aşama, öğrencinin **yeteneklerini tanıma ve tanılamayı** amaçlamaktadır. Öz güven, kendini anlama-benlik, kendini ifade edebilme, meydan okuma, yaratıcılık, problem çözme becerisi, iletişim, motivasyon, liderlik, kişiler arası iletişim becerisi, analitik düşünme becerisi gibi özellikler bakımından öğrenciler gözlemlenmektedir. Öğrencilerin özelliklerinin fark edilebilmesi ve kendilerini ifade edebilmeleri için, düşünme bayramları, hafıza oyunları, matematik etkinlikleri, sanat festivalleri, liderlik dersleri, felsefe forumları, kendini ifade etme fuarları, yazarlık kampları, sanayi bölgelerini dolaşma gibi organizasyonlar yapılmaktadır.

Üçüncü aşama, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde **"uygulama"** olarak adlandırılmaktadır. Farklılaştırma ihtiyacı olan öğrencileri tespit için uygun eğitim programı sunmak ve öz güvenlerini güçlendirmek amaçlanmaktadır. Oluşturulan bu farklılaştırma programında; bağımsız öğrenme, araştırma ve rapor etme becerisi kazanma, problemi bulma ve çözme yeteneği, üst düzey eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri (analiz, sentez, değerlendirme), iletişim kabiliyeti, aldığı görevleri yerine getirebilme yeterliliği gibi özelliklerin kazandırılması ve geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır.

Dördüncü aşama, üstün yetenekli öğrenciler için **bireyselleştirilmiş çalışma** programı hazırlanmasıdır. Bu düzeyde farklı eğitim programı gereksinimi olan öğrenciyi belirleme ve bağımsız öğrenmeyi kolaylaştırma amaçlanmaktadır (26).

Queensland eyaletinin zenginleştirme aşamaları arasında geçişlerde esnek bir uygulama bulunmaktadır. Öğrencinin düzeyi birinci aşamanın üzerinde ise, dördüncü aşamanın becerilerini sergilemekteyse diğer aşamalar atlatılarak öğrenci doğrudan dördüncü aşamadan başlayabilmektedir.

Sınıf tabanlı programlara ek olarak, üstün yetenekli eğitimine yönelik diğer programlar;

- Üstün performans ve potansiyel sergileyen öğrenciler için rehber programlar,
- Bilgi teknolojilerinin kullanımı,
- Yetenek alanlarında zenginleşme sağlayan kamplar (yaratıcı yazarlık, drama, sanat, müzik, matematik, fen, yabancı dil, bilgisayar ve jimnastik vb.),
- Zorlu ve mükemmelliği teşvik eden ulusal yarışmalar (öğrenciler arasında eleştirel, yaratıcı ve fütüristik düşünme, önemli konularda uygulamalı ileri düşünme stratejileri vb.),
- "İş evleri"nde eğitim programları (müzeler, sanat okulları, hayvanat bahçeleri, botanik parklar, yerlilere ait kültür merkezleri, endüstri tesisleri vb.) (Akt. 23).

9.8.3.2 Güney Avustralya Eyaleti

Programlar okul temellidir ve ilkokul seviyesinde "odak okullar" oluşturulmaktadır. Eğitim Bakanlığı ilk ve ortaöğretim okullarına model okullar göstermekte ve diğer okulların o okulu model almasını istemektedir. Öğretmenlerin, üstün yetenekli çocukların eğitimi üzerine gelişimlerinin sağlanmasına destek verilmektedir. Bu eyalette ayrıca özel ilgi-yetenek liseleri bulunmaktadır. Öğrenciler bu okullarda müzik, yabancı dil, tarım, spor ve yüksek entelektüel bilgilerle yetiştirilmektedir. Eyalet genelinde tam zamanlı 3 koordinatör bu konuya destek sağlamakta ve kaynak geliştirmek için çalışmaktadır (26).

9.8.3.3 Northern Territory Eyaleti

Geniş bir tanılama sistemi oluşturulmuştur. Özel amaçlı ilköğretim sınıfları oluşrulmuş ve hızlandırmaya olanak sağlanmıştır. Öğretmenlere hizmet içi eğitim için yapılan kamplarda "zenginleştirme stratejileri" sunulmaktadır. Ayrıca ileri düzey lise

öğrencilerine okulun son sınıfında üniversite seviyesinde bir konu seçerek çalışabilme imkânı verilmektedir.

Northern Territory eyaletinde hızlandırma türleri;

- Okula erken kayıt,
- Seviyesinin üzerinde eğitim programı sunma,
- Daha büyük yaş gruplarıyla bir veya daha fazla konuda ortak çalışma yapma,
- Belirlenen üstün yeteneklilere tam zamanlı sınıflarda dersler verme,
- Lisede dikey gruplar meydana getirme,
- Sınıfta eğitim programını daha hızlı bir şekilde verme,
- Öğrencilere başka kurumlardan aldığı dersler için kredi verme (26).

9.8.3.4 Tasmanya Eyaleti

Üstün yetenekliler eğitimi, 1996'da yeniden düzenlenmiştir. Eğitim bakanlığı üstün yetenekli çocuklar için her şehire koordinatörler atamıştır. Bunların üzerinde, eyalet genelinde sorumlu bir koordinatör de bulunmaktadır. 1998 yılında okula erken başlama kuralları ve hızlandırma programları denenip geliştirilirken, bilgi teknolojisi, sahne sanatları ve alan dışı 4 okul meydana getirilmiştir. Yeni eğitim politikaları çerçevesinde ortaya çıkan öğretmen ihtiyaçlarına yanıt vermek amacıyla "kullanıcı dostu" adını verdikleri tanılama ve değerlendirme yöntemleri mentorluk programını geliştirmişlerdir (26).

9.8.3.5 New South Wales Eyaleti

Eğitim bakanlığı erken yaşta okula başlamaya izin vermektedir. Hızlandırma, yıl ya da ders içeriğinin durumuna göre yapılmaktadır. Eyalette "yetenek geliştirme projesi" kapsamında mentorluk programı geliştirilmiştir. Eyalette okul temelli programlara vurgu yapılırken, bölgelerde okul, öğrenci iletişim ağı girişimleri son 15 yıl içinde teşvik edilmekte ve giderek artmaktadır (26).

9.8.4 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

Avustralya'da üstün yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen iki önemli STK bulunmaktadır. İlki 1985 yılında kurulan Avustralya Üstün Zekâlı ve Yetenekli Eğitimi Derneği olup, ülke genelinde üstün yeteneklilerle ilgili farkındalığı geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Diğer grup ise üniversite ve kolejlerde görev yapan akademisyenlerden oluşmaktadır. Bu grup yapmış olduğu bilimsel çalışmalar, uygulamalar ve vermiş oldukları eğitimlerle üstün yetenekli öğrencilere, ailelerine ve

öğretmenlerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca eyalet düzeyinde kurulmuş dernekler, araştırma merkezleri, müzeler, vakıflar ve üniversitelerde bölümler mevcuttur. Üniversiteler, öğretmenlere yönelik sertifika, yüksek lisans ve doktora programları uygulamaktadır (Akt. 20).

9.9 İSRAİL

9.9.1 Yasal Düzenlemeler

1970'lerde İsrail Eğitim Bakanlığı tarafından "Ulusal Üstün Zekâlılar Birliği" kurulmuş ve üstün zekâlıların eğitimi planlanmıştır. Geliştirilen programlar İsrail Üniversitesi tarafından desteklenmiştir. **Üstün zekâlı öğrenciler ile bu öğrencilerin eğitim hakları kanunen koruma altına alınmıştır** (Akt.27).

9.9.2 Tanılama Süreci

İsrail'de bütün çocuklar çeşitli dönemlerde tarama testlerinden geçirilmektedir. Tarama testleriyle çocukların zekâ, yetenek, yaratıcılık, akademik başarı gibi özellikleri belirlenmekte, öğrenciler ve aileleriyle görüşmeler yapılmaktadır. Öğrenciler için tek kriter testlerde başarılı olmak değildir. Öğrenci testlerde başarı gösteremese de yetenekli olduğu anlaşılırsa yeteneği ile ilgili okullara yönlendirilmektedir (27).

9.9.3 Eğitim Uygulamaları

İsrail'de üstün yetenekliler eğitimi 3 başlık altında toplanmıştır:

1. Özel okul
2. Donanımlı okullarda özel sınıflar
3. Haftalık zenginleştirme programları ya da okuldan sonra ek etkinlikler(Akt.28).

Tam zamanlı ilk üstün yetenekliler okulu 1970'lerde Tel Aviv'de açılmıştır. Güzel sanatlara yönelik okullar bulunmasının yanında genel zekâ düzeyindeki öğrencilerin eğitimine de önem verilmektedir (20).

Ülke çapında yapılan tanılamadan sonra nüfusun % 1'lik dilimine giren çocuklar özel okullarda ya da okullardaki özel donanımlı sınıflarda eğitime başlamaktadır. % 3'lük dilime giren çocuklar ise okul sonrası ek etkinliklere ve zenginleştirme programlarına katılmaktadır. % 0,1'lik dilime giren öğrenciler Kudüs'te OFEK (Ufuk) adı verilen üstün yetenekliler özel okuluna kaydedilmektedir. Bu okulda ders veren eğitimciler, alanlarında uzman öğretim üyesi akademisyenlerdir. **Okulda öğrenciler için kâğıt, kalem kullanmadan, not tutmadan zihinsel becerilerini ve muhakeme yeteneklerini geliştirmeye dönük özel çalışmalar yapılmaktadır.** Okulda,

uygulamalı eğitim alanları ve yaparak-yaşayarak öğrenme ortamları bulunmaktadır. Okulda genetik, teknoloji, bilişim gibi konulara önem verilmektedir (27).

İsrail, üstün yeteneklilerin eğitiminde zenginleştirmeye önem vermektedir. Zenginleştirme üzerine oluşturduğu program ağı, okul öncesinden başlayarak bütün yaş gruplarına yönelik olarak tasarlanmıştır. Lise çocukları için zenginleştirme çalışmaları Tel-Aviv Üniversitesi Teknoloji Enstitüsünde ve Rehovot'ta bulunan Weizmann Bilimsel Araştırma Enstitüsünde sürdürülmektedir. Burada öğrencilere fen, matematik gibi bilimsel konuların yanında bölgelerindeki insan faaliyetleri ve yaşam biçimleriyle ilgili dersler gösterilmektedir. Programlar yaz aylarında da devam etmekte, günlük olabileceği gibi yatılı kamplar biçiminde de planlanabilmektedir. (27).

Ders dışı etkinlik gruplarında fen, matematik, bilişim teknolojisi, resim, müzik, heykel gibi birçok alanda hizmet verilebilmektedir. Eğitim bakanlığına bağlı Ulusal Üstün Zekâlılar Birliği, yapılacak etkinlikleri ve eğitimleri organize etmekte hem de finansmanını sağlamaktadır. Üstün yetenekliler eğitim programlarına üniversiteler, teknoloji enstitüleri, müzeler ve yerel yönetimler katkı sağlamaktadır. Programlara seçim ölçütlerini kurumlar kendileri belirlemektedir (27).

Ülke, üstün yetenekli çocukların tamamına ulaşmak için dezavantajlı çocuklar içerisinde de üstün yeteneklileri taramaktadır. Belirlenen çocuklar gruplanmakta ve zenginleştirme programlarına dâhil edilmektedir. Üstün yetenekli çocukların akranlarıyla okul içerisinde (okul içerisinde okul sistemiyle) eğitim görmeleri bir başka uygulama olmakla birlikte öğrenci grupları arasında etkileşim yoktur (27).

Belirtilen uygulamaların dışında, sadece üstün yetenekli erkek çocuklardan oluşturulmuş liseler bulunmaktadır. Okullarda üst düzey eğitimciler, üst düzey maddi imkânlar ve özel hazırlanmış eğitim programları bulunmaktadır. Çocuklar ülkenin ileri stratejik hedefleri doğrultusunda bilimsel, teknolojik ya da güvenlikle ilgili konularda eğitilmektedir (27).

9.10 YENİ ZELANDA

Yeni Zelanda uygulamalarının anlatıldığı bu bölüm Komisyon çalışma ziyaretlerine ait notlardan derlenmiştir.

9.10.1 Yasal Düzenlemeler

Yeni Zelanda'da 1972 yılında üstün yeteneklilerle ilgili bir araştırma yapılmış; aynı yıl eğitim bakanlığı tarafından konu ile ilgili bir rapor yayımlanmıştır.

1990'lı yılların başından itibaren tüm öğrencilere odaklanan bir sistemin geliştirilmesi için okul yöneticileri ve öğretmenlerin mesleki rolü artırılmıştır. Genel eğitim politikasındaki bu yaklaşım ile birlikte 1998'de eğitim bakanlığı ihtiyaç duyulan alanların tanımlanması ve bunların araştırılması için bakanlıkla çalışacak "Üstün Yetenekli Eğitim Danışma Grubu (Advisory Group on Gifted Education)"nu kurmuştur. Eğitim bakanlığı bünyesindeki danışma grubu okullara referans olacak " Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrenciler: Yeni Zelanda Okulları Kendi İhtiyaçlarının Karşılanması (Eğitim Bakanlığı, 2000)" isimli el kitabının hazırlanmasını sağlamış ve Bakanlık tarafından basımı yapılmıştır.

1999 yılında eğitim bakanlığı resmî İnternet sitesinde yer alan *On-line Öğrenme Merkezi* (Online Learning Centre) sitesine üstün yeteneklilerle ilgili bir bölüm eklenmiştir.

2001 yılında eğitim bakanlığı tarafından, temelini üstün yetenekliliğin her sınıfta, bütün kültürlerde ve gruplarda bulunduğu yönündeki ön kabulle eğitim politikaları oluşturulmaya başlanmıştır.

2002 yılında üstün yetenekli öğrenciler için şu temel ilkeler yayımlanmıştır:

- Okullar, üstün zekâlı ve yetenekli olanlar dâhil, tüm öğrenciler için kendi bireysel öğrenme ihtiyaçlarına göre bir eğitim sağlamalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler toplum içinde her grupta bulunur.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin Maori bakış açıları ve değerlerine göre tüm yönleriyle tanımı ve tespitini somutlaştırmak gerekir.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına uygun; genişliği, derinliği ve hızı açısından geliştirilmiş bir eğitim programı sunulmalıdır.
- Okullar ve erken çocukluk merkezleri üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin belirli sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemelidir.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için hüküm sürmekte olan yüksek kaliteli öğretmen eğitimi ile desteklenmelidir (Eğitim Bakanı, 2002).

2003 yılında özel gereksinimli çocuklara destek ve hizmet verilmesi ile ilgili yasa yürürlüğe girmiştir.

9.10.2 Tanılama Süreci

Yeni Zelanda'da "üstün zekâlılar" ve "üstün yetenekliler" arasında ayrım yapılmamaktadır.

Yeni Zelanda, 181 etnik grubuyla çok kültürlü bir toplumdur. Bu nedenle ülkede, üstün yetenek kavramının kültürler arasında farklılık gösterebileceği, kültürden kültüre ve zaman içinde değişebileceği düşüncesinden hareketle tanımın, toplumun değerlerini yansıtacak şekilde okul tarafından yapılması fikri benimsenmiştir.

Okullar, belirledikleri üstün zekâlı ve yetenekli tanımına uygun tanılama araçlarını tespit etmektedir. Öğrenciyi tanılamada kullanılan yaklaşımları içeren kesin bir liste olmamakla birlikte birden çok yaklaşımı içeren bir dizi araç kullanılmaktadır. Okullar üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciyi tespit etmede kullanacağı yaklaşımları aşağıda sıralanan temel ilkelere göre yapmaktadır:

- Tanılama erken ve sürekli yapılmalıdır.
- Tanılamanın amacı öğrenmeyi artırmaktır. Öğrenme, üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarına uygun olmasının yanında sosyal ve duygusal bir öğrenme programı da sunmalıdır.
- Açık ve net bir sonuç ancak sistematik ve kapsamlı bir şekilde olur. Bunun için, okul çapında, sürekliliği olan sistem ve yaklaşımlarla bir süreç oluşturulmalıdır. Çünkü öğrencilerin ilgi ve yetenekleri sürekli değişmektedir. Bu değişim sürecinde, özel yetenekleri ile gelişmekte olan yetenekleri konusunda kanıt olacak göstergeler belirlenmelidir.
- Ebeveyn, akran, öğretmen gözlemleri; test sonuçları ve ilgi envanteri gibi geniş yelpazedeki kaynaklardan elde edilen bilgiler dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin öğrenme stilleri ve temel değerleri gösterilmelidir.
- Tanılama sürecinde ebeveynler, bakıcılar, öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri arasında açık bir iletişim olmalıdır.
- Tanılama süreci tüm etnik, sosyal ve ekonomik gruplardaki öğrencileri temsil etmelidir.
- Öğretmenler, öğrencinin biricikliğini ortaya çıkarmanın yanında okul ve okul dışındaki durumlarını da dikkate almalıdır.
- Tanılama sürecinde çoklu kaynaklardan toplanan bireysel nicel ve nitel verilerin yanısıra biçimlendirici ve özetleyici çabalar da yansıtılmalıdır.
- Sadece çıktı veya ürünlere değil öğrenme süreçlerine de odaklanılmalıdır.

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri tanılamada kullanılan formal ve informal araç örnekleri aşağıda gruplandırılmıştır.

Formal Araçlar:

1. Ulusal Standartlar (Okuma-yazma, matematik standartları)
2. Standartlaştırılmış Başarı Testleri (PAT, e-asTTle, Avustralya sınavları NCEA vb.)
3. Standartlaştırılmış Yaratıcılık Testleri
4. Standartlaştırılmış Zekâ/Bilişsel Yetenek Testleri

İnformal Araçlar:

1. Öğretmen Adayı/Gözlem
2. Derecelendirme Ölçekleri/ Davranışsal Özellikler
3. Akran Adaylığı
4. Kendini Aday Gösterme
5. Ebeveyn Adaylığı
6. Portfolyolar
7. Otantik Değerlendirme

Yeni Zelanda okullarında en yaygın kullanılan tanılama yaklaşımı, öğretmenin gözlemleri sonucunda öğrenciyi aday göstermedir.

Bir Günlük Okul Programı'nın uygulandığı sınıflarda 6 yaşından itibaren ülke normlarına uyarlaması yapılmış Woodcocks Johnson III (NU)-Bilişsel Yetenek Standart Testleri (Standart Tests Of Cognitive Abilities - WJIII COG) kullanılmaktadır. WJIII COG bilişsel performans kümesi (Cognitive performans clusters); sözlü yeteneği (verbal ability), düşünme yeteneği (thinking ability), bilişsel etkinliği (cognitive efficiency), ses farkındalığı (phonemic awareness) ve kısa süreli belleği (working memory) ölçen 10 testten oluşmaktadır. Test iki saat sürmekte ve test süresince aileler de çağırılmaktadır.

9.10.3 Eğitim Uygulamaları

Yeni Zelanda, okullarda üstün zekâlı ve yetenekli eğitimini yerleştirmeye çalışmaktadır. Ülkede, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların ihtiyaçları olan eğitimi genel eğitim kalitesinin artırılmasıyla alabilecekleri felsefesi hâkimdir.

Okullar, 30 yıl önce eğitim bakanlığına bağlı olarak çalışmaktayken günümüzde bağımsız ve özel bir yapıya kavuşmuşlardır. Her okulun bir muhasebecisi vardır. Velilerden oluşan okul yönetiminin altında; okul müdürü ve öğretmenler bulunmaktadır. Okul yönetimini oluşturan mütevelli heyetinin (velilerin) seçimleri 3 yılda bir yapılmaktadır. Okulun yönetiminden sorumlu yönetim kurulu ayda bir toplanmakta; mülkiyet, personel, finans, politika ile öğrenci başarısı konusunda karar almaktadır.

Üstün yetenekli eğitimi, genellikle, sivil toplum kuruluşlarından hizmet alımı yoluyla yürütülmektedir. Alınan hizmet, farklı derecelerdeki bölgelerde, bir okulda kiralanan odalarda haftada bir gün veya yarım gün olarak uygulanmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilere 3 yaşından 13 yaşına kadar *Bir Günlük Okul* desteği verilmektedir. Bu programlara katılan öğrencilerin aileleri, bir gün için, okul öncesi eğitimde 35 $, diğer kademelerde ise 65 $ (2012 yılı) ödemektedir.

Ülkede, Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi (Gifted Education Centre) tarafından üstün yetenekli çocuklara yönelik ülke genelinde farklı bölgelerde *Küçük Gelincikler*, *Bir Günlük Okul*, *Gifted Online* ve *Online Kulüp* programları uygulanmaktadır. Ayrıca "Üstün Yetenekli Çocuklar Programı (Gifted Kids)" tarafından da *Haftada Bir Gün* (The One-Day-A-Week) uygulaması yapılmaktadır.

Okullar, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla süreç içinde; farklılaştırma, zenginleştirme, hızlandırma, okul içinde özel programlar veya sınıf programı, küme gruplandırması, kaynakların değerlendirildiği farklı uygulamalar ve öğretim programı modeli gibi uygulamalara yer vermektedir.

9.10.4 Öğretmen Eğitimi

Yeni Zelanda'da üstün yetenekli eğitiminde öğretmenlerin kalite ve mesleki gelişimlerini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitelerde, konu ile ilgili öğretmenlere yönelik lisansüstü eğitim ve sertifika programları açılmaktadır. Bu eğitime ağırlıklı olarak eğitim fakültelerinin psikoloji ve özel eğitim bölümü öğrencileri alınmasına rağmen diğer bölümlerden de öğrenciler alınmaktadır. Lisansüstü eğitim alan öğretmenler *Bir Günlük Okul* programlarında görev almaktadır.

Eğitim bakanlığının resmî internet sitesinde "*Gifted and Talented Online"* bölümü oluşturulmuştur. Öğretmenler, bu sayfa yardımıyla üstün yetenekli eğitimi konusunda birbirlerine destek olmakta ve kaynak paylaşmaktadır. İnternet sitesinde okul, öğretmen, öğrenci ve ailelere yönelik belge, grafik, ses ve video gibi kaynaklar yer almaktadır.

9.10.5 Üstün Yeteneklilikle İlgili Bazı Kuruluşlar

Ülkede, öğrenci, öğretmen ve aileler ile araştırmacılara verilen bilgi ve rehberlik desteğinin önemli bir kısmı sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Başlıca kuruluşlar *Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi* (Gifted Education Centre), *Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği* (NZAGC), *REACH Eğitim Danışmanlığı*, *Üstün Yetenekli Çocuklar Programı* (Gifted Kids)'dır.

9.10.5.1 Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi

Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi (Gifted Education Centre), George Parkyn Merkezi olarak 1995'te kurulmuştur. Kâr amacı gütmeyen merkez; iş, eğitim, sanat ve toplum ilişkileri deneyimi olan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Görevi üstün yetenekli her bireyin anlaşılması, kabul görmesi ile yetenek ve niteliklerinin geliştirilmesini sağlamaktır. Merkez, üstün yetenekli çocukların ailelerine, öğretmenlere ve araştırmacılara bilgi ve rehberlik desteği sağlamaktadır. Ayrıca okul öncesi öğretmenleriyle diğer öğretmenlere çalıştay ve seminerler düzenlemekte, uluslararası kabul görmüş yöntem ve araştırma sonuçlarını öğretmen ve uzmanlarla paylaşmaktadır.

Merkez bünyesinde, *Bir Günlük Okul* (One Day School), *Küçük Gelincikler* (Small Poppies), *Üstün Yetenekli Online* (GO) ve *Online Kulüp* (GO Story Makers) olmak üzere dört araştırma programı yer almaktadır.

Merkezin sunduğu diğer hizmetler;

- Merkez, iki yılda bir ulusal konferans düzenlemektedir. Bu konferanslara üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda araştırmalar yapan uzmanlar çağrılmak, konferansla ilgili bilgiler gazetelerde yayımlanarak ilgililer etkinlikten haberdar edilmektedir.
- Bireylere belli bir ücret karşılığı hizmet sunmaktadır.
- Ailelerin çocuklarını anlaması ve karşılaşacakları sorunlarla başa çıkabilmeleri için bireysel bilgi paylaşımında ve tavsiyelerde bulunmaktadır.
- Rehberlik ve danışmanlık servisleri ile ihtiyaç duyulan diğer servisleri ailelerle buluşturmaktadır.
- Ülkenin tüm bölgelerindeki ailelerin birbirleriyle iletişim hâlinde olmasını sağlamaktadır.
- Ülkenin farklı bölgelerinde "ebeveyn akşamları" ve ebeveyn çalıştayları düzenlemektedir.
- Üstün yetenekli çocuklar için nitelikli, araştırma temelli öğrenme fırsatları yaratan *One Day School* ve *GO* gibi programlar sunmaktadır.
- Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların ilgisini çeken konuları göz önünde bulundurarak tatil programları organize etmektedir.
- "Okul Seçmek" adlı bir el kitabı hazırlayarak ailelere bilgi vermektedir.
- Proje okulu öğretmenlerine erken çocukluk, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki üstün yetenekli çocuklara nasıl yardımcı olabilecekleri hakkında bilgi sunmaktadır.

Bu amaçla;

- Mesleki gelişimleri için atölye çalışmaları, seminerler ve konferanslar düzenlemektedir.
- Bir Günlük Okul (One Day School) mekânlarında gözlem ziyaretleri yapmaktadır.
- Kaynak (öğretmen kılavuzu, makale, yayınlar gibi), bilgi ve danışma ile lisansüstü çalışmalarda araştırma desteği sunmaktadır.
- Bir Günlük Okul uygulamalarında geliştirilen uzmanlıklardan yararlanmaktadır.

9.10.5.2 Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği

Yeni Zelanda Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (New Zealand Association for Gifted Childiren-NZAGC) Ulusal düzeyde üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını desteklemek ve yerel düzeyde bu ihtiyaçları karşılayacak girişimleri teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Ulusal ve bölgesel şubeleri olan dernek, ülke genelinde yeni şube açılmasını da teşvik etmektedir. NZAGC Konseyi, eğitim sektörü temsilcileri ile şube ve veli temsilcilerinden oluşmaktadır. Derneğin ulusal ve bölgesel organları; üstün yetenekli çocukları, ailelerini ve eğiticileri desteklemek için tatil aktiviteleri, aile kampları, ebeveyn/öğretmen akşamları organize etmekte; bültenler yayımlamakta ve şube kütüphaneleri açmaktadır. Dernek, "Tall Poppies" ve "Apex" adında iki dergi yayımlamaktadır.

9.10.5.3 REACH Eğitim Danışmanlığı

REACH Eğitim Danışmanlığı (REACH Education Consultancy) 2006 yılında üstün yetenekli öğrencilerin okullarda desteklenmesi amacıyla kurulmuştur. Danışmanlık Merkezi, aile ve öğretmenlere üstün yetenekli öğrencilerin geniş bir yelpazede desteklenmesini sağlayan atölye temelli REACH eğitim modeli sunmaktadır. Bu model, 1980'lerin ortalarında Rosemary Cathcart tarafından geliştirilmiştir. Model, öğretmenlere üstün yetenekli öğrencilerin sınıftaki ihtiyaçlarını anlamaya yardımcı olacak strateji ve planlar sunmaktadır.

REACH modelinin beş anahtar kavramı:

- Öğrenmeye ilgi oluşturulması
- Düşünce araçlarının geliştirilmesi
    - Eğitim ve araştırma becerileri
    - Gözlem ve algı becerileri
    - İletişim becerileri

- Düşünme becerileri
- Organizasyonel Beceri

- Entellektüel ve yaratıcı potansiyeli geliştirme
- Duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim
- Öğrenmenin değerlendirilmesi

REACH modeli, 2000'li yıllarda *Bir Günlük Okul* programının temelini oluşturmuştur. Bu programın öğretmenlerinin REACH modeli üzerinde yaptıkları çalışmaların sonucunda modelin beşinci anahtar kavramı olarak "öğrenmenin değerlendirilmesi" ortaya çıkmıştır. REACH Eğitim Danışmanlığı; öğretmen ve velilere makale, kılavuz, kütüphane ve atölye desteği sağlamaya devam etmektedir.

REACH öğretmenler için;

- Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi,
- Yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını anlamanın anahtarları (REACH Model),
- Farklılaştırma,
- Üstün yetenekli çocuklarda yazma ve araştırma,
- Sınıf tasarımı vb. atölyeler yapmaktadır.

REACH anne-babalar için;

- Çocuğun üstün yetenekli olup olmadığını anlama,
- Tanılanan çocuğa evde yardımcı olma yolları,
- Çocuğun okul seçiminde dikkat edilmesi gerekenler gibi konularda atölyeler yapılmaktadır.

9.10.5.4 Üstün Yetenekli Çocuklar Programı

Üstün Yetenekli Çocuklar Programı (Gifted Kids Program-GKP) ağırlıklı olarak düşük gelir gruplarındaki üstün yetenekli çocuklar için eğitim hizmetlerini geliştiren, ücretsiz bir programdır. Bu programı yürüten Organizasyon, ülkenin farklı bölgelerindeki okullarda sınıf kiralayarak üstün yetenekli çocuklara yönelik Haftada Bir Gün (The one-day-a-week) programı uygulamaktadır. Bunun yanında, program kapsamında üstün yeteneklilerin aile ve öğretmenlerine bilgi ve rehberlik desteği de sağlanmaktadır.

9.11 BÖLÜM ÖZETİ

Üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda, dünya genelinde standart bir eğitim anlayışından ve tanılamadan söz etmek mümkün değildir. Ülkeler arasında, hatta ülke içerisinde çok farklı uygulamalara rastlanmaktadır. Bu fark bazen aynı bölgedeki okullarda bile görülmektedir. Bu durum, üstün yeteneklilerin özelliklerinin ve onlara özgü eğitimin tam olarak belirlenemediğini göstermektedir.

Ülkelerde birbirinden farklı uygulamalara rastlanmasına rağmen, çocuklara hızlandırma, farklılaştırma ve zenginleştirme yapılarak eğitim verilmesi fikri ortaktır. Belirtilen uygulamalar okul içerisinde ve okul dışı serbest zaman etkinlikleri biçiminde uygulanmaktadır. Bazen aynı ülke içerisinde bile farklılaştırma, zenginleştirme, hızlandırma uygulamaları ve anlayışları birbirine benzememektedir. Bunun en güzel örnekleri ABD ve Avustralya'dır. Bu ülkelerdeki eyaletler arasında birbirinden oldukça farklı uygulamalar ve anlayışlar bulunmaktadır.

Farklı ülkelerde üstün yetenekli çocuklar için; özel okul, okul içerisinde özel sınıf ya da ders dışı etkinliklerin yapıldığı merkezler biçiminde çeşitli faaliyetlerle karşılaşılmaktadır. İsrail, (Güney) Kore, Almanya gibi ülkelerde belirtilen uygulamaların üçüne birden rastlamak mümkündür. ABD'de üstün yeteneklilerle ilgili uygulamaların hemen her birine örnek bulmak mümkündür.

Her ülke çeşitli amaçlarla bu çocuklarla ilgilenmekte ve desteklemektedir. Bazı ülkeler (Rusya Federasyonu, Kore ve İsrail gibi) konuya ulusal strateji yönünden yaklaşırken bazı ülkeler de (Avustralya, Yeni Zelanda, Almanya gibi) konunun stratejik öneminin yanında, çocuk hakları, eğitimde eşitlik, eğitim hakkı gibi yönlerden bakmaktadırlar.

9.12 BÖLÜM KAYNAKÇASI

1. MEB, Koç Üniversitesi, TEVİTÖL, 1. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu, 23-24 Eylül 2012, İstanbul, 2010.
2. (Güney) Kore Üstün Yetenekliler Eğitim Kanunu (8852/29.02.2008), Çeviren: Dr. Ferah Akpınar, Çocuk Vakfı, 2012.
3. The Korean Educational Development Institute, http://eng.kedi.re.kr/khome/eng/education/educationSeries.do/, Erişim Tarihi: 29.06.2012.
4. http://matrix.skku.ac.kr/for-icme-11/ICME/cp6.pdf/, Erişim Tarihi: 29.06.2012.
5. http://mashav.mfa.gov.il/mfm/Data/84647.pdf/, Erişim Tarihi: 29.06.2012.
6. Levent, F., **Üstün Yetenekli Çocukların Hakları**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011.
7. Akarsu, F., "A Learning Model For İstanbul Science and Art Centers (BİLSEM)", Vol. 15, No.2, 2001, pp 124-129.
8. Davaslıgil, Ü., Seçilmiş Makaleler Kitabı, I. Türkiye Üstün Zekâlı Çocuklar Kongresi Yayını Dizisi:1, İstanbul, 2004.
9. Davis, G. A. & Rimm, S. B., **Education of the Gifted and Talented**, Allyn & Bacon (Boston), USA, 1998.
10. Milli Eğitim Bakanlığı, http://okulweb.meb.gov.tr/16/10/765449/Rehberlik/, Erişim Tarihi: 30.06.2012.
11. Davaslıgil, Ü., "Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu", Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2004.
12. The National Association for Gifted Children, http://www.nagc.org/, Erişim Tarihi: 13.06.2012.
13. Davidson Institute for Talent Development, http://www.davidsongifted.org/, Erişim Tarihi: 13.06.2012.
14. Lerouxs'un "A Study of Education for High Ability Students in Canada: Policy, Programs and Student Needs".
15. Keysan, A., "SSCB'de Üstün Zekâlıların Eğitimi", GÜEF, Ankara, 1986.
16. Grigorenko'nun "Russian Gifted Education in Technical Disciplines: Tradition And Transformation".
17. Persson, Joswig and Balogh'un "Gifted Education in Europe: Programs, Practices, and Current Research".

18. Enç, M., "Özel Eğitimin Tarihçesi", Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, No:63, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
19. Kayıp Çocuklar Meclis Araştırma Komisyonu Raporu.
20. Akarsu, F., "Üstün Yetenekliler", Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, No:63, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
21. http://en.wikipedia.org/wiki/Federal_School_of_Saxony%E2%80%93Saint_Afra/, Erişim Tarihi: 16.06.2012.
22. http://www.begabungszentrum-bayern.de/english/, Erişim Tarihi: 17.06.2012.
23. Aydın, S., "Eğitime Farklı Bir Bakış", TÖV Yayınları, İzmir, 2004.
24. The National Association for Gifted Children, http://www.nagcbritain.org.uk/about.php/, Erişim Tarihi: 05.07.2012.
25. National Association for Curriculum Enrichment, http://www.nace.co.uk/about.html, Erişim Tarihi: 07.05.2012.
26. Braggett ve Moltzen'in "Programs and Practices for Identifying and Nurturing Giftedness Md Talent in Australia and New Zealand".
27. Milgram, R. M., "Gifted Children in Israel: Theory, Practice and Research", http://alefefes.macam.ac.il/, Erişim Tarihi: 05.07.2012.
28. Yıldız, H., **Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEMLER) Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumda üstün yeteneklilik eğitimine önem verilmesi ve yeteneğin desteklenmesi, bireyin potansiyelini en üst düzeyde kullanmasına fırsat vererek bireysel mutluluğunu arttırırken, toplumsal gelişime ve ülke kalkınmasına da katkı sağlayacaktır.

Gelişimsel özellikleri ile akranlarından farklılık gösteren çocuklar, kendilerini gerçekleştirme sürecinde desteklendikleri ölçüde, güçlü motivasyon ve moral değerleri ile toplumdaki diğer bireyleri de etkileyecek, toplumun gelişimi ve refahı açısından itici gücü oluşturacaktır.

Rapor çalışmaları sürecinde; üstün yeteneklilik konusundaki mevcut araştırma, çalışma ve uygulamaların; birey, aile, toplum ve ülke bağlamında, nicelik ve nitelik olarak sınırlı kaldığı görülmüştür.

Meclis Araştırma Komisyonu; yerinde inceleme ve ülke ziyaretlerinin yapılması, alan uzmanlarının dinlenmesi ve görüşlerinin alınması, alanyazındaki akademik araştırmaların incelenmesi sonucunda raporunu hazırlamış, konuyla ilgili kurumların görev ve sorumluluk alanlarına ilişkin tespit ve önerilerini 8. bölümde, diğer konu başlıklarına yönelik tespit ve önerilerini aşağıda sunmuştur.

POLİTİKALAR

Ülkemizde üstün yeteneklilik alanıyla ilgili çok sayıda politika belirlenmesine rağmen, söz konusu politikalara uygun düzenlemeler; motivasyon eksikliği, ulusal insan kaynağı planlamasının yapılmamış olması, bu doğrultuda eğitim ve öğretim kurumlarının yapılandırılmaması vb. sebeplerle etkin bir şekilde uygulamaya geçirilememiştir.

Politikaların etkin olamamasının başlıca nedenleri;

- Kapsamlı ve sürdürülebilir bir devlet politikası olarak ele alınmaması, hayata geçirilmesini sağlayacak otoriter bir yapının bulunmaması,
- Bireyin gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik "eğitimde fırsat eşitliği"ni sağlayamaması,
- Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon yetersizliği,
- Mevcut mevzuattaki işlersizlik,
- Eğitim kademeleri arasındaki geçiş sisteminin merkezi sınava dayalı olması vb.

Öneriler:

- Üstün yeteneklilik alanında ülke politikasına temel teşkil edebilecek, tarafların görevlerini, sorumluluklarını ve etkinlik alanlarını yansıtacak, çeşitli stratejiler içeren, ülke genelini kapsayıcı master plan hazırlanmalıdır. Bu planda, üstün yeteneklilik ile ilgili hedefler açık bir biçimde ortaya konulmalıdır.
- Master planı hayata geçirecek, sürdürülebilir, etkin ve süreci değerlendirmeyi mümkün kılacak bir yapı oluşturulmalıdır. Bu yapı/kurum/kuruluş/kişinin çalışma şartları ve nitelikleri, yasa ile belirlenmelidir. Kurulacak yapı özerk ve bağımsız olmalı, yaşam boyu desteği hedeflemelidir. Özel bir bütçeye sahip olmalı, görevleri aşağıdaki ana başlıkları içermelidir;
    - Üstün yeteneklilik eğitim politika ve stratejilerinin üretilmesi,
    - Fon kaynaklarının belirlenmesi,
    - Araştırma geliştirme çalışmalarının yapılması,
    - Standartların oluşturulması,
    - Tanılama araçlarının geliştirilmesi,
    - Eğitim programlarının ve modellerinin geliştirilmesi,
    - Eğitim materyallerinin geliştirilmesi,
    - Eğitici eğitimi programlarının hazırlanması,
    - Aile eğitim programlarının geliştirilmesi,
    - Uygulamaların süreç içinde düzenli olarak değerlendirilmesi,
- Eğitimde eşitlik ilkesi çerçevesinde, bireye ilgi ve yetenekleri doğrultusunda potansiyellerini en üst düzeye çıkaracak nitelikte eğitim sunulmasının temel bir insan hakkı olduğu kabul edilmelidir.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren Çocuk Hakları Daire Başkanlığı, Türkiye'de Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması ve izlenmesinin koordinasyonunu sağlamakla yükümlüdür. Bu gerekçe ile 2005-2006 yılında TBMM "Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"nun sonuç bölümünde de yer aldığı üzere, üstün yetenekli çocukların eğitimden yoksun bırakılması çocuk mağduriyetine sebep olmaktadır. Bu noktadan hareketle Çocuk Hakları Daire Başkanlığı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ulusal ve uluslararası hükümlerine istinaden, üstün yetenekli çocukların haklarını elde etmelerinde taraf olmalıdır.

- Toplumsal farkındalık yaratan, tarafların bilgilendirildiği, güncel dünya uygulamalarının ve yeniliklerin takip edildiği, bilimsel yayınların yer aldığı, ulusal internet sitesi kurulmalıdır.

TANILAMA

Ülkeler üstün yetenekliliği tanılamada, beklenti ve gereksinimleri doğrultusunda, farklı model ve yöntemler kullanmaktadır. Ülkemizde ise, yetiştirilmesi planlanan insan gücü hedefine bağlı olarak üstün yeteneklilik tanımının yapılmadığı, kullanılan model, uygulama, yöntem ve ölçme araçlarının, yapılan üstün yeteneklilik tanımını kapsayıcı nitelikte olmadığı görülmektedir.

Her kademe ve türde verilen eğitim, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimine uygun olmalıdır. Yeteneklere yönelik eğitim programlarını belirlemek için; tanılama, -zeka testlerinin yanında- yetenek testleri, motivasyon, yaratıcılık, problem çözme, iletişim, karar verme gibi becerileri değerlendiren ölçme araçlarını da içermelidir.

Mevcut tanılama modeli;

- Güncelliğini yitirmesi,
- Kolayca ulaşılabilir olması,
- Sınırlı sürede elde edilen tek bir puana dayalı olması,
- Bireyin farklı noktalarda aynı testi tekrar alabilmesi

gibi nedenlerle güvenirlik ve kapsayıcılığını yitirmiştir.

Öneriler:

- Farklı yetenek alanlarının gerektirdiği "erkenlik ilkesi"nin göz ardı edilmemesi, çocuğun potansiyelini en üst düzeyde kullanabilmesinin sağlanması için yüksek potansiyel erken dönemde belirlenmeli ve desteklenmelidir.
- Gelişimin en hızlı olduğu erken çocukluk döneminde, çocuğun gelişimsel özellikleri izlenmeli ve desteklenmelidir.
- Üstün yetenek tanımı insan gücü hedefine bağlı olarak yapılmalı ve kabul edilen "üstün yetenek" tanımını/tanımlarını kapsayacak nitelikte çoklu kriterler belirlenmelidir.
- Tanılama sürecinde kullanılacak ölçme araçları kapsayıcı olmalıdır. Zekâ testlerinin dışarıda bıraktığı, yetenek alanları, motivasyon, yaratıcılık, sorumluluk alma ve yerine getirme, problem çözme ve karar verme becerileri de değerlendirme sürecine dahil edilmelidir.

- Üstün yetenek tanımı kapsamında, tanılamada kullanılacak model ve yöntemler belirlenmelidir.
- Tanılamada "aday gösterme", "test etme", "tanılama-etiketleme" ve "seçim-yerleştirme" ile ilgili adil ve tarafsız karar vermeyi sağlayacak standartlar belirlenmelidir.
- Farklı yetenek alanlarına ilişkin ulusal normlara göre geliştirilen farklı ölçme araçları -gözlem formları, zeka testleri, yetenek testleri, yaratıcılık, motivasyon, liderlik vb.- kullanılmalıdır.
- Öğrenci yeteneği, süreklilik ilkesine göre süreçteki performansı gözetilerek -okul içi/okul dışı edinim, portfolyo vb.- değerlendirilmelidir.
- Tanılama ve eğitim uygulamalarında kullanılacak "portfolyo", öğrencilerin, bir ya da birkaç yetenek alanına ilişkin seçtiği ürünleri içermelidir.
- Tanılama araçlarından biri olan zekâ testlerinin kullanılması gerektiğinde tek bir kesme noktasına dayalı olarak elde edilen puanlar, "gizlilik ilkesi" çerçevesinde çocuğa ve aileye açıklanmamalı, çocuğun üzerindeki olası beklenti ve baskı engellenmelidir.
- Eğitim program ve hizmetleri ile tanılamada kullanılan mekanizmalar arasında uygunluk ve tutarlılık sağlanmalıdır.

EĞİTİM UYGULAMALARI

İlk ve ortaöğretim mevzuatında yer alan üstün yeteneklilikle ilgili; zenginleştirme, farklılaştırma, destek oda, sınıf atlama gibi uygulamaların sınırlı kaldığı, mevcut sistemde üstün yeteneklilik eğitim uygulamasının bilim ve sanat merkezi modeli ile yürütülmeye çalışıldığı görülmüştür.

Öneriler:

- Ulusal ve uluslararası mevzuattaki "özel eğitim" kavramı bütünsel bakış açısı ile ele alınmalı ve üstün yetenekli çocuklar özel eğitim hizmetlerinden yoksun bırakılmamalıdır. Kavram kapsamında üstün yeteneklilere yönelik uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- Çocuğun potansiyeli ile ilgi ve yetenek alanlarının erken yaşta belirlenebilmesi için eğitime erken yaşta başlanması önemlidir. Bu kapsamda ailelerin okul öncesi eğitim ile ilgili bilinçlendirilmesi ve erken çocuklukla ilgili projelerin desteklenmesi gerekmektedir.
- Eğitim bölgelerinde mekân ve eğitici yeterliliği olan okullar, farklılaştırma ve zenginleştirme programlarında destek eğitim veren "koordinatör okullar" olarak belirlenmeli; üstün yeteneklilik konusunda destek eğitim alacak

öğrencilerin "koordinatör okullar"da yetenek alanlarına göre (sanat, spor, matematik vb.) desteklenmeleri sağlanmalıdır.

- Eğitim bölgelerinde; Milli Eğitim Bakanlığının üstün yeteneklilikle ilgili politikalarını; planlayacak, yürütecek ve izleyecek, konusunda uzman "Bölge Koordinatörleri" belirlenmelidir.
- "Bölge Koordinatörleri"yle iş birliğinde çalışacak, okullarındaki yönetici, öğretmen ve velilerin üstün yeteneklilik konusunda farkındalığı arttıcı çalışmaları ve okul içerisinde yapılacak etkinlikleri yürütecek "Okul Koordinatörleri" belirlenmeli ve eğitimleri gerçekleştirilmelidir.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesi, "ı" bendinde belirtildiği üzere, kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim odaları açılabilmektedir. "Okul Koordinatörleri", okul bünyesinde açılması öngörülen destek eğitim odası uygulamalarını hayata geçirmeli ve okulda üstün yetenekliler eğitimiyle ilgili hizmetleri yürütmelidir.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 4'üncü madde ve "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" başlıklı 69'uncu maddeleri gereğince; özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin hükümler; gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları bakımından farklılık gösteren üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak hayata geçirilmelidir.
- Öğrencilerin yetenek alanlarının desteklenmesine katkıda bulunacak;
    - mentorluk
    - usta çırak ilişkisi,
    - tecrübe kazanımları (saha çalışmaları),
    - sosyal sorumluluk projeleri (değer eğitimi) vb.

  uygulamalara yer verilmelidir.
- Örgün ve yaygın eğitimde üstün yeteneklilik eğitimi için farklı eğitim modelleri geliştirilmelidir. Her sınıf düzeyinde eğitim programları bireye özgü zenginleştirilmeli, farklılaştırılmalı ve hızlandırılmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuğun sosyal-duygusal gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak akranlarıyla birlikte eğitim görmesine imkân verecek uygulamalara öncelik verilmelidir.
- Üstün yetenekli çocuğun sosyal-duygusal gelişimi, bilişsel gelişimiyle eş zamanlı olmayabilir. Sınıf atlatma, özel sınıf vb. uygulamalarda bu gelişim

özelliği ve düzeyi göz önünde bulundurularak, her eğitim kademesinde sınıf atlama imkânı tanınmalıdır.

- Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin üstten ders alma yoluyla liseyi erken bitirmelerine fırsat verilmelidir.
- Ortaöğretimde öğrencinin yeterliliğini üniversitenin kabul etmesi halinde, üniversiteden ders alması ve aldığı dersleri içeren lisans programına yerleştirildiğinde, söz konusu dersten muaf tutulması sağlanmalıdır.
- Ortaöğretim düzeyindeki okullarda üniversiteye kabul niteliği taşıyan zenginleştirme ve farklılaştırma uygulamaları içeren "ikinci diploma programı" hazırlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, güzel sanatlar ve spor liselerinin kuruluş amaçları doğrultusunda eğitim verebilmeleri için, eğitici eğitimi gerçekleştirilmeli, fiziki yapıları, eğitim programları üstün yeteneklilik eğitimine uygun hale getirilmelidir.
- Öğrencilerin bütün kademelerde yetenek alanlarına göre, olimpiyat ve yarışmalara katılması teşvik edilerek, desteklenmelidir.
- Üstün yetenekli çocukların okul dışında, bağımsız çalışma ve araştırmasına fırsat tanıyan aktiviteleri (alan gezileri, yaratıcı sorun çözme programları, vb.) içeren projeler desteklenmelidir.
- Üstün yetenekli çocuklara yönelik okul dışı hizmetler kapsamında;
    - Çeşitli kurumların (çocuk üniversiteleri, üniversiteler, MEB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, TÜBİTAK, STK'lar vb.) iş birliği ile üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını dikkate alan yaz-kış kampları uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.
    - Bilim müzeleri (fen, doğa, sanat, spor, matematik, uzay vb.) yaygınlaştırılarak, çocukların bu müzelerden ücretsiz yararlanması sağlanmalıdır.
    - Yerel yönetimlerin bilim, sanat ve spor alanlarında merkezler açması teşvik edilmelidir.
- Üstün yeteneklilik eğitimi alanında akademik çalışmalar (yüksek lisans, doktora tezleri, raporlar vb.) teşvik edilmelidir.
- Farklı eğitim bölgelerinde çeşitli kurum/kuruluşlar tarafından önerilen üstün yeteneklilik ile ilgili projelerin standartları ve olmazsa olmazları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmelidir. Projeler, belirlenen standartlar çerçevesinde değerlendirilerek denetlenmelidir.
- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 33 ve 58'inci maddelerine istinaden üniversitelere bağlı olarak açılan "Müzik ve Bale İlköğretim

Okulları" Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarı Müzik ve Bale İlköğretim Kurumları ile Müzik ve Sahne Sanatları Liseleri Yönetmeliği'ne göre eğitim öğretim yapmaktadır.

"Madde 33: Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri belirlenen çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikte düzenlenir." maddesine istinaden fen, sosyal ve spor alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri olan çocukların yetiştirilmesi için üniversite bünyesinde ilk ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılmasına fırsat tanıyacak düzenlemeler yapılmalıdır.

- Farklı tür ve kademelerde üstün yeteneklilik eğitimi yapan devlet ve özel öğretim kurumlarının haftalık ders çizelgeleri, öğretim programları, ders kitapları ve materyalleriyle ilgili nihai karar verici organ olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde, üstün yeteneklilik eğitimi alanında uzmanlaşmış bir ekip oluşturulmalıdır.
- Öğrencilerin eğitim ve kariyer planlamalarına hizmet etmek amacıyla, izleme ve değerlendirmeye yönelik verileri ihtiva eden, yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik, ulusal ve yerel veri tabanı oluşturulmalıdır.
- Üstün yetenekli çocukların farklı tür ve kademelerde özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde tanımlanan uygulamalardan yararlanabilmesi için "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri"nin etkin ve aktif rol almasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- BİLSEM'ler ölçülebilir, sürdürülebilir, bulunduğu bölgeye rehberlik yapabilecek eğitimci ve malzeme donanımıyla zenginleştirilmiş bir yapıya kavuşturulmalı ve ilgili mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.
- BİLSEM'lerde görevlendirilen yönetici ve eğiticilere, alanın gerektirdiği, güncel gelişmeleri kapsayan hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- BİLSEM'ler çalışma saatlerinden bağımsız mesai saatleri dışında ve hafta sonları üstün yeteneklilik eğitimine açık olmalı, üniversiteler ve sivil toplum iş birliği ile çocukların bilgiye ve tecrübeye ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.
- BİLSEM eğitim ve eğitici tecrübeleri, ülke genelinde uygulanması öngörülen "Acil Eylem Planı" çerçevesinde değerlendirilmelidir.

İNSAN KAYNAĞI

Özel bir alan olan üstün yeteneklilik eğitiminde, eğiticinin akademik seviyede iyi bir alan eğitimi alması, gelişmelere açık ve kendini yenileyebilen, araştırmacı, yaratıcı, lider özellikler taşıması öngörülmektedir. Komisyon çalışması boyunca ziyaret edilen örgün ve yaygın eğitim kurumlarında, öğrenci ve veli şikâyetlerinin, eğitici ve yöneticiler üzerinde yoğunlaşması dikkat çekmiştir. Bu sonuç bireyden bağımsız olarak, hizmet öncesinde eğiticilere verilen eğitimin yeterli ve etkin olmaması ile özel eğitimi kapsamamasından kaynaklanmaktadır.

Öğretmen yetiştirme programlarında;

- Alan bilgisinin yetersiz olması,
- Özel eğitim ve bireysel farklılıklara yer verilmemesi,
- Meslek bilgisinin uygulamaya dönüştürülememesi vb. nedenler,

hizmet içinde eğiticilerin etkin ve yetkin olamama sonucunu doğurmaktadır.

Öneriler:

- YÖK, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kontenjanları ve yurt dışı burslarında üstün yeteneklilik eğitimi alanında akademisyenlerin yetiştirilmesi için pozitif ayrımcılık yapmalıdır.
- Üstün yeteneklilik eğitimi alanında yeterli akademisyen yetiştirilmesi için eğitimciler yurt dışına gönderilmeli ve aynı zamanda yurt dışındaki akademisyenlerin Türkiye'deki üniversitelerde görev almaları sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocukların ve eğiticilerinin ilgi alanları doğrultusunda akademisyenlerle bir araya gelmelerini sağlayacak programlar desteklenmelidir.
- Öğretmenlerin üstün yeteneklilik eğitimi konusunda yetkin olabilmeleri için YÖK tarafından eğitim fakültelerine (özellikle sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, psikolojik danışma ve rehberlik programları) üstün yeteneklilik eğitimi konusunda zorunlu ders konulmalıdır. Ders kapsamında; özel gereksinimlilik-yüksek potansiyelin fark edilmesi ve desteklenmesine ilişkin içerik yer almalıdır.
- Üstün yeteneklilik eğitiminde görevlendirilecek öğretmenlerin yetiştirilmesi için yüksek lisans, doktora ve kısa dönemli (3-6 aylık) sertifika programları açılmalıdır.
- Öğretmen ve yöneticilerin, üstün yeteneklilik eğitiminde kullanılan farklı strateji ve materyaller konusunda yeterli donanıma sahip olmaları için; dünyada ve ülkemizde konuyla ilgili çalışma yapan akademisyen ve alan

uzmanlarının birikimleri, yüzyüze veya uzaktan eğitim yöntemiyle eğitimcilere aktarılmalıdır.

- Bütün eğitim kademelerinde görev alan öğretmen ve yöneticilerin üstün yeteneklilik eğitimi konusunda farkındalığın arttırılması ve yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik, hizmet içi eğitimler düzenlenmeli, bu konuda öğretmen el kitapları ve diğer öğretim materyalleri hazırlanmalıdır.
- 30 Temmuz 1962 tarih ve 1214 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde de yayımlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği'nde önerilen; "üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar için gezici özel eğitim öğretmenliği yöntemi", günümüzde eğitim bölgelerinde üstün yetenekli çocuklara yönelik destek eğitim hizmetlerine rehberlik edecek, koordinatör öğretmen uygulaması şeklinde hayata geçirilmelidir.
- Eğitim bölgelerinde, üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için okul destek hizmetlerine rehberlik edecek, planlama ve harekete geçirme sürecinde eğiticiye destek sağlayacak sorumlu koordinatörler istihdam edilmelidir.
- Bölge ve okul koordinatörü ve yönetici olmaya aday kişiler, alan ve sürece bağlı özel sertifika programlarına alınmalıdır.
- "Acil Eylem Planı" çerçevesinde mevcut üstün zekâlılar öğretmenliği bölümü mezunları, rehberlik ve araştırma merkezlerinde, eğitim bölgelerinde koordinatör olarak değerlendirilebilir.
- Üstün yeteneklilik konusunda çalışan eğiticilerin, program farklılaştırma ve zenginleştirme uygulamaları sürecinde akademisyenlerle iş birliği yapmasına zemin hazırlanmalı ve desteklenmelidir.
- TÜBİTAK, TÜBA ve Milli Eğitim Bakanlığı iş birliği ile mentorluk eğitimi ve destek eğitim programları hayata geçirilmeli, alandaki rehber eksikliği giderilmeye çalışılmalıdır.
- TÜBA, üyelerini üstün yetenekli öğrencilerle buluşturarak çocukların motivasyonuna destek olmalıdır. Kültür Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı, desteklediği sanatçı ve sporcuların alanlarındaki üstün yetenekli çocuklara mentorluk yapmasını teşvik etmelidir.
- Üstün yeteneklilik eğitiminde görev alacak eğitici/öğretici ve mentorların çalışma şartları esnek olarak düzenlenmelidir.

AİLE VE TOPLUM

Ailenin erken yaşta çocuğun yüksek potansiyelini fark etmesi, ihtiyaçları doğrultusunda desteklenmesi, toplumda farkındalık oluşturulması için çalışmaların yapılması önemlidir. Üstün yeteneklilik konusu, aile, kamu ve toplumun ortak sorumluluğudur. Komisyon çalışmalarında alan uzmanlarının paylaşımları ve ailelerle yapılan görüşmelerde; tarafların çocuğun yüksek yararını gözetirken karşılaştıkları durumlar aşağıdaki ana başlıklarda birleşmektedir;

- Üstün yeteneği-yüksek potansiyeli desteklemede ailenin rolünün tanımlanmaması ve ailelerin konuya ilişkin başvuru ve yardım kaynakları konusunda bilgilendirilmemesi,
- Anne ve babanın çocuğun gelişim sürecini takip etmede yeterli donanıma sahip olmaması,
- Çocuğun yetenekleriyle, ailenin beklentileri arasındaki farkın çocuktaki motivasyonu düşürmesi,
- Büyüklerin, küçüklerin zekâsını "bilmişlik, ukalalık, saygısızlık" olarak nitelendirmesiyle çocuğun kendini gizlemesi,
- Tanılama sürecinde aileye rehberlik edilmemesi,
- Tanılamanın çocuk üzerinde abartılı beklentiye dönüşmesi,
- Üstün yetenekli çocuğun sosyal ilişkilerde zorlanması sebebiyle sosyal-duygusal problemler yaşaması,
- Toplumsal farkındalığın oluşmaması vb.

Öneriler:

- "Erkenlik ilkesi" paralelinde doğumdan itibaren yapılacak gelişimsel takip ile çocuğun potansiyelini nasıl destekleyebileceğine ilişkin, ailelere yol gösterici olunmalıdır. Gelişimsel takip Sağlık Bakanlığı -Aile Sağlık Merkezleri- doktor ve çocuk gelişimi uzmanı ile yapılmalıdır.
- Üstün yetenek-yüksek potansiyelin belirlendiği andan itibaren başvuru kaynakları belli ve ulaşılabilir olmalıdır. MEB - Sağlık Bakanlığı - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iş birliği ile başvuru kaynakları belirlenmelidir.
- Üstün yetenek-yüksek potansiyelin belirlendiği andan itibaren gelişimsel verilerin kayıt altına alınarak kurumlar arası bilgi akışı sağlanmalıdır. Sağlık Bakanlığında doğumla başlayan gelişimsel takip dosyası, okul çağı ile birlikte sistem üzerinden MEB'e aktarılmalıdır.
- Etkili anne babalık becerilerinin yaşam becerileri hâline getirilmesi için seminer, kurs, atölye vb. çalışmalar yapılmalıdır. MEB ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Protokolü ile Aile Eğitim Programları-Modülleri

Hazırlanmalı, eğitici eğitiminden başlayarak uygulamalı aile eğitimleri gerçekleştirilmelidir.

- Anne baba, okul öncesi dönemden başlayarak çocuğun potansiyelini fark etmesi ve çocukta var olan potansiyeli en üst düzeyde kullanabilmesini destekleyici çalışma ve eğitimlere dâhil edilmelidir.
- Çocuğun yeteneği ve farklılığı aile için sorun hâline gelmeden önce, çocuğun gelişimini izleme sürecinde ilgili kurumlar rehberlik hizmetleri vermeli, aile eğitimi programları bu yönden zenginleştirilmeli ve aile çocuktaki farklılığa hazırlanmalıdır.
- Tanılama sürecine ilişkin aileye sağlanacak psikolojik destek ile çocuk üzerindeki beklentilerin oluşturacağı olumsuz yargıların ortadan kaldırılmasına zemin hazırlanmalıdır.
- Üstün yetenekliliğin doğru algılanmasında toplumsal farkındalığa katkısı olması beklenen iletişim organları; çocuğun yüksek yararını gözeterek konuyu çocuk odaklı değil, yeteneğe ve yeteneğin geliştirilmesine destek olacak içerikle ele almalıdır.
- Üstün yetenekli öğrenci, öğretmen ve ailelere, örgün eğitim sisteminin dışında destek ve yönlendirmenin yapılabileceği kurumlar oluşturulmalıdır.
- Ulaşılabilir güncel ve güvenilir e-ortamlar oluşturulmalıdır.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, ASDEP Projesi ile ailelere ulaşmayı amaçlayan görevliler, yüksek potansiyelli olduğu düşünülen çocuklarla ilgili aile rehberliği yapmalı, ailenin ve çocuğun konuyla ilgili hizmet almasına zemin hazırlamalıdır.
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, aile ve topluma yönelik; koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici rehberlik ve rehabilite edici, sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında, ailelere rehberlik edecek aile eğitim programları hazırlanmalıdır.

İSTİHDAM

Üstün yetenekli çocukların potansiyellerini kullanmalarını sağlayacak, yeteneklerine uygun eğitim almaları ve istihdam endişesi taşımamaları başarı ve motivasyonları açısından önemli bir konudur. Üstün yetenekli bireylere sunulan imkânlar ve bireylerin yetenek alanlarına paralel istihdam edilmeleri, ülkelerin; ekonomik, siyasi, askeri ve teknolojik alandaki gelişmelerine önemli katkı sağlamaktadır.

Komisyonumuz tarafından yapılan çalışmalarda öne çıkan başlıklar şunlardır:

- Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde gelecek endişesi, çevre baskısı, yetenek alanlarında istihdam edilemeyecekleri kaygısı, araştırma ve proje çalışmalarını sekteye uğratmaktadır,
- Üstün yetenekli bireyler, eğitimlerini tamamladıktan sonra alanları doğrultusunda çalışma fırsatı sunan cazibe merkezlerine yönelmektedir,
- Genellikle kuruluşlar, sorumluluk alanlarını üstün yetenekliliğin tespiti ve eğitimi ile sınırlamakta, eğitim ile istihdam arasındaki bağlantı ihmal edilmektedir.

Öneriler:

- TÜBA ve TÜBİTAK üstün yetenekli ve bilim insanı adayı gençlerin özgür bilimsel ortamda araştırma yapmalarını ve istihdam edilmelerini sağlayacak biçimde donanımlı araştırma enstitüleri kurmalıdır.
- Özel sektörün üstün yetenekli çocukların çalışmalarına sponsor olmaları teşvik edilmelidir.
- Üstün yetenekli çocukların yaratıcılıklarını ortaya koyacak, patent ve faydalı model niteliği taşıyan çalışmaları ilgili kurum/kuruluşlar tarafından desteklenmelidir.
- Üstün yeteneklinin beyin göçünün engellenmesi için, özel ve kapsayıcı, üstün yetenekli bireyleri cesaretlendirecek tedbirler içeren istihdam politikaları oluşturulmalıdır.
- Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde yeteneklerine uygun meslek alanlarına yönlendirecek meslek danışmanlığı sistemi oluşturmalıdır.

"Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması" amacıyla kurulan, 10/136, 176, 177, 178, 179, 180, 181 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonunun, yaptığı araştırma ve incelemeler sonucu düzenlemiş olduğu bu rapor, Genel Kurula sunulmak üzere Yüce Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkan Vekili	Sözcü
Halide İncekara	*Yüksel Özden*	*Çiğdem Münevver Ökten*
İstanbul	Muğla	Mersin
Kâtip	Üye	Üye
Temel Coşkun	*Ali Halaman*	*Mehmet Emrehan Halıcı*
Yalova	Adana	Ankara
Üye	Üye	Üye
Tülay Selamoğlu	*Ahmet Duran Bulut*	*Hüsamettin Zenderlioğlu*
Ankara	Balıkesir	Bitlis
Üye	Üye	Üye
Recep Gürkan	*Fatma Nur Serter*	*Hüseyin Bürge*
Edirne	İstanbul	İstanbul
Üye	Üye	Üye
Mustafa Ataş	*Şirin Ünal*	*Hülya Güven*
İstanbul	İstanbul	İzmir

Üye	Üye
Gönül Bekin Şahkulubey	*Dilek Yüksel*
Mardin	Tokat

EK I. TUTANAK ÖZETLERİ

05.04.2012 Tarihli 1. Toplantı Notu Özeti

Bu toplantıda Başkanlık Divanı seçimi yapılmış, ardından Komisyonun çalışmaları için gerekli kararlar alınmıştır. Bu toplantıda tutanak tutulmamıştır.

11.04.2012 Tarihli 2. Toplantı Tutanak Özeti

Bu toplantıda; Komisyonun çalışma süreci, haftada kaç gün ve hangi saatlerde toplanacağı, konuşma süreleri ve toplantılara katılım ile ilgili diğer konular görüşülmüştür.

Komisyon Başkanı;

Komisyonun üç aylık çalışma süresinin olduğunu, gerekli görülmesi hâlinde bir ay ek süre alınabileceğini,

Toplantılara akademisyen, bürokrat, yerel yönetim temsilcileri ile diğer ilgili kişi ve kurumların çağrılabileceğini,

BİLSEM'lerin önemli olduğunu, ancak bunların zeki ve yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduklarını ve bunların gelecek vaat etmediklerini,

Ömür boyu zekâyı geliştirmek ve kullanmakla ilgili birkaç tane kamu spotunun ilgili bir kuruma hazırlatılabileceğini ve bunların ulusal televizyonlarda yayınlanmasının sağlanabileceğini,

Tüm toplantılarda tam tutanak tutulacağını ve bunların erişime açık tutulacağını,

Sonraki Komisyon toplantısında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Hakan Sarı'nın dinleneceğini ve Komisyonun yerinde inceleme gezileriyle çalışmalarını devam ettireceğini

ifade etmiştir.

Toplantıda; Komisyonun haftada 3 gün çalışma yapması, çalışmaların grup toplantılarının olmadığı gün ve saatlerde yapılmasına karar verilmiştir.

17.04.2012 Tarihli 3. Toplantı Tutanak Özeti

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Hakan SARI özetle,

Millî Eğitim Bakanlığının yeniden yapılanması sürecinde Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde altı grup başkanlığı ve bir özel büro oluşturulduğunu, bunların içerisinde Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığının da bulunduğunu,

Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı'nın üstün yetenekli çocukların eğitimleri, bunlarla ilgili programlarının geliştirilmesi, en üst düzeydeki modellerin uyarlanması, bu çocukların okul öncesinden başlanarak ülkemize kazandırılması ve bu çocuklardan sadece ülkemizin değil diğer ülkelerin de en iyi şekilde yararlanmalarının sağlanması konusunda çalışmalar yaptığını,

Ülkemizde Enderun okulları üzerine yapılan çalışmalar sınırlı olsa da bu okulların tarihimizde üstün yetenekli çocuklarla ilgili önemli örnekler olduklarını, 15'inci yüzyılda kurulan bu okullarda üstün yeteneklilerin eğitildiğini ve okul programlarının özel olarak hazırlandığını, eğitmenlerin özel olarak seçildiğini,

1980'li yıllarda, üst özel sınıflar açılmasına rağmen bunların uzun süre devam etmediğini,

Dünyada üstün yetenekli çocuk eğitimlerinin 1920'lerde başladığını, Türkiye'de ise üstün yetenekli/zekâlı çocukların eğitiminin 1970'lerde ciddi olarak gündeme gelmeye başladığını, son yıllarda konu ile ilgili çalışmaların ivme kazandığını, Prof. Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ, Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN gibi akademisyenlerin konu ile ilgili önemli çalışmalar yaptıklarını,

Anadolu Üniversitesinde üstün yeteneklilerle ilgili konularda çalışan akademisyenlerin olduğunu ve İstanbul Üniversitesinde Üstün Yetenekliler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı kurulduğunu ve bu ana bilim dalında üstün yetenekliler konusunda uzman öğretmenlerin yetiştirildiğini,

Siyasetçilerin, üstün yeteneklilerin eğitimlerine eğilmeye başlamasının ve Mecliste konuyla ilgili bir Araştırma Komisyonunun kurulmasının önemli olduğunu,

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin hem engelli çocukların ihtiyaçlarına hem de özel eğitim kapsamı içerisinde olan üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde değiştirmek için çalışıldığını belirtmiştir. Bu konuyla ilgili olarak mevzuat komisyonu kurulduğunu, bu kapsamda diğer ülke modellerinin incelenerek bu çocuklarla ilgili ülkemize uygun en iyi modelin ne olduğu ile ilgili çalışmaların başladığını,

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin içerisinde Özel Eğitim Hizmetleri Merkezi ve Rehberlik Hizmetleri Merkezi adında iki yeni birim kurulduğunu,

BİLSEM'lerin fiziki koşullarının kinestetik yetenek denilen atletizm, halter, güreş, yüzme gibi fiziksel yeteneklerin geliştirilmesi için yeterli olmadığını,

Sadece dil ve matematik gibi alanlar değil yüzücülük, atletizm gibi alanlardaki yetenekler de eğitim kapsamına girdiği için bunların da Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görev alanı içerisinde olduğunu ancak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile bu konularda iş birliği yapılması gerektiğini,

Özel Eğitim Yönetmeliği çıktıktan sonra BİLSEM'lere yeni bir yapı kazandırılacağını,

Üstün yeteneklilerle ilgili yapılacak çalışmalar kapsamında sadece programın farklılaştırılması, bireysel eğitim programlarının geliştirilmesinin yeterli olmayacağı, üniversitelerle iş birliği yapılarak öğretmenlerin niteliğinin de artırılması gerektiğini,

Lisans programlarının, YÖK'le yapılacak iş birliği ile yeniden gözden geçirilmesi, üstün yeteneklileri eğitecek öğretmenlerin yetişmesi için konuyla ilgili lisans, lisansüstü ve doktora programlarının açılması gerektiğini,

Ülkemize ait bir zekâ testi geliştirme çalışması içerisinde olduklarını, bunun yanında WISC-R testinin son sürümünün de satın alınarak ülkemize uyarlanacağını,

BİLSEM'lerle ilgili 2 çalıştay yapıldığını, bunların raporlarının hazırlandığını,

Millî Eğitim Bakanlığında yeni bir yapılanma olduğunu ve üstün yeteneklilerle ilgili bir birimin kurulduğunu,

WISC-R testini yapma hakkının Türkiye'de her kurumda olmadığını, bu testin ancak bir dernek inisiyatifiyle çocuklara uygulandığını,

Şu anda 16 bin rehber öğretmen ve 42.500 okulun olduğunu; rehber öğretmen sayısının yetersiz olduğunu,

BİLSEM'lere giden öğrencilerin liseden sonraki evrelerde takip edilmediğini, bu nedenle öğrencilerin hangi işi yaptıkları ya da nerede okuduklarıyla ilgili verilerin bulunmadığını,

BİLSEM'lerle, otistik çocuklar eğitim merkezlerine atanacak yöneticilerin belli özellikleri taşıması, bu yöneticilerin Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce kurulan bir komisyonun onayından sonra İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğüyle ortak atanması gerektiğini ve bu konuda çalıştıklarını,

Millî Eğitim Bakanlığının özel eğitim ile ilgili konularda Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi bakanlıklarla iş birliği yapması gerektiğini; Millî Eğitim Bakanlığının bu konularda sadece koordinatör bakanlık olarak çalışması gerektiğini,

BİLSEM'lerde çocukların hepsini eğitmenin mümkün olmadığını (zaman kaybı gibi sebeplerle), öğretmenlerin okulda çocuğa gerekli eğitimi vermesi gerektiğini; burada çocuğun genel eğitim programı içerisinde yeteneklerine göre farklılaştırılmış bir programla eğitilmesinin önemli olduğunu,

Her yıl bir sınıf atlatma uygulamasına karşı olduklarını,

BİLSEM'lere bazı bürokrat çocuklarının alındığıyla ilgili iddiaların asılsız olduğunu, zaten uygulanan sınavlarla böyle bir durumun söz konusu olamayacağını,

YÖK'ün öğretmenlik meslek bilgisi dersleri arasında özel eğitimle ilgili bir dersin olmadığını; eğitim fakültelerinde üstün yetenekliler konusunda bilinçlenmenin sağlanabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün YÖK'e 540 saatlik bir sertifika programı yapılması önerisinde olduğunu,

Zekâ testlerinin ticari bir metaya dönüştürülebileceği endişelerinin haklı olduğunu, buna çok dikkat ettiklerini,

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile yakın iş birliği içerisinde olduklarını,

BİLSEM'lerde öğrencilerin devamsızlıklarını ve bunların sebeplerini takip eden bir sistemin olmadığını,

ifade etmiştir.

Aynı toplantıda söz alan Prof. Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ özetle,

Özel eğitimde siyasi iradenin belirleyici faktör olduğunu,

Bilim ve sanat merkezlerinin sayılarının artırılması gerektiğini,

Sınıf atlamanın 1 defaya özgü olduğunu, sınıf atlama sisteminin geliştirilmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklara burs verilmesi gerektiğini,

BİLSEM'lerin tüm eksikliklerine rağmen geliştirilerek korunması gerektiğini, İngiltere gibi ülkelerin bu modeli uygulamak için incelemeye aldığını

ifade etmiştir.

18.04.2012 Tarihli 4. Toplantı Tutanak Özeti

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN özetle,

"Üstün zekâlı"nın herkes tarafından benimsenmiş bir tanımının olmadığını; her kurama, araştırıcıya, yaklaşıma göre farklı şekilde tanımlandığını, bunların toplumlardaki oranının yaklaşık % 2 olduğunu,

Toplumda üstün yetenekli çocuklarla ilgili çoğu doğru olmayan söylencelerin olduğunu,

Toplumda, üstün yetenekli çocuklara ilave eğitim verilmesi durumunda elit bir sınıfın ortaya çıkacağı endişesinin olduğunu,

Fen liselerinin kuruluş amacının üstün yetenekli çocukları eğitmek olduğunu,

1964-1972 yılları arasında Ankara, İstanbul, Eskişehir, Bursa illerinde yapılan üst özel sınıf uygulamasının bazı kesimlerin kendi çocuklarını bu sınıflara haksız olarak yerleştirmeye çalışma çabaları sonucunda sona erdiğini,

Üç-altı yaş grubundaki çocukların zekâsını ölçecek bir testin olmadığını, bu çocukların keşfi için okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması gerektiğini,

Yeteneğin her yaşta ortaya çıkabileceğini; yaşa bağlı olmadığını,

Üstün yeteneklilerin ayrı bir eğitim kurumunda eğitilmesini desteklemediğini; bu çocukların kendilerine benzemeyen akranlarıyla birlikte eğitilmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların öğretmenlerinin yüksek lisans düzeyinde yetiştirilmesi gerektiğini; bu nedenle, konu ile ilgili tezsiz yüksek lisans imkânlarının artırılmasının yerinde olacağını,

Sınıf sisteminden vazgeçilerek ders sistemiyle çocuğun kendi hızında yürümesini sağlayacak bir sistemin oluşturulması gerektiğini,

Üniversite öğrenimi öncesinde üstün yetenekli olduğu tespit edilen çocuklarla diğerlerinin aynı üniversite sınavına girmesinin haksızlık olduğunu; bu çocukların üniversite öncesinde aldıkları fazla derslerin kredilendirilmesi gerektiğini,

Normal çocuklarla üstün yetenekli çocukların birlikte eğitilmelerinin normal çocukların seviyesini yukarı çekeceğini,

Fen liselerinin niteliğinin değiştirilmesi ve lise türlerinin sayısının azaltılması gerektiğini,

Üstün yeteneklilerle ilgili konuların devlet politikası olarak ele alınması gerektiğini,

IQ'sü 150'nin üzerindeki çocukların ayrı okullarda eğitilmesi gerektiğini ancak diğer üstün zekâlıların normal eğitim sistemi içerisinde destek sınıf, destek odaları ve BİLSEM destekleriyle eğitilmeleri gerektiğini,

Yeni eğitim sisteminin (4+4+4) üstün yetenekli çocuk eğitimi için fırsat olabileceğini

ifade etmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM özetle,

Çocukların "üstün yetenekli" diye nitelendirilmesinin çocukların sağlığı üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceğini,

Üstün yetenekli çocuk eğitiminin bir sektör hâline geldiğini,

Zekânın standart bir tanımının olmadığını; her ekolün kendine özgü bir zekâ tanımının olduğunu,

Dünyada kullanılan zekâ testlerinin Türk kültürüne uyarlanmasının önemli olduğunu,

Zekâ testlerinin tek bir zekâyı ölçtüğünü, bu nedenle bu testler kullanılırken tanılamada dikkatli olunması gerektiğini,

Zekâ testlerini uygulayacak personel bulmada sıkıntılar yaşandığını,

Zekâ ile kişilik arasında birebir ilişkinin olmadığını,

Çocuklara verilecek değerler eğitiminin önemli olduğunu,

Üstün yetenekli/zekâlı çocukların kendilerini gerçekleştiremedikleri ortamlarda psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabileceklerini; bunların önüne geçmek için bilinçli bir çevre tarafından desteklenmeleri gerektiğini,

Öğretmen olma ölçütlerinin değişmesi gerektiğini,

Psikologların eğitim ve öğretim hayatında daha yoğun şekilde kullanılması gerektiğini,

Okulların 24 saat açık olması ve kullanılması gerektiğini,

Zekâ testlerinin zekânın ölçülmesinde tek belirleyici faktör olarak görülmemesi gerektiğini,

Sadece öğretmenlerin değil çocuk mahkemelerinde çalışan hâkimlerin de çocuk psikolojisi konusunda eğitim alması gerektiğini

ifade etmiştir.

24.04.2012 Tarihli 5. Toplantı Tutanak Özeti

Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi ile Ankara Fen Lisesi'ne yapılan yerinde inceleme ziyaretleri hakkında Komisyon Başkanı Sn. Halide İNCEKARA ve komisyon üyeleri özetle,

Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin ciddi bir gelecek endişesi taşıdıklarını,

Öğrencilerin Fen lisesine yüksek bir başarıyla geldiklerini ancak üniversite sınavında başarılarının düştüğünü,

Öğrencilerin yurt dışında eğitimlerine devam etmek istediklerini ancak imkânlarının sınırlı olduğunu,

Ders programlarının tek tip olduğunu, esnek ve yurt dışıyla uyumlu olmadığını,

İkinci yabancı dil dersinin müfredatta göründüğünü ancak dil öğretmenlerinin olmadığını,

Üniversite giriş sisteminin okuldaki eğitimle uyumlu olmadığını,

Yeni eğitim sistemiyle (4+4+4) getirilen katsayı düzenlemesinin fen liseleri gibi son derece üstün nitelikte ve zor not alınan okullar açısından bir haksızlık yarattığını,

Fen liselerinin niteliklerinin giderek kaybolduğunu ve deneysel çalışmaların giderek azaldığını,

Öğrencilere sanatsal yeteneklerini geliştirecek ortamın sunulmadığını,

Okulun sürekli bir güvenlik hizmetinin olmadığını, bu nedenle yurtta kalan öğrencilerin kendilerini güvende hissetmediklerini,

Okulun elektrik ve su tesisatının çok eskimiş olduğunu,

Hizmetli personel sayısının yetersiz olduğunu,

Yurt koşullarının yetersiz olduğunu,

Türkiye'nin en başarılı çocuklarının okuduğu bir lisede bugüne kadar kaç mezun verildiğinin ve bu mezunların hangi konumlarda olduğunun bilinmediğini,

Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezinde olumlu çalışmalar yapıldığını

ifade etmişlerdir.

Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Uğur SAK özetle,

Dünya genelinde, üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili 27 farklı türde eğitim programı olduğunu,

Türkiye, fen lisesi uygulamasına (Güney) Kore'den önce başlamasına rağmen Türkiye'de fen lisesi sayısının çok fazla artırılmasının kaliteyi azalttığını,

Dünya genelinde, üstün yetenekli çocukların tanılanmasında bireysel ve grup zekâ ölçeklerinin kullanıldığını,

Amerika Birleşik Devletleri'nde üstün yetenekli çocuk eğitiminin yasayla garanti altına alındığını ve devletin her üstün yetenekli için bütçe ayırdığını,

Her devletin kendi toplumlarındaki üstün yetenekli dilimini kendi ekonomik gelişmişliklerine göre belirlediğini (Örneğin devletin kaynakları % 5'lik kesimi eğitebilmeye yetiyorsa toplumdaki % 5'lik kesime ulaştıklarını), böylece ekonomik imkânlar arttıkça ülkelerin potansiyel üstün yeteneklileri de eğitmeye başladıklarını, Türkiye'de üstün yetenekli eğitiminin sadece BİLSEM'lerde yapıldığını, bu merkezlere giden 11 bin çocuk, toplam öğrenci sayısına bölündüğünde Türkiye'de % 0,1'lik kesimin üstün yetenekli eğitimi aldığını,

ABD gibi aile örgütlenmelerinin olduğu ülkelerde üstün yetenekli eğitiminin gelişmiş olduğunu, Türkiye'de ise üstün yetenekli çocuk ailelerinin örgütlenemediğini,

Eğitim modeli seçiminin merkezden belirlenmemesi, yerel uygulayıcıların kararına bırakılması gerektiğini; en iyi uygulanan yerel modelin de Türkiye genelinde kullanılması gerektiğini,

Üniversite ile fen liseleri iş birliğinin sağlanması ve fen liselerinden üniversiteye geçişte teşvik sisteminin getirilmesi gerektiğini, üniversitelerdeki fen fakültelerinin belli bölümlerinde fen lisesi öğrencilerine kontenjanlar ayrılması düşüncesinin (Güney) Kore'de başarıyla uygulanan bir model olduğunu,

Türkiye'de ulusal üstün yetenek veya üstün zekâ AR-GE merkezinin kurulması gerektiğini, bu merkezin eğitim modellerini, programlarını, stratejilerini ve politikalarını üreteceğini, bunun yanında öğretmenlere eğitim vereceğini, yüksek lisans ve doktora programlarını yürütmekle görevli kılınabileceğini, üstün yetenekli çocukların eğitiminde gelişme kaydeden ülkelerde mutlaka böyle bir merkez olduğunu,

Öğretmen eğitiminin önem taşıdığını, mevcut sistemde öğretmenlerin üstün yetenekli çocukları tanımadıklarını, sorunları çözmekte yetersiz kaldıklarını,

Okullara "koordinatör öğretmen" uygulamasının getirilmesi gerektiğini,

Zekâ ölçeği ülke çapında olabileceği gibi her bölgenin, ilin kendisine özgü bir ölçeğinin bulunabileceğini,

Özel sektörün üstün yetenekli eğitimine dâhil edilmesi gerektiğini,

Bilim ve sanat merkezlerinin yaygınlaştırılması gerektiğini, bu merkezlerin standart bir programının olması, programların öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmaması gerektiğini,

Türkiye'de, ilköğretim düzeyinde *özel okul modeli* uygulamasının gerektiğini,

Büyük şehirlerdeki merkezî okullarda *özel sınıflar* oluşturularak kenar mahallelerdeki çocukların servislerle buralara taşınması gerektiğini,

Mentorluk sisteminin uygulanması gerektiğini,

Dünyada uygulanan modeller içerisinde en başarılı üç programın sırasıyla özel okul, özel sınıf ve mentorluk programı olduğunu,

Çocuk üniversiteleri kurulmasının olumlu bir gelişme olduğunu, üniversitelerin üstün yetenekli çocuklarla ilgili bölümler açmaları gerektiğini

ifade etmiştir.

26.04.2012 Tarihli 6. Toplantı Tutanak Özeti

Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA ile Komisyon üyeleri Sincan Çocuk Cezaevi'ne yapılan yerinde inceleme ziyareti hakkında özetle,

Cezaevindeki imkânların daha önce ziyaret edilen bazı okullardaki çocuklara bile tanınmadığını,

Cezaevindeki şartların birkaç sene öncesine oranla önemli ölçüde düzeldiğini

ifade etmişlerdir.

Komisyon toplantısına katılan Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ümit DAVASLIGİL özetle,

TBMM gibi önemli bir kurumda üstün yetenekli çocuklarla ilgili ilk defa toplantı yapıldığını,

Üstün yetenekli çocuklara kapasitelerine uygun bir eğitim olanağı sunulmamasının temel bir insan hakkı ihlali olduğunu,

Geleneksel eğitim sisteminde tüm öğrencilere verilen eğitimin aynı olduğunu, modern eğitim sistemlerinde ise öğrencilere, kapasiteleri göz önünde bulundurularak eğitim verildiğini (farklılaştırma),

Eğitim programının içerik, yöntem ve ürün gibi üç temel ögesi olduğunu, bu ögelerin öğrencilerin öğrenme stili, hazır bulunmuşluk ve ilgisine göre farklılaştırılması gerektiğini, aksi takdirde öğretimin üstün öğrencinin hız ve düzeyine uygun olamayacağını,

Bilim, Sanat, Spor, Araştırma ve Geliştirme Akademisi adında bir üst kurulun kurularak üstün yetenekli eğitiminde koordinatör olması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklarla eğitim gören normal çocukların kendilerini daha fazla geliştirdiklerini,

Üstün yetenekli çocuklarda adalet duygusunun çok erken geliştiğini ve idealist olduklarını, bu nedenle olaylardan çok kolay etkilendiklerini,

Üstün yeteneklilere verilen değerler eğitiminin çok önemli olduğunu,

Üstün yetenekli çocuk öğretmenlerinin sözleşmeli olması ve teşviklerle desteklenmelerinin yerinde olacağını

ifade etmiştir.

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Serap EMİR özetle,

Üniversitelere üstün yetenekli çocukların eğitimini koordine etme rolü verilecekse yaptırım uygulama yetkisinin de verilmesi gerektiğini,

İstanbul-Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulunda Millî Eğitim Bakanlığı müfredatının farklılaştırılarak 2 sınıfta uygulandığını, sınıfların yarısının üstün yetenekli diğer yarısının normal öğrencilerden oluştuğunu,

Üstün yetenekli çocuk öğretmenlerinin seçiminin çok önemli olduğunu,

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların eğitiminde bir standart olmadığını,

Gelişmiş ülkelerde üstün yetenekli çocukların öğretmenlerinin en az yüksek lisans mezunlarından ya da konu ile ilgili sertifika programlarını tamamlayanlardan seçildiğini,

YÖK tarafından konulan bazı bölümlerin açılması için belli sayıda akademisyenin varlığı şartının üstün yetenekli çocuklarla ilgili bölümlerde kaldırılması gerektiğini,

Üstün yetenekliler için uygulanacak bir program önerisinin Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına gönderildiğini ancak kendilerinden bir cevap alınmadığını

ifade etmiştir.

09.05.2012 Tarihli 7. Toplantı Tutanak Özeti

Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA ve Komisyon üyeleri, 2-3-4 Mayıs 2012 tarihlerinde İstanbul, Kocaeli ve Yalova'ya yapılan yerinde inceleme ziyaretleri hakkında özetle;

Ziyaret edilen okullarda bazı öğrencilerin fizik gibi alanlarda başarılı olmalarına rağmen bu derslerdeki başarılarının üniversiteye girişte kendilerine bir avantaj sağlamamasından dolayı proje çalışmalarına katılmadıklarını,

Fen liselerinin "üniversiteye hazırlık kursu" hâline geldiğini,

Ziyaret edilen bazı özel okulların günün 15 saati açık olduğunu, böylece bu okullardan maksimum fayda sağlandığını,

Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulunda uygulanan projenin başarılı sayılamayacağını,

Bayrampaşa Bilim Merkezinin yerel yönetim eliyle yapılmış güzel bir örnek olduğunu

ifade etmişlerdir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı-Spor Genel Müdür Yardımcısı Tamer TAŞPINAR özetle,

Yetenekli sporcuların kişisel müracaat ve yurt genelinde organize olmuş federasyonlar aracılığıyla tespit edildiğini, bu federasyonların bazılarının gelirlerinin sponsorlar aracılığıyla sağlandığını diğerlerinin bütçelerinin ise bakanlık tarafından sağlandığını,

Spor federasyonlarının millî takımları oluşturmak, millî takım antrenörlerini tespit etmek, sporcu seçimlerini yapmak ve onlara destek vermek, ödüllendirmek, bu faaliyetlerini yapacak kamp eğitim merkezlerini, spor salonlarını temin etmek ve/veya inşa etmek gibi görevlerinin olduğunu,

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı spor salonlarının okulların hizmetine sunulacağını,

Türkiye'nin her ilinde gençlik merkezleri oluşturduklarını,

Bakanlıkça tespit edilen başarılı sporcuların üniversiteye gitmek istemesi nedeniyle spor çalışmalarını bıraktıklarını,

Türkiye'de yeterli sayıda antrenman sahasının olmadığını, spor liselerinin antrenman salonlarıyla birlikte kurulması gerektiğini,

Türk sporundaki yabancı antrenör sayısının azaltılması ve Türk antrenörlerin yetiştirilmesi gerektiğini,

Gençlik ve Spor Bakanlığının Millî Eğitim Bakanlığı ile protokoller imzalayarak spor okulları projesinde birlikte çalıştıklarını,

Okullarda verilen beden eğitimi dersinin amacının sporcu yetiştirmek değil öğrencilere spor kültürünün aşılanması olduğunu,

Son on yılda Türkiye'de dünya çapında spor komplekslerinin yapıldığını

ifade etmiştir.

Toplantıya Katılan Çocuk Vakfı Başkanı Mustafa Ruhi ŞİRİN özetle,

Türkiye'nin üstün yetenekli çocukların eğitilmesinde çok geç kaldığını,

Eğitim sistemimizin çocukların yeteneklerini eşitlediğini, onları normalleştirdiğini,

Devlet, toplum ve üniversitelerin üstün yetenekli çocuklar konusuna uzun süredir duyarsız kaldığını,

Bilim ve sanat merkezlerinin proje odaklı çalışmadığını,

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili projelerin bürokrasiye takıldığını, bu nedenle konuda bir ilerleme sağlanamadığını,

Hedef kitlemizdeki çocukların topluma oranının % 2'den fazla olması gerektiğini, bu oranın (Güney) Kore örneğinden yola çıkılarak % 14 yapılması gerektiğini,

Millî Eğitim Bakanlığındaki bir iç denetleme raporunda belirtildiği gibi alt zekâ grubuna yönelik bütün faaliyetlerin idari ve yasal dayanakları bulunmasına rağmen üst zekâ grubuna yönelik, bir önergeyle kurulan bilim ve sanat merkezleri dışında, bir çalışmanın olmadığını,

Türkiye'deki kurumlarda, çocuklara ve bunların ailelerine ait bilgi göstergelerinin bulunmadığını,

Bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş amaçlarına paralel olarak idare edilmediklerini,

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılacak eğitim projelerinde erken çocukluğa vurgu yapılması ve okul öncesi eğitimin artması gerektiğini,

Fen ve sosyal bilimler liselerinin kuruluş amaçlarından uzaklaşarak sıradanlaştığını,

Üstün yetenekli çocuklar için yapılacak eğitim planlamasının sıfırdan başlaması ve bu planlamanın da ülkenin ana stratejileriyle paralel şekilde tasarlanması gerektiğini,

YÖK'ün üstün yeteneklilerle ilgili bir çalışma içerisine girmediğini, üniversitelerde bu konularda çalışmaların olmamasının nedeninin YÖK olduğunu,

IQ ile çocukların tanılanması döneminin sona erdiğini, çoklu yetenek anlayışına dayalı bir tanılama ve eğitim sisteminin getirilmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklar için hem örgün hem de yaygın eğitim sisteminin getirilmesi gerektiğini,

Millî Eğitim Bakanlığında üstün yetenekli çocukların eğitiminden sorumlu birimin doğrudan bakana bağlı olması gerektiğini,

Kurulacak üstün yeteneklilerle ilgili kurulda Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜBA, TÜBİTAK, TOBB, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin temsilcilerinin bulunması gerektiğini,

YÖK'ün eğitim sisteminde yapıcı bir rol üstlenmediğini, kaldırılması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili TÜBİTAK, TÜSSİDE, Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Vakfı iş birliğinde bir strateji planının yapıldığını, bu planların içerisinde yerel yönetimlere de bir rol verilmesi gerektiğini,

Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanacak raporun mümkün olduğunca kısa olması ve konu hakkındaki sorunlara açıkça değinmesi gerektiğini,

Üniversitelerin tamamen mentorluk sistemine dayalı ve eğitim sistemi içerisinde bütün yeteneklerin geliştirilmesini bilen, uygulayan, ölçme ve değerlendirmeden de kendini sorumlu tutan bir insan kaynağı yetiştirmesi gerektiğini,

Türkiye'de öğretmen yetiştirme sisteminin olmadığını,

Bilim ve sanat merkezlerine giriş şartı olarak öngörülen IQ sisteminin çocukları etiketleyerek önemli bir çocuk hakkı ihlaline yol açtığını,

Üstün yetenekli çocukların risk grubu içerisinde olduğunu,

Hazırlanan yeni anayasada çocuğa özgü hakların görünür olması gerektiğini,

IQ ile öğrenci tanılama döneminin kapandığını ve nerede yapılırsa yapılsın IQ testleri sonuçlarının daima kaygıyla izleneceğini,

Ortalamanın üzerindeki zekâya sahip bireylerin tıbbi cihazlarla ayırt edilebildiğine inanmadığını, bu konudaki çalışmaların sınanamadığını,

Üstün yeteneklilerle ilgili sistemin pilot bir uygulama alanıyla başlaması gerektiğini,

Önerilen "Türkiye Yetenekleri Geliştirme Kurumu" kurulduğunda zekâ ve yetenek testlerinin hazırlanması, sınanması ve bunları yapacak grupların akreditasyonunun bu kurum tarafından yapılması gerektiğini,

Yeni bir üstün yetenekliler eğitimine başlandığında belirlenecek ilke, ölçek, strateji ve modellerin bütün bakanlık ve birimlerden oluşturulan "Yetenekleri Geliştirme Kurumu"nun çalışmaları doğrultusunda belirleneceğini

ifade etmiştir.

10.05.2012 Tarihli 8. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Hacettepe Üniversitesi Nörometrika Teknoloji Geliştirme Merkezinden Prof. Dr. Sirel KARAKAŞ özetle,

Türkiye'de kullanılan Wechsler zekâ testinin 1974 yılında hazırlandığını, Türk kültürüne 1995 yılında uyarlandığını, bu testin artık demode olduğunu ve test sorularının deşifre olduğunu,

Yeteneğin karmaşık bir yapısının olduğunu ve bunun tek bir ölçekle ölçmenin doğru olmadığını,

Yapılan düzenlemelerin alt zekâ grubu ile ilgili yapıldığını, üst zekâ/yetenek grubuyla ilgili ülkemizde düzenlemelerin çok sınırlı olduğunu,

Fen liselerinin kuruluş amaçlarından saparak sıradanlaştıklarını,

Bilim ve sanat merkezlerinin yaklaşık 20 yıldır kurulduğunu ancak hedeflerini gerçekleştirmekten uzak olduklarını,

BİLSEM'lerin öğretmenlerini seçme kriterlerinin değişmesi gerektiğini,

Zekânın genetik olduğunu çevresel faktörlerle bunun ancak yüzde -7 +7 arasında oynatılabileceğini,

Üstün yetenekli çocukların ayrı eğitim görmesinden yana olduğunu, sınıf içinde sınıf, okul içinde sınıf, okul içinde bina gibi uygulamaların hem gerçek dışı hem de uygulanabilirliklerinin düşük olduğunu, psikolojik ve sosyolojik açıdan uygun olmadığını,

Zekâ testlerinde çocukların kaygı, heyecan gibi nedenlerle gerçek zekâ seviyelerini gösteremeyebileceklerini,

Nöropsikolojik testler kullanılarak zekânın ölçümünde önemli ölçüde başarı sağlanabileceği,

Beyin hücrelerinin sayısının tüm insanlarda hemen hemen aynı olduğunu, zekâ ve yeteneği ortaya çıkaranın beyindeki lif sayısı olduğunu,

WISC-R testlerinin tüm dezavantajlarına rağmen kullanılabileceğini ancak bunun yanında beyni de ele alan teknolojilerin kullanılması gerektiğini

ifade etmiştir.

Toplantıya katılan Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY özetle,

Türkiye'de üstün yetenekliliğin henüz ciddi şekilde ele alınmadığını,

Bilim ve sanat merkezlerinin üstün yetenekliliğin doğasına aykırı şekilde kurulduğunu, bu yüzden henüz altyapılarının oluşmadığını,

Üstün yetenekli eğitiminin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesi gerektiğini,

Herhangi bir niteleme yapmadan çocukların ihtiyacına dayalı, onların gelişimini öngören ve teşvik eden bir bakış açısıyla farklılaştırılmış eğitim verilebileceğini,

Eğitimin okul sistemi içerisinde, ayrışmış, farklılaşmış bir kurumsallaşmaya gerek duymadan verilmesi gerektiğini,

Farklı seviyedeki çocuklar için farklı okulların açılmasının pedagojik temelinin olmadığını,

Farklılaşmış eğitimi yürütmek için eğitim sisteminin sınıf tabanlı değil ders ve içerik tabanlı olarak yapılandırılması gerektiğini,

Üstün yeteneklilerle ilgili öğretmenlerin lisans düzeyinde eğitilmesine gerek olmadığını, sınıf öğretmenliği mezunlarına üstün yeteneklilerle ilgili formasyon kazandırılabileceğine,

Çocukların akranlarından ayrı bir eğitime tabi tutulmalarının duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyeceğini,

Gerçekten üstün yetenekli çocukların BİLSEM'e gitmediğini, bu çocukların genelde dikkat eksikliğinden psikiyatr kliniklerine gittiğini ya da özgül öğrenme güçlükleri çektiklerini,

Devletin engelli çocuklar için yaptığı yardımları üstün yetenekli çocuklar için de yapması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların yatılı eğitim görmesine karşı olduğunu ancak IQ'sü çok yüksek olan (150-160) çocukların ailelerinden ayrı eğitilebileceğini,

Üstün yeteneklilerin istihdamının diğer bireylerden farklı olmaması gerektiğini

ifade etmiştir.

15.05.2012 Tarihli 9. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Emine Nilgün METİN özetle,

Gelişimsel özellikler açısından üstün yetenekli çocukların normal akranlarından farklı olduğunu,

Farklı yetenek alanları olduğu için çocukların gelişme bakımından farklılık gösterebildiklerini,

Çocukların her alanda üstün yetenekli olmasının mümkün olmadığını, çocuğun yetenekli olduğu alanda hızlı bir gelişme kaydederken diğer alanlarda akranlarıyla aynı seviyede olabileceğini,

Farklı gelişim alanlarında farklı düzeyde olmaya "uyumsuz gelişim" ya da "eş zamanlı olmayan gelişim" dendiğini, ailelerde ve okullarda yaşanan problemlerin bu uyumsuz gelişim özelliğinden kaynaklandığını,

Fiziksel özelliklerin üstün yeteneğin belirtisi olarak kabul edilemeyeceğini,

Üstün yetenekli çocukların motor gelişimlerinin çocukluklarının ilk dönemlerinde hızlı ilerleme gösterdiğini,

Az uyuma ve bebeklikteki bazı tepkilerin üstün yetenekli olma belirtisi olabileceğini,

Üstün yetenekli çocuklarda konuşmaya başlama yaşının akranlarından aşağıda olduğunu, bu çocukların yedi ile dokuz ay civarında konuşmaya başladıklarını ve konuşmaya başladıktan sonra da hızlı bir şekilde cümle kurma ve sözcük kapasitelerini genişletme aşamasına geçtiklerini, konuşmaya olağan zamandan daha erken başlamayı üstün yeteneğin en güvenilir belirtisi olarak gördüğünü,

Üstün yetenekli çocukların oyun anlayışının akranlarından farklı olduğunu, liderlik özelliğine sahip olduklarını, bu çocukların kendilerinden emin ve bağımsız olduklarını, sorumluluk almaktan hoşlandıklarını,

Tek bir özelliğe bakarak çocuğun üstün yetenekli olup olmadığına karar verilemeyeceğini,

Zekâ testlerinin çocuğun ham potansiyelini gösterdiğini, bunların tek başına üstün yetenekliliğin tanılanmasında kullanılmasının doğru olmadığını,

Üstün yeteneklilerin meraklı, araştırıcı ve öğrenme isteği içerisinde olduklarını, bir konuyu derinlemesine irdeleyici sorular sorduklarını ve yaşıtlarına göre dikkat sürelerinin daha uzun olduğunu,

Üstün yetenekli çocukların hızlandırma, zenginleştirme ve özel gruplama modelleri kullanılarak eğitildiğini, hızlandırma ve bilim ve sanat merkezlerinin örnek oluşturduğu özel gruplama modellerinin Türkiye'de kullanıldığını,

Zenginleştirme modeli kullanılarak yapılan karma eğitimde normal çocukların üstün yeteneklilerle yaptıkları çalışmalardan olumlu bir şekilde yararlandıkları ve potansiyellerini daha fazla kullandıklarını; bu yüzden çocukların, temel eğitimlerini zenginleştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı okullarda alması gerektiğini,

Hızlandırma yönteminde üstün yetenekli çocuğa sınıf atlatmanın çocuğun duygusal ve sosyal açıdan sorunlar yaşamasına sebep olabileceğini,

Okul ortamının her çocuğa eğitim verecek şekilde düzenlenebileceğini,

Bilim ve sanat merkezlerine öğrenci alım yönteminde sanat yetenekleri tanılanmasının göz ardı edildiği,

Türkiye'de özel sınıfların 1960'lı yıllarda açıldığını, buralarda bir süre eğitim verildikten sonra işlevlerini yitirdiklerini,

Üstün yetenekli çocuklara eğitim verecek öğretmenlerin eğitiminin önemli olduğunu,

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmaların ilk önce dar bir alanda yapılması, pilot uygulamalarla başlanması gerektiğini

ifade etmiştir.

16.05.2012 Tarihli 10. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Prof.Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ özetle,

Üstün yetenekli çocukların uzun süre normal çocuklarla birlikte kalmasının sorunlara yol açabileceğini,

Tanılamada zekâ testlerinin tek başına kullanılmasının yeterli olmadığını,

Çocukların 5 yaşına kadar konuşmayabileceğini, bu yaşa kadar geç konuşmanın zekâ ile ilgili olmadığını,

Üstün yetenekli çocukların normal akranlarıyla birlikte eğitim görürken fark edilememeleri durumunda psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabileceklerini,

Küçük yaşlarda çocuğun üstün zekâlı olduğu sonucuna ulaşmak için konuşma gibi tek kriterin yeterli olmadığını,

Dünyada 6 yaş altı çocukların tanılanmasında önemli problemler olduğunu,

Üstün yetenekli çocuklarda soyut düşünme gücünün küçük yaşlarda geliştiğini,

Çocuk gelişim uzmanlarının çocukları küçük yaşlardan itibaren izleyebilmesi için aile hekimleriyle birlikte çalışmaları ve sayılarının artırılması gerektiğini,

Normal akranlarıyla aynı sınıfta ders gören üstün yetenekli çocukların dışlandığını, bu yüzden bildiklerini gösteremediklerini ve kendilerini saklama ihtiyacı duyduklarını,

İlk açıldıklarında fen liselerinin üstün yetenekliler için iyi bir uygulama olduğunu ancak sayılarının artmasıyla niteliklerini kaybettiklerini,

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde ebeveyn ve öğretmen eğitimlerinin de önemli olduğunu,

Üstün yetenekli çocukların tanılanmadan sonra izlenmediklerini ve hangi okula gittikleri ya da hangi işte çalıştıklarının tespit edilemediğini

ifade etmiştir.

Toplantıya katılan Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Füsun AKARSU özetle,

Üstün yetenekliler konusunun Türkiye'de uzun süre ihmal edildiğini, kurulan bu komisyonla konunun gündeme geldiğini,

WISC-R testlerinin standardizasyonunun 1970'lerde yapıldığını bu nedenle geçerliliği ve güvenilirliğinin olmadığını, WISC-R testleri için dershaneler kurulduğunu,

Eğitim sistemimizde çocuklarla ilgili gözlem ve ölçümleri öğrencilerin bireysel dosyasında toplama geleneğinin olmadığını,

Türkiye'de çocukları ayırt edebileceğimiz sağlam, adil, eşitlikçi kriterlerimizin olmadığını,

Çocuklar için en ideal eğitim sisteminin çocuğun ihtiyacına göre bireyselleştirilmiş, farklılaştırılmış ve çocuğun kendi hızında, kendi temposunda kendi gittiği yere kadar gitmesine zemin hazırlayan eğitim olduğunu,

Finlandiya, İsveç ve Norveç gibi ülkelerde eğitimin tüm çocuklar için üst düzeyde tutulduğunu, bu nedenle üstün yetenekli çocuklar için özel eğitim programları izlemeye gerek duyulmadığını,

Üstün yetenekli çocukların yetenekleri doğrultusunda eğitilmeleri için aşama aşama daha üst düzey eğitim kurumlarına/merkezlerine yönlendirilmeleri gerektiğini,

Türkiye'de eşit eğitim yapıldığını ve herkesin öğrenme hızına, tarzına, öğrenmeye hazır bulunuşluğuna göre ayrım yapmadan aynı müfredatın uygulandığını, farklılaştırma yapılmadığını,

Türkiye'de üstün yetenekli çocukların haklarını savunacak bir baskı grubu oluşturulamadığını,

Etiketlenmeyi engellemek için çocukları sınıflamak yerine, diğer bir deyişle tanılamayı çocuk bazında, kişi bazında yapmak yerine yetenek ve özellikler bazında yapmak gerektiğini, böylelikle çocuğun değil çocuğun yaptığı işin tanılanacağını,

Üstün yetenekli olarak görülen çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için "İleri Düzey Öğrenme Ortamları" adında kurumların kurulması gerektiğini, bu kurumların sadece okul içinde değil mümkün olan her yerde kurulabileceğini,

"İleri Düzey Öğrenme Ortamları"nın denetimi için Millî Eğitim Bakanlığı dışında bir organın eğitimin standartlarını koyması ve denetimlerini yapması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili tüm sorumluluğun Millî Eğitim Bakanlığına bırakılmaması gerektiğini,

Her toplumun kendi ihtiyaçlarına uygun, gerçekçi bir şekilde ve makul maliyetlerle öğretmenlerini yetiştirdiğini, örneğin İngiltere'de Eğitim Departmanının sadece eğitim alanından mezun olan kişilere değil herhangi bir bölümden mezun olan kişiye de altı aylık bir eğitim sonrasında öğretmen olma olanağı verdiğini,

Bugün geldiğimiz aşamada beynin çalışmasını anlayabilecek teknolojiye sahip olmadığımızdan öğretmenin, öğrencinin yaptığı işe bakarak performansını, edimini, problem çözümünü, yazdığını göz önünde bulundurarak öğrencinin seviyesi hakkında bir sonuca ulaşabileceğini,

"İleri Düzey Öğrenme Ortamları"nda eğitim verecek kişilerin "öğretmen" olarak adlandırılmasına ve sadece öğretmenlik diplomasına sahip kişilerin burada ders vermesine gerek olmadığını,

Öğretmen yetiştirme konusunun üstün yetenekli çocuklar konusunun dışında tutulması gerektiğini, aksi takdirde çocukların ihmal edileceğini,

Kanada'nın eğitim alanında iyi bir örnek olduğunu, her okulda bir üstün yetenekliler eğitim programı koordinatörü olduğunu,

Yeni eğitim sisteminin (4+4+4) mevcut eğitim sistemimizi ne ileriye ne de geriye götüreceğini, bu tür yapısal uygulamaların sistemi çok fazla değiştirmeyeceğini,

Türkiye'de uygulanan sınavların bilgiyi ölçtüğünü; sosyal becerileri, müzik yeteneğini, alışkanlıkları, tavırları ölçemediğimizi,

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde; farklılaştırma, zenginleştirme, hızlandırma gibi yöntemlerin hepsinin kullanılabileceğini, tek bir yönteme bağlı kalınmaması gerektiğini,

Millî Eğitim Bakanlığının görev ve sorumluluklarının çok fazla olduğunu, bunların diğer kurumlara aktarılması gerektiğini,

Üstün yetenekliliğin; belli bir ortamda, o kültür içerisinde beklenen zorluk, karmaşıklık düzeyi, zaman ve malzeme kullanma zenginliği ile bilgi derinliği gibi alanlarda ortalamanın üstüne çıkabilmek olduğunu,

"İleri Düzey Öğrenme Ortamları"nda başarı kriterlerinin önceden belirleneceğini, böylece buralarda objektif bir değerlendirme olacağını,

"İleri Düzey Öğrenme Ortamları"ndaki öğretmenlerin seçiminde öğrenci seçiminde uygulanan eleme yöntemlerinin uygulanması gerektiğini,

Bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş amaçlarıyla ilgilerinin kalmadığını, bunun sorumlusunun Millî Eğitim Bakanlığı olduğunu

ifade etmiştir.

22.05.2012 Tarihli 11. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Prof. Dr. Emin KARİP özetle,

Geçmişte tüm öğrencilere aynı yöntemle aynı derslerin verildiğini, günümüzde bunun yanlış olduğunun ortaya çıktığını,

Günümüzde, merkezî müfredat uygulamasının olduğu ülkelerdeki eğitimin ortalama bir zekâya hitap ettiğini, zekâ engelli öğrencilerle üstün zekâlı çocukların bu eğitim sisteminde dezavantajlı duruma düştüğünü,

Ülkemizdeki müfredat sorununu aşmak için TÜBİTAK ve YÖK gibi kurumlarla birlikte çalıştıklarını,

Üstün yetenekli ve üstün zekâlı tanımlarının ülkeden ülkeye değiştiğini,

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında genellikle WISC-R testinin uygulandığını ancak bunun tartışmaya açık bir uygulama olduğunu,

Tanılanan üstün yetenekli çocukların eğitiminde hızlandırma, farklılaştırma ve zenginleştirme gibi farklı programların uygulanabildiğini,

Bazı ülkelerde çocukların üniversiteye gitmeden üniversiteden dersler aldıklarını, ülkemizde de buna benzer bir sistemin getirilmesi gerektiğini,

Türkiye'de merkezî sistemle tüm çocuklara bir tanılamanın yapılmadığını, çocukların öğretmen ya da velilerin isteğiyle tanılandığını,

Ülkemizde "sınıf atlatma" yönteminin uygulandığını, çocuğun kendisinden büyük çocuklarla derse katılmasının bazı dezavantajlarının olabileceğini, bu nedenle zenginleştirme ve farklılaştırma yöntemlerinden oluşan karma bir yöntemin uygulanmasının daha yerinde olacağını,

Üstün yeteneklere eğitim veren TEVİTÖL gibi bazı okulların kendi müfredatlarını hazırlayıp Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına sunduklarını, ortaöğretimden sorumlu genel müdürlükle yapılacak istişarelerden sonra bu müfredat isteğinin değerlendirileceğini,

Beden eğitimi dersinin sporcu yetiştirme dersi olarak tasarlanmadığını, bu dersin çocuklara spor kültürü kazandırmak ve fiziksel aktiviteler yaptırarak gelişimlerini desteklemek amacıyla verildiğini,

Talim ve Terbiye Kurulunun tüm uzmanlık alanlarıyla ilgili bilgisinin olmasının mümkün olmadığını, bu durumlarda üniversitelerde konu uzmanlarının görüşlerinden yararlanıldığını,

Bazı ders kitaplarının hazırlanması sırasında hem özel sektör hem de kamu sektöründen destek alındığını,

Talim ve Terbiye Kurulunda öğretim materyalleri bazında performansı izlemek ve gerekli stratejileri geliştirmek amacıyla bir izleme biriminin olduğunu,

Fen liselerinde okutulan kitaplarla diğer liselerde okutulan kitapların içeriğinin farklı olduğunu,

Fen liselerinin sayısının artmasının niteliklerini olumsuz etkilediğini,

Dershanelerde uygulanan gruplandırma yönteminin öğrencileri ve onların ailelerini bir yarışın içine soktuğunu, bunun doğru olmadığını,

TÜBİTAK'la fen ve matematik derslerinin eğitimi konusunda bir çalışma yaptıklarını, çalışmanın amacının her öğrencinin başarısı ölçüsünde bu derslerden üst seviyede alabilmesi olduğunu,

Bilim ve sanat merkezlerinde standart bir program olmasının bu merkezi işlevsizleştireceğini çünkü oraya giden çocukların farklı ihtiyaçlarının standart bir programla giderilmesinin mümkün olmadığını,

FATİH projesinin donanımıyla ilgilerinin olmadığını ancak projenin e-müfredat ile Z-kitap kriterlerinin Talim ve Terbiye Kurulu tarafından belirlendiğini, ayrıca Z-kitapları onaylama işlemlerinin de kendi yetkileri dâhilinde olduğunu,

Yabancı dil eğitim yöntemini değiştirmeye çalıştıklarını, yabancı dillerin daha iyi öğretilmesi için çaba gösterdiklerini ve liseye başlayan çocukların seviyelerinin ölçülerek seviyelerine uygun olan kura gönderileceklerini, şimdi olduğu gibi tüm öğrencilerin aynı seviyeden yabancı dil görmeyeceklerini,

Kendi sınıfındaki dersleri başarıyla tamamlayan çocukların aynı dersin bir üst sınıfta verilenini, mevcut sisteme göre, almasının mümkün olmadığını,

Türkiye'de öğrenci sayısının fazla olmasının bazı politikaları uygulamayı zorlaştırdığını,

Kamu politikasında dikkat süresinin uzun olmadığını, bir süreliğine bir konuya odaklanıldığını ancak bu konuda kısa zamanda bir eylem planı ortaya konulmaması durumunda zamanla o projenin unutulduğunu,

Millî Eğitim Bakanlığının tüm yeteneklerin geliştirilmesi için yeterli eğitmen ve tesise sahip olmadığını, farklı yeteneklerin geliştirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının diğer bakanlıklarla iş birliği yapması gerektiğini,

Okulun ilk yıllarında çocukların az ders yükünün olması gerektiğini, seçmeli derslerle çocuğa kendisini geliştirmesine olanak sağlanması gerektiğini

ifade etmiştir.

23.05.2012 Tarihli 12. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü Prof. Dr. Erol ERDİNÇ özetle,

Üstün yetenekli çocukların yurt dışına gönderilebileceğiyle ilgili bir yasa olmasına rağmen uzun süredir uygulanmadığını,

Türkiye'de üstün yetenekli olarak tanılanan çocukların bazı gelişmiş ülke standartlarına göre sıradan olduklarını, diğer ülkelerde üstün yetenekli olarak ifade edilen çocukların iyi organizasyonlarda görev aldığını ancak Türkiye'den gidenlerin bu başarıyı gösteremediklerini,

Üstün yetenekli olarak tanılanmış ve devlet yardımıyla yurt dışına gönderilmiş yetenekli sanatçıların Türkiye'de konservatuarlarda çalışmadıklarını, bu yüzden ülkemize bir katkılarının olmadığını,

Üstün yetenekli olduğu için devlet desteğiyle yurt dışına gönderilmiş sanatçıların eğitimleri tamamlandıktan sonra Türkiye'de çalışmalarının zorunluluk olması gerektiğini,

Yurt dışına gönderilen çocukların aileleriyle birlikte gönderildiğini, bunun anlamlı olmadığını,

"Üstün yetenekli çocuk" ifadesinin kullanılmasının çocuklar arasında ayrıma neden olduğunu, bunun uygun olmadığını,

Sadece büyük şehirlerin değil tüm ülkenin taranarak üstün yetenekli çocukların tespit edilmesi gerektiğini,

Türkiye'de, Kanada'daki sisteme benzer şekilde bir alt komisyon kurularak yurt genelinde bir değerlendirme yapılması gerektiğini, bu ilk aşamadan sonra seçilen çocukların bir üst komisyon tarafından yeniden değerlendirmeye alınarak yetenekli çocukların belirlenebileceğini,

Her üstün yetenekli çocuğu yurt dışına göndermek yerine gerekli eğitim kurumlarının ülkemizde kurulması ve bu çocukların buralarda eğitilmesi gerektiğini,

Konservatuarların 1981 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığından ayrılarak Yükseköğretim Kuruluna bağlandığını,

Sanat alanındaki yetenekli çocukların tespiti için Kültür ve Turizm Bakanlığının Yükseköğretim Kurulu ile iş birliğinin çok önemli olduğunu,

Yetenekli çocukların tespiti için yeni bir kanun çıkarılmasının öncelikli hedef olması gerektiğini,

Yetiştirilen üstün yetenekli çocukların yurt dışına gönderilmesine karşı olmadığını ancak bunların kendi ülkelerine dönüp çalışmaları gerektiğini

ifade etmiştir.

Toplantıya sonradan katılan Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Eski Genel Müdürü Ayşenur İSLAM (Sakarya Milletvekili) özetle,

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün AR-GE birimi değil, icracı bir birim olduğunu,

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün memur sanatçıların kurduğu orkestralarla sanat icra eden bir genel müdürlük olduğunu,

6660 sayılı Kanun'un yenilenmesi gerektiğini, 1998'den beri bu Kanun'un uygulanması için ödenek ayrılmadığını,

Uygulanamayan 6660 sayılı kanunun yerine Sanat ve Sanatçıyı Destekleme Kanun Tasarısı'nın hazırlandığını, bunun meclise Kanun Hükmünde Kararname olarak geldiğini ancak mecliste görüşülmediğini, bu KHK'nin doktora seviyesi dâhil olmak üzere sanat açısından üstün yetenekli çocukların desteklenmesini içerdiğini,

Millî Eğitim Bakanlığının, görevde olduğu sürede, kendilerini arayarak bütün yurtta bir tarama yaparak bir yetenek yelpazesi çıkarmak istediklerini, bu yeteneklerin değerlendirilmesini istediklerini ve 6660 sayılı Kanun'da kendileriyle birlikte çalışma isteklerini kendilerine ilettiklerini,

Yerine göreve geldiği kişinin 30 yıl boyunca aynı makamda kaldığını ancak plastik sanatlarla ilgili bir yönetmelik çıkartamadığını, konu ile ilgili bir yönetmeliğin kendi görev süresinde çıkarıldığını

ifade etmiştir.

29.05.2012 Tarihli 13. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Kalkınma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ahmet YAMAN ile Eğitim ve Kültür Dairesi Başkanı Ahmet Alper EĞE özetle,

Türkiye genelinde 26 kalkınma ajansının olduğunu, bunların bazılarının bir ilden sorumlu olduğunu bazılarının ise birden fazla şehirde örgütlendiğini,

Kalkınma ajanslarının yarı kamusal yarı özel nitelikli, kendilerine has bir statüye sahip olduklarını,

Kalkınma ajanslarının esas görevlerinin kendi bölgeleriyle ilgili gelişme potansiyellerini tespit etmek, bununla ilgili analitik çalışmalar yaparak kalkınma stratejileri oluşturmak ve bu çerçevedeki projelere teknik ve mali destek sağlamak olduğunu,

Kalkınma ajanslarının personellerinin sözleşmeli olduğunu, şu anda 26 Kalkınma ajansında 950 personel olduğunu,

Personel harcamalarının kalkınma ajanslarının toplam giderlerinin yüzde 15'inden fazla olamadığını,

Kalkınma ajanslarının bir yıllık çalışma programını içeren bölgesel kalkınma stratejisi hazırladığını ve bunun Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylandığını,

Kalkınma ajanslarının esas bütçe kaleminin merkezî yönetim bütçesinden geldiğini, bunun dışında belediye gibi yerel yönetimlerin de ajansların bütçesine katkı yaptığını,

Kalkınma Bakanlığının ulusal öncelikleri gözeterek kalkınma ajansları için bir çerçeve program hazırladığını ancak esas program içeriğini hazırlama görevinin ajanslara ait olduğunu,

Kalkınma ajanslarının çalışma programlarının yıllık, bölge planlarının ise en az üç yıllık olduğunu,

Kalkınma ajanslarının kalkınma dinamiklerini harekete geçiren, kalkınma potansiyelini değerlendiren her türlü projeyi desteklediğini, bir projenin ajanslar tarafından desteklenmesi için KOBİ veya sanayi projesi olmasına gerek olmadığını,

Ajanslar tarafından verilen mali desteklerin ağırlıklı olarak yarışmacı usullerle verildiğini, bunun dışında teknik destek de verilebildiğini,

"Güdümlü Proje Desteği"nin ajansların bizzat kendilerinin yönetiminde geliştirilen projeler olduğunu,

Ajanslar tarafından onay verilen projelerin denetiminin Kalkınma Bakanlığı tarafından yapıldığını,

Mevcut 26 kalkınma ajansının Avrupa Birliği standartlarına göre tanımlanan bölgelerde kurulduğunu,

Sekizinci Kalkınma Planı'nda yer alan üstün yeteneklilerle ilgili kısmın Dokuzuncu Kalkınma Planı'na alınmama sebebinin önceliklerin son planda daha genel başlıklar hâlinde ifade edilmesi olduğunu,

Kalkınma ajanslarının değerlendirme kurullarında üniversitelere yer verilmesinin buralardaki sayıyı artıracağını ve hantal bir yapı oluşturacağını,

Kalkınma ajanslarına yerelden ve merkezden aktarılan kaynakların artması durumunda bu ajansların daha fazla projeye destek verebileceklerini,

ifade etmiştir.

30.05.2012 Tarihli 14. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ülker AKKUTAY özetle,

Enderun mektebinin sadece Türklere özgü olduğunu, benzerinin başka ülkelerde bulunmadığını,

Enderun fikrinin Platon'un "seçkinler" ya da "elit eğitimi" denilen düşüncesi sonucunda ortaya çıktığını,

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı üniversitelerin Enderun benzeri bir yapı kurmaya çalıştıklarını ancak başarısız olduklarını,

Enderun'a getirilen çocukların Türk-İslam kültürüyle yetiştirildiklerini, ancak seçilme aşamasında Türkçe bilen ve İslamiyet konusunda bilgiye sahip çocukların devşirilmediğini,

Seçilen çocukların ilk önce Türk ve Müslüman bir aileye verildiğini, buna "Türk'e vermek" ya da "aileye vermek" dendiğini; çocukların Türk-İslam geleneklerini öğrenmesi açısından bu ailelerin önemli role sahip olduğunu, aile yanından sonra çocukların hazırlık saraylarına alındığını,

Enderun'a alınacak çocukları seçenlere Turnacıbaşı denildiğini,

Enderun'daki hocaların özellikleri ve seçme yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmadığımızı,

Enderun'da belli bir eğitimden geçen devşirmelerin saraydaki okullara alındığını, bu okullara büyük oda, küçük oda, seferli koğuşu, kiler koğuşu, hazine koğuşu, doğancı koğuşu ve has oda gibi isimler verildiğini,

Padişahların Şehzadegan Mektebi'nde yetiştirildiğini,

Enderun'dan padişah ve vezirlerin etkili olduğunu,

Enderun'da verilen derslerin sadece dini bilgilerden ibaret olmadığını, felsefe ve fen bilimleri gibi alanlarda da dersler verildiğini,

SBS ve üniversite sınav sonuçlarının sadece başarıyı değil aynı zamanda kapasiteyi de ölçtüğünü, üniversiteye gelen öğrencilerde bunun açıkça görüldüğünü,

Ülkemizde program geliştirme uzmanlarının sayısının yetersiz olduğunu,

Osmanlı Devleti'nde Enderun sistemi çökmeye başladığı zaman Ahilik teşkilatının onun yerini ikame ettiğini

ifade etmiştir.

05.06.2012 Tarihli 15. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Dairesi Başkanı Prof. Dr. Şemsettin TÜRKÖZ özetle,

TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Dairesi Başkanlığının (BİDEB) verdiği desteklere başvurmak için bir yaş sınırının olmadığını,

Bu daire tarafından verilen bursların karşılıksız olarak ve üstün "başarı" gösteren öğrencilere verildiğini, bunun içerisine üstün yetenekli ve zekâlıların da girdiğini, bir IQ ölçümü yapılmadığını,

Üstün başarılı öğrencileri bilime yönlendirmek için ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yarışma programları ve bilim olimpiyatları düzenlediklerini, bilim olimpiyatları vasıtasıyla bilime meraklı öğrencilere eğitim verdirdiklerini ve proje yarışmaları düzenlediklerini,

Lisans düzeyindeki başarılı öğrencilere burslar verdiklerini, bu bursların yüksek lisans ve doktorada da devam ettiğini,

Üstün zekâlılara yönelik özel bir desteklerinin olmadığını, ancak üstün başarılı öğrencilerin destek almak için kendilerine başvurabildiğini,

Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı strateji belgesine TÜBİTAK olarak gerekli mali ve lojistik desteği verdiklerini,

TÜBİTAK'ın bütçesinin 1,5 milyar TL, BİDEB'in bütçesinin ise 80 milyon TL civarında olduğunu,

Şu anda BİDEB'in 7 bin civarında bursiyerinin olduğunu,

BİDEB bursuyla yurt dışına giden öğrencilerin geri dönmedikleri takdirde verilen burslarının geri istendiğini ve desteklendikleri süre kadar Türkiye'de çalışmaları şartı koşulduğunu,

Her alanda yüksek lisans ve doktora bursu verilmediğini, hangi alanlarda burs verileceğinin Bilim Kurulu tarafından belirlendiğini, bunların arasında nanoteknoloji, biyoteknoloji, gen mühendisliği, virüs araştırmaları, yenilenebilir enerji kaynakları gibi alanların olduğunu,

Bursiyerlerin yaptığı icat ve buluşların takibini yapmadıklarını,

WISC-R testinin sorunları olmasına rağmen öğrencilerin düzeyi konusunda bir ipucu verdiğini,

TÜBİTAK'ın tanılama ile ilgili bir yapılanmasının bulunmadığını, bu alandan sorumlu olan kurumun Millî Eğitim Bakanlığı olduğunu,

Mevzuat uygun hâle getirilirse üstün yetenekli çocukların TÜBİTAK tarafından desteklenebileceğini,

Yatılı eğitimin çocukların psikolojilerini olumsuz etkilediğini,

TÜBİTAK'ın yeni stratejisinin ülkenin öncelikleri ile ilgili alanlarda başarı gösteren öğrencilere destek olmak olduğunu, her alandaki başarıyla ilgilenmediklerini,

TÜBİTAK'ın lisans düzeyindeki burslarından yararlanmak için üniversite sınavında ilk beş bine girmek gerektiğini, lisansüstü ve doktorada ise ALES ve ağırlıklı not ortalamasının kriter alındığını,

Lisans burslarının devam etmesi için belirli bir ortalama şartı olduğunu,

TÜBİTAK'a gönderilen projelerin yaklaşık dörtte birinin kabul edildiğini, diğerlerinin ise şekil şartları gibi nedenlerle iade ya da reddedildiğini,

Yaşanan ekonomik krizlerde bile TÜBİTAK bütçesinin kısılmadığını,

TÜBİTAK tarafından desteklenen dokuz farklı araştırma grubu olduğunu, bunların içerisinde en fazla desteğin Sosyal Bilimler Araştırma Grubuna verildiğini,

Hangi projelerin kabul edilip destekleneceğinin konu uzmanı akademisyenler tarafından belirlendiğini,

TÜBİTAK'ın 1969 yılında kurulduğunu, sosyal bilimlerin ise 2005 yılında TÜBİTAK'ın görev alanı içerisine girdiğini,

TÜBİTAK'ın uzmanlık ve staj desteği vermediğini, AR-GE ağırlıklı bir kurum olduğunu,

Millî Eğitim Bakanlığının üstün yetenekli çocuklarla ilgili bölümlerde yüksek lisans ve doktora yapması için her yıl en az 50 kişiyi göndermesi gerektiğini,

TÜBİTAK, YÖK ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle yurt dışına giden öğrencilere mentorluk yapacak kişilerin atanması için bir çalışma grubu olduğunu,

Olimpiyat Millî Takımı'nın TÜBİTAK tarafından desteklendiğini, akademisyenlerin bu takımdaki öğrencilere ders verdiğini,

TÜBİTAK'a gönderilen projelerin değerlendirilmesinde objektif davranıldığını, projelerin eksik yönlerinin değerlendirme raporuna not edildiğini,

TÜBİTAK'a gönderilen projeleri değerlendiren ekibin önceden 2 kişi olduğunu, daha sonra ise bu sayının 4'e çıktığını,

Bilim olimpiyatlarında başarılı olan öğrencilerin yurt dışında istedikleri üniversiteye gidebildiklerini, bu yüzden daha öğrencilik aşamasında Türkiye'den gelişmiş ülkelere beyin göçü yaşandığını,

Bilim olimpiyatlarında derece almış öğrencilerin Türkiye'deki devlet üniversitelerine sınavsız girebildiklerini ancak öğrencilerin derece yapmak istemesinden dolayı bu haklarını kullanmayıp sınava girdiklerini,

Ulusal bilim olimpiyatlarında dereceye giren öğrencilerin üniversiteye girişte ek puan aldıklarını, uluslararası olimpiyatlarda dereceye girenlerin ise hem ek puan aldığını hem de üniversiteye sınavsız yerleşme hakları olduğunu,

Üstün yetenekli çocukların tanılanması ve istihdamı konularında TÜBİTAK'ın katkı sağlayamayacağını, ancak onların eğitimlerini burslarla destekleyebileceğini

ifade etmiştir.

06.06.2012 Tarihli 16. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya Katılan Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ziya SELÇUK özetle,

AR-GE çalışmalarına bütçeden ayrılan payın ülkenin üstün yetenekli çocuklara bakış açısını yansıttığını,

2008 yılındaki ekonomik krize neden olan kişilerin üstün zekâya sahip kişiler olduğunu, ancak bunların kendi çıkarları peşinde koşarak etik davranmadıklarını, ekonomik krizin bundan kaynaklandığını,

IQ'ye verilen önemin abartıldığını, başarılı olmada IQ'nün sadece bir faktör olduğunu,

Zekâ testlerini uygulamanın bazı sakıncaları olduğunu, aile ve toplumun IQ'sü yüksek çıkan çocuklardan beklentilerinin arttığını, düşük çıkanlardan ise olumsuz beklentilerin ortaya çıktığını,

IQ testlerinin matematik ve dil yeteneği gibi yetenek alanlarında başarılı çocukları ortaya çıkarabileceğini ancak diğer alanlardaki yetenekli çocukları tespit etmede yetersiz kaldığını,

Eğitim sistemimizin çocukların zekâsını körelttiğini,

Zekânın belirlenmesinde hamilelik döneminin çok önemli olduğunu ancak günümüzde bunun ihmal edildiğini,

Türkiye'de güncelliğini kaybetmiş testlerle çocukların zekâsının ölçüldüğünü,

Türkiye'de öğretmen ve ailelerin üstün yetenekliler konusunda bilgi sahibi olmadıklarını,

Farklılıklarından dolayı üstün yetenekli çocukların okullarda dışlandığını,

Çocuk yaşlarda soru sormanın zekâyı beslediğini, ancak okullarda öğretmenlerimizin öğrencilerin soru sormasını engellediklerini,

Toplumumuzda itaat kültürü olduğunu ve terbiye kavramını buna dayandırdığımızı, bu nedenle üstün yetenekli çocukların toplumumuzda dışlanarak normalleşme zorunda bırakıldıklarını,

Çocukların kendi kültürlerinden beslenmesinin önemli olduğunu, bu nedenle okudukları kitapların buna göre belirlenmesi gerektiğini,

Fen liselerinin öğretmenleriyle fiziki koşullarının yetersiz olduğunu, kurulma amaçlarından saptıklarını, çok düşük puanlarla bu okullara öğrenci alınabildiğini,

Ülkemizde uygulanan sınav sisteminin çocukların sosyalleşmesini etkilediğini, bu sınavların gerçek anlamda öğrenmeyi ölçmediğini sadece ezberlemeyi teşvik ettiğini,

Eğitim sistemimizin eşitsizlik üzerine kurulduğunu, maddi durumu iyi olan ailelerin çocuklarının daha nitelikli okullara gidebildiğini,

Engelli vatandaşlar için harcanan kaynağın binde birinin bile üstün yetenekli çocuklara harcanmadığını,

Üstün yetenekli çocukların eğitimi için atılacak ilk adımın ulusal bir eğitim planı hazırlamak olduğunu,

Türkiye'nin plan ve stratejilerinde eğitim ve enerji sektörleri üzerinde durması gerektiğini,

Türkiye'de yazılıma önem verilmesi gerektiğini,

Sadece matematik gibi alanlarda değil spor ve müzik gibi alanlarda da üstün yeteneklilerin tespiti için tüm okulların taranması gerektiğini,

Bilim ve sanat merkezlerinde çalışan öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim almadıkları, sadece birkaç haftalık kurslarla bu merkezlerde çalışabildiklerini,

Üniversitelerimizde araştırma merkezleri kurulması ve bazı eğitim fakültelerinin pilot eğitim fakültesi olması gerektiğini,

Türkiye'de bilim adamlarının çok araştırma yaptığını ancak araştırılan konuların kullanılabilirliklerinin düşük olduğunu,

AR-GE'ye ayrılan bütçenin artırılması gerektiğini,

Her sınıf düzeyinde zenginleştirilmiş içeriklere ihtiyaç duyulduğunu,

Okulların müfredat ve sınıf yapılarının üstün yetenekli çocuklara hitap etmediğini,

Bütün çocuklara aynı müfredatın uygulanmasının tüm çocukları eşit seviyeye çekerek farklı yeteneklerin kaybolmasına neden olduğunu,

Üstün yetenekli çocukların ilk önce okul içindeki kaynak odalarında daha sonra okul dışındaki sanat, spor ve bilim merkezlerinde son aşamada da özel okullarda okutulmaları gerektiğini,

Sınıfların UNESCO şartlarına göre düzenlenmesi, öğretmen ve derslik açığının kapatılması gerektiğini,

Her ülkede % 2 oranında üstün zekâlı çocuk olduğu düşünüldüğünde bunların eğitimleri için belli standartların üzerinde okulların kurulması, bu okullara alımların da ulusal bir sınav sistemiyle yapılması gerektiğini,

Üstün zekâlı çocukların tespitinde kullanılan testlerin Türkiye'nin koşullarına uyarlanmaları gerektiğini,

Çocukların 12-13 yaşlarında üniversiteye gidebilmesinin yolunun açılması, bunun için de bazı üniversitelerin pilot olarak seçilmesi ve yasal mevzuatın buna uygun hâle getirilmesi gerektiğini,

Üniversite sınavında ilk bine giren öğrencilerin üstün zekâlı olduğu düşüncesinin doğru olmadığını,

Eğitim fakültelerinde verilen eğitimle öğretmen yetiştirilemeyeceğini, öğretmenlere her konuda ders verilmesi yerine belli alanlarda yoğunlaştırılmış dersler verilmesi gerektiğini,

Üniversitelerdeki mekânların farklı disiplinlerden insanların bir arada olabilmelerine imkân sağlayacak duruma getirilmesi gerektiğini,

Gelişmiş ülkelerde okulların, derslerden sonra, öğrencilerin spor ve sanatsal faaliyetlerine ayrıldığını, Türkiye'de de bunun yaygınlaştırılması gerektiğini,

Bir toplumdaki bireylerin sosyal ve duygusal zekâsının düşük olması durumunda o toplumun medeniyet yaratamadığını, başarının sosyal zekâdan kaynaklandığını,

Üniversitelere yerleşmenin merkezî sistemle değil, her üniversitenin kendi kriterleriyle olması gerektiğini,

Bilim ve sanat merkezlerinin iyi niyetle kurulduklarını ancak merkezlerde ders veren öğretmenlerin gerekli eğitimi almadıklarını; merkezlerin yeniden dönüştürülmeleri gerektiğini, bunun için de iki bilim ve sanat merkezinin pilot merkez olarak seçilebileceğini,

TÜBİTAK'ın bir projeye verebileceği en yüksek meblağın 360 bin lira olduğunu, Türkiye çapında yapılacak bir proje için bu meblağın çok düşük olduğunu, proje hazırlamanın bürokratik engellerle zorlaştırıldığını,

Amerika ya da Avrupa'daki yöntemlerle öğretmen yetiştirmenin işe yaramayacağını, Türkiye'nin kendine özgü bir öğretmen yetiştirme sisteminin olması gerektiğini,

Türkiye'de bir sosyal psikoloji ve eğitim psikoloji kitabı olmadığını, bunun nedeninin bu alanlarda kitap yazabilmek için binlerce araştırmanın yapılmış olması ve bir veri tabanı gerektirmesi olduğunu, Türkiye'ye özgü bir zekâ testi hazırlanamamasının en önemli nedeninin de bu olduğunu,

Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili bir projeye sadece Millî Eğitim Bakanlığının değil, Sağlık Bakanlığı, TÜBİTAK gibi kurumların da katılması gerektiğini,

Türkiye'de üstün yetenekli çocuklar konusunda araştırma yapan akademisyenlerden oluşan bir üst kurul kurulması gerektiğini,

Türkiye'de eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması gerektiğini ancak köklü çözüm çalışmaları devam ederken aynı zamanda mevcut sistemin devamı için de değişiklikler yapılması gerektiğini,

Enderun örneğinin geçmişte kaldığını, bunu günümüze taşımanın mümkün olmadığını,

Yeni bir eğitimin sistemi oluşturma kararı alındığında tüm yükün Talim ve Terbiye Kuruluna yüklenmesinin haksızlık olacağını,

Kendisi Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı yaptığında yapılan Millî Eğitim Şûralarının kararlarının hayata geçirilme oranının yüzde 5 olduğunu, siyasi irade eksikliğinden dolayı çoğu kararın hayata geçirilemediğini, bu tür kararların uygulama alanı bulabilmesi için mutlaka üst düzey siyasi destek sağlanması gerektiğini aksi hâlde şûra kararlarının tavsiye niteliğinde kalacağını,

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde ayrıştıran değil bütünleştiren yaklaşımların önem kazandığını, bu nedenle bu çocuklara sınıf içinde zenginleştirilmiş içerik/paralel müfredatla, sınıf dışında kaynak odalar aracılığıyla, okul dışında da özel merkezlerde eğitim verilmesi gerektiğini,

IQ testlerinin Türk kültürüne uygun şekilde hazırlanması durumunda kullanılmaya devam edilebileceğini, ancak müzik, spor gibi yeteneklerin IQ testleriyle ortaya çıkarılması mümkün olmadığından triarşik model gibi ilave yöntemlerin de kullanılması gerektiğini,

Sağlık Bakanlığının hamile kadınların beslenmeleriyle ilgili çalışmalar yaptığını, hamilelikte beslenmenin çocuk zekâsı ve sağlığında çok önemli olduğunu,

Kreşler ve anaokulları Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olduğundan çocukların bu yaşlarda gözlem altında tutulması görevinin bu Bakanlığa ait olduğunu,

Kişilerin kelime dağarcığının; içerikleri farklılaştırılmış, giderek zorlaştırılan metin örnekleri çıkartılarak olasılık temelli bir yazılım üretilerek ölçülebileceğini,

Zekânın etik/ahlaki bir çerçevede kullanılması gerektiğini, aksi hâlde "barbarlık" meydana getirebileceğini

ifade etmiştir.

07.06.2012 Tarihli 17. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya Katılan YÖK Başkanı Prof. Dr. Gökhan ÇETİNSAYA ve YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN özetle,

Üstün yetenekliler konusunun 2000'li yılların başlarından itibaren önem kazandığını, komisyon çalışmalarının kendilerine yol gösterici olacağını,

Türkiye'de üstün zekâlı eğitiminin zihinsel ve işitme engelli eğitiminin de dâhil olduğu "özel eğitim" içerisinde değerlendirildiğini,

Türkiye'de iki üniversitede özel eğitim bölümünün bulunduğunu,

2006-2007 yılında Türkiye'de ilk defa yükseköğretimde üstün yetenekli çocuklar alanında çalışmaların başladığını ve bir Üstün Zekâlılar Öğretmenliği lisans programının hazırlandığını,

Türkiye'de özel eğitim denilince zihinsel engellilerin akla geldiğini, bu nedenle bunlara odaklı bir özel eğitim olduğunu,

Türkiye'de özel eğitim alanında zihin engelliler için 16 bölüm, işitme engelliler için 3 bölüm, görme engelliler için 1 bölüm ve üstün zekâlı eğitimi için de biri İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesinde diğeri Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde olmak üzere 2 bölüm bulunduğunu,

Bütün eğitim fakültelerinin müfredatında iki saatlik "Üstün Zekâlılar Özel Eğitimi" dersinin olduğunu,

Özel eğitim alanında Abant İzzet Baysal, Anadolu, Uludağ, Trakya Üniversitesinde doktora programı olduğunu ancak bunların da zihinsel engelli eğitimine yönelik olduğunu,

Üstün zekâlı eğitimi alanında 2 doktora programı olduğunu, İstanbul'daki programın öğretim üyesi yetersizliği nedeniyle kapandığını, Anadolu Üniversitesinde ise doktora programının devam ettiğini,

Millî Eğitim Bakanlığının YÖK'ten okul öncesi, ilköğretim ve özel eğitim alan mezunlarının katılacağı dört dönemlik tezsiz yüksek lisans programı açılması ve özel eğitim alanındaki öğrenci kontenjanlarının artırılması talebinde bulunduğunu,

Yükseköğretim Kurulunun her yıl 30-50 arasında öğrenciyi yüksek lisans ve doktora programları için yurt dışına göndermeyi planladığını,

Üstün zekâlılar eğitimi alanında lisans programı bulunan İstanbul Üniversitesinde 163 öğrenci, 9 öğretim üyesi; Maltepe Üniversitesinde 46 öğrenci, 3 öğretim üyesi bulunduğunu,

Millî Eğitim Bakanlığında üstün yetenekli öğretmen kadrosunun bulunmadığını bu programdan mezun olanların sınıf öğretmeni olarak atanabildiğini,

Üstün yeteneklilerle ilgili programların kontenjanlarının artırıldığını,

Üstün zekâlı eğitiminde Millî Eğitim Bakanlığının kaynaştırma eğitimini tercih ettiğini, bununla ilgili olarak Bakanlığın YÖK'ten eğitim fakültelerinde kaynaştırma eğitimiyle ilgili bir ders konulması talebinde bulunduğunu,

"Üstün zekâlı" kavramının tartışmaya açık bir kavram olduğunu, literatürde üstün zekâlı yerine daha çok "üstün yetenekli" ifadesinin tercih edildiğini,

İlköğretim ve ortaöğretim bitiminde yapılan test sınavlarıyla üstün yeteneklerin keşfinin mümkün olmadığını,

Batı kültürü merkezli zekâ ölçüm testlerinin Türkçeye uyarlanması yerine kendi kültürümüze uygun, kültüre duyarlı ölçekler geliştirilmesi gerektiğini,

Eskiden eğitim sistemimizde üst özel sınıf ve alt özel sınıf gibi uygulamaların olduğunu, yetenekleri ayrı bir sınıfta toplama, yetenek grupları oluşturma, daha alt kategoride yer alan çocukları ayrı gruplara ayırmanın pedagojik açıdan tasvip edilecek bir uygulama olmadığını; günümüzde karma eğitimin öneminin farkına varıldığını,

Üstün yetenekli çocukların tanılanması, eğitimi ve istihdamının millî bir mesele olduğunu, bu konudaki sorumluluğun tek bir kuruma yüklenemeyeceğini,

Üstün yeteneklilerle ilgili lisans programları yerine lisansüstü programlarının açılmasının daha uygun olacağını,

Bazı alanlarda öğretim üyesi eksikliği çekildiğini, bu nedenle bu alanlarda verilecek teşviklerle yurt dışına yüksek lisans ve doktora öğrencileri gönderileceğini,

Bazı bölümlerin açılması için en az 3 öğretim üyesi bulundurma şartının olduğunu, öğretim üyesi olmadığı için de bölüm açılamadığını, bunun da kısır döngüye dönüştüğünü,

Türkiye'de istihdam planlaması olmadığını, bir alandan mezun olan öğrenciler arttığında ve iş bulamadığında YÖK olarak o alanın kontenjanını düşürdüklerini,

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun işlevini yitirdiğini, YÖK'ün 1980'lerde yaptığı gibi hangi üniversitenin hangi bölümü açacağına karar vermesinin gereğinin kalmadığını,

Belli bir doluluk oranının altında kalmış bölümlerde planlama yaptıklarını ve bu bölümlere yeni kontenjan vermediklerini, buralarda yeni öğretim üyesi istihdam etmediklerini,

Bazı Batı ülkelerinde olduğu gibi öğretmenlerin seçiminde daha titiz davranılması gerektiğini, sadece KPSS ile öğretmen alımının sorun olduğunu,

OECD ülkelerinde, tüm öğretmenlerin en az yüksek lisans seviyesinde olması gerektiği düşüncesinin genel kabul gördüğünü,

Hangi bölümden olursa olsun üniversite mezunlarının öğretmenlik alan sınavlarına girmesi gerektiğini, başarılı olması durumunda da pedagoji/formasyon eğitimi aldıktan sonra öğretmen olabilme yolunun açılması gerektiğini, eğitim fakültelerinin de sınıf öğretmenleri yetiştirmesi gerektiğini,

Üniversitelere meslek ahlakıyla ilgili derslerin konulması gerektiğini,

Üniversitelerde verilen eğitimin teoride kaldığı,

Liseyi erken bitiren öğrencilerin üniversiteden ders almalarını sağlamak gibi bir projelerinin olmadığını, ancak bu fikre karşı olmadıklarını,

Eğitimde kademeler arasındaki geçişlerin esnek olması gerektiğini,

Sınavlardaki soruların konulara göre dağılımına YÖK Genel Kurulunun karar verdiğini, soruları hazırlama görevinin ise ÖSYM'de olduğunu,

Üniversitelerde "Bilimsel Araştırma Projeleri" fonu bulunduğunu, akademisyenlerin AR-GE yapmak istediklerinde bu fonlardan yararlanabileceklerini,

Akademisyenlerin mali koşullarının düzeltilerek mesleğin teşvik edilmesi gerektiğini, AR-GE çalışmalarının ancak bu şekilde artabileceğini,

YÖK ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında öğretmenlik uygulamalarıyla ilgili bir protokol olduğunu, okullardaki öğretmenlik uygulamalarının bu protokol dâhilinde yapıldığını, ancak okullara gönderilen bu öğretmen gruplarının kalabalıklığından dolayı programın beklentiyi karşılamadığını,

Millî Eğitim Bakanlığının, YÖK'ten öğretmen açığı olan alanlarda sertifikasyon yoluyla öğretmen yetiştirme talebinde bulunduğunu,

Şu anda okuyan ya da mezun olmuş öğrencilerin yan dal ya da tezsiz yüksek lisans yaparak ihtiyaç duyulan öğretmenlik alanlarına yönelmesi için çalışmalar yaptıklarını,

Yurt dışından akademisyen getirilmesinin önünde bir engel olmadığını,

Yeterli öğretim üyesi bulunmadığından açılamayan bölümler için birden fazla üniversitenin bir araya gelerek ortak yüksek lisans ve doktora programı açabilmesinin sağlanacağını,

"Üstün Zekâlılar Öğretmenliği" diye bir bölümün olmaması gerektiğini

ifade etmişlerdir.

20.06.2012 Tarihli 18. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya Katılan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanı Prof. Dr. Ali DEMİR özetle,

Yükseköğretime geçişlerin nasıl olacağının 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45'inci maddesinde düzenlenmiş olduğunu,

Her ülke kendi koşullarına uygun olarak yüksek öğretim programlarına seçme yöntemlerini geliştirmekte ve uygulamaktadır. Genelde yüksek öğretime öğrenci seçiminde kullanılan en yaygın ölçüt; biyerin yetenekleri ve bu yetenekleri ne ölçüde geliştirmiş olduğunudur. Yüksek öğretime yeteneklerini geliştirmiş adayların seçilmesi daha verimli bir öğretim yapılmasını sağlamakta ve yüksek öğretim sonrasında eğitim, sağlık, yönetim ve diğer alanlarda daha yetenekli kişilerin sorumluluk alabilmesi olanağını verebilmektedir.

ÖSYM'nin hâlihazırda 40'a yakın sınav yaptığını,

Yükseköğretime giriş sınavlarında Millî Eğitim Bakanlığının ortaöğretim müfredat programının esas alındığını,

Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)'nda adayların Türkçe, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarındaki temel bilgiler ile düşünebilme güçlerinin ölçüldüğünü,

YGS testlerinde adayların, verilen bilgi bütünü üzerinde çeşitli zihinsel işlemler yapılması, düşünme ve işlem yapma becerileri temel alınmakta iken LYS testlerinde, belirli bir alana ilişkin, daha çok okulda öğrenilenlere dayalı bilgi birikiminin hatırlanması, kavranması ve uygulanmasını gerektiren becerilerin yoklanmasını amaçladığını,

ÖSYM'nin yaptığı sınavlarda soruların Soru Hazırlama ve Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından hazırlandığını, her soru yazıldıktan sonra soru üzerinde grup tartışması, sorunun bilimsel denetimi, sorunun teknik ve psikometrik denetimi gibi aşamalardan geçtiğini,

ÖSYM'nin yaptığı sınavların zekâyı değil başarıyı, bilgiyi ölçen testler olduğunu, bu nedenle bu sınavların üstün zekâlı öğrencileri seçme gibi bir özelliklerinin olmadığını, sadece ALES ve YGS gibi sınavlarda sorulan bazı soruların zekâ sorusu kapsamına alınabileceğini,

ÖSYM'nin dışarıdan soru satın almadığını, düzenlediği sınavlarda sorulan soruların Türk akademisyenler tarafından hazırlandığını; Türkiye'de üstün yetenekli/zekâlı çocukların tespit edilmesi için hazırlanacak testleri de hazırlayabileceklerini,

Yapılan sınavlarda ortaöğretimdeki başarının ölçüldüğünü, ancak okullarda test tekniği öğretilmediğinden öğrencilerin dershanelere gittiğini,

ÖSYM'nin uygulayıcı bir kurum olduğunu, politika üretmediğini, üstün zekâlılarla ilgili bir birimin kurulması ya da üstün zekâlı çocukların tespit edilmesi için sınav hazırlanması talep edildiğinde bunu yapabileceklerini,

Ağırlıklı ortaöğretim puanının üniversite sınavlarına etkisi konusunda YÖK ile görüş alışverişinde bulunduklarını,

Sınavlarda zaman sınırı olmasından dolayı başarı ortalamasının yüksek olduğu liselerdeki öğrencilerinin de üniversite giriş sınavlarında başarısız olabileceğini,

Uygulanan test sınavlarının doğru bir ölçme aracı olmadığını, açık uçlu sorularla farklı becerilerin ölçülmesini sağlayacak sınavların yapılmasının daha doğru olacağını ancak bunun zaman ve altyapı gerektirdiğini,

ÖSYM'nin beklentileri karşılayabilmesi için hem yasal mevzuat hem de altyapı olarak güçlendirilmesi gerektiğini, örneğin personel sayısının artırılması gerektiğini,

ÖSYM'nin günümüzde 1970'lerin tekniğiyle ölçme, seçme yaptığını; bunu doğru bulmadığını,

GRE sınavlarını yapan IELTS'in tam zamanlı 1.500 soru yazarı çalıştırdığını, ÖSYM'nin kadrosunda ise 50 soru yazarının olduğunu,

Üstün zekâlı çocukların eğitim hayatları boyunca sergiledikleri başarıların göz önünde bulundurularak üniversiteye sınavsız girişlerinin sağlanması gerektiğini,

Dil sınavlarının elektronik ortamda yapılarak dinleme, konuşma gibi bölümlerin de eklenmesi gerektiğini, mevcut dil sınavlarında bunların ihmal edildiğini,

Senede 10 milyon insanı sınava aldıklarını, 15 binden fazla soru sorduklarını, bunların çok ciddi altyapı eksikleriyle yapıldığını,

Soru Hazırlama Geliştirme Daire Başkanlığında çalışan kişilerin devlet memuru olduğunu, bu kişilerin KPSS ile alındığını, bu şekilde işe alıma karşı olduğunu,

Sınav zamanlarında bölgelerdeki hava durumu farklılıklarından kaynaklanan fırsat eşitsizliğinin çözüm yolunun sınav şartlarına organize edilmiş sınav binaları olduğunu,

2 milyona yakın kişinin aynı gün ve saatte sınava alınmasına karşı olduğunu, üniversite sınavlarının farklı zamanlara yayılması gerektiğini,

Üniversiteye yerleştirmenin en ideal yönteminin öğrencilerin ilköğretim birinci sınıftan itibaren takip edilmesi ve öğretmenlerin öğrenciler hakkındaki gözlemlerini değerlendirmesi olduğunu,

Kurumların talepleri doğrultusunda kurum içi sınavlar yaptıklarını, benzer şekilde Millî Eğitim Bakanlığının da bazı kurumların sınavlarını yapabildiğini,

Tüm öğretmenlerin KPSS'deki eğitim bilimleri sınavlarıyla atandığını; müzik öğretmeni, fizik öğretmeni ve diğer öğretmenlerin aynı sınavla atanmasının doğru olmadığını, tüm öğretmenlere alan sınavı uygulamak zor olduğundan en çok ihtiyaç duyulan 15-16 alandaki öğretmenlerin alan sınavıyla atanması gerektiğini,

ÖSYM'nin geçmişte yurt dışına ölçme değerlendirme konusunda doktora yapmak üzere personel gönderdiğini, bu personelin şu anda ÖSYM'nin soru hazırlama bölümünde çalıştığını, benzer şekilde gelecekte de yurt dışına doktora için personel göndermeyi amaçladıklarını,

ÖSYM'de yeni daire başkanlıkları kurulması için çalışma yaptıklarını,

Sınava giren öğrencilere hangi konularda iyi hangilerinde kötü olduklarının sınav sonuç kâğıdıyla verilebileceğini ancak bunun için ÖSYM'de yeterli insan gücü bulunmadığını, ÖSYM'ye ilave kadro verilmesi gerektiğini,

ÖSYM'de çalışan bir daire başkanı ile herhangi bir kurumda çalışan daire başkanının koşullarının eşitlendiğini,

Dershanelerin öğrencilerin sınavlardaki başarısını ciddi şekilde artırdığını, bunun üzücü olduğunu, bu problemin açık uçlu sorularla aşılabileceğini,

Bilgi Alma Kanunu gereği her yıl düzenledikleri sınav sorularını açıklamak zorunda kaldıklarını; dünyadaki çoğu kurumun yaptıkları sınavların sorularını açıklamadıklarını, bunun yerine benzer ya da örnek sorular yayımladıklarını

ifade etmiştir.

Aynı Toplantıya Katılan MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü-Ölçme Değerlendirme ve Yerleştirme Grup Başkanı Dr. Nurcan ATEŞOK DEVECİ özetle,

Ortaöğretime geçiş sınavı ile protokol yaptıkları kurum ve kuruluşların görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarını hazırlamaktan sorumlu olduklarını,

Üstün zekâlı çocuklarla ilgili konuların-ölçme dâhil- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Genel Müdürlüğünün çalışma alanına girdiğini,

Zekâ ölçmeye yönelik testler geliştirmediklerini,

Öğretmenlerin durumlarının ölçülmesi için ölçme aracı geliştirmediklerini, öğretmenlerin başarısını ölçmediklerini, ancak öğretmenleri eğitimden geçirdiklerini,

Öğretmen performanslarını yapılan sınavlarda alınan başarıya göre ölçülmesine yönelik bir çalışmaları olduğunu,

Üstün zekâlı çocuklara hasta muamelesi yapılarak hiperaktivite teşhisi konulduğunu,

Eğitimin niteliğinin artırılması için TÜBİTAK ile iş birliği yaptıklarını,

Sınavlarda çok düşük puan alan sınıfların öğretmenlerinin başarısının sorgulanmadığını,

Seviye belirleme sınavlarında başarıyı etkileyen faktörler üzerine yapılan araştırmada dershanelerin okul başarısı üzerinde bir etkisinin görünmediğini,

Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı sınavlarda testlerin alan uzmanı öğretmenler ve akademisyenlerden oluşan bir ekip tarafından hazırlandığını, protokolle yapılan kurum içi sınavlarda ise üniversitelerden konu uzmanı talep edildiğini ve soruların bu akademisyenler tarafından hazırlandığını,

Ortaöğretime geçiş sınavlarının ilköğretim müfredatından sorulduğunu,

Üst düzey düşünme becerilerinin test sorularıyla ölçülemeyeceğini,

Bakanlığın amacının açık uçlu sorulardan oluşan sınav yapmak olduğunu,

Öğrencilerin akademik başarılarının yıllara göre takip edilmesinin gerektiğini ve üniversite yönlendirilmelerinin de buna göre yapılması gerektiğini, böylece merkezî sınavların da zamanla ortadan kalkacağını,

Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 1960-70'li yıllarda zekâ ve yetenek ölçen testler yaptığını

ifade etmiştir.

21.06.2012 Tarihli 19. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya Katılan Prof. Dr. Üstün ERGÜDER özetle,

Üniversitelerde ders verdiği yıllarda çok sayıda öğrenciyi izleme fırsatı bulduğunu, bunun dışında üstün yetenekli çocuklar üzerinde bir çalışma yapmadığını,

Eğitim sistemimizin herkesi ortalama olmaya ittiğini, bazı alanlarda öncü olabilecek yetenekleri normalleştirdiğimizi,

Üstün yeteneklilerin akranlarından soyutlanarak ayrı bir eğitim verilmesi yerine birlikte eğitimin yapılması gerektiğini, böylece sınıftaki herkesin başarısının artacağını,

Eğitim sisteminin okulda verilen bilgiyi almaya yönelik olduğunu, öğrenciye bilgiyi nasıl kullanacağını öğretmediğini,

Türkiye'de başarının takdir edilmesi ve ödüllendirilmesi geleneğinin olmadığını,

"İyi Örnekler Konferansı" düzenlediklerini, bunu Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla Türkiye'deki her okula duyurduklarını,

Çocukların sistem içinde öne çıkartılarak birbirlerinden öğrenmelerinin sağlanması gerektiğini,

Okullarda öğrencilere daha aktif görevlerle inisiyatif verilmesi gerektiğini,

Üniversitelerin daha özerk bir yapıya kavuşturulması ve bazı konularda YÖK'e danışmadan karar alabilmeleri gerektiğini,

Her çalışmanın merkezden idare edilmesinin etkin olmayacağını, bu nedenle kurumlara yetki verilerek hedefleri gerçekleştirmede yarıştırılmaları gerektiğini, merkezin sadece performans ölçmekle uğraşması gerektiğini,

Eğitim sisteminde yeni bir düzenlemenin ilk önce pilot uygulamalarla başlaması gerektiğini,

Türkiye'de okul çağındaki nüfusun azalmakta olduğunu, temel eğitimdeki baskının azaldığını,

Üstün yeteneklilerin istihdamının düşünülmemesi gerektiğini, yetenekleri doğrultusunda yetişmeleri durumunda üstün yetenekli çocukların özel ya da kamu sektörlerinde kolaylıkla iş bulabileceklerini,

Liseden mezun olan çok sayıda öğrenci olmasından dolayı üniversiteye giriş sınavının kaldırılamayacağını ancak liseden mezun olma şartları arasına "Olgunluk Sınavı"nı geçmenin de eklenmesi ve her üniversitenin üniversiteye giriş sınavı ile olgunluk sınavı sonuçlarına istediği ağırlığı vermesi gerektiğini,

İngiltere gibi bazı ülkelerde üniversitelerin öğrencileri mülakat ve referanslarla aldıklarını, Türkiye'de ise bunun uygulanamadığını, her birime seçilmede sınav şartının getirildiğini,

Kurumlara verilen ödeneklerin kullanımının ciddi şekilde zorlaştırıldığını, kurum amirlerinin bunları kullanmaktan çekindiklerini

ifade etmiştir.

27.06.2012 Tarihli 20. Toplantı Tutanak Özeti

Komisyon çalışmalarının değerlendirildiği ve Taslak Raporun görüşüldüğü bu toplantıda genel olarak Raporun bölümleri belirlenmiştir.

Üyeler, komisyon raporu hakkında özetle,

Raporda, üstün yetenekli/zekâlı çocuklarla ilgili dünyada uygulanan eğitim sistemlerine önem verilmesi gerektiğini,

TÜBİTAK, YÖK ve Millî Eğitimin birlikte çalışması gerektiğini,

Türkiye ve dünyadaki üstün yetenekli/zekâlı çocuklarla ilgili uygulamaların raporun tarihçe kısmına eklenmesi gerektiğini,

Her okulun kendi üstün yetenekli/zekâlı çocuklarını belirleme potansiyelinin olması gerektiğini, bunu sağlamak için atılması gereken adımların rapora işlenmesi gerektiğini,

Şehirden kırsal kesime doğru eğitim seviyesinin düştüğünü, bunun da çocukların tanılanmasını güçleştirdiğini; kırsal kesimle şehir arasındaki eğitim farklarının giderilmesiyle ilgili izlenebilecek politikalar üzerinde çalışılması gerektiğini,

Üstün yeteneklilik konusunda Millî Eğitim Bakanlığının bölgelere göre farklı planlar/modeller hazırlaması gerektiğini, böylece her bölgeye en uygun modelin hayata geçirilebileceğini,

Dünya örneklerinin üzerinde durulmasının önemli olduğunu, ancak önerilen modellerde Türkiye'nin kendine özgü koşullarının gözden kaçırılmaması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren öğretmenlerin bu konuda eğitilmeleri gerektiğini, bu eğitimin de birkaç haftalık kurslar şeklinde olmaması gerektiğini,

Üstün yeteneklilerin tespitinde kullanılan ölçeklerin güncellenmesi ve ülkemiz kültürüne adapte edilmesi gerektiğini,

Dünyanın 10 büyük ekonomisine sahip ülkelerdeki konu ile ilgili uygulamaların gözden geçirilmesi ve rapora yansıtılması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklarla ilgilenecek bakanlık birimlerinin bir kanun ile teşkilat yapısı içerisinde tanımlanması gerektiğini; aksi hâlde uygulanmasının güç olacağını,

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında hangi ölçütlerin kullanılacağının raporda belirtilmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların eğitilmesinde bilim ve sanat merkezlerinin rolünün ne olacağının belirlenmesi gerektiğini,

Maddi açıdan iyi olmayan üstün yetenekli çocuklara ücretsiz servis ve yemek gibi imkânların sunulması gerektiğini,

Üstün yeteneklilerle ilgili konularda yetkilerin farklı bakanlıklar arasında bölüşülmesi gerektiğini, tüm yetkinin tek bakanlığa verilmesi durumunda çalışmaların aksayabileceğini,

Engelli çocuklarla üstün yetenekli çocuklarla ilgilenen birimlerin birbirinden ayrılması gerektiğini,

Millî Eğitim Bakanlığındaki birimler arasında koordinasyon eksikliği olduğunu,

Her okulda üstün yetenekli çocuklar konusunda eğitim görmüş en az bir öğretmenin bulunması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların eğitimlerinden sonra ülkemizde kalmasını sağlayacak istihdam olanaklarının sağlanması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocuklar için hazırlanacak programlarda değerler eğitiminin göz ardı edilmemesi gerektiğini, sosyal sorumluluk projeleriyle bu çocukların toplumdan kopuk yetişmesinin önüne geçilmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların öğretmenlerinin yurt dışı eğitim ve para ödülü gibi hediyelerle motive edilmesi gerektiği,

Eğitimle ilgili TÜBİTAK, ÖSYM ve Millî Eğitim Bakanlığı gibi birimlerin arasında koordinasyon eksikliği olduğunu

Yeni eğitim sisteminde ilk dört yıl boyunca çocuğun tanılanmaması gerektiği, sadece gözlemlenmesinin yeterli olacağı; daha sonraki dört yılda tanılamanın yapılması gerektiği,

Üstün yetenekli çocuklara ders verecek öğretmenlerin kendi alanlarında yüksek lisans görmesi gerektiği, üniversitelerde üstün yetenekli çocuk öğretmenliği bölümünün olmasının doğru olmadığı,

Zekâ testleriyle yeteneklerin tespit edilmesinin mümkün olmadığını, spor, resim ve müzik alanları için bu dallara özgü sınavların yapılması gerektiği,

Üstün yetenekli çocukların eğitilmesine Sağlık Bakanlığının da dâhil olması ve okullarda öğretmenlerin yanında çocuk gelişim uzmanlarının da bulunması gerektiğini,

Eğitim fakültelerinde müfredatların değişmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların üniversite sınavlarına girmeden kendi alanlarıyla ilgili bölümlere yerleştirilmeleri gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların yatılı okullarda yetiştirilmesi gerektiğini,

İllerin eğitim bölgelerine ayrıldığını, bu eğitim bölgelerindeki okulların birbirlerinin eksikliklerini giderecek şekilde kurulması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların eğitim seviyelerinin yükselmesi için tüm Türkiye'de eğitim seviyesinin yükselmesi gerektiğini,

Okula başladıktan sonra tüm çocukların dosyalarının hazırlanması gerektiği, öğretmen gözlemlerinin bu dosyalarda bulunmasının tanılama için çok önemli olduğunu,

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde % 2'lik dilim değil % 20-25'lik dilimin eğitilmesi gerektiğini, böylece potansiyeli olan çocukların da tanılanabileceğini,

Yeni eğitim sisteminin son dört yıllık kesiminde (lise) üstün yetenekli çocukların gideceği okulların kanunla kurulması, yatılı olması ve yoğun bir eğitim vermesi gerektiği,

Üstün yetenekli çocuklara liseyi erken bitirme fırsatı sunulması, lise kredilerini tamamlayan çocukların üniversiteden ders alması ve üniversiteye geçtiğinde de bu dersleri saydırabileceği bir sistemin kurulması gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde Millî Eğitim Bakanlığının koordinatör bakanlık olması gerektiği; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına daha fazla rol verilmesi gerektiği,

"Üstün yetenekli öğrenci öğretmeni" diye bir öğretmenliğin olmaması gerektiği, öğretmenlerin kendi uzmanlık alanlarında yüksek lisans ve doktora yaptıktan sonra üstün yetenekli çocuklara eğitim vermesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların istihdamıyla ilgili kaygıların yersiz olduğunu, bu çocuklar aldıkları eğitim ve kapasitelerinden dolayı kolayca iş bulabileceklerini,

Üstün yetenekli çocukların eğitildiği okullarda yetenek alanlarıyla ilgili atölyelerin bulunması, bu yetenek alanlarıyla ilgili bakanlıktan da destek alınması gerektiğini,

Üstün yeteneklilerin sadece eğitim süresince değil eğitimden sonra da izlenmesi gerektiğini,

Yerel yönetimlerin üstün yetenekli çocukların eğitiminde daha fazla rol oynaması gerektiğini,

Öğretmenlerin mesleğe girdikten sonra denetlenmediğini, bilgilerinin ölçülmediğini, öğretmenlerin bilgilerini güncel tutmalarını sağlamak için belli sürelerle öğretmenlerin de sınavlardan geçmesi gerektiğini,

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasından sonra Sağlık Bakanlığının devreye girerek bu çocukların gelişimlerini kontrol altında bulundurması gerektiğini

ifade etmişlerdir.

02.10.2012 Tarihli 21. Toplantı Tutanak Özeti

Toplantıya katılan Yrd. Doç. Dr. Adile Gülşah SARANLI özetle,

TÜBİTAK desteğiyle, doktora sonrası araştırma yapmak amacıyla sekiz aylığına Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Bakanlığı tarafından mali olarak desteklenen Connecticut Üniversitesindeki Üstün Yetenekliler Ulusal Araştırma Merkezine gittiğini,

Connecticut Üniversitesinde Profesör Renzulli tarafından kurulan Araştırma Merkezinin hem üstün yeteneklilere eğitim veren hem de konu ile ilgili araştırma yapan bir kurum olduğunu,

Renzulli'nin "Okul Çapında Zenginleştirme Modeli" adında bir modelin savunucusu olduğunu ve modelin Connecticut Üniversitesindeki bu araştırma merkezinde üstün yeteneklilere uygulandığını,

SENG Modeli olarak adlandırılan modelin ailelerin gönüllü olarak katıldıkları, çalışma yaptıkları bir program olduğunu, James Webb tarafından geliştirildiğini ve Batı kültürüne uygun bir model olduğunu; Türkiye'de aileler için geliştirilecek bir programda SENG modelinde olduğu gibi ailelerin serbest bırakılmaması gerektiğini, ailelerin bilgiye ihtiyacı olduğunu ve bir kişinin kendilerini bilgilendirmesi gerektiğini,

Renzulli'ye göre bir kişinin üstün yetenekli sayılması için ortalama üstü yetenek, motivasyon ve yaratıcılık ögelerinin bir arada olması gerektiğini,

Renzulli'nin modelinde öğrencilerin % 15'lik dilimine hitap edildiğini, klasik teorilerde olduğu gibi % 2-3 gibi bir oranın düşük olduğunu, böylece sadece testlerin yapıldığı anda üstün yetenekli olanların değil, potansiyele sahip öğrencilerin de eğitime dâhil edildiğini,

Okuldaki başarının zekâ seviyesiyle bağlantılı olmayabileceğini,

Dünyada eskiden üstün yetenekli eğitiminde hızlandırma yönteminin uygulandığını, şimdilerde ise zenginleştirme yöntemine ağırlık verildiğini, Renzulli'nin de 3 tip zenginleştirme tarzı olduğunu,

Renzulli'nin *birinci tip zenginleştirme*de konuklar çağırmak, çeşitli müzelere, sergilere, parklara, hayvanat bahçelerine, bilim sergilerine, bu tarz şeylere götürmek, ayrıca sınıf içerisinde birçok materyal bulundurmak gibi ögelerden faydalandığını,

Renzulli'nin *ikinci tip zenginleştirme*de problem çözme, karar verme becerileri, kritik düşünme becerileri, grup içerisinde takım çalışanı olabilme ve yaratıcılık eğitimi gibi grup eğitimi aktiviteleri kullandığını,

Renzulli'nin *üçüncü tip zenginleştirme*sinde çocukların ilgi alanlarının belirginleştiğini,

Öğrencilerin ilkokul ve ortaokula başlamadan önce sınava tabi tutulduklarını, sınavda başarılı olan çocukların sıkılaştırılmış programlarla (Curriculum Compacting) eğitim gördüğünü, böylece bildikleri konuları tekrar görmek yerine yeni, daha ileri seviyede dersler aldıklarını,

Amerika'da başarılı öğrenciler için STEM (Science, Technology, Engineering, Maths) okulları olduğunu,

Amerika'da okulların çevrelerindeki belediyelerle, özel sektörle, her türlü kurumla bağlantıları olduğunu, bazı projelerde desteği bunlardan aldığını,

Renzulli'nin kurduğu okulun reklamının devlet tarafından yapıldığını ve öğrencilerin okulun bursluluk sisteminden haberdar edildiğini, çocukların bu okula altı yaşından itibaren kabul edildiğini,

Üstün yetenekliler lise aşamasına geldiğinde üniversitelerle kurulan işbirlikleri sayesinde öğrencilerin üniversitelerde düzenlenen yaz kamplarına ve mentorluk programlarına katılmasının sağlandığını, bu öğrencilerin not ortalaması, o zamana kadar aldıkları yaratıcılık testleri, liderlik testleri, başardıkları projeler ile başvurduklarını ve kabullerin ona göre yapıldığını,

Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrencilerin yetenek dosyalarının olduğunu ve çocukların okula başladıktan okulu bitirinceye kadar yaptıklarını, notlarını içerdiğini,

"Üstün yetenekli" etiketinin çocuklar, aileler ve öğretmenler üzerinde büyük bir yük oluşturduğunu,

Türkiye'de hedeflerin belirlenip ona göre öğrenci tanılaması yapılması gerektiğini,

Her ülkenin kendi kültürü ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak zekâ/yetenek tanımı yaptığını, Türkiye'nin de aynı şekilde davranması gerektiğini,

ifade etmiştir.

01.11.2012 Tarihli 22. Toplantı Tutanak Özeti

Yurt dışında yerinde incelemeler yapan alt komisyon başkanları Komisyon toplantısında inceleme yapılan ülkelerle ilgili gözlem ve düşüncelerini aktarmışlardır.

(Güney) Kore'de İncelemelerde Bulunan Heyetin Başkanı Sn. Halide İNCEKARA,

İzlenimlerinin, (Güney) Kore'ye gidilmeden önce okunan ülke raporlarıyla örtüşmediğini, Kore'nin bugünkü gelişmişlik düzeyinin üstün yetenekli çocuk eğitimine bağlanmasının doğru olmayacağını, ülkede 2002 yılından bu yana sistematik bir şekilde üstün yeteneklilerin eğitilmeye başlandığını ve bu eğitimlerden geçen öğrencilerin henüz 20'li yaşlarda olduklarını,

(Güney) Kore'deki başarının çok çalışmaktan kaynaklandığını, ülkenin eğitim sisteminde kurs ve dershanelerin büyük rolünün bunun bir göstergesi olduğunu,

Türkiye'deki altyapının doğru kullanılması hâlinde (BİLSEM'ler, Millî Eğitim Bakanlığı içerisindeki üstün yeteneklilerle ilgili birimlerin olması) üstün yetenekli eğitiminde büyük aşamalar kaydedilebileceğini,

(Güney) Kore'de 2002 yılında çıkan üstün yetenekli eğitimiyle ilgili kanunun gerekçesinin Kore'de merkezî bir eğitim sisteminin olmaması ve her şehrin eğitim müdürünün seçimle iş başına gelmesi olduğunu, böylece bu kanunla şehirler arasındaki eğitim farklılıklarının sınırlandırılmaya çalışıldığını,

(Güney) Kore'de, eğitim ile ilgili politikaların tek elden yürütülmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile Bilim ve Teknoloji Bakanlığının birleştirildiğini,

Üstün yeteneklilere eğitim veren kurumların ücretsiz değil, belli bir ücret karşılığında öğrencilere ders verdiğini,

(Güney) Kore'deki eğitim sistemi içerisinde sivil toplum kuruluşlarının önemli bir yer tuttuğunu,

(Güney) Kore genelinde eğitim veren 20 fen lisesinden dördünün sadece üstün yeteneklilere eğitim veren fen lisesi olduğunu,

(Güney) Kore'de üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında artık sadece mülakat üzerinde durulduğunu, sınavla öğrenci tanılanmasının önüne geçmek istediklerini ve WISC-R gibi zekâ testlerinin hiç kullanılmadığını,

(Güney) Kore'de üstün yeteneklilerin *normal okullarda üstün yetenekli sınıfı*, *üniversitelerde üstün yeteneklilerin eğitilmesi*, *sadece üstün yetenekli çocukların eğitimine ayrılmış okullar* şeklinde üç farklı şekilde eğitildiğini

ifade etmiştir.

Almanya'da İncelemelerde Bulunan Heyetin Başkanı Sn. Mustafa ATAŞ,

Almanya'ya 15-20 Ekim tarihleri arasında 5 milletvekili ve bir uzmanla gittiklerini, bu yerinde incelemeler sırasında 5 ilde 8 üstün yetenekli çocuklarla ilgili okul, danışma merkezi veya buna benzer alanlarda incelemelerde bulunarak brifing aldıklarını,

Almanya'nın federal bir devlet olmasından dolayı eyaletlerde farklı eğitim sistemlerinin olduğunu, bir eyalette okullar tatilken başka bir eyalette okulların eğitime devam edebildiğini,

Almanya'da Türkiye'deki fen liselerine benzeyen *Gymnasium*ların ön plana çıktığını, bu okullardan mezun olan öğrencilerin hemen hemen tamamının üniversitelere yerleşebildiğini,

Almanya'da mesleki eğitim için Türkiye'deki meslek ve endüstri meslek lisesi benzeri liselerin olduğunu,

Almanya eğitim sisteminin OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nın hazırladığı MUNOZ Raporu'nda ciddi şekilde eleştirildiğini,

Almanya'da öğrencilerin ilköğretimden sonra üç farklı liseye (gymnasium fen lisesi, realschule/iyi düzeyde meslek lisesi, bir de hauptschule/endüstri meslek lisesi) yönlendirildiklerini,

Üstün yetenekli öğrencilerin okullarda ek ders alabildiklerini, bu tür öğrenciler için özel eğitim almış öğretmenlerin görevlendirildiğini,

Öğrencilerin 3 ve 4'üncü sınıftan sonra öğretmenlerin tavsiyesiyle üstün yetenekli eğitimine tabi tutulduğunu, diğer akranlarıyla aynı eğitim sistemi içerisinde eğitim gördüklerini, farklı okulları ve sınıfları bulunmadığını,

Okullarda pedagog ve psikologların görev yaptığını, üstün yetenekli eğitim sertifikası olan öğretmenlere ek bir ödemenin yapılmadığını,

Duesseldorf'ta 1999 yılında CCB adında bir Danışmanlık Merkezinin kurulduğunu, Merkezin bütün partilerin ortak önergesiyle 2003'de faaliyete geçtiğini, anaokulundan liseye kadar çalışma yapan gruplardan oluştuğunu, Merkezin Duesseldorf'taki öğrenciler için ücretsiz, dışarıdan gelen öğrenciler için ücretli olduğunu,

CCB'nin üstün yetenekli çocuklarla ilgili her konudaki çalışmayı İnternet veya broşür yoluyla yaydıklarını,

CCB'nin çocukları dört yaşından itibaren Merkeze kabul etmeye başladığını ve Merkezin eğitimlere çocuklar üniversiteye gidinceye kadar devam ettiğini, öğretmenlere hizmet içi eğitim verildiğini,

Çocuk, aile veya okuldaki öğretmen tarafından tavsiye edildikten sonra CCB'nin üstün yetenekli çocukları tanılamada öncelikle mülakat yöntemini kullandığını ve 2 psikoloğun değerlendirme yaptığını, değerlendirme sonucu net bir fikir oluşmazsa çocuklara IQ testi yapıldığını,

Almanya'da öğrencilerin üst sınıftan veya üniversiteden ders alabildiklerini, sınıf atlayabildiklerini ve sınıf birleştirme uygulamalarından yararlanabildiklerini,

Almanya'da üstün yetenekliler konusunda yapılan projeler çerçevesinde esnek öğrenim modeli uygulandığını, bu modelde, öğretmenin çocuklarla beraber öğrenen kişi konumuna geldiğini, ders kitaplarının konularına göre fasiküllere ayrıldığını ve öğrencilerin bu fasiküllerden çalıştıklarını,

Okulların sınıflardan ziyade atölyeler şeklinde oluşturulduğunu, çocukların yaş grupları ve yeteneklerine göre bu atölyelerde ders aldıklarını ve derslerden sonra çocukların yetenek seviyelerini ölçmek için formlar bulunduğunu,

Üstün yeteneklilere eğitim veren okulların sınıflarında 18-25 arası öğrenci olduğunu

ifade etmiştir.

Yeni Zelanda'da İncelemelerde Bulunan Heyetin Başkanı Sn. Yüksel ÖZDEN,

15-20 Ekim tarihleri arasında 3 milletvekili ve bir uzmanla Yeni Zelanda'da yerinde incelemelerde bulunulduğunu, 15 kurum/kuruluşta 27 kişiyle görüştüklerini, görüşülenler arasında Yeni Zelanda parlamentosu başkanının da bulunduğunu,

Yeni Zelanda'da Eğitim Bakanlığı düzeyinde üstün yeteneklilerle ilgili bir danışma kurulu oluşturulduğunu,

Konuyla ilgili kişi ve kurumların yararlanabilecekleri "Online Learning Center" oluşturulduğunu,

Yeni Zelanda'daki eğitim sisteminde en önemli noktanın eğitim ile ilgili kanunda "Her okul üstün ve özel yetenekli çocuklarla ilgili gerekli adımları atar, gerekli destek programlarını hazırlar." ifadesinin bulunması olduğunu, bu nedenle her okulun kendi bakış açısına göre üstün yeteneklilere vereceği eğitimi ve bu eğitimde kullanacağı araçları belirlediğini,

Bazı derneklerin haftanın bir gününde çocukları okullarından alıp kiraladıkları sınıflarda *Bir Günlük Okul* dedikleri, kendisiyle benzer özellik taşıyan çocuklarla bir arada bulunabilecekleri yerlere götürdüklerini ve bu şekilde ders gördüklerini,

Yeni Zelanda'da velilerin üstün yeteneklilik konusunda ve her yaşta çocukların taşıması gereken nitelikler hakkında bilgi sahibi edildiklerini, bu nedenle çocuğunun tanılanması isteği üzerine gelen velilerin % 98'inin çocuğunun üstün yetenekli olarak tanılandığını,

ifade etmişlerdir.

Yerinde inceleme ziyaretleri hakkındaki bilgilendirmeler bittikten sonra devam eden toplantıda Komisyon üyeleri, araştırma komisyonları tarafından hazırlanan raporların sonuçlarının yasama organı tarafından takip edilemediğini, rapor hazırlandıktan sonra raporun hayata geçirilmesini gözeten bir kurum/komisyon kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerin ardından Komisyonun nihai raporu kabul edilmiş, redaksiyon yetkisi Komisyon Başkanlık Divanına verilmiştir.

EK II. ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLAR YÖNETMELİĞİ

(222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu hükümlerine göre hazırlanan)

Madde 1- Özel Eğitime muhtaç çocukların eğitim ve öğretimi için ihtiyaca göre, özel eğitim okulları ve sınıfları açılır veya gezici öğretmenler görevlendirilir.

Madde 2- Özel Eğitim Okulları ve sınıfları Milli Eğitim Bakanlığının müsaadesiyle özel teşebbüslerce de açılabilir.

I. Özel Eğitim Okulları

Madde 3- Özel Eğitim Okulları, her arıza grubu için ayrı ayrı olmak üzere açılır. Bu okullar gündüzlü, yatılı veya gündüzlü ve yatılı olabilir.

Madde 4- Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklar için de eğitim okulları açılabilir.

Madde 5- Özel Eğitim Okulları, ana, ilkokul ve çok gayeli orta öğretim kısımlarını ihtiva eder.

Madde 6- Özel Eğitim Okulları, tercihan şehir kıyılarında geniş arazi üzerinde kurulmalıdır. Bu okulların kurulacağı yerler, okulun şehrin sosyal hayatı ile temasını güçleştirecek uzaklıkta olmamalıdır.

Madde 7- Özel Eğitim Okullarının öğrenci kadroları özür çeşidine göre 150-200'ü geçmemelidir.

Madde 8- Özel Eğitim Okullarına, Eğitim ve öğretim ihtiyaçları normal okullar ve özel sınıflarda karşılanamayan çocuklar kabul edilir.

Madde 9- Özel Eğitime muhtaç çocuklara mahsus her cins okulun öğretim programları ile yönetmelikleri Bakanlıkça ayrıca hazırlanır.

II. Özel Eğitim Sınıfları

Madde 10- Özel Eğitim sınıfları, ayrı arıza grubuna dâhil ortalama on öğrencinin bulunduğu merkezlerde, normal öğretim yapan ve imkânları müsait olan okullar içinde açılır. Bu sınıflar mümkün olduğu takdirde ayrı okullarda açılır.

Çift arızalı veya ek özel ferdi bakıma ihtiyaç gösteren öğrenciler özel sınıfa alınmamalıdır.

Madde 11- Uzun süreli olarak hastahanelerde bakıma muhtaç çocuklar için, hastahanelerin çocuk ve ortopedi servisleri içinde de özel sınıflar açılabilir.

Madde 12- Özel sınıfların mevcudu, Körler ve az görenler için 10-15 sağırlar ve ağır işitenler için 10-15, ortopedik arızası bulunanlar için özel durumlarına göre 5-15, geri zekâlılar için 15-20 olarak düşünülmelidir.

Madde 13- Üstün zekâlı ve üstün özel yeteneklere sahip çocuklar için de özel sınıflar açılabilir.

Madde 14- Bu sınıflardaki çocuklara arızalarının mahiyetine göre gerekli özel araçlar sağlanır. Bu sınıflar tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflar esaslarına göre yürütülür, öğrenciler özel teknik ve metotları gerektiren derslerini özel öğretmenleri ile özel sınıflarında yaparlar. Diğer dersler ve faaliyetleri normal sınıf arkadaşları ile birlikte yaparlar.

III. Gezici Özel Eğitim Öğretmenlikleri

Madde 15- Arızalarının derece ve çeşidi yönünden normal okulların sınıflarında yetiştirilmeleri mümkün olan özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitim ve öğretimleri gezici özel eğitim öğretmenleri vasıtasıyla yapılır. Bu şekilde eğitim öğretim imkânlarından aşağıdaki özel gruplara giren öğrenciler faydalanırlar.

a) Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklar, körler ve az görenler; sağırlar ve ağır işitenler, konuşma arızası, mahdut ortopedik arızası olanlar (topal, çolak, kambur, hafif felçlilik gibi) ağır öğrenenler.

b) Ayrıca mühim hastalıkları bulunan, uzun süreli ev ve hastahane tedavisine muhtaç olan öğrenciler de gezici özel eğitim öğretmenlerinin hizmetlerinden faydalanırlar.

IV. Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Tesbit ve Yerleştirilmesi

Madde 16- Okuma çağında ve okul öncesi çağda özel eğitime muhtaç çocuklar her yıl mecburi ilköğretim çağındaki çocukların sayımı sırasında tesbit olunur.

Madde 17- Öğretmen, Zabıta, Devlet ve Belediye memurları ile muhtarlar veya herhangi bir vatandaş tarafından görülen özel eğitime muhtaç çocuklar mahallin İlköğretim Kuruluna, İlköğretim Kurulunun bulunmadığı yerde Bucak veya İlçe İlköğretim Kurullarına yazılı veya sözlü olarak bildirilir. Bildiriyi alan İlköğretim Kurulu Başkanı tarafından çocuğun yaşı, arızası, aile durumu ve yeri hakkında gerekli bilgiler güvenilir kaynaklardan elde edilerek en kısa zamanda Milli Eğitim Müdürlüğüne duyurulur.

Madde 18- Milli Eğitim Müdürlüğünde, Özel Eğitime muhtaç çocukların durumlarını incelemek ve yerleştirilecekleri eğitim kurumlarını kararlaştırmak üzere sıra ile aşağıdaki kimseler görevlendirilir:

a) Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki görevliler,
b) Okul Psikoloğu,
c) Özel Eğitim Müfettişi,
d) Gezici özel eğitim öğretmenleri,
e) Özel eğitim kurumları müdür, müdür yardımcısı ve öğretmenleri,
f) Özel sınıf öğretmenleri,
g) İlköğretim müfettişleri,
h) İlköğretim müdürleri.

Madde 19- 18. Maddede belirtilen görevlilerden özel eğitime muhtaç çocukların bulunduğu yere en yakın olanı durumu inceler ve gerekirse okul psikoloğu, rehberlik merkezi görevlileri ve doktor gibi teknik uzmanların da düşüncelerini alarak çocuğun yerleştirileceği kurum hakkındaki teklifini mahallin ilköğretim veya Milli Eğitim Müdürlüğüne yapar.

Madde 20- Özel eğitime muhtaç çocukların yerleştirilmesi ile ilgili raporlar Milli Eğitim Müdürlüğünün veya bu işle görevlendireceği yardımcısının başkanlığında il merkezindeki özel eğitim uzmanları ve okul doktorundan teşekkül edecek bir kurulca incelenerek karara bağlanır. Bu suretle il içinde bulunan özel eğitim tedbirlerinden hangisinin çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya elverişli olduğu tesbit ve öğretim yılı başında öğrencinin buraya devamı temin edilir.

Madde 21- Yaşı 11 veya daha yukarı olan özel eğitime muhtaç öğrenciler gündüzlü ve yatılı özel eğitim kurumlarının orta kısımlarında 222 sayılı kanununun 11. Maddesi gereğince açılacak özel yetiştirici kurslar ve sınıflarda yetiştirilirler.

Madde 22- Eğitim ve öğretimleri il içinde bulunan özel eğitim kurumları ile karşılanmayacak çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığına teklifte bulunulur.

Madde 23- Özel eğitime muhtaç çocukların teşhisi ve yerleştirilmesi ile ilgili incelemelerde, 6972 sayılı kanuna dayanılarak hazırlanmış olan yönetmeliğin 52, 53 ve 54. Maddeleri gereğince kurulmuş ve kurulacak olan müşahede istasyonlarından da faydalanılır.

Madde 24- Özel eğitim kurumu müdürleri veya özel eğitim sınıf öğretmenleri, eğitim ve öğretim sorumluluğu kendilerine verilen öğrenciler hakkında 21. Maddede belirtilen kurulca verilen kararların değiştirilmesi hususunda teklifte bulunmaya yetkilidirler.

Madde 25- Yerleştirilmelerinde ihtilaf çıkan çocukların durumları, okul müdürünün de katılacağı ilgilerden teşekkül eden ve 21. Maddede belirtilen komisyonda tetkik edilerek kesin karara başlanır.

Madde 26- Arızalarının çeşidi ve derecesi özel eğitimden faydalanmalarına imkân vermeyen ve ancak özel bir kurumda devamlı bir bakım ve yardıma ihtiyaç gösteren çocuklar, belediyeler kanununun 15. ve 45. fıkraları ve Umumi Hıfzıssıhha kanununun 3. maddesinin 13. fıkrası hükümlerine müsteniden belediyeler ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca açılacak Özel müesseselerde bakılıp korunurlar.

Madde 27- Yerleştirilecek çocuk sayısı mevcut özel eğitim ve öğretim imkânlarından fazla olduğu takdirde seçim ve yerleştirme her grup için müracaat tarihi gözönüne alınarak şu öncelik sırasına göre yapılır:

a) İlköğretim çağına henüz girmiş, birden fazla arızası ve eğitim ve öğretimini zorlaştıracak herhangi bir durumu bulunmayan, aynı zamanda korunmaya da muhtaç olan çocuklar.

b) İlköğretim çağına henüz girmiş, birden fazla arızası ve eğitim ve öğretimini zorlaştıracak herhangi bir durumu bulunmayan çocuklar.

c) Birden fazla arızası bulunmayan ve ilkokula giriş yaşını 1 ila en çok 4 yıl geçirmiş olan özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar.

d) Birden fazla arızası bulunmayan ve ilkokula giriş yaşını 1 ila en çok 4 yıl geçirmiş olan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar.

e) Birden fazla arızası bulunup da eğitim ve öğretimleri mümkün olanlar.

Madde 28- Normal okullarda eğitim ve öğretimleri sağlanmayan özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar, bulundukları yerlerde özel sınıf açılmamış ise ilin özel yurtlarında, aileler yanında, yetiştirme yurdunda barındırılmak suretiyle il ve ilçe merkezlerindeki özel sınıflara devam ettirilirler.

Bunlardan ailelerinin maddi durumları elverişli olanların bakım masrafları tamamen veya kısmen aileleri tarafından, olmayanların ise 222 sayılı kanunda belirtilen sosyal yardım ödeneğinin bu maksat için, vilayet Çocukları Koruma Birliğine ayrılacak fondan karşılanır.

Madde 29- Yatılı özel eğitim okullarında yetiştirilen öğrencilerin bakım ve barındırma giderleri, ailelerinin maddi durumları elverişli ise ailelerince değilse ilköğretim sosyal yardım ödeneğinden karşılanır. Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve barındırma giderleri, bağlı bulundukları kurumlarca ödenir.

Madde 30- Özel eğitim okul veya sınıflarını bitiren öğrencilerin devam edecekleri normal okullardaki özel eğitim ve öğretim ihtiyaçları bitirdikleri okullar, gezici özel eğitim öğretmenleri ve diğer özel eğitim görevlilerince sağlanır.

Madde 31- Özel eğitim okullarını bitirip de daha yüksek normal öğrenim kurumlarına devam eden özel eğitime muhtaç öğrencilerden korunmaya muhtaç olanların her türlü eğitim masrafları 6972 sayılı kanun hükümleri gereğince bağlı oldukları korunmaya

muhtaç çocukları koruma birliklerince sağlanır. Bu durumda olup da korunmaya muhtaç olmayanların özel eğitim araçları mezun oldukları Özel Eğitim okullarının döner sermayeler veya okul ve öğrencileri koruma dernekleri tarafından bedeli karşılığında temin edilebilir.

Madde 32- Öğrenimlerini bitirip de daha yüksek bir öğrenime devam etmeyecek olan öğrencilerin, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı veya Özel Sosyal Yardım Kurumlarınca açılacak rehabilitasyon merkezlerinde iş eğitimi görmeleri ve işe yerleştirilmeleri hususunda, bitirdikleri okul yöneticileri ilgililerle iş birliği yaparlar.

V. REHBERLİK MERKEZLERİ

Madde 33- Özel eğitime muhtaç çocukların durumunu incelemek, teşhis etmek yerleştirilecekleri kurumları kararlaştırmak, gerekli tedavi ve rehberliği sağlamak ve her basamaktaki okulların rehberlik işlerinde iş birliği yapmak ve okullara rehberlik konusunda gerekli teknik yardımları sağlamak amacıyla ihtiyaç görülen yerlerde rehberlik merkezleri açılır.

Madde 34- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri nüfusu 70.000'den fazla olan tam teşkilatlı sağlık merkezleri bulunan yerlerde kurulur. Nüfusu ve okul sayısı birden fazla Rehberlik merkezine ihtiyaç gösteren yerlerde ihtiyaca göre birden fazla merkez açılabilir.

Madde 35- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kuruldukları bölgelerin köy, ilçe ve şehirlerindeki okullarda kendilerine düşen görevleri yerine getirebilmek için gezici ekipler kurar ve muntazam ziyaretlerle bütün bölgenin rehberlik hizmetlerini karşılar. Okulların rehberlik teşkilatı ile işbirliği yapar.

Madde 36- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri gerekli test araçlarının sağlanması, iş başında yetiştirme ve ilgili oldukları konularda araştırma yapmak hususunda Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Test ve Araştırma Bürosuna bağlıdırlar.

Madde 37- Rehberlik ve Araştırma Merkezinin çalışmaları mevcut özel yönetmeliğine göre yürütülür.

Madde 38- Gerek Rehberlik merkezlerinin, gerek özel eğitim okul veya müesseselerinin ihtiyacı olan bu türlü araç ve gereçlerin bir plan dâhilinde tesbiti ve temini işiyle Bakanlığı özel eğitimle ilgili dairesi meşgul olur.

Madde 39- Özel eğitim müesseselerinde bulundurulması gereken asgari araç ve gereç listeleriyle bu müesseselerde çalışan teknik eleman ve öğretmenlerin ve müesseselerde okuyan öğrencilerin özel eğitimle ilgili ihtiyaç listeleri bu okulların özel yönetmeliklerinde ayrı ayrı belirtilir.

Madde 40- Özel Eğitim Danışma Kurulu:

a) Özel Eğitim Danışma Kurulu, Özel eğitim alanına personel yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarından iki ve Talim Terbiye kurulunun özel eğitim alanında yetkili üyelerinden üç kişi olmak üzere beş kişiden ibarettir.

b) Danışma Kurulu Üyeleri, İlköğretim Genel Müdürlüğünün teklifi ve Bakanlık onayı ile seçilir. Üyelerden birinin ayrılması halinde en geç bir ay içinde yenisi atanır.

c) Danışma Kurulu, en az üç ayda bir toplanarak özel eğitim işlerini planlanması, gelişmesi, personel yetiştirme ve uygulama ile ilgili problemlerin çözülme gibi konularda gerekli incelemeleri yapıp dairesine teklifte bulunur. Mevcut mevzuat çerçevesi içerisinde gerekli işlemler yapıldıktan sonra teklifler uygulanmaya konulur.

Madde 41- Milli Eğitim Müdür Yardımcılarından, özel eğitim alanında bilgi ve tecrübesi olanlardan birisi il özel eğitim işlerinin yürütülmesiyle görevlendirilir.

Madde 42- Özel Eğitim Teftişi:

Her ilde özel eğitim alanında gerekli özel eğitim ve tecrübeyi kazanmış olan bir müfettişe bu görev verilir. İlin durumu ve şartlar imkân veriyorsa münhasıran ilin bütün özel eğitim hizmetlerini düzenlemek ve özel eğitim personelini iş başında yetiştirmek ve teftiş etmek gibi hizmetler bu müfettiş tarafından yürütülür.

Madde 43- Gezici Özel Eğitim Öğretmeni:

a) Normal okullara yerleştirilmiş olan veya evlerinde, hastahanelerde yetiştirilmeleri gereken özel eğitime muhtaç çocukların eğitim ve öğretimleri ile ilgili hususları düzenleyip yürütür. Gezici özel eğitim öğretmenlerine en çok 15 öğrenci verilir.

b) Gezici özel eğitim öğretmenleri, her öğrenciyi haftada; şehirlerde en az üç defa, köylerde en az bir defa ziyaret ederek arızası ile ilgili teknik bilgi ve becerileri kazandırır.

Madde 44- Özel eğitim öğretmenlerinde aranacak vasıflar:

a) Özel eğitim kurumlarına atanacak öğretmenler, ilk veya orta okullarda en az iki yıl başarılı öğretmenlik yaptıktan sonra, çalışacağı özel eğitim alanında özel bir şekilde yetiştirilmiş olmalıdır.

b) Özel eğitim sınıflarında görevlendirilen öğretmenler vazife gördükleri okul müdürlüğüne bağlıdırlar.

Madde 45- Okul Psikoloğu:

Okul Psikologları Rehberlik merkezinin bulunmadığı yerlerde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak; rehberlik merkezinin bulunduğu yerlerde ise rehberlik merkezi bünyesinde vazife görürler.

Okul Psikoloğu aşağıdaki işleri yapar:

a) Çocukların zihin kabiliyetleri ile başarı seviyelerini tesbit maksadı ile ferdi ve grup zekâ testlerini tatbik eder ve yorumlar.

b) Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocukların görme ve işitme gücünü ve diğer özelliklerini ölçen aletleri kullanır. Bu gibi çocukların gerekli müesseselere yerleştirilmeleri hususunda mühalâasını bildirir.

c) Türlü güvenilir metot ve tekniklerle çocukların şahsiyet özelliklerini araştırmaya çalışır.

d) Başarı testlerinin hazırlanmasında değerlendirme tekniklerinin kullanılmasında, okul ve sınıf öğrencilerinin başarı ve verimlerini teşhis ve değerlendirmede öğretmen ve idarecilere yardımda bulunur.

e) Grup ve fertlerin eğitim ve intibak güçlüklerinin giderilmesinde ve okuldaki ruh sağlığı faaliyetlerinin düzenlenmesinde okul personeline yardımda bulunur.

f) Okullarda başarı sağlamayan öğrencilerin teşhisi ve başarısızlıklarının giderilmesi için alınması gerekli tedbirleri ilgililere bildirir ve tedbirlerin alınmasında yardımcı olur.

g) Okulların karşılaştıkları güçlüklerin ve okullarda ruh sağlığının gerçekleştirilmesi maksadıyla öğretmenler, ana babalar, idareciler ve diğer ilgili teşekküllerle işbirliği yapar.

h) Ders, okul ve meslek seçme ve şahsi meselelerini çözmede öğrencilere ve ana babalarına yardımda ve rehberlikte bulunur.

Madde 46- Sosyal Yardımcı:

Sosyal yardımcılar, korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocukların okul ve aile çevrelerinde gerekli incelemeleri yapmak, kurumlara yerleştirilmelerinde yardımlarda bulunmak, okul ve aile arasındaki bağları ve anlayış birliğini geliştirmek, öğrencileri yerleştirecekleri iş yerlerinin tesbiti ve okula devam işlerinin talibi ile görevlidir. Sosyal yardımcılar, Rehberlik Merkezleri, Milli Eğitim Müdürlüğüne veya büyük münferit okullara bağlıdırlar.

Madde 47- Rehberlik İşleri Görevlileri:

Rehberlik İşleri Görevlileri, okulların, özel eğitim kurumlarının eğitim ve meslek rehberliği ile ilgili işlerini düzenlemek ve yürütmekle görevlidir. Bunlar Rehberlik

Merkezlerine, Milli EğitimMüdürlüğüne veya münferit büyük okullara bağlı olarak çalışırlar.

Madde 48- Ölçme ve Değerlendirme Görevlisi:

Ölçme ve değerlendirme görevlisi, özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukların teşhisi, yerleştirilmesi ve öğrencilere rehberlik hususunda gerekli bilgileri toplamak maksadıyla mevcut psikolojik testleri uygular ve yorumlar. Ölçme ve değerlendirme görevlileri rehberlik Merkezlerine, Milli Eğitim Müdürlüğüne veya münferit büyük okullara bağlı olarak çalışırlar.

Madde 50- Sıra beklenmesi gereken şehirlerdeki özel eğitim kurumlarına sıra dışı atanan öğretmenlerden, kendi istekleri ile bu kurumlardan ayrılmak isteyenler geldikleri okullardaki eski görevlerine veya başka bir il emrine nakledilirler.

Madde 51- Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve idareciler bu okullarda en az üç yıl çalışmadan diğer okullara nakil için sıraya alınmazlar.

Madde 52- Mali hükümler:

Özel eğitim kurumlarının inşası, mevcutlarının tadil ve onarım, lüzumlu ders araçlarının temini için gerekli ödenek ile sosyal yardım ve donatım ödeneği 22 sayılı kanunun 73. Maddesi ile 6972 sayılı kanunun ilgili hükümlerince ayrılan fondan sağlanır.

Madde 53- Bu yönetmelik, 6/7/1962 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

EK III. ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik; özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (Değişik:RG-22/6/2010-27619)

(1) Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 62 nci maddesi, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 16 ncı maddesi, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 99 ve 178 inci maddeleri ve 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

b) Aile: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin anne, baba ve kardeşleri ya da kanunen bakmakla yükümlü olan kişi veya kurum temsilcisini,

c) Atölye: Okul ve kurumlarda eğitim programlarının gerektirdiği uygulamalı derslerde bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla gerekli donatımı yapılmış eğitim-öğretim, uygulama ve/veya üretim yapılan ortamı,

ç) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

d) BEP: Bireyselleştirilmiş eğitim programını,

e) Birden fazla yetersizliği olan birey: Birden fazla alanda görülen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

f) Bireysel gelişim raporu: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine ilişkin değerlendirme sonucunu gösteren raporu,

g) Çocuk bakım elemanı: Özel eğitim okul ve kurumlarında öğrencilerin beslenme, temizlik ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılanması, onların fiziksel güvenliğinin sağlanması ve öğretim materyali hazırlanmasında öğretmene yardımcı olan kişiyi,

ğ) Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi,

h) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamayı,

ı) Destek eğitim odası: Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı,

i) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan birey: Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren, bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

j) Dil ve konuşma güçlüğü olan birey: Dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

k) Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey: Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

l) En az sınırlandırılmış eğitim ortamı: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamını,

m) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Genel Müdürlük: Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

n) Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen (gezici öğretmen): Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için evde, hastanede, okul ve kurumlarda eğitim ve destek eğitim hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenini,

o) Görme yetersizliği olan birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ö) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi,

p) İşitme yetersizliği olan birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

r) Kurs: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda beceriler kazandırmak amacıyla belirli süre ve programa dayalı olarak yürütülen, tamamlayan bireylere sertifika veya belge verilen yaygın eğitim faaliyetlerini,

s) Kursiyer: İlgi ve ihtiyaçları doğrultusunda belirli süre ve programa dayalı olarak yürütülen yaygın eğitim faaliyetlerine katılan bireyi,

ş) Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi,

t) Ortopedik yetersizliği olan birey: Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

u) Otistik birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ü) Özel eğitim okul ve kurumları: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemlerin uygulandığı, Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki yatılı ve gündüzlü resmî ve özel okul ve kurumları,

v) Özel eğitim sınıfı: Okul ve kurumlarda, durumları ayrı bir sınıfta eğitim görmeyi gerektiren öğrenciler için yetersizlik türü, eğitim performansları ve özelliklerine göre açılan sınıfları,

y) Özel eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi,

z) Özel eğitime ihtiyacı olan birey: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

aa) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için zorunlu öğrenim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için okul öncesi eğitim döneminde başlayıp ortaöğretim süresini de kapsayan eğitim ve öğretim sürecini,

bb) Özel öğrenme güçlüğü olan birey: Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

cc) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezini,

çç) Serebral palsili birey: Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

dd) Süreğen hastalığı olan birey: Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ee) Tanılama: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbî, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecini,

ff) Usta öğretici: Ustalık yeterliğini kazanmış; öğrencilerin/kursiyerlerin kurum, okul ve iş yerindeki eğitiminden sorumlu, mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan, usta öğreticilik belgesine sahip kişiyi,

gg) Uzaktan öğretim: Bilişim teknolojileri kullanılarak belirli bir mekândan bağımsız olarak yapılan öğretimi,

ğğ) Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyi,

hh) Veli: Öğrencinin anne/babasını veya kanunî sorumluluğunu üstlenen kişiyi,

ıı) Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri

Özel eğitimin amaçları

MADDE 5 - (1) Özel eğitim, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

a) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

b) Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını

amaçlar.

Özel eğitimin temel ilkeleri

MADDE 6 - (1) Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır;

a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

İKİNCİ KISIM

Eğitsel Değerlendirme ve Yerleştirme

BİRİNCİ BÖLÜM

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama, Eğitim Planı

Eğitsel değerlendirme ve tanılama

MADDE 7 - (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilir.

(2) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılaması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. **(Değişik ikinci cümle:RG-14/3/2009-27169)** Tanılamada; bireyin özürlü sağlık kurulu raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyacı, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da okulun/kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Ek-1'de yer alan Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu hazırlanır. **(Değişik cümle:RG-31/7/2009-27305)** Bu rapor özel, özel eğitim kurumlarından destek eğitim hizmeti alan öğrenciler için süresi bitiminde yenilenebilir. Raporda önerilen destek eğitim süresi en fazla iki yıldır.

(5) Millî eğitim müdürlükleri, örgün ve yaygın eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, üniversiteler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı birimler ve yerel yönetim birimleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılanması amacıyla RAM'a yönlendirilmesinde sorumluluğu paylaşırlar.

(6) **(Değişik:RG-14/3/2009-27169)** Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin bilgi işlem hizmetleri, Bakanlıkça geliştirilen RAM Modülü üzerinden yapılır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılamanın ilkeleri

MADDE 8 - (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılamanın ilkeleri şunlardır:

a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama erken yaşta yapılır.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek yapılır.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama; fiziksel, sosyal ve psikolojik bakımdan birey için en uygun ortamda yapılır.

ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin yetersizliğine göre birden fazla yöntem ve teknik ile uygun ölçme araçları kullanılarak yapılır.

d) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin eğitim ihtiyacı ve gelişimi dikkate alınarak gerektiğinde tekrarlanır.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanılamada, bireyin öğrenme ortamları ile yeterli ve yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilir.

f) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde veli, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışırlar.

g) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde ailenin ve gerektiğinde bireyin görüşü alınır.

ğ) Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreciyle ilgili olarak birey ile ailenin görüş ve onayları alınmadan hiçbir açıklama yapılamaz. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları sadece yasal ve eğitimle ilgili kararlar almak için kullanılır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama için gerekli belgeler

MADDE 9 - (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılamaya alınacak bireyler için aşağıdaki belgeler istenir:

a) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Bireyin, velisinin ya da resmî okul ve kurum yönetiminin yazılı başvurusu.

b) Okula/kuruma kayıtlı öğrenciler için bireysel gelişim raporu.

c) **(Mülga:RG-14/3/2009-27169)**

ç) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Destek eğitim amaçlı müracaatlarda tıbbi tanılaması ile ilgili özürlü sağlık kurulu raporu.

Eğitim planı

MADDE 10 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan her birey için Ek-1/a'da yer alan Eğitim Planı Örneği hazırlanır. Eğitim planında, bireyin tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı ile öncelikli eğitim ihtiyaçlarına göre belirlenen yıllık amaçlar yer alır.

(2) Eğitsel değerlendirme ve tanılaması ilk kez yapılan her bireyin eğitim planı özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanır.

(3) Eğitim planı yeniden hazırlanırken öğrencinin o yıla ait bireysel gelişim raporu ile bir önceki eğitim planı dikkate alınır.

(4) **(Değişik:RG-14/3/2009-27169)** Her tür ve derecedeki resmî veya özel okul/kurumlara devam eden öğrencilerin eğitim planı her yıl BEP geliştirme birimi tarafından yenilenir.

(5) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Destek eğitim hizmeti verilen özel, özel eğitim okul ve kurumlarındaki bireylerin eğitim planı, özel eğitim değerlendirme kurulu raporu süresi sonunda özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yenilenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Yönlendirme, Yerleştirme ve İzleme

Yönlendirme

MADDE 11 - (1) Yönlendirme, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanmasını içeren bir süreçtir.

(2) Özel özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim ve/veya destek eğitim hizmeti alacak bireyler, eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu ile okul ve kurumlara doğrudan başvurabilir.

(3) **(Ek:RG-14/3/2009-27169)** Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca; destek eğitim alması uygun görülen bireyler için gerektiğinde bir yıllık sürenin altında da destek eğitime yönlendirme kararı alınabilir.

Yerleştirme

MADDE 12 - (1) Özel eğitim hizmetleri kurulu, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmî okul veya kuruma yerleştirir. **(Ek cümle:RG-14/3/2009-27169)** Bu kurul, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun yönlendirme raporu ve velinin isteği doğrultusunda özel okullarda öğrenimlerini sürdüren öğrencinin, bulunduğu okulda kaynaştırma yoluyla eğitime devam etmesi için de karar alabilir.

(2) Bireylerin uygun eğitim ortamına yerleştirilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin öncelikle yetersizliği olmayan akranlarının devam ettiği sınıf olmak üzere, özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu/kurumu, yatılı özel eğitim okulu/kurumu gibi en az sınırlandırılmış ortamdan en çok sınırlandırılmış ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlayacak şekilde yerleştirilmelerine dikkat edilir.

b) Yerleştirme, bireylerin yetersizlik türü ve derecesi, tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılır.

c) Yerleştirmede, bireyin yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamı göz önünde bulundurulur.

ç) Yerleştirme kararında velinin yazılı görüşü dikkate alınır.

d) Birey, ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirilir.

e) Yerleştirme kararına; bireyin velisi karar tarihinden itibaren, yerleştirme kararı verilen okul veya kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu ise kayıt tarihinden itibaren 70 iş günü içinde itiraz edebilir.

f) Eğitimin her aşamasında, bireyin gelişimi ve eğitim performansı doğrultusunda durumuna uygun yeni bir okula veya kuruma yerleştirmesi kararı alınır.

İzleme

MADDE 13 - (1) Özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesi esastır.

(2) Bireylerin gelişimlerinin izlenmesi; önerilen özel eğitim hizmetlerinin uygunluğunun ve BEP'lerinde yer alan amaçların gerçekleşme düzeyi bakımından değerlendirilerek her yıl eğitim planlarının yenilenmesi yoluyla yürütülür.

(3) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesine yönelik faaliyetler; özel eğitim hizmetleri kurulu, rehberlik ve araştırma merkezleri, okullar, kurumlar ve ailenin iş birliğiyle yürütülür.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ve Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları
BİRİNCİ BÖLÜM
Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu

Özel eğitim hizmetleri kurulu

MADDE 14 - (1) Eğitim-öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, bu hizmetlerin eş güdümünü sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere il millî ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde özel eğitim hizmetleri kurulu oluşturulur.

(2) Özel eğitim hizmetleri kurulu; millî eğitim müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında;

a) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanı ya da birden fazla kurul başkanı olan illerde bir başkan,

b) Bir özel eğitim okul veya kurum müdürü, özel eğitim okulu veya kurumu bulunmayan yerlerde ise kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim ya da ortaöğretim kurumlarından bir müdür,

c) Bir rehber öğretmen,

ç) Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,

d) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Bulunması hâlinde gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmenden,

oluşur.

(3) Özel eğitim hizmetleri kuruluna gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere; bireyin velisi, özel eğitim alanında yetişmiş ilköğretim müfettişi, bireyin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasının yapıldığı RAM temsilcisi, bireyin yerleştirilmesi planlanan okul veya kurum temsilcisi, sınıf öğretmeni ve ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcisi, bireyin yetersizlik türü ve özelliğine göre ilgili diğer meslek elemanının katılımı sağlanır.

Özel eğitim hizmetleri kurulu başkanının görevleri

MADDE 15 - (1) Özel eğitim hizmetleri kurulu başkanının görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim hizmetleri kurulu üyelerini belirleyerek kurulun oluşumunu sağlamak.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin resmî okul ve kurumlara yerleştirilmesini sağlamak.

c) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görüş ve önerileri doğrultusunda bu kurulda yer alacak RAM personeli dışındaki personelin görevlendirilmesini sağlamak.

ç) İl ve ilçe düzeyindeki özel eğitim hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi ve eş güdümünü sağlamak.

d) Bakanlığa bağlı her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitim hizmetlerini yürüten resmî ve özel okul ve kurumlarda, destek eğitim odası ve özel eğitim sınıfı açılması için gerekli tedbirleri almak.

e) RAM'ların, özel eğitim okul ve kurumlarının, özel eğitim sınıflarının, destek eğitim odalarının personel ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli tedbirleri almak.

f) Özel eğitim okul ve kurumları ile kaynaştırma yoluyla eğitim yapılan okul ve kurumlardaki özel eğitim hizmetlerine yönelik derslik, araç-gereç gibi ihtiyaçların sağlanması için tedbir almak.

g) Bulunduğu ilde bir okula yerleştirilemeyen bireylerden, yatılı ilköğretim okuluna yerleştirilecekleri valiliklere, yatılı ortaöğretim kurumlarına yerleştirilecekleri ise Genel Müdürlüğe bildirmek.

ğ) Özel eğitim değerlendirme kurulunun sekretarya, arşiv hizmetleri için gerekli personel görevlendirmesini, bu hizmetler için veri tabanı oluşturulmasını ve bilgi iletişim desteğini sağlamak.

Özel eğitim hizmetleri kurulunun görevleri

MADDE 16 - (1) Özel eğitim hizmetleri kurulunun görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda öğrencilerin resmî okul veya kuruma yerleştirilmesine karar vermek ve gerekli özel eğitim tedbirlerini almak.

b) Özel eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve izlenmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

c) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tespitine yönelik tarama çalışmaları ve tespit edilen bireylerle ilgili eğitim hizmetlerini planlamak.

ç) RAM tarafından yapılacak özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri belirlemeye yönelik taramalar ile evde eğitim hizmetleri için gerekli personel, araç-gereç, taşıt gibi ihtiyaçların karşılanması amacıyla millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

d) Destek eğitim odası ve özel eğitim sınıfları açılması için millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunmak.

e) Kaynaştırma yoluyla eğitim yapılan okulların, destek eğitim odalarının ve özel eğitim sınıflarının ihtiyaçlarını belirlemek.

f) RAM'lar, özel eğitim okul ve kurumları, destek eğitim odası, özel eğitim sınıfları ve evde eğitim hizmetlerinde görevlendirilecek personel için millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

g) Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmenlerin görev dağılımını ve görev yerleri ile ilgili düzenlemeleri yapmak.

ğ) Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararına yapılan itirazları inceleyerek gerekli tedbirleri almak.

h) Özel eğitim hizmetlerine yönelik personel yetiştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmesi için millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

ı) Destek eğitim hizmeti alan öğrencilerle ilgili olumlu gelişme olmadığını belirten başvuruları değerlendirmek ve ilgili okulun/kurumun gerekli tedbirleri almasını sağlamak.

i) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim uygulama merkezleri (okulları) ve özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) grup eğitimine uyum sağlayamayan ve bire bir eğitim alması gereken öğrenciler ile zorunlu öğrenim çağındaki birden fazla yetersizliği olan öğrencilerin eğitimini haftada toplam 10 saatten az olmamak üzere planlamak.

j) Özel eğitim hizmetlerine ilişkin politikaların geliştirilmesinde, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüş ve önerilerini almak.

k) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

Özel eğitim hizmetleri kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 17 - (1) Özel eğitim hizmetleri kurulunun çalışma usul ve esasları şunlardır:

a) Kurul üyelerinin süresi bir yıldır.

b) Kurul üyelerinin görevden ayrılması hâlinde en geç 15 gün içinde yerlerine görevlendirme yapılır.

c) Kurul kararları, oy çokluğu ile alınır.

ç) Kurul haftada bir toplanır. Ancak, kurul gündeminin yoğun olması ve kurul başkanının gerekli gördüğü durumlarda süreye bağlı kalınmaksızın kurul toplanır.

d) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporları incelenerek en geç 15 gün içinde karara bağlanır. Bu karar, bireyin velisine, ilgili okula/kuruma ve RAM'a yazılı olarak bildirilir.

e) Bireyin ikâmet ettiği ilçede uygun özel eğitim okulu veya kurumu bulunmaması hâlinde yerleştirme kararı il özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından alınır.

Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlar

MADDE 18 - (1) Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlarda aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

a) Veli, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarının her birine birer defa olmak üzere, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 60 gün içinde itiraz edebilir.

b) Okul ve kurumlardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu, okula/kuruma kayıt tarihinden itibaren en az 70 iş günlük izleme süreci sonucunda öğrenciyle ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama ya da yerleştirme kararının uygun bulunmaması hâlinde yeniden değerlendirilmesi isteğiyle özel eğitim hizmetleri kuruluna itiraz edebilir.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarıyla ilgili özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlar incelenerek en geç 30 gün içerisinde sonuçlandırılır. Sonuç, veliye, okula/kuruma ve RAM'a yazılı olarak bildirilir.

ç) Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazların değerlendirilmesinde, gerektiğinde üniversitelerin ilgili bölümleri ile ilgili meslek elemanlarının görüş ve önerileri dikkate alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu

Özel eğitim değerlendirme kurulu

MADDE 19 - (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerini yürütmek üzere RAM'ın teklifi ve millî eğitim müdürlüğünün onayı ile RAM'larda özel eğitim değerlendirme kurulu oluşturulur.

(2) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Özel eğitim değerlendirme kurulu, RAM müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı ya da bölüm başkanı başkanlığında;

a) Özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı,

b) Psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen bir rehber öğretmen,

c) Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,

ç) Bulunması hâlinde gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen,

d) Bireyin velisi,

oluşur.

(3) Özel eğitim değerlendirme kuruluna üyelerin dışında gerektiğinde; eğitim programcısı, odyolog, psikolog, psikometrist, sosyal çalışmacı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, uzman hekim gibi diğer meslek elemanlarından seçilecek birer kişi, çıraklık ve yaygın eğitime gidecekler için ilgili kurum temsilcisi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin çalıştığı kurumdaki iş yeri temsilcisi kurula üye olarak katılabilir.

(4) Özel eğitim değerlendirme kurulunca, bilgilerine başvurulmak üzere; özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin sınıf ve alan öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni, kayıtlı olduğu okulun veya kurumun müdürü, başvuru yapan kurum temsilcisi, özel eğitim hizmetleri kurul üyesi, üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyesi ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi çağrılabilir.

Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görevleri

MADDE 20 - (1) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim değerlendirme kurulu üyelerini belirleyerek kurulun oluşumunu sağlamak.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla bütünlük içinde planlanması ve yürütülmesinde ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eşgüdümü sağlamak.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, ailenin ve gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere ilgili kişi ve meslek elemanının kurula katılımını sağlamak.

ç) Destek eğitim hizmeti alan öğrencilerin eğitim performanslarında gelişme olmadığının tespit edilmesi hâlinde, eğitim hizmeti veren okul ve kurumla ilgili denetimin yapılması hususunda özel eğitim hizmetleri kurulunu bilgilendirmek.

d) Kurul kararlarının tebliğ edilmesini ve kararlara ilişkin kayıtlar ile arşiv hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak.

Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri

MADDE 21 - (1) Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri şunlardır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılamasını yapmak.

b) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılanması sürecinde bireyin ailesini ve/veya okulu/kurumu, gerektiğinde tıbbî değerlendirme ile RAM'da yapılamaması durumunda psiko-sosyal değerlendirme için ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunu dikkate alarak birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine ilişkin öneride bulunmak.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim planlarını hazırlamak.

d) İhtiyacı olan bireyin alacağı destek eğitimin türüne ve süresine karar vermek.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanılaması yapılan bireyler için uygun eğitim ortamı, alacağı destek eğitim hizmeti ve eğitim planını içeren değerlendirme sonuçlarını Ek-1'de yer alan Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporunu düzenleyerek millî eğitim müdürlüklerinin onayına sunmak.

f) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları ile diğer bilgi ve belgelerinin yer aldığı özel eğitim değerlendirme dosyası oluşturmak.

g) Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından verilen yerleştirme kararı doğrultusunda ilgili okul veya kurum ile iş birliği yaparak uygulamayı takip etmek.

ğ) Bireyin uygun yerleştirilmediği durumlarda eğitsel değerlendirme ve tanılamayı tekrarlamak.

h) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda, yerleştirmenin yapıldığı okula/kuruma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, eğitim planının uygulanması ve destek eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde görev alanlara ve aileye rehberlik etmek.

ı) Ailenin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine katılımını ve bilgilendirilmesini sağlamak.

i) Ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda aile eğitim programları düzenlemek, diğer kurum ve kuruluşlarda düzenlenen aile eğitim programları hakkında aileyi bilgilendirmek.

j) Çıraklık ve mesleki eğitime devam etmek isteyen bireyleri; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda sağlık kurulu raporunu da dikkate alarak uygun alanlara yönlendirmek ve bu kurumlara devam eden bireylerin izlenmesini sağlamak.

k) Yüksek öğrenime başvuracak özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, meslek seçimi ile meslekler ve üniversiteler konusunda bilgilendirilmesini sağlamak.

Özel eğitim değerlendirme kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 22 - (1) Özel eğitim değerlendirme kurulunun çalışma usul ve esasları şunlardır:

a) Kurul üyelerinin görev süresi bir yıldır.

b) Kurulun çalışma gün ve saatleri, ihtiyaç doğrultusunda süreklilik gösterecek şekilde planlanır.

c) Kurul kararları, oy çokluğu ile alınır.

ç) Kurul üyelerinin görevden ayrılması hâlinde en geç 15 gün içinde yerlerine görevlendirme yapılır.

d) RAM bünyesinde görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmeni, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, çocuk gelişimi ve eğitimcisi ile psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen rehber öğretmen bulunmaması hâlinde, ihtiyaç duyulan personel il içinde görev yerlerine bakılmaksızın kurulda görevlendirilir.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanılama amacıyla yapılacak başvurular en geç 60 gün içinde karara bağlanır.

f) Kurul raporu, başvuru evrakında talep edildiği sayıda düzenlenir.

g) **(Değişik:RG-31/7/2009-27305)** Kurul raporları RAM müdürü tarafından onaylanır.

ğ) Kurul raporları onaylandıktan sonra istenilen sayıda sureti ilgili kuruma resmî olarak gönderilir ya da bireyin ailesine imza karşılığı verilir. Kararın bir sureti bireyin dosyasında muhafaza edilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları

BİRİNCİ BÖLÜM

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim ve Başarının Değerlendirilmesi

Kaynaştırma yoluyla eğitim

MADDE 23 - (1) Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.

(2) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılır.

c) Eğitim hizmetleri, bireylerin eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanır.

ç) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri hâlinde kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını; özel eğitim sınıflarında ise sınıfın türüne göre bu Yönetmeliğin 26 ncı ve 27 nci maddelerinde belirtilen eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanır.

d) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması yapılan okul ve kurumlarda, bu Yönetmeliğin 73 üncü maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda BEP geliştirme birimi oluşturulur.

e) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun fiziksel, sosyal, psikolojik ortam düzenlemeleri yapılır. Bu okul ve kurumlarda öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve destek eğitim odası açılır.

f) Kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlardaki personel, diğer öğrenciler ve onların aileleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin özellikleri hakkında okul idaresince yapılan planlama doğrultusunda RAM, BEP geliştirme birimindeki ilgili kişilerce bilgilendirilir.

g) Okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır.

ğ) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylerin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcutları; okul öncesi eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir. Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarında ise sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir.

h) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin destek eğitim hizmeti almaları için gerekli düzenlemeler yapılır. Bu doğrultuda destek eğitim hizmetleri, sınıf içi yardım şeklinde olabileceği gibi destek eğitim odalarında da verilebilir.

ı) Özel eğitim okul ve kurumlarına devam eden öğrencilerin kaynaştırma uygulamaları kapsamında, yetersizliği olmayan akranlarının devam ettiği okul ve kurumlarda bazı derslere ve sosyal etkinliklere katılması için gerekli tedbirler alınır.

i) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin yetersizlik türü, eğitim performansı ve ihtiyacına göre; araç-gereç, eğitim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirmede gerekli tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

j) Kaynaştırma uygulamaları ilköğretim programlarını uygulayan özel eğitim okul ve kurumlarında; yetersizliği olmayan öğrencilerin, yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeleri yoluyla ya da yetersizliği olmayan öğrenciler için bu okul ve kurumların bünyesinde ayrı sınıf açılması şeklinde de uygulanabilir.

k) Yetersizliği olmayan öğrenciler, istekleri doğrultusunda, çevrelerindeki özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler. Bu sınıfların mevcutları 5'i özel eğitime ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14, ilköğretim ve ortaöğretimde 20, yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur.

l) **(Mülga:RG-21/7/2012-28360)**

Başarının değerlendirilmesi

MADDE 24 - (1) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde ilgili mevzuatın yanında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bulunduğu okulun eğitim programını veya denkliği olan bir programı izleyen öğrencilerin başarıları, devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirilir. Ancak, değerlendirmelerde öğrencilerin BEP'leri dikkate alınır.

b) Bulunduğu okulun eğitim programına denkliği olmayan bir özel eğitim programını izleyen öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesiyle ilgili işlemler, bu Yönetmeliğin **(Değişik ibare:RG-14/3/2009-27169)** 84 inci maddesindeki ilgili hükümlere göre yapılır.

c) Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde kullanılacak yöntem, teknik, ölçme araçları ve değerlendirme süresi, değerlendirme zamanı, değerlendirme aralıkları, değerlendirmeden sorumlu kişiler ve değerlendirmenin yapılacağı ortam, BEP geliştirme biriminin görüş ve önerileri doğrultusunda belirlenir.

ç) Yazma güçlüğü olan öğrenciler ve özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin değerlendirilmesi sözlü, sözlü ifadede güçlük yaşayan öğrencilerin değerlendirilmesi ise yazılı olarak yapılır. Yazılı ve sözlü ifade etme becerilerinde yetersizliği olan bireyler ise davranışlarının gözlemlenmesi yoluyla değerlendirilir.

d) Yazılı sınavlar öğrencilerin yetersizlik türüne, eğitim performanslarına ve gelişim özelliklerine göre çeşitlendirilir. Sınavlar kısa cevaplı ve az sorulu olarak düzenlenir.

e) Öğrenciler, yetersizliklerinden kaynaklanan güçlüklerini gidermek amacıyla sınavlarda uygun araç-gereç, cihaz ve yöntemlerden yararlandırılır. İhtiyacı olan bireyler için yazılı sınavlarda refakat etmek üzere bir öğretmen görevlendirilir.

f) Görme yetersizliği olan öğrencilerin yazılı sınavlarda Braille yazı olarak verdiği cevaplar sınavdan hemen sonra öğretmenin öğrenciye okutmasıyla değerlendirilir. Bu öğrenciler, çizimli ve şekilli sorulardan muaf tutulurlar. Az gören öğrenciler için sınav soruları kalın ve büyük puntolu hazırlanır.

g) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** İşitme ve hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ilköğretim ve ortaöğretimde, istekleri doğrultusunda yabancı dil programlarındaki bazı bilgi ve becerilerin öğretiminden veya dersin tamamından muaf tutulurlar.

ğ) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler; dikkat, bellekte tutma ve hatırlama güçlükleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla değerlendirilirler.

h) Otistik bireyler ile duygusal ve davranış bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, iletişim özellikleri ile sosyal-duygusal hazır bulunuşlukları dikkate alınarak yapılır.

ı) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, bu öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla ve kısa süreli sınavlarla yapılır.

i) Kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliği olan öğrenciler motor beceri gerektiren derslerin uygulamalı bölümlerinden istekleri doğrultusunda muaf tutulurlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Eğitim Sınıfları

Özel eğitim sınıflarının açılması

MADDE 25 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan ve ayrı bir sınıfta eğitim almaları uygun bulunan bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile bir arada eğitim görmeleri amacıyla her tür ve kademedeki resmî ve özel okul ve kurumlarda, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından özel eğitim sınıfları açılabilir.

(2) Bu okul ve kurumlarda, uygulanacak eğitim programı temel alınarak iki tür özel eğitim sınıfı oluşturulur.

Bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programını uygulayan özel eğitim sınıfları

MADDE 26 - (1) **(Değişik cümle:RG-21/7/2012-28360)** Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim kurumları programlarını veya ortaöğretim kurumları

programlarını takip edebilecek durumda olan bireyler için açılan özel eğitim sınıflarında, eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitim sınıflarında aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

b) Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. Bu sınıflara, öğrencilerin yetersizlik türüne göre öğretmen görevlendirmesi yapılır.

c) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Görme ve işitme yetersizliği olan öğrenciler için açılan sınıflarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır ve bu öğrencilerin 5 inci sınıftan itibaren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri sağlanır. 1-4'üncü sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, yabancı dil ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenlerince okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

ç) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Zihinsel yetersizliği veya otizmi olan öğrenciler için açılan 1-4 ve 5-8 inci sınıflarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır. 1-4 ve 5-8 inci sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, özel yetenek gerektiren dersler ile din kültürü ve ahlak bilgisi ve yabancı dil derslerinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

d) **(Mülga:RG-21/7/2012-28360)**

e) Bu sınıflardaki öğrenciler, bulundukları okul veya kurumda uygulanan eğitim programını takip ederler. Bu program temel alınarak, öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP'leri hazırlanır.

f) Özel eğitim sınıflarının mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde ve ilköğretimde 10, ortaöğretim ve yaygın eğitimde 15 öğrenciden oluşur. Ancak, otistik çocuklar için her tür ve kademede açılan özel eğitim sınıflarında ise sınıf mevcudu en fazla 4 öğrencidir.

g) Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere kayıtlı bulunduğu okulu veya kurumu tamamlayan yetersizliği olmayan diğer öğrencilere verilen belge verilir.

ğ) Bu sınıflar ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinlik saatleri bakımından okulda/kurumda uygulanan programa uyarlar.

h) Sınıfların okul/kurum içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

ı) Öğrencilerin akranlarıyla bir arada bulunduğu ders, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde sosyal uyumlarına yönelik düzenlemeler yapılarak gerekli koruyucu tedbirler alınır.

i) Okul ve kurumlarda özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, yetersizliği olmayan akranları ile alan dersleri ve sosyal etkinlikleri bir arada yapmalarını sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılır.

j) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde özel eğitim sınıfları açılabilir. Bu sınıflarda; okul veya kurumun eğitim programı, okulun fizikî şartları ve personel durumu, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin yetersizliği ve gelişim özellikleri ile bireysel yeterlilikleri dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılır.

Bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programından farklı bir eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları

MADDE 27 - (1) **(Değişik cümle:RG-21/7/2012-28360)** Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim veya ortaöğretim kurumları programlarını takip edemeyecek durumda olan bireyler için açılan özel eğitim sınıflarında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde, aynı yetersizliği olan bireyler için açılan özel eğitim okul ve kurumlarının mevzuat hükümlerinin yanı sıra aşağıdaki hususlar da dikkate alınır:

a) Özel eğitim sınıflarında, aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

b) Bu sınıflarda eğitim alan öğrenciler, yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin BEP'leri hazırlanırken takip ettikleri bu eğitim programı temel alınır.

c) Açılan özel eğitim sınıflarında birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır.

ç) Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. Ancak, bu sınıflarda zihinsel engelliler sınıf öğretmeninin görevlendirmesine öncelik verilir.

d) Sınıfların mevcutları, takip edilen eğitim programının uygulandığı okul veya kurumlardaki mevcutlar dikkate alınarak oluşturulur.

e) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Dersler 1-4, 5-8 ve 9-12 nci sınıflarda sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, özel yetenek gerektiren dersler ve meslek dersleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

f) Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere, takip ettikleri özel eğitim programını uygulayan özel eğitim okul veya kurumlarındaki programı tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir.

g) Bu sınıflarda ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde okul veya kurumda uygulanan programa uyulur.

ğ) Öğrencilerin akranlarıyla bir arada bulunduğu ders, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde sosyal uyumlarına yönelik düzenlemeler yapılarak koruyucu tedbirler alınır.

h) Okul ve kurumlarda özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, yetersizliği olmayan akranları ile bazı ders ve sosyal etkinlikleri bir arada yapmalarını sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılır.

ı) Sınıfların okul içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Destek Eğitim Odası

Destek eğitim odası açılması

MADDE 28 - (1) Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır.

(2) Destek eğitim odasında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Destek eğitim odaları, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından açılır.

b) Destek eğitim alacak öğrenci sayısına göre okulda veya kurumda birden fazla destek eğitim odası açılabilir.

c) Destek eğitim odasında yürütülecek eğitim hizmetlerinin planlaması okul yönetimince yapılır.

ç) Destek eğitim odasında eğitim alacak öğrenciler, BEP geliştirme biriminin önerileri doğrultusunda rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonunca belirlenir. Her öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda ve azami ölçüde bu eğitimden yararlanması sağlanır.

d) Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanır.

e) Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim performansları dikkate alınarak birebir eğitim yapılır. Ancak, gerektiğinde eğitim performansı bakımından aynı seviyede olan öğrencilerle grup eğitimi de yapılabilir.

f) Destek eğitim odasında, öğrencilerin eğitim performansı ve ihtiyaçları, yetersizlik türüne uygun araç-gereç ve eğitim materyalleri bulunur.

g) Destek eğitim odası açılan okullarda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre görme, işitme, zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri öncelikli olmak üzere, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri görevlendirilir. Destek eğitim odasına öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere RAM'da görevli öğretmenler ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilir.

ğ) Öğrencinin genel başarı değerlendirmesinde, destek eğitim odasında yapılan değerlendirme sonuçları da dikkate alınır.

h) Destek eğitim odasında verilen destek eğitim hizmetleri okulun veya kurumun ders saatleri içinde yapılır.

ı) Destek eğitim odasının okul veya kurum içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

BEŞİNCİ KISIM

Eğitim Hizmetleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Eğitim Tür ve Kademelerindeki Özel Eğitim Hizmetleri

Okul öncesi dönemde özel eğitim hizmetleri

MADDE 29 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** 37-66 ay arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimi zorunludur. Ancak, bu bireyler için okul öncesi eğitim Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu ile velisinin yazılı onayı doğrultusunda eylül ayı sonu esas alınarak 78 aya kadar uzatılabilir. e-Okul sistemi üzerinden kaydı yapılan ve okul öncesi eğitim süresi uzatılan çocuklar velisinin resmi başvurusu ve il/ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı ile uygun kuruma yerleştirilir.

(2) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimlerini, öncelikle okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranları ile aynı sınıfta veya özel eğitim sınıflarında sürdürmeleri esas olmakla birlikte 37-66 ay arasındaki çocuklar için özel eğitim anaokulu, 48-66 ay arasındaki çocuklar için okul ve kurumlar bünyesinde özel eğitim anasınıfları açılabilir.

İlköğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 30 - (Değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ilkokul ve ortaokul kademesindeki eğitimlerini öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilkokul ve ortaokullarda da sürdürebilirler.

(2) İlkokul ve ortaokul kademesindeki genel eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştiremeyecek durumda olan bireyler ise eğitimlerini, gelişim alanlarındaki performans düzeylerine göre hazırlanmış eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim okul ve kurumlarında sürdürürler.

(3) Ortaokulları tamamlayan öğrenciler genel, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarına, özel eğitim programı uygulayan özel eğitim okul/kurumlarını tamamlayan öğrenciler özelliklerine uygun okul ve kurumlara yönlendirilirler.

(4) Çeşitli nedenlerle ilköğretim kurumlarını tamamlayamayan ve mecburi ilköğretim çağı dışına çıkan bireyler Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Ortaokulunda eğitimlerini sürdürebilirler. Özel eğitime ihtiyacı olduğunu Özel Eğitim Hizmetleri Kurulundan alınacak belge ile belgelendirenlerde yaş kaydı aranmaz. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim sürecinde ve başarılarının değerlendirilmesinde bu

Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki hükümler doğrultusunda özel tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

Ortaöğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 31 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ortaöğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ortaöğretim kurumlarında da sürdürebilirler.

(2) Merkezî sınavla öğrenci almayan genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, ilgili birimlerle yapılacak iş birliği çerçevesinde kontenjan sağlanarak yatılı okulların pansiyonlarına Bakanlıkça sınavsız yerleştirilirler.

(3) Genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınanlardan, yatılı okumak isteyen öğrenciler için, ikamet adresine göre yakın yatılı okulların olanakları da değerlendirilerek yeterli kontenjan sağlanır.

(4) İlköğretimlerini tamamlayan ancak çeşitli nedenlerle ortaöğretime devam edemeyen bireyler, uzaktan öğretim yoluyla Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi veya Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Açık Öğretim Lisesinde eğitimlerini sürdürebilirler. Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi veya Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Açık Öğretim Lisesine devam eden ve özel eğitime ihtiyacı olduğunu özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla belgelendiren bireylerin eğitim sürecinde ve başarılarının değerlendirilmesinde Bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki hükümler doğrultusunda özel tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

Yüksek öğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 32 - (1) Ortaöğretimlerini tamamlayan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler; RAM'lar, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu veya rehberlik ve psikolojik danışma servisi tarafından yüksek öğretime yönlendirilirler.

(2) Yüksek öğretime giriş sınavlarında ve değerlendirmede bu bireylerin yetersizlik türü ve özelliklerine uygun düzenlemeler yapılması konularında ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

Yaygın eğitimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 33 - (1) Özel eğitim kurumları ile diğer kurum ve kuruluşlarda farklı konu ve sürelerde düzenlenen programlarla özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik eğitim hizmeti verilir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Yaygın eğitim hizmetleri; bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, onları işe ve mesleğe hazırlamak amacına yönelik programların hazırlanması ve uygulanması biçiminde yürütülür.

b) Yaygın eğitim programları, ailenin, bireyin eğitimine etkin katılımını sağlamaya ve temel yaşam becerilerini kazanmasına yönelik bilgi ve beceriler içerecek şekilde hazırlanır.

c) Yaygın eğitim programları; bireylerin gelişim özellikleri ve yeterlilikleri doğrultusunda bulunduğu çevrenin imkânları ve iş piyasasının talepleri dikkate alınarak uygulama ağırlıklı planlanır.

ç) Yaygın eğitim hizmetleri, illerde oluşturulan il mesleki eğitim kurulu ile resmî ve özel kurum ve kuruluşların iş birliğiyle planlanır ve uygulanır.

d) Kaynaştırma uygulamaları kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, diğer resmî ve özel kurum ve kuruluşlarla yapılacak iş birliği çerçevesinde yaygın eğitim programlarından yararlanmaları sağlanır.

e) Özel eğitim okul ve kurumlarında açılan yaygın eğitim programlarına katılan bireylerin iaşe ve ibateleri eğitimleri süresince Bakanlıkça karşılanır. Ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin aile eğitimi programlarına katılan birinci derecedeki yakınları ya da velisi de aynı haktan yararlanır.

f) Yaygın eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel eğitim sınıfları oluşturulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Evde Eğitim Hizmetleri

Evde eğitim hizmetleri

MADDE 34 - (1) **(Değişik cümle:RG-21/7/2012-28360)** Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim ve öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde eğitim hizmeti verilmesi esastır:

a) Evde eğitim hizmetleri özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından planlanır.

b) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından evde eğitim hizmeti almasına karar verilen bireylerin kaydı ilköğretim kurumuna, ortaöğretim kurumuna veya özel eğitim merkezi (okul) yapılır. Bu öğrenciler için okula/merkeze (okul) devam etme şartı aranmaz.

c) Bu hizmetler, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen tarafından sürdürülür. Ancak, bireyin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri de görevlendirilir.

ç) Evde eğitim hizmetinden yararlanan birey, kayıtlı bulunduğu okulda uygulanan öğretim programlarından sorumludur. Ancak BEP geliştirme birimince, bu programlara dayalı olarak bireyin eğitim performansına göre, ihtiyaç duyduğu alanlarda bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanır.

d) Evde eğitim alan bireyin başarı durumunun değerlendirilmesi, kayıtlı bulunduğu okuldaki diğer öğrenciler gibi yapılır. Ancak, bireyin durumu ve özelliğine göre değerlendirme şekli, yöntem ve tekniklerinde öğretmen tarafından gerekli değişiklikler yapılır ve özel tedbirler alınır.

e) Evde eğitimde, ailelerin bilgilendirilmesi, desteklenmesi ve eğitimin her aşamasına katılımları sağlanır.

f) Evde eğitim süreci birey, aile ve öğretmenin iş birliği ile planlanır.

g) Aile, etkili bir eğitimin gerçekleştirilmesi için uygun eğitim ortamının hazırlanmasını sağlar.

ğ) Bireyin evde eğitim almasını gerektiren şartların ortadan kalkması durumunda bu hizmet sona erdirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi

Erken çocukluk döneminde özel eğitim hizmetleri

MADDE 35 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Erken çocukluk dönemi eğitimi, 0-36 ay arasındaki bireyleri kapsayan eğitimdir. Özel eğitim merkezleri (okul) bünyesinde bu aylar arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara eğitim hizmeti sunmak üzere özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından özel eğitim erken çocukluk eğitim birimleri açılır.

(2) Bu eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetleri, bu dönemdeki eğitimin daha sonraki eğitim kademelerinde istenilen hedeflere ulaşılmasındaki önemi dikkate alınarak planlanır.

b) Erken çocukluk dönemi eğitimi, bireyin eğitimi ve bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi yoluyla yapılır.

c) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetleri okul ve kurumlarda veya gerektiğinde evde yürütülür.

ç) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinin planlanması ve koordinasyonu özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yapılır. Erken çocukluk dönemindeki bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim almalarına yönelik tedbirler alınarak buna uygun düzenlemeler yapılır veya açılacak bağımsız birimlerde bu eğitim hizmetleri verilebilir.

d) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi için öncelikle bireyin ve ailenin eğitim ihtiyaçları belirlenir.

e) Bakanlık, erken çocukluk dönemindeki bireylerin tespiti ve tanılanması ile bu bireylere sunulacak hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aile Eğitimi

Aile eğitimi hizmetleri

MADDE 36 - (1) Aile eğitimi, tüm eğitim kademelerinde bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini içeren bir eğitimdir.

(2) Aile eğitimi hizmetleri yürütülürken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Aile eğitim programları; aile eğitiminde esas olacak genel ilke ve amaçlar doğrultusunda bireyin yetersizliği, gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve ailenin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanır ve yürütülür.

b) Aile eğitimi hizmetlerinin planlanması ve koordinasyonu özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yapılır.

c) Aile eğitim programları, RAM'lar, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullar tarafından hazırlanır ve yürütülür.

ç) Aile eğitimi hizmetleri, bireyin ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda bireysel, grup ya da uzaktan eğitim şeklinde yürütülür.

d) Aile eğitim programları ailenin katılımıyla bir yıllığına planlanır ve aile ile bireyin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda her yıl yeniden geliştirilerek uygulanır.

e) Aile eğitimi hizmetleri, kurumlarda yürütülür. Ancak, ihtiyaç hâlinde bu hizmet evlerde de yürütülebilir.

ALTINCI KISIM

Kurumlar

BİRİNCİ BÖLÜM

Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Özel eğitim okul ve kurumlarının açılması

MADDE 37 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte, bu bireyler için Bakanlıkça her tür ve kademede örgün ve yaygın özel eğitim okul ve kurumları da açılır. Gerçek ve tüzel kişiler, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve öğretimleri için **(Değişik ibare:RG-14/3/2009-27169)** 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı

Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki esaslara uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler.

(2) Bakanlık, özel eğitim okul ve kurumlarında farklı özel eğitim modelleri denemek, geliştirmek ve yaygınlaştırmak üzere pilot uygulama yapabilir ve bu eğitim modellerinin uygulanacağı özel eğitim okul ve kurumları açabilir.

(3) Okul ve kurumların açılmasında bireylerin yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınır.

(4) Bu okul ve kurum binaları, yatırım programından ya da bağış yapanlar tarafından, yetersizlik türüne göre hazırlanmış tip projeye uygun olarak yapılır.

(5) Okul ve kurum binalarının yapımında çevrenin özellikleri ve ihtiyaca göre özel tip projeler de uygulanabilir. Ayrıca, mahallen temin edilen binalarda da Bakanlıkça belirlenen ölçütlere uygun olması durumunda özel eğitim okul ve kurumu açılabilir.

(6) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul ve kurumların dışında, bu bireylere eğitim materyalleri ile araç-gereçler hazırlanması ve eğitim programları geliştirilmesi amacıyla da özel eğitim kurumları açılır.

İşitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 38 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** İşitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitim alabilecekleri gibi bu bireyler için her tür ve kademede, resmî ve özel gündüzlü ve/veya yatılı özel eğitim okul ve kurumu açılabilir. Bu bireylerin birinci 4 yıllık (1, 2, 3 ve 4 üncü sınıflar) eğitimlerini sürdürecekleri ilkokullar; ikinci 4 yıllık (5, 6, 7 ve 8 inci sınıflar) eğitimlerini sürdürecekleri ortaokullar ile işitme ve ortopedik engellilerin eğitimlerini sürdürecekleri üçüncü 4 yıllık (9, 10, 11 ve 12 nci sınıflar) özel eğitim meslek liseleri açılabilir.

(2) Bu okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bu okul ve kurumlarda; aynı tür ve kademede öğrenim gören yetersizliği olmayan öğrencilerin takip ettiği eğitim programı uygulanır. Okul veya kurumda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrencilerin BEP'leri hazırlanır ve başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitimde 10, ortaöğretimde 15 öğrencidir. İşitme engelliler meslek liseleri ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı atölye ve laboratuvar derslerinde gruplar en fazla 10 öğrenciden oluşturulur.

c) Bu okul ve kurumlardaki öğrencilerin yetersizlik türleri dikkate alınarak, işitme, görme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görevlendirilir.

ç) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** İlkokullarda dersler sınıf öğretmenleri, ortaokullarda ise alan öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak ilkokullarda yabancı dil ile din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin alan öğretmenlerince okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

d) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim meslek liselerinde uygulamalı meslek derslerinin yapılacağı atölyeler ve laboratuvarlar bulunmaması hâlinde öğrenciler bu derslerle ilgili eğitimlerini diğer mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında sürdürürler.

e) İşitme yetersizliği bulunan öğrencilerin eğitim gördüğü okul ve kurumlarda, öğrenciler istekleri doğrultusunda yabancı dil dersinden muaf tutulur.

Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu

MADDE 39 - (Mülga:RG-21/7/2012-28360)

Zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmi olan bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 40 - (Başlığı ile birlikte değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) Zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmi olan bireyler yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdürebilecekleri gibi bu bireyler için her tür kademede, resmî ve özel gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları açılır.

a) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okulların ilk dört yılı ilkokul; ikinci dört yılı ortaokul olarak adlandırılır. Bu bireyler için açılan okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

1) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan ilköğretim kurumlarında, Bakanlıkça hazırlanan ilköğretim kurumları programları uygulanır. Bu eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır. Bu öğrenciler ilköğretimde istekleri doğrultusunda yabancı dil programlarındaki bazı bilgi ve becerilerin öğretiminden veya dersin tamamından muaf tutulurlar.

2) Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi ve ilköğretimde 10 öğrencidir.

3) Bu ilköğretim kurumlarında 1-4 ve 5-8 inci sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, özel yetenek gerektiren dersler ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ve yabancı dil dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

b) Orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmi olan bireyler için açılan özel eğitim uygulama merkezlerinde birinci 4 yıl (1, 2, 3 ve 4 üncü sınıflar) I. kademe; ikinci 4 yıl ise (5, 6, 7 ve 8 inci sınıflar) II. kademe olarak isimlendirilir. Bu

merkezlerde eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

1) İlköğretim kurumlarında uygulanan programları takip edemeyecek durumdaki bireyler için açılan bu merkezlerde öğrencilerin, öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

2) Bu merkezlerde; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Bire bir eğitim uygulaması kapsamındaki öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından belirlenir.

3) Bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır.

4) Orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan sınıfların mevcudu en fazla; okul öncesinde 6, diğer sınıflarda ise 8 öğrencidir. Otizmi olan bireyler için açılan sınıfların mevcudu ise en fazla 4 öğrenciden oluşur.

5) Bu merkezlerde 1-4 ve 5-8 inci sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak özel yetenek gerektiren dersler ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

6) Bu merkezlerde; I. kademeyi tamamlayan öğrencilere tamamladıkları kademeyi belirten EK-2'de yer alan öğrenim belgesi; II. kademeyi tamamlayan öğrencilere ise EK-2a'da yer alan öğrenim belgesi düzenlenir.

Otistik bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 41- (Mülga:RG-21/7/2012-28360)

Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 42 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Resmî ve özel sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören ve/veya süreğen hastalığı olan okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri için Bakanlık, Sağlık Bakanlığı veya üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastaneler bünyesinde hastane sınıfları açılır.

(2) Bu ilköğretim okullarında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Eğitim hizmeti, velinin yazılı isteği ve bireyin tedavisinden sorumlu hekim/hekimlerin yazılı görüşü ile sağlanır.

b) Bireylerin kayıtları, kayıtlı bulunduğu okulda kalır. Kayıtlı olmayan öğrencilerin kaydı ise hastanenin bulunduğu bölgedeki bir okula/kuruma ya da ikamet ettiği yerleşim birimindeki bir okul veya kuruma yapılır.

c) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Hastane sınıfında eğitim alan her birey için geçici kayıt formu düzenlenerek bu sınıfa geçici kaydı yapılır.

ç) Sağlık kuruluşlarında eğitim alan bireyin başarı durumunun değerlendirilmesi, kayıtlı bulunduğu okuldaki diğer öğrenciler gibi yapılır. Ancak, bireyin durumu ve özelliğine göre değerlendirme şekli, yöntem ve tekniklerinde öğretmen tarafından gerekli değişiklikler yapılarak özel tedbirler alınır.

d) Bu bireylerin başarı değerlendirme sonuçları kayıtlı oldukları okula yazılı olarak bildirilir. Sınıf geçme ve diploma işlemleri bu okul tarafından yürütülür.

e) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Sınıf mevcudu en fazla; okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lisede 10 öğrenciden oluşur.

f) Sınıfa gelemeyecek durumda olan öğrencilere odalarında eğitim verilir.

g) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Sınıf ile ilgili idari işler öğrencilerin kayıtlı bulundukları okul/kurum müdürlüklerince yürütülür.

ğ) Bireyler kayıtlı bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programından sorumludur.

h) Bu okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır.

ı) Eğitim alacak bireylerin hastalığı ve eğitim ortamına ilişkin şartlar dikkate alınarak bireylerin haftalık ders saatleri 10 saatten az olmamak üzere planlanır.

i) Dersler sınıf ve alan öğretmenleri tarafından okutulur.

j) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Millî eğitim müdürlüğü bu okullara okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri ile gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen görevlendirir.

k) Derse başlama ve bitiş saatleri ile derslerin süresi, bireyin sağlık durumu ve hastane şartları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından belirlenir.

l) Yatarak tedavi sürecinin tamamlanması hâlinde veya velinin isteği ya da hekimin eğitim hizmetinin sona erdirilmesine ilişkin görüşü doğrultusunda sağlık kuruluşunda bireye verilen eğitim hizmeti sona erdirilir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimi amacıyla açılan kurumlar

MADDE 43 - (1) Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça gündüzlü özel eğitim kurumları açılır.

(2) Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bireysel eğitim-öğretim yapılması esastır.

b) Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde, sosyal ve duygusal gelişim bütünlük içerisinde ele alınır.

c) Kurumdaki eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki programlara destek olacak şekilde planlanır ve yürütülür.

ç) Öğrencilerin özel yetenek alanlarıyla ilgili örgün eğitim kurumlarında izledikleri program ile kurumdaki yapacakları çalışmalar arasında paralellik sağlanır.

d) Öğrencilere, geleceğe yönelik düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtma becerileri kazandırılır.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ile denetim yerine içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.

f) Öğrencilere, kapasiteleri ölçüsünde benlik gelişimi ve iletişim becerileri kazandırılır.

g) Öğrencilerin, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yetenekleri, ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.

ğ) Öğrencilere, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri kazandırılır.

h) Öğrencilere, öğrenme, araştırma, problem çözme ve bağımsız karar verme becerileri kazandırılır.

ı) Eğitim-öğretim süreci; öğrenci, veli, okul ve kurumun iş birliğinde devam ettirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Diğer Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Birden fazla yetersizliği olan bireyler için açılan özel eğitim kurumları

MADDE 44 - (1) Zorunlu öğrenim çağındaki birden fazla yetersizliği olan öğrenciler için gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları ya da özel eğitim okul ve kurumları bünyesinde özel eğitim sınıfları açılabilir.

(2) Bu öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri sınıflarda, eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Öğrenciler ilköğretim, ortaöğretim kurumları programlarını veya yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin BEP'leri, takip ettikleri eğitim programı temel alınarak hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Öğrencilere tamamladıkları programa uygun öğrenim belgesi veya diploma verilir.

c) Bu sınıflarda aynı tür ek yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

ç) Bu sınıflarda, öğretmenlerden birinin öğrencilerin ek yetersizliğine göre görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri arasından görevlendirilmesine dikkat edilir.

d) Sınıfların mevcudu en fazla 4 öğrenciden oluşur.

e) Bu sınıflarda bireylerin ek yetersizlik türü dikkate alınarak uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç ve eğitim materyallerinin kullanılması, uygun eğitim ortamının sağlanmasına dikkat edilir.

f) Öğrencilerin eğitiminde ek yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlarını en aza indirmek amacıyla personel, araç-gereç ve eğitim materyallerini içeren hizmetlerin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınır.

Özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu)

MADDE 45 - (Başlığı ile birlikte değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 23 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel, özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu) açılır.

(2) Bu merkezlerde (okullarda) eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılır.

c) Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.

ç) Merkezlerde (okullarda) dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, özel yetenek gerektiren dersler ve meslek dersleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

d) Bu kurumlarda bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır.

e) Programın süresi dört yıldır. Programın birinci sınıfında bireylere akademik bilgi ve beceriler ile uygulamalı iş eğitimi yoluyla atölyelerde gerekli olan temel bilgi ve

beceriler kazandırılır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı dersler ile uygulamalı atölye dersleri verilir.

f) Meslek dersleri, çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve şartları ile istihdam imkânları dikkate alınarak belirlenir.

g) İş yerine yerleştirilen bireyler kültür ve meslek derslerini haftada bir gün okulda, uygulamalı beceri eğitimini ise dört gün iş yerlerinde eğitim görürler. İş yerine yerleştirilemeyen bireyler ise okulda eğitimlerine devam ederler.

ğ) İş yerine yerleştirilen bireyler, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun çırak öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

h) İzleme ve yöneltme kurulu tarafından belirlenen bireyler, birinci sınıfın sonunda bir iş yerine yerleştirilirler. Ancak kurul, uygun olan bireyler için birinci sınıftan itibaren de iş yerine yerleştirme kararı alabilir.

ı) Bireylerin iş yerine yerleştirilmesi kararı bir aylık deneme süreci sonucunda kesinleşir.

i) Bireylerin iş yerine yerleştirilebilmesi için velisinden Ek-4'de yer alan İş Yerine Yerleştirilecek Öğrenciler İçin Veli Muvafakat Belgesi alınır.

j) İş yerine yerleştirilen bireyler; iş yeri koordinatör öğretmeni tarafından düzenlenen Ek-5'te yer alan Öğrenciyi İş Yerinde Gözlem ve İzleme Formu ile işveren tarafından düzenlenen Ek-6'da yer alan İşe Yerleştirilen Öğrencilerin Devam Takip Çizelgesi dikkate alınarak izleme ve yöneltme kurulunca takip edilir.

k) İşe ya da iş yerine uyum sağlayamayan bireyler için gerekli düzenlemeler yapılarak tedbirler alınır. Ancak, alınan tüm tedbirlere rağmen uyum sorunu devam eden bireylerin iş yeri, iş yeri koordinatör öğretmeninin önerisiyle kurul tarafından değiştirilir veya bu bireyler eğitimlerine okulda devam ederler.

l) Merkezin (okulların) imkân ve şartları uygun olduğu takdirde yarıyıl ve yaz tatillerinde de programlara devam edilebilir.

m) Dönem sonlarında bireylere karne verilir. Programı tamamlayan bireylere EK-7'de yer alan Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) Öğrenim Belgesi verilir. Bu belge yükseköğretime devam etme hakkı sağlamaz, ancak bireylerin herhangi bir işte istihdam edilmesi durumunda ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan özlük haklarından yararlanmalarını sağlar.

n) Özel eğitim mesleki eğitim merkezini (okulunu) tamamlayamayan bireyler, yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler.

Özel eğitim iş uygulama merkezi (okulu)

MADDE 46 - (Başlığı ile birlikte değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) Genel ve mesleki ortaöğretim eğitim programlarından yararlanamayacak durumda ve 23 yaşından gün almamış olan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin; temel yaşam

becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak ve iş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel, özel eğitim iş uygulama merkezleri (okulları) açılır.

(2) Bu merkezlerde (okullarda) eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılabilir.

c) Bu merkezlerde (okullarda); tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Bire bir eğitim uygulaması kapsamındaki öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından belirlenir.

ç) Bu kurumlarda sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.

d) Merkezlerde (okullarda) dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak özel yetenek gerektiren dersler ve meslek dersleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

e) Programın süresi dört yıldır. İş ve uygulama dersleri, çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve şartları ile istihdam imkânları dikkate alınarak açılır.

f) Kurumun imkân ve şartları uygun olduğu takdirde yarıyıl ve yaz tatillerinde de programlara devam edilebilir.

g) Bu kurumlarda bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır. Günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı okul yönetimince belirlenir.

ğ) Özel eğitim iş uygulama merkezlerini (okullarını) tamamlayan bireylere EK-8'de yer alan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) Öğrenim Belgesi verilir. Ancak, bu belge mesleki eğitim merkezlerince verilen belgeye denk değildir.

h) Özel eğitim iş uygulama merkezlerini (okullarını) tamamlayan bireyler diğer yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hazırlık Sınıfları

Hazırlık sınıflarının açılması

MADDE 47 - (Mülga:RG-14/3/2009-27169)

Hazırlık sınıflarında eğitim-öğretim

MADDE 48 - (Mülga:RG-14/3/2009-27169)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Kurumlarda Özel Eğitim Hizmetleri

Rehberlik ve araştırma merkezleri

MADDE 49 - (1) Rehberlik ve araştırma merkezleri; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama, izleme ve yönlendirme hizmetlerini yürüterek birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamını önerir, birey ve ailesine destek eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunar.

Okul ve kurumların özel eğitim hizmetleri sorumluluğu

MADDE 50 - (1) Resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile yaygın eğitim kurumları, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler.

(2) Bu okul ve kurumlarda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin etkililiğini arttırmak amacıyla özel eğitim tedbirleri alınarak gerekli düzenlemeler yapılır. Bu bireylere sağlanacak her türlü özel eğitim hizmeti için millî eğitim müdürlükleri, RAM'lar ve özel eğitim okulları ile iş birliği yapılır.

YEDİNCİ KISIM

Personel, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

BİRİNCİ BÖLÜM

Yönetici ve Öğretmenlerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Personel

MADDE 51 - (1) Özel eğitim okul ve kurumlarına atanacak personelin sayısı, nitelikleri Bakanlıkça belirlenir ve yürürlükteki mevzuata göre atanır.

Müdürün görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 52 - (1) Müdür, millî eğitimin temel ilkeleri ve genel amaçları doğrultusunda okulun/kurumun, amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur.

(2) Müdür, eğitim-öğretim ve işleyişle ilgili olarak okulun/kurumun amacı, türü, kademesi ve uygulanan eğitim programına göre Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitim okul ve kurum müdürleri görev tanımında belirtilen görevleri yürütür.

(3) Okul müdürü; ders okutma görevinin yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve personeli denetlemeye yetkilidir.

Müdür başyardımcısının görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 53 - (1) Müdür başyardımcısı görevlerini, bulunduğu okulun/kurumun özelliklerini dikkate alarak yapar. Müdür başyardımcısı, ders okutma görevinin yanında yönetimde müdürün en yakın yardımcısıdır. Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder.

(2) Müdür başyardımcısı, okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, rehberlik, denetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludur.

(3) Ayrıca, görev tanımında belirtilen diğer görevler ile müdür tarafından verilen görevleri de yapar.

Müdür yardımcısının görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 54 - (1) Müdür yardımcısı görevlerini, bulunduğu okulun/kurumun özelliklerini dikkate alarak yapar. Müdür yardımcısı, yönetimde müdür ve müdür başyardımcısının en yakın yardımcısıdır.

(2) Müdür yardımcısı; ders okutma görevinin yanında okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludur.

(3) Ayrıca, görev tanımında belirtilen diğer görevler ile müdür tarafından verilen görevleri de yapar.

Teknik müdür yardımcısının görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 55 - (1) Döner sermayesi bulunan özel eğitim okul ve kurumlarında müdür yardımcılarından biri, mevzuatına göre teknik müdür yardımcısı olarak görevlendirilir. Teknik müdür yardımcısı, müdür ve sayman ile birlikte döner sermaye işletmesi çalışmalarının tümünden sorumludur.

(2) Ayrıca, görev tanımında belirtilen diğer görevler ile müdür tarafından verilen görevleri de yapar.

Pansiyondan sorumlu müdür yardımcısının görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 56 - (1) Pansiyondan sorumlu müdür yardımcısı, pansiyonun yönetim, eğitim-öğretim ve her türlü hizmetlerin planlı ve amacına uygun olarak yürütülmesinden sorumludur.

(2) Ayrıca, görev tanımında belirtilen diğer görevler ile müdür tarafından verilen görevleri de yapar.

Müdür yetkili öğretmenin görev, yetki ve sorumlulukları

MADDE 57 - (Mülga:RG-21/7/2012-28360)

Atölye şefinin görev ve sorumlulukları

MADDE 58 - (1) Atölyeler arasındaki eş güdümü sağlamak üzere, meslek dersleri alan öğretmenlerinden biri okul veya kurum müdürü tarafından atölye şefi olarak görevlendirilir. Atölye şefinin görevleri şunlardır:

a) Atölyeler arasında iş bölümü yaparak eş güdümü sağlamak.

b) Meslek dersleri alan öğretmenlerinin eğitim-öğretimle ilgili ihtiyaçlarını belirlemek.

c) Atölyelerde bulunan makine, avadanlık ve malzemelerin bakım, onarım ve korunmasını, bunların kullanmaya hazır hâlde bulundurulmasını sağlamak.

ç) Atölyelerde yürütülen işlerle ilgili belgelerin düzenlenmesi ve kayıtların tutulmasını sağlamak.

d) Eğitimin etkililiğini sağlamak amacıyla atölyelerde her türlü ders araç-gereç ve materyallerinin bulundurulmasını sağlamak.

e) Atölyelerin temizliğinin öğrencilerle bir plan dahilinde yapılmasını ve çalışma yerinin temiz tutulmasının iş alışkanlığının gerektirdiği bir davranış hâline getirilmesini sağlamak.

f) Meslek dersleri alan öğretmenleri ve usta öğreticilerin atölyeleri derse hazırlaması ve derslere düzenli olarak devamlarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak

g) İş kazaları, yangın ve diğer tehlikelere karşı gerekli koruyucu güvenlik tedbirlerini almak.

Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları

MADDE 59 - (1) Öğretmenler, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre planlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve sosyal etkinliklerine katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

(2) Öğretmenler bu görevlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yürütürler:

a) Bireyselleştirilmiş eğitim programları, gelişim ölçekleri ile ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapmak.

b) Bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygulamak ve değerlendirmek.

c) Öğrencilerin eğitim performansları ve yetersizlik türünü dikkate alarak gerekli öğretim materyallerini hazırlamak ve/veya temin etmek.

ç) Okul ve kurumdaki aile eğitim çalışmalarına katılmak, sınıfındaki öğrencilerinin ailelerine yönelik aile eğitim çalışmalarını planlamak ve yürütmek.

d) Öğrencilere destek eğitim hizmeti sağlanması ve eğitim performansları doğrultusunda başka bir okul veya kuruma yönlendirilmesinde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu ve BEP geliştirme birimiyle iş birliği yapmak.

e) Öğrencilerin yetersizliklerinden dolayı kullandığı kişisel cihaz ve aletlerin bakımı ve kontrolüne ilişkin tedbirler almak.

f) Öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda bire bir eğitim yapmak.

g) Sınıf öğretmenliğinin esas olduğu okul ve kurumlarda alan öğretmenleri ile birlikte ders okutmak.

(3) Öğretmenler ayrıca, görev tanımında belirtilen diğer görevler ile müdür tarafından verilen eğitim-öğretimle ilgili görevleri de yapar.

Mesleki çalışmalar

MADDE 59/A - (Ek:RG-14/3/2009-27169)

(1) Özel eğitim okul ve kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlerin genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyonla ilgili bilgi ve görgülerini artırmak, yeni beceriler kazandırmak, eğitim-öğretimde karşılaşılan problemlere çözüm yolları bulmak, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına göre plan ve programlar hazırlamak ve uygulamak amacıyla ders kesiminden itibaren Temmuz ayının ilk iş gününe, Eylül ayının ilk iş gününden ders yılı başlangıcına kadar; yıl içinde ise yıllık çalışma programında belirtilen sürelerde mesleki çalışmalara katılırlar.

Grup gözetimi ve eğitimi görevi verilen sınıf öğretmeninin görev ve sorumlulukları

MADDE 60 - (1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumlarında grup gözetimi ve eğitimi görevi verilen sınıf öğretmeninin görevleri şunlardır:

a) Okul ve kurum yönetimince belirlenen süre, zaman ve yerlerde, grubundaki öğrencilerin etütlerde ders çalışmalarını sağlamak ve gerektiğinde onların çalışma sırasında derslerde karşılaştıkları güçlüklerin çözümüne yardımcı olmak.

b) Eğitim-öğretim hizmetlerini, grubundaki öğrencilerin bireysel gelişimi, eğitim performansı ve ihtiyaçları ile ilgi ve isteklerini dikkate alarak planlamak ve yürütmek.

c) Grubundaki öğrencilerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve kültürel gelişimlerini destekleyici etkinlikler düzenlemek, etkinliklere rehberlik etmek ve öğrencilerini bu etkinliklere yönlendirmek.

ç) Öğrencilerin kişisel sorun ve ihtiyaçları ile ilgilenmek ve bunların çözümünde okul yönetimi, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, öğretmenler ve diğer ilgili personel ile iş birliği yapmak.

d) Okul veya kurum yönetimince hazırlanan nöbet çizelgesine göre gece nöbeti tutmak.

e) Öğrencilerin gelişimi ve davranışlarını değerlendirmek ve gerekli bilgileri öğrenci gözlem defterine kaydetmek.

f) Grup gözetimi ve eğitimi ile ilgili yaptığı çalışmaları günlük olarak planlamak ve ders defterine işlemek.

İş yeri koordinatör öğretmeninin görev ve sorumlulukları

MADDE 61 - (1) İzleme ve yöneltme kurulu tarafından hazırlanan program doğrultusunda, haftada bir gün okulda, dört gün iş yerlerinde görevlendirilen iş yeri koordinatör öğretmeninin görevleri şunlardır:

a) Öğrencilerin işe ve iş yerine uyumlarına yönelik bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak amacıyla yöneltme ve izleme faaliyetlerini yürütmek.

b) Öğrencilerin iş yerlerindeki eğitimlerinin etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için, çalışma ortamı ve şartlarının düzenlenmesi konularında iş yeri yetkilileri ile iş birliği yaparak gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak.

c) İş yerlerinde çalışan personelin öğrencilere yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirmelerini sağlamak amacıyla düzenlenecek faaliyetler konusunda iş yeri yetkilileri ile iş birliği yapmak.

ç) Öğrencilerin eğitim ve mesleki gelişimini izleyerek yöneltme ve izleme kuruluna bilgi vermek ve alınacak tedbirlerin uygulanmasını sağlamak.

d) Öğrencilerin mesleki yönlendirilmesinde, işe yerleştirilmesinde rehberlik etmek ve bu amaçla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

Atölye ve laboratuvar dersleri öğretmeninin görev ve sorumlulukları

MADDE 62 - (1) Atölyelerde meslek dersleri, alan öğretmenlerince okutulur. Bu öğretmenler diğer görevlerinin yanında aşağıdaki görevleri yürütürler:

a) Sorumluluğunda bulunan atölyeyi yönetmek ve atölyedeki eşya, makine, avadanlık ve malzemelerinin bakım, onarım ve korunmasını sağlamak, bunları kullanmaya hazır hâlde bulundurmak.

b) Atölyedeki demirbaşların kaydını yaparak bunları sayım ve kontrole hazır hâlde bulundurmak.

c) Atölyede ihtiyaç duyulan araç-gereç ve materyalin sağlanması için okul veya kurum yönetimi ile diğer kişi ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

ç) Atölyesinde görevli usta öğretici ve diğer personelin iş bölümünü yaparak atölyede verilen eğitimin etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak.

d) Sorumluluğundaki atölyenin türü ve özelliğine göre, okulun veya kurumun eğitim ve öğretim hizmetlerinde kullanılacak araç-gereç ve materyallerin üretimini sağlamak.

Rehber öğretmenin görev ve sorumlulukları

MADDE 63 - (1) Rehber öğretmen bulunduğu okul ve kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yapar:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik aile eğitimi hizmetlerini planlamak, yürütmek ve gerektiğinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmek üzere formlar hazırlanmasında BEP geliştirme birimiyle, öğretmenler ve ilgili personel ile iş birliği yapmak.

c) Öğretmenler ve ailelerle iş birliği yaparak öğrenciler için bireysel gelişim raporu düzenlemek.

ç) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu, BEP geliştirme birimi, izleme ve yöneltme kurulu ile öğretmenlerle iş birliği yapmak.

Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmenin görev ve sorumlulukları

MADDE 64 - (1) Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmenin görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim hizmetleri kurulunun planlaması doğrultusunda, kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylere sağlanacak destek eğitim hizmetleri ile evde eğitim alan ve bir sağlık kuruluşunda tedavi gören bireylerin eğitimlerini yürütmek.

b) BEP ve ölçme değerlendirme araçlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapmak.

c) Sosyal kabul çalışmaları, eğitim ortamının düzenlenmesi, eğitim materyalleri, araç-gereçler, öğretim yöntem ve teknikleri gibi konularda öğretmenlere, okul/kurum yönetimine, bireye ve aileye rehberlik ve danışmanlık yapmak.

ç) Aile eğitimi çalışmalarını okul yönetimi, öğretmenler ve aileyle iş birliği yaparak planlamak ve yürütmek.

d) Öğrencilerin eğitim performansları ve yetersizlik türünü dikkate alarak gerekli öğretim materyallerini hazırlamak ve/veya temin etmek.

e) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu, izleme ve yöneltme kurulu, BEP geliştirme birimi ve öğretmenlerle iş birliği yapmak.

f) Öğrencilerin yetersizliklerinden dolayı kullandığı kişisel cihaz ve aletlerin bakımı ve kontrolüne ilişkin olarak öğretmenleri bilgilendirmek.

(2) Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen ayrıca, özel eğitim hizmetleri kurulu ve/veya okul/kurum müdürü tarafından verilen görevleri de yapar.

Eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmenin görev ve sorumlulukları

MADDE 65 - (1) Eğitim programları ve öğretim alanında lisans düzeyinde eğitim alan ya da bu alanda yüksek lisans yapan ve özel eğitim kurumlarında eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmenin görevleri şunlardır:

a) BEP hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde öğretmenler, aileler, öğrenciler ve diğer personel ile iş birliği yapmak.

b) Eğitim programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde etkililiği artırmak amacıyla, eğitim materyalleri ve araç-gereçlerinin hazırlanması, uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi, ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi konularında önerilerde bulunmak ve bunların gerçekleştirilmesinde okul veya kurum personeli ile iş birliği içinde çalışmak.

c) Okul ve kurumda, eğitim programlarının uygulanması ve uygulamada ortaya çıkan sorunları tespit etmek, bu sorunlara ilişkin öneriler hazırlayarak kurum yönetimine iletmek.

ç) Aile eğitimi programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde okul rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle iş birliği içinde çalışmak.

d) Eğitim programında yer alan amaçların gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla, kurum içi ve kurum dışındaki etkinliklerin düzenlenmesinde, bunların planlanması ve uygulanmasında ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

e) Seçmeli derslerin verimliliğini ve ihtiyaçlara uygunluğunu değerlendirerek, bu derslerin çeşitlendirilmesi konusunda okul yönetimine önerilerde bulunmak.

İKİNCİ BÖLÜM

Usta Öğretici ve Diğer Personel

Usta öğreticinin görev ve sorumlulukları

MADDE 66 - (1) Usta öğreticiler, özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde öğretmenlerle birlikte ve öğretmenlik sorumluluğu içinde görev yapar. Ayrıca, ilgili mevzuat çerçevesinde okul ve kurum yönetimince verilen diğer görevleri de yerine getirir.

Özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan diğer personel

MADDE 67 - (1) Özel eğitim okul ve kurumlarına; uzman hekim, hekim, diyetisyen, dil ve konuşma terapisti, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, fizyoterapist, odyometrist, iş ve uğraşı terapisti, hemşire, teknisyen, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, ders aletleri ve kütüphane memurları, iç hizmetler şefi, ambar ve depo memurları, Braille daktilograf, idari işler memuru, ayniyat mutemedi, çocuk bakım elemanı, şoför, aşçı, kaloriferci, bahçıvan, terzi, gece bekçisi ve hizmetli atanır veya diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapılarak görevlendirilir.

(2) Bu personel, ilgili mevzuata göre verilen görevleri yerine getirmekle sorumludur.

(3) Diğer kurum ve kuruluşlardan görevlendirilecek personelin çalışma yeri ve saatleri ile görev alanları hazırlanacak protokollerde belirlenir.

SEKİZİNCİ KISIM

Eğitim-Öğretim

BİRİNCİ BÖLÜM

Programlar

Eğitim programları

MADDE 68 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul ve kurumlarda Bakanlıkça hazırlanan genel ve mesleki eğitim programları ile özel eğitim okul, kurum ve sınıflarında içerikleri öğrencilerin özelliklerine göre hazırlanmış özel eğitim programları da uygulanır.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı

MADDE 69 - (1) Bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.

(2) Bireyselleştirilmiş eğitim programı,

a) Eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği eğitim programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlarını,

b) Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağını,

c) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerini,

ç) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri,

d) Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri,

e) Öğrencinin kişisel bilgilerini

içerir.

(3) Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP geliştirme biriminin iş birliğiyle hazırlanır.

(4) Bireyselleştirilmiş eğitim programı, öğrenci için hedeflenen amaçların gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilir. Birey için hazırlanacak yeni bireyselleştirilmiş eğitim programında ve bireyin yönlendirilmesinde BEP'e ilişkin değerlendirmeler esas alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Okul ve Kurumlarda Kurulacak Kurullar, Birimler Komisyonlar ve Ekipler

İzleme ve yöneltme kurulu ve üyeleri

MADDE 70 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerine (okullarına) ve özel eğitim iş uygulama merkezlerine (okullarına) yerleştirilen öğrencilerin eğitim hizmetlerini planlamak, öğrencilerin gelişimlerini izlemek ve değerlendirmek amacıyla bu okul ve kurumlarda izleme ve yöneltme kurulu oluşturulur.

(2) İzleme ve yöneltme kurulu, okul/kurum müdürü veya müdür başyardımcısı ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;

a) Meslek derslerini okutan bir alan öğretmeni,

b) İşitme, görme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden biri veya sınıf öğretmeni,

c) Bir rehber öğretmen,

ç) Atölye şefi

olmak üzere bu kişilerden oluşur.

(3) İzleme ve yöneltme kurulunun çalışma usul ve esasları okul/kurum yönetimince belirlenir.

İzleme ve yöneltme kurulunun görevleri

MADDE 71 - (1) İzleme ve yöneltme kurulu:

a) **(Değişik ibare:RG-21/7/2012-28360)** Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezlerinde (Okullarında);

1) Birinci sınıfı tamamlayan öğrencilerden işe yerleştirilecekleri; eğitim performansları, ilgi, istek ve yeterliliklerini dikkate alarak belirlemek,

2) İş yerinde çalışan öğrencileri izlemek amacıyla öğretmenler arasından iş yeri koordinatör öğretmenlerini belirlemek,

3) En fazla 15 öğrenciden sorumlu olacak şekilde seçilen iş yeri koordinatör öğretmenlerinin çalışma planlarını hazırlamak,

4) İş yeri koordinatör öğretmenlerinin öğrencilerin iş yerindeki çalışmalarıyla ilgili raporları doğrultusunda öğrencilerin eğitim planlamalarında değişiklik ve düzenlemeler yaparak gerekli tedbirleri almak,

5) Öğrencilerin işe yerleştirilmesini sağlamak ve işe yerleştirilen öğrencilerle ilgili eğitim hizmetlerinin planlamak,

6) İşe yerleştirilen öğrencilerin iş yerinde karşılaşabileceği sorunların çözümüne hizmet edecek eğitim faaliyetlerini düzenlemek,

7) Öğrencilerin işe yerleştirilmesini sağlamak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak öğrencilerin yerleştirileceği iş yerlerini belirlemek,

8) İş yerinde çalışan öğrencilerin yarı yıl ve yaz tatilinde işe devamı ve izlenmesi amacıyla gerekli eş güdümü sağlamak,

9) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu) programını tamamlayan öğrencilerden işe yerleştirilenlerin takibini yapmak, işe yerleştirilemeyen öğrencilerin yerleştirilmesi amacıyla gerekli iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak tedbirler almak,

10) Öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun programlara yerleştirilmesini sağlamak,

11) Gerek duyulması durumunda özel eğitim sınıfı açılması için okul yönetimine öneride bulunmak,

12) Öğrencilerle ilgili eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve işe yerleştirilmesi konularında velinin görüşünü alarak iş birliği içinde çalışmak ve gerektiğinde kurul toplantılarına katılımını sağlamak,

13) Okul programını tamamlayan öğrencileri yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirmek

görevlerini yürütür.

b) İş eğitim merkezlerinde;

1) Kurumdaki özel eğitim hizmetlerini planlamak ve açılacak kurs programlarına karar vermek,

2) Bireyin ilgili kurs programına devam edip edemeyeceğine karar vermek,

3) Bireylerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun kurs programlarına yerleştirilmesini sağlamak,

4) Kurumdaki bireylerin gelişimlerini izlemek, değerlendirmek ve gerekli özel eğitim tedbirlerinin alınması hususunda okul/kurum yönetimine öneride bulunmak,

5) Kurumdaki özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik olarak personel arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

6) Kurumdaki özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi ile ilgili olarak özel eğitim hizmetleri kurulu ve özel eğitim değerlendirme kurulu ile iş birliği yapmak,

7) Eğitim hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi amacıyla aile ile iş birliği yapmak,

8) Gerek duyulması durumunda özel eğitim sınıfı açılması için kurum yönetimine öneride bulunmak,

9) Bireyle ilgili eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde velinin görüşünü alarak iş birliği içinde çalışmak ve gerektiğinde kurul toplantılarına katılımını sağlamak,

10) Kurumun programını tamamlayan bireyleri diğer yaygın eğitim programlarına ve işe yönlendirmek

görevlerini yürütür.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi

MADDE 72 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumlarda eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP'lerini hazırlamak amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulur.

(2) Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi, okul/kurum müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;

a) Bir gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen,

b) Bir rehber öğretmen,

c) Bir eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen,

ç) Öğrencinin sınıf öğretmeni,

d) Öğrencinin dersini okutan ilgili alan öğretmenleri,

e) Öğrencinin velisi,

f) Öğrenci,

olmak üzere bu kişilerden oluşur.

(3) BEP geliştirme birimine, gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üyenin katılımı sağlanır.

(4) Bu birimin çalışma usul ve esasları okul/kurum yönetimince belirlenir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi başkanı ve görevleri

MADDE 73 - (1) Okul/kurum müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi başkanı olarak görev yapar. Birim başkanının görevleri şunlardır:

a) Birimde görev alacak üyeleri belirleyerek BEP geliştirme birimini oluşturmak.

b) Birimde gerektiğinde görev alacak üyelerin katılımını sağlamak.

c) BEP'in geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda kurum içi yapılacak düzenlemelere ilişkin tedbir almak.

ç) BEP geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde ihtiyaç duyulan araç-gereç ve eğitim materyallerinin geliştirilmesi veya sağlanması için özel eğitim hizmetleri kurulu ile eş güdümlü çalışmak.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin görev ve sorumlulukları

MADDE 74 - (1) BEP geliştirme birimi üyelerinden sınıf, alan, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, eğitim programlarını hazırlamakla görevlendirilen öğretmen ile rehber öğretmen, bu Yönetmeliğin ilgili hükümleri doğrultusunda görev tanımında yer alan BEP ile ilgili görevleri yürütürler.

(2) Bu birimde görev alan özel eğitim değerlendirme kurulu üyesi; öğrenci için belirlenen destek eğitim hizmetlerinin uygulanmasında rehberlik etme ve öğrencinin bireysel gelişiminin izlenmesinden sorumludur.

(3) Veli; BEP geliştirme sürecinde öğrencinin eğitim ihtiyaçlarına ilişkin görüş bildirmek ve öğrencinin eğitiminde etkililiği sağlamak amacıyla gerektiğinde araç-gereç ile eğitim materyali desteği sağlamaktan sorumludur.

(4) Öğrenci; BEP geliştirme sürecinde eğitim ihtiyaçlarını belirtmek ve eğitimine ilişkin alınacak kararlarda görüş bildirmekten sorumludur.

(5) BEP geliştirme birimi üyelerinin bu sorumluluklarının yanı sıra bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin görevleri şunlardır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaların koordinasyonunu sağlamak.

b) Eğitimde etkililiği sağlamak amacıyla araç-gereç ve eğitim materyali geliştirilmesinde, sağlanmasında, kullanımında özel eğitim hizmetleri kurulu ve özel eğitim değerlendirme kurulu ile iş birliği yapmak.

c) Öğrencinin tüm gelişim alanındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda gerektiğinde BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapılmasını ya da yeniden BEP hazırlanmasını sağlamak.

ç) Öğrenciler için hazırlanan eğitim planlarını değerlendirerek her yıl yenilemek.

d) Eğitim ortamlarının düzenlenmesi konusunda okul/kurum yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak.

e) Öğrencilerin eğitimi konusunda yapılacak düzenleme ve alınacak tedbirlerle ilgili olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonuyla iş birliği yapmak.

f) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim uygulama merkezleri (okulları) ve özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim alacak öğrencileri belirlemek.

g) **(Mülga:RG-21/7/2012-28360)**

ğ) Özel eğitim okul veya kurumlarında öğrenimlerini sürdüren öğrencilerden kaynaştırma yoluyla eğitim alması uygun olanları belirleyerek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunu bilgilendirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Öğrenci İşleri

Yeni kayıt

MADDE 75 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Okul öncesi eğitim ve mecburi ilköğretim çağında özel eğitime ihtiyacı olduğu tespit edilen veya tanısı konulmamış ve yerleştirme kararı alınmamış her bireyin okul ve kurumlara kaydı, yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılır.

Okula kayıt yaşı

MADDE 76 - (Değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) 37 ayını dolduran bireylerin kaydı okul öncesi eğitim kurumlarına, 66 ayını dolduran bireylerin kaydı ise ilkokullara veya mecburi ilköğretim çağındaki bireylere I. kademe eğitim hizmeti veren özel eğitim okul ve kurumlarına yapılır. Bu bireyler yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına göre uygun sınıfa yerleştirilir.

(2) Özel eğitim mesleki eğitim merkezleri (okullarına) ile özel eğitim iş uygulama merkezlerine (okullarına) kayıt tarihinde 23 yaşından gün almamış bireylerin kaydı yapılır.

Kayıt kabul

MADDE 77 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul ve kurumlara kayıtlarında özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartı aranmaz. Ancak, bu bireyler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul/kurum yönetimi gerekli resmî işlemleri başlatır. Öğrencinin kayıtlı olduğu okul veya kurum, yerleştirme kararına uygun ise öğrenci bulunduğu okul ya da kurumda öğrenimine devam eder.

Farklı bir yerleştirme kararı olması hâlinde ise öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli konusunda gerekli işlemler yapılır.

(2) Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için gündüzlü okul ve kurumlara kayıtta tuvalet eğitimi kazanmış olma şartı aranmaz.

Kayıt için gerekli belgeler

MADDE 78 - (1) Okul ve kurumlara kayıtlarda aşağıdaki belgeler istenir:

a) **(Mülga:RG-14/3/2009-27169)**

b) **(Mülga:RG-14/3/2009-27169)**

c) Fotoğraf.

ç) Yatılı okul ve kurumlar için sağlık kurulu raporu.

d) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Ortaöğretim kurumları ile özel eğitim mesleki eğitim merkezine (okuluna) kayıtta ortaokul öğrenim belgesi.

e) Yerleştirme kararı alınmış öğrenciler için özel eğitim hizmetleri kurulu kararının bir sureti.

Devam zorunluluğu

MADDE 79 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim uygulama merkezleri (okulları), özel eğitim iş uygulama merkezleri (okulları) ve özel eğitim mesleki eğitim merkezlerine (okullarına) devam eden öğrenciler okul yönetiminin en az iki defa yazılı uyarısına rağmen mazeret göstermeksizin toplam 60 iş günü devamsızlık yapmaları durumunda bu öğrencilere devamsızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılır.

(2) **(Mülga:RG-21/7/2012-28360)**

Nakil

MADDE 80 - (1) Okul ve kurumlara nakil işlemlerinde aşağıdaki esaslara uyulur:

a) **(Mülga:RG-21/7/2012-28360)**

b) Aynı tür ve kademedeki özel eğitim okul ve kurumları arasında nakillerde yeni bir yerleştirme kararı istenmez.

Öğrenim süresi

MADDE 81 - (Değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) Özel eğitim uygulama merkezlerine (okullarına) devam eden öğrencilerden I. ve II. kademeyi tamamlayamayanlara her bir kademe için en çok 2 yıl daha okula devam etme hakkı verilir.

Öğrenci kıyafetleri

MADDE 82 - (Değişik:RG-21/7/2012-28360)

(1) Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) forma giyme zorunluluğu aranmaz.

Öğrenci karnesi ve bireysel gelişim raporu

MADDE 83 - (1) **(Değişik:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim uygulama merkezleri (okulları) ve özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (okullarında) öğrencilerin durumlarını velilere duyurmak amacıyla yarıyıl ve öğretim yılı sonunda olmak üzere iki defa karne verilir. Karnede öğrencinin derslerdeki başarısı ile davranış gelişimi değerlendirme sonuçları ve okula devam durumları gösterilir.

(2) Her öğrenci için yılda iki defa olmak üzere bireysel gelişim raporu hazırlanır. Bu rapor yarıyıl ve öğretim yılı sonunda karneyle birlikte öğrenci velisine gönderilir. Öğrencinin gelişiminin ailesi tarafından izlenerek eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla hazırlanan raporda; öğrencinin BEP'inde yer alan ve her dönemde kazandırılması hedeflenen bilgi becerilerin kazanım düzeyi ayrıntılı olarak gösterilir.

(3) **(Değişik:RG-14/3/2009-27169)** Karneler ve bireysel gelişim raporları, sınıf öğretmenleri ve devam ettikleri derslerin alan öğretmenleri tarafından birlikte doldurulur.

Öğrenci başarısının değerlendirilmesi

MADDE 84 - (1) **(Değişik cümle:RG-21/7/2012-28360)** Özel eğitim uygulama merkezleri (okullarında) ve özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (okullarında) öğrenci başarısının değerlendirilmesi aşağıdaki hususlara göre yapılır:

a) Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır. Bu kapsamda öğrencinin bütün dersleri için ayrı ayrı olmak üzere her dönemde kazandırılması hedeflenen amaçların davranışlarının yer aldığı çizelgeler hazırlanır. Bu çizelgede bir dönem için belirlenen davranışların toplamı 100 puan olacak şekilde her bir davranış puanlanır.

b) Bu okullara devam eden öğrenciler başarısız notla değerlendirilmez Öğrencilerin başarıları ise dört ayrı notla aşağıdaki şekilde değerlendirilir.

DERECE	RAKAM İLE	PUANLAMA
Pekiyi	5	85-100
İyi	4	70-84
Orta	3	55-69
Geçer	2	0-54

Kimlik-paso

MADDE 85 - (1) Özel eğitim okul ve kurumlarında öğrenimlerini sürdüren öğrencilere kurum müdürlüğünce öğrenci kimlik belgesi verilir. Kimlik ve paso ile ilgili giderler, öğrenci velileri tarafından karşılanır. Paso ile ilgili iş ve işlemler, yerel yönetimlerle iş birliği yapılarak yürütülür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim-Öğretimin Denetimi

Denetim

MADDE 86 - (1) Özel eğitim okul/ kurumları ve özel eğitim sınıfları ile özel eğitime destek sağlayan kurumların faaliyetlerinin denetimi öncelikle özel eğitim ve/veya psikolojik danışma ve rehberlik alanlarında yetişmiş Bakanlık veya ilköğretim müfettişlerince yapılır.

(2) Özel eğitim okul/ kurumları ve özel eğitim sınıfları ile özel eğitime destek sağlayan kurumların faaliyetlerinin denetiminde; Bakanlığa bağlı her tür ve derecedeki kurumların denetimindeki mevzuat hükümleriyle birlikte aşağıdaki esaslar da dikkate alınır:

a) Öğretmenlerin denetiminde;

1) BEP geliştirme birimiyle iş birliği yaparak BEP hazırlaması,

2) BEP'i uygulaması ve BEP'te yer alan amaçların gerçekleştirilmesini sağlaması,

3) Öğrencinin okula/kuruma gelmeden önceki eğitim durumu hakkında bilgi toplamış olması,

4) Öğrencinin kişisel cihaz ve aletlerinin kullanımı ve bakımına ilişkin tedbirleri alması,

5) Öğrencinin yetersizliği ve ihtiyaçlarına uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması,

6) Eğitimin etkililiğini artırmak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla aile eğitimi programlarına katılması ve aile ile iş birliği içinde çalışması,

7) Öğrencinin yetersizlik türü ve eğitim ihtiyaçlarına uygun ölçme değerlendirme araçları ile eğitim materyallerini kullanması, gerektiğinde bu araç ve materyalleri hazırlaması,

8) Eğitim ortamında etkileşimi kolaylaştıracak ve dersin etkililiğini sağlayacak biçimde düzenlemeler yapması,

9) Öğrencinin eğitsel ve tıbbî değerlendirmesinin yapılması için gerekli tedbirleri alması,

10) Öğrencilerin sosyal bütünleşmesini sağlayamaya yönelik tedbirler alması,

11) Ders planlarını BEP'te yer alan amaçları gerçekleştirecek şekilde hazırlaması

hususları dikkate alınır.

b) Yöneticilerin denetiminde;

1) Öğretim yılı başında öğrenciler için alınacak tedbirler konusunda planlama yapması,

2) Okulda/kurumda BEP geliştirme birimi oluşturması,

3) Okulda/kurumda öğrencilerin yetersizlik türü ve ihtiyaçlarına uygun eğitim ortamı düzenlemelerini yapması ve koruyucu tedbirleri alması,

4) Personelin özel eğitim konusunda bilgi ve deneyimlerini artırmak amacıyla düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılımını sağlaması,

5) Personelin özel eğitim konusunda bilgi ve deneyimlerini artırmak amacıyla okulda/kurumda kurs, seminer ve benzeri eğitim faaliyetleri düzenlemesi,

6) Okulda/kurumda faaliyet gösteren birim, kurul, komisyonlar ile rehberlik ve psikolojik danışma servisi arasında eş güdümü sağlaması,

7) Kurumdaki hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi için; özel eğitim hizmetleri kurulu, özel eğitim değerlendirme kurulu, aile, okul aile birliği, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve hastaneler arasında iş birliği sağlaması,

8) Aile eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik planlama yapması,

9) Öğrencilerin sosyal bütünleşmelerini sağlamak amacıyla okul ve kurumda sosyal, kültürel faaliyetler düzenlemesi ve diğer okul ve kurumlarda düzenlenen faaliyetlere bireylerin katılımının sağlanması

hususları dikkate alınır.

DOKUZUNCU KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Özel eğitim araçları

MADDE 87 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin öğrenim gördüğü resmî okul ve kurumlarda eğitim ve öğretim hizmetlerinin etkililiğini arttırmak amacıyla gerekli her türlü araç-gereç Bakanlıkça karşılanır.

(2) Bu okul ve kurumlarda kullanılacak eğitim araç-gereç ve materyallerinin hazırlanması, geliştirilmesi ya da temin edilmesi sürecinde, araç-gereçlerin niteliği ve uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla üniversitelerin ilgili bölümleri ile iş birliği yapılır.

Eğitim ortamları

MADDE 88 - (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumların özelliğine göre;

a) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi,

b) Destek eğitim odası,

c) Gözlem odası,

ç) Bireysel eğitim odası,

d) Dinlenme odası,

e) Oyun odası,

f) Revir,

g) Aile eğitimi odası,

ğ) Resim ve müzik odaları,

h) Uygulama evi,

ı) Çok amaçlı salon,

i) Hidroterapi havuzu,

j) Kütüphane,

k) Açık ve kapalı bahçe,

l) Beden eğitimi salonu,

m) Gösteri ve tiyatro salonları,

n) İşitme, konuşma ve dil lâboratuvarları,

o) Fizik tedavi ve rehabilitasyon salonu,

ö) Atölye

gibi bölümlere yer verilmesi için tedbirler alınır.

(2) Okul ve kurumlarda ortak kullanım alanları tekerlekli sandalye ile dolaşmayı sağlayacak şekilde düzenlenir, rampa-tutamak gibi ek tedbirler alınır. İşitme yetersizliği olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri ortamlarda ses yalıtımı yapılır.

Öğretmenlerin nöbeti

MADDE 89 - (1) Özel eğitim okul ve kurumlarında okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri nöbet tutar. Yatılı özel eğitim okul ve kurumlarında nöbet süresi 24 saattir. Bu kurumlardaki nöbetler için yeteri kadar öğretmen bulunmadığı takdirde kurumun yöneticileri de nöbetçi öğretmen olarak görev yaparlar. Nöbetlerde en az bir bayan ve bir erkek öğretmen görevlendirilir.

Ücretsiz taşıma

MADDE 90 - (1) Bakanlık, özel eğitim okul ve kurumları ile özel eğitim sınıflarındaki gündüzlü öğrencilerin okula ulaşımlarının ücretsiz sağlanması için gerekli tedbirleri alır.

Ücretsiz öğle yemeği

MADDE 91 - (1) Yatılı veya gündüzlü özel eğitim okul ve kurumlarında gündüzlü olarak okuyan ve parasız yatılılık şartlarını taşıyan öğrencilere genel bütçeden karşılanan ödenekle ücretsiz olarak öğle yemeği verilir.

Defter ve dosyalar

MADDE 92 - (1) Özel eğitim okul ve kurumlarında, kurumun özelliğine ve kullandığı teknolojiye göre Ek-9'da yer alan Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında Tutulacak Defter, Çizelge ve Dosyalar tutulur.

Bütün defterlerin, sayfalarının birleştiği yer, okul/kurum mührü ile mühürlenir. Defterlere ilk sayfadan başlayarak sayfa numaraları yazılır ve defterin kaç sayfa olduğu belirtilerek onaylanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yönetmelikte hüküm bulunmayan haller

MADDE 93 - (1) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hususlarda; 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu ve 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kanunlarına dayanılarak çıkarılan yönetmelik hükümleri ile ilgili diğer kanun ve yönetmelik hükümleri uygulanır.

(2) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan her tür ve kademedeki gündüzlü veya yatılı okul ve kurumlarda; eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili iş ve işlemlerde, okul ve kurumların özelliğine göre; bu Yönetmelik hükümleri ile Bakanlığın okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarıyla ilgili mevzuat hükümleri birlikte uygulanır.

(3) **(Ek:RG-22/6/2010-27619)** Bilim ve sanat merkezlerinde günlük çalışma saatleri dışında yapılacak fazla çalışmalar 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 178 inci maddesinin (B) fıkrası kapsamında değerlendirilir. Bu şekilde yapılacak çalışmanın uygulanmasına ilişkin hususlar 19/2/1975 tarihli ve 7/9493 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Fazla Çalışmanın Uygulama Esaslarını Gösterir Yönetmelik hükümleri çerçevesinde Bakanlıkça düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 94 - (1) 18/1/2000 tarihli ve 23937 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce, özel özel eğitim kurumlarından özel eğitim ve rehabilitasyon desteği için alınan sağlık kurulu raporları süresi doluncaya kadar geçerlidir.

Yürürlük

MADDE 95 - (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 96 - (1) Bu Yönetmeliğin;

a) Eğitsel değerlendirme, tanılama ve Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ile ilgili hükümlerini, Özürlüler İdaresi Başkanlığının bağlı olduğu Bakan ile Millî Eğitim Bakanı birlikte,

b) Eğitsel değerlendirme, tanılama ile Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ilgili hükümleri dışındaki hükümlerini Millî Eğitim Bakanı

yürütür.

	Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin	
	Tarihi	**Sayısı**
	31/5/2006	26184
	Yönetmelikte Değişiklik Yapan Mevzuatın Yayımlandığı Resmî Gazete'nin	
	Tarihi	**Sayısı**
1.	14/3/2009	27169
2.	31/7/2009	27305
3.	22/6/2010	27619
4.	21/7/2012	28360

EK IV. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönergenin[1] amacı; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak üzere öğrenci seçimi, kayıt kabul, eğitim-öğretim, yönetici ve öğretmen seçimi ile yetiştirilmesi ve açılan bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığa bağlı, üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitim-öğretim amacına yönelik açılan bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş, usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönerge; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 4306 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönergede geçen;

a) Bakanlık : Millî Eğitim Bakanlığını,

b) Genel Müdürlük : Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

c) Üst Danışma Kurulu : Bilim ve sanat merkezlerinde sürdürülen eğitim-öğretimin üst düzeyde planlanmasını sağlamak üzere oluşturulan kurulu,

---

[1] Yayım: ŞUBAT 2007/259,3 Değişiklikler MART 2009/2618 Tebliğler Dergisi

ç) Merkez: Bilim ve Sanat Merkezlerini,

d) Merkez Müdürü : Bilim ve sanat merkezi müdürünü,

e) Merkez Yürütme Kurulu : Bilim ve sanat merkezlerindeki uygulamaların amacına uygun şekilde yürütülmesini ve değerlendirilmesini sağlayan kurulu,

f) Birim : Bilim ve sanat merkezleri bünyesinde bulunan ana ve destek eğitim birimlerini,

g) Birim Başkanı : Bilim ve sanat merkezlerindeki her eğitim biriminin kendi içerisinde bulunan branşlardan merkez müdürünce görevlendirilen ve birimin bütün işleyişinden sorumlu olan öğretmeni,

h) Tanılama Komisyonu : Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı öğrencilerinin; tanılama sürecindeki inceleme ve değerlendirme işleminin yürütülmesinden sorumlu komisyonu,

ı) Merkez Danışma Kurulu : Bilim ve Sanat Merkezlerinin bulunduğu yerleşim mahallindeki fen bilimlerini, sosyal bilimleri, güzel sanatları, basın ve yayın kuruluşları ile iş dünyasını temsil edebilecek kişilerden oluşan kurulu,

i) Lider ve/veya Danışman Öğretmen : Bilim ve sanat merkezlerine devam eden üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin; zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini yakından izlemek, devam ettiği örgün eğitim kurumu, aile ve çevre ile iletişimlerini sağlamak, eğitim programına, modeline ve amacına uygun olarak eğitim-öğretim planları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmekle görevlendirilen öğretmeni,

j) Üstün Yetenekli Çocuk/Öğrenci : Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri,

k) Etkinlik : Merkezlerdeki ana ve destek eğitim birimlerinde, birim türlerine göre ilgili alan ve konularda hazırlanmış modüler programlar doğrultusunda sürdürülen merkez içi veya merkez dışı mobil eğitim faaliyetlerini,

l) Proje : Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin grup veya bireysel olarak istedikleri bir alan/konuda inceleme, araştırma ve yorum yapmak, görüş geliştirmek, yeni bilgilere ulaşmak, özgün düşünce üretmek ve çıkarımlarda bulunmak amacıyla lider ve/veya danışman öğretmen rehberliğinde yapacakları çalışmaları,

m) Veli : Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin ana veya babasını ya da yasal sorumluluğunu üstlenen kişiyi,

n) Hazır Bulunuşluk : Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin merkezlere başladığı andaki ilgi, yetenek ve tutum düzeylerinin tespitini,

o) Uzman : Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin tanılaması ve tespitinde, yetenek alanlarının ortaya çıkarılmasında, bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve

kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarının sağlanmasında görev alan kişiyi ve/veya kişileri

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilim ve Sanat Merkezlerinin Oluşumu, Amaçları ve İlkeleri

Oluşumu

MADDE 5 - (1) Merkezler, Valiliklerin önerileri dikkate alınarak Bakanlıkça açılır.

Amaçlar

MADDE 6 - (1) Merkezlerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin;

a) Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincinin kazandırılmasını,

b) Ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini,

c) Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini,

ç) Yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini,

d) Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını,

e) Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini,

f) İş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini,

g) Üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini,

ğ) Yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini

sağlamaktır.

İlkeler

MADDE 7 - (1) Merkezlerdeki eğitim-öğretim etkinlikleri aşağıda belirtilen ilkelere uygun olarak düzenlenir ve yürütülür;

a) Bireysel eğitim-öğretim yapılması ve çocuk/öğrencilerin ihtiyacına göre hazırlanmış Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının geliştirilmesine çalışılır.

b) Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitim-öğretiminde bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sosyal gelişimleri bir bütünlük içerisinde ele alınır.

c) Eğitim-öğretim etkinlikleri, çocuk/öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarıile bütünlük oluşturacak şekilde plânlanır ve yürütülür.

ç) Çocuk/ öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında izledikleri programlar ile merkezlerde yapacakları çalışmalar arasında iş birliği sağlanır.

d) Çocuk/ öğrencilere benlik algısı ve iletişim becerileri kazandırılır.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri, çocuk/öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ve denetim yerine, içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.

f) Çocuk/ öğrencilerin geleceğe yönelik düşünmeleri, tahminlerde bulunmaları ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtmaları sağlanır.

g) Çocuk/ öğrencilerin, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkin kullanan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.

ğ) Eğitim-öğretim sürecinin; çocuk/öğrenci, örgün eğitim kurumu, veli ve merkez ile iş birliğinde devam ettirilmesine çalışılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tanılama ve Yerleştirme

Tanılama

MADDE 8 - (1) Merkezlerin hedef kitlesi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerdir.

Aday gösterme

MADDE 9 - (1) Merkezlere, üstün yetenekli çocuk/öğrencileri belirlemek amacıyla okul öncesi eğitimi çağındaki çocuklar için veliler veya okul öncesi eğitim kurumları öğretmenlerince, ilköğretim çağı öğrencileri için örgün eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenlerince, ortaöğretim öğrencileri için sınıf rehber öğretmenler kurulunca aday gösterilir.

(2) Aday gösterilecek okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuk/öğrenciler için, her öğretim yılının ekim ayı içinde Bakanlıkça hazırlanan Gözlem Formları

(EK-1A, EK-1B), il ve ilçelerde bulunan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına, merkez tarafından gönderilir.

(3) Bu gözlem formları;

a) Okul öncesi eğitimi çağında olup herhangi bir okul öncesi kurumuna devam edemeyen 3-6 yaş grubu çocukların velilerince,

b) Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş grubu çocuklar için okul öncesi öğretmenleri veya velilerince,

c) İlköğretim kurumlarında 1-5 sınıflar için sınıf öğretmenleri; 6-8 sınıflar için şube öğretmenler kurulunca,

ç) Ortaöğretim kurumlarında sınıf rehber öğretmenler kurulunca

doldurulur.

(4) **Öğretmenler, kurullar, veliler ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri**[1] üstün yeteneğe sahip olduklarını gözlemledikleri çocuk/öğrencileri aday gösterirler ve bu çocuk/öğrencilerden, örgün eğitim kurumlarına devam edenler için okul müdürlüklerince fotoğraflı öğrenci belgesi hazırlanır. Aday gösterilen öğrencilerin listeleri, gözlem formları (EK-1A, EK-1B), öğrenci belgeleri (EK-2) en geç şubat ayının sonuna kadar ilgili merkeze gönderilir. Merkezler gerekli incelemeleri yaptıktan sonra nisan ve mayıs aylarında belirledikleri tarihlerde tanılama işlemini gerçekleştirir.

(5) **(Değişik beşinci fıkra: MART 2009/2618 TD) Herhangi bir nedenle eğitim ve öğretim yılı içersinde belirlenen sınıf düzeyinde olup da tanılama takvimi içerisinde yer alamayan ve üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuk/öğrencilerin başvuruları öğretmenler, kurullar, veliler ve rehberlik ve araştırma merkezlerince ilgili merkeze yapılır. Başvurular merkez yürütme kurulunca değerlendirmeye alınır. Merkez yürütme kurulunca tanılaması yapılması uygun görülen çocuklar/öğrenciler, tanılama komisyonunca ön değerlendirmeye alınır. Bu çocukların/öğrencilerin sonuçları da diğer çocuk/öğrencilerin tanılama takvimi içinde gönderilir.**

Ön değerlendirme

MADDE 10 - (1) Örgün eğitim kurumlarınca veya velisi tarafından aday gösterilen çocuk/öğrencilerin gözlem formları, tanılama komisyonunca değerlendirilir.

(2) Değerlendirme sonucuna göre grup taramasına alınacak çocuk/öğrenci listeleri okullarına veya velisine bildirilir.

Grup tarama

MADDE 11 - (1) Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına katılması uygun görülen çocuk/öğrenciler, merkez yürütme kurulunun belirleyeceği tarihlerde, üst danışma kurulunca belirlenen ölçme araçları ve ölçütleri doğrultusunda grup taramasına alınır.

Bireysel inceleme

MADDE 12 - (1) Grup taramasında yeterli performans gösteren çocuk/öğrenciler ile okul öncesi örgün eğitim kurumlarınca veya velisi tarafından aday gösterilen çocuklardan tanılama komisyonunca bireysel incelemeye alınmaları uygun görülenler, üstün yeteneklilerin bireysel incelemesinde kullanılacak objektif ve bağıl ölçme araçlarının uygulanmasında rehberlik ve araştırma merkezinde veya diğer örgün eğitim, yaygın eğitim, üniversiteler ile benzeri diğer kurumlarda görevli ve tanılama komisyonunca uygun görülen psikolojik danışmanlarca merkezlerde bireysel incelemeye alınırlar.

Kayıt ve yerleştirme

MADDE 13 - (1) Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listesi Genel Müdürlüğe gönderilir.

(2) Genel Müdürlükçe yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunan liste onaylandıktan sonra ilgili Merkeze gönderilir. Listede yer alan öğrencilerin kayıt işlemi için; kayıt formu (EK-3), veli muvafakat belgesi (EK-4), nüfus cüzdan örneği ve 4 (dört) adet fotoğraf, çocuk/öğrenci velisi tarafından hazırlanarak merkeze teslim edilir. Çocuk/öğrencinin kayıt (EK-5) ve yerleştirme işlemi sonuçlandırılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim-Öğretim ve Uygulama

Eğitim etkinlikleri

MADDE 14 (1) Merkezlerdeki eğitim-öğretim etkinlikleri;

a) Okul öncesi eğitimi çağındaki üstün yetenekli çocuklar tam gün,

b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrenciler; örgün eğitimlerine akranları ile birlikte kayıtlı oldukları okullarında devam eder. Örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak olan eğitim-öğretim, merkezlerce verilir.

(2) Bu eğitim-öğretim;

a) Birinci dönem: Eylül, ekim, kasım, aralık, ocak

b) İkinci dönem: Şubat, mart, nisan, mayıs, haziran

c) Üçüncü dönem: Temmuz, ağustos (yaz okulu, öğrenci kampları)

aylarını kapsayacak şekilde yılda üç dönem olarak düzenlenir. Her dönem sonunda merkez yürütme kurulunca hazırlanacak değerlendirme raporları Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) Verilecek eğitim-öğretimin süresi çocuk/öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyacına göre belirlenir.

(4) Çocuk/öğrenciler her dönem sonunda, merkezin öğretmenler kurulunda değerlendirilir. Bu değerlendirme sonunda çocuk/öğrencinin merkezlerdeki çalışmalara devamının yararlı olamayacağı görüşüne varılırsa durum, velisine ve merkez yürütme kuruluna bildirilir. Konu, merkez yürütme kurulunca oluşturulacak genişletilmiş bir komisyonda değerlendirildikten sonra velinin de görüşü alınarak gerektiğinde çocuk/öğrencinin merkezle ilişkisi kesilir.

(5) **(Ek beşinci fıkra: MART 2009/2618 TD) Her eğitim döneminde devamsızlık süresi eğitim süresinin %30 unu geçemez. Mazeret göstermeksizin bu süreyi aşan veya programa katılmayanların kaydı silinir.**

Program ilkeleri

MADDE 15 - (1) Merkezlerde uygulanacak eğitim-öğretim programları, aşağıda belirtilen ilkeler çerçevesinde hazırlanır ve geliştirilir;

a) Programlar, öğrenci merkezli, disiplinler arası, modüler yapıda hazırlanır.

b) Programlar, lider ve/veya danışman öğretmenlerin rehberliğinde bireysel öğrenmeye uygun olarak hazırlanır.

c) Programlar, çocuk/öğrencilerin yaratıcılığını, sorunlara farklı yaklaşım ve çözüm bulma becerilerini geliştirecek ve yetişkinlik dönemlerindeki şartlara hazırlayacak nitelikte düzenlenir.

ç) Özel yetenekleri geliştirmeye yönelik programlar, disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine veya kapsamı genişletilecek ileri düzeyde bilgi, beceri ve davranış kazandırma amacıyla hazırlanır.

d) Eğitim programları hazırlanırken çocuk/öğrencilerin canlı ve nesnelerle olan ilişkisini iyi gözlemlemeye dayalı, analiz, sentez ve değerlendirme yapma gibi üst bilişsel düşünme becerilerini geliştirmesini sağlayan etkinliklerin planlanmasına ve uygulamasına dikkat edilir.

e) Uygulanacak programların süreleri, çocuk/öğrencilerin bireysel potansiyeli doğrultusunda belirlenir.

f) Uygulanacak eğitim programlarının her aşamasında değerler eğitimine yer verilir.

g) **(Ek bend: MART 2009/2618 TD) Eğitim programlarında yabancı dil öğretimine ve bilgisayar eğitimine yer verilebilir.**

Eğitim programları

MADDE 16 - (1) Kayıtları yapılan okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı çocuk/öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyi ölçüldükten sonra merkezlerce;

a) Uyum (Oryantasyon),

b) Destek Eğitimi; 1) İletişim Becerileri, 2) Grupla Çalışma Teknikleri, 3) Öğrenme Yöntemleri, 4) Problem Çözme Teknikleri, 5) Bilimsel Araştırma Teknikleri, 6) Yabancı Dil, 7) Bilgisayar, 8) Sosyal Etkinlikler,

c) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme,

ç) Özel Yetenekleri Geliştirme,

d) Proje Üretimi/Yönetimi

alanlarında düzenlenmiş eğitim programlarına alınırlar.

(2) Programları tamamlayan çocuk/öğrencilere tamamladığı her programın sonunda merkez müdürlüğünce Tamamlama Belgesi (EK-6) verilir.

Uygulama Süreci

MADDE 17 - (1) Hazır Bulunuşluk Düzeyini Belirleme:

a) Hazır bulunuşluk düzeyi belirleme çalışmalarına, merkezlerce oluşturulan programa dayalı ölçekler aracılığı ile sınıf öğretmenleri ve velilerinden alınan bildirimlerle başlanır.

b) Çocuk/ öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel alanlara yönelik hazır bulunuşlukları, etkinlik temelli olmak üzere uyum programı süreci içerisinde yapılır.

c) Çocuk/ öğrencilerdeki ilgi ve yetenek alanı/alanlarını gözlemlemek için değişik ilgi ve yetenek alanı/alanlarına hitap eden etkinlik köşeleri hazırlanır.

ç) Hazır bulunuşluk ölçümleri ile çocuk/öğrencilerin merkeze başladığında hangi ilgi ve yetenek alanı/alanlarında öğrenmeye açık oldukları hakkında bilgi sahibi olunur.

d) Yapılan ölçümler sonucunda çocuk/öğrencilerin merkezce bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel performans düzeyleri belirlenir.

(2) Uyum (Oryantasyon) Programı:

a) Örgün eğitim kurumlarından gelen çocuk/öğrencilere ve velilerine öncelikle merkezin misyon ve vizyonu anlatılır.

b) Uyum dönemi etkinlikleri çocuk/öğrencilerin sosyal ve duyuşsal gelişimleri, ilgi ve yetenek alanları göz önünde bulundurularak oluşturulan gruplar hâlinde yapılır.

c) Yapılacak etkinliklerin içeriği çocuk/öğrencilerde merkezlere ait kurum kültürü ve biz bilinci oluşturacak şekilde planlanır.

ç) Çocuk/ öğrencilerin kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimleri hakkında bilgi toplamayı amaçlayan etkinlikler yapılır.

d) Uyum süreci içerisinde yapılan etkinliklere merkezdeki tüm öğretmenler katılır.

e) Her lider ve/veya danışman öğretmenin sorumlu olacağı çocuk/öğrenci grubu bu dönemde belirlenir.

f) Uyum süreci içerisinde her çocuk/öğrenci, kendi lider ve/veya danışman öğretmeni başta olmak üzere bütün öğretmenlerce gözlemlenir ve gözlemler yazılı olarak not edilir. Bunun sonunda elde edilen veriler lider ve/veya danışman öğretmen tarafından gözlem defterine yazılır. Rehberlik ve psikolojik danışma birimine verilir.

g) Hazır bulunuşluk düzeyini belirleme ilkelerinde olduğu gibi, çocuk/öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi belirleme çalışmalarına uyum sürecinde de devam edilir. Elde edilen veriler, öğretmenler kurulunda değerlendirilir ve değerlendirme sonuçları rehberlik ve psikolojik danışma birimince öğrenci dosyasına işlenir.

ğ) Uyum süreci sonunda elde edilen geri bildirimler velilerle paylaşılır.

(3) Destek Eğitim Programı:

a) Destek eğitim programında çocuk/öğrenciler, uyum programı sonunda ortaya çıkan performanslarına göre gruplara ayrılır.

b) Gruplara ayrılan çocuk/öğrenciler, destek eğitim programındaki alt program dalları olan iletişim becerileri, grupla çalışma teknikleri, öğrenme yöntemleri, problem çözme teknikleri, bilimsel araştırma teknikleri, fen bilimleri, matematik, dil sanatları, sosyal bilimler, resim, müzik ve benzeri alanlar ile ilişkilendirilerek eğitime alınır.

c) Destek eğitim programında yabancı dil ve bilgisayar programlarına tüm çocuk/öğrenciler alınır.

ç) Destek eğitim programında çocuk/öğrencilerce bireysel ya da grup hâlinde proje hazırlama çalışmalarına başlanır.

d) Destek eğitim programı uygulama sürecinde ve süreç sonunda gözlemlere dayalı olarak geri bildirimler alınır.

e) Destek eğitim programı sonunda çocuk/öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, bir araya getirilerek öğretmenler kurulunca değerlendirilir ve her çocuk/öğrencinin ayrı ayrı ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.

(4) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program:

a) Çocuk/ öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel kapasiteleri dikkate alınarak uyum ve destek eğitimi programında yapılan gözlemler ve alınan geri bildirimler sonucu belirlenen bireysel yetenek alanı/alanları doğrultusunda öğrenci grupları oluşturulur.

b) Çocuk/ öğrencilerin sahip oldukları bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla akademik bilgilere dayalı olarak yaratıcılıklarını öne çıkaran ve bireysel farklılıklarıyla ilgili disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır.

c) Öğrenme ortamları, yaratıcı düşünmeyi daha çok destekleyen çağdaş eğitim araç ve gereciyle donatılır.

ç) Programlar, çocuk/öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak modüler yapıda hazırlanır.

d) Bireysel yetenekleri fark ettirici dönemde disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitimi programına göre daha kapsamlı hazırlanır.

e) Bireysel yetenekleri fark ettirici programlar sonunda, çocuk/öğrenciler hakkında yapılan bütün gözlemler ve alınan geri bildirimler, öğretmenler kurulunda değerlendirilerek çocuk/öğrencinin ilgi ve yetenek alanı/alanları belirlenir.

(5) Özel Yetenekleri Geliştirici Program:

a) Özel yetenekleri geliştirici programlar, çocuk/öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak disiplinler arası modüler yapıda olur.

b) Özel yetenekleri geliştirici programlarda çocuk/öğrencilere disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine veya ileri düzeyde bilgi, beceri ve davranış kazanmaları sağlanır.

c) Çocuk/ öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını, kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak eğitim bu dönemde verilir.

ç) Çocuk/ öğrencilerce bu dönemde, daha çok özel yetenek alanı/alanlarına yönelik proje üretim çalışmaları yapılır.

(6) Proje Üretimi ve Hazırlama Programı:

a) Merkezlerdeki bütün etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları esas alınır.

b) Proje hazırlama ve geliştirme konularında bilgi ve beceri kazandırmak üzere kurumdaki lider ve/veya danışman öğretmenler aracılığıyla gerekli ön öğrenmeler sağlanır ve proje yönergeleri hazırlanıp örnekler sunulur.

c) Çocuk/ öğrencilerce lider ve/veya danışman öğretmenlerin rehberliğinde proje konuları belirler.

ç) Yöntem olarak öğretmenlerin çocuk/öğrencilere bilgi aktarmasından çok, kendi seçecekleri projeler doğrultusunda çalışmaları, geliştirdikleri çözüm uygulamaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır.

d) Çocuk/ öğrenciler ilgi, yetenek ve tercihlerine göre 3-5 kişiden oluşan proje gruplarına ayrılır ve kendi seçtikleri proje üzerinde çalışarak gerektiğinde bireysel proje üretme çalışmaları da yapılır.

e) Proje konularının belirlenmesi, seçilmesi ve sonuçlarının değerlendirilip geliştirilmesinde çevredeki iş yeri, yerel yönetimler, gönüllü kurum ve kuruluşlar ve üniversitelerden yararlanılır.

f) Projeler ilgili kurum ve kuruluşlarda geliştirilebileceği gibi, gerektiğinde uzman kişilerden de destek sağlanır.

g) Projelerin konusu ve seçiminde herhangi bir sınırlama yapılmaz. Her türlü üretim, hizmet, bilimsel çalışma ve sanat etkinlikleri projelendirilir.

ğ) Projeler, disiplinler arası çalışma ve farklı becerilerin sentezini gerçekleştirmeye yönelik hazırlanır.

h) Çocuk/ öğrencilerin, lider ve/veya danışman öğretmenler rehberliğinde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını yaparak, yaşayarak, öğrenen; üreten, sorun çözen, yaratıcı düşünebilen, çevresi ile iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmeleri sağlanır.

ı) Proje üretimi yapılırken eğitim-öğretim ortamları, her türlü çevre şartlarına açık, çok amaçlı, sosyal ve psikolojik yönden iş birliğine açık ve motive edici olacak şekilde düzenlenir.

(7) Süresi, çocuk/öğrencinin gelişimine göre merkezlerce belirlenen her eğitim-öğretim aşaması süreci içinde ve süreci sonunda, lider ve/veya danışman öğretmenler tarafından programların çocuk/öğrencilere yönelik değerlendirmeleri yapılır ve değerlendirme raporları hazırlanır.

(8) Hazırlanan raporlara dayanarak çocuk/öğrencilerin bu disiplinle/disiplinlerle ilgili değerlendirmeleri, kendi okullarında o disiplin öğretmenlerinden oluşturulacak bir kurul tarafından yapılır. Alınan sonuç, o dersin notu olarak öğrencinin karnesine yazılır.

Rapor düzenleme

MADDE 18 - (1) Süresi merkezlerce belirlenen her eğitim-öğretim süreci içinde ve süreç sonunda, lider ve/veya danışman öğretmenlerle rehberlik ve psikolojik danışma birimi tarafından programların öğrencilere yönelik değerlendirmeleri yapılarak bir rapor hazırlanır. Bu raporlar, bir sonraki programa esas teşkil etmek üzere merkez yürütme kurulunca görüşülür.

Eğitim-öğretim ortamı

MADDE 19 - (1) Merkezdeki eğitim-öğretim ortamları; her türlü çevre ile iş birliğine açık, sosyal ve psikolojik yönden motive edici olacak şekilde düzenlenir.

Eğitim-öğretim süresi

MADDE 20 - (1) Merkezdeki eğitim-öğretim uygulama süresi, merkez yürütme kurulunun kararı ve önerisi ile il millî eğitim müdürlüğünce onandıktan sonra Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bilim ve Sanat Merkezi, İşleyiş ve Görevler

Bilim ve sanat merkezi

MADDE 21 - (1) Bilim ve sanat merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.

Yönetim birimi

MADDE 22 - (1) Yönetim birimi; müdür, müdür yardımcıları ile merkez yürütme kurulu ve merkez danışma kurulundan oluşan birimdir.

Bilim etkinlikleri birimi

MADDE 23 - (1) Bilim etkinlikleri birimi, bir ana eğitim birimi olup bu birim de; fen bilimleri, matematik, sosyal bilimler ve benzeri bilim dallarında özel ilgi ve yeteneği olduğu belirlenen üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak etkinlikleri uygulama imkânı sağlanır.

Sanat ve spor etkinlikleri birimi

MADDE 24 - (1) Sanat ve spor etkinlikleri birimi, bir ana eğitim birimi olup bu birimde; resim, grafik, fotoğrafçılık, sinema, seramik, heykel, hat, vitray, ebru, bale gibi görsel; müzik, tiyatro, drama, edebiyat gibi sözel ve işitsel; güzel sanat ve spor dallarında özel ilgi ve yeteneği olduğu belirlenen üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak etkinlikleri uygulama imkânı sağlanır.

Destek etkinlikleri birimi

MADDE 25 - (1) Destek etkinlikleri birimi, Türkçe, doğru ve güzel konuşma-yazma, bilgisayar, yabancı dil, satranç, çevre koruma, sağlık bilgisi, kişiler arası iletişim ve benzeri alanlarda çocuk/öğrencilere genel kültür, iletişim ve günlük yaşamla ilgili temel bilgiler kazandırma imkanı sağlanır.

Araştırma, izleme, geliştirme ve dokümantasyon birimi

MADDE 26 - (1) Araştırma, izleme, geliştirme ve dokümantasyon biriminde; merkezlerde üretilecek olan proje çalışmaları planlanır, koordine edilir ve desteklenerek değerlendirmeleri yapılır. Merkezlerin ihtiyacı olan çocuk/öğrencilere ve öğretmenlere yönelik her türlü kaynak, yayın ve araç-gereç kullanıma hazır şekilde bulundurulur.

(2) Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitim-öğretim ve eğitim modellerine yönelik ülke genelinde ve uluslararası düzeyde inceleme ve araştırmalar yapılır veya yaptırılarak sonuçları merkez yürütme kuruluna sunulur.

(3) Araştırma, izleme ve geliştirme birimi, merkezlerden eğitim-öğretim sürecini tamamlayarak ya da başka bir nedenle ayrılan çocuk/öğrencilerin takibini yapar ve veri tabanını oluşturur. Bilgileri e-mezun modülüne işler.

Rehberlik ve psikolojik danışma birimi

MADDE 27 - (1) Rehberlik ve psikolojik danışma birimi; merkezlere alınan çocuk/öğrencilerin eğitsel ve gelişimsel yönde izlenmeleri, çeşitli yardım hizmetleri, uygulanan programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konusunda çalışmaların ve çocuk/öğrencilerin eğitsel değerlendirmelerinin yapıldığı, bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) ve bireyselleştirilmiş öğretim programlarının (BÖP) hazırlandığı, disiplinler arası yaklaşımla çocuk/öğrencinin performans düzeylerinin tespit edildiği rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, okul öncesi eğitimi öğretmeni ve özel eğitim öğretmeninden (üstün zekalılar bölümü mezunu veya ilgili sertifikasyon programını tamamlamış) oluşan birimdir.

Okul öncesi eğitimi birimi

MADDE 28 - (1) Okul öncesi eğitimi çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bilimsel düşünme ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, problem çözen, bağımsız, yenilikçi, girişimci, değişikliğe açık, alternatif düşünce üreten, nitelikli, yurtsever, hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerini sağlayan birimdir.

Personel

MADDE 29 - (1) Merkezler ; müdür, müdür yardımcıları, birim başkanları, rehberlik ve psikolojik danışma birim elemanları, öğretmenler, kütüphaneci, memur, teknisyenler ve yardımcı hizmetliden oluşur.

Müdür

MADDE 30 - (1) Müdür; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, emir ve programlara uygun olarak merkezlerin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yönetilmesinden, değerlendirilmesinden, geliştirilmesinden ve işleyişinden sorumludur. Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sosyal gelişimini destekleyen tedbirleri alır.

Müdür yardımcıları

MADDE 31 - (1) Müdür yardımcıları; merkezlerin her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci işleri, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, güvenlik, bakım, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler ve bunun gibi işlerle ilgili olarak merkez müdürünce verilen görevleri yapar. Müdür yardımcıları, bu görevlerin yapılmasından ve merkezlerin amacına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludur.

Birim başkanları

MADDE 32 - (1) Birim başkanları, merkezlerdeki her eğitim biriminin kendi içerisinde bulunan branşlar arasından merkez müdürünce görevlendirilir.

Birim başkanlarının görevleri şunlardır:

a) Birim çalışmalarını ve düzenini, projenin ilgili programlarının hedef, amaç ve ilkeleri doğrultusunda izlemek.

b) Birimin etkinlik programlarının hazırlanıp geliştirilmesini ve değerlendirilmesini sağlamak ve bu çalışmalara katılmak.

c) Birimin araç-gereç ve benzeri ihtiyacını tespit ederek merkez müdürüne bildirmek.

ç) Birim etkinliklerinin yürütülmesinde, birim başkanlığı görevinin yanı sıra branşı ile ilgili çalışmalara katılmak.

d) Birim çalışmaları ile ilgili olarak düzenlenecek her türlü resmî yazıyı incelemek, birim toplantılarında değerlendirmek ve birimde oluşturulacak desimal sistemde muhafaza etmek.

e) Birim çalışmaları ile ilgili program, plan, araştırma ve değerlendirme raporları ile projeler ve diğer ilgili kayıtları düzenli olarak tutmak.

f) Birimler arası koordinasyonu sağlamak.

g) Merkez müdürünün verdiği diğer görevleri yerine getirmek.

Öğretmenler

MADDE 33 - (1) Öğretmenlerin görevleri şunlardır:

a) Merkezin eğitim modeline ve amacına uygun olarak eğitim-öğretim programları hazırlamak.

b) Programın aksayan yönlerini belirlemek amacıyla diğer öğretmenlerle görüşerek birim başkanına bildirmek ve birim toplantılarında değerlendirmek.

c) Branşı ile ilgili etkinliklerde gerekli araç-gereci belirlemek ve eksik olanları birim başkanlarına bildirmek.

ç) Çocuk/ öğrencileri, özel yetenek alanlarında gösterdikleri başarıları yanında gelişim özellikleri ile de değerlendirmek. Herhangi bir sorun karşısında rehberlik ve psikolojik danışma birimi ve velisi ile iş birliği yapmak.

d) Çocuk/ öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya koyma, destekleme ve kişisel gelişimi açısından bireysel programlar hazırlamak ve birim başkanına bildirmek.

e) Etkinliklerde her türlü çevre imkânlarını kullanmak.

f) Etkinlik saatleri dışında merkezin eğitim-öğretim ve yönetim işlerine katılmak.

g) Sorumluluğuna verilen çocuk/öğrencilere lider ve/veya danışmanlık yapmak.

ğ) Sorumlu olduğu çocuk/öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini izleyip gözlemlerde bulunmak.

h) Sorumlu oldukları çocuk/öğrencilerin velileri ve örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenleri ile periyodik aralıklarla görüşmek ve sonuçlarını rehberlik ve psikolojik danışma birimine bildirmek.

ı) Merkezde uygulanan programların her eğitim-öğretim aşaması içinde ve süreç sonunda çocuk/öğrencilere yönelik değerlendirmeleri yaparak rehberlik ve psikolojik danışma birimine bildirmek.

i) Merkez müdürü tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Merkez yürütme kurulu

MADDE 34 - (1) Merkezdeki uygulamaların, amacına uygun şekilde yürütülebilmesi için merkez yürütme kurulu oluşturulur.

(2) Merkez yürütme kurulunda; merkez müdürü başkanlığında müdür yardımcıları, birim başkanları, merkezin bulunduğu yerleşim biriminde rehberlik ve araştırma merkezi varsa rehberlik ve araştırma merkezi müdürünün görevlendirdiği bir rehber öğretmen, velilerin seçtikleri veli temsilcisi, öğrencilerin seçtikleri öğrenci temsilcisi ve sponsor temsilcisi görev alır.

Merkez yürütme kurulunun görevleri

MADDE 35 - (1) Merkez yürütme kurulunun görevleri şunlardır:

a) Merkezlerde yapılacak etkinlikleri planlamak, izlemek ve değerlendirmek.

b) Merkezlerde eğitim-öğretim uygulama planını, çocuk/öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitim-öğretim sürelerini de dikkate alarak hazırlamak.

c) Uygulamanın etkinliğini ve verimliliğini sağlamak amacıyla yerel yönetimler, gönüllü kurum, kuruluş ve üniversitelerle iş birliği içinde olmak.

ç) Merkezlerdeki eğitim-öğretim ortamının geliştirilmesi, çalışmaların nitelik ve niceliğinin artırılması için gerekli kaynakların sağlanmasına yardımcı olmak.

d) Çocuk/ öğrencilerin tasarladıkları proje çalışmalarına destek sağlamak.

e) Çocuk/ öğrencilerce hazırlanan proje ve ürünlerin sergilenmesi için gerekli desteği sağlamak.

f) Merkezdeki eğitim-öğretim sürecini izlemek ve dönem sonu raporlarını hazırlamak, Genel Müdürlüğe sunmak.

g) Her yıl Genel Müdürlüğe sunulmak üzere öğrenci kontenjanını belirlemek.

ğ) Tanılaması yapılacak çocuk/öğrencilerin hangi sınıf düzeyinde olacaklarını belirleyerek Genel Müdürlüğün onayını almak üzere öneride bulunmak.

h) Merkezin yıllık bütçesini hazırlayıp Genel Müdürlüğe sunmak.

ı) Harcama esas ve usulleri ile önceliklerini belirlemek.

i) İhtiyaç duyulan teknik yardımla ilgili hazırlık yapmak ve Genel Müdürlüğe bildirmek.

j) Merkezin finansmanına katkı sağlamak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemek.

(2) Merkez müdürü merkez yürütme kurulu kararları doğrultusunda hizmetlerini yürütür

(3) Merkez yürütme kurulu, kararları oy çokluğuyla alır ve yürürlükte bulunan mevzuata aykırı karar alamaz.

Tanılama komisyonu

MADDE 36 - (1) Okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin tanılama sürecindeki inceleme ve değerlendirme işlemlerini yürütmek üzere merkez müdürünün başkanlığında;

a) Görevlendireceği bir müdür yardımcısından,

b) Araştırma, izleme ve dokümantasyon birimi başkanından,

c) Okul öncesi eğitimi birimi başkanından,

ç) Rehberlik ve psikolojik danışma birimi başkanı ve bu birimde görevli öğretmenler ile özel eğitim öğretmeninden

oluşturulur.

Tanılama komisyonunun görevleri

MADDE 37 - (1) Okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuk/öğrencilerin merkeze aday gösterilebilmeleri için, Bakanlıkça hazırlanan gözlem formlarını örgün eğitim kurumlarına ve velilere iletmek üzere tanılama komisyonu;

a) Aday gösterilen çocuk/öğrencilerin gözlem formlarını nicel ve nitel olarak değerlendirmek,

b) Gözlem formları değerlendirme sonuçlarına göre grup değerlendirmesine alınacak öğrencileri belirlemek,

c) Grup değerlendirmesinde yeterli performansı gösteren çocuk/öğrencilerin bireysel incelemeye alınmalarını sağlamak,

ç) Bireysel inceleme sonuçlarını Genel Müdürlüğe gizlilik içerisinde gönderilmesini sağlamak

görevlerini yerine getirir.

Merkez danışma kurulu

MADDE 38 - (1) Merkezlerin bulunduğu yerleşim mahallinde; fen bilimleri, sosyal bilimler, güzel sanatlar, basın yayın kuruluşları ile iş dünyasını temsil edebilecek en fazla onbir kişi ile danışma kurulu oluşturulur. Bu kurulda görev alacaklar merkez

yürütme kurulunca seçilir. Danışma Kurulunun işleyiş esas ve usulleri merkez yürütme kurulunca belirlenir.

Üst danışma kurulu

MADDE 39 - (1) Merkezlerde yapılacak uygulamaların üst düzeyde planlamasını sağlamak amacıyla üst danışma kurulu oluşturulur.

(2) Bu kurul, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürünün başkanlığında; Talim ve Terbiye Kurulundan, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğünden, İlköğretim Genel Müdürlüğünden, Ortaöğretim Genel Müdürlüğünden, TÜBİTAK'tan, Sivil toplum örgütlerinden birer temsilci, Üniversitelerden 2 (iki) öğretim üyesi ile merkezlerden iki temsilciden oluşur.

(3) İhtiyaç duyulması hâlinde üst danışma kurulu toplantılarına, diğer kurum ve kuruluşlardan temsilci/temsilciler, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünce çağrılır.

(4) Üst danışma kurulunun sekreteryası, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi Şubesince yürütülür.

Üst danışma kurulunun görevleri

MADDE 40 - (1) Üst danışma kurulunun görevleri şunlardır:

a) Üstün yeteneklileri tanılaması için gerekli gözlem formları, ölçme araçları ve ölçütlerle ilgili önerilerde bulunmak.

b) Üstün yeteneklilerin belirlenmesi için gerekli psikolojik ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uygulanacak yöntemler hakkında önerilerde bulunmak.

c) Üstün yeteneklilerin eğitimi-öğretimi için modeller belirlenmesi, programlar geliştirilmesi, gerekli bilimsel çalışmaların yapılması ve uygulamaların izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik önerilerde bulunmak.

ç) Üstün yeteneklilere verilecek hizmetlerin etkinliğini artırmaya yönelik bilimsel çalışma gruplarının oluşturulması konusunda önerilerde bulunmak.

d) Merkezlerin eğitim-öğretim ortamına ilişkin standartlarla ilgili önerilerde bulunmak.

e) Üstün yeteneklilerin eğitimi-öğretimi ve istihdamı konusunda kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak.

f) Üstün yeteneklilerin eğitimi-öğretimi kapsamında eğitim sistemindeki okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim program ve uygulamalarında, eşgüdüm ve stratejik uygulama bütünlüğünde yasal ve uygulama ilkeleri için hazırlıklar yapmak.

g) Üstün yeteneklilerin eğitimi-öğretimi konusunda eğiticilerin yetiştirilmesi ve kurumlarla gerekli iş birliği sağlamak.

ğ) Üstün yeteneklilerin eğitimi-öğretimi ve değerlendirilmeleri konusunda uluslararası iş birliği yapmak ve izlemek.

Üst danışma kurulu toplantısı

MADDE 41 - (1) Üst danışma kurulu, başkanın çağrısı üzerine yılda bir defa gündemli olarak toplanır. Toplantı yeter sayısı, komisyon üye sayısının üçte ikisi kadardır. Kararları oy çokluğu ile alınır.

(2) İhtiyaç duyulan hâllerde ilgililerin de katılımıyla genişletilmiş üst danışma kurulu toplantıları yapılabilir.

(3) Üst danışma kurulunun kararları Bakanlık Makamı onayı ile yürürlüğe girer.

Öğrenci nakli

MADDE 42 - (1) Merkezler arasında öğrenci nakli, velinin yazılı başvurusu üzerine yapılır (EK-7).

Atama

MADDE 43 - (1) Üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitim-öğretimlerinde görev alacak müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenlerin hizmetteki performansları, alanları veya üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili alanda yüksek lisans veya doktora yapmış olmaları, üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin hizmet içi eğitimi, seminer ve kurslarına katılmış olmaları gibi nitelikler göz önüne alınarak atama kriterleri, Personel Genel Müdürlüğü ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünce belirlenir ve atamaları, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda Bakanlıkça yapılır.

Hizmet içi eğitim

MADDE 44 - (1) Merkezlerdeki personelin yetiştirilmesi amacıyla periyodik olarak hizmet içi eğitim seminer ve kursları düzenlenir.

Denetim

MADDE 45 - (1) Merkezlerin denetimi Bakanlıkça yapılır.

ALTINCI BÖLÜM

Hüküm Bulunmayan Hâller, Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat, Yürürlük ve Yürütme

Hüküm bulunmayan hâller

MADDE 46 - (1) Bu Yönergede yer almayan hususlarda okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim mevzuatı hükümleri geçerlidir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 47 - (1) Kasım 2001 tarih ve 2530 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 48 - (1) Bu Yönerge yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 49 - (1) Bu Yönerge hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.